

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

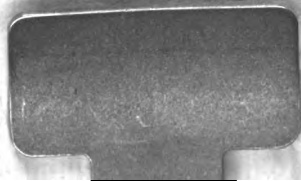
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

9^a = 4.197

17-8 m^o 4.197

FLL
9091

~~1206~~

239
D44b

DISPUTATIONVM
ROBERTI

BELLARMINI

POLITIANI CARDINALIS,

S. R. E. TIT. S. MARIE IN VIA.

*De Controuersiis Christiane fidei aduersus
huius temporis hereticos.*

EPITOME

Labore Fr. I. BAPTISTAE DESBOIS
Ordinis Minimorum.

9091

TOMVS QVARTVS.

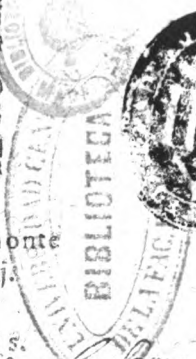
PARISIIS,

Apud NICOLAVM BVON in monte
D. Hilarij, sub signo D. Claudij.

M. DCIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Manuscript note:
Relacion del Conde de Cabana
de 1614 de 1614.

SV MMA PRIVILEGII.

HENRICI III. Galliarum & Navarræ Regis
 Edicto cautum & sancitum est, ne quis cuius-
 cumque gradus, ordinis, status, conditionis, ac
 dignitatis, siue sit Bibliopola, Typographus,
 siue alius quilibet, vel Regnicola, vel externus negotia
 gerens quacumque regni & ditionis eius patent fines,
Epitomen disputationum & operum Roberti Bellarmini S R E.
Cardinalis tit. S. Maria in via, de Controversiis fidei Christiane
aduersus huius temporis hæreticos. Labore F. I. Baptiste Des-bois
Ordinis Minimorum. præter viduam Guillemi Chaudiere,
 Robertum Foüet, & Nicolaum Buon, Bibliopolas in al-
 ma Parisiorum Vrbe cōmorantes intra duodecim annos,
 eadē vel alia maiori, aut minori forma vel quouis modo
 excudat, vel excudenda curet, vendat ipse, aut cuiquam
 diuendenda mandet, aut denique ab aliis excussa intra
 eiusdem HENRICI Ditionum fines diuendenda im-
 portet, seu quouis alio modo, & prætextu manifeste aut
 occulte distrahat siue sit externus, aut regnicola. Qui se-
 cus faxit, præter librorum amissionem, quingentorum
 coronatorum multa pœnas pendito, quorum dimidia
 Regio fisco, residua vero pars remanebit ipsis viduæ
 Chaudiere, Roberto Foüet & Nicolao Buon, aut ab illis
 mandatum habentibus, vti latius patet in ipso diploma-
 te dato Parisiis, 26. die Iunij 1602.

Subsignat.

HENRICVS.

Ad mandatum Sacra maiestatis Regie.

POTIER.

EX ORATIONE IN SCHOLIS HABITA.

*Explicatur caput Apocalyp. 9. a
versu. 1. ad 12.*

T^a quintus Angelus ^b tuba ce-
cinit. 1 Hæc significat tuba hæ-
resim Lutheranorum, ut pote
quæ præcurrat persecutionem
Antichristi, tubâ sextâ, signifi-
catum.

^c Et vidi stellam de cœlo cecidisse.

Id est Lutherum, è cœlesti Monachatus vita, ad
terrenas delapsum delicias.

^d Et data est ei clavis putei abyssi. nimirum sicut
Christus Apostolo Petro eiusque successoribus
claves regni cœlorum attribuit: ita etiam diabolus
Apostolo suo primario Luthero, clavem abyssi, ad
oppugnandam claves regni cœlestis, tradidit.

^e Et aperuit Puteum Abyssi. Quia, sicut Petrus, cœ-
lesti claue, diuina referabat oracula, ac sibi populis
creditis doctrinam adferebat de cœlo salutarem.
Sic Lutherus, abyssi claue, puteum aperuit Abyssi,
ac in tetros deduxit errores.

^f Et ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magnæ.
Ante Lutheri casum, omnes baptizati occidentis,
in lumine versabantur: (vno excepto Bohemiæ
angulo) seque facile interdignoscebant. At postea

Tom. IIII.

A

^a v. 1. καὶ ὁ
αἰμίλος ἄγγελος
τοῦ ἰσχυροῦ.

^b Hoc vaticini-
um tuba hæ-
retici in nos re-
torquent. Sed
quam malè vi-
de cap. 18. De-
lirio 3.

^c v. 1. καὶ ἔδωκε
αὐτῷ τὴν κλεῖδα
τοῦ πύθου τοῦ
ἐν τῇ γῇ.

^d καὶ ἔδωκε αὐ-
τῷ τὴν κλεῖδα
τοῦ πύθου τοῦ
ἐν τῇ γῇ.

^e v. 2. καὶ ἔνοι-
ξεν τὸν πύθον
τοῦ ἐν τῇ γῇ.

^f καὶ ἀνέβη
καπνὸς ἐκ τοῦ
πύθου, ὡς κα-
πνὸς καμίνου
καίου μένου.

EX ORATIONE

tantus errorum, & sectarum fumus exortus est, vt nos quidem, ad quos huiusmodi palpabiles non tranſierunt tenebræ, maneamus in lumine Chriſti: & quiſque facile ſuos agnoſcat, eiufdem fidei, fratres, cæteri tenebris hiſce inuoluti, nec quidem in eadem prouincia, ciuitate, ac domo ſe ſe internoſcant.

ε και εσκηθη
ο υλιος, και ο
αηρ, εκ του κα-
πνου της φρι-
ας.

^h Vide tom. I.
l. *Controuerſia
de Chriſto.*

ⁱ *vt de Chri-
ſti diuinitate:
eiufdem corpo-
rali præſentia
in Euchariftia,
&c.*

^k v. 3. και εκ
της καπνου εκλη-
θον ακριδεις εις
τω γην.

^l *totum ſequi-
dem eius corpus
nihil fere, niſi
uenter, eſt.*

^m *Prou. 30.*

v. 27.

ⁿ v. 4. και
ερεβη αυτου
ινα μη αδικη-
σωσι τον χροτον
της γης.

ο ουδεν παν

χλωρον.

^p ουδεν παν

δινεον.

^ε *Et obſcuratus eſt Sol,* nimirum Chriſtus, quomo-
do? quia geminia Lutheri ^h negant Chriſtum eſſe
Deum, adorandum, veram habuiſſe carnem, affir-
mant deſperari de ſalute, &c.

Et aer: id eſt, ſcripturæ ſacræ. Tot enim iam ex-
tant interpretationes ſcripturarum contrariæ è Lu-
theri ſchola prodeunt: vt dogmata quæ antea
erant clariffima: videantur veluti quædam æni-
gmata.

^k *Et de fumo exierunt locuſtæ in terram.* Locuſta ſor-
didum animal eſt, ^l & ventroſum. Quocirca nec
incedere, nec rectè volare poteſt: ſed ſalitando, ſe
in ſublime erigit, quaſi volatura. At mox, nimio
ventris pondere ad terram depreſſa, turpiter deci-
dit. Huiusmodi locuſtæ, ſunt Lutherani Miniſtri,
ventri homines dediti. Qui propterea, nec rectè
valent per viam mandatorum Dei incedere: nec
pennis contemplationis ſe ſe ad res erigere cœle-
ſtes. Nituntur interdum equidem, in altum tende-
re: ſed pondere vitiorum grauati, ilicò in terram
corrunt.

^m *Regem locuſta non habet, & egreditur vniuerſa per
turmas ſuas.* Lutherani nullum eſſe volunt qui toti
Eccleſiæ præſit. Sed turmatim diuiſi inutiliter oc-
cupant terram.

ⁿ *Et dictum eſt eis ne laderent fœnum terre,* id eſt, Ec-
cleſiæ ſimplices, qui ſuis paſtoribus firmiter adhæ-
rent, nec curioſè de religione diſputant. ^o *Neque
omne viride:* id eſt, Sapientiores, qui doctrina & vir-
tute ſingulari ſpecialiter viſcunt. ^p *Neque omnem
arborem:* id eſt, optimos Prælatos, qui ſuper omnes
alios eminent.

^q *Nisi homines tantum, qui non habent signum Dei in frontibus suis: id est, qui nihil minus quam crucem, & passionem Domini in mente reuoluunt: sed toti vitiis & voluptatibus merguntur.*

^r *Et datum est illis, ne occiderent eos. Et si namque Lutherani, suo veneno inferant mortem animæ: quia tamen, non sopiunt animæ sensum: sicut sopitur, siue extinguitur sensus per corporalem mortem: sed varios & acerbos conscientis ingenerant aculeos: propterea meritò dicuntur, non occidere: sed cruciari, instar scorpionum.*

^s *Et in diebus illis querent homines mortem, & non inuenient, &c. Quia tot auxietatibus conscientiz agitantur à Lutheranis percussi: vt cum, nec redire ad Ecclesiam velint: nec pacis quietem possidere valeant: vnicum mortis efflagitent remedium. Sed pars supplicij impiorum est, non mori dum cupiunt: mori, cum nolunt.*

^t *Et similitudines locustarum similes equis paratis in prælium. Lutherani tanta audacia furiant, vt nihil videatur fortius: ^u Adeste (inquit eorum parens) adeste adhuc omnes Baptiste in vnum, conflato studia vestra omnia in vnum, si fortè possitis hoc vinculi dissoluere.*

^x *Et super capita earum tanquam corone. Nimirum superbia qua sese Lutherani ^y efferunt supra etiam Papam. Aurea: id est, ^z videbantur, Aurea, tum quia simulant quidem, se zelo Dei moneri, cum propria tantum gloriola ducantur: tum quia, sibi magna arrogat nomina, vt Euangelistarum, Apo-*

at. 25. ^x καὶ ὅτι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι χρυσῆι.

^y *Lutherus libro ad ducem Georgium: à tempore Apostolorum (inquit) nullus Doctor, aut scriptor: nullus Theologus: aut Iurisconsultus, tam insigniter, & clare conscientias secularium statuum confirmauit, instruxit, & consolatus est, sicut ego feci. Per singularem Dei gratiam hoc certo scio, quoniam neque Augustinus, neque Ambrosius, qui tamen in hac re optimi sunt mihi in hoc aequales sunt.*

^z *vt habet editio vulgata.*

EX ORATIONIS

stolorum, &c. Καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς, πρόσωπα ἀνθρώπων. *Et facies earum velut facies hominum*, quia nimirum profitentur, se, non nisi puram edocturos veritatem, atque tantum velle quosdam errores purgare, adeo humaniter se gerere videntur.

Καὶ ἔχον τρίχας, ὡς τρίχας γυναικῶν. *versf. 8.*

[*Et habebant capillos sicut capillos mulierum*: Nimirum, blanda, sed superflua, mollia, & inania verba: quibus suas fraudes, ac turpitudines occultant.] Καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν, ὡς λέόντων ἦσαν.

Et dentes earum, sicut leonum erant: de tractiones sunt, quibus assidue Lutherani, tum literis, tum sermonibus famam conantur Ecclesiæ Romanæ lædere. Καὶ ἔχον θώρακας, ὡς θώρακας σιδηροῦς.

v. 9. Et habebant thoraces, sicut thoraces ferreos: nimirum obstinatum in hæresi pectus. Καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερυγῶν αὐτῶν, ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἰππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον. *Et vox alarum earum, sicut vox curruum equorum multorum currentium in prælium*: id est, sonitus opinionum suarum (quibus se se attollere nituntur) maximo tumultu, & strepitu velociter percurrit, ad animarum ruinam, vel Ecclesiæ oppugnationem.

Καὶ ἔχουσιν ὀφθαλμοὺς ὡς σκορπίου, καὶ κέντηα. *Et habebant caudas similes scorpionum, & aculei erant in caudis.*

Nam postquam Lutheranus Minister Dei verbum proposuit, continuo interpretatione prauâ corrumpit, & ad varios detorquet errores: atque eo modo, quasi retortâ caudâ, aculeum inficiens, in audientium mentes lætifera virus infundit.

^a *Habentes Regem super se Angelum Abyssis.* Quia etsi regem visibilem non habeant Lutherani, vt dictum est: tamen inuisibilem habent, nempe diabolum: cum sit Rex super omnes filios superbiæ.

^b *Nomen ei Hebraicè Abaddon Græco Apollyon.* Quia per nullam vnquam hæresim adeò persecutus est Ecclesiam diabolus, quam per Lutheranam, & si-

^a v. II. ἔχουσιν βασιλείαν ἐφ' αὐτῶν πόντος ἄγγελος τῆς ἀβύσσου.

^b ὄνομα αὐτοῦ ἑβραϊστὶ, ἀβασδωφ, ὃν δὲ τῇ ἐλληνικῇ ὄνομα, εἰς ἀπολλύων.

IN SCHOLIS HABITA. 3

lias eius. Deum spoliant Trinitate, Christum Deitate, & humanitate, Sanctos beatitudine: eisdem & Angelos honore. Ecclesiam militantem Traditionibus, Sacerdotio, Sacrificio, Sacramentis, Festis, Votis, Ieiuniis, Templis, Altaribus, Reliquiis Crucibus, Imaginibus: Populum obedientia: Principes potestate: Purgatorium suffragiis: inferos realibus suppliciis.

A iij

INDEX LIBRORVM

QVARTI TOMI.

PRIMA CONTRO- VERSIA GENERALIS.

Quæ est

De gratia primi hominis.

LIBER VNVS.

SECVND A CONTR O- VERSIA GENERALIS.

Quæ est

De amissione gratiæ, & statu peccati.

- Liber j. **D**E definitione & partitione peccati.
ij. De causa peccati.
iij. De peccato primi hominis.
iiij. De propagatione primi peccati.
v. De natura, & ratione peccati originalis.
vj. De pœna, & effectibus eiusdem peccati.

TERTIA CONTROVERSIA
GENERALIS.

Qua est

De Reparatione Gratiz.

A C

P R I M O

De Gratia & libero Arbitrio.

Liber j. **D**E gratia in genere, id est, de nomine, definitione & partitione gratia.

ij. De communicatione gratia, & de predestinatione.

iiij. De natura liberi arbitrij, actu subiecto, obiecto, &c.

iiij. De viribus liberi arbitrij, & gratia necessitate in operibus naturalibus.

v. De viribus liberi arbitrij, & gratia necessitate in operibus moralibus.

vj. De viribus liberi Arbitrij, & gratia necessitate in operibus supernaturalibus.

S E C V N D O.

De iustificatione impij.

Liber j. **D**E fide iustificante, siue de preparatione ad iustificationem.

ij. De iustitia inherente habituali.

iiij. De incertitudine, inequalitate, mutabilitate iustitia.

iiij. De necessitate, & veritate iustitia actualis.

v. De meritis operum bonorum.

A iiij.

T E R T I O.

De operibus bonis in particulari,

- Liber j. **D**E Oratione.
ij. De Ieiunio,
iiij. De Eleemosyna.
-

I N D E X C A P I T V M

Controverſiæ primæ.

- Cap. j. **P**rima propositio: de statu in quo fuit prima
& ij. homo creatus.
iiij. Secunda.
iiiij. Tertia.
v. & vj. Quarta.
viij. Solvuntur obiectiones.
viiij. Quinta propositio.
ix. Sexta.
x. Paradisum terrestrem fuisse corporalem.
xi. Solvuntur obiectiones.
xij. De loca, siue situ Paradisi.
xiiij. Solvuntur obiectiones.
xiv. Paradisum istum adhuc superesse.
xv. In hoc Paradiso non solum homines, sed etiam
animantia futura fuisse: stante Innocentia
statu.
xvj. Quid Cherubim custodiencia Paradisum terre-
strem.
xviij. Cur dicatur lignum scientia boni, & mali.
xviiij. Quid contulisset lignum vite.
xix. Solvuntur obiectiones.

DE GRATIA PRIMI

HOMINIS.

Liber vnus.

PRIMA PROPOSITIO.

De statu, in quo fuit primus homo creatus.

CAP. I. & II.

ELAGIANI, ^a talem nunc naturam esse humanam, qualem accepit initio primus homo à Deo, contendunt.

^b Lutherus, & Calvinus: quidquid tunc à Deo habuerit homo, id naturale fuisse: Atque per lapsum, inter cætera, liberum amisisse arbitrium.

^d Prima Propositio: Homo non fuit creatus, qualis nunc nascitur, id est pronus ad malum, infirmus, ignorans: sed rectus, iustus, sapiens ac sine concupiscentia reluctante.

Probatur primò, Genes. I. ^c Creauit Deus hominem ad imaginem, ratione naturę intelligentis: & similitudinem suam: ^f ratione Sapientię, ac iustitię collatę,

Seth ad imaginem, & similitudinem suam tum quia, contrarium sentientes volunt imaginem referri ad naturalia dona: Et tamen Paulus eo utitur nomine 1. Cor. 15. v. 49. Et Coloss. 3. v. 10. ad significandam supernaturalem gratiam. Verum non est inconueniens aliquid specialem habere significationem uno in loco Scripturę, quam non habeat in alio. Si concurrat communis interpretatio PP. quamuis opinio Pererij mihi probabilissima videatur.]

Pelagiani apud Augustinum libro de hæresibus cap. 88.

Et epist. 106. ^b in 3. Genesios.

^c 1. Instit. 15.

§. 8.

^d CAP. II.

^e v. 27.

[Benedictus Pererius lib. 4. de creatione hominis cap. 1.

in illud Genes. ad imaginem, & similis. arbitratum, imaginem, & similitudinem pro

uno, ac eodem poni, tum quia cap. 5. Genesios dicitur Adam,

genuisse filium Seth ad imaginem, & similitudinem suam tum quia, contrarium sentientes volunt imaginem referri ad naturalia dona: Et tamen Paulus eo utitur nomine 1. Cor. 15. v. 49. Et Coloss. 3. v. 10. ad significandam supernaturalem gratiam. Verum non est inconueniens aliquid specialem habere significationem uno in loco Scripturę, quam non habeat in alio. Si concurrat communis interpretatio PP. quamuis opinio Pererij mihi probabilissima videatur.]

DE GRAT. PR. HOM.

§ 5. cap. 6. vt PP. interpretantur. Irenæ. § Si defuerit anima
 h non procul Spiritus, animalis est verè qui est talis, & carnalis dereli-
 ab initio sermo- ctus imperfectus, erit : imaginem habens in plasmate : si-
 nis de patiētia. militudinem verò non assumens, per Spiritum.
 Ambrosius li- Cyprian. Sic perfectos dixit fieri filios Dei, &c. Si si-
 bro de dignita- militudo diuina, quam peccato Adam perdiderat, mani-
 te conditionis festetur, & luceat in actibus nostris.
 humana cap. 2. Basilius ¹ Per imaginem anima impressam mea, obti-
 & 3. nui rationis usum: verum Christianus effectus, utique si-
¹ 10. Examer. milis efficior Deo. ^k Hierony. ¹ Chrysost. ^m Aug.
^k in 28. Exe- ⁿ Eucherius: Inter similitudinem, & imaginem hoc
 chielus ad illud: interest. Imago Dei, omnium : similitudo paucorum. Hic
 Tu signaculū, namque imago, ab excellentia diuina similitudinis distat,
 &c. quòd imago Dei anima peccatrix esse non desinit: ad Dei
¹ homil. 9. in autem similitudinem, nisi anima sancta fuerit, non peruenit,
 Genesim. quia illa anima creata est, per naturam : hæc dabitur con-
^m libro contra formari per gratiam. Damascen. 2. de fide. 12. Bernard.
 Adimantum serm. 1. de Annuntiatione.
 cap. 5. At hanc similitudinem perdidit Adam, & nos
ⁿ lib. 1. in Ge- nascimur qualis ipse post peccatum fuit: id est hæc
 nesim. similitudine priuati. Ergo. &c.
^o Genesis 2. Secundò, ^o Erant ambo nudi, & non erubescabant:
 v. 25. quia, vt docent P Chrysost. ^q August. ^r Euche-
 P in 2. Genes. rius, ^s Bernard. carebant rebellionem membrorum,
^q 14. Cim. 17. quam nunc patiuntur homines.
^r in 2. Genes. Tertiò, ^t Creauit Deus hominem rectum. Eccl. 7. ^u
^s serm. 1. de Et secundū se vestiuit illum virtute, ac nunc nasci-
 Annūciatione. mur natura filij ira.
^t v. 30. Quartò, Deus fecit hominem inextiminabilem, Sa-
^u Ecclesiastici pient. 2. v. 23. id est, non moriturum: aliàs superflue
 17. v. 2. in dū- minaretur mortem. At nunc nascimur morituri.
 n di aūpōs Quintò, Quid (inquit August.) timere, vel dolere
 xgō iāupōs poterant illi homines in tantorum affluentia bonorum: ubi
 i xgōr. xgō xgō nec mors motuebatur, nec ulla corporis mala valetudo, nec
 eixya aūpō im- aberat quicquam, quod bona voluntas adipisceretur, nec
 iōay aūpōs, inerat quod carnem animumve hominis feliciter viuēti-
 vestiuit eos, se- offenderet. At nunc ^x Homo natus de muliere breui vi-
 cundum seipso uens tempore repletur multis miseriis.
 fortitudine: & ad imaginem suam fecit eos. ^x Job. 14. v. 1.

SECUNDA PROPOSITIO.

*Primus homo, gratiam gratum facientem,
in creatione accepit.*

CAP. III.

PRIMÒ, quia sacræ literæ, nos ^a re- ^a *Ephesior. 4.*
nouari iubent, & induere nouum *v. 23. Renova-*
hominem, qui secundum Deum *mini spiritum*
creatus est in iustitia, & sanctitate *mentis vestra*
veritatis. Ergo fuimus aliquando, *v. 24. & in-*
videlicet in primo parente, homi- *duite nouum*
nes noui conditi in iustitia, & veritate sanctitatis. *hominem: qui*
Quod nequit esse sine gratia gratum faciente. *secundum Deū*

Secundò, ^b Concil. Arausiacum. 2. docet, non *creatus est in*
posse hominem quod perdidit reparare: sine gra- *Iustitia, &*
tia Dei. Ergo gratiam Dei aliquando accepit: alio- *Sanctitate ve-*
quin ad reparationem non requireretur. *ritatis.*

Tertiò, Trident. sess. 5. ^c *Si quis non confitetur* ^b *can. 19.*
primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradi- ^c *Decreto de*
so fuisset transgressus, statim sanctitatem, & iustitiam, in *peccato Origi-*
qua constitutus fuerat, amisisse, &c. Anathema sit. At *nali.*
sanctos formaliter non facit, nisi gratia gratum ^d *serm. 3. qui*
faciens. *est de bono pa-*

Quartò, ex PP. ^a Cyprian. Adam contra prece- *tientia.*
ptum caeleste, cibi lethalis impatiens, in mortem cecidit, nec ^c *in illud Psal-*
acceptam diuinitus gratiam patientia custode seruauit. ^e *mi 4. Homo*
Basilii: insufflauit in faciem, hoc est, propriæ gratiæ par- *cum in honore*
tem aliquā homini impmisit, ut per simile, simile cognoscat. *esset.*
Ambros. 6. Examer. 7. Nazianz. orat. de Paschate ^f *homil. 16. in*
^g Chrylost. ^h August. Quid ergo? Adam non habuit *Genes.*
gratiam? immò verò habuit magnā, sed disparem. ⁱ Cy- ^h *libro de cor-*
rillus: fuit Adam in Paradiso, quousque gratiam Creato- *reptione, &*
ris Spiritu sancto inhabitante seruauit. Leo serm. 1. de *gratia, cap. 11.*
ieiunio decimi mensis: Gregor. 5. epist. 14. ⁿ *2. in Ioan. 3.*

DE GRAT. PR. HOM.

Obiicitur primò, *primus homo factus est in animam viventem, secundus in spiritum vivificantem.* 1. Corinth.

ⁱ v. 45. ἔγεν-
το ὁ πρῶτος ἄν-
θρωπος ἁπλῶς εἰς
ψυχὴν ζῶσαν. ὁ
ἕτερος ἁπλῶς
εἰς πνεῦμα
ζωοποιόν.
^k sup. cap. 10.

ⁱ 15. Respondeo, solum conferre Paulum, corpus recens formatum Adami, quod erat animale, ciboque, ac potu indigens: cum corpore Christi glorioso, quod spirituale dici potest.

Secundò, ^k Aug. ait, Deum sic Angelos, & hominem condere voluisset vt prius ostēderet in eis, quid posset eorum liberum arbitrium, deinde, quid suæ gratiæ beneficium.

Respondeo, intelligi cum libero arbitrio, gratiæ adiutorium: per *gratiæ* verò *beneficium*, confirmationem in bono, per beatitudinem.

TERTIA PROPOSITIO.

Non eguit auxillio speciali primus homo quo excitaretur ad bene operandum, vel ad vitanda peccata.

CAP. IIII.

PROBATVR primò, quatuor dona Dei in homine considerari possunt. 1. habitus gratiæ perficiens naturam, vt pars inferior superiori, hæc Deo, subiiciatur:

^a 4. in Iuliano cap. ult.

atque de hac ^a Aug. Gratia Dei (inquit) magna ibi erat, ubi terrenum, & animale corpus bestialem libidinem non habebat. 2. eiusdem conseruatio habitus. Neque

^b 8. de Genesi ad litteram cap. 12.

tale (inquit ^b Aug.) aliquid est homo factus, vt deferente eo, qui fecit, possit aliquid agere bene, tanquam ex seipso. 3. cooperatio Dei, per auxilium generale in naturalibus operibus, speciale in supernaturalibus. Na-

^c epist. 106.

tura humana (inquit ^c August.) si in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo, seipsam, creatore suo non adiuvante, seruaret. 4. motio quædam Dei

per auxilium excitans, quę hominem facit vti prioribus donis. At hoc auxilium non agnoscit Aug. in primo homine ante lapsum. Ergo, iuxta Augustinũ, tali auxilio non egebat primus homo.

Secundò, ex communi scholasticorum sententia cum Magistro 2. Sent. d. 24. vel 29. D. Thom. 1. 2. q. 109. ar. 9.

[Tertiò, auxilium istud vel requiritur, vt proponatur conueniens obiectum: vel moneatur voluntas in illud: aut impedimenta remoueantur, siue interna, siue externa: aut ad hæc omnia simul. At homo nulla tunc habebat impedimenta interna: tanto verò supernaturali illustrabatur lumine, & gratia vt, & conueniens obiectum intelligeret, & maximam haberet propensionem ad illud, & facile impedimenta si quę offerrentur externa repelleret. Ergo, &c.]

QVARTA PROPOSITIO.

Rectitudo illa cum qua fuit creatus Adam, & sine qua post lapsum eius nascuntur homines donum fuit supernaturale.

CAP. V. & VI.

NATVRALE quadrifariam dicitur. Primò, quidquid à natiuitate habetur, quomodo dicimur naturā filij iræ. Secundò, quod est consentaneū naturę, eamque perfecit, ac ornat.

Tertiò, quod, etsi non fluat à natura, sed sit gratuitum donum inuat tamen in operibus naturalibus: qua ratione iustitia originalis, si sit distincta à gratiā gratum faciente, dici donum naturale poterit. Quartò, quod vel pars est naturę, vel fuit à principiis naturę. atque in hac tantum acce-

^a libro de cor-
rept. & gratia
cap. 11. Ille (in-
quit) non opus
habebat eo ad-
interio, quod
implorent isti,
cum dicunt. Vi-
deo aliam legē,
&c. Item li. 3.
Hypognost. ipsa
est prima gra-
tia qua primus
homo stare po-
tuit: si man-
data seruare
voluisset. &
superius querēs
an homo nunc
perseuerare va-
leat in bono.
Nō est (inquit)
hoc in viribus
liberi arbitrij,
quales nunc
sunt: fuerat in
homine ante
quam caderet.

^a CAP. V.

DE GRAT. PR. HOM.

ptione negamus. *Rectitudinem illam esse naturalem: sed asserimus supernaturalem.* Non quidem per accidens, siue in modo: qua ratione dicitur res supernaturalis: quæ, etsi quoad substantiam suam intra limites contineatur naturæ, modo tamen supernaturali aliquando producit. vt illuminatio cæci nati. Ioan. 9. Sed per se: quia scilicet nulla ratione à natura procedere potest. Probatur

^b CAP. VI. ^b Primò, ^c Quid est homo? (inquit Dauid) Psal. ^c Psal. 8. v. 5. 8. quasi diceret, *nihil ferè secundum se.* Deinde subiungens dona Dei: *minuisti paulominus ab Angelis, gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum.*

^d v. 1. Secundò, Ecclesiastici 17. *Deus creauit hominem de terra.* Ecce quid ex natura? Deinde subiungitur quid ex Deo: & ^e *secundum se, vestiuit illum virtute.*

Tertiò, parabolam hominis à latronibus vulnerati Lucæ. 10. intelligunt PP. de Adamo, in iactura donorum, atque virtutum. Sicut ergo ille parabolicus homo, primò spoliatus est eo, quod minime à natura habebat, scilicet veste, secundò vulneratus iacuit. Sic Adam, primò spoliatus fuit rectitudine supernaturali: Secundò plagis, siue langoribus animæ sauciatus relictus.

^f *Diuin. Nom.* Quinto ex PP. Dionys. ¹ *Nec Angelica* (inquit) *munera his* (scilicet Dæmonibus) *tributa, aliquando permutata sed integra sunt, penitusque conspiciua.* Ergo eadem erit ratio in homine. Sed non remansit illa

^g *lib. de Spiritu sancto ad Amphilochiū* cap. 16. *Sanctificatio, non est absque spiritu, nec enim naturā, sanctæ sunt celorum virtutes: sed iuxta proportionem eminentia inter ipsas, sanctificationis mensuram à Spiritu sancto habent.* Nec dubium est quin idem sentiat de ho-

^h *homil. 15. in Genes.* mine; quem constat in Paradiso terrestri sanctum fuisse. Chrysost. ⁿ *Gloria* (inquit) *qua supernè vene-*

ⁱ *in Ioan. 9.* rat, *vestiti erant:* scilicet, Adam, & Eua. Cyrill. ¹ *Par-*

^k *Et infra: mi-* *sericors enim glorificantis Dei gratia, & variis donorum ornamentis verè Dominus ascendens,* ^k &c.

¹ August. loquens de Angelis: simul (inquit) in est, qui creaturam condens naturam & largiens gratiam. Item de pri- ram paruum, mis parentibus. ^m Postquam precepti transgressio facta atque abiecta, est gratia deferente diuina, de corporum suorum nuditate secundum natura, magnam, confusi sunt.

Quartò, ex Pio V. & Gregor. XIII. qui hos art- atque mirabi- culos dānarunt. 1. Humane natura sublimatio, & exal- lem, suā effec- ratio, in consortium diuina natura, debita fuit integritati bonitac. Am- prime conditionis, ac proinde naturalis dicenda est, non su- brosius lib. 7. pernaturalis. 2. Integritas prime conditionis, non fuit in in Lucam cap. debita humane natura exaltatio, sed naturalis eius con- 47. Qui sunt ditio. isti latrones, nisi

Quinto ex Scholasticis ⁿ D. Thom. Manife- Angeli noctu, stum est, (inquit) quod illa subiectio corporis ad animā, & tenebrarū? & inferiorum virium ad rationem, non erat naturalis, Hi ante despo- alioquin post peccatum mansisset. Scotus ^o Necessè est liant que acce- (inquit) ipsum ponere donum supernaturale (loq' itur pimus indu- de iustitia originali) quod sit illa tranquillitas perfecta mentis gratia in anima. ^p Durando. Iustitia originalis, quamuis esset spiritalis, & conditio corporalis, erat tamen merè donum Dei, & non sic vulnera in- proprietas naturalis ^q Ioan. Diredo. ^r Ruardus Ta- ferre consueue- per: ^s Andreas Vega Dominus. ^t Dominicus Soto. runt.

^u Albertus Pighius.

Sextò, ad hanc rectitudinem requiritur gratia ^m 12. Cimit. 9. gratiam faciens: & perfecta subiectio corporis ad ^m 13. Cimit. 13. animam. At hæc naturaliter nequeunt haberi. vide etiam 4. Nam Gratia respicit Deum vt obiectum superna- in Iulian. ult. turale. Corpus vero natura sua appetit sensibilia, ⁿ 1. par. q. 95. & terrena, animos, spiritalia, & cælestia, & pro- ar. 1. vide etiam inde corpus. Neque ex natura sua non obedit ani- 4. contr. Gent. mæ. Nec anima per se valebit, primos naturales cap. 52. contradictionis in corpore motus prohibere: aut ^o 2. Sent. dist. 29. q. unicā. fingi poterit naturale tertium, quod ea componat. ^p 2. Sent. dist. 20. q. 5.

^q 1. de Gratia & libero arbitrio cap. 3. p. 4. in fine.

^r in defensione articuli secundi.

^s lib. 2. in Concil. Trident. cap. 11.

^t 1. de natura, & Gratia. 13.

^u controuersia. 1.

DE GRAT. PR. HOM.

Deberet enim, vel ab utraque fluere vel ab horum uno. At ex tam dissitis naturis, & propensionibus, nequit non dissitum nasci: vel ex aliquo horum fluere aliquid nisi suo proportionatum principio. Ergo hæc rectitudo naturalis non erat.

Septimò, nunc homines peccando nihil de natura perdunt, ergo neque primus homo. At perdidit per peccatum hanc rectitudinem. Ergo supernaturalis erat.

Octauò, primi parentes, facti sunt adoptione, filij Dei. At (inquit Aug.) ^y *Ideò homo fit gratia filius, quia non est natura.*

^y 3. *aduersus Maximinum* cap. 15.

Soluuntur obiectiones.

CAP. VII.

^a 1. Ioan. 2. v. 16.

^b Roman. 7.

^c 6. contra

Julianum c. 5.

^d [concupiscentia trisariâ sumi potest 1.

pro ipsis naturalibus potentiis, siue habitibus sensitivis

2. pro motibus

harum poten-

tiarum siue ha-

bituum, prout

tendunt naturaliter in suum obiectum.

Atque hoc utroque modo, non vi-

deo qua ratione nequeat dici concupiscentia, bona, & à Deo: cum sit per-

fectio positiua natura. 3. quatenus ipsi motus in homine contra rationem,

& proinde inordinatè procedunt: quomodo arbitror esse intelligendum

Bellarminum: nec tamen propterea putandum est concupiscentiam esse for-

maliter peccatum: sed tantum defectus quidem natura.] ^e c. 11. Enchir.

PRIMA, si iustitia originalis supernaturalis sit. Ergo concupiscentia erit naturalis; & proinde bona, & à Deo. At hoc falsum est. tum ^a quòd dicatur esse, non ex patre: sed ex mundo, tum ^b quod Paulus eam odio habeat, tum quia ^c Augustinus eam esse malam probat.

Respondeo. 1. naturalem esse concupiscentiam non ^d ut bonum, sed ut languorem naturæ, ex conditione materiæ consequens; odio meritò habitâ 1. quia præter intentionem authoris naturæ se habet. 2. quia eam Deus sustulerat: & ex hominis irrepsit culpa.

Secunda obiectio: animorum quæcumque vitia, sunt naturalium priuationes bonorum teste ^e Aug. Priuamur autem per vitia, ex primo parente relin-

ta, ori-

sta, originali iustitia. Ergo illa fuit naturale donū,
 Respon. 1. loqui August. de vitiis per iteratos a-
 ctus acquisitis, cuiusmodi non sunt ex primis pa-
 rentibus traducta. 2. Vitia contraria supernatura-
 libus bonis, etiam esse priuationes naturalium bo-
 norum, quia simul natura ex deformitate peccati,
 suam rectitudinem amittit. Quare per priuationes
bonorum, non solum Augustinus priuationem na-
 turalium, sed etiam supernaturalium intelligit do-
 norum. 3. dici *Originalem iustitiam*, naturale donum:
 quia, quamuis sit supernaturale ex genere suo, ta-
 men perficit naturam.

Tertia: Cum vitium creature Angelice dicitur ^f (in-
 quit Aug.) quod non adheret Deo, hinc apertissimè de-
 claratur, eius nature ut Deo adhaereat conuenire. Ergo
 & naturale homini inest adherere Deo. Respon-
 deo, loqui de capacitate, non de potentia naturali
 subiecti. Angelus enim & homo, sunt suā natura
 gratiæ Dei supernaturalis capaces: cuiusmodi non
 sunt quæcumque creaturæ aliæ. Quamuis hæc gra-
 tia non debeatur naturæ. Vt ibidem ⁸ Augusti-
 nus obseruat *Et istam* (bonam scilicet voluntatem)
quis fecerat nisi ille, qui eos cum bona voluntate; id est, cum
amore casto, quo illi adherent creauit? simul in eis, & cō-
dens naturam, & largiens gratiam. &c.

Quarta, docet ¹¹ August. felicitatem, qua nec
 peccare nec mori poterat homo, id est vitam æter-
 nam, nunc esse gratiæ munus: quæ merces erat fu-
 tura, meriti si Adam in statu innocentie mansisset.
 Vnde sequi videtur nulla supernaturali gratia indi-
 guisse Adamum ad vitam promerendam æter-
 nam.

Negatur consequent. ⁱ Nam ibidem August. ⁱ in Enchiri-
 subiungit: *Quamuis sine gratia, nec tunc* (id est in
 statu innocentie.) *vllum meritum esse potuisset.* Et
 Epist. 105. *Sicut* (inquit) *merito peccati tanquam sti-*
pendium redditur mors: ita merito iustitie, tanquam sti-
pendium vita æterna: quibus agnoscit, etiam nunc
reddi vitam æternam, iustis, in mercedem. Voca-

DE GRAT. PR. HOM.

uit tamen eam, *nunc munus*: quia tanto magis gratuito donatur, quòd per primi peccatum parentis eâ sumus indigni effecti.

^k *Aug. 3. de
liber. arb. cap.
18.*

Quinta ^k *Approbare falsa pro veris, ut erret inuitus, & resistente, atque torquente dolore carnalis vinculi, non posse à libidinosis operibus temperare: non est natura instituti hominû, sed pena damnati.*

Respondeo, loqui Aug. de natura, siue statu in quo fuit conditus homo, non in quo poterat creâdi. Nam ibidem cap. 20. & seqq. copiosè docet potuisse hominem creari, qualis nunc nascitur, etiam si nullum antea præcessisset peccatum.

ⁱ *serm. 13. de
Passione Do-
mini.*

Sexta, *libertatem* (inquit Leo) *innocentia naturalis, quam primorum parentum prauaricatione perdidimus, nulla per sanctorum præcedentium merita receperunt.*

Respondeo, innocentiam dici naturalem, quomodo, proportionaliter, nunc dicitur peccatum originale, naturale: id est, non quod à natura sit: sed quia in posteros transfundenda, per modum naturæ.

^m *sess. 5. decre-
to de peccato
Originali.*

Septima, ^m Cõcil. Trident. asserit nos propter originale peccatum diaboli potestatem incurrisse: totumque hominem, secundum animam, & corpus, in deterius mutatum. Ergo aliquid naturæ perdidit homo.

Respondeo, [1. posse consequ. negari quia ut incurrisse dicatur homo, diaboli potestatem: sufficit, cum peccasse: ut in deterius mutatus: sat est è statu innocentia supernaturalis in statum puræ ruisse naturæ, cui tot miseriae, & defectus sunt connaturales. 2. reuera aliquid perdidisse naturæ: Non ratione iustitiæ originalis: sed rectitudinis naturalis: quæ peccato repugnat.]

^{mm} *lib. de cor-
rept. & gratia
cap. 11.* ^{mm} *August.) sancti in malis sunt, non eguit morte Christi, supple: ut sanitatem conseruaret, istos agni sanguinis absoluit. Ille non opus habebat eo adiutorio, quod implorant isti cum dicunt: video aliam legem, &c.*

Respondeo. 1. Augustinum non dixisse, *in bonis*, vel, *malis naturæ*: sed simpliciter, *in bonis*, & *malis*. Per bona autem sunt intelligenda gratiæ dona, præmittit enim: *Quid ergo Adam non habuit gratiam?* immò verò habuit magnam, &c. 2. bona naturæ, non dici posse quia à principio naturali: sed quia naturam, supernaturali beneficio sanabant.

Nona paruuli, quamprimum adolefcunt, immāni impetu in vitia labuoratur. At in puris naturalibus non viguisset adeo grauis propensio. Ergo. &c.

Negatur, Minor. 1. quia tunc, non minus fuissent præsentia obiecta, quam nunc. 2. non minus defuisset vsus rationis in infantibus, & vigor in sensitiuo abundasset appetitu. 3. quia nequit reddi alia causa huius inclinationis [siue inordinationis ad vitia] quam ex conditione infirmitatis materiæ.

Decima, si ex materiæ conditione hæc inclinatio ad vitia profuit. Ergo fuisset in primo parente: ac Deum habuisset authorē. At teste scriptura Deus fecit hominem rectum.

Resp. 1. hanc inclinationem non fluere ex materiæ conditione, nisi sibi ipsi derelictæ. 2. quamuis quoad potentias, & inclinationes sensualitatis ad obiecta non caruerit primus homo concupiscentiā: tamen has sine vitio fuisse: quia iustitiæ originalis regulam sequebantur.

Vndecima, accusatoribus naturæ solent opponere PP. peccati corruptelam originalis. At si natura adeo miseri essemus; ridicula esset Patum responsio. Ergo, &c.

Negatur Minor: quia miseriæ naturæ sunt de facto per peccatum introductæ.

Duodecima, ante peccatum non fuisset genitalium rebellio membrorum, vt contra Pelagianos probat Augustinus. Ergo: ea perfectio, à natura procedit integra.

Respondeo, non fuisse, stante originali iustitiā,

B ij

ⁿ [Non enim hæc inordinatio est à Deo ut patet: aut à peccato: tum quia sine peccato esse potest: tum quia daretur regressus in infinitum.]

DE GRAT. PR. HOM.

fuisse, stante sola pura natura.

Decima tertia, beatitudo siue visio beata est finis naturalis hominis. Ergo acquirenda per naturalia media, quæ certè sine gratia Dei non erunt.

Respondeo. 1. varias esse opiniones circa antecedens [veriores tamen, & communiores esse partem negantem.] 2. admissio Antecedente, negatur consequens. Quidquid enim naturale est quoad appetitum: non propterea erit naturale, ratione assentionis. Nam naturaliter anima separata appetit vniri corpori: nec tamen propterea, naturaliter poterit denuò vniri.

° *vespertilio naturaliter videre Solem appetit: Nec tamen accusari poterit Deus: si Vespertilio nusquam videat Solem.*

P 1.2. q.82

ar.3. ad 1.

° *quod verò*

ait q.85. ar. 1.

° *2. diminui scilicet per peccatum de bono natura, intelligi debet: vel ratione refectionis naturalis: vel propensionis ad virtutē.*

Decima quarta, ergo saltem creari non potuit homo, qualis nunc esse videtur, excepto peccato. Quia Deus non debet negare media requisita ad finem.

Negatur ista illatio cum sua probatione: quia finis ille impropportionatus est naturæ: quæ præterea proprium finem habet naturalem: quo debet esse contenta: ni ab ipso Deo gratis euehatur altius. [Nam ° nec posset accusari Deus, si Resurrectio non esset: quamuis anima coniunctionem cum corpore appetat.]

Decima quinta, P D. Thomas ait: concupiscere secundum rationis ordinem, esse naturale homini: contra vero naturam: concupiscere extra rationis terminos.

° Respondeo, aliquid dici, *contra naturam*, dupliciter. 1. quod nullomodo ex natura sequatur. 2. quod naturæ perfectioni officiat vt langor, vel defectus, posteriori modo D. Thomas loquitur: non autem priori.

QVINTA PROPOSITIO.

a *Adamum eiusque posteros mori non potuisse: nisi peccassent.*

CAP. VIII.

RIMÒ, Genes. 1. ^b Dominus comminatus est homini temporalem mortem. At hoc frustra, si homo antea moriturus esset.

Secundò, ^c Deus mortem non fecit: Sed, creauit hominem inextinguibilem: ^e inuidia autem diaboli mors intrauit in orbem terrarum, inquit scriptura.

Tertiò, Roman. 5. ^f Per unum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors. quia ^g Stipendium peccati mors, ^h corpus enim mortuum est propter peccatum.

Quartò, Placuit (inquit Concil. ⁱ Mileuitanum) ut quicumque dicit Adam primum hominum mortalem factum, ita ut siue peccaret, siue non peccaret, moreretur in corpore, hoc est de corpore exiret: non peccati merito, sed necessitate nature: anathema sit.

Quartò, nulla ratio erat, cur moreretur homo. Nec enim vlla vi extrinseca opprimi poterat: aut languore, vel defectu ciborum, vel senio confici.

^a Negauit Pelagiani, teste Augustino, libro de heresibus cap. 88.

^b v. 17. quocumque die comederis ex eo, morte morieris. cap. 3 v. 19. quia pulvis es, & in puluerem reuerteris.

^c Sap. 1. v. 13.

^d Sap. 2. v. 23.

^e vers. 24.

^f v. 12. ὁ ὅτιος ἀνθρώπου ἡ ἀμαρτία ἐστὶ τὸν κίσμον εἰσῆλθεν, καὶ διὰ τῆς ἀμαρτίας ὁ θάνατος.

^g τὰ ὁψώια τῆς ἀμαρτίας, θάνατος. Rom. 6. v. 23.

^h Rom. 8. v.

10. ὅτι διὰ τῆς ἀμαρτίας.

ⁱ can. 1. *Et Arausican.* can. 2.

SEXTA PROPOSITIO.

Immortalitatem primi hominis supernaturalem fuisse.

CAP. IX.

^a 6. de Genes.
ad literam. 23.
vide etiam 13.
Ciuit. 20. ap. 1.
de peccator.
mer & remiss.
4.
^b 1. In Ioan.
15.

ROBATUR Primò ex PP^a Aug.
gult. Creat^a est homo immortalis, quod
ei prestabatur deligno vita, nò de consti-
tutione natura. Item, Mortalis erat cõ-
ditione corporis animalis, immortalis au-
tem beneficio conditoris. Cyrill. ^b Ra-
tionale animal homo à Deo productus, quia natura sua in-
corruptibilis, atque perpetuum esse non poterat, spiritu vitæ
signatus, immortalitatis bonum super naturam suam con-
secutus est.

Secundò, ex communi Scholasticor. sentent. 2.
distinã. 19.

Tertiò, corpus ex contrariis elementis & hu-
moribus constans, est natura sua corruptibile. At
tale est humanum corpus.

[Quartò, quod natura sua immortalis est, nulla
ratione, nisi annihilatione, priuari vita potest.
At ridiculum est dicere, non potuisse hominem,
tunc, vlla ratione vita priuari.]

Quintò, videmus, omne creatum generans, &
generabile, natura esse corruptibile. At non du-
bium est, quin tunc homo generasset, & natura ge-
nerabilis esset.

Sextò, Gregor. 13. hunc ar. damnauit: immortalis
tas primi hominis non erat gratia beneficium: sed natura-
lis eius conditio.

^c can. 2.

Obiicitur primò: Concilium^c Arausicum 2.
ait: iniustitiam tribuere Deo asserentes mortu-
rum hominem: quamuis non peccasset. At si mors

nouo introductus: aut ab vniuersa terra eiectus.

^b Secunda, esse extra quam incolimus terram, nimirum ultra Oceanum.

Contra. 1. verisimile non est, tanto tractu, ad nos Tigrim, & Euphratē venire. 2. cōpetum est navigationibus variis, ultra Oceanum nullam esse terram: imò neque totam terram ab Oceano ^c cingi

Tertia, esse locum sublimem, usque ad globum Lunæ pertingentem.

Contra. 1. hæc inhabitatio foret insalubris omnino: propter nimiam cū subtilitatem, tū ^d agitationem aeris. 2. esset conspicuus hic paradysus alicui regioni terræ 3. nobis, vel antipodibus, aliquando Solis, ac Lunæ eriperet conspectum. 4. si competens esset proportio coni ad basim: non caperet tota terra huius paradysi basim, cum Mathematici doceant, a terra ad Lunæ globum interfedere ^e centum millia milliariorum, adiectis nouem millibus nongentis triginta septem.

^f Quarta, Paradysum in Mesopotamia fuisse: sed diluuij dissipatum aquis.

Contra 1. hæc opinio noua est, & PP. ac Scholasticis repugnat. 2. ^g flumini egrediebatur de loco voluntatis ad irrigandū Paradysum, qui inde diuiditur in quatuor capita. Nomē vni Phison: nomen fluuij secundi Geon: nomen tercij Tygris: Fluius autem quartus est ipse Euphrates. At Euphrates, & Tygris fluunt quidem per Mesopotamiā: sed ex Armenia oriūtur. Phison, & Geon, neque in Mesopotamia fontes habent: neque in ea ^h villo reperiuntur modo. 2. Phison, &

nes. & Iansenij cap. 143 Concordie. ⁱ Genes. 2.

^h Respondent Euphratem, & Tygrim, in Mesopotamia coniungi, ac paulo post iterum disiungi: & ita quatuor effici flumina. Verum falluntur aduersarij. Tum quia scriptura non ait flumina, aliunde in paradysum venisse: sed satis ostendit in paradiso, oriri, & post egressionem de paradiso, diuidi. tum quia Phison & Geon dicuntur varias circuire regiones. At illa duo capita, nata ex coniunctione Tygris & Euphratis, quæ ab aduersariis vocantur Geon, & Phison: breuissimo, & rectissimo tractu in mare per-

^b Beati Ephrē, commentarius in Genesim, apud Mosem Barcepham Syrum. libro suo de Paradiso.

^c ut volunt authores huius sententiæ secundæ.

^d [à rapidissima cæli vertigine.]

^e [id est decies et septies maiorem diametro terra distantia: nimirum quinque maiorem ambitu terræ, minus sex septimis diametri]

^f Engubini, Hieronym. ab Oleastro, Vatabli, [Peregr.] in 2. Ge-

figum demerguntur: si tamen verum sit ex illa coniunctione duo flumina oriri. Et non potius ex duobus fiat. vnum usque in Persicum sinum.

¹ Iosepho 1. Geon sunt Gāges, & Nilus: tum quia id ¹ gravissimi asserunt authores, tum quia Hierem. 2. v. 18. ubi vulgata habet editio. *Quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam?* habent Septuaginta: *ut bibas aquam Geon:* quam lectionem, fuisse communem Paradis. cap. 3. Hierony. testatur Hoc autem nomine ^k intelligitur Nilus, qui per Ægyptum fluit, & cuius aqua turbida: tum denique, quod ^k Ecclesiasticus comparare volens Sapientiam Dei quinque celeberrimis fluminibus, ponit primò, Phison: deinde, Tigrim: tertio, Euphratem: quartò, Iordanem: quinto, Geon. At nulla est ratio quare Phison sit primum, & Geon ultimum post Iordanem: nisi voluerit Ecclesiasticus observare ordinem, quem inter se hæc flumina ab Oriente habent. Quod si inter illa ponamus Gangem, & Nilum, Ganges erit primum & Nilus secundum ab Oriente fluens. Ergo per Phison intelligitur Ganges, per Geon Nilus. Sed Nilus, & Gāges, nihil ad Mesopotamiam spectāt. Igitur, &c. 3. Phison, & Geon sunt ¹ ingētia flumina, & celeberrima. Ergo verisimile non ex aliis fluminibus, veluti ramusculos quosdam, exundare aut aliquando exaruisse. At nulli similes fluij inveniuntur in Mesopotamia oriri. 4. describitur Paradisus à ^m PP. perpetui veris amœnitate iucundus. At aquæ dilutij minimè mutarūt temperiem aëris. Ergo similis in Mesopotamia deberet inveniri temperies, quod tamen falsum est. 5. Henoch. assistens quasi

Gebon in die vindemiæ. Ganges autem est fluvius maximè redundans: Et Nilus incrementum incipit post Solstitium æstivum, ac in tempore vindemiæ solet plenissimum esse.

¹ alioquin ea non adscripsisset Moyses, & Ecclesiasticus cum maximis aliis fluminibus: aut Ecclesiasticus voluisset eis Sapientiam Dei comparare.

^m Basil. lib. 2. de Paradiso Damascen. 2. fid. 11. August. 14. Civit. 19. &c.

QVINTA PROPOSITIO.

^a *Adamum eiusque posteros mori non potuisse : nisi peccassent.*

CAP. VIII.

PRIMO, Genes. 2. ^b Dominus comminatus est homini temporalem mortem. At hoc frustra, si homo antea moriturus esset.

Secundò, ^c Deus mortem non fecit : Sed, creauit hominem inextinguibilem : ^e inuidia autem Diaboli mors intrauit in orbem terrarum in omnes.

^a Negant Pelagiani esse Augustino libro de heresibus cap. 22.

^b v. 17. quocumque die comederis ex eo, morte morieris.

cap. 3. v. 19.

quia puluis es, & in puluerem reuerteris.

^c Sap. 1. v. 13.

^d Sap. 2. v. 23.

^e vers. 24.

et si eos

SEXTA PROPOSITIO.

Immortalitatem primi hominis supernaturalem fuisse.

CAP. IX.

^a 6. de Genes.
ad literam 23.
vide etiam 13.
Cant. 20. ac. 1.
de peccator.
mer. & reuiss.

4.
^b 1. In Ioan.
15.

ROBATVR Primò ex PP. ^a Augu-
st. Creatus est homo immortalis, quod
ei prestabatur de ligno vite non de consti-
tutione nature. Item. Mortalis erat con-
ditione corporis animalis, immortalis autè
beneficio conditoris. Cyrill. ^b Rationale
animal homo à Deo productus, qui natura sua incorrupti-
bilis erat. *Chiricu vit.*

55

esset naturalis homini : minus verè Concilium loqueretur.

Negatur Minor. Namque etsi naturalis sit mors: tamen, quia eius necessitatem Deus, suâ benignitate, sustulerat: & in pœnam mutauerat peccati. Si ante peccatum eam irrogasset homini: eum peccati & pœnæ immerito damnaasset.

Secundò, ^a August. asserit mortem fuisse inflig- ^d 13. Ciuit. 15.
tam, non lege naturæ, sed merito peccati.

Respondeo id verum. Quia de facto per peccatum, non per naturam mors intrauit.

Secundò, anima rationalis, est immortalis. Ergo ei debetur corpus immortale.

Negatur conseq. quia ei debetur corpus aptum functionibus propriis, quod natura sua mortale est cum ex contrariis qualitatibus constet.

*Paradisum quem vocant terrestrem
corporalem fuisse.*

CAP. X.

NEGANT ^a Philo, ^b Origenes, & ^a 1. Allegoria-
nostris temporibus ^c Georgius Ve- rum.
nerus: qui allegoricè interpretantur ^b in Genes.
omnia, quæ de illo Paradiso dicun- ^c tom. I. Pro-
tur. Propositio tamen probatur. ^d blematù, & in

Primò, ^a Plantauerat Dominus Deus paradisum Harmonia mū-
voluptatis à principio, & in eo posuit hominem, quem di cant. 1. tom.
formauerat. At plantari, corporum est, & homo 7. cap. 21.
corporalis, atque animalis (qualem fuisse Ada- ^d Genes. 2. v.
mum omnes fatentur) in verò corporali loco de- 8.
buerat poni.

Secundò, ^c Dicuntur egredi de hoc Paradiso ^c ibid.
Tygris, & Euphrates. At hæc flumina proculdu-
bio sunt corporalia. ^f Genes. 3. v.

Tertiò, ^e Absconderunt se primi parentes in. 7. & 8.

DE GRAT. PR. HOM.

ter Paradisi ligna & ficus foliis consueverunt sibi perizomata. Erant ergo illa corporalia ligna, vt corporales homines inter ea valerent abscondi.

Quartò, si per lignum vitæ non intelligitur verum lignum, sed Sapientia: cur ab Angelo prohiberetur: cum ad Sapientiam nos alliciat scriptura?

§ apud Epiph.
herosi 64.

h epistol. ad
Ioan Hierosol.

¹ in 10. Da-
nielis Chrysof.

homil. 13. in
Genes. Aug. 13.

Ciu. 21. Theo-
doret. q. 24. &

29. in Genes.
Damasc. 2. fid.

11. Scholast. 2.
dist. 17.

Quartò, ex PP. & Methodio: Paradisus unde in primo parente electus sumus, ex hac terra palam est locus eximius, ad iucundam quietem, & vitam meliorem sanctis destinatus. Epiphan. ^h. Quis audiat de tertio cælo donantem nobis Origenem Paradisum, & illum quem Scriptura commemorat de terra ad cælestia transferentem. ¹ Hierony. Eorum deliramenta conticescant, qui umbras, & imagines, in veritate quærentes, ipsam conantur euertere veritatem, vt flumina, & arbores, & Paradisum putent allegoriæ legibus se debere subnuere.

Soluuntur obiectiones.

CAP. XI.

P R I M A, nullibi legimus, hunc fuisse in terra Paradisum plantatum.

Respondeo, satis ex Scriptura colligi. Nec enim solent, nisi in terra, plantari arbores. Alioquin, & concluderetur, hominem non habuisse præcordia. Quia horum mentionem scriptura non facit.

Secunda, si Paradisus ille, corporalis fuisset: creati tertia die debuisset, tunc enim terra protulit arbores, & herbam virentem.

* libro de Pa-
radiso.

Respondeo. 1. ^a cum Basilio: creatum huiusmodi Paradisum seorsim, speciali quadam providentia Dei. 2. quamuis concedatur tertia creatus die: quia tamen res memorabilis erat: postea copiosè describi. Sicut Adā & Euz productio post sextam

explanatur diem : cum tamen fuerint sexta die creati.

Tertia, iste Paradisus, inutiliter, corporalis creatus fuisset: cum Deus prouideret, statim peccatum hominem.

Negatur propositio. 1. ^b quia Deus ante peccatum non punit. 2. maxime commendat eius bonitatem, suis etiam benefacere inimicis futuris. 3. quia recordatio, tam iucundæ habitationis amissæ, nō parū deterrebat postea, à peccato, Adamum. 4. quia descriptione tam insignis loci realis, anagogicè ducimur ad realis cælestis gloriæ considerationem.

Quarta, ^c Hierony. ait, Paradisum fuisse creatum, ante cælum, & terram. At nihil corporale ante hæc prodiit in esse.

Respondeo, vel loqui ex aliorum sententia: vel, per cælum, & terram, intelligere vtriusque completam absolutionem.

Quinta, ^d Paulus asserit, se raptum in tertium cælum. Id autem ^e vocat Paradisum. Ergo in tertio cælo Paradisus erit.

Respondeo, Paradisum : cum idem sit, ac locus deliciarum: aliquando in scripturis, pro loco accipi & corporali: aliquando, pro & spiritali, cuius, corporalis figura fuit. Paulus ergo, posteriori modo de Paradiso loquitur: nos verò priori.

^f *desim* : hortos, & Paradisos. Canticor. 4. vers. 12. Emissiones tue : *פָּרְדִּים* *Pardes* : Paradisus malorum punicatorum.

^g *Exech. 28. vers. 13.* *בְּגֻדֵי עֵדֶן* *Begueden*, (sive *veguaden*) *gan- elohim* : in Edem horti Dei, fuisti. Similis phrasis omnino ac illa *Genes. 2. v. 8.* Plantauerat Dominus Deus *בְּגֵן עֵדֶן* *gan-begueden* : Hortum in Hedem : quæ vox à *גָּדַן* *Gadan*, id est delectari ducitur. Item. *Luc. 23. v. 43.* Hodie mecum eris & nō *παράδεισῳ* in Paradiso. [Pererius sup. lib. 3. cap. 2. obseruat. 1. *Gan* (& *גָּן* *Ganan*, protexit, siue abscondit) & *Pardes*, idem fere significare. 2. vocem, *Paradisi*, videri ductam, vel à *Pardes*, vel iuxta Iulium Pollucem lib. 11. *πάρσις*, esse vocabulum *Persicum* : vel dici à *δύω* irrito, unde verbale *δύω* v. *mutata* : vel,

^b vide Theodor. q. 24. in *Genesi*.

^c in qq. *Hebraicum exponens illud* : Plantauerat Dominus. ^d 2. *Corinth.* 12. v. 2. ^e v. 4.

^f *Ecclesiaste* 2. vers. 1. Feci mihi *גִּן עֵדֶן*, *פָּרְדִּים*,

gannoth, vfar-

DE GRAT. PR. HOM.

quasi τὰ ἐν τῷ δῆκῳ, à collectione, siue ob copiam herbarum: δῆκα enim locus herbosus est 3. apud Xenophontem, & Philostratum, appellari Paradisos, amœnissima loca, in quibus fere seruabantur in oblectationem Regum Persarum. 4. iuxta Aulum Gellium 2. cap. 20. ea nominari Græcè Paradisos, quæ à Latinis viuaria: & tempore Scipionis, roboraria, a roboris stabulis, quibus erant undique septa.]

Sexta ⁿ Ambrosius, non solùm de Paradiso narrationem exponit mysticè: sed etiam ait, in hac expositione omnes conuenire.

ⁿ libro de Paradiso.

¹ epist. 42.

^k ob cuius interpretationis

structuram dixit Paradisum

non fuisse terrenum: ac in eo

haberi ligna

vinificationis spirantia, & rationabilia.

¹ libro de Paradiso cap. 1.

^m ibid. cap. 3.

ⁿ epist. 42.

Respondet, solùm ¹ Ambrosio placuisse interpretari ^k mysticè Paradisum Genes. 2. quæ satis ad-

mittit corporalem esse. 1. quia postquam ¹ dixerat:

In hoc ergo Paradiso Deus hominem posuit quem plasma-

uit: intellige (inquit) quod non eum hominem, qui secundum imaginem Dei est posuit: sed eum qui secundum corpus.

Incorporalis enim in loco non est: ubi vides non negari terrenum Paradisum homini, vt corporali, sed

vt spirituali. 2. quia ^m fatetur ex Paradiso egredi Tigrim, Euphratem, Geon quem Nilum: & Phis-

son quem Gangem, vocat: flumina corporalia certè. 3. quia omnes ⁿ ait fateri in eo extitisse Paradiso ligna rationabilia. Quod si de Paradiso intelligatur mystico, verum erit equidem: si de literali

Genesis. 2. id erit absolutè falsum. Nec ignorare Ambrosius potuit Epiphanium, & Basilium contrarium sentire.

De loco, siue situ Paradisi.

CAP. XII.

^a videtur esse Iosephi 1. Antiq. 2.

RIMA ^a opinio arbitratur, uniuersam terram hunc Paradisum esse.

Contra, extra Paradisum creatus est homo: deinde in Paradisum introductus: ac denique extra eiectus. At neque extra terram creatus est: aut post creationem in terram de

nouo introductus: aut ab vniuersa terra eiectus.

^b Secunda, esse extra quam incolimus terram nimium ultra Oceanum.

Contra. 1. verisimile non est, tanto tractu, ad nos Tigrim, & Euphratē venire. 2. cōpertum est navigationibus variis, vltra Oceanum nullam esse terram: imò neque totam terram ab Oceano cingi.

Tertia, esse locum sublimem, vsque ad globum Luna pertingentem.

Contra. 1. hæc inhabitatio foret insalubris omnino: propter nimiam cū subtilitatem, tū ^d agitationem aeris. 2. esset conspicuus alicui regioni terræ. 3. nobis, vel antipodibus aliquando Solis ac Lunæ eriperet conspectum. 4. si competens esset proportio conī ad basim, non caperet tota terra huius Paradisi basim: cum Mathematici doceant, à terra ad Lunæ globum interfedere ^e centum millia miliariorum, adiectis nouem millibus nongentis triginta septem.

^f Quarta, Paradisum in Mesopotamia fuisse: sed diluuij dissipatum aquis.

negociata. 1. hæc opinio noua est, & PP. ac Schola-

Secunda. 1. ^g fluius egrediebatur de loco voluntuor flumina. 2. Paradisum, qui inde diuiditur in

Tertia, Mesopotomi, Phison: nomen Fluij secundi

Quarta, quidquid sit: nouius autem quartus est ipse

Tigris & Euphrates deducti fluij sunt quidem per Paradisum inuenitur.

Ad primi Maiorem, Eden, in ntes habent: nēgnificare locum, nunc delicias, atq. 2. Phison, & vt perspicuum linguæ Hebraicæ per-

tem Genes. 2. non pro loco, sed delicijs Genes. 2.

cut constat tum ex ^e vulgata editione Mesopotamia coniungi, ac pan-Hieronimo in qq. Hebraicis. Ad Minorem. Verum falluntur adficari quidem his in locis, per Eden locum aliq. in Paradisum veniscertum: sed non Paradisum. 1. quia non est proinde de Paradiso diuibile Cain habuisse pro exilio Paradisum. 2. quia regiones. At illa Eden, prope Mesopotamiam, nullum flumen oriri, ne ab aduersariis compertissimum est.

^b Beati Ephraemi commētarium in

Genesim, apud Mosē Barcepham Syrum, libro suo de Pa-

radiso.

^c ut volunt

authores huius Sententia secūda.

^d [à rapidissima cali vertigine.

^e [id est decies ac septies maiorem diametro terra distantia: nimirum quatuordecies, maiorem ambitu

terre: paulominus: scilicet septima parte

^f Engubini, Hieronym. ab

Oleastro, Vatabli, [Pere-

ry] in 2. Ge-

tem Genes. 2. non pro loco, sed delicijs Genes. 2.

cut constat tum ex ^e vulgata editione Mesopotamia coniungi, ac pan-

Hieronimo in qq. Hebraicis. Ad Minorem. Verum falluntur ad-

ficari quidem his in locis, per Eden locum aliq. in Paradisum veni-

certum: sed non Paradisum. 1. quia non est proinde de Paradiso diui-

bile Cain habuisse pro exilio Paradisum. 2. quia regiones. At illa

Eden, prope Mesopotamiam, nullum flumen oriri, ne ab aduersariis

compertissimum est.

DE GRAT. PR. HOM.

quasi τὰ ἐν τῷ δῖῳ, à collectione, siue ob copiam herbarum : δῖα enim locus herbosus est 3. apud Xenophontem, & Philostratum, appellari Paradisos, amœnissima loca, in quibus fera seruabantur in oblectationem Regum Persarum. 4. iuxta Aulum Gellium 2. cap. 20. ea nominari Græcè Paradisos, quæ à Latinis viuaria : & tempore Scipionis, roboraria, a roboris stabulis, quibus erant undique septa.]

Sextaⁿ Ambrosius, non solùm de Paradiso narrationem exponit mysticè: sed etiam ait, in hac expositione omnes conuenire.

ⁿ libro de Paradiso.

ⁱ epist. 42.

^k ob cuius interpretationis structuram dicis Paradisum non fuisse terrenum: ac in eo haberi ligna viuificationis spirantia, & rationabilia.

ⁱ libro de Paradiso cap. 1.

^m ibid. cap. 3.

ⁿ epist. 42.

Respondeo, solùm ! Ambrosio placuisse interpretari^k mysticè Paradisum Genes. 2. quæ satis ad-

mittit corporalem esse. i. quia postquamⁱ dixerat: In hoc ergo Paradiso Deus hominem posuit quem plasmauit: intellige (inquit) quod non eum hominem, qui secundum imaginem Dei est posuit: sed eum qui secundum corpus. Incorporealis enim in loco non est: ubi vides non negari terrenum Paradisum homini, vt corporali, sed vt spiritali. 2. quia^m fatetur ex Paradiso egredi Tigrim, Euphratem, Geon quem Nilum: & Phison quem Gangem, vocat: flumina corporalia certè. 3. quia omnesⁿ ait fateri in eo extitisse Paradiso ligna rationabilia. Quod si de Paradiso intelligatur mystico, verum erit equidem: si de literali Genes. 2. id erit absolutè falsum. Nec ignorare Ambrosius potuit Epiphanium, & Basilium contrarium sentire.

De loco, siue situ Paradisi.

CAP. XII.

^a videtur esse Iosephi 1. Antiq. 2.

PRIMA^a opinio arbitratur, uniuersam terram hunc Paradisum esse.

Contra, extra Paradisum creatus est homo: deinde in Paradisum introductus: ac denique extra eiectus. At neque extra terram creatus est: aut post creationem in terram de-

nono introductus: aut ab vniuersa terra eiectus.

^b Secunda, esse extra quam incolimus terram nimium ultra Oceanum.

Contra. 1. verisimile non est, tanto tractu, ad nos Tigrim, & Euphratē venire. 2. cōpertum est navigationibus variis, vltra Oceanum nullam esse terram: imò neque totam terram ab Oceano cingi.

Tertia, esse locum sublimem, usque ad globum Lunæ pertingentem.

Contra. 1. hæc inhabitatio foret insalubris omnino: propter nimiam cum subtilitatem, tum ^d agitationem aeris. 2. esset conspicuus alicui regioni terræ. 3. nobis, vel antipodibus aliquando Solis ac Lunæ eriperet conspectum. 4. si competens esset proportio coni ad basim, non caperet tota terra huius Paradisi basim: cum Mathematici doceant, à terra ad Lunæ globum interfedere ^e centum millia miliariorum, adiectis nouem millibus nongentis triginta septem.

^f Quarta, Paradisum in Mesopotamia fuisse: sed diluuiū dissipatum aquis.

Contra. 1. hæc opinio noua est, & PP. ac Scholasticorum. 2. ^g fluius egrediebatur de loco volu-
m Paradisum, qui inde diuiditur in
Phison: nomen Fluij secundi
huius autem quartus est ipse

Tygris fluunt quidem per
riuntur. Phison, &
ates habent: ne-
o. 2. Phison, &
rj] in 2. Ge-
Genes. 2.

Mesopotamia coniungi, ac pau-
ma. Verum falluntur ad-
de in Paradisum venis-
em de Paradiso diui-
regiones. At illa
ab aduersariis
in mare Per-

^b Baati Ephræ
commentarius in

Genesim, apud
Mosem Barce-
pham Syrum,
libro suo de Pa-

radiso.

^c ut volunt

authores huius
Sententia secu-
da.

^d [à rapidis-
simâ cali ver-
tiginē.

^e [id est decies
ac septies maio-
rem diametro
terra distantiâ:

nimirum qua-
tuordecies, ma-
iorem ambitu

terra: paulomi-
nus: scilicet se-
ptima parte

diametri.]

^f Eugubini,
Hieronym. ab

Oleastro, Va-
tabli, [Pere-

ry] in 2. Ge-

DE GRAT. PR. HOM.

ficum demerguntur: si tamen verum sit ex illa coniunctione duo flumina oriri. Et non potius ex duobus fiat unum usque in Persicum sinum.

¹ Iosepho 1. Geon sunt Gages, & Nilus tum quia id ¹ grauissi-
Antiq. 2. Epi- mi asserunt authores: tum quia Hierem. 2. v. 18. vbi
pha. epist. ad vulgata habet editio: *Quid tibi vis in via Egypti, ut*
Ioan. Hierosol. bibas aquam turbidam? habent septuaginta: *ut bibas*
Ambros. lib. 2. aquam Geon: quam lectionem, fuisse communem
Paradiso cap. 3. Hierony. testatur. Hoc autem nomine ^k intelli-
Hieron. in locis tur Nilus qui per Egyptum fluit, & cuius aqua tur-
Hebraicis. bida, tum denique, quod ^k Ecclesiasticus compa-
Aug. 8. de Ge- rare volens Sapientiam Dei quinque celeberrimis
nes. 7. & c. fluminibus, ponit primo Phison, deinde Tigrim,
^k *cap. 24. v.* tertio, Euphratem quarto Iordanem, quinto, Ge-
34. & seqq. on. At nulla est ratio quare Phison sit primum &
Qui implet Geon ultimum post Iordanem: nisi voluerit Ec-
quasi Phison clesiasticus observare ordinem, quem inter se hæc
(à תַּיִשׁ פַּשְׁ flumina ab Oriente habent. Quod si inter illa po-
chah, redunda- namus Gangem, & Nilum, Ganges erit primus, &
uit) sapientiã: Nilus secundus ab Oriente fluens. Ergo per Phi-
& sicut Tygris son intelligitur Ganges, per Gehon Nilus. Sed
in diebus novo- Nilus, & Ganges, nihil ad Mesopotamiam.
riũ. Qui adim- Igitur, & c. 3. Phison, & Gehon sunt ¹ in-
plet quasi Eu- na, & celeberrima. Ergo verisim:
phrates solum: fluminibus veluti ramusculi
qui multiplicat aut aliquando exaruisse,
quasi Iordanis ueniuntur in Mesopot
in tempore mes- radisus à ^m PP. pers
sis. Qui mittit dus. At aquæ dilu
disciplinam, si- aeris. Ergo simil
cut lucem & niri temperies
assistens quasi
Gehon in die vindemia, Ga-
Nili incrementum incipit
mia solet plenissimum
¹ alioquin ea non ad
fluminibus: aut Ec
^m *Basil. lib. 2.*
 10. & c.

& Helias translatus in Paradisum terrestrem fuerunt? tum quia id grauissimi testantur ^a PP. tum quia ^a Ecclesiastici ^o 44. legimus *Henoch placuit Deo, & translatus est in Paradisum, ut det gentibus penitentiam.* Et si enim in Græco non sit ^p vox, *Paradisi*: est tamen in editione vulgata à Concil. Tridentino autentica probata. Non fuerunt autem translatus in Mesopotamia: maxime Helias. Ergo in Mesopotamia non erat Paradisus terrestris.

Soluantur obiectiones.

CAP. XIII.

PRIMA, fuit Paradisus plantatus in Eden ad Orientem Genes. ^a 2. At Eden est in Mesopotomia, ut colligitur ex Gen. ⁴ ^b *Egressus Cain à facie Domini habitauit profugus in terra ad Orientalem plagam in Eden.* Item ^c 4. Reg. 19. & Ezech. 27. ^d *Charan & Chene, & Eden negotiatores tui.*

Secunda in Mesopotamia reperiuntur illa quatuor flumina.

Tertia, Mesopotomia est amœnissima.

Quarta, quidquid sit: notum est unde originem Tigris & Euphrates deducant. At ibi nullus talis Paradisus inuenitur.

Ad primi Maiorem, Eden in scriptura, nunc significare locum, nunc delicias, atque voluptatem: ut perspicuum linguæ Hebraicæ peritis. In illo autem Genes. 2. non pro loco, sed deliciis sumitur, sicut constat tum ex ^e vulgata editione: tum ex Hieronymo in qq. Hebraicis. Ad Minorem, significari quidem his in locis, per *Eden* locum aliquem certum: sed non Paradisum. 1. quia non est probabile Cain habuisse pro exilio Paradisum. 2. quia ex Eden, prope Mesopotamiam, nullum flumen oriri, compertissimum est.

^a Irena. 5. cap. 5. Athanas. epistola, Quod Nicæna Synodus. Hieron. epist. ad Pamach. de erroribus Ioan. Hierosolym. Aug. 1. de peccator. mer. 3.

^o v. 16. ^p qua ibi nequit accipi pro caelesti Paradiso: quod in eo non fuerit translatus Henoch.

^a v. 3. ^b v. 16. ^c v. 12. ^d v. 23.

^e Plantaneus autem Dominus Deus Paradisum volutatus à primo pio.

DE GRAT. PR. HOM.

^f cap. 12.

^g 8. de Genesi.

7.

Ad. 2. negatur, vt ^t demonstratum est. Ad 3. non tantam esse, quæ in paradiso describitur fuisse. Ad 4. ^g Augustinus respondet: Quoniam locus ipse Paradisi à cognitione hominum est remotissimus, inde quatuor aquarum partes diuidi credendum est: sicut fidelissima Scriptura testatur. Sed ea flumina, quorum fontes noti esse dicuntur, alicubi esse sub terras, Et post tractus prolixarum regionum, locis aliis erupisse: ubi, tanquam in suis fontibus, moti esse perhibentur. Nam hoc solere nonnullas aquas facere, quis ignorat?

Restat ergo vera sententia: ignorari scilicet ab hominibus locum Paradisi.

Paradisum istum adhuc superesse.

CAP. XIII.

^a 2. de peccato Originali. 23.

P R I M ò, quia Augustinus videtur id ad fidem referre: ^a *Esse (inquit) illum Paradisum fides Christiana non dubitet.*

Respondent, solum velle, dubitandum non esse, Paradisum, reale aliquid fuisse: non autem quid parabolicum.

^b *ibid. continuo vel (inquit) cum quaeritur ubi sint nunc Helias, vel Henoch: an ibi, an alibi:*

quos tamen non dubitamus, in quibus nati sunt corporibus viuere.

^c 2. Sent. 17. distinct. ac D.

Contra. 1. superius dixerat, posse sine discrimine fidei, quæri, qualis, vel ubi sit iste Paradisus. At si non extare dubitaretur: potius quaerendum esset: an reuera subsisteret. 2. ^b ait Paradisum, ita sine dubio extare sicut constat Henoch & Heliam in corporibus viuere. At, certum est non solum vixisse, sed etiam nunc quoque viuere.

Secundo, ea est antiquorum & omnium ferè ^c Scholasticorum opinio.

Terriò, certum est Henoch, & Heliam viuere, vel ergo sunt in cælo, aut in aere: & hoc non: vel in terra. At nullus est aptior locus, dumtaxat, illo Paradiso terrestri.

Quartò, sicut probatum est, Enoch fuit in Paradisum illum translatus. Si ergo aquæ Diluuij

obruerunt Paradisum, quo euolauit?

*Thom. 1. p. 7.
102. ar. 1.*

Quintò, sit obrutus aquis diluuij Paradisus, certe non fuerunt omnes eradicatæ arbores, vnde namque columba attulisset ramum oliuę viridem? nec aeris temperies mutata. Ergo postea amantitas loci redire potuit.

Obiicitur primò, propositiones vniuersales scripturæ non sunt restringendæ. Sed vniuersaliter scriptura dicit aquas diluuij cooperuisse montes sub vniuerso cœlo.

Secundò, non sunt multiplicanda sine ratione miracula. At si non fuit Paradisus aquis obrutus diluuij, certè aqua quæ 15. cubitis superior fuit vniuersæ montibus terræ, debuisset miraculo suspendi ne in Paradisum irrumperet.

Tertiò, frustra laborasset Noe in arca fabricanda, cum in huiusmodi Paradisum cum animantibus facillè potuisset transferri.

Ad primum, negatur Maior, quando res postulat, nec vlla absurditas sequitur ex restrictione. Ad Minorem admittitur. Sed etiam est illa ibidem vniuersalis, ^d *Mortui sunt vniuersi homines, remansitque solus Noe, & qui cum eo erant in arca: & tamen cōstat Enoch tūc vixisse nec fuisse in arca.* Ergo sicut hæc debet intelligi de hominibus vitam in cōmuni terra degentibus, & restringitur propter Enoch: sic illa: *Cooperti sunt omnes montes*, intelligenda est de terra habitationi hominum communi ordinata, & merito restringi debet, vt patet ^e infra.

^d *Genes. 7.
ad finem.*

Ad 2. respondeo, [1. militare in aduersarios: quia vt vnum effugiant miraculum multiplex effingūt. primum, *Enoch suspensum in aere vel in igne, vel in cœlo*; secundum: si in aere, *non fuisse obrutum imbribus*. si in igne: *non combustum*: si in cœlo, *datam penetrationem corporum*, tertium, vbi cumque fuerit, *nullo cibo, & potu vixisse*, 5. in regionibus minime compatilibus naturaliter cum vita mortali diu cōseruatam.]

^e *in 2. responsione ad 2.*

Respondeo. 2. rationem multiplicati miraculi esse, tum conseruationem ^f decentem Henoch:

^f *[decebat enim vt qui nondum pleno beatus, & ca-*

DE GRAT. PR. HOM.

lo dignus: *supra*
tamen *vitant*
mortalem com-
munem eleua-
tus conserva-
batur: in loco
degeret *Et* in-
feriorem calo,
ratione *felici-*
tatu: *Et* *super-*
riorem, quocū-
que alio terra
loco.]

[tum dignitatem loci: in quo nullus peccatorum versaretur, aut versare valeret,] tum quia ea solum debuit destitui terra, quæ inservire posset vsui peccatorum: propter quos inundata est terra.

Ad 3. respondeo. 1. non fuisse Paradisum, conuenientem hominibus locum subiectis calamitatibus huius vitæ: qualis erat Noe. 2. ita placuisse Deo Noe præseruare: sicut in scripturis passim plurima occurrunt: quæ aliter poterant facile fieri.

*In Paradiso non solum homines sed etiam
animantia futura fuisse stante
Innocentia statu.*

CAP. XV.

- ^a 2. *fid.* II.
^b 1. p. q. 102.
ar. 2.
^c 14. *Ciuit.* II.

EGANT ^a Damasc. & ^b D. Thomas: probatur tamen, Primò auctoritate ^c D. Augustini; *In Paradiso* (inquit) *corporali, cum duobus illis hominibus masculo, Et femina animalia etiam terrestria cetera subdita, Et innoxia versabantur.*

Secundò, caruisset non modico Paradisus ornamento: si nulli in aquis pisces, in syluis aues, in terra pecora.

Tertiò, collatum fuerat homini imperium in animantia. At, si nulla cum ipso adfuissent: quibus, precor, imperasset?

Obiicies, potuissent de ligno vitæ animalia sumere. Ergo immortaliter viuere. 1. Negatur Antecedens: nec enim sumpsisset, nisi sibi congruentes cibos. 2. negatur consequens, si quidem lignū vitæ, non ex natura sua, sed, *inpiratione* (vt Aug. ^d loquitur) *salubritatis occulte immortalitatem hominibus contulisset:* [quam non decreuerat Deus animantibus conferre.]

- ^a 3. *de Ge-*
nes. 4.

Quid

Quid Cherubim custodientia Paradisum fuerint.

CAP. XVI.

THEODORETUS ^a arbitratur fuisse quædam spectra, atque horribiles animantium formas. ^a q. 40. in *Genesim.*

Contra. credibile non est, his rebus fictis, deterreri potuisse Adamum. Vera ergo sententia docet, per *Cherubim*, significari veros, & reales Angelos, ita enim sentiunt Aug. Euchertus, Rupertus, & alij passim.

Cur dicatur lignum scientiæ boni & mali.

CAP. XVII.

RIMA sententia est ^a Iosephi arbitrantis, id dictum, quod arbor illa, vim acuendi ingenium, & augendi prudentiam haberet. quem sententiam sequuntur hæretici ^b Ophitæ ^b apud Epiph.

Contra. 1. non est probabile hominibus prohibuisse Deum ingenij & prudentiæ augmentum. 2. Adam rudis ingenio non erat sed sapientia perfectus. Ad quid ergo huiusmodi cibum desiderasset? ^b hæresis 37. qui serpentem colebant: quod author fuisset esus ligni scientiæ.

Secunda ^c eaque communis, ac Bellarmini: ita hoc lignum nuncupatum, quod gustatum experien- ^c D. Aug. 14. Civit. 17.

Theodoret. quest. 26. in *Genes.* Eucher. lib. 1. in *Genes.* Magistri, cum Scholast. 2. distinct. 17.

Tom. IIII.

C

DE GRAT. PR. HOM.

^a [Rupertii 2. Trinit. 27. Testati in 13. Genes. q. 154. Et 155. Pererij in 2. Gen. tia doceret ex consecutione mali siue miseriarum multarum: quantum interfederet discrimen inter bonum.]

^c [probatur hac sententia, tum quia serpens in sua promissione mēdax fuit. Ergo de scientia experimentalis cibus nō erat: hanc enim reuera consequutus est Adā, tum quia dictum sit per Ironiam, vel à Deo, vel ab Angelis: Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens, &c. At scientiam hanc experimentalem neque Deus, neque Angeli boni habent.]

Quid contulisset lignum vitæ.

CAP. XVIII.

^a 14. Cin. 26.

^b Chrysof.

hom. 18. Theodor. q. 26. in

Genes. dum

aiunt positum

hoc lignum in

obedientie pre-

mium. Nam id

premium inua-

riabilem im-

mortalitatem

importat. Iren.

3. cap. 37. Hil-

lar. in Psal. 66.

Naxianz. orat.

2. de Paschate

Hieron. in 65.

Isaia, &c.

AVGVST. ^a (quem Scholastici maxima ex parte sequuntur) arbitratum vsum ligni vitę inseruisse, ad perfectę reparandum humidū radicale: quod assidue per actionem naturalis caloris consumitur, atque proinde, sæpe iterato huius ligni usu immortalitatem consecutum hominem.

Alii contra putant semel gustatum hoc lignum immortalitatem allaturum.

Primò ex multis ^b PP.

Secundò, alioquin cur dixisset Deus? *Ne forte mittat (scilicet homo) manum suam, & sumat de ligno vitæ, & viuat in æternum.* Si enim semel gustatum immortalitatem non contulisset: Nulla ratio inerat timendi ne de illo sumeret ligno.

Respondent, primò, Dominum Ironicè loquutum.

Secundò vocem *ὅτι* Golam in æternum quod ibi scribatyr sine *ἡ* Van, significare tantum, longū

tempus, vt ^c Hierony. obseruat.

Ad 1. negatur: alioquin cur tanta cum cura, at-
que custodia prohibitus fuisset Adamo, Paradisi <sup>c in 1. ad Ga-
latas.</sup> ingressus?

Ad 2. hanc obseruationem non semper veram esse, confunduntur enim sæpius ⲙⲧ, & ⲙⲧⲱ Hierony. autem non simpliciter dixit significare longum tempus ⲙⲧⲱ: sed, spatium 50. annorum.

At certè id nequit spatium significare in hoc loco Genesis. Nam timendum non erat, ne, ex esu ligni, ad annos 50. viueret Adam: qui supra 900. sine hoc vixerit ligno.

Vtraque sententia defendi potest: sed posteriorem putat probabiliorem Bellarminus.

Soluantur obiectiones.

CAP. XIX.

PRIMA, collocarat Deus in medio Paradisi lignum vitæ, præcepitque, homini dicens: *Ex omni ligno Paradisi comede.* Igitur non semel de ligno vitæ gustaturus erat.

Secunda, minimè translati fuissent homines ad beatam vitam atque immortalè, ante completum electorum numerum. Ergo interea opus remedio erat: quo senium declinarent & mortem. Nullum autem assignari valet præter lignum vitæ.

Ad 1. respondeo 1. fortasse Adamum ignorasse situm vitalis arboris. 2. Etsi cognouisset, tamen non nisi tempore congruo de ipso gustasset, nimirum proximè in summam transiturus beatitudinè.

Ad 2. Respond. 1. antecedens non adeo certum, & negatiuam videri probabiliorem. [Nec enim par erat, vt, cum per se patens esset ianua cœlorum:

DE GR. PR. HOM. LIB. VNVS.

alij longissimè protraherentur propter alios, ab ingressu illius.] 2. non adeò fuisse in longum, deductum vniuersalis translationis omnium tempus, vt fuerit necessarium, antea longè, sumere de ligno vitæ. [3. sicut semel gustato vitæ ligno, immortalitas homini statâ permanebat : sic nihil referre, quo tempore, de illo sumpsisent homines : cum virtus immortalitatis mansura foret.]

FINIS CONTROVERSIÆ *PRIMÆ.*

SECUNDA
CONTROVERSIA

GENERALIS,

Quæ est
DE AMISSIONE
gratiæ, & statu Peccati.

Sex libris explicata.

C iij

INDEX
LIBRORVM, ET
CAPITVM.

LIBER PRIMVS.

Qui est de Peccato in genere.

- Cap. j. **D**efinitio peccati.
ij. Partitiones peccati.
iij. *Varie acceptiones venialis peccati.*
iiij. *De discrimine mortalis, & venialis peccati, opinionones.*
v. *Refelluntur Iovinianus, & Pelagius heretici.*
vj. *Diluuntur obiectiones Pelagianorum.*
vij. *Refellitur error wiclefi, & Caluini.*
viii. *Refellitur sententia Lutheri.*
ix. *Peccatum veniale, naturâ suâ à mortali distinguï, ex scriptura probatur.*
x. *Probatur ex Canonicis decretis, ac PP.*
xi. *Idem ratione probatur.*
xij. *Soluantur obiectiones ex scripturâ petita.*
xiiij. *Soluantur petita ex PP.*
xiv. *Soluantur ex ratione ducta.*

LIBER SECVNDVS.

Qui est de causa Peccati.

- Cap. j. & ij. **E** Rrores, circa primariam causam peccati.
- iiij. Sententia Zuinglij, & Caluini dumtaxat.
- iiij. Ex sententia horum sequi, Deum esse proprie peccati authorem.
- v. Ex eadem sententia sequi, Deum proprie peccare.
- vj. & vij. Ex eadem sententia sequi, Deum solum peccare. Item, peccatum esse tantum opinionem falsam.
- viiij. Probatur ex scripturâ. 1. Deum peccare non posse. 2. non esse peccati authorem.
- ix. Idem ex PP.
- x. Idem rationibus.
- xj. xij. xiiij. xiv. xv. Soluuntur obiectiones ex scripturis ductæ.
- xvj. Soluuntur ex Augustino petita.
- xvij. Soluuntur ex ratione.
- xviiij. Soluitur obiectio Theologica.

LIBER TERTIVS.

Qui est de primi hominis peccato.

- Cap. j. **A** N potueris tentari, & peccare Adam.
- ij. Cur permisit Deus hominem tentari, quem casurum sciebat.
- iiij. De serpente, qui Euam seduxit.
- iiij. Quale fuerit primum peccatum primorum parentum.
- v. Soluuntur obiectiones.

C iiij

INDEX LIB. ET CAP.

- vj. *Primos parentes amisisse Fidem: & quenam fuerit infidelitas eorum.*
  - vij. *Adamum, propriè non fuisse seductum.*
  - viiij. *Primum Adami peccatum, non potuisse veniale esse.*
  - ix. *An grauius peccauerit Adam, quam Eva.*
  - x. *De grauitate peccati Adami.*
  - xj. *De pœnâ primi peccati.*
  - xij. *De Pœnitentiâ, & salute primorum parentum.*
-

LIBER QVARTVS.

Qui est de Existentiâ originalis peccati.

- Cap. j. **Q**ui scripserint de peccato originali.
- ij. *Opiniones de existentia originalis peccati.*
- iiij. *Probatum esse peccatum originale ex s. Romanorum.*
- iiij. *Idem probatur ex alijs Scriptura locis.*
- v. *Ex PP. ante Pelagianam hæresim.*
- vj. *Ex definitione Ecclesiæ.*
- vij. *Rationibus probatur.*
- viiij. *Soluuntur obiectiones ex scripturis.*
- ix. *Refelluntur obiectiones ex PP.*
- x. *Diluuntur ex rationibus.*
- xj. *De origine animæ.*
- xij. *Quomodo peccatum originale trahatur.*
- xiiij. *Si Adam non peccasset, quid nobis accidisset.*
- xiv. *Ad filios etiam Fidelium originale peccatum pertinere.*
- xv. *De Conceptione B. Mariæ.*
- xvj. *Argumenta Soluuntur.*
- xvij. *Mendacia Kemnitij de Conceptione B. Mariæ.*
- xviiij. *Non transire ad posteros, per generationem omnia peccata parentum.*

LIBER QUINTVS.

Qui est de essentia originalis peccati.

- Cap. j. & ij. **R**efellitur primus error, siue opinio Illyrici de natura originalis peccati.
- iiij. Soluuntur Illyrici argumenta.
- iiij. Refellitur secundus error, qui multorum Lutheranorum est.
- v. vj. vij. Proponitur, & refellitur tertius error, ex scripturis.
- viiij. Refellitur ex PP.
- ix. Refellitur rationibus.
- x. Soluuntur argumenta ducta ex epistola ad Romanos.
- xj. Soluuntur ducta ex alijs scriptura locis.
- xij. xij. Soluuntur ex PP.
- xiiij. Soluuntur ex ratione.
- xv. Refellitur sententia Petri Lombardi.
- xvj. Refellitur error Pighij, & Catharini.
- xvij. xvij. xix. Vera sententia de natura originalis peccati.
- xx. Soluuntur obiectiones.

LIBER SEXTVS.

Qui est de malis consequentibus originale peccatum.

- Cap. j. **V**aria sententia de statu post hanc vitam, morientium in originali peccato.
- ij. Morientes in peccato originali, sunt absolute damnati. Et carent in aeternum beatitudine naturali.
- iiij. Refelluntur obiectiones.

INDEX LIB. ET CAP.

- iii]. *Infantes in peccato originali morientes, non patiuntur pœnam ignis.*
- v. *Soluantur obiectiones.*
- vj. *Parvuli huiusmodi damnati, patiuntur internum dolorem, quamvis mitissimum.*
- vij. *Soluantur obiectiones.*
- ab viij. ad xiiij. inclusiue. *De malis ex peccato originali, in hac vitâ.*
- xiv. *Ostenditur, concupiscentiam esse vitium naturæ.*
- xv. *Non solum concupiscentiam: sed omnes humanas misérias esse pœnas peccati.*
- xvi. *Quid sentiant hæretici de effectu originali peccati.*

CONTROVERSIA SE- CVNDA GENERALIS.

Quæ est

DE AMISSIONE GRA-
tia, siue statu peccati.

LIBER PRIMVS.

Qui est de peccato in genere.

Definitio Peccati.

CAP. PRIMVM.

VITIVM, ^a & Peccatum differunt, quòd, peccatum ad actum, vitium ad habitum referatur. Est autem peccatum, generalissimè sumptum, ^b transgressio legis. ἡ ἀμαρτία (inquit ^c B. Ioan.) ὅστις ἂν ὁ νόμος. Moraliter sumptum: ^b *August. 2. de*
Est ^a dictum, vel factum, vel concupitum, contra legem consensu Euan-
aternalam, inquit ^c August. dicitur, dictum, factum, con-
cupitum. 1. vt exprimat materialia peccati: nimirum ipsa actionis deformis, siue omissionis, sub-
stantia. 2. vt omnia actionum comprehenderentur genera: nimirum ^f spiritualium, corporalium, & ^c ex vtrisque mixtorum.

Dicitur, contra legem, ad significandum formale peccati, quod in deuiatione à lege consistit.

Dicitur, eternalam, vt omnes includerentur leges, & ipsa legum radix. Si quidem omnis lex, ideo talis est, quia congruit cum æternâ lege.

Non meminit omissionis Augustinus: quia facile negatio ex affirmatione colligitur.

^a Aristot. 7. Eticor. 8. comparat vitium hydropisi: Augustinus libro de perfectione

iustitie cap. 4. comparat cur- nitati sibia: peccatum vero claudicationi.

^b August. 2. de

gelistarum. 4.

^c 1. cap. 3. v. 4.

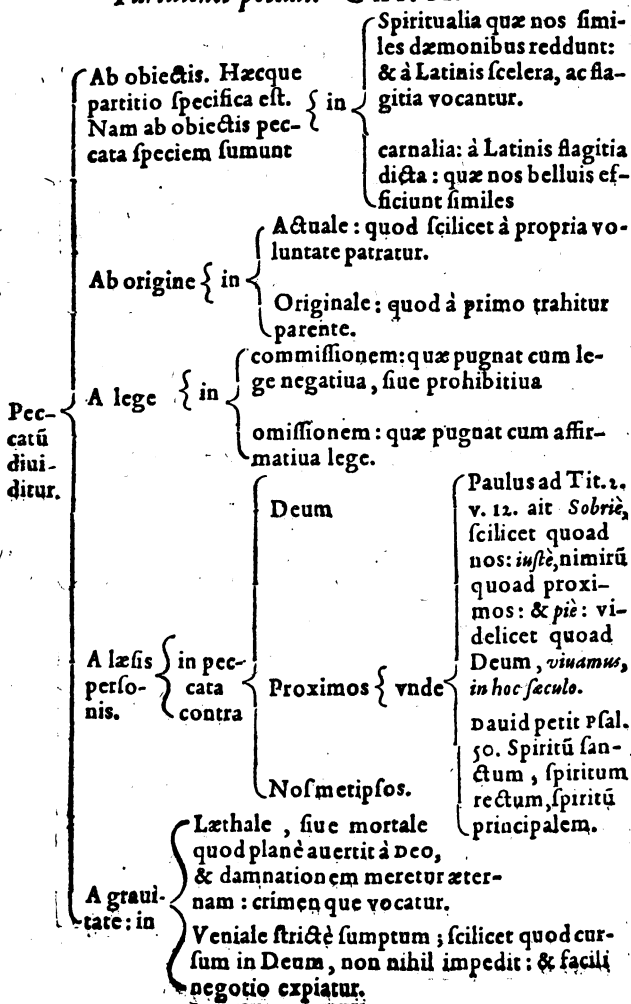
^d scilicet voluntarium.

^e 22. contra Faustum, 27.

^f videlicet desideriorum, ex corde: factorum, ex manu: verborum, ex lingua prodentium.

DE PECCATO IN GEN.

Partitiones peccati. CAP. II.

Varia peccati Venialis acceptiones.

CAP. III.

A causa. nimirum, quia ex ignorantia, vel infirmitate procedit: quamvis fortassè sit reuera peccatum mortale. Vnde illud Pauli 1. Timoth. 2. v. *Miser ricordiam consequutus sum: quia ignorans feci, in incredulitate.*

ab Euentu. nimirum, quia per Pœnitentiam expiatur. Veniabilis culpa (inquit Ambros. lib. de Parad. cap. 14.) quam sequitur professio delictorum.

Ali-
quid,
Ve-
niale
dici-
tur
Pec-
catū

à natura, si-
ue ex ipsa
ratione
peccati: id
est, quod
non cōtra-
riatur cha-
ritati fundi-
tus: siue nō
est charita-
ti incompati-
bile. Hæc
est propria,
& stricta
peccati ve-
nalis ac-
ceptio.

Ex genere suo: nimirum quando obie-
ctum, est quidem res mala: sed quæ non
auertat omnino à Deo: quale est verbum
otiosum.

Ex imperfectio-
ne operis scilicet,
quando obiectū
est malum graue,
auertitque omni-
no ab amore Dei
supernaturali. ta-
men non plenè
animus in id ob-
iectum tendit.

ex surreptione vt su-
biti motus vindictæ:
quibus non plenè
consentit voluntas.

[. . .]

ex paruitate mate-
riæ: vt furtum vnius
oboli.

DE AMISSIONE GRAT.

De discrimine mortalis, & venialis peccati, varia opiniones.

CAP. IIIL.

^a apud Aug.
lib. de haresib.
cap. 82. *Et*

Hieronym. 2.
lib. aduersus
Iovinian.

^b apud Hier.

1. *Et* 2. Dia-
log. contra Pe-
lagia. & Aug.
cap. 88. libri de
haresibus.

^c apud wal-
densen tom. 2.
de Sacramentis
cap. 54. *Et*
seqq.

^d 2. Inst. 8. §.
59. omne pecca-
tum vult esse
mortale, lib. 3.
cap. 4. §. 28.
ait fidelium pec-
cata, esse ve-
nialia cap. vero
2. §. 11. conten-
dit fidem esse

donum, proprium electorum: ac semel verè habitam, amitti non posse.

^e in assertione omnium articulorum suorum.

^f in locis de discrimine peccati mortalis *Et* venialis. in eandem sententiam
incidunt Magdeburg. Cent. 1. l. 2. cap. 4. col. 171. & Kemnit. 1. par. Exam.
pag. 926. & 927.

^g 2. distinct. 42. *Et* D. Thom. 1. 2. quæst. 88. artic. 1.

OVINIANVS, ^a Omnia peccata,
equalia dicebat. ^b Pelagius, quolibet pec-
cato iustitiam amitti: omnia proinde, morta-
lia esse. ^c Ioannes wiclef: si per morta-
le intelligatur, mortis inductiuum
æternæ, omnia esse mortalia: si, quod de facto mortem
adducit æternam, esse reproborum, læthalia omnia: electo-
rum, venialia. Idem ^d Calvinus sentit. In eo solum
differunt, quod wiclef, omnia electorum peccata
venialia faciat: Calvinus, non nisi quæ post fidem
patrantur adeptam. wiclef, velit ea esse ex natura
sua venialia: Calvinus verò: quia electi in fide ma-
nent etiam cum peccant.

^e Lutherus, 1. Omne peccatum ex natura sua
mortale asserit. 2. ex sola Dei misericordia veniale
fieri per non imputationem, omnibus fidelibus
propriam renatis. ^f Melancthon, omnia in renatis
voluntaria peccata, esse mortalia. Quia excutiunt
fidem: inuoluntaria verò, id est, motus prauos in-
uoluntarios, venialia esse. At sententia ^g Catholi-
corum Theologorum cõmunis est, quædam pec-
cata esse ex natura sua mortalia, quædam venialia.

Refelluntur Iovinianus, & Pelagius heretici.

CAP. V.

PRIMO scriptura docet quædam peccata esse ^a quibuscum nequit confiteri iustitia, excluditurque aditus regni cælorum: & quædā, ^b quibuscum iustitia manet. Ergo non sunt omnia æqualia peccata.

Secundò, ex ^c Concil. Tridentino: Licet in hac mortali vita, quantumvis sancti, & iusti in lœvia saltem, & quotidiana quæ etiam venialia dicuntur peccata, quandoque cadant, non propterea desinunt esse iusti.

Tertiò, ex PP. ^d August. Multi fideles Baptizati sunt, sine crimine, sine peccato autem in hac vita neminem dixerim. Item. ^e quamvis diabolus sit author, & princeps omnium peccatorum, non tamen filios diaboli faciunt, neque quæcumque peccata. Cassiano: ^f Multum interest inter sancti, & peccatoris hominis lapsum. Aliud est enim admittere mortale peccatum, & aliud est cogitatione, qua peccato non careat præueniri. Gregor. ^g Hoc inter peccatum distat & crimen: quod omne crimen, peccatum est: non tamen omne peccatum, crimen est: & in hac vita multū sine crimine, nullus verò esse sine peccatis valet, &c. Bernard. ^h Et unde scimus, quia ad diluenda peccata, quæ non sunt ad mortem, & à quibus plenè cauere non possumus, ante mortem ablutio ista pertineat?

bemus ipsi nos seducimus: & veritas in nobis non est vide Concil. Mileu. can. 7.

^c Sess. 6. cap. 11. ^f libro 1. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 14. Cyprian. serm. de elemosyna Ambrosius serm. 16. in Psal. 118. Nazianz. orat. 2. in Iulianum ultra medium: Hieronym. lib. 2. aduersus Pelagianos, non procul ab initio.

^e lib. 3. cap. 3. ^h collat. 22. cap. 13.

^k sermon. de cæna domini.

^a Ezechielio

18. v. 24. Si

auerteris se in-

stus à iustitia

sua, & fecerit

iniquitatem, se-

cundum omnes

abominaciones

quas operari

solet impius,

numquid viuet?

1. Cor. 6. v. 10.

Neque fures,

neque auari,

neque ebriosi,

neque maledi-

ci, neque rapa-

ces regnū Dei

possidebunt.

^b Prov. 24. v.

16. Septies in

die cadit iustus,

& resurget.

1. Ioan. 1. v. 8.

Si dixerimus

quoniam pec-

catum non ha-

Concil. Mi-

DE PECCATO IN GEN.

Soluuntur obiectiones Pelagianorum.

CAP. VI.

^a v. 13.

^b v. ult.

RIMA, Deuter. 18. ^a *Perfectus eris coram Domino Deo tuo.* Math. 5. ^b *Estote perfecti, &c.* At perfectus dici non potest, cui aliquid deest.

^c *Solisque cōpetit beatus.*

^a *de hac egimus to. 2. libro de Monachis.*

^c *Psal. 17. v.*

26. Et ero immaculatus cum eo. Ephesior. 1.

v. 4. Elegit nos ante mundi cōstitutionem, ut essemus Sancti, & immaculati. 1. Ioan. 3.

omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit.

[†] *1. Ioan. 1. v. 8. ἵνα εἰπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχουμεν, ἑαυτοὺς πλανώμεν, καὶ ἀλλήλους οὐκ ὀφείν ὁ δὲ μὴν.*

Ad Maiorem respondeo, triplicem esse perfectionem vnam actualis, ac nusquam interruptæ dilectionis erga Deum, atque hæc omni, etiam veniali peccato incompatibilis est, ^c alteram dilectionis quidem interruptæ: sed quæ nihilominus speciali consecratione Deo dicata sit, cum actibus suis imperatis. Atque ^d hæc solum cōsulitur. tertiam denique, dilectionis etiam interruptæ, sed quæ, etsi non sit speciali ritu Deo consecrata, tamen Deum super omnia diligit, hæcque præcipitur omnibus locis in argumento citatis.

Ad Minorem nihil deesse perfecto in suo genere. Genus autem perfectionis tertix, non est carere veniali: sed diligere super omnia Deum.

Secunda, Psal. 14. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, &c. Qui ingreditur sine macula, &c.*

Respondeo, hæc de macula peccati mortalis intelligi. Nam certè Apostoli erant immaculati: Et tamen Ioannes dixit. [†] *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus.*

Refelluntur

Refellitur error Viclefi, & Caluini.

CAP. VII.

PRIMO, Adam erat prædestinatus, nunc enim regnat in cælo cum Deo vt ^a infra probatur. At quis negat læthaliter grauiterque peccasse?

Secundo, David inter illos certè ^b numerandus est, de quibus dicitur: Cum videritis Abraham, Isaac, & Iacob, & omnes prophetas in regno Dei. At excidisse à gratia: per Adulterium, & Homicidium, ipsemet ^d testatur.

Tertiò, B. Petri exemplo, qui cum execratione Christum abnegauit.

Quartò, vel prædestinati, & iusti peccare possunt læthaliter ex genere suo: vel non si posterius. ergo Adulteria, Homicid. &c. in eis, non sunt læthalia, ex genere suo, quod absurdū est. Nam quod tale est ex genere suo, semper ex genere suo tale est. si prius: vel remanet ^c fides iustificans: vel non. Si non, ergo reuera, excidunt à gratia in dānationis statū, quod est propriissimè mortaliter peccare. Si remanet: Ergo. 1. simul erit gratia iustificans, cum grauissimis peccatis: id est, iustitia cū impietate. 2. fides Christiana erit omnium vitiōrum libera sentina.

^a lib. 3. cap. 12.

^b fuit enim Propheta videtur etiam Actor.

13. v. 22.

^c Luc. 13. v.

28. ὅταν ἴψιν

ἀκούσῃ; καὶ

ἰσχύῃ, καὶ ἰα-

κωβ, καὶ πάλ-

τα; τότε ἀποφύ-

λας, ἐν τῇ βασι-

λείᾳ τοῦ Θεοῦ.

^d Psal. 50. v.

5. Tibi soli

peccavi, &

malum coram

te feci, v. 11.

Cor mundum

crea in me

Deus. Idem

asserunt P. P.

Ambros. cap.

16. Apolog.

David. Aug. tract. in Psal. 50. Hieronym. epist. ad Ocean. Gregor. 22. Moral. 13. Nec refert Davidem precari v. 12. Ne Spiritus sanctus aufertur ab eo. Nam (teste Aug.) sensus non est remansisse Spiritum sanctum in Davide: sed de nouo ei per Pœnitentiam collatum, quem ne aufertur, precatur.

^e cuius intuitu peccata ex suo genere mortalia, fiant venialia.

Refellitur sententia Lutheri.

CAP. VIII.

PRIMA pars refutata est cap. 5. Secunda refellitur. Primò, si peccatum, veniale est, quia non imputatur. Ergo, pro eo nō est imploranda remissio. At spectant^a etiam ad iustos hæc verba: Dimitte nobis debita nostra: & proinde se quoque ad venialia extendūt. Igitur venialia non fiunt peccata, per non impurationem.

^a *Concil. Milenit. can. 7. & August. tract. 56. in Ioan.*

Secundò, vel fides consistere potest cum Adulteriis, Homicidiis, &c. vel non. Si posterius: ergo, per quodcumque Adulterium, Homicidium, &c. incurritur hæresis: & proinde velint, nolint debent multi Lutheranorum se hæreticos fateri. verum inauditum est, per quodlibet peccatum, præter infidelitatem hæresim incurri. Si prius. Ergo, eadem conclusio, quæ in argumento ultimo capituli superioris.

^b *Aug. q. 11. in Math. Inter hereticos (inquit) & malos Christianos hoc interest, quod hæretici falsa credunt:*

Hinc refellitur prima pars sententiæ Melanthonis.
Secunda refutabitur infra.
illi autem vera credentes, non vident ita ut credunt. Vide etiam 4. de Baptismo contra Donatistas. 18.

Peccatum veniale natura sua à mortali distingui ex scriptura probatur.

CAP. IX.

PRIMO, Math. 5.^a *Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: id est fecit aliquid unde in iudicium vocari possit, ut interpretatur b Augustin.* *Qui dixerit Racca, reus erit Concilio, id est culpa eius equidem certa est, sed ambiguum, quanta sit, vel quantam mereatur poenam, & ideo Iudices in concilium veniunt.* *Qui dixerit fatue, reus erit gehenna ignis, id est eius culpa, & poena certa est, nimirum damnatio æterna.* At Dominus ibi absolute loquitur: nec discutit quid diuina velit misericordia, sed res ipsas diiudicat, & peccatorum mensuram. Ergo hæc distinctio peccatorum nascitur ex rei natura. At proculdubio mortale peccatum est quod sine controuersia gehennâ meretur: veniale autem quod adeo leue est, vt solam mereatur in iudicium vocari. Igitur mortale & veniale distinguuntur ex natura rei.

Secundò, comparat Christus nonnulla peccata rebus ex natura sua leuibus: quædam, ex natura grauibus Math. 23. ^d culicibus, & camelis. Luc. 6. ^e festucæ, & trabi. Ergo, proportionem morali, nihil determinatè significet. Hieronym. in 5. Mathæi significare hanc vocem hominem vacuum. Nam à verbo ΡΙ Raia fit ΡΙ Rek vacuum, & addito. R more Syrorum fit ΡΡΙ Racha.

^d v. 24. Duces caci: excolantes culicem, camelum glutientes. οδνοί τυφοί, οί διυλίζοντες τον κάνωπα, πω δὲ χαμῶλοι χαλκάνοντες.

^e v. 41. cap. vero 12. v. ult. comparantur quadam peccata minuto, siue quadranti nouissimò. & 1. Corinth. 3. ligno, feno, stipulis.

D ij

DE AMISS. GRAT.

quanta est distantia, nimirum maxima, inter culicem, & camelum: festucam, & trabem : tanta erit, ex naturâ suâ, inter quædam peccata.

† v. 14. ἡγο-
ρος δὲ περιέ-
ξει, ὅσοι τῆς
ιδίαι ὁπιθυ-
μίας ἐξελκόμε-
νοι. καὶ διὰ τὴν ὁ-
μιαν ὅτι ὁπιθυμία σὺν
λαβῶν, πικρὴ
ἀμαρτία. ἡ δὲ
ἀμαρτία ὁπο-
τενδεῖα ὁπο-
κύν θάνατον.

§ *Motus sine peccato, est ille-ctio concupiscē-tiæ, sine consen-su, motus cum peccato, sed non ad mortem, est volūtarius, sed imperfectè con-sensus. Nam illum, Iacobus, peccatū vocat: Et tamen dis-tinguit à pec-cato consum-mato. motus cum peccato ad mortem est ple-nus consensus*

illectioni concupiscētiæ. ^a can. 6. 7. 8.

^b quia videlicet omnia eorum peccata, per non imputationem, erunt ve-nialia. ^c sess. 14. cap. 5. ^d Nam venialia, per, Non

imputationem: in solis admittunt iusti aduersarij nostri,

Tertiò, Iacobi. 1. [†] *Vnusquisque tentatur à concu-piscentia sua abstractus, & illectus. Concupiscentia verò, cum conceperit, parit peccatum : peccatum verò, cum con-summatum fuerit generat mortem. Ergo & quidam ex natura sua motus sunt, ad mortem peccata : qui-dam, peccata: sed non ad mortem: quidam, nullo modo peccata, nimirum inuoluntarij.*

Probaturs ex Canonicis Decretis, ac Patribus.

C A P. X.

X Decretis. Primò. ^a Concil. Mileui-tanum docet, quædam esse in iustis peccata : & proinde venialia. [Vel ergo ex natura sua, talia sunt: vel sola non imputatione. Si prius: est quod intendimus. Si posterius. Vel, igitur nusquam mortaliter peccabunt iusti, ac prætiam Dei amit-tent quantumcumque grauiâ cōmittant cuius con-trarium patet in Dauide, B. Petro, &c. vel omnia eorum peccata, erunt mortalia: Ergo, præter Chri-stum, & B. Mariam nulli vsquam fuerunt: aut esse poterunt iusti: cum nemo, sine culpa viuat.]

Secundò, ^c Concil. Trident. docet, mortalia peccata, esse necessario confitenda Sacramentali-ter: venialia verò, non nẽssario. Ergo in impiis sunt venialia ex ^d ex natura sua. Ergo & morta-lia ex sua natura. tum quia id libenter aduersarii

farentur. tum quia non sit maior ratio in venialibus, quam mortalibus.

Tertiò, Pius V. & Gregor 13. damnarunt asserentes, nulla esse peccata venialia ex natura sua.

Ex P P. primò, quia^c doceant in iustis esse leuissima quædam peccata.

Secundò, quia venialia^t vocant, peccata leuissima, minuta, ac quotidiana.

Tertiò, & Origen. *Vnusquisque* (inquit) *pro qualitate, & quantitate peccati diuersam multâ sententiam expendit.* Si parum est, quod peccas serieris damno minuti, &c. [At, si peccatum, esset veniale per, non imputationem: debuisset dicere: pro qualitate peccantis: non autem, peccatis.]

Quartò, Hierony. ⁿ alloquens Iovinianum: Non tibi (inquit) habebunt tantas gratias, quos de humili in sublime leuas: quantum irascentur, quos propter leue, quotidianumque peccatum in exteriores tenebras retrulisti: At, peccato veniali per solam non imputationem, nulla fit iniuria, si expellatur in tenebras exteriores: cum sit, ex suâ naturâ, mortale.

Idem ratione probatur.

CAP. XI.

PRIMA, peccata in Fidelibus sunt grauiora, cæteris paribus, quam in fidelibus. Luc. ^a 12. Ergo si infidelibus, peccata quædam, mortalia sunt: Et Fidelibus quoque. Igitur non sunt venialia Fidelibus, per non imputationem: sed manent mortalia ex genere suo, & si quæ venialia sunt: erunt quoque talia ex natura sua.

Secunda, aduersarij docent, quædam esse peccata, quæ fidem excludunt: quædam, non excludunt,

D iij

^c Aug. lib. de natura, & gratia, cap. 35. 36.

37. 38. Quia (inquit) sepe

in leuissimis,

& aliquando

incantu obre-

pit peccatum:

iusti fuerunt:

& sine peccato

non fuerunt.

Chrysost. hom.

24. in Math.

^t Aug. lib. de

spiritu, & lite-

ro cap. 36. in

Enchiridio cap.

71. ac serm. 41.

de Sanctis.

Origen. homil.

5. in Lucam.

Hieron. in 5.

Math.

^s supr.

ⁿ lib. 2. aduer-

sus Iovinianum.

^a v. 47. Seruauit

qui cognouit

voluntatē Da-

mini sui: &

non se prepara-

uit: & non fa-

cit secundum

voluntatem eius

vapularis mul-

DE AMISSIONE GRAT.

tu. v. 48. *Qui* quia alia voluntaria : inuoluntaria alia. At voluntarium, & inuoluntarium, ad ipsam rei naturam spectat. Ergo coguntur fateri: iuxta sententiã suam, discrimen venialis, & mortalis peti, ex natura rei. Tertia, mortale peccatum, ^b auertit à Deo ex naturâ sua : non ^c auertit verò veniale, ergo distinguuntur ex genere suo.

^b quia est incompatible charitati.

^c quia confiteri potest cum charitate.

Quarta, quod tale est ex natura sua, est vbique tale. Ergo si quodcumque peccatū offendit Deum læthaliter ex natura sua. Igitur, & Proximum. Hoc autem falsum est. Quis enim diceret, dignū morte illum, qui leuissimo, & iocoso verbo, leuiter læderet amicum?

Soluntur obiectiones ex scriptura petita.

CAP. XII.

^a Denter. 27. v. vlt. Exech. 18. v. 4. Anima que peccauerit, ipsa morietur. Rom. 6. v. 23. Iacob. 2. v. 10.

^b v. 19. ὅς ἐστι οὗτος λύσση μίαν τῶν ἐν πολλῶν τοῦτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδύξῃ οὐκ οὐκ τοῦ ἀνθρώπου, ἐλάττωτος καὶ ὀρθοτέρου ὡς τῆ βασιλείας τῶν ἑσπερίων.

PRIMA, ^a scriptura vniuersaliter ait reum esse mortis, quicumque fecerit peccatum.

Respondeo, scripturam, hac in parte, intelligendam esse, de mortalibus peccatis: alioquin, sequeretur, (quod tamen aduersarij non admittunt.) illicò, atque iustus peccat: ^b esse maledictum, & plane mortuum. Non enim scriptura dicit, posse maledici, aut mori: sed reuera actutalem esse.

Secunda, Math. 5. ^b *Qui soluerit vnum de mandatis istis minimis, minimus vocabitur in regna celorum,* id est nullus.

Respondeo, loqui Dominum de soluentibus mandata Dei, non solum factis: sed etiam doctriinis, ac prauis interpretationibus. 1. per minima, intelligi antiquæ legis precepta, non quia minima ex natura: sed quia minus perficiant hominem. [3. saluo meliori iudicio, minimum fortasse dici in regno celorum, nō, exclusum à gloria: sed qui mi-

nimum gradum gloriæ habeat. tum quia obseruans mandata, ibidem, magnus dicitur in regno cælorum: non ob quemlibet gradum gloriæ adeptum: alioquin omnes essent æquæ in gloria magni: sed propter quemdam eximium gradum. Ergo neque aliquis diceretur minimus in gloria, ob quemcumque gradum gloriæ amissum. Sed ob minimum adeptum. tum quia, *esse magnum in regno cælorum*, non est *esse supra regnum cælorum*: sed intra. Igitur, cum proportionaliter loquatur Christus, *esse minimum in regno cælorum*, non erit *esse infra*: sed intra. tum quod nulla sequatur absurditas ex hac sententia. At voces in scripturis sunt, vt sonant ex proprietate, & vsu, accipiendæ: nisi aliqua sequatur absurditas. ^c Propriè autem, & ex vsu loquendi, *minimum*, non significat, quod nullum est, sed quod aliquid, quamuis parum in genere aliquo. tum denique: quod inter illa mandata Math. 5. prohibetur dici fratri suo Raca: quod solum veniale peccatum esse, Catholici fatentur. tum denique quod verisimile sit Dominum loqui generaliter de omnibus mandatis Dei. At certe etsi quis doceat aliquid non esse veniale peccatum, quod tamen talè est: non est credibile propterea damnari.]

^c [*certe, nisi quis vellet enigmaticè loqui, dicendo hic minimus est in regno Gallia: nusquàm erit sensus: hic non est de regno Gallia: sed potius: est, sed inter omnes extremus.*]

Tertia, præcipitur districtè, Deus ex toto diligendus corde. At huic dilectioni repugnat quodcumque etiam leuissimum peccatum.

Ad Minorem veram esse de dilectione Dei beatorum: quæ sine interruptione actualis existit: falsam de dilectione Dei ex toto corde ^d viatorum: ad quam sufficit, nihil præponere Deo.

^d *exceptis Christo, & B. Matre eius. v. 8. ἵνα μὴ ᾿ὅτι οὐκ ἔχουσιν μέρος μετ' ἡμῶν.*

Quarta, Ioan. 13. ^e *si non lauero te, non habebis partem mecum.* Quod de lotionè à venialibus interpretantur ^f August. atque ^g Bernardus.

^f *in hunc locū.*

Respondeo. 1. sensum esse: *nisi lauero te, hic, vel in alio mundo à venialibus: reuera non intrabis in regnum cælorum.* Non quod, inferant damnationem æternam: sed quia, ^h nihil intrabit co inquinatum in

^g *serm. de cæna domini.*
^h *Apocal. 21. v. 27.*

DE AMISSIONE GRAT.

¹ ita Basil. li. beatitudinem æternam. 2. ¹ nisi laueris te, non habebis partem mecum: non propter lotionis defectum: sed propter inobedientiam [& hic mihi videtur magis literalis sensus.]

^k Math. 10.

v. 42. ὅς τις
ποτίσῃ ἕνα τῶν
μικρῶν τούτων
ποτήριον ὕ-
δατος μόνον, εἰς
ὄνομα μαθῆτι
ἐν ὀνόματι δι-
scipuli, αὐτὸν
λέγω ὑμῖν, οὗ
μὴ ἀπολείψῃ τὸν
μικρὸν αὐτοῦ.

Quinta, ^k Quicūque dederit uni ex minimis istis ca-
licem aque frigide, non perdet mercedem suam. Id est, ha-
bebit vitam æternam. Ergo si minimum opus bo-
num meretur præmium gloriæ: & minimum ma-
lum, supplicium merebitur æternum.

Respondeo. 1. non dixisse, *habebit vitam æternam*: sed simpliciter, *non perdet mercedem*. unde solum se-
quitur: minimum malum, non perdere pœnam
suam: quod certe verum est. non tamen propterea,
hæc pœna erit damnatio æterna. 2. negatur conseq.
quia, dare merito minimo maximum præmium, est, sum-
mæ misericordiæ & liberalitatis: inferre minimo de-
merito supplicium maximum crudelitatis est. 3. dare cali-
cem aquæ ex charitate, esse magnum opus: proin-
de cui non opponatur veniale sed mortale pec-
catum.

^a q. 4.

^b huic enim
ascriptas à mul-
tis fuisse, testā-
tur Sozom. 3.
histor. 13. &
Niceph. 9. cap.
16. ac lib. 13.
cap. 29.

^c lib. de Spiri-
tus sancto ad
Amphilochiū
cap. 27.

^d 2. Dialogo
aduersus Pela-
gianos ante
medium.

Soluuntur ex P.P.

CAP. XIII.

PRIMA Basil. in ^a quæstionibus com-
pendio explicatis, docet, nullum esse
paruum peccatum: omne peccatum esse
stimulum mortis, ac nullum inueniri di-
scrimen in nouo Testamento inter grauias, &
leuia peccata: Respond. 1. has qq. esse. an potius ^b
Eustathij Sebasteni, cuius multi errores damnan-
tur in Concilio Gangrensi, Nam harum author
quæstionum reiecit traditiones non scriptas: quas
tamen Basilus ^c recipit. 2. nihil aliud velle quam,
Monachos non debere quantulumcumque negligere pecca-
tum, cum ab eis exigatur maior perfectio.

Secunda, ^d si ira (inquit Hierony.) si sermone in-

iuria, atque interdum iocus, iudicio, concilioque, & gehenna ignibus delegatur: quid merebitur torpium rerum appetitio?

Respondeo, hæc esse distinctæ, & ita distributivè legenda. *si ira delegatur iudicio: iocus concilio: sermonis iniuria gehennæ ignibus* &c. Non enim ordinis rationem Hierony. observare voluit: sed solum numeri: atque alludere ad verba Domini, quæ ante paulò adduxerat.

Tertia, *Quis* (inquit ¹ August.) *Cum spe aliqua adipiscenda salutis æternæ, de hac vita migraret, manente illa sententia quod quicumque totam legem servauerit, offerendat autem in uno factus est omnium reus: nisi post paululum sequeretur, superexaltat autem misericordia iudicio?* Quibus videtur velle, omnia peccata ex se damnationem mereri æternam.

Respondeo, sensum esse. *Quia certo constat per mortale peccatum salutem amitti. Nullus autem certus est an ritè pœnitentiam egerit: Nisi consideret in misericordia: qua se pœnitentiam egisse, probabiliter arbitratur, desperet de salute.*

Quarta, ² *Cum rex iustus sederit in throno, qui gloriabitur castum se habere cor?* &c. Item, ³ *Væ etiam laudabili vitæ hominum, si remota misericordia discutias eam.*

Respondeo, loqui Augustinum de Purgatorii pœna, quam vix vlli homines iusti, nisi ex magna Dei misericordia, evadunt. Nam in illo posteriori loco, oraturus pro matris anima, quam tantopere laudauerat, ne quis miraretur, rationem reddit, cum ait: *Væ laudabili vitæ, &c.* At si illud, *Væ*, respiceret damnationem æternam: non sufficientem redderet, Augustinus rationem, nec enim pro damnatis orare licet.

Quinta multis in ⁴ locis Augustinus docet, multa venialia peccata simul collecta, damnare hominem. Vnde sequi videtur, si pauca non damnant, id ex misericordia Dei contingere.

* Resp. damnare, non essentialiter, sed dispo-

[•] quid merebitur torpium rerum appetitio?

¹ 2. de peccat. meritis & remiss. cap. 3.

² epist. 29.

^h 2. Confess. cap. ult.

ⁱ epist. 29.

108. conc. 3.

in Psal. 118. ac tract. 1. in epist. Ioannis.

^k ita D. Tho.

2. 2. q. 88. ar. 3.

DE AMISSIONE GRAT.

¹ *Ecclesiastici* 19.v.1. *fitiue: quia nimirum, vt inquit sapiens: ¹ qui spernit modica, paulatim decedit, & Gregor. ^m Si curare parua negligimus, insensibiliter seducti, audenter etiam maiora perpetramus. Id est, neglecta venialia ad mortale faciliter perpetrādum disponunt. Sicut vulnus curabile, si negligatur gignit paulatim apostema lœtiferum.*

Soluuntur obiectiones ex ratione ductæ.

CAP. XIII.

PRIMA, quælibet culpa, iustè potest à Deo puniri, qualibet pœna, & proinde æterna. Quia quælibet culpa, est grauius malum qualibet pœna. Ergo veniale peccatum, ex natura sua, pœnam meretur æternam, &

mortale consequenter erit.

^a *Sicut dixit Augustinus 3. aduersus Iulianum, cap. 18. Bonus est Deus, iustus est Deus. Potest aliquos, sine bonis meritis liberare: quia bonus est: non potest quemquam sine malis meritis damnare: quia iustus est.*

Negatur simpliciter Antecedens. Quia etsi Deus tanquam Dominus possit, de suis rebus facere quidquid libuerit: verum ^a bonus est Deus, iustus est Deus. Potest aliquos remunerare supra condignum: quia bonus est: non potest quemquam, supra condignum punire, quia iustus est. Ad probationem: peccatum non debere puniri eque graui malo: alioquin, peccatum peccato puniendum esset: sed pœna in genere pœnæ, solùm punitiuæ, ei proportionata, quæ semper minor erit, in genere mali: quam sit quodcumque peccatum: cum peccatum sit propriè, & absolutè malum: pœna non nisi improprie: & secundum quid ac in alio genere mali. Pœna ergo veniali proportionata peccato, temporalis erit: mortali verò, æterna.

Secunda, peccatum veniale, infinitam habet malitiam, Ergo est mortale in genere suo. Probatur Antecedens, veniale peccatum non debet committi etiam ad assequendum bonum. Igitur, quan-

rum bonum infinitum amabile est, id est, infinite: tantum veniale peccatum erit odibile.

Negatur Antecedens. Ad probationem negatur consequens. Nam non opponitur fini, ad æqualitatem, quidquid nō est aptum medium ad eum assequendum: imò impedit ab assecutione: sed quidquid impedit perfectè. Non enim, *remorari in via*, aut *retrocedere* paululum, opponitur, ad æqualitatem, itineris fini: sed, *retrocedere omninò*, veniale autem non impedit perfectè ab assecutione infiniti boni: sed mortale tantum.

Tertia, peccatum veniale potest numquam remitti. Ergo semper puniri. Antecedens probatur. 1. quia remissio, ex gratia Dei est. 2. quia venialia in damnatis, pœna plectuntur æterna.

Respondeo, si sermo sit, *de remissione culpæ*, negatur Antecedens. Ad primam probationem admittitur. Sed ea gratia est in quocumque Charitatem habente: qui potest per dilectionis actum veniale delere. ad 1. veram esse, non ex natura peccati. Sed quia deest damnato Charitas, qua peccatum deleatur veniale. Si sermo sit, *de remissione pœnæ*. Primò Antecedens negatur, quia Deus nusquam id peccatum puniet æterna pœna: nisi per accidens irremissibile fiat. Ad 1. probationem, *condonare omnino pœnam, aut partem, ex gratiâ esse*: [*non punire æternaliter: non ex gratiâ, sed iustitia procedere*. Ad 2. id per accidens esse. Secundò, etiam admissio toto argumento, non tamen sequi veniale esse, reuera mortale (quia ex se non includit priuationem gratiæ) aut reuera puniri pœna mortali debita: quia non includit furias animæ damnatæ gratiæ priuatæ.]

LIBER SECVNDVS DE STATV PECCATI.

Qui est

DE CAUSA PECCATI.

Errores circa primariam peccati causam.

CAP. I. & II.

^a CAP. I.

^b apud Liri-
penssem in com-
monitorio ad-
uersus profanas
votum nouita-
tes.

^c apud Ter-
tull. de preser.

^d apud Iren. I.
cap. 29.

^e apud Aug.
cap. 49. libri

de haresibus

Priscillianiste,

apud Leonem

epist. 93. cap. 6.

Albigenses,

apud Antonin.

par. 4. Summa

Theolog. tit. II.

cap. 7. §. 5.

^f apud Euse-

bium lib. 5. hist.

cap. 20. ex

Irene.

^g Sutores Flä-

dri. Quintinus

IMON ^a Magus, ^b Deum autho-
rem peccati volebat. Quod nobis de-
derit naturam, quæ à peccato absti-
nere nequeat. Item, ^c Cerdon, ^d
Marcion, ^e Manichæus. Quod duo
constituerent principia omnium:

& quidem bonorum, bonum principium: malo-
rum, malum principium fingerent.

^f Florinus tamen, quidam discipulus Montani,
primus simpliciter asseruit Deum esse peccati au-
thorem.

Nostris temporibus, Libertini: & Coppino, &
Quintino authoribus: id re, non verbis, dixerunt.
Quorum libeat hîc errores exponere.

Primus est, unum esse tantum immortalem spiritum, vi-
delicet Deum, Angelos, demones, animas, nihil esse, præ-
ter opinionem.

Secundus, quaecumque sunt ab hominibus, siue mala,
siue bona, ab illo uno fieri spiritu.

Tertius, nihil præter opinionem falsam, peccatum esse.

Cum Deus omnia faciat: qui nihil mali facere potest.

Quartus, non debere reprehendi Adulteros homicidas, *autem fuit Tor-*
fures, & c. quod id sit arguere Deum. *naci, à Catho-*

Quintus, regenerationem esse depositionem consci- *lico magistratu*
entia: id est, ignorantiam discriminis inter bonum, & malum. *interfectus: ab-*
Nam in statu innocentia, idem ignorabat Adam. *iuratus prius et*

Sextus, poenitentiam nihil esse aliud nisi agnoscere, at- *roribus.*
que profiteri se nihil egisse mali. Hac ratione Petro dimis-
sum peccatum, non dimissum Iudæ.

Septimus, posse hominem in hac vita ad summam per-
fectionem & innocentiam venire: nimirum, si omnes abii-
ciat scrupulos. Quia tunc omni carebit peccato.

Octauus, Christum, esse solum quiddam compositum
ex spiritu Dei, & opinione.

Nonus, tunc mortuum fuisse quando aboleuit opinio-
nem, quod peccatum sit aliquid. Resurrexisse, & nos omnes
cum illo, nec aliam esse expectandam resurrectionem, cum
docuit, nos esse ipsum Dei spiritum, qui semper vivit, &
regnat.

Decimus, licitum esse, cum Catholicis catholicè: cum *h CAP. II.*
Lutheranis Lutheranè vivere, ac dissimulare omnia: *1 Zuinglius*

Vndecimus, scripturas sacras non esse magnificandas
cum sufficiat spiritus.

h Quia autem Zuinglius, Calvinus, Beza, quoad
rem, cum Florino etiam sentiunt: negant tamen *1*
verbis, Deum auctorem esse peccati: ipse peccare posse: &
similia: propterea eorum opinio diligentius est
examinanda.

Sententia Zuinglij, & Calvini, & Bezae.

CAP. III.

RIMÒ docet, non solum Deum permittere,
sed etiam velle fieri quaecumque perpetrantur
ab hominibus peccata. Ita Zuinglius *a* serm.
de providentia, numen ipsum (inquit) au-
thor est eius, quod nobis est iniustitia. Calvin. *b* tertio
Instit. Fateor, Dei voluntate decidisse omnes filios Adam *b*

h CAP. II.
1 Zuinglius
serm. de promi-
dentia cap. 5. &
6. Calvinus
prefatione libræ
de eterna pra-
destinatione &
1. Instit. 17. §.
3. Beza in re-
sponsione ad
Heshusium: &
Aphorismo
octauo, in re-
sponsione ad
Castellionem.

a ad Principi-
um Castorum,
Philippum an.
1530. cap. 5.
b cap. 23. §. 4.

DE STATV PECCATI

^e in responsio- atque id est, quod principio dicebam, redeundum tandem
ne ad Castalio- semper esse ad solum diuine voluntatis arbitrium, cuius
nem de eterna causa sit in ipso abscondita. ^c Beza, At dices (inquit)
Dei predesti- non potuerunt resistere Dei voluntati, id est decreto: fateor:
natione, refu- sed sicut non potuerunt, ita etiam noluerunt.
tatione calum- Secundo, Deum ab eterno decreuisse, sine voluntatis
nie secunde. prauisione humana, quaecumque peccata nostra. Ita ^d Cal-
^d sup. §. 7. ^e uin. Decretum (inquit) horribile fateor: inficiari tamen
1. instit. 18. §. nemo potest, quin praeuideris Deus, quem exitum esset ha-
1. biturus homo, antequam ipsum conderet, & ideo praeuie-
^e supr. rit, quia decreto suo sic ordinauerat. ^c Beza: vitiosi sint
^f 2. Instit. 4. oportet, tum quorum constituit misereri, tum etiam quos
§. 2. ^e Zuinglius supra cap. iuste decreuit gloria sua causa damnare.
6. Mouet Tertiò, ex Dei imperio malos operari malum.
(Deus) latro- Caluin. ^t Dicitur ^e Deus, suo modo agere quod Sa-
nem ad occide- tan ipse, instrumentum cum sit ira eius, pro eius nutu, ac
dum innocen- imperio, huc, atque illuc se inflecti, ad exequenda eius iusta
tem, etiam ac Quartò, Deum operari ipsum malum opus. Zuingl.
imperatum ad & Vnum, atque idem facinus, quantum est Dei auctoris
mortem. Hec motoris, impulsoris opus est, crimen non est: quantum autem
ille. hominis est, crimen. ac scelus est.
^e supr. Caluin. ^h Nisi intus (inquit) operaretur (Deus) in
^h 2. Instit. 18. mentibus hominum non rectè dictum esset, auferre labium
§. 2. à veracibus, ^e à senibus, prudentiam. ⁱ Beza. Sic autem
ⁱ Aphorismo. agit (scilicet Deus) per illa instrumenta, ut non tantum
22. sinat illa agere, nec tantum moderetur euentum, sed etiam
^k Zuingl. sup. excitet, impellat, moueat, regat, atque adèò, quod omnium
cap. 5. Cum est maximum, etiam creet, ut per illa agat quod constituit.
Angelum trans- Quintò, ^k ea tamen non posse respectu Dei dici ma-
gressorem facit la. Quod ipso bono, homo vero malo consilio,
(Deus) ^e ho- sine intentione faciat.
minem, ipse ta-
men transgressor non constituitur. Hec ille. Caluin. lib. de eterna Dei pra-
destin. pag. 946. editionis Geneuensi an. 1552. Cum iusta (inquit) de
causa, licet nobis ignota à Domino procedant, quae scelerate ab hominibus
maleficia perpetrantur: etiamsi rerum prima causa, sit eius voluntas: pec-
cati tamen cum esse authorem nego. Beza supr. Quae omnia rectè agit
Deus, & sine ulla iniustitiâ.

*Sequi ex hac sententia Deum esse, propriè,
authorem peccati.*

CAP. IIII.

PRIMÒ, hanc iuxta sententiã, Deus impellit homines ad peccãdum, imò cogit eos. At qui cogit, & impellit aliud ad opus: pater ipso naturali lumine, eũ esse propriè operis authorẽ.

Secundò, Deus iubet impiis maleficia facere. At opus, magis propriè spectat ad imperantem, quam exequentem.

Tertiò, qui vititur instrumento, primarius est operis author.

Quartò, si decreuit absolute peccata Deus ab æterno, sine præuisione volũtatis humanæ, debuit, vt efficacia essent illa procurare: At qui procurat aliquid efficaciter effici, istius operis est veracissimus author.

Respondent Primò, vnum, & idem opus, esse peccatum: in quantum ab homine malo procedit. Quod sit corrupta hominis voluntas, per Adami offensam. Non esse peccatum: in quantum à Deo procedit, cuius est integra voluntas. Contra. hæc ratio locum habere nequit in peccatò primo Angelorum, & Adami.

Secundò, id opus. Non esse Deo peccatum: quia bona intentione facit. non autem homo.

Contra. 1. ^a non sunt facienda mala vt cueniant ^a Rom. 3. v. bona. Ergo ^b neque malum patrandum, ob bonã ^b intentionem. 2. vel illa hominis mala intentio est ^b Alioquin sequeretur, licitũ esse furari, ad eleemosynas faciendam.

DE STATV PECCATI

non est peccatum, exclusa intentione mala. Sed mala intentio non est à Deo: Igitur neque peccatum hominis, in quantum peccatum.

Respondent Tertio, id opus non esse peccatum Dei. Quia Deo lex non est posita: Quare cum homo transgreditur legem, peccat quidem ipse, & author est peccati: non autem Deus.

Contra. 1. quando Deus impellit hominem ad peccandum, tenetur ^c obtemperare homo tanquam instrumentum, Ergo simul homo ^d præuaricatur legem, & ^e non præuaricatur, peccat & non peccat: & nõ præuaricatur, simulque Deus vult hominem legem ^f seruare, & ^g non seruare. 2. licet Deo non sit lex posita tanquam à superiori: tamē, ^h sua sapientia sibi ipsi lex est. Nõ ergo minus tenetur Deus, suæ non repugnare ingenio sapientiæ: quam homines, legi non repugnare diuinæ. 3. Sicut iusto lex nõ est posita ita nec Deo, ⁱ iuxta Zuing. At iustus non ^k liberatur à lege seruanda. Ergo neque Deus à conformitate sapientiæ propriæ. 4. iuxta aduersarios Deus est author operis diuina lege prohibiti. Ergo criminis author. Quid est enim crimen, nisi patratio operis, diuina lege prohibiti?

---

*Ex eadem sequi sententia Deum
proprie peccare.*

CAP. V.

^a unde causa alicuius monstri non refertur in calum, aut Solem.

P R I M O, vt aliquis dicatur proprie peccare, non sufficit vniuersaliter concurrere cum actione peccati. Nam huiusmodi concursus, per se, est ^a indeterminatus: sed sufficit, libere ipsam determinare actionem in particulari, pugnantem ex natura sua cum lege aliqua iusta: & proinde quæ actio necessariò de-
formitatem

formitatem peccati importat. At concedunt ^b aduersarij, Deum, actionem hominis pugnantem cū lege determinare libere in particulari, siue secundum speciem. Ergo, &c.

Secundò, Qui est alteri propriè author peccati, & ipse propriè peccat. Non enim ^c magis pugnat cum lege, *mœchari*, quam ad fornicationem efficaciter impellere. Ergo si Deus est author propriè peccati, consequenter propriè peccat.

Respondet Caluin. sicut sol lucens in cadauer non coinquinatur: sic nec Deum coinquinari cum peccato concurrens.

Contra 1. cadauer præsupponitur ante actionem solis. At isti, actionem Dei determinatiuam, & excitatiuam peccati, præcedere volunt. 2. Sol est vniuersalis causa, & à causis tantum determinatur particularibus, vnde sicut ex calore solis excitatur in cadauere fœtor, sic in aromatibus odor. At volunt, Deum esse causam particularem, & determinatiuam peccati. 3. Sol non agit liberè: & proinde nequit vitari moraliter ex concursu: etiam si particularis esset. At Deus est liberum agens, quod peccato consentire nequit ni etiam peccet. 4. actio solis est transiens in externum subiectum: quare solem vitare non potest. Actio verò Dei volentis peccatum, ipsa est immanens. Quare non poterit corruptione peccati, alium putrefacere: nisi proprium, & immanens subiectum corrumpat. cum sit ipsa corruptio: quia peccatum est.

^b Caluin. 2.

Instit. 4 §. 2.

Omitto (inquit) hîc vniuersalem Dei motionem: unde creaturas

omnes, vt sustinentur, ita efficaciam quidam agendi ducunt.

De illa speciali actione tamen loquor, quæ in unoquoque facinore apparet.

Idem ergo facinus Deo, Sathane, homini assignari, videmus non esse absurdum.

^c unde non solum puniuntur qui ipsum opus exequuntur: sed etiam qui imperant, vel ad id impellunt.

DE STATV PECCATI

1. *Ex eadem sequi Deum solum peccare.*
2. *Non male colligi peccatum esse solum opinionem falsam.*

CAP. VI. & VII.

^a CAP. VI.

^b libro de corruptione, &

gratia cap. II.

quem senex

conscripsit. li-

bro etiam de

vera Religione

cap. I4. Ita (in-

quit) manife-

stum est, pecca-

tum non esse,

quod non est

voluntarium,

ut nulla hinc

doctorum, pau-

citus, nulla in-

doctorum tur-

ba dissentiat.

^c CAP. VII.

ROBATVR ^a Primum, Nemo peccat, faciendo quod vitare non potest: id est quod necessario facit, siue coactè, siue, quia deest sufficiens auxilium.

^b Nam (inquit August.) si hoc adiutorium vel Angelo, vel homini, quamprimum facti sunt, defuisset: quoniam, non talis natura facta erat, ut sine diuino adiutorio posset manere si vellet, non utique sua culpa recidissent. Adiutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent. Sed primi parentes, ex sententia aduersariorum, vitare non poterant peccatum, & multo minus nos. Igitur neque peccatûr, neque nos peccamus, tamen committitur peccatum, Ergo solum reuocandum in Deum.

Respondent peccare hominem, quia etsi necessario, voluntariè tamen peccat.

Contra. si necessario, & sponte agere, ad peccatum sufficit. Ergo infantes & amentes etiam peccare dicentur. Quod tamen falsum est.

^c Probatvr, secundum. homo non peccat: neque tolerabile est dicere Deum verè peccare: igitur peccatum nihil est reuera, sed solum opinio falsa.

Probatur ex scriptura. 1. Deum peccare non posse. 2. non esse peccati authorem.

CAP. VIII.

RIMVM probatur. ^a Deus fidelis, & absque ulla iniquitate. ^b Nunquid iniquus est Deus? Absit. ^c Peccatum in eo non est: ^d Deus lux est, & tenebra in eo non sunt ulla.

Secundum, Primò, quia scriptura docet, peccata non fieri à Deo. ^e Vidit Deus cuncta quæ fecerat & erant valde bona. ^f Mundi sunt oculi tui, ne videant malum, & ad iniquitatem respicere non poteris.

Secundò, docet non velle Deum peccata. ^g Non Deus volens iniquitatem tu es. ^h Odio est Deo impius, & impietas eius. ⁱ Nunquid voluntatis meæ est mors impij Dicit Dominus? ^k Deus neminem vult perire.

Respondent ea esse intelligenda, de voluntate signi: quæ in scripturis manifestata est.

Contra. 1. Igitur fingunt ex capite suo voluntatem, qua Deus velit peccata. quia præter scripturas, nihil recipiunt. 2. si Deus vult peccata: & in scripturis dicat, se nolle. ergo in scripturis mentitur. 3. voluntas signi dicitur à Theologis ipsum præceptum, siue prohibitio. Ergo testimonia scripturæ, quæ præcepti rationem non habent, ad voluntatem signi reuocanda non erunt.

Secundò, scriptura docet, Deum non imperare peccata. ^l Nemini mandauit impiè agere. ^m Edificauit. ⁿ Hierom. 19. v. 5.

E ij

^a Deuter. 32. v. 4.

^b Rom. 3. v. 5.
 μὴ ἁμαρτῶν ὁ
θεὸς, &c. μὴ
γίνωσκον, idem

cap. 9. v. 14.

^c 1. Ioan. 3. v.

5. ἁμαρτία οὐ
ἐστὶν ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι.

^d 1. Ioan. 1. v.

5. ὁ θεὸς φῶς
ἐστὶν, καὶ σκία

οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτῷ οὐκ
ἐστὶν σκιά.

^e Genes. 1. v.

ult. siue 31.

^f Habacuc. 1.

v. 13.

^g Psal. 5. v. 4.

^h Sapientie

14. v. 9. ἐν ἱσθ

μοσὶ καὶ θεῷ, καὶ

ὁ ἀσέβης, καὶ

ὁ ἀσεβὴς αὐτῷ.

ⁱ Ezechielis

18. v. 23.

^k 2. Petri. 3. v.

9. ὁ κύριος, μὴ

βουλόμενος π

ναί ἀπλῶς.

Et 1. Ioan. 3.

v. 5. & 6.

^l Ecclesiastici

15. v. 22. οὐκ

ἔδωκεν ἀποκρίσιν οὐδενὶ, καὶ οὐκ ἔδωκεν ἀποκρίσιν οὐδενὶ ἁμαρτάνῃ: Et non
dedit licentiam alicui peccandi.

DE STATV PECCATI

runt excelsa Baalim, quæ non præcepi, nec loquutus sum, nec ascenderunt in cor meum. Deinde seuerissimè Deus peccata punit, quomodo ergo imperat?

ⁿ Iacobi 1. v.

13. ὁ θεὸς ἀπει-
ραστος ἔστι ἡγα-
θῶν.

^o Ecclesiastici

15. v. 11. μὴ ἐ-

πῆς, ὅτι διὰ

πύλον ἀπέστη.

ἂν ᾖ ἐμίσσηται,

οὐ πειθήσεται. v.

12. μὴ ἐπῆς,

ἀντὶς μου ἱπλά-

σιν, οὐδ' ᾗ χεῖρας

ἔχει ἀνδρὸς

ἀμαρτωλοῦ.

Et 1. Corinth.

10. v. 13. Fide-

lis Deus, qui nō

patiatur vos

tentari, supra

id quod pote-

stis.

P ita Petrus

Martyr. in 1.

ad Romanos.

^q Osee. 13. v.

9.

^r Ioan. 8. v.

44. ὅταν λαλή-

σῃ ψεύδεις, ἐκ

τῶν ἰσθῶν λαλή-

ς. 1. Ioan. 83.

v. 8. faciens pec-

catum ex Dia-

bolo est.

^s Ezechielis

18. v. 20.

Quartò, docet item, non incitare Deum creaturas ad peccandum. ⁿ Deus intentator malorum est. ^o Non dicas: per Deum abest. Quæ enim odit, ne feceris. Non dicas, ille me implanauit. Non enim necessarij sunt ei homines impij.

P Respondent, id non esse intelligendum de tentatione quæ inexcusabilem reddit hominem: ipsa enim intentatur à Deo. sed de tentatione, quæ excusabilem reddit. tunc enim culparetur Deus.

Contra. 1. si quæ tentatio inexcusabilem reddit tentatum, excusabilem redderet tentatorem: nimirum quia inuenit in tentato materiam tentationi propriam: diabolus excusaretur, cum hominem tentat. 2. non erat in primo parente huiusmodi tentationis materia. ergo tota culpa residebat in Deo, qui mouebat Sathanam ad tentandum.

Quintò, docet scriptura, peccatum esse creatura proprium. ^q Perditio tua ex te Israël: tantummodo in me auxilium tuum. ^r Cum loquitur (diabolus) mendacium, ex proprijs loquitur. &c.

Respondent, originem peccati esse quidem in homine, propter naturæ corruptionem: sed hoc minimè impedire quin sit etiam peccatū ex Deo.

Contra 1. non erat in Adamo huiusmodi corruptio. 2. volunt concupiscentiam, & originale peccatum esse insertum nobis à Deo. Ergo totum malum ex Deo: Nempe ipsa corruptio naturæ, & ipsum peccatum.

Negant conseq. quia non est insertum nisi in pœnam peccati Adami.

Contra 1. non dixit. Propheta, perditionem esse ex Adamo: sed, ex te Israël. 2. quoddam est illud genus punishmentis, quo vnum pro alio puniatur, pœna peccati? Quomodo ergo verum erit, ^s Anima quæ peccauerit ipsa morietur: non portabit filius ini-

quiritatem Patris? 3. Si peccatum Adami in Deum refertur. Ergo & peccatum originale, quod ex illo fluxit.

Idem ex PP.

CAP. IX.

IONYS. Arcopago. ^a Non (inquit) Deus est author mali. Et paulo post demonstrat Angelos, & animas fieri malas, cum à Dei bonis deficiunt: Iustin.

^b Illud quoque antea docui, Deum non esse causam, cur ij quorū peccata, ante cognita sunt, siue Angeli, siue homines, improbi efficiantur: sed sua quisque culpa, tales sunt. ^c Irenæus refellens Florinum. Ista dogmata, Florine, ut tecum agam humanius, sana doctrina, & sententia non sunt. Ista dogmata sunt Ecclesie repugnantia, & c. Clemens Alexandr. ^e Qui non prohibuit liberam animæ electionem iuste iudicat, ut vel maximè quidem, Deus nobis non sit causa vitij.

Origen. ^t Et quidem verum mala non esse ex Deo. Nam & noster Hieremias manifestè docet, quod ex ore Domini non egredientur mala cum bonis.

Euseb. Cæsar. & Impius profecto iudicabitur immo uerò pessimus omnium, qui à Creatore uniuersi alios ad adulteria, alios ad rapinas, alios ad alia vitia impelli arbitretur. Vnde sequitur aut hæc peccata non esse. aut peccandi causam in Creatorem referri. ^h Athanas. oratione contra Idola.

Basilii oratione quod Deus non sit malorum

Celsum post medium.

& 6. Prepara. 5. ^h non procul ab initio: Non ex bono malum (inquit) neque in eo est, neque per eum. Alioquin pro bono haberi non posset: cum autem miscellaneam, contrariamque naturam haberet, aut causa, authorque malorum existeret. Nyssen. lib. 7. Philosophie cap. 1. Non fas est Deo ascribere turpes actiones, & iniustas.

E iij

^a cap. 4 diuinor. nominam.

^b Dialogo cū Triphone.

^c apud Eusebium 5. histor. 19 in Ruffino. 20.

^d ut pote qui eos, quæ illis obsequuntur in maximam im-

pietatem deiiciunt. Ista dogmata, ne here-

tici quidem, qui erant ab Ecclesia exturbati unquam affirmare audebāt.

^e 1. Strom. circa medium.

^f 4. contra

DE STATV PECCATI

¹ erat. ¹ in author Nazianz. ¹ Deus nullomodo causa est mali, Iulianum, ante quippe natura bonus. Chrysoſt. ² Nullus dicat Deus medium. nobis author malorum est. Satiuſ fuerit ſexcenties defodi,
² Hom. 23. in quam Deum audire talia per nos.
 Acta. homil. 3. ¹ Epiphan. Abſurdum eſt, malitiam Deo tribuere. & in Geſeſ. Pro- diuina, ac Eccleſiaſtica ſcriptura caracter hoc conſtitetur, pter hoc (in- Deum penitus alienum, & impermixtum à malo eſſe. quit) creaturā Deus epim nihil mali fecit, ſed omnia valde bona. hanc omnem Theodoret. ⁱⁿ Deus non eſt cauſa malorum, ut vo- produxit, & lunt etiam. externi Philoſophi.
 nos formauit: Cyrillus lib. 3. ² in Iulianum Damasc. 4. de fide. non ut peca- cap. 20.
 mus, neque ut Tertullianus: ^o Nec enim fieri poteſt, ut ſit initiator, ſuppliciuſ nos aut artiſex ulliuſ mali operu qui nomen ſibi perfecti vendi- torqueat, ſed ut cat, & parentu & iudicu.
 ſaluet homil. Ambroſ. ^p Deus operatur quod bonum eſt, non quod de interdictia- malum. Nunquid malitiam Deus creauit? ſed ea ex nobis ne arboris ad orta non à Creatore Deo condita. ^q Hierony. Aug. ² Adam, que ha- iniquitatem, quam rectiſſima veritas improbat damnare betur poſt ho- nouit ipſe, non facere. ^s Moduſ, quo tradituſ eſt homo in miliaſ in Ge- diaboli poteſtatem, non ita debet intelligi, tanquam hoc neſim; Mani- Deuſ fecerit, aut fieri iuſſerit: ſed quod tantuſ permiſerit. feſtuſ eſt (in- ^t Malam voluntatem ad authorem Deuſ eſſe referen- quit) Deum dam, neſaſ eſt dicere.
 voluiſſe Ada- Proſper. ^u voluntas Dei nunquam vult niſi bona: mum peccare. preſcientia autem & bona noſcit, & mala, &c.
¹ hereſi 66. Leo: ² aliquoſ ad malum, diuina poteſtate predeſti- non procul ab initio. ^m Epitome diuinorum decretorum cap. de Antichriſto.
ⁿ circa medium. ^o lib. de Trinitate. ^p lib. de Para-diſo cap. 15. ^q in 7. Eccleſiaſta. Ne videretur (Eccleſiaſteſ) Deum authorem mali facere, argute precauit, & ait, bonoſ noſ a Deo creatos: ſed quia libero ſumus arbitrio dereliſti, vitio noſtro, ad peiora delabi.
² epiſt. 105. ³ 13. Trinit. 12.
^t lib. 2. de peccator. mer. cap. 18. vide etiam treſ libroſ de libero arbitrio, quos potiſſimuſ ſcripſit, ut oſtenderet Deum non eſſe peccati authorem. Item 5. Ciuit. 8. ac lib. 12. Confeſſ. 11. & libr. de ſpiritu & litera cap. 31. ^u in reſponſione ad capitula Galloruſ cap. 12. cap. verò 14. Bonoruſ (inquit) Deus author eſt, non malorum. ² Sent. 24. Conc. 2. Arauſicani.

natos esse, non solum non credimus: sed etiam si sunt, qui tantum malum credere velint: cum omni detestatione, illis anathema dicimus.

Fulgentius ¹ Potuit sicut voluit predestinare quos. ² 3. ad Moniam ad gloriam, quosdam ad penam. Sed quos predestinavit ad gloriam predestinavit ad iustitiam: quos autem predestinavit ad penam, non predestinavit ad culpam.

Gregor. ² Dominus est author natura non culpa. ² 29. Moral. Leo. 9. ² Credo Deum predestinasse solum bona: predestinasse autem bona & mala.

[Concilium ^b Tridentinum: Si quis dixerit non esse in potestate hominis, vias suas malas facere: sed mala trum Antio- opera, ita ut bona, Deum operari, non permisiue solum, chenum. Huga sed etiam proprie & per se: adeo ut sit eius proprium opus, de S. Victore. 1. non minus perditio Indæ, quam vocatio Pauli: anathema de Sacramentis sit.] par. 5. cap. 27.

Addamus tria gentilium testimonia Mercur. ^c ^b sess. 6. can. 6. Trismegist. A Deo (inquit) factore nihil turpe, nihil de Iustificatio- malum prodire. ^d Platonis: Bonorum quidem Deus ne. causa est dicendus: malorum autem quemlibet aliam præ- ^c in Pimandra ter Deum causam querere decet. cap. ult.

Maximi Tirij ^c Eius (scilicet peccati moris) no- ^d 2. Dialogo men est, improbitas, causamque ab eligentis arbitrio nan- de Republica. ciscitur, Deo semper extra omnem causam constituto. ^c serm. 25.

Idem rationibus probatur.

CAP. X.

PRIMA, ^a Anselmi: iusta voluntas ^a libro de li- hominis est ea tantum, quæ vult quod bero arbitrio Deus vult eam velle: iniusta, quæ vult cap. 8. quod Deus vult eam non velle. Ergo si Deus vellet hominem peccare, vellet hominem velle, quod non vellet eum velle. ^b 1. ad Moniam. Quæ est contradictio manifesta. ^b mum, cap. 21.

Secunda, ^b Fulgentij: nihil est in operibus Dei, non plenum sapientia & ratione. At nulla potest ^{21. 23.}

E iijj

DE STATV PECCATI

excogitari ratio, cur Deus velit, aut faciat hominem peccare. Si enim: ut appareat eius iustitia: certè potius iniustitia erit, aliquem reum facere, ut puniat. si ut misericordia, Crudelis illa prorsus: hominem impium facere, ut miserearis, spoliare ut vestias. Igitur peccatum neque vult neque facit.

† lib. 83. qq.
9.3.

Tertia, ^c August. nullo sapiente homine auctore fit aliter deterior. Multo minus ergo, Deo sapientissimo auctore.

d 7. 21.

Quarta, ^d eiusdem: Deus est ipsummet esse. Ergo, *non esse*, ad ipsum pertinere nequit. Sed peccatum spectat ad, *non esse*, quia in defectu consistit. Igitur ad Deum, ut ad causam reuocari non potest.

[Quinta: omnis effectus aliquomodo continetur in causa. Sed peccatum neque formaliter, neque eminenter, neque potentia, neque impotentia, neque actu continetur in Deo. Igitur, &c.]

† 1. Exam. 8.

Sexta, ^c Ambrosij: Deus cupit eradicari peccata. Quomodo ergo illa suadet, aut facit?

† cap. 3.

Septima: nequit Deus esse auctor peccati, nisi peccet: ut ^f probatum est. Nequit peccare, & simul esse summum bonum. Quia, peccare est, *deficere*: Deficere autem, est, *non esse summum bonum*. quia supra illud est indeficiens bonum. At non esse summum bonum, est, *non esse Deum*. Igitur simul Deus erit, & non erit.

Octava, peccare est *recedere à regula sapientia divina*. Ergo si Deus peccet, aut suadeat peccata, & seipso recedet.

Nona: est, *recedere ab ultimo fine*. At ultimus finis est ipsemet Deus.

Decima: lumine naturali omnes nationes faterentur Deum non esse auctorem peccati. *At communis notio, inter gentes non potest non esse vera.*

Soluntur obiectiones ex scripturis ductæ.

CAP. XI, vsque ad XV. inclusivæ.

PRIMA, ^a Genes. 45. ^b Non vestro consilio, sed Dei voluntate hic missus sum. Item, ^c Nolite timere, num Dei possumus resistere voluntati. Act. 2. ^d Hunc desinito consilio, & præscentia Dei traditum, per manus iniquorum affli-

gentes, interemisti.

Respondeo, in malis operibus sæpè accidere, actionem esse malam: ^c passionem bonam. Ex præuisione ergo, ac permissione actionis malæ [eiusque, supposita determinatione voluntatis humanæ, mira à Deo ordinatione] Deus prædefiniuit passionem bonam: cuiusmodi fuit in Ioseph vendito, & Christo occiso. actionem vero malam nec voluit, nec prædefiniuit. vnde non dixit Ioseph impulsos fuisse suos fratres ad scelus: Sed: ¹ Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me, & saluos faceret multos populos.

² Secunda, Prouerbior. 16. Omnia propter semet ipsum operatus est Dominus: impium quoque ad diem malum. Exodi 9. ¹ Idcirco autem ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

stare feci te: siue vt legimus: posui te vt ostendat thachath elohim ani. Nolite timere. Nam sub Deo sum ego, concordatque textus Chaldeus & Græcus. Pagninus vertit: quoniam numquid pro Deo ego? Et sensus est: Deum timeo, & illi subiectus sum: & ideo illum imitari, eique obedire debeo.

CAP. 12. ⁿ vers. 4.

¹ v. 16. & Rom. 9. v. 17. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹

DE STATV PECCATI

rem in te fortitudinem meam. Eadem ferme respon-
sio: sensus enim horum est: Deum mala prauisa, &
permissa: ad suam ipsius gloriam renocare.

k v. 21. ἡ οὖν
ἔχει ἔξουσίαν ὁ
κτεράμνους τῆ
πυλῶς, ὅκ τῆ
αὐτῆς φουράμα-
τος πῖνσαι, ὅ
μὲν εἰς πῦρ
σῴνους, ὅ δὲ εἰς
ἀπῖμῶν.

Tertia, Rom. 9. ^k An non habet potestatem figulne
facere aliud vas in honorem, aliud in contumeliam?

Respondeo cum Augustino, sensum esse: An
non habet potestatem figulus lutu ex eadem massa, utique
merito, recteque damnata, facere. aliud vas in honorem
indebitum (quia scilicet, non tenetur in honorem
vocare) propter misericordia gratiam: aliud in contume-
liam debitam: propter irae iustitiam quia scilicet ex massa
iam corrupta sumitur.

^l epist. 105. Qbijcit Beza, ^m Primò, non debuisset ergo A-
postolus dicere, ex illa massa fieri vasa irae: sed, qua
iam essent vasa irae, in illa miserâ relinqui massâ.

Respondeo, rectè Apostolum loquutum. quia
homines nondum nati non sunt adhuc in illa mas-
sa: nec nisi in potentia vasâ. Quare cum nascuntur,
sicut incipiunt tunc actu esse vasa ex massa corru-
pta: sic alia inde fiunt in honorem, alia in cōtume-
liam.

Secundò, si de massa corrupta loqueretur, non
laborasset Apostolus ad asserendam Dei iustitiam
in reproborum exitio. & tamen exclamat. O alti-
tudo diuitiarum! &c.

Cum verà per
liberum arbi-
trium primi
hominis in con-
demnationem
vniuersa de-
struxerit: pro-
culdubio, quod
ex ea fiunt va-
sa in honorem, non ipsius iustitia: qua gratiam nulla precessit, sed Dei
misericordia: quòd verò in contumeliam, non iniquitati Dei, qua absit, ut
sit apud Deum, sed iudicio deputandum est.

Tertiò. Ad creationem primi hominis respexit
hoc in loco Paulus. Negatur. Nam videtur respe-
xisse ad Isaia 45. ⁿ Nunquid dicit lutum figulo suo
quid facis? Vbi non agitur de Adamo, sed, non minus

Responsiōe ad Acta Colloquij Montisbelgardenfis par. priore pag.
155. ⁿ vers. 9.

posse Deum de hominibus, pro arbitrio disponere, quam singulum de vasis.

• Quarta producit authoritates scripturæ quibus dicitur Deus peccatores impellere, vel excitare ad peccatum vt ^p 2. Reg. 24. & ^q 16. 3. ^r Reg. 22. Isaia. ^s 10. & ^t 13. &c.

Respondeo, quatuor modis id intelligi posse. 1. quod Deus reuera, vel physice impellat voluntates ad malum: vel moraliter, verè, & propriè precipiendo: ^v Sed hunc modum attribuere Deo, est impiissimum: esset enim verè peccati causa. 2. quia permittit impios impie agere, ad certum aliquem Deo propositum finem assequendum: qua ratione dicitur venator emittere canem in leporem: quamvis solum laxauerit funem, quo retinebatur canis, & quomodo dicit ipse Deus. ^x Tu autem (scilicet Sathan) commouisti me ut affligerem eum frustra. cum certum sit Deum, laxasse solum Sathanæ potestatem, vexandi Iob. 3. quia ita deserit ab impij persecutos, vt præualeant impij. Atque hoc modo dicitur imperasse spiritui malo vt deciperet Achab. quia non solum permisit spiritui, mendacia loqui, sed nec dedit lumen Achab quo mendacium à veritate discerneret. 4. iam præstatò in solutione argum. primi. ^y quia Deus ipsis etiam præsidet voluntatibus malis easque gubernat, ac flectit inuisibili, & mirabili operatione: vt licet vitio proprio malæ sint, tamen à diuinà prouidentia ad vnum potius quam ad aliud ^z permittitue ordinentur. Atque iuxta hos tres posteriores modos, facilis argumenti patet solutio.

^a Quinta producit ^b Testimonia quibus Deus excæcare, & obdurare peccatores dicitur.

aliquam bonam ex qua malus, ab suum vitium occasionem sumat indicandi, melius esse huic, quam illi nocere. Atque iuxta hunc sensum Aug. & Theodor. exponunt illud Psal. 104. Conuertit cor eorum, vt odirent populum eius. ^a C A P. 14. ^b vt Exod. 7. v. 3. Deuter. 2. v. 30.

Iosue. 11. v. 20. Iob. 12. v. 20. 24. 25. Isaie 63. v. 17.

• C A P. 13.

^p v. 1.

^q v. 10. De-

minus præcepit

ei (Semei) vt

malediceret

David.

^r v. 22.

^s v. 5.

^t v. 17.

^u vide Aug.

tract. 53. in

Ioan. 8. lib.

de grat. & lib.

arb. cap. 20.

^x Iob 2. v. 3.

^y vide Hugo-

nem Victorinū

1. de Sacr. par.

5. q. 29.

^z D. Thom. in

9. ad Rom. etia

uult Deum po-

situè malam

inflexere vo-

luntatem: non

quidem physice

mouendo: sed

moraliter: sci-

licet immitten-

do cogitationē

DE STATV PECCATI

^c *Aug. epist.*
105.

^d *Aug. 1. ad
Simplicianum.*
q. 2. circa me-
dium.

Respond. id dupliciter fieri, primò : ^c *Non im-
partiendo malitiam, sed non impartiendo gratiam : vt lo-
quitur August. Nam, ^d obdurare Deum est nolle mi-
sereri, nec ab illo irrogatur aliquid, quo fit homo deterior,
sed tantum, quo fit melior, non erogatur. 2. quia Deus
multas offert occasiones : quæ, etsi per se bonæ
sint, & ad bonum ordineantur finem : tamen certo
scit, ijs se se magis peccatores obfirmaturos in ma-
lo, & reiecturos Dei motiones. Quomodo obdu-
rauit cor suum Pharaon ad mirabilia, in Ægypto à
Deo patrata.*

^e *Aug. 5. con-
tra Iulianum
cap. 3. Cæcitas
mentis, quam
solus illumina-
tor Deus remo-
uere potest, &
est peccatum,
quo in Deum
non creditur: Et
est pœna pecca-
ti, qua cor su-
perbum digna
animaduersione
punitur: &
est causa pecca-
ti: cum aliquid
mali caci cordis
errore commit-
titur. Quare*

Obseruandum est autem. 1. cæcitatem, & ob-
durationem mentis, ^c pœnam peccati præceden-
tis, & causam subsequenter esse. 2. non esse ^f
simplicem luminis carētiā, sed affectum prauum,
quo quis illustrationes & motiones diuinas ma-
gis, ac magis repellit. 3. & excæcatum, siue obdura-
tum, pro statu in quo est, non posse moraliter
videre, vel cedere. 4. non tamen adeò destitui
auxilio, quin possit petere gratiam à Deo, vt vi-
deat, & emolliatur. 5. etsi valeat auxilium pe-
tere: nihilominus non frustrari Dei iustum iudi-
cium : quo traditur in reprobum sensum : quia
ipse certo scit excæcatos non vsuros medijs, qui-
bus vti possent ad resipiscendum. 6. hanc deser-
tionem rectè significari per vocabula actionem
exprimētia secundum ^h morem loquendi scri-
pturæ.

Deos permisit primum hominem labi, excæcatio, vel obduratio dici nequit.
^f *Roman. 1.*

^g *Ioan. 12. vers. 39. 40. Ecclesiaste. 7. vers. 14.*

^h *Quomodo dicitur David. 2. Reg. 12. vers. 9. occidisse Uriam : cum sa-
lum iusserit inimicos occidi. Quia verò id contra innocentem fecit : pro-
pterea grauissimè peccauit, Deus autem nusquam, nisi nocentes deserit.*

ⁱ *CAP. 15.* ^k *vers. 11.*

in tuis, & dabo proximo tuo, &c. Luc. 2. ¹ Ecce hic positus est in ruīnam multorum. ^m Ephes. I. Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.

v. 34. ἰδοὺ οὗτος ἁρµα, ὁς κἀντιστρεφὲν, καὶ ἀναστρεφὲν, & Resurrectionem πλάττει. ^m v. II.

Ad 1. testimonium responsio vt ad 1. & 4. argumentum. Displicuit enim Deo factum Absalonis : in quantum peccatum : placuit in quantum punitio Davidis.

Ad 2. fuisse Christum in ruīnam multis : non operando malum, sed bonum : vnde nonnulli sumerent occasionē scandali, ob ignominiam crucis.

Ad 3. non esse sensum : etiam Deum operari mala : sed, ⁿ nihil facere sine consilio voluntatis suæ. ⁿ ita Hieron. in 1. ad Ephesios.

Soluantur ex S. Augustino.

CAP. XVI.

RIMA, ^a *Quid existi Deus meus (inquit) vnde curasti? vnde sanasti? (loquitur de Monica dum puella esset) nonne protulisti durum & acutum, ex altera anima conuicium, tanquam medicinale ferrum, & occultis prouisionibus tuis: & uno ictu putredinem illam praecidisti.* ^a 9. Confess. 3.

Respondet ipse: Tu Domine, Rector cœlitum, & terrenorum, ad vsus tuos, contorquens profunda torrentis, fluxum sæculorum ordinans turbulentum : etiam de alterius animæ insania sanasti alteram. nec quisquam cum hoc aduertit, potentiz suæ tribuat, si verbo eius alter corrigatur : quem vult corrigi. Quibus verbis ostendit, se loqui de tertio modo, in solutione ad quartum.

Secunda, magna opera Domini, &c. vt miro, & ineffabili modo, non fiat, præter eius voluntatem, quod etiam contra eius sit voluntatem : quia non fieret, si non sineret : neque utique nolens finit, sed volens : nec sineret bonus fieri mala, nisi omni-

b ad finem capituli.

DE STATV PECCATI

tens, etiam de malo, facere posset benè.

^c cap. 100.
Enchiridij.

Respondeo, Deum erga peccata, non habere positivè, *velle*, aut *nolle*. Non illud: quia bonus est. Non hoc: quia sequeretur, nulla fieri posse mala. Sed habere negativè: *Non velle*: & positivè, *velle permittere*. Non fiunt ergo peccata contra eius voluntatem, quia permittere vult: fiunt contra eius voluntatem, quia negativè, ea non vult. Multum autem interest inter, *velle malum*, & *velle permittere*. Nam ad illud, mala requiritur voluntas: ad hoc sufficit velle non impedire, cum impedire non tenearis.

^d in *Enchiridio* cap. 101.

Tertia, ^d *Aliquando* (inquit August.) *bona voluntas homo vult aliquid, quod Deus non vult: & rursus fieri potest, ut hoc velit homo, voluntate mala, quod Deus vult bona. Tantum interest quid velle homini, quid Deo congruat, & ad quem finem quisque referat voluntatem, ut aut approbetur, aut reprobetur.*

^e *ita bonus filius vult sanitatem patris: quam Deus fortasse non vult: neque malus filius. Deus itè vult mortem patris: quam bonus filius non vult, sed malus filius vult.*

Respondeo, nusquam Deum velle, quæ per se sunt mala. Sed quæ, per se quidem bona sunt: mala autem prohibentis ratione præcepti: ^e Deum quidem velle benè: aut eorum contrarium nolle. Quia, ad bonum ordinat finem: pios benè nolle, & malos male velle: quia prohibentur: vel pios benè contrarium velle: quia Deus præcipit: malos malè nolle.

^f cap. 15.

Quarta, ^f lib. 6. de Genes. ad literam docet, voluntatem Dei esse rerum necessitatem.

^g *ibi enim non agit de peccato primi parentis: sed de creatione Adami.*

Respondeo, quod Deus vult, infallibiliter reuera impleri. At velle peccatum, ^g neque Augustinus dixit: nec probari potest.

^h 5. contra Iulianum cap. 13.

Quinta, ^h Iulianum arguit qui per, *tradere homines in passionem ignominie* interpretatus fuerat, *deserere*.

ⁱ *Audis (inquit) propter*

Respondeo, non negare August. id fieri per desertionem, sed contendit. 1. fieri ⁱ etiam in peccati pœnam. 2. *deserere*, non esse solum, *permittere hominem prioribus inhaerere peccatis*, ut Iulianus vo-

lebat: sed esse, ^k *revera permittere labi in noua peccata.*

Sexta ibidem docet, non solum tradi hominem desiderijs, per patientiam: sed etiam, potentiam diuinam.

Respondeo id verum. 1. quia finis desertionis, & obdurationis, est, vtpunitione peccatoris, appareat Dei potentia, atque iustitia. 2. quia mirabili etiam potentiâ Deus vtitur peccatis hominum.

Septima: ^m Cum audimus (inquit) nonne ego vos duodecim elegi & unus ex vobis diabolus est: illos debemus intelligere electos per misericordiam: illum per iudicium. Illos ergo elegit ad obtinendum regnum suum: illum ad effundendum sanguinem suum.

Respondeo, Deum, elegisse Iudam ad effundendum sanguinem suum, nihil aliud esse: quam, decreuisse vti mala voluntate Iudæ, prauisæ & permissæ, ad passionem suam.

Octaua, ⁿ Sciuit (scilicet Deus) magis ad suam omnipotentissimam bonitatem pertinere, etiam de malis benefacere, quam mala esse non sinere.

Respondeo, Aug. non dixisse, Deum decreuisse, ut mala orirentur sed, ad omnipotentem eius bonitatem pertinere, potius de malis benefacere quam nulla mala permittere.

° Nona, Confitemur Deum, &c. sic ordinasse Angelorum & hominum vitam ut in eâ prius ostenderet, quid posset liberum arbitrium, Deinde quid posset gratia sue beneficium, iustitiæque iudicium.

Eadem Responso. Non enim dixit Augustinus Deum ordinasse Angelos, hominesque, ut pecca-

hoc: & queris inaniter quomodo intelligendus sit, tradere Deus: multum laborans, ut ostendas eum tradere deserendo. Sed quomodolibet tra-

dat: propter hoc, tradidit: propter hoc docuit. Cur autem enim Apostolus dicere, quanta pena sit, traditi passionibus. ignominia: siue deserendo, siue alio vel explicabili, vel inexplicabili modo.

^k Aliud est habere mala desideria, cordis: aliud tradi eis: utique ut consentiendo eis, possideatur ab eis: quod fit, cû diuino iudicio, traditur eis.

Cum ergo dicitur homo tradi desiderijs suis: inde fit reus: quia desertus à Deo, cedit eis, atque consentit, vincitur, trahitur, &c.

^l vide supra in responsione ad 4. argumentum sumptum ex Scriptura.

^m de correptione, & gratia cap. 7.

ⁿ supr. cap. 10.

° ibidem.

DE STATV PECCATI

rent: sed vt, ostenderet, quid posset liberum arbitrium: id est eos peccare posse, & quid posset gratiæ beneficium: id est, posse gratiâ Dei, à peccato præseruari, ac gloriâ beatificari.

Soluantur obiectiones ex ratione.

CAP. XVII.

^a est Caluini
3. *Instit.* 23. §.
7.

PRIMA, ^a si Deus non decreuit ab æterno Adamum peccatum. Ergo, ambiguo fine condidit illum: non enim condidit, vt staret: sicut patet: vel ergo condidit, vt laboreretur, vel ambiguo fine.

Negatur conseq. quia Deus creauit Adamum ad beatitudinem æternam. Et quamuis præuiderit lapsum, de remedio tamen prouidit.

[Secunda, ergo saltem reprobos, vel incerto vel damnationis fine creauit.

Respondeo. 1. [voluntate antecedente, eos creari ad beatitudinem: consequente verò: ex præuisione malorum, Deo permittente peccatum, creari ad supplicium æternum.] 1. creasse omnes creaturas ad suam declarandam gloriam. Quare: siue quædam peccarent, siue non: nusquam sine sibi proposito Deum frustrari posse.

Tertio, supernaturale opus est, omnes, vnius parentis culpa, excidisse. Ergo, id à Deo procedit.

^b *Ephesior.* 2. Negatur anteced. Nonne ait: *Paulus* ^b *Eramus* & v. 3. *ἡμεῖς τέκνα τῆς φύσεως οὐ τοῦ ὁπρῶτος.* nos, natura, filij ire. Quid est natura ^c nisi naturaliter?

^c ut etiam Quarta, homo non potuit labi Deo inuito, vel

exponit Calui- Negatur conseq. quia lapsus est Deo permittente, & ex malo bonum eliciente.

cum Pauli. Quinta, sæpe vnum peccatum est alterius pœna. Quod natura- Pœna autem omnis est à Deo.

Respondeo

Respondeo, peccatum vt à voluntate procedit *liter inest omni-*
 permitti à Deo, vt in voluntate recipitur: ex illa *bus (inquit)*
 permissione , ordinari à Deo in modum pœnz *id cerè est ori-*
 peccatoris. *ginale. Natu-*

^d Sexta, oportebat hominem cognoscere veri- *raliter verò nos*
 tatem, atque iustitiam Dei. At planè cognosci ne- *omnes damna-*
 queunt, nisi ex mendacio, & iniustitia, vt ex con- *tioni obnoxios*
 trariis. *Paulus docet.*

Ad Minorem. 1. negatur. Quia veritas, & iustitia ^d *Zwinglij de*
 sunt cognoscibiles per se. 2. ad id sufficere Theore- *promident. cap.*
 ticam cognitionem. Alioquin sequeretur necessa- *5. & 6.*
 rium fuisse Deo mendacium, & iniustitiam.

Septima, decreuerat Deus suam minifestare iu-
 stitiam, & misericordiam. At iustitia vindicatiua,
 non fuisset manifestata, nisi peccasset homo.

Respondeo. 1. non fuisse necesse in omnibus par-
 tibus suis, iustitiam manifestari Dei. 2. non decre-
 uisse Deum manifestare vindicatiuam ante præ-
 uisionem, & permissionem lapsus.

Soluitur obiectio Theologica.

CAP. XVIII.

BIECTIO: Deus est causa totius
 Entitatis in peccato. Ergo & pecca-
 ti, Primò, quia quod est causa causæ,
 est causa causati. Deus est causa cau-
 sæ peccati, nempe actionis vnde re-
 sultat deformitas. Igitur, &c.

Secundò, ille propriè peccat, qui sciens, & vo-
 lens, est causa actionis peccati: cum illaque concu-
 rit: maximè si deformitas sit, actioni inseparabilis.
 Etsi nolit hanc deformitatē, alioquin, nec homo
 peccaret: vtpote qui deformitatē minimè intēdat.

Tertiò, qui gladium præbet ei, quem scit male
 vsurum gladio, peccat. Ergo, & Deus, qui suum
 præbet concursum actioni malæ.

Tom. IIIL.

F

DE STATV PECCATI

Quartò, actio humana est etiam, vt specifica, à Deo. At vt specifica sumit rationem peccati. Ergo in quantum peccatum, est etiam à Deo.

Quintò, si quæ est causa, cur Deus non sit author peccati, erit quòd Deus sit causa vniuersalis. At hinc etiam sequeretur non esse causam actionis bonæ: quod tamen falsum est.

Negatur conseq. principalis argumenti. Nam totius Entitatis (quam materiale peccati vocant) est quidem Deus causa: deformitatis autem (quam formale vocant) est tantum causa creatura peccatrix. Nam quotiescumque duæ concurrunt causæ ad vnum effectum: si quis defectus, in effectu contingat, debet reuocari in deficientem causam, siue actionis determinatricem. At, *nemo querat* (in-

^a 12. Ciuit. 7.

^b 1. quia non attendit ad Regulam rationis. Hic autem defectus licet non sit aliquis actus positivus, sed negatio quadam: tamen est voluntarius: non quia elicitus a voluntate: sed quia voluntas potest attendere si velit.

quit ^a Aug.) *efficientem causam male voluntatis. Non enim est efficiens, sed deficiens: quia nec illa effectio est, sed defectio.* Deus autem est efficiens, non deficiens causa. Ergo huiusmodi defectus causa, erit tantum ^b deficiens creatura: determinans vniuersalem Dei concursum ad specificam rationem peccati.

Ad 1. probationem, falsam esse Maiorem, quando causati vitium, à sola determinatione causæ secundæ, ac particularis procedit. Nam Sol est causa, suo modo, generationis hominis. At si producaturs mancus, vel monstrum partibus excedens: non dicitur Sol, huius causa monstri, sed causæ secundæ ac particulares.

Ad 2. veram esse propositionem, de causa actionis determinatrice: qualis non est Deus, in actione peccati: & qualis est homo.

Ad 3. admittitur Antecedens: quia ille impedire

Porro quatenus hic defectus præcedit actum peccati, est eius causa, quatenus comitatur, induit rationem mali. 2. quia voluntas creata non est summum bonum ita August. cap. 12. Enchirid. 3. quia est ex nihilo creata. ita August. de nupt. & concupisc. 28.

LIBER SECVNDVS. 41

tenetur..Negatur conseq. Quia impedire non tenetur Deus.

Ad 4. veram esse Maiorem, quatenus concursus Dei determinatur à voluntate humana. Ad Minorem. Hanc actionem, specificam non esse in ratione peccati: à concursu Dei, sed ab operatione causæ determinatricis.

Ad 5. negatur conseq. 1. quia actiones supernaturales bonas Deus specialiter confert. 2. quia naturaliter bonas directè intendit. Ideo enim dedit liberum arbitrium, & concursum generalem, vt iis benè operemur. 3. quia bonas, hortatur, imperat, laudat. Nihil autem simile in malis actionibus exhibet.

F ij

LIBER TERTIVS, DE STATV PECCATI.

Qui est,

DE PRIMI HOMI- NIS PECCATO.

An potuerit tentari & peccare Adam.

CAP. PRIMVM.

^a 1. Timoth. 1.
v. 9. δικαίω
νόμος οὐ καί-
ται.

^b Ecclesiastici
25. v. 33. ὁπὸ
γυναικὸς ἀρχὴ
ἁμαρτίας, καὶ
δι' αὐτὴν ὁπ-
θήσονται πάν-
τες.

^c Rom. 9. v.
12. δι' ἐνὸς ἀν-
θρώπου ἡ ἁμαρ-
τία εἰς τὸν κόσ-
μον εἰσῆλθε καὶ
διὰ τῆς ἁμαρ-
τίας ὁ θάνατος,

EGANT nonnulli apud Lu-
therum in. 1. cap. Genes. ac prob-
bant. Quia, ^a iusto non est lex
posita. Primi autem parentes iu-
usti erant. Ergo, &c.

Contra primò, pœna inflicta
homini, post esum vetiti pomi,

non potuit oriri ex esu pomi. tam quia per se bo-
num erat, tum quòd gratia originalis non erat ho-
mini naturalis: sed ex amicitia Dei pendeat. Igi-
tur eam corrumpere non poterat lignum naturale.
Igitur nata est hæc pœna ex lege Dei fractione,
siue ex peccato,

Secundò, ^b A muliere initium peccati, & per illam
morimur omnes.

Tertiò, ^c Per unum hominem peccatum intrauit in
mundum: & per peccatum mors.

Quartò, iuxta aduersarios nulla extitit lex, ante
primum peccatum: sed peccatum est præuicatio
legis. Ergo nusquam fuit primum aliquod peccatū.

Igitur neque aliqua lex Ergo. neque ullam vsquam fuit, aut esse poterit peccatum.

Ad rationem respond. 1. cum Ambrosio, non poni legem scriptam iusto, quia sufficit eam seruari in corde ipsius. 2. non poni quasi nolenti qui timore pœnæ ducatur, sed volenti qui libenti operetur animo.

Aug. 14. Cinit. 17. vide etiam 1. de corrupt. & gratia cap. 12.

Aug. 11. de Genes. ad litteram 4. Si ergo (inquit) quaeritur, cur Deus tentari permi-

Cur Deus permiserit hominem tentari quem casurum sciebat.

CAP. II.

RESPONDEO primò, Deum hac in parte homini iniuriam non fecisse. ^a Quandoquidē sic erat institutus (Adam) ut si de adiutorio Dei fideret, esse præsciebat: bonus homo malum Angelum vinceret.

Secundò, ^b primariam huius perditionis causam, soli Deo cognitam esse.

Tertiò, septuplicem rationem assignari posse.

Prima est, ^c Omnipotentia Dei: quæ ex malis bona, scit potentissime facere.

Secunda, ^d Providentia diuina. Sic enim administrat omnia, quæ creauit: ut etiam ipsa proprios exercere, ^e Aug. 1. de corrupt. & agere motus finat. id est libero, præditos arbitrio finat, pro arbitratu suo vel tentatori resistere, vel ^f Aug. 10. cedere.

Tertia, misericordia atque iustitia. ^g quia (Deus) simul videbat eo casu se uti posse ad misericordiam, ^h Aug. de constitutam suam declarandam: dum ex damnata massa, alios ⁱ Aug. 7. Cinit. 30. iuste puniet, alios misericorditer liberabit.

Quarta, ^j Vniuersi pulchritudo resultans ex ordinatione peccati, & pœnæ.

Quinta, ^k ut intelligeret homo, quid esset, & ^l Aug. 11. de Genes. ad litteram. nescit.

DE STATV PECCATI

ⁿ *supr. cap. 6.*

ⁱ *Si homo*

(inquit Leo

serm. 3. de Pen-

recaste) dia-

bolica fraude

deceptus, à legē

sibi posita, per

concupiscentiā

non deniasset:

creator mundi

creatura non

fieret.

^a *à Græca vo-*

ce ὄφις, serpens:

apud Irenæ. 1.

cap. 34. Tert.

de præscript.

Epiph. hæres.

27.

^b *apud Pro-*

copium in 3.

Genes. [hanc

sententiam tri-

buit Cyrillo, 3.

in Iulianum,

Pererius in Ge-

nes. 3. caput.

Ibiq. aliaa

etiam opiniones

recenset 1. Io-

sephi Antiq. 1.

cap. 1. serpentem naturalem fuisse: & naturaliter locutum. 2. B. Ephrem

apud Barcepham cap. 27. de Paradiso loquentum quidem serpentem per se:

sed diuinitus facultate pradita à Deo, ad petitionem Satana 3. Cyrilli

supra. 4. Caietani, per serpentem significari diabolum: & hanc tentatio-

nem, solum in mente fuisse. 5. illam, quam hîc nos defendimus quam-

que ipse sequitur.]

Sexta, ⁿ vt contra cupiditatem, atque superbiam, sanctis præberetur exemplum.

Nona, ⁱ vt nobis donaretur Christus: Et quidem cum amplioribus donis.

De serpente qui Eam seduxit.

CAP. III.

PHITAE, ^a arbitrati sunt, hunc serpentem fuisse sapientiam Dei, quæ primorum oculos aperuit parentum, vt bonum dignoscerent, & malum: idque fecisse in odium creatoris, cui ipsa contraria sit. Origenes, per serpentem, delectationem: per Eam sensum: per Adamum mentem intellexit.

^b Nonnulli arbitrati sunt fuisse phantasticum serpentem, à diabolo assumptum.

Prima propositio. Ille serpens fuit verus, atque naturalis. 1. quia quæcumque dicuntur de illo: nimirum, maledictum esse, supra omnia animantia terra: super suum gradiri pectus: terram comedere, inimicitias inter eum, & filios Eæ fore: vero serpenti conueniunt optimè. Nullo autem modo sapientiæ Dei, vel delectationi: aut phantastico serpenti. 2. quia ira sentiunt PP. Chrysost. homil. 16. in Genes. Basil. quod Deus non sit author malorum, Epiphani. hæresi Ophitar. August. 11. de Genes. 1. & alij. Magister cum Scholast. 2. dist. 21.

Secunda: per ipsum serpentem loquebatur diabolus

cap. 1. serpentem naturalem fuisse: & naturaliter locutum. 2. B. Ephrem apud Barcepham cap. 27. de Paradiso loquentum quidem serpentem per se: sed diuinitus facultate pradita à Deo, ad petitionem Satana 3. Cyrilli supra. 4. Caietani, per serpentem significari diabolum: & hanc tentationem, solum in mente fuisse. 5. illam, quam hîc nos defendimus quamque ipse sequitur.]

LIBER TERTIVS. 44

Ena. I. quia ^c *Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum.* ^d *Ille Homicida est ab initio.* atque Apocalyp. 20. ^e dicitur, *Antiquus serpens.* quæ rectius explicari nequeunt, quam quod loquutus fuerit per illum serpentem diabolus. 1. quia ita docent Hierony. Theodoret. Eucherius, Beda, Rupertus, Chrysost. August. & Cyprian. ^h Basil. ⁱ Ambros. ^k Cyrillus.

Tertia: Verisimilius est non fuisse permissum Sathana aliud inducere animal. ^l ut sentit August. 1. quia licet Deus volebat permittere diabolo, tentare: sic volebat, ex ipsa serpentis forma Euam admonere: ut insidias caueret. 2. si licuisset diabolo, pro suo libito quodcumque assumere animal, certè columbam: vel aliud simile animal, ad tegendum insidias aptius, sumpsisset.

^c Sap. 2. v. 24. φθόνῳ διαβόλου, σατανῆς ἐστὼθεν εἰς τὴν κόσμον.

^d Ioan. 8. v. 44. ἐκείνος ἀπορώπητος ἦν ἀπ' ἀρχῆς.

^e v. 2.

^f in Genes.

^g serm. de zelo, & liuore.

^h supr.

ⁱ lib. de Paradiso.

^k supr.

^l 11. de Genes. 3. vide Magist. 2. dist. 21. Et Barcephā sup. cap. 27.

Quale fuerit primum Primorum parentum peccatum.

CAP. IIII.

ONNVLII ^a putarunt fuisse, anteuersionem vsus ligni scientiæ boni & mali. Verum, ad literam id constare nequit. Non enim prohibuit Deus esum huius ligni, ad tempus: sed in perpetuum.

^b Alij voluerunt hoc primum peccatum ^c fuisse, vsus coniugij ante legitimum tempus.

Contra. 1. Adam tunc ^d primum cognouit uxorem, cum fuit e Paradiso eiecctus. 2. in statu innocentiae nulla vigeat concupiscentiae inordinatio. 3. quid prohibebat Adamum, coniugio vti, illico post creationem?

^e Ambrosius arbitratur primum Eux peccatum, rad. cap. 12.

F iiij

^a apud Aug. 11. de Genes. 41.

^b apud eundem, ibidem.

^c Intemperantiam scilicet.

^d ut colligitur ex cap. & v. 1. Genes.

^e lib. de Pa-

DE STATV PECCATI

^f *dixerat enim* fuisse additionem particulæ, ^f *fortè ad verba Do-*
minus Ge- mini.

nes. 2. v. 17. ^g Chrysostomus, quod *Eua cum diabolo colloqui*
quocumque die cæperit. Verùm, hi PP. accurate noluerunt de pri-
comedens ex eo mo hominis disserere peccato, sed occasione af-
morte morieris. sumpta hinc inde monere populum.

Mulier verò Nam neque propriè, *Eua mutauit sententiam*
Genes. 3. v. 3. verborum, & si non totidem expresserit verbis,
Ne (inquit) Neque sciebat se eum diabolo loqui. ^h Luth-
forte moria- rus, & ⁱ Caluinus contendunt, *infidelitatem fuisse;*
mur. quod non credidissent illi primi parentes se mori-
turos, si gustassent fructum.

^g *homil. 16.* *Sanctus* ^k Bonauétura, & Scotus fatentur equi-
in Genes. dem, primum *Eux peccatum, superbiam fuisse:* Ada-
^h *in 3. Genes.* mi verò, ^l inordinatum, erga coniugem, amorem.

ⁱ *2. Instit. 1.* Propositio: *Vtriusque primum peccatum fuit, per*
conuersionem, ad illicitum propria excellentia bonum, nolle
subijci Deo: quod est inobedientia, ac superbia actus. Pro-

^g *4.* ^k *2. dist. 21.* ^l *22.* batur.
^l *non quidem* Primò, ^m *Initium superbia hominis, apostatare à*
carnalis concu- Deo: quoniam ab eo, qui facit eum, recessit cor eius. Id
piscencia, sed est primus actus, siue principium peccati hominis,
amicitia hu- nempe superbiæ: fuit nolle obedire Deo: sed re-
mana. cedere ab eo.

^m *Ecclesiastici* Secundò, ^p *Initium omnis peccati superbia.* Item:
^q *Superbiam numquam in tuo sensu, aut in tuo verba*
dominari permittas. In illa enim initium sumpsit perditio.
 Tertiò, ^r *Per inobedientiam unius hominis peccato-*
res constituti sunt multi. ^s *In quo omnes peccauerunt: &*
per quem mors intrauit in orbem terrarum.

Quartò, ex PP. ^t *Basil. Quamobrem (inquit)*
^p *ibid. vers. 15. ἀρχὴ ἁμαρτίας περιφροσύνη.*
^q *Tobia 4. vers. 14. iuxta editionem vulgatam.*

^r *Rom. 5. vers. 19. διὰ τῆς παρὰ καὶ τῆς ἐνὸς ἀνθρώπου, ἁμαρτολογίας*
καὶ τῆς ἀθανάτου οἱ πολλοί.

^s *vers. 12. ἵνα ὅτι πάντες ἡμαρτήσαντες*
^t *orat. quod Deus non sit*

amhor malorum,

hominem dolo aggressus, eadem ambitionis cupiditate, quam ipse ab initio habuit, velle similem esse Deo, hâc rursus, ad decipiendos nos, usus, lignum ostendit, &c.

Chrylostom. ^x Igitur, ut divinitatem mente sua imaginata est, ad esum properavit.

August. ^y Quando (inquit) his verbis crederet mulier à bona, asque utili re divinitus se fuisse prohibitos, nisi iam inesset menti amor ille propria potestatis, & quâdam de se superba præsumptio, qua per illam tentationem fuerat convincenda & humilianda. Nomine autem tentationis. Non intelligit quamcumque tentationem: sed prævalentem. Aliàs simpliciter tentatio superbiam præcessit.

Leo, ^z Illi (Adamo) per elationem lapso, dictum est, terra es & in terram ibis. Huic per humilitatem exaltato, dictum est, sede à dextris meis.

Prosper: ^a Et mihi quidem videtur quod non ederent de ligno prohibito, nisi concupissent: nec concupissent, nisi tentati: nec tentarentur, nisi deserti: nec desererentur à Deo, nisi ipsi prius desererent Deum: nec desererent Deum, nisi superbirent, & similitudinem Dei miserabiliter appetissent.

S. Fulgentius: ^b Quia primus homo in superbiam est diaboli, ea persuasione, deiectus, perdidit humilitatem.

Quintò, inter actus malos, priores in Adamo interiores fuere. Nam cum pars inferior superiori subiecta esset: nec illa deficere posset, nisi hæc primo deficeret à Deo: non potuit concupiscibilis prævalere: nisi animus primo auersus fuisset à suo creatore. At inter actus interiores peccati, prior est, circa finem, quam circa media. Finis autem in malis, est excellentia propria, scilicet superbix obiectum. Non igitur infidelitas, aut amor conjugalis præcessit: sed superbia ipsa.

Sextò, ^c non potuit mens primorum parentum,

Angelicam videlicet, & humanam: utramque verò superbia percussit: atque à statu ingenuæ rectitudinis fregit.

ita August. 14. Civitat. 13.

^u per cuius degustationem pollicitus est hominem, simile fore Deo.

^x homil. 16.

in Genes.

^y lib. 11. de Genesi ad Litteram, cap. 30.

Hu verbis aperte Augustinus docet infidelitatem in primis parentibus, ortam ex Superbia. vide etiam 14. Civitat. 13.

^z serm. 5. de Nativitate domini.

^a 2. de vita Contemplativa cap. 19.

^b 2. de Incarnatione. & gratia Christi cap. 22. Gregor. 4. Moral. 9. Duas ad intelligendum

se creaturas fecerat (inquit)

DE STATV PECCATI

diuino illustrata lumine, in errorem induci: nisi antea per auersionem à Deo, destituta illo lumine fuisset. Sicut non potest quis credere Solem non lucere, dum Solem ipsum respicit. Ergo infidelitas primum peccatum non fuit: ^a sed aliud peccatum supponit.

^a unde Scriptura 1. Tim. 1. *Et* 6. disertè docet mala opera precedentia esse causam infidelitatis.

Soluntur obiectiones.

CAP. V.

^a Lutheri.

PRIMA, ^a principaliter conabatur diabolus Euz persuadere, se non morituram si gustaret de ligno, nec ante ausa est attingere fructum quam credidit serpenti.

^b Respond. conatum etiam diabolum, Euz persuadere superbiam. idè enim dixit: ^b *In quacunque die comederitis aperientur oculi vestri Et eritis sicut Dii, &c.* In hoc ergò primum deuicta est Eua, quod affectauerit excellentiam: deinde crediderit diabolo.

Secunda, fides est radix iustitiæ. Ergo infidelitas, iniustitiæ. Negatur consequentia. Nam quod est primum in generatione, est vltimum in resolutione. Per fundamentum incipit ædificari domus: per fundamentum vltimo destruitur. Si ergo fides iustitiæ radix est. destructio iustitiæ, in infidelitatem vltimò resoluetur.

Tertia, Nunquam ausus fuisset repugnare Dei Imperio Adam, nisi eius verbo prius incredulus extitisset.

^c ita intelligendus est Aug. 14. Ciuit. 17. cum ait. Hoc itaque cognouerunt, quod falicium igno-

Respondeo, ^c *elationem animi*, primam in primis parentibus fuisse, deinde *incredulitatem*. Denique, *inobedientiam apertam* quæ prorupit in actum externum quo Dei imperium violatum fuit.

Quarta, Aug. 11. de Genes. ad litteram 41. & Ciuit. 14. cap. 11. asserit Adamum incidisse in pecca-

carum inobedientiæ ob immoderatum erga conjugem amorem : cum adhuc in statu innocentie versaretur.

Respondeo 1. nō dixisse dum versaretur in innocentie statu , sed antequam sentiret repugnantis concupiscētiæ motus: quod fieri potuit etiam post peccatum. Nec enim etiam nos patimur huiusmodi motus. 2. Et si huiusmodi amor præcesserit inobedientiam apertam ; præcessisse tamen occultam, ac internam Augustinus nō dixit. Imò contrarium defendit.

Quinta, Homo prius cognoscit alta , quam se. Ergo prius amat amore amicitie alios , quam se.

Respondeo 1. quicquid sit de nobis , falsum esse Antecedens de Adamo . 1. quia instructus erat omni sapientia & cognitione, 2. quia fuit ante Eam creatus: seque sufficienter ut obiectum habuit. 3. Ena iuxta Scotum, primo seipsam amavit, & proinde cognovit, quidni, Ergo & Adam?

Respondeo 2. negando consequens , etiam Antecedente admissio. quia fieri potest ut prius aliquid cognoscamus, quod posterius amemus: non enim ad quamcumque cognitionem sequitur amor.

Sexta, vel crediderunt se fore Deos: vel nō crediderunt, si prius, Ergo infidelitas præcessit, si posterius; quomodo id appetiuerunt?

Respondeo, nec primò credidisse assertivè: nec eius contrarium habuisse, sed, proposita sibi excellentiâ propriâ, in ea sibi inordinatè complacuisse eamque appetivisse, sicut solet in morosis delectationibus cunire.

rarent, si Deo credentes, & obediētes non committerent, quod eos cogere experiri, infidelitas, & inobediētia quid noceret.

4 14. Cantic. 13. Spōtanens (inquit) est iste defectus: quoniam si voluntas in amore superioris immutabilis boni, à quo illustrabatur, ut videret, & accendebatur, ut amaret, stabilis permaneret nō inde ad sibi placendū auerteretur, & ex hoc tenebresceret, & frigeret: ut vel illa verum crederet dixisse serpentem: vel Dei ille mandato uxoris præponeret voluntatem.

DE STATV PECCATI

Primos parentes amisisse fidem: & qua fuerit infidelitas eorum.

CAP. VI.

^a 2. in *Marcionem* cap. 2.

Quis dubitat (inquit) ipsū illud Adā delictum haresim pronunciare.

^b *lib. 5. epist.*

33. *Agnoscite esse nudum (al. loquitur Adā nudum) quia bona indumenta Fidei perdidisti.*

^c *cap. 45. Enchiridij.*

^d *in responsione ad capitula Genuensium: Credendo Adā diabolo, non credidit Deo.*

^e *serm. 4. de Natali Domini.*

^f *lib. de Incarn. & Gratia Christi. cap. 21.*

^g *Cyril 3. in*

Julian, Chrysost. homil. 16. in Genes. August. 2. de Genesi contra Manichaeos 15. ^h August. 11. de Genes. ad litteram 30. Epiph. hares. 38.

ⁱ *2. Corinth. 11. vers. 3.*

EOS amisisse fidem, constanter docent ^a Tertull. ^b Ambros. ^c Augustinus ^d Prosper, ^e Leo, ^f Fulgentius: primus homo (inquit) perdidit fidem: perdens autem fidem, perdidit diuinam protectionem.

Infidelitatem Euz, nonnulli & PP. constituunt in credulitate, qua sibi persuasit, se non morituram si gustaret lignum: Sed potius Deum mentitum.

^h Alij, non improbabiler volunt, Euam non credidisse prohibitum fructum ligni scientiae boni, ac mali: sed potius sibi persuasisse, se ac virū non benē Domini verba intellexisse. Propterea, namque videtur à Diabolo dictum: *Cur praecepit vobis Deus, &c.* Id est: nequaquam credere debetis vobis fuisse prohibitum lignum: nulla siquidem ratio huius prohibitionis suppetit: cum hic fructus sit vtilissimus: & Deus bonus, vestro non inuideat bono. Probatur hæc sententia.

Primò, quia Paulus ⁱ comparat seductionē Corinthiorum cum Euz seductione. At Corinthij non fuerant seducti, credentes Deum aliquid præcepisse mali: sed credentes falsis doctibus Apostolis quædam à Deo mandari: quamuis ita non esset.

Secundò, Eua non à Domino, sed à viro audierat præceptum prohibens. Ergo sibi facile persua-

dere potuit, se non bene intellexisse præceptum.

Tertiò, in Hebræo habetur *וְאִם אִי* *af ci* quod noster Interpres vertit: *Cur*. sed magis redderetur ad verbum *vere quod*, siue: *etiam quod*, vt sensus sit: *Estne verum quod Deus præceperit vobis*. &c.

Quartò, non videtur facile persuaderi posse mulieri innocenti & iustæ, Deum mendacem, & inuidum fuisse. Adam autem in fide errauit. 1. quod crediderit veniale peccatum fore, si contra præceptū Dei comederet de fructu, ne sociam vnicam contristaret. 2. sibi persuaserit, non se moriturum: quod videret minime mortuam vxorem, ex gustatō fructu. 3. quod, se fore similem Deo, crediderit.

Adamum proprie non fuisse seductum.

CAP. VII.

EO ANT nonnulli, quia ^a Ignatius, ^b Irenæus, ^c Epiphan. ^d Chrysost. ^e Cyrill. etiam negare videntur.

Contraria sententia est vera: primò, quia volens Paulus demonstrare mulierem simplicioris, & infirmioris esse naturæ, quā sit homo: ^f *Vir* (inquit) *non est seductus: mulier autem seducta in prevaricatione fuit.* Quæ ratio nihil concluderet, si intelligeremus, vt nonnulli volunt: ^g *vir non est seductus*, id est, à diabolo: vel, ^h *non est seductus prior*: aut, ⁱ *non scribitur in Genesi seductus*: aut de-

^a epistola ad Trallianos: Diabolus (inquit) per mulierem seduxit Adam patrem generis nostri. ^b 3. cap. 35. ^c hares. 38. ^d Ipse Diabolus per mendacium decepit Enam, & Adam.

^d homil. 9. in priorem ad Timoth.

^e 2. in Ioan. 3.

^f 1. Timoth. 2. vers. 14. *ἀδὴμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατήθη, ὡς παρεβάνη τῷ ῥήματι.*

^g [ita Hieronym. 1. in Ioninian.

^h Epiphan haresi Quintilianorum.

ⁱ Hugo de S. Victore quæst. 16. in 1. Timoth.

DE STATV PECCATI

^k *August.* *nique: ^k non est seductus, sicut Eva, id est, in seductionem alterius.*
^{11.} *de Genes.* *Secundò, mulier equidem, pro sua excusatione, dixit, ¹ serpens seduxit me. At vir non simile quid dixit. sed, mulier quam dedisti mihi, &c.*
ad literam 11. Et Hierany. supra.]
¹ *Genes. 3. v.* *Tertiò, ex Aug. ⁿ 11. de Genes. ad litt. vlt. Ad PP. respondeo loqui de seductione materialiter accepta, siue occasionaliter. Quòd ex suggestionem diaboli acceperit homo occasionem credendi illa tria*
^{13.} *Non arbi-* *tror (inquit) quæ posuimus ^o supra: sicut dixit Apostolus: P*
^m *v. 12.* *siam spirituali Peccatum per mandatum seduxit me.*
mente pradius erat (Adam) ullo modo credere potuisse: quod eos Deus ab esca illius ligni, inuidendo prohibuisset.
^o *in fine capitis 6. P Roman. 7. v. 11. ἡ ἀμαρτία, ἀφορμὴ λα-*
Coῦ occasionem accepta, διὰ τῆς ὁποίας ἐξηπάτησέν με. vers. Item Ga-
lat. 6. vers. 3.

*Primum Adami peccatum non potuisse
veniale esse.*

CAP. VIII.

^a *2. dist. 21.* *E* ^a *Scotus, verior ^b senten-*
^b *D. Thom.* *tia, contraria. primò, quia veniale pec-*
^{1. 2. q. 89. ar. 3.} *Alber. Bona-* *catum minimè originale sustulisset*
uent. Richard. *iustitiam. Sed peccatum sequitur pœ-*
Durand. Ac- *na, & timor. Ergo in statu innocen-*
gid. &c. 2. dist. *tiz fuisset aliqua pœna, & timor. Quod absurdif-*
^{2. Alensis 2.} *simum iudicat ^c August.*
par. Summa. q. *Secundò, omne peccatum veniale, aut oritur ex*
^{104. numero} *subreptione (nimirum ex appetitu carnis præuen-*
^{6.} *iente vsum rationis: vel ipsa volūtate præuenien-*
^c *14. Cimit.* *te perfectam rationis deliberationem) aut tale est*
^{10.} *ex genere suo: nimirum ex inordinato amore, vel*
timore, ac per hoc ex aliqua rebellionem partis in-
ferioris à superiore, aut voluntatis à ratione. Sed

in statu innocentiae nihil horum poterat inesse. Ergo nulla via patebat, in illo statu, veniali peccato. At per solum mortale poterat iustitia originalis amitti. Ergo solum mortale primum peccatum, poterat esse.

An grauius peccauerit Adam, quam Eva.

CAP. IX.

ROBABILE est, ^a grauius mulierem peccasse. Quia probabile est: tum credidisse Deum mentitum, & ex inuidia loquutum: quæ est infidelitas, & blasphemia extrema, tum voluisse inuito Deo, fieri similem eo: quæ est superbia omnino intolerabilis. Nihil autem simile perpetravit homo.

^a ita Chrysostomus homil. 7. ad populum Antioch.

Probabilius tamen est, grauius peccasse Adam, quia probabilius mulierem tantum credidisse se non rectè intellexisse præceptum Domini. At siue peccatorum actus, siue respicias personas, hominem grauius præterea peccasse hæc series monstrabit.

Actus peccatorum.

Viri

1 *Superbia*. qua in sua potius, quā Dei potestate versare voluit. Ang. 45. enchir.

2 *Amor coniugalis inordinatus*. August. 11. de Genes. cap. vlt.

3 *Infidelitas*, qua non credidit Deo dicenti: in quacumque die, &c. Et credidit diabolo: *Eritis sicut Dī*. Aug. in Enchirid. sup.

4 *Curiositas*, siue *cupiditas*, experiendi, an cibus ille mortem inferret. August. de Genes. sup.

5 *Inobedientia expressa*, comedendo de ligno. Genes. 3. v. 11.

6 *Excusatio peccati*. ibid. v. 12.

7 *Lesio proximi*. Nā in Adā morimur omnes.

Æqualis vtrunque: teste August. 11. de Genes. 35.

Æquē grauis. Quia non nisi ex inordinato huiusmodi amore, Eua virum sollicitauit.

Eadem vtrunque, vel non multū dispar. Quia vtrunque credidit se non moriturum: ac se fore sicut Deū. Homo quoque, cū arbitratus est se, tantum, venialiter peccaturum: nō minus, quam Eua, putauit se non bene percepisse Domini præceptū.

Grauior in viro: quia tentauit Deum: Mulier verò solum satisfecit gulæ.

Æqualis. comedit enim vterque de ligno.

Grauior in viro: quia reiecit culpam in Deum: Mulier in serpentem.

Grauior in viro. Quia sola muliere peccante, posterius mansissent illæsi.

Mulieris.

Superbia. August. 11. de Genes. 3.

Sollicitatio viri ad peccandum, siue edendum de ligno. Genes. 3. v. 6

Infidelitas. August. sup.

Curiositas, siue concupiscentia cibi. Genes. 3. v. 6.

Inobedientia, edendo de ligno. ibid.

Excusatio peccati. ibid. v. 13.

Lesio proximi.

Persona.

Persona.

Vir.	Mulier.
1 Sapiētiōr, <i>Et</i> fortior erat.	1 Imbeciliōr, utrinque.
2 Caput mulieris, quam docere debebat.	2 Subiecta viro, quem audire debebat.
3 Debiliorem habuit hostem, nempe fœminam.	3 Fortiorem habuit, nempe diabolum.
4 Nec culpam nec errorem agnouisse videtur.	4 Agnouit, <i>Et</i> confessâ est errorem. Serpens (inquit) decepit me.
5 Grauius à Deo reprehensus: Ecce Adâ ut unus ex nobis, &c. ironice scilicet.	[..]
6 Pœna, utrique communis, soli viro est significata: scilicet, Pulvis es, &c.	[..]

Tom. IIII.

G

DE STATV PECCATI

De gravitate peccati *Adami.*

CAP. X.

^a Vide D.

Thom. 2. 2. q. 163 art. 3. & Scholasticos 2. dist. 21 [Deinde, ut recte observat Pererius sup. q. 1. disputationis de gravitate peccati *Adami*: nō peccavit Adam contra legem naturæ: sed positivam, & quidem de re non per se mala, sed indifferenti.

Nec affectus peccandi fuit intensior in illo: quam in ceteris omnibus: imò mihi videtur remissus fuisse.]

^a Genes. 3. v. 16.

^b id est arumnas conceptus.

^c ^a עֲבָדָא Ga-uad, servire, operari.

RIMA propositio: ^a Peccatum *Adami* non fuit simpliciter omnium gravissimum. Hoc enim est odium Dei nimirum quod aduersatur maiori virtuti, Charitati scilicet. At odio in Deum non peccavit Adam.

Secunda propositio: Peccatum *Adæ* secundum quid est gravius omni peccato. Nam ratione facilitatis non peccandi: ingritudinis ob tot beneficia à Deo accepta: & læsionis proximi, omnia antecellit peccata, ut constat.

De pœna primi peccati.

CAP. XI.

RIMA pœna, tam viro quam mulieri communis fuit, amissio iustitiæ Originalis.

Secunda complectitur tot miseria, quot in animo, & corpore quotidie patimur: quarum has in Genesi exposuit Deus. Duas mulieri proprias. 1. ^a multiplicabo ^b arumnas tuas, & conceptus tuos, in dolore paries filios. 2. sub viri potestate eris: vel, ut habent Græca: ad virum conversio tua: in Hebræo תְּשׁוּבָה לְעֶבְרָה teshukatech: quod, desiderium tuum, &, conversionem, significat. Ita ut, sensus sit: vel, mulierem etiam inuitam viro servitutem: vel, post laborem conceptus iterum desideraturam virum, cum tamen in partu, tot sentiat dolores.

Tres viro proprias. 1. Maledicta terra ^c [עֲבָדָא

LIBER SECVNDVS. 50

Begauod, in operando: id est, in opere tuo, vt suspi-
 catur, non sine ratione, aliquando in Hebræo fuisse,
 se, ^a Eugubinus,] vel ^c בעבור *Begauurecha* propter
 te, id est, ratione peccati tui. 2. ^t Spinas, & tribulos ^c vt nunc ha-
 germinabit tibi. 3. ^s in sudore vultus tui, vesceris pane tuo. ^b bet editio He-
 Vnam, viro, & mulieri communem: ^h Pulvis es, & ^{braa}, Genes. 3.
 in pulverem reuerteris. Addidit pœnam, serpentis. 1. ^{v. 17.}
^l Maledictus es inter omnia animantia, & bestias terra. ^t vers. 18.
 Quæ si referas ad ipsum serpentem, significant ^s v. 19.
 cum execrabilem, & vilissimum inter omnia ani-
 malia. Si ad diabolum: vilem esse super omnes pec-
 catores. 2. ^{super pectus tuum gradieris}, quia serpens
 antea, parte anteriore erecta incedebat: nunc vero
 toto repit corpore. Diabolus super pectus gradi-
 tur: vel ^k quia in astutia sua confidit: vel quia per-
 mittitur in superbia gaudere: [vel, cum sit nobi-
 lissima creatura, ad vilissima quæque animi vitia
 deprimatur, ac in eis incedat, seseque extendat.] 3.
 terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Cum antea her-
 bis serpens vesceretur. Diabolus in deliciis versa-
 retur Dei: nunc immunditiis & peccatis tum pro-
 priis tum alienis pascatur. 4. ^l Inimicitias ponam in-
 ter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius, ni-
 mirum, cum antea, cum homine pacifice viueres, eris tibi
 cum eo perpetuum bellum.

D. ^m Aug. per, semen serpentis, intelligit diaboli
 suggestiones, per mulieris semen, fructum operis
 boni.

Diabolus ergo mala suggerendo, calcaneo infi-
 diatur, vt hominem iustum faciat labi: sed iustus
 caput serpentis conterit: quia ipsa suggestionum
 initia statim comprimit.

G ij

^d libro reco-
^{gnitionum in}
^{Genesim.}
^{ut nunc ha-}
^{bet editio He-}
^{braa, Genes. 3.}
^{v. 17.}
^t vers. 18.
^s v. 19.
^h v. 19.
^l vers. 14.
^k Hieronym.
 in qq. Hebrai-
 cu.
^l vers. 15.
^m 2. de Genes.
 cōtra Manich.
 17. [Adde nom
 male intelligi
 per Mulierem,
 B. Virginem
 per Semen mu-
 lieris Christum.
 vel per semen
 serpentis, reli-
 quos demones a
 Lucifero in-
 structos: per se-
 men mulieris
 posteros Ada-
 mi, qui cum
 demonibus ge-
 runt perpetuum
 bellum, pro ha-
 reditate salutis,
 & occupandas
 sedes amissas.]

DE STATV PECCATI

De pœnitentia, & salute primorum Parentum.

CAP. XII.

^a apud Irenæ.

1. cap. 30. *E*

31. Tertull. de
prescript. cap.

52. Epiph. ha-
res. 46.

^b v. l.

^c epistola 99.

^a sup.

^c Illud, quod
in libro Sapien-

tia 10. scriptū

est: hac illum,

qui primus fa-

ctus, &c. ma-

gis pro hac sen-

tentia, quam

pro ullo alio

intellectu, fa-

cere videatur.

^f sup.

ATIANVS arbitratus est, eos esse
damnatos. Contraria sententia vera
est.

Primò, Sap. 10. ^b Hæc illum qui pri-
mus factus est, patrem orbis terrarum, cum

solus esset creatus custodivit: & eduxit illum à delicto suo,
& dedit illi virtutem continendi omnia. Quod me-
lius, quam in pœnitentiam, & salutem Adami,
quadrare nequit, f iuxta Augu.

Secundò, ex traditione Ecclesiæ *Et de illo* (^d in-
quit Aug.) *Primò homine, patre generis humani, quod*
eum ibidem (in limbo) soluerit Christus, Ecclesia ferè
tota consentit. Quod eam non inaniter credidisse, creden-
dum est, undecumque hoc traditum sit: etiamsi canonica-
rum Scripturarum hinc expressa non proferatur authoritas
quanquam ^e &c.

Tertiò, ex ^f PP. Iren. Tertull. Epiph. August.

Quartò, quia videtur ideo noluisse Deum ma-
ledixisse Adamo, vel Euz: sicut maledixit serpenti,
cuius salus, omninò erat deplorata.

Quintò, quia non adeò conuenienter diceretur
Christus centesimam ouem redemisse. Cum per
eam proprie Adam significaretur.

Sextò, potuisset meritò gloriari diabolus, se non
victum à Christo. Diabolus siquidem, proprie su-
perauerat Adamum. Posteriores namque homines,
tanquam filij parentis deuicti debebantur ipso
iure Sathanæ.

Septimò, videtur propterea sepultus Adam in

LIBER SECVNDVS. 51

Caluarizæ & monte: sicut ⁿ PP. sentiunt grauissimi. & ⁸ nimirum tā-

Obiices cum ¹ Hierony. dici, Iosue. 14. ^k *Adam quam particeps maximum sepultum in Hebron, dicta Cariath-arbe, id est Redemptionis est ciuitate quatuor. Quia videlicet continebat efficaci generis ossa quatuor insignium virorum, Adam, Abraham, humani. Si Isaac, Iacob.* ^{quidam in illo}

Respondeo, in illo Iosue loco, nomen, *Adam, monte crucifi-* non esse proprium alicuius viri, sed commune: ¹ *xus est Chri-* scribitur enim cum [¶] *he*, demonstratiuo. Et sen- ^{stus.} sus est, Hebron, dictam fuisse *Cariath-Arbe* (id est, ⁿ *Epiph. ha-* ciuitatem *Arbe*, non autem, *ciuitatem quatuor*) ab *Ar-* ^{ref. 46. Origem.} *be* maximus quidam vir inter filios, Enachim. tum ^{tract. 35. in} quia ^m fuit pater Enach. tum quia ⁿ gigantez *Math. Athan.* proceritatis extiterit [Siquidem nulla occurrit ra- ^{serm. breui de} tio, quare Adam primus parens diceretur maxi- ^{passione Domi-} mus inter filios Enachim.] ^{ni. Basil. in 5.}

Isaia Chrysof.

homil. 84. in Ioan. Tertull. 2. in Marcionem.

¹ in 27. *Math. & in 5. ad Ephes.* ^k *vers. ult. Nomen Hebron ante vocabatur Cariath-Arbe. Adam maximus ibi inter Enachim situs est. In Hebreo verò non fit mentio expressa situs, aut sepultura.*

בְּעֵנָקִים הָיָה הָאָדָם הַגָּדוֹל קִרְיַת אַרְבַּע הַבְּרוֹן לְפָנִים וְשֵׁם
veschem cheuron (sive Chebron) lefanim Kiriath Arbag, haadam hag-
gadol baganakim hu: Et nomen Chebron ad facies Chiriath Arbah,
homo magnus in Hanachim ipse.

¹ vox אָדָם, *Adam*, tam primo parenti, cum ceteris tribuitur homi- nibus, id est propria, & communis est. At cum [¶] est tantum communis.

^m Iosue 15. *vers. 13.*

ⁿ *Numeror. siquidem 13. v. ult. describuntur filij Enach, gigantez ma-* gnitudinis.

LIBER QVARTVS DE STATV PECCATI.

Qui est DE EXISTENTIA ORI- GINALIS PECCATI.

Qui scripserint de peccato Originali.

CAP. PRIMVM.

^a libro unico
de peccato Ori-
ginali, & libro
duobus de na-
ptiu, & concu-
piscencia: tribus
de peccator.

mer. quatuor
cōtra duas epi-
stolas Pelagian.
Et sex in Iu-
lianum.

^b ad Capitu-
la Genuensium
Responsione 3.

^c 1. de Sacra.
par. 7. a cap. 24.

^d lib. de con-
ceptu virginali.

^e & peccato Originali.

^f 1. 2. q. 81. Et 4. contragent. a cap. 5.

^g quodlib. 1. q. 21. & 23. & Aegidius quodlib. 6. quest. 19.

^h Controuersia 1.

ⁱ lib. 12. aduersus hereses.

^m libro 3. Orthodoxarum explicationum.

ⁿ 1. de Gratia, & liber. arb. tract. 3.

CRIPSERVNT hāc de re ^a
August. ^b Prosper, Fulgent. libro
de gratia Christi. cap. 4 & 13. ^c Hu-
go Victorinus, ^d Anselmus, Pe-
trus Lombardus. 2. dist. 30. & 31. &
ibid. Scholastici. ^e Albertus ma-
gnus, ^f D. Thom. ^g Henricus, ^h Guilielm. Pa-
risiensis tractatu de vitiis & peccatis. ⁱ Albertus
Pighius, ^j Ambros. Catharinus, Dominicus à So-
to. lib. 1. de natura, & gratia. cap. 7. ^k Alph. à Ca-
stro, ^l Andrazas Vega, ^m Diegus Payua, ⁿ Ioan.

^c 2. par. tract. 17. & Alensis 2. par. q. 122.

^f 1. 2. q. 81. Et 4. contragent. a cap. 5.

^g quodlib. 1. q. 21. & 23. & Aegidius quodlib. 6. quest. 19.

^h Controuersia 1. ⁱ libro de peccato Originali.

^j lib. 12. aduersus hereses. ^k libro 2. in Concil. Trident.

^m libro 3. Orthodoxarum explicationum.

ⁿ 1. de Gratia, & liber. arb. tract. 3.

Driedo, Ruardus Taper, in explic. ar. 2. Cunerus Petrilib. de peccato originali ° Theodorus Pel- ° *disceptatio-*
 nus, P Iodocus Tileranus, q Lindanus, Andræas *ne de peccato*
 Fabricius in harmonia confessionis Augustanz. ar. Originali.
 3. r Thomas Stapletonus, ex Catholicis. P *Apologia*
Ex hereticis, Haldrichus Zuinglius libro de Ba- pro Concil.
 ptismo tract. 3. & copiosius in declaratione de pec- Tridens.
 cato Originis Luther. ass. 2. & 3. articuli, Melanctho q 4. *Panopl.*
 in locis tit. de peccato Originis Caluin. 2. Instit. 1. 10.
 & lib. 4. cap. 15. t Kemnitius, t Henricus Bullin- t 1. & 2. de
 gerus, u Mathias Illyricus. *Iustifications.*
 a in *Examine.*
 Bucerus, & Petrus martyr. in 5. ad Ro-
 man.
 t *serm. 10.*

Opiniones de existentia peccati Originalis.

CAP. II.

PELAGIVS a docuit primò, neque pec- *Decadu tertia.*
 catum, neque mortem ex Adamo trahi, quam u *Centur. 1.*
 sententiam sequuti sunt nostro tempo- lib. 2. cap. 4. ac
 re b Anabaptistæ. libro de essen-
 tia, Imaginis

Secundò, Fassus est mortem quidem ab Adamo: non tamen peccatum deduci, quem sequuntur t Iacobus Dei.
 Faber, & s Erasmus ipse: qui etsi verbo, se Pelagium neget: re tamen, non inficiatur: cum velit sola imitatione ad nos peccatum originis deriuari. a apud Aug.
 Zuinglium etiam à Pelagio dumtaxat non aberrare patet, cum ait: h peccatū Originale nihil aliud esse dicimus, quam morbum illum, qui hereditario iure ab Adamo, primo omnium nostrum parente, in nos deriuatus est. lib. de peccato
 Et infra. Vnde colligimus peccatum originale morbum Originali &
 quidem esse, qui tamen per se culpabilis non est, nec damnationis pœnam inferre potest: utcumque hic nobis Theologorum disputationes & sententia reclamitent. Nec receduas epist. Pe-
 fert edidisse confessionem, in qua profitetur, se lagianor. cap.
 peccatum originale agnoscere. Nam fieri potuit, 2. & 4.
 t in 5. ad Rom.

s in 5. ad Rom.
 peccato Originali.

h lib. de Baptismo tract. 3. in digressionem de

DE STATV PECCATI

vt, vel sibi contradixerit: vel aliud verbis, aliud sensu dixerit.

Probatur esse peccatum Originale ex 5. Rom.

CAP. III.

^a v. 12. per unum hominē peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerūt.

RGVMENT. ^a Apostolus Rom. 5. docet, per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrasse, quod omnes homines peccatores, & morti obnoxios fecerit. At id nequit actuale esse. Cum infantes etiam moriantur, & quidam, non raro, antequam quidquam boni, vel mali egerint. Ergo illud erit originale.

Responderetur primò; per peccatum intelligi, primi hominis peccatum. Quòd tunc primò peccatum extiterit in mundo.

Contra 1. hac ratione non per vnum hominem, sed per vnum Angelum intrasset peccatum in mundum, vel saltem per vnam foeminam. 2. sicut intrauit mors in mundum, ita dicitur intrasse peccatum, sed mors non intravit in mundum, quòd primus homo sit primus mortuus: cum ante eum obierit Abel: neque quod solus mortuus, vt patet. Igitur & peccatum non intrauit, eà solum ratione, quòd primus peccauerit Adam. 3. idem est, peccatum transisse in omnes, ac illud: in quo omnes peccauerunt. At non peccauius in Adamo actuali peccato. Ergo originali.

Responderetur secundo, loqui Apostolum de peccato improprie sumpto, id est, pronitate ad peccatum, & huius ærumnis vitæ.

Contra docet Apostolus causam mortis, peccatum esse. Quia per peccatum mors intrauit in mundum. Sed illa pronitas non est causa mortis: cum mors sit primarius effectus peccati proprie dī-

^b Genes. 2. v. 17. & Iacobi. 1. v. 15.

Ati. Ergo de peccato proprie dicto Apostolus loquitur. Respondetur tertio, *peccatum intrasse, imitatione, non propagatione.*

Contra. 1. intentio Pauli in Epistola ad Rom. maximè. cap. 5. fuit, ostendere, omnes vocatos esse ad Euangelij gratiam, sine præcedentibus meritis. At, id nullius roboris erit: si sola imitatione sumus peccatores, quot enim nihil vsquam de Adamo intellexerunt: vel si intellexerunt, peccauerunt quidem, sed absque ad Adamum respectu? 2. *imitatione peccare*, vel est sibi Adamum exemplar proponere: vel, peccare, sicut ille peccauit, non in specie, sed generaliter loquendo: vel peccare ex praua habitudine ex Adamo contracta. Non primū, multi enim nihil de Adamo cogitant: si secundum, ergo quotquot habemus peccata, tot originalia contrahimus, ab omnibus antecessoribus nostris, si tertium: hoc non erit, *imitatione peccare*: quia non peccauit Adam ex habitudine praua. sed erit, *peccare ex traduce corrupta*. verū, cum necessariō peccata non fiant: quin potius, hæc praua cohiberi habitudo valeat: non satis tutè, absolutè pronunciaret Paulus, *omnes in Adamo peccare*. 3. ex particula (sicut) constat Paulum comparare Christum cum Adamo: *ut sicut per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: ita, & per unius obedientiam, iusti constituentur multi.* At iustitia non intrauit in mundum, per solam imitationem, sed per veram spiritualem regenerationem. Ergo & peccatum, per realem generationem ex Adamo. 4. potius ergo debuisset Apostolus dicere: *Per unum Angelum, siue diabolum*, primus enim peccauit diabolus, & eum imitantur, qui sunt ex parte eius. 5. præpositio *per*, Græce, διὰ, iuncta genitiuo, est sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic, & per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ. v. 19. ὡς περ διὰ τῆς παραπτώσεως τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ καὶ ἁγιοὶ ὡς ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου οἱ πολλοί, ἐν τῷ, καὶ διὰ τῆς ἰσχυροῦς τοῦ ἑνὸς δικαιοῦ καὶ ἁγίου ἀποστολῆς πολλοί.

DE STATV PECCATI

particula causalis vt patet ex illo capite toto. Quare in hoc solū loco Erasmus vertere voluit *propter* nimirum quòd videret locum contra se facere. Ergo non simpliciter propter Adamū, sed per ipsum, tanquam per causam, contrahimus peccatum. 6. ^d docet Apostolus, ^c sic hominem fuisse causam peccati nostri, sicut peccatum, mortis. At peccatum est causa mortis proprie, & non imitatione. 7. verbum, ^t *pertransiit*, non significat simpliciter imitationem, & vt patet. 8. illud, ^h *in quo*, non potest significare, *in quo peccato*, quia peccatum Græcè est, ἀμαρτία fœminini generis, *in quo*, verò ἰσ̄ masculini. neque, ⁱ *in qua morte*, quia non peccant homines in morte: sed in peccato potius moriuntur. Ergo significat, *in quo Adamo*. At, qui sola imitatione peccant, non possunt dici in Adamo peccare.

Occurrit Erasmus & ait debere verti: *quatenus*, quia ὅτι non significat *in*, sed Græca vox, ὅ. Verum immeritò hoc dicit. tum quia omnes veteres, tam Græci, quam Latini legerunt, *in quo*. tum quia falsum est, ὅτι, non significare, *in*: vt patet Hebræor. ^k 9. ὅτι βρωμασι, ⁱ *in cibis*. tum denique quamuis legeretur, *quatenus*, nihil efficeret Erasmus. Si enim mors intrauit, *quatenus omnes peccauerunt*. Et constat infantes mori, ac nullum habere imitatione peccatum. Ergo originale reale habent. 9. ^m Concil. Mileuitan. ab ⁿ Innocent. 1. confirmatum, & ^o Tridentinum definiunt, non aliter esse hunc Pauli locum intelligendum, quam de originali peccato.

^a *ibidem*.
^c *Per unum hominem peccatum intrauit in hunc mundum: & per peccatū mors.*
^f ὁμιλβιν.
^g *vide Aug. serm. 4. de verbis Apostoli, prope finem.*
^h ἰσ̄ ὅ πάντες ἡμάρτων: *In quo omnes peccauerunt.*
ⁱ θάλατος, mors
siquidem est masculini generis. Græc.
^k v. 10. *Et infra. v. 17. ὅτι νεκροὶ ἐν mortuis.*
^l *vt etiam vertit Erasmus. in can. 2.*
ⁿ *epistola ad Conc. Mileuit.*
^o *sess. 5.*

Idem probatur ex alijs scriptura locis.

CAP. IIII.

PRIMVS, Iob 14. Nemo mundus à ser-
de, nec infans, cuius est unum dici vita su-
per terram. vt ex Septuag. citant Aug.
cæterique PP. in Græco autem, non
multum discrepat: Τὸς ὁ ἀνθρώπος ὁ ἰσχυ-
ρός πόντος; ἀλλ' ὁ ἀνθρώπος ὁ ἀνθρώπος ὁ ἀνθρώπος ὁ ἀνθρώπος ὁ ἀνθρώπος
In Hebræo: מִי יִתֵּן טָהוֹר מִמָּטָם לֹא אָחָד. Mi-itten tahor mittame lo echad:
im charusim iaman. Quis dabit mundum ab immundo?
non vnus, etiamsi breues dies eius. In vulgatâ: ^a Quis ^{v. 4.}
potest facere mundum de immundo conceptum semine?
nonne tu qui solus es? ^b Breues dies hominis sunt. ^{v. 5.}
Iuxta Septuaginta, & Hebraicam editionem, sen-
sus est: nec quidem vnum, quantumcumque vite bre-
uis, mundum esse. Ergo infantes, sunt natura im-
mundi. Iuxta vulgatam: solum Deum ab immundi-
tia ex conceptione contracta, purgare posse. At immun-
ditia corporalis, ab homine mundari potest. Igi-
tur de immunditia spiritali, id est peccato agitur.
Infantes autem actuale non habent. Ergo origi-
nale. ^c v. 7.
Secundus, ^c Psal. 50. Ecce in iniquitatibus ^d בעוֹרִים In iniquitate.
^e conceptus sum: ^f וּבְחַטָּאִים vschete, & in peccatu ^g חוֹלָלִים ^e
יִלְדָּתִי Iechemashmi, concepit me mater mea. At voces cholalis forma-
חַטָּא & ^h פֶּשַׁע propriissime significant pecca-
tus sum.
tum, nec detorqueri valent ad impropriad locu-
tionem. Sed nequit fingi: quale sit peccatum, in ⁱ in peccato.
quo David fuerit conceptus, nisi originale. tum ^g calefecit me,
quia non fuerat ex fornicatione, aut adulterio ge-
nitus, vt illud peccatum ad eius possit referri pa-
rentes. tum quia voces ^k חַטָּא, & ^l חוֹלָל: In Pual: ^l chol.
non significant. ^m gignere siue, concipere, proprie, ^m יָלַד Ialad.
sed calefacere, & fovere. proinde id referri debet ad conceptu.

DE STATV PECCATI

tempus formationis foetus in vtero, quo tempore nullum interuenire potest peccatum parentum.

ⁿ Ioan. I. v. 29. ἰδοὺ ὁ ἀμωσ τῷ θεῷ, ὁ ἀλεων τῷ ἀμαρτῶν τῷ κόσμῳ.
Tertius : ⁿ Ecce qui tollit peccata (in Græco τῷ ἀμαρτῶν) mundi. At quid est illud peccatum mundi, scilicet vniuersale in omnes, quod egeat Christi Redemptione, nisi originale? Nam, cætera quidem egent : sed non sunt ia omnes vniuersalia, nimirum in infantes.

Qui tollit peccatum mundi.
^o v. 36. ὁ ἀπειθὼν τῷ υἱῷ, οὐκ ὀψιτα τῷ ζῶντι non videbit vitam : ἀλλ' ὁ ὀρχῇ τῷ θεῷ μένει ἐπ' αὐτόν.
Quartus, Ioan. 3. ^o *Qui non credit in filium, ira Dei manet super eum.* Quare dicitur, manet, & non potius venit, nisi quia iam antea erat, & manet in omnibus filijs Adæ, nisi per Christum tollatur?

Quintus, P Omnes peccauerunt, & egent gloriâ Dei. Si omnes non excipiuntur paruuli.

Sextus, ^q si unus pro omnibus mortuus est. Ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus : ut qui viuunt iam ^t non sibi viuant, sed Deo.

Septimus, ^s Conclufit scriptura omnia sub peccato, ut remissio per Christum daretur credentibus.

Octauus, ^t Eramus, & nos natura filij iræ. vnde nisi per originale peccatum?

^q 2. Corint. 5. v. 14. εἰ ἕως θανάτου ἀπέθανεν, ἅπασι οἱ πόλιντες ἀπέθανον. v. 15. καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν θοθανόντι.

^t his verbis satis aperte declarat Paulus, se de morte spiritali loqui.

^s Galat. 3. v. 22. σωθήσεσιν ἡ γὰρ πᾶσα ὑπὸ ἀμαρτῶν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία promissio, ἐν πίστει ἰησοῦ χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσιν. ex fide Iesu Christi, daretur Gentibus.
^t Ephesior. 2. v. 3.

Ex PP. ante Pelagianam hæresim.

CAP. V.

^a cap. 3. Eccl. Hierar. 3.

DIONYS. Arcopag. ^a Oberrans (natura humana) & a recto itinere ad eum, qui veraciter Deus est, tendente anersa, & perditu atque maleficiis turmis subiecta, minime aduertis se pro Dejs, atque amicis in

festis hostibus fuisse obsequutam.

Ignatius : ^b Imitatores estote passionum Christi, & dilectionis eius, qua dilexit nos, dans semetipsum pro nobis, ut nos sanguine suo mundaret, ab antiquâ impietate. ^b epist. ad Trallianes.

Iulianus : ^c Ad amnem eum non venisse pro comperto habemus, quod vel Baptismi lauatione, vel spiritus in specie columbae aduentu opus ei fuerit, sicut nec nasci, & crucifigi, propter functionis huiusmodi indigentiam sustinuit. Sed humani generis causa, quod per Adam in mortem, & fraudem seductionemque serpentis, conciderat, ut interim propriam pro se maligne agentis, cuiusque culpam taceam. Irenæus : ^d Delevit chirographum, debita nostra, affigens illud cruci, uti quemadmodum per lignum ^d 5. cap. 17. facti sumus debitores Deo, per lignum accipiamus debiti remissionem.

Tertull. ^e Omnis anima eousque in Adam censetur, ^e libro de animadonec in Christo recenseatur: tandiu immunda, quandiu ^e ma cap. 40. recenseatur. Peccatrix autem, quia immunda. Origenes ^f Quaecumque ^f anima in carne ^f homil. in Leuiticum.

Cyprianus : ^g Infans recens natus, nihil peccavit, nisi nascitur, iniquod secundum Adam carnaliter natus, contagium mortis quitatus, & peccati antiquæ, primâ natiuitate, contraxit. ^g peccati sorde pol-

Hilarius : ^h Vivere se in hac vita non reputat, quippe ^h luitur : propter qui dixerat. Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in quod dictum delictis peperit me mater mea. Scit se sub peccati origine, est: Nemo mundus a sorde, etc. ^h & sub peccati labe esse natum.

Basilus : ⁱ Nequit homo mundo corde, ac liber om- ⁱ 3. epist. 8. nino à sorde peccati inueniri, etiamsi unius diei tempore, Athanas. ⁱ ferm. supra terram vixerit. ⁱ in illud : omnia

Ambros. ^k Antequam nascamur maculamur cōtagio. ^k mibi tradita

Cyrril. Catech. 2. Nazianz. ^l Totus lapsus sum, at- ^l sunt. que ex primigeni hominis inobedientiâ, & diaboli fraude ^h in illud Psal. condemnatus sum. ^h 118. vivet anima mea, & lau-

dabit te. ⁱ Explicans illud Psal. 32. Diligit misericordiam, & iudicium.

^k Apolog. David cap. 11. Item libro de Pœnitentia cap. 2. Omnes homines (inquit) sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est, sicut habes lectum dicente David : Ecce enim in iniquitatibus.

ⁱ orat. 3. de pace.

DE STATV PECCATI

^m in 6. Osee. Hierony. ^m Non mirum si quod in parente precessit, etiam in filijs condemnetur.

ⁿ in Psal. 50. Ruffinus: ⁿ Ego conceptus contraxi mecum iniquitatem originalis delicti, ^o &c.

^o Nunquid de Adulterio David natus erat, dum loqui valent per atatem, vel his quibus in qualibet de Iesse iusto necessitate opus fuerit sacra vnda Baptismatis, omni volu-viro & coniun-mus celeritate succurri, ne ad nostram perniciem tendat ge eius? Quid animarum, si negato desiderantibus fonte salutaris, unus-est ergo quod quisque exiens de saeculo, & regnum perdat, & vitam.

dicit in iniqui-tatibus conce- Chrylost. ^p Venit semel Christus, inuenit nostrum ptus sum: nisi Chirographum paternum, quod scripsit Adam: Ille initium induxit debiti, nos scenum auximus posterioribus peccatis.

quia detrahi-tur iniquitas August. lib. 1. ad Simplicianum ^q scripto ante ex Adam? hæresis ortum Pelagij: Illud est pœna originalis pec-cati: hoc est pœna frequentati peccati, cum illo in hanc vi-P homilia ad tam nascimur, hoc vivendo addimus.

Nephytos. Itē

homil. 10. in epist. ad Rom. liquet quod non ipsum peccatum, quod a legis transgressione ortum est, sed illud quod ab Adam inobedientia ipsum illud inquam peccatum erat, quod omnia perdebat. Et homil. 40. in 1. ad Cor. Deus in regenerationis lauacro mentem gratiâ tangit, radicale peccatum euellit.

^q ut constat ex Retractationibus.

^a huius memi-nit Aug. 1. in Iulian. 2. & epist. 106.

^b can. 2. & Carthag. 6. Episcop. 217. confirmatum à Zozimo & receptum ab universo orbe, teste Prospero in Chronico anni 410.

Ex definitione Ecclesiæ.

CAP. VI.

NORIENTE ^a Concilium Palæstinum Episcoporum. 14. ita hunc damnauit errorem, vt ad eundem damnandum compulerit Pelagium.

In Africa, ^b Mileuitanum. Placuit vt quicumque paruulos, recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionem peccatorum eos quidem baptizari, sed nihil ex Adamo trahere Originalis peccati, quod lauacro regenerationis expietur, anathema sit.

In Hispaniâ, ^c Toletan. 6. & Toletan. ^d 12. ^e can. 1. ex tri-
In Galliâ, Africanum. 2. ^e Si quis soli Adæ praua-
ricationem suam, & non eius propagini asserit nocuisse, aut
certè mortem tantum corpori, quæ pœna est peccati, non
autem & peccatum, quod est mors animæ, per unum homi-
nem in omne genus humanum transisse testatur, iniustitiâ
Deo dabit, contradicens Apostolo dicenti: Per unum ho-
minem. &c.

In Germania Moguntinum: ^f Hoc primum homi-
num peccatum propagatione in omnes homines transiit, &
secum pœnam suam trahit. & &c.

In Italiâ, ^h Innocent. 1. ⁱ Zozimus, ^k Czele-
stinus, ^l Leo 1. & ^m Gregor. 1. idem statuerunt.

Denique Concil. Florent. in ⁿ litteris vnionis
Illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel
sôlo Originali decedunt, mox in infernum descendere, pœ-
nis tamen disparibus puniendas. Item & Tridentinum
Sess. 5.

can. 2.

can. 2.

^f can. 5. & ut sint omnes homines ira Dei, damnationis, & mortis rei,
& ad peccandum promi.

^h apud August. 1. in Julian. 2. & epistol. 157.

ⁱ epistol. ad Episcopos totius orbis: cuius verba recitat Augustinus epist.
157. ^k epist. ad Gallos cap. 4.

^l epist. 86. ^m epist. lib. 7. epist. 53.

ⁿ Romanor. 6. v. 4. ^o Ephes. 5. vers. 26.

Rationibus probatur.

CAP. VII.

PRIMA, semper in Ecclesia vi-
guit consuetudo, & sollicitudo,
^a Apostolicâ traditione firmata, Hierar. Orig.
Baptizandi continuo infantes, homil. 8. in Le-
maximè si in hac ætate sit pericu-
lum mortis. At baptizantur in re-
missionem, siue mundationem peccati, quia Nisi
^a sicut docent Dionys. cap.
ult. Eccles.
Hierar. Orig. homil. 8. in Le-
uitic. Cyprian. 3. epist. 8. Hier.
3. aduersus Pe-

DE STATV PECCATI

lagianos. *Aug.*
4. de Baptism.
contra Donat.
24.
b hac ratione
vitur *Aug.* 1.
de peccator.
mer. 34. *Et* 6.
in *Julian.* 2.

quis renatus fuerit ex aqua, &c. 2. Quia baptizati, dicuntur mori peccato, ut in nouitate uitae ambulent.
3. Mundari per lauacrum regenerationis. Ergo, peccatū habent, à quo mudentur.

b Secunda, fuit, & est in Ecclesia, antiquissima Baptismi caeremonia: Exorcismo, & Insufflatione expellere diabolū à Baptizanda persona, etiam paruula. Ergo paruula, antea erat in diaboli potestate per Originale peccatum.

Tertia, Circuncisio uel erat ad purgandum Originale peccatum, uel ad significandum purgari, ut omnes DD. fatentur. Ergo est aliquod Originale Peccatum,

Quarta, c Stipendium peccati mors. Ergo ubicūque mors ibi peccatum. Sed moriuntur etiam infantes. igitur & peccatum habent.

Quinta, Christus d pro omnibus, etiam infantibus mortuus est. At mortuus est c pro iniustis, & impiis. Ergo infantes sunt huius generis.

Sexta, t Ovis centesima aberrans à grege, & qui & in latrones incidit, humanam uniuersam naturam, ex omnium consensu significant, & proinde comprehendit etiam infantes. Ergo infantes aberrant etiam à grege, & fauciati sunt, ante Baptismum

Septima, Etnici, quod ignorarent Originale peccatum, festiuo die suam equidem natiuitatem h colebant. At sancti contra i deplorant. Vnde hæc nisi ob Originale peccatum?

Octaua, Pelagiana hæresis orta est, post Ecclesiam Christi, ac contrarium dogma, tempore longo: Ecclesiam turbauit, & extincta est per sæcula multa. At hæc omnia, sunt hæresis signa.

Omne namque catholicum dogma, à Christo, uel Apostolis descendit explicitè, siue implicitè: Nec poterit aduersari aliis Ecclesiæ dogmatibus, uel aliquando extinguui.

c Rom. 6. v.
23.
d 2. Corinth.
5. v. 15.
e Rom. 5. v. 6.
& 1. Petri. 3.
v. 18.
f Luc. 15.
g Luca 10.
h Genes. 40.
uers. 20. *Et*
Math. 14. v. 6.
i Job. 3. uers. 3.
& Hiere. 10.
v. 14.
k nimirum D.
Augustini.

Soluntur

Soluntur obiectiones ex Scripturis.

CAP. VIII.

PRIMA Ezech. 18. ^a Filius non per- ^a v. 20.
tabit iniquitatem patrū.

^b Respondeo infantes non portare iniquitatem Adami: sed suam propriam: quam in Adamo subierunt, & ex Adamo traxerunt. ^b ita Aug. 6. in Iulian. 4.

Secunda, ^c Sicut per unius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi, &c. Quare non dixit, Omnes. nisi quia, non omnes constituuntur peccatores: sed solum qui per imitationem? ^c Romanor. 5. v. 19.

Resp. per, Multos, intelligi, Omnes ex Adamo, ordinaria lege procedētes. id enim ex præcedentibus patet: Sicut per unius delictum in ^d omnes homines in condemnationem, &c. Voluit tamen Apostolus dicere, multos, quia tum Eva, tum Christus ac B. Virgo excipiuntur. ^d quos postea dixit, multos.

Tertia, ^e ibidem Apostolus ait Gratiā Dei abundasse in plures, quam peccatum Adæ.

Resp. non esse in Græco *πλείονας*, sed *πολλούς*, id est, multos: ac sensum esse non fuisse restrictam gratiam ad vnum, vel duos, sed pertingere ad omnes sicut peccatum. Abundantius tamen, quam illud: quia gratia, copiosior, & efficacior. ^e v. 15. πολλὴ μᾶλλον ἢ ἡ ἁμαρτία τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ φόβος, εἰς πάντας πολλούς ἐπετέταται, multo magis gratia Dei, & donū in multos abundavit.

Quarta, ^f Per unum hominem peccatum in mundum intravit. At si intrauit per generationem, dicendum erat: Per duos homines: nimirum, Adamum, & Evam. ^f Rom. 5. v. 12.

Negatur Minor 1. quia vir & mulier se habent ut vnum: quòd sint vna caro. 2. quia peccatum Adami, non Eva transit ad posteros. 3. Quia vir est causa generationis actiua, mulier passiva. ^g 2. Cor. 5. v. 10. πάντες ἡμᾶς φανερωθῆναι διὰ ἡμπερὸν τοῦ βήματος τοῦ κυρίου.

Quinta, ^g Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis sicut gessit, &c. At nihil infantes gesserunt.

Tom. IIII.

H

DE STATV PECCATI

508: ἵνα κομι-
σθαι ἕκαστος
τὰ ἴδια τὰ σώ-
ματός, πρὸς ἃ
ἐπαρξιν, ἢ τὰ
ἄλλα, ἢ τὰ
κακόν: *sine bo-
num, sine ma-
lum.*

^h Rom. 4. v.
15. οὐδ' οὐκ ἐστὶ
νόμος, οὐδ' ἐπα-
ρξαις.

¹ Nam etiam
infantes non si-
ne lege pecca-
uerunt: ut pote,
qui in prauari-
catione Adæ
offenderint.

^k v. 12. ὅσοι
ἀνθρώποις ἡμαρ-
των, ἀνθρώποις καὶ
συνλογούνται.

^l Rom. 7. v. 8.
χωρὶς νόμου
ἡμαρτία νεκρά.

^m v. 9. Ego
autem vivebam
sine lege ali-
quando.

ⁿ Rom. 5. v.
13.

^o vide Chr.
Theoph. An-
selm. & alios in
hunc locū, Ori-
gene excepto.

^p Rom. 5. v. 14.

Respondeo, vel manifestandos etiam pueros,
ante Baptismum mortuos, vel non: si prius, etiam
referent quod per alios gesserunt peccatum, si po-
sterius: hic locus nihil facit ad rem, quod loquatur
Apostolus tantum de adultis.

Sexta, ^h ubi cognitio peccati non est, ibi nec prauari-
catio est. Sed cognitio peccati oritur per legem, sci-
licet cognitam. Ergo ubi non est lex cognita, ne-
que peccatum est.

Negatur Maior, alioquin nulla essent peccata
ex ignorantia voluntaria, contra illud: *Noluit intelli-
gere, ut benè ageret.* Quare non dixit Paulus: *ubi co-
gnitio peccati, &c.* Sed: *ubi lex nō est, nec prauaricatio est.*
Quod certè ¹ verum est: Nec obstat Rom. 2. ^k qui
sine lege peccauerunt, sine lege peribunt: sensus enim est:
qui legem ignorarunt, scilicet positivam, sine illa
fore iudicandos, sed nihilominus perituros, quod
in legem peccauerint naturæ.

Septima, ^l Absque lege, peccatum erat mortuum. At
^m vivebat aliquando Apostolus sine lege: quod
intelligi nequit nisi de infantie statu, & proinde
eadem erit de aliis ratio paruulis. Ergo infantes
sunt sine peccato. Quia sine lege.

Ad Maiorem respondet ipsemet Paulus, ⁿ usque
ad legem peccatum erat in mundo, peccatum autem non
imputabatur (*sine, mortuum erat.*) Quare, cum esset
peccatum? Quia, etsi imputaretur à Deo, non ta-
men ab hominibus: quod peccatum, esse peccatum
non arbitrantur: lege necdum existente.

Ad Minoris interpretationem, negatur. Nam
communiter ^o PP: id intelligunt de hominibus in
quacumque ætate qui ante legem Moïsis, ignoran-
tia excæcati, peccatum non intelligebant.

Octava: ^p Regnavit mors ab Adam usque ad Mo-
sem, in eos quoque qui non peccauerunt, in similitudinem
prauaricationis Adam. Ergo erant aliqui sine pecca-
to ex Adam.

Negatur conseq. Si enim mors regnavit in eos
etiam qui non peccauerunt in similitudinem præ-

uaricationis Adæ. Mors autem sit proprius peccati effectus. Quomodo, hi sine peccato esse potuerūt. Aliud ergo est, non peccasse in similitudinem, &c. aliud nullo modo peccasse. Nam illud refertur tantum ad peccatum actuale contra legem planè cognitam, quomodo peccauit Adā: Hoc verò de omni intelligitur genere peccati.

ἡ ἀσπίδιον ὁ
θάνατος ἀπὸ
ἀδάμ, μίχρη
μωσῶς, καὶ ὅτι
τοὺς μὴ ἀμαρ-
τήσαντες ὅτι πρὸς
ὁμοίωματι τῆς
παράβασις
ἀδάμ.

Refelluntur obiectiones ex Patribus.

C A P. IX.

PRIMA, ^a Dicant ergo (inquit Clemens Alexand.) ubi fornicatus est infans natus, vel quomodo sub Adæ cecidit execrationem, qui nihil est operatus? ^{a 3. Stromat. sub finem.}

Respondeo, hæc verba non esse Clementis, sed hæreticorum quibuscum disputat: qui ex peccato originali inferre volebant malas esse nuptias: quia ex nuptiis mali generantur filij, infantes autem malum non fecerunt. Ergo parentes, in filiorum generatione.

Secunda, Ambros. in 5. ad Rom. Est alia mors, quæ secunda dicitur in gehenna, quam non peccato Adæ patimur sed eius occasione propriis peccatis acquirimus.

Respondeo. 1. hæc commentaria non esse Ambrosij. 2. nihil aliud velle, quam, infantes cum originali peccato defunctos minimè pati pœnam sensus, siue ignis. Nam ibidem diserte admittit originale peccatum.

Tertia, Arnobius, ^b Hic qui nascitur (inquit) sententiam Adæ habet, peccatum verò suum non habet. ^{b in Psal. 50.}

Respondeo. 1. hunc non esse ^c Arnobium qui ^{c Lactantij preceptorem.} libros 7. scripsit contra gentes, sed authorem longè recentiorē. 2. loqui de peccato actuāli, propterea namque addidit, suum: vt significaret nos non habere illud actuāle peccatum commissum ab Adam, ^d sed originale. Si enim sententiam, id est, ^{d unicuique proprium ac propter quod morimur.}

H ij

DE STATV PECCATI

pœnam Adæ patimur. Et pœna inflicta præsupponat peccatum, non poterat negare quin existat peccatum ex Adamo contractum.

^c homil. 10. in
epist. ad Rom.

Quarta, Chrysoft. ^c *Ex illius inobedientia alterum peccatum existisse, quam obsecro congruentiam, & consequentiam habet? Quid igitur hoc loco verbum hoc peccatores, significat? mihi videtur tantumdem significare, quantum illud: supplicio obnoxij, ac mortis rei: quod Adam mortuo, omnes sunt mortales effecti.*

^f ita ut sit sensus: Quæ congruentia, unius peccati actualis, alterius dici? Ergo Aposto-

lus cum ait: per Adamum fuisse multos peccatores constitutos: idem est ac si dixisset, multos supplicio obnoxios:

non per actuale peccatum: sed originale. Quia pœna præsupponit peccatū.

^g hom. 17. in
1. ad Corinth.

^h homil. 24. in
epist. ad Ephesios.

ⁱ homil. 39. in
priorem ad Corinth.

Respondeo, per, ⁱ peccatum, intelligere actuale & merito. Nec enim fieri potest, ut præcisè, quia vnus peccat, alius peccare dicatur, siue peccatum vnus esse alterius peccatum: Per supplicio obnoxios, &c. denotare maculatos originali peccato: nec enim sine peccato, obnoxij supplicio sumus.

Quinta eiusdem: ^g Quid igitur faciam (inquis) propter illum videlicet Adamum, pereo? minimè propter illum. Neque enim tu sine peccato remansisti, quod si non idem peccatum, tamen aliud commisisti.

Respondeo, fideles alloqui à peccato originali purgatos: qui proinde nullam amplius habeant causam querendi de peccato Adami: sed ad propria debeant attendere peccata.

Sexta eiusdem: ^h Corruptibile nobis corpus est, sed incorruptibilis anima. Ne igitur, & ipsam corrumpamus, hoc illud primum primi hominis peccatum fecit, quod autem post lauacrum sit, etiam animam corrumpere potest.

Respondeo hoc totum esse verum. Sed num quia post lauacrum, anima per gratiam incorruptibilis, corrumpi potest per peccatum, sequitur nullum esse originale?

Septima eiusdem, ⁱ Quid igitur dic mihi num omnes in Adam morte peccati mortui sunt? Quomodo ergo Noë vir iustus seculo suo fuit? quomodo Abraham? quomodo Iob? quomodo multi alij, & quomodo dic mihi omnes viuificabuntur in Christo, & hi præsertim, qui in gehennam adducendi? Itaque si hoc de corpore dictum esse velimus, constabit oratio, si autem de iustitia, & peccato nequaquam.

Respondeo, per, *mortem peccati*, non intelligere quodcumque peccatum, sed *inuariabile*: sicut per, *viuificationem in Christo*, intelligit, *inuariabilem*. Alioquin frustra niteretur docere, non omnes viuificari in Christo: quod multi damnentur. Facile namque responderetur: etsi damnentur, potuisse tamen, antea esse in gratia, à qua exciderint.

Cùm autem Chrysost. ait: *Itaque si hoc de corpore, &c.* solum concludere intendit, illud Pauli: *In Adam omnes moriuntur*: non esse de animâ, sed de corporis morte intelligendum.

Octaua, eiusdem: ^k *vides quod sint Baptismatis largitates? sed multis quidem videtur Baptismi gratiam in peccatorum tantum remissionem consistere. Nos autem Baptismi honores iam computauimus decem. hac de causa, Et infantulos baptizamus, quamuis non sint inquinati peccato, ut eis addatur sanctitas, iustitia, adoptio, &c.* ^k *homilia ad Nephytos.*

Quæ ratio nulla est, nisi infantes reuera careant omni peccato. Alioquin non rectè probabit Chrysost. Baptismum dari non solum in remissionem peccatorum: sed ob alia beneficia multa.

Respondeo, minimè haberi in Græco, infantes non esse inquinatos peccato, sed, ^l *Διὰ τὸν ἁγ. τὴν παύσαν βαπτίζοντες, ἃ τὰ ἀμαρτήματα ἐν ἡμῶν.* ^l *Propter hoc Et baptizamus infantes, & peccata non habentes.* scilicet actualia. Nec propterea, perit vis rationis Chrysostomi. Nam, si non solum remittitur peccatum originale in pueris, sed etiam datur gratia cum multis alijs donis: Certè Baptisma non datur solum in peccatorum remissionem, ^m *ut non nulli putabant, id est externâ quadam condonatione: sed etiam ob aliam causam Non produxit autem Chrysost. adulatorum Baptisma. Quia, cum pueri nullum actuale commiserint peccatum: hæc ratio clariùs in eis apparet.* ^m *quos ibidem Chrysostomus refellit.*

Nona, *Hi* (inquit ⁿ Theodoretus) *omnes ut pote ex eo geniti habebant mortalem naturam. Eiusmodi autem natura multis indiget Et cibo, & potu, & indumentis, &c. Eorum autem usus saepe ad mediocritatis ex-* ⁿ *in 5. Rom.*

DE STATV PECCATI

perationem incitat. Mediocritatis autem exuperatio peccatum generat.

Respondeo, loqui apertè de actuali peccato. Et hæc omnia, vera.

o proxime
ibidem.

Decima, eiusdem : ° Dicit itaque diuinus Apostolus quod cum Adam peccauisset, & mortali propter peccatum factus esset, utrumque ad genus peruenit, id est peccatum & mors. Ad omnes mors peruasit, quatenus omnes peccauerunt. Non enim propter primi hominis peccatum, sed propter suum, unusquisque mortis decretum suscipit.

Responsio, vtz. ad tertiam obiectionem.

P. Epitome di-
minorum decre-
torum cap. 12.

Vndecima, P eiusdem in illud : Sicut per unius obedientiam, &c. Valde (inquit) necessario illud, multi, in utroque posuit. Etenim cum Adam peccasset, & pluri- mi diuinas leges transgressi essent, permanserunt nonnulli in decretis natura, & virtutis curam gessere, &c.

Respondeo, reuera Theodoretum, hunc Pauli locum explicare de actuali peccato. Quamuis rectius de originali ab alijs PP. intelligatur. Sed quoquo modo sit id non officit sententiæ nostræ. Quamuis enim de actuali ibi ageretur : Non propterea tamen actuale negaretur.

Diluuntur ex rationibus.

CAP. X.

PRIMA, Christi iustitia nihil prodest non credentibus. Igitur & peccatum Adami nihil obest non peccantibus.

a Aug. 3. de
peccator. mer.

2.

Ad antecedens, esse verum, a de non credentibus neque propriâ, neque alienâ voluntate. Ad consequens, admittitur, de non peccantibus vel propriâ, vel alterius voluntate. At infantes in primi parentis voluntate peccauerunt. Ergo à peccato non excluduntur Adami.

LIBER QVARTVS. 60

Secunda, Deus remittit peccata propria. Ergo non est credibile ab eo aliena imputari.

Respondeo, peccatum originale non alienum esse: sed proprium, vnusquisque enim ante Baptisma, eo verè, & formaliter inficitur.

Tertia, ad rationem veri peccati requiritur voluntarium esse. Atqui peccatum originis voluntarium non est.

Ad Maiorem. 1. peccatum bifariam sumi, nimirum pro actione mala, & pro macula, ac reatu. priori, peccatum esse voluntarium, non posteriori. velis, nolis enim: macula remanet ex actu peccati. 2. voluntarium dici, vel propria vel alterius voluntate.

Ad Minorem. 1. originale peccatum, esse posterioris generis. 2. esse voluntarium ^b alterius voluntate.

Quarta, videretur ergo coniugium malum. Quia malos gignit.

Negatur conseq. Ad rationem, ^c non gigni malos, simpliciter vi coniugij: sed quia per coniugium nascitur filius Adæ, vnde non in generantes, sed in primum parentem causa huius mali reuoluitur.

Quinta, non peccat qui nascitur, neque qui gignit, neque Deus qui condidit. Per quam ergo rimam peccatum intrat?

Respondeo, cum August. ^d *Quid queris latentem rimam cum habeas apertissimam ianuam?* nimirum non Deum, neque gignentis, neque genitum: sed per vnum hominem, ait Apostolus, peccatum in hunc mundum intravit.

Sexta, sæpè qui gignit iam à peccato iustificatus est. Quomodo ergo transfundit originale peccatum?

Respond. 1. ^e cum August. non generare ratione regenerationis spiritualis in Christo, quâ iustificatus est, sed ratione carnis quam ex Adamo sumpsit, & ea de causa prolem nasci peccatricem.

H iij

^b Aug. 2. de nuptiis, & concupiscentia cap. 28. & 1. Retract. 13. & 15.
^c Aug. duobus libris de nuptiis, & concupiscentia.

^d supr. cap. 18.

^e 1. de peccat. merit. cap. 25. 26. 27.

DE STATV PECCATI

que personalia dicuntur.

Nec hoc debet mirum videri : cum Oleaster oleæ inferius fiat olea, & tamen ex eius semine non olea, nascatur, sed Oleaster. 1. generari hominem ratione speciei, non indiuidui: & proinde communicari propria speciei, cuiusmodi est originale peccatum in natura specifica corrupta, non autem indiuidui propria, cuiusmodi est iustificatio.

Septima, sequeretur peccatum originale esse naturale. Ergo. 1. tribuendum esset Deo sicut naturalia cæteræ. 2. non esset peccatum: quia naturalia, bona sunt. 3. desperandum esset de salute: quia naturalia mutari nequeunt.

Ad Antecedens, naturale dupliciter dici. 1. ipsa principia naturæ ac quæ fluunt ex ipsis positiuè. 2. defectus ipsius naturæ. priori modo originale peccatum non est naturale, sed posteriori. Ad consequ. hæc omnia solum esse vera de naturali priori modo.

Octaua, peccatum definitur dictum, vel factum, vel cogitatum contra legem æternam. At nihil huiusmodi præstare possunt infantes. Ergo, &c.

Respondeo, hic peccatum pro actuali sumi.

Nona, si nascuntur homines, potestati diaboli subiecti. Igitur videtur diabolus eorum conditor. Nec enim Deus conderet, quod diabolo subijceret.

Negatur consequ. Ad probationem non subijcere Deum homines diabolo: sed per proprium peccatum in natura inoletum iure subiectos esse. Deus autem non vitium, sed naturam creauit.

Decima, peccatum non est in carne, sed in anima. At anima est à Deo. Igitur vel originale peccatum est à Deo per creationem, vel à nobis tantum per imitationem ex Adamo.

Ad solutionem huius argumenti tractandum est primo.

De origine Anima.

CAP. XI.

PRIMA, ^a opinio, asserit animas humanas esse particulas substantia Dei. Proinde nec proprie creati, nec à parentibus produci: sed mirabiliter inspirari.

Ratio. Quia dicitur Genes.

2. ^b *Inspirauit in faciem eius spiraculum vite.*

Contra. 1. substantia Dei est impartibilis. 2. quidquid substantia Dei est, omnino in bono inuariabile est, vt pote Deus ipse. At animæ ex bonis fiunt malæ.

Ad rationem: inde quidem deduci humanum spiritum à Deo productū, non tamen quo modo.

Secunda, ^c Origenis: Animas simul cum Angelis creatas: ac tædio bonorum affluentia cœlestium affectas amasse terrena: Atque propterea in mortalia detrusas corpora. 1. ex Psal. 114. *Conuertere anima mea in requiem tuam.* 2. ex Psal. 118. ^c *Præquam humiliarer ego deliqui.* 3. ex 141. ^t *Educ de custodia animam meam.* 4. ex 1. Ioan. 8. *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*

Contra. 1. Deus ergo summo per mortem affecisset beneficio impios, tempore Diluuij, & Sodomitas: quia eos de carcere, liberasset. Grani malo donasset Noë & Loth illos præseruando à morte, id est, retinendo in carcere. 2. Multum obligaremur diabolo, qui per mortem nobis procurasset huius carceris liberationem: Christus iniuriam nobis intulisset qui nos liberauit à morte. 3. vnaquæque Respublica malè maleficos occidi iuberet, & Innocentes seruari. Id enim esset illis præmia, his

^a Philonis libro, Quod deterius potiori insidietur, & Gnosticorum, Manichæorum. & Priscillianistar. apud Aug. libro de hæresibus cap. 6. 46. ^e 70. ^b v. 7.

^c 1. *ἐν ἀρχῇ.*

^d v. 7.

^e v. 67.

^f v. 8.

^g v. 9. *ὅτι τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα τὰ ἄνθρωπον εἰς τὸν κόσμον.*

DE STATV PECCATI

³ Rom. 9. v. infligere pœnas. 4 Falsum haberetur illud Aposto-
 11. μήπω γὰρ- li: ¹ Cum nondum nati essent, nec aliquid boni vel mali
 δύντων, μηδὲ
 ἐπαξάντων π
 ἀγαθόν, ἢ κακόν.

Ad 1. testimonium, per, requiem, intelligi pacem,
 & consolationem internam in quam reuertitur a-
 nima à pressuris liberata.

Ad 2. hominem, antequam humilietur à Deo
 per afflictiones, reuera sæpe delinquere, sed intra,
 non extra corpus.

Ad 3. loqui ad literam Dauidem de spelunca, in
 qualatebat ob persecutionem Saülis & à qua effla-
 gitat educi, obsidione soluta. mysticè significari
 corpus in quantum mortale, iuxta Apostolum:

^k Rom. 7. v.
 24. τίς με ῥύ-
 σαι ἐκ τῆ σάρ-
 κος τῆ σα-
 ράτος πύου.

^k Quis liberabit me de corpore mortis huius?
 Cum alioquin iusti magno desiderent affectu re-
 demptionem corporis sui, in gloria.

Ad 4. non significari prius fuisse hominem, & po-
 stea venisse in mundum: sed cum antea nihil sit,
 per generationem incipere esse.

^l quorundam
 Rabbiorum
 ut intelligi po-
 test, ex Rabbi
 Salomone in
 33. Deuteron.
^m v. 27.
ⁿ v. 7.

^l Tertia sententia, Animas cum Angelis conditas non
 quidem peccasse: sed nihilominus unam modo, modo aliam
 mitti in corpus.

Primo, quia Genesis 1. ^m dicitur homo creatus
 6. die ad similitudinem Dei. cap. ⁿ 2. verò formatus,
 ex limo terræ. At anima ea est quæ similitudinem
 Dei refert igitur ea creata 6. die ante corpus.

Secundò, absurdum est Deum aliquid nouum
 operari, post septimam creationis diem.

Contra. anima est natura imperfecta, cum sit cor-
 poris forma, & proinde cōpositi pars. At absurdū
 est Deum inchoasse opus suum à re imperfecta: ac
 vnam partem hominis factam esse initio mundi,
 & alteram post sæcula multa.

Ad 1. in his duobus locis agi de formatione to-
 tius hominis, sed priori breuius, in posteriori co-
 piofius. Nam in priori non dicitur anima facta ad
 imaginem Dei: sed homo, isque masculus, & fœ-
 mina, atque vrique dictum: ^o Crescite, & multi-
 plicamini. At neque inter animas est sexuum di-

^o v. 28.

perfitas nec generatio.

Ad 2. ^p Respondeo. 1. nihil noui facere Deum ^p *Aug. epist.*
sed solum multiplicare quæ fecit. 2. Animas crea- ^{28.}
tas omnes 6. die, virtute, non actu, scilicet, quia
voluit Deus, vt quotiescumque materia ritè præ-
parata esset in generatione humana ad susceptio-
nem animæ, continuò per creationem existeret
anima. [3. Non video quid sequatur absurdi
concedere Deum aliquid producere de nouo. nec
enim ^q vllibi dicitur, aut habetur decreuisse nihil
producere noui]

^r Quarta sententia, *Animas non minus quam corpo-*
ra à Parentibus trahi.

Contra 1. ^s Anima primi hominis non fuit ex
potestateeducta materiæ. At id factum fuit, vel
naturali, vel supernaturali, modo. Si priori. Ergo
eadem ratio in omnibus animabus erit. Si poste-
riori. Ergo frustra, cum præsens adesset materia, ex
qua educi anima posset: nec sunt miracula sine ra-
tione multiplicanda.

Secundo ex PP. Hilar. ^t *Anima hominis opus est*
Dei, carnis vero generatio semper ex carne est.
Ambros. ^v *Plerunque Angelos, filios Dei scriptura vo-*
cat: quia ex nullo homine generantur anima.

Hierony. ^x *Satis ridendi sunt, qui putant animas, ex*
corporibus feri, & non à Deo, sed à corporum parentibus
generari. Item. y Ecclesiasticum dogma est, vt Deus

^q *Genes. enim*
2. vers. 2. & 3.
Non dicitur
Deus ita quie-
uisse, vt statue-
ret nihil am-
plius operari.

Sed quiescere
ab opere quod
patrarat, id
est, à creatione
mundi: sicut
solent artifices
post eximium
aliquod opus,
vacare.

^t *Tertull. &*
Apollinarius a-
pud Hierony.
epist. 27. inter
epist. August.

^b *Nam in pro-*
ductione anima bestiarum dixit equidem Deus: Genes. 1. v. 20. Produ-
cant aqua reptile anima viuens, & volatile super terram. Item. vers.
24. Producat terra animam viuentem. At non ita in creatione anima
humana: sed Genes. 2. v. 7. Formauit Deus hominem de limo terre, &
inspirauit in faciem eius spiraculum vite: Et factus est homo in animam
viuentem.

^c 10. *Trinit. ante medium. Item ibid. vt per se sibi assumpsit ex Vir-*
gine corpus, ita ex se sibi animam sumpsit: quæ utique nunquam ab ho-
mine gignentium originibus præbetur.

^u *libro de Noë, & Arca*
cap. 4. x in ult. Ecclesiastæ. y lib. 3. Apologie in Ruffinum
ultra medium, & epist. ad Pammachium de erroribus Ioannis Hieros.

DE STATV PECCATI

quotidie animas fabricetur.

^z homil. 13. in
varia loca Ma-
thæi.

^a cap. 6.

^b lib. 5. ad

Gracos quo as-
serit creationē
anime, à Deo,
ex nihilo, esse
dogma, in quo
omnes Prophe-
sarū, & Apo-
stolorum scri-
ptura conue-
niunt.

^c 1. in Ioan. 9.

^d qui quam-
vis incertam
habuerit origi-
nem Anima
nostra: tamen
epist. 157. re-
fellit sententiā,
quam impu-
gnamus.

^e epist. ad

Turbiū cap.

10.

^f & proinde
immortalis non
esset.

Chrysoſt. ^z Anima nec generat, nec generatur, nec
vllum agnoscit Patrem, præter eum cuius voluntate creata
est.

Nyssen. ^a libro de anima: ^b Theodoret. ^c
Cyrill. ^d Augusti.

Leo 1. ^e Catholica fides constanter prædicat, atque
veraciter, quod anima hominum priusquam suis inspira-
rentur corporibus, non fuere, nec ab ullo incorporarentur nisi
ab opifice Deo, qui & ipsarum est Creator, & corporum.

Tertiò, fide credendum est animam esse im-
mortalem. Ergo per se subsistat. Si enim per aliud
subsisteret, certè per corpus: quare pereunte cor-
pore, & ^f ipsa periret. Si per se subsistit: per se pro-
ducitur: id est, non educitur de potentia alterius:
quia quod educitur ex altero vt forma illius, in eo
subsistit. Si per se producitur, ergo ex nihilo [tum
quia nihil superest positivum vnde educatur] tum
quòd si ex aliquo fieret, non iam per se produce-
retur.

Quartò, si anima à parentibus trahatur: vel ex
corpore, vel anima parentum trahitur. Si ex corpo-
re. Ergo mortalis est, nec poterit esse quid spiritua-
le. Si ex anima: vel tota anima parentis transfundi-
tur in filium: vel pars: vel semen aliquod spirituale:
Non primum: quia sequeretur, vel parentem ca-
rere anima: vel animam vnam, naturaliter duo in-
formare corpora, totaliter re inter se distincta: [id
est, sequeretur vnum esse duo.] Neque secundum:
quia anima partibilis esset, & proinde mortalis.

Neque tertium: quia illud semen, vel est acci-
dens: vel substantia. Si accidens: tunc semen Ani-
mæ, materia non erit, sed instrumentum agentis. At
nos materiam quærimus. Si substantia, vel præexi-
sti in patre, vel non: [si præexistit, quid illi deest ad
rationem Animæ, cum sit substantia spiritualis: &
Anima, secundum substantiam nec augeatur nec
decreſcat aut similes habeat lationes. Igitur duæ
erunt in parente animæ immortales, quod absur-

diffimum est, tum quod sequeretur, vel vtramque esse formam, & quidem totalem, vel vnā superfluam esse: quorum vtrumque est absurdissimum. tum quod sequeretur animam existere antequam infundatur. Si nō præexistit. Ergo vel educetur de potentia materiæ corporalis, mutabilis, & proinde & ipsa anima corruptibilis erit:] vel de nihilo à parente produceretur. Quod est ridiculum asserere. Creatio enim, solius Dei opus est.

Obiicitur primò, Genes. 46. ^h Omnes anima quæ egressæ sunt de femore Iacob fuere sexaginta sex.

Respondeo figura intellectiōis, frequentissima in scripturis, intelligi per animam, hominem ipsum.

Secundò, cum Abraham obtulit decimas Sacerdoti Melchisedech ^k dicuntur Leui, & Christus fuisse in lumbis Abrahæ: ac decimatus Leui, Christus nō decimatus. Igitur Leui fuit peculiari quadā ratione in lumbis Abrahæ, qua non fuit Christus. Fuit autē Christus in lumbis Abrahæ ratione corporis. Ergo Leui fuit ratione corporis, & animæ.

Negatur conclusio. Quia Leui fuit in Lumbis Abrahæ, secundum materiam carnis, & rationem feminalem corporalem: Nam Leui ex parte Patris & matris ab Abraham descendit. Christus verò fuit in lumbis Abrahæ, tantum secundum materiam carnis. Quia matrem, non autem patrem ex Abraham habuit.

Tertiò, si animæ creantur à Deo. Ergo Deus Adulteriis, & fornicationibus cooperatur.

Negatur cōseq. 1. quia ^m non est magis, his cooperari, quam furto, fouēdo in gremio terre, semina furto sublata. 2. in Adulterijs & fornicationibus duo esse: nimirum actionem naturalem generationis humanæ: & vitium transgredientium Dei mandatum, prius bonum est ex se, cum sit Ens naturale positiuū, & reale, eique fatemur cooperari Deum: [tum in ipsa actione corporali generantis:] tum in ipsa infusione animæ: posterius, sicut malum esse constat: sic negamus ei Deum cooperari.

^s [certè dari, naturaliter saltem, duas formas integrales vni, & eadem materia, videtur impossibile omnino. tum ratione appetitus naturalis materiae rite dispositæ. tum ratione principij indiuiduationis.]

^h v. 26.

¹ vt Lewis.

cap. & v. 1. Si peccauerit Anima, & audierit.

^k Hebr. 7.

¹ siue vim generatiuā actiuam: qua solō resides in semine viri.

^m ita Hieron. lib. 3. Apologia contra Rufinum.

DE STATV PECCATI

ⁿ quam usque ad mortē Au-
gustinus tenuit. [Concil.
Lateranens. 10. sess. 8. decreto
de Anima. Damnamus
(inquit) & reprobamus
omnes asseren-
tes animam in-
tellectiuā mor-
talem esse , aut
unicam in cun-
ctis hominibus,
& c. cum im-
mortalis , &
pro corporum
quibus infundi-
tur multitudi-
ne , singulariter multiplicabilis , & multiplicata , & multiplicanda sit.]
P ut constat ex epist. 28. Licet (inquit) nemo faciat optando , ut ve-
rum sit , quod verum non est : tamen si fieri posset : optarem , ut hac senten-
tia vera esset : sicut opto ut si vera est , abs te liquidissimè , atque inuictis-
simè defendatur. Item epist. 157.

Quinta ⁿ sententia putat , Latere originem animæ.
Sexta , eaque vera , hominibus singulis ^o animas sin-
gulas , non ex propagine . sed ex nihilo , tunc primum creati ;
atque infundi , cum fetus in utero matris ad animationem
preparati sunt.

Probatur primò , ex PP. supra productis , excepto
Aug. & Nysseno.

Secundò , ex consensu omnium Theologorum
qui 600. posterioribus floruerunt annis.

Tertiò , tota ratio , cur minimè sibi id persuaserit
Augustinus , fuit argumentum decimum contra
originale peccatum. Nam alioquin libenter hanc
sextam sequutus sententiam fuisset. P At neque
animarum creatio impedit peccati translationem ;
ut mox ostendetur : neque propagatio anima-
rum ex anima Adami , propagationem peccati iu-
uat. Nam Adam iustificatus fuit antequam gene-
raret. Non potest autem anima iusta , producere ex
se , per propagationem , animam iniustam. Ergo ,
& c. Nunc igitur tractandum est de secundo.

Quomodo peccatum originale trahatur: soluiturque Argumentum decimum.

CAP. XII.

PRIMA opinio, ^a animā et corpus, ac utrumque vitiatum à parentibus trahi. Sed hæc, ex superioribus, refutata patet,

^b Secunda, Animam ex vitio inquinari corpore tamquam ex vase, quod

^c ex libidine caro generetur corrupta.

Contra 1. nequit intelligi quomodo ex carne in animam transeat peccatum, [id enim fiet: vel, quia caro peccatum imprimit: vel quia in peccatum inducit. non prius quia actio merè corporalis, qualis est actio pura corporis, nequit tanquam principalis actio effectum spirituales producere: peccatum autem est spiritualis effectus. non posterius, quia non inclinatur anima in peccatum nisi moueatur voluntas. At nulla est huiusmodi, in pueris voluntas.] 2. Labes carnis propriè peccatum ^a non est, [peccatum enim est voluntatis deuiatio] . 3. peccatum Adami prius in anima quam in carne fuit, ergo similis erit ratio in posteris eius. 4. si quis ex parentibus in puris naturalibus nasceretur, non contraheret originale peccatum. Et tamen ex libidine generaretur. 5. si duo ex propagine Adami generarent sine libidine nihilominus ab iis genitus, nasceretur cum originali peccato. 6. sequeretur, qui cum maiori gigneretur libidine, maius contrahere peccatum, quod tamen falsum est.

^a Aug. 5. aduersus Iulianū 3. Profecto (inquit) aut utrūque vitiatum ex homine trahitur: aut alterum in altero, tanquam in vase vitio corruptitur: ubi occulta insititia diuina legū includitur. Quid autem horum sit verū, libentius disce, quam dico.

^b magistri Gregorij Arimin. & Gabriel. 2. dist. 31. ^c August. 1. de pecca. m. 9. & Fulgent. de Fide ad Petrū 2.

^a præsertim antequam anima rationalis accedat. Quare tametsi caro inficeret animam: non tamen eam inficeret contagione peccati.

^c & proinde rebellis rationi effecta.

DE STATV PECCATI

^f *Alenf. 2. par. q. 105. membro 4. & Bonau. ibid. ar. 3. q. 2.*

^f Secunda sententia: *animam, à carne destituta originali iustitia, inclinari in peccatum.*

^g *Anselmi, li. de cōceptu virginali cap. 7. & 10. D. Thom. 1. 2. q. 81. ar. 1. ac Scholasticorum communis 2. dist. 31.*

Contra. 1. vt contra sententiam primam. 2. peccatum originale, est naturaliter ineuitabile. Ergo anima inclinatur ad peccandum ineuitabiliter, ac necessario. Sed ille actus: quo anima per hanc inclinationem ruit in peccatum, est ellicitus voluntatis actus, & proinde voluntarius. Alioquin peccatum non esset. Igitur illud peccatum, simul erit voluntarium & non erit. 3. illud peccatū erit actualis motio voluntatis. Ergo infans actualiter peccabit.

^h *ita intelligēdus & Aug. supr. cum ait: Originale peccatum trahi ex libidine per cōtractum carnis cum anima.*

Tertia ^g sententia: eaque vera, *peccatum originale trahi, quia anima^h est pars tatius suppositi, hominis, quod ex Adamo per generationem ducitur.*

ⁱ *supra ad finē capitis decimi.*
^k *[sive, uno verbo Originale peccatum, non inest anima, vi actionis creantis, sed Adamī peccātis.*

Ad ⁱ Decimi argumenti conclusionem: Negatur. Nam etsi anima sit à Deo: tamen ei peccatum non inest, nisi quia est suppositi anima producti naturaliter ex Adamo.

^l *caret enim subiectum re-
litudine pro-
pria.*

[Dices, semper difficultas remanet. Nam Deus solus animam creat, vel ergo cum originali creat: vel non: si prius. Ergo est causa peccati. si posterius, vnde ergo postea peccatū in animam transit?]

^m *Nam ori-
tur ex eo quod*

Respondeo, Deum creare animam cum peccato originali. Negatur tamē esse peccati causam. Quia ^k non creat animam, per respectum ad solam actionem creantis: sed per respectum ad totum suppositum ex Adamo traductum. Quod quidquid Entitatis habet, à Deo possidet: verum, quia Deus non confert maiorem, siue perfectiorem: propterea, in subiecto ^l sequitur obliquitas, siue deformitas peccati. Non largitur autem Deus Entitatem maiorem. Non quod nequeat, aut minimē vellet: sed quia, considerata conditione subiecti, ei non debetur maior, in rigore iuris: quem Deus seruare intendit.

At sola creans actio, est à Deo: respectus vero ille ad suppositū ex Adamo traductum, est ^m ab ipso Adamo, ac huiusmodi supposito. Ergo solius termini actionis creantis, Deus erit causa: termini vero

verò huiusmodi respectus erit causa radicalis, Adam, quatenus primus parens ⁿ peccator: proxima verò suppositum, filius eius, quatenus in primò parente peccauit, ac proinde cui ex se debetur originale peccatum.

Sed terminus actionis creantis, est ^o solum quidquid Entitatis realis in supposito huiusmodi habetur. Terminus autem supradicti respectus, est originale peccatum. Ergo, quamuis anima creetur à Deo cum originali peccato: tamen solum peccatum erit, ut à causa, ab ipso Adam, & supposito filio eius: Tota verò Entitas suppositi ab ipso Deo manabit.

Quemadmodum, proportionaliter. 1. Si Deus annihilaret diabolus: deinde eundem numero recrearet, non censeretur Deus esse causa peccati. quamuis cum peccato, produceretur denuò diabolus. 2. sicut determinatur concursus Dei generalis ad actiones particulares nostras, & malas, per voluntatem nostram: & tamen non est Deus peccati causa: Et si totam entitatem peccati producat. Sic à respectu talis suppositi, scilicet ex Adamo per viam naturalem producti, dicimus determinari actionem Dei ad producendam talem Entitatem: cui contingit peccatum, non ratione productionis à Deo: sed ratione huiusmodi determinationis. At si Deus per solum respectum ad actionem creantis produceret animam: & ^p impossibile esset animam cum peccato produci: & si produceretur, meritò causa peccati Deus censeretur. Quia sola voluntas creantis interueniret ad productionem Entitatis deformis.

anim deniare non potest: neque in voluntate anima creata: quia ipsa dum creatur, non agit, sed agitur, ergo nullomodo.]

Adam fuerit primus omnium patres peccator: & quod huiusmodi suppositum, sit filius eius, via naturali. ⁿ ipse enim solus actualiter peccauit, & per eum in omnes intravit peccatum.

^o quia actio positiva, ex se nullomodo deficiens: non potest terminari nisi ad aliquid positivum.

^p Nam peccatum debet esse ab aliqua voluntatis actione interna sine in se, siue in alio. At ibi nulla inueniretur huiusmodi actio. Non in voluntate Dei, ut patet: ipse

DE STATV PECCATI

Si Adam non peccasset, quid nobis accidisset.

CAP. XIII.

^a D. Thom. I.
2. q. 81. ar. 5.

PRIMA Propositio: Si sola peccasset Eua, peccatum in nos non transisset.

Probat^r 1. Ideò peccatum originale trahitur: quia, cum Adam peccauit, in illo fuimus, tanquam in principio actiui. Non fuimus autem similiter in Eua, Ergo &c. 2. [Homo originalem Iustitiam accepit, vt caput & princeps totius naturæ humanæ. & similiter perdidit illam Iustitiam. At mulier non erat caput naturæ humanæ.]

^b 1. Cor. 15. v.
22. ὅτι ὡς ἂν
ἐν ᾧ ὁ ἄνθρωπος
ἐκείνους ἀνέστη-
κεν.

Secunda Propositio: Sola Eua peccāte, mors minimè peruenisset ad nos. 1. quia si ab Eua mortem traheremus: cum ipsa, prima peccauerit, dixisset Apostolus: *In Eua omnes moriuntur*. At nō ita dixit sed, ^b *in Adam omnes moriuntur*. 2. Stipendium peccati mors. Ergo ubi non est peccatum, neque mors ibi erit. Sed si sola peccasset Eua, ad nos peccatum non peruenisset. Igitur neque mors.

^c 25. v. 32.

Obiicies illud Ecclesiastici: ^c *à muliere initium factum est peccati, & per illam morimur omnes*.

Respondeo, aliud esse, *mori in muliere*: aliud, *per mulierem*, per mulierem morimur: quia illa, occasionem peccandi suo tribuit viro: non morimur in illa: quia hæc non fuit causa veluti actiua peccati nostri.

Tertia propositio, si primus homo non peccasset. Quocumque alio peccante, peccatum illud alios non infecisset. Quia solus Adam gerebat personam totius naturæ humanæ.

*Ad filios fidelium peccatum originale
pertinere.*

CAP. XIII.

EGAT^a Zuinglius, putat verò ^b Calvinus, huiusmodi paruulis non imputari peccatum. Nostra tamen sententia probatur.

Primò, David erat fidelium filius: & tamen ^c probauimus, fuisse conceptum in originali peccato.

Secundò, Apostolus erat ex fidelibus parentibus, & tamen dixit: ^d *Eramus & nos natura filij iræ, sicut & ceteri.*

Tertiò, ex PP. Cyprian. 3. ep. 8. Ambrosio ^e in Apologia David: *antequam nascamur maculamur contagio.* Hierony. ^f *Christiani non nascuntur, sed fiunt.* August. ^g *Regeneratus, non regenerat filios carnis sed generat: ac per hoc in eos non quòd regeneratus, sed quòd generatus est, traiecit.* ^h & c.

Quartò, ex Concilio Mileuit. can. 2. & Siricio Epist. 1.

Tertiò, ex vniuersalis Ecclesiæ consuetudine: *Quisquis* (inquit ⁱ August.) *dixerit, quod in Christo uiuificabuntur etiam paruuli, qui sine Sacramenti eius participatione de vita exennt: hic profecto, & contra Apostolicam predicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam: ubi propterea cum baptizandis paruulis festinatur, & curritur, quia sine dubio creditur, aliter eos in Christo uiuificari non posse, & c.*

Argumenta contraria soluta sunt libro de Baptismo. cap. 4.

^a libro de Baptismo, & in declaratione de peccato originali.

^b 4. Instit. 16. §. 24. 25. & in Antidoto ad cap. 5. sess. 6.

Concilij Tridentini.

^c lib. 4. de Amissione Gratia cap. 4.

^d Ephes. 2. v.

^e 3. cap. 11.

^f epist. ad Laurentiam de educatione filie: &

Tertullianus cap. 27. Apologetici.

^g 2. de pecc. Origin. 40.

^h Sic igitur, siue res infidelis, siue absolutus fidelis non generat absolutos uterque, sed reos.

ⁱ Epist. 28.

DE STATV PECCATI

De Conceptione B. Maria.

CAP. XV.

^a est Contra
Kemnitium in
Examine ses-
sionis sexta.

PRIMA ^a propositio: Non est contra fidem asserere B. Virginem, sine peccato originali conceptam.

Probatur primò, id fidei Catholice repugnat, quod, vel contra expressum Dei verbū: vel cōtra verbū Dei ab Ecclesia traditum, asseritur. At nullus aduersariorum potuit adhuc, aliquod producere huiusmodi verbum Dei, contra immaculatam B. Virginis Conceptionem. Producentur quidem generalia testimonia quædam: sed quæ commode soluuntur.

Dices, ergo contra fidem non erit asserere aliquos alios præter B. Virginem esse à peccato originali immunes.

Respondeo, etsi fortasse id non sit cōtinuo contra fidem: tamen admodum temerarium esse: nisi valde probabilibus rationibus probetur: quales adhuc nullus protulit nisi pro Conceptione B. Virginis.

Secunda propositio: pie existimatur B. virgo sine originali peccato concepta, singulari privilegio Dei.

^b 1. Corinth.
15.

Primò, ^b Adam fuit Christi figura. Ergo decuit, vt sicut Adam formatus fuit ex terra nondum maledicta, & omnino immaculata: sic Christus, ex matre omnino à maledicto præseruata nasceretur.

Secundò, Eua figuram gessit Mariæ. At Eua fuit sine peccato producta.

^c in offic. B.
Virgi.

^d Cantic. 3.

v. 7.

Tertiò, Ecclesia B. Mariæ ^c appropriat illud: ^d Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. At quomodo tota pulchra, & immaculata si habuerit originale peccatum?

Quartò, ex PP. ^c Ambros. *suscipe me non ex Sara, ^c in ult. vers.*
sed ex Maria, ut incorrupta sit virgo: sed virgo per gra- Psal. 118.
tiam ab omni integralabe peccati. Hierony. ^t Pulchrè ^t cum expla-
dixit diei, quia nubes illa (Maria scilicet) non fuit in te- mat. illud Psal.
nebru: sed semper in luce, & August. Excepta sancta 77. Deduxit
Virgine Maria, de qua propter honorem Domini nullam eos in nube
prorsus, cum de peccatis agitur habere volo questionem. dici.
Inde enim scimus, quòd ei plus gratia collatum fuerit, ad ^b lib. de natu-
vincendum omni ex parte peccatum, qua concipere, ac pa- ra, & gratia,
rere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatum, cap. 36.

Respondent loqui de actuali peccato. Contra ^b 5. in Iulia-
iuxta ⁿ Aug. nemo sine peccato viuit actuali, qui num 9. Nul-
originale habuerit. Si ergo iuxta August. B. Virgo lus est hominū
caruit actuali: igitur & originali ¹ Sedulius.

Et veluti è spinis mollis rosa surgit acutis,
Nil quod ladat habens, matremque obscurat honore:
Sic, Eua de stirpe sacra veniente Maria.
Virginis antiqua facinus nona virgo piaret.

^k Idiota: ¹ Tota (inquit) pulchra es, virgo gloriosiss-
ima, non in parte, sed in toto: Et macula peccati siue mor-
talis, siue venialis, siue originalis non est in te. Petrus Da-
mianus, ^m cum ait, altiore genere sanctificationis non habuerit
B. virginem mundatam à peccato, quam Ioannem. infantilis etatis.
Quale autem illud sit, si à peccato originali præ-
seruata Maria non sit, haud facile explicari potest. ¹ lib. I. mira-
B. Bruno. ⁿ Hæc est incorrupta terra illa, cui benedixit
Dominus, ab omni propterea peccati contagione libera: rum. Sophro-
Anselmus: ^o Decebat ut illius (Christi videlicet) nius epist. ad
Conceptia de matre purissima fieret. nempe decens erat, ut Sergium lecta
ea puritate qua maior sub Deo nequit intelligi, niteret: ^p in Sexta Syno-
Item. Omnes mortui sunt in peccatis, nemine prorsus ex-
masc. orat. I. da

Natali Virginis.

^k Floruit post annum Domini. 800.

¹ in contemplatione Virginis Mariæ cap. 2.

^m serm. de Natali

S. Ioannis Baptiste.

ⁿ in Psal. 101.

^o lib. de conceptu Virginali cap. 18.

^p in 5. prioris ad Corinthios.

I iij

DE STATV PECCATI

9 lib. 3.

1 Extrau. Cū
Præfati &
Extrau. Gra-
ue nimis, qui-
bus aperte te-
statur nostram
opinionem piā,
& probabilem
esse.

2 qui Ordinem
Religiosorum
in honorem im-
maculate Con-
ceptionis confir-
marūt, et priui-
legiū ornarunt.
3 [sicut ma-
ledictio partus
cum dolore, la-
ta in mulieres,
non excludit
priuilegiū, quo
sine dolore Bea-
ta Virgo pepe-
rit Christum.]

4 Sap. I. v. 4.
ἐν καὶ τέχον
ψυχὴν οὐκ ἐστὶ
κίβηται σφίρα,
οὐδὲ καὶ τοῖς
ἐν σώματι κα-
ταχρῆσι ἀμαρ-
τίας.

cepto, dempta matre Dei, siue originalibus, siue etiam vo-
luntate additis. 9 Cathena Græca à Theodoro to com-
posita in qua legimus. *Virginem Mariam ideo colum-
bam, eamque unicam in Canticis nominari, quod Cheru-
bim, & Seraphim, puritate vincat.*

Quintò, ex Ecclesiæ consensu [paulatim enim
contraria opinio euauit, & iam pauci inueni-
rentur, qui eam docere auderent.]

Sextò, ex Pontificibus Rom. 1 Sixto 4. 2 Ale-
xandro 6. Iulio 2. & Leone 10.

Septimò, ex festo Conceptionis eiusdem Virgi-
nis, à totò ferè Christiano orbe, celebrato.

Octauò, Deus potuit B. Virginem ab originali
præseruare peccato. Nec obstat decretum latum in
vniuersum genus humanum. 4 hoc namque non
excludit priuilegia Dei.

At probabile est Deum voluisse id præstare Ma-
riæ. 1. quia honor matris in prolem transit. 2. quia
mater Christi singularem habet affinitatem cum
Christo. Quæ est autem conuentio Christi, ad
Belial? 3. quia, singulari modo, sapientia diuina,
id est Filius Dei habitauit in Maria. 5 At in ma-
leuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in
corpore subdito peccatū. [4. non decuit matrem Chri-
sti, prius esse filiam diaboli, quam Dei.] 5. par
erat, vt nullum esset priuilegium, collatum puræ
creaturæ, minimè collatum Mariæ: cum eam sta-
tuisset Deus euehere super omnes puras creaturas.
At sine peccato, fuere primi creati parentes: & An-
geli beati nec originale habuerūt nec actuale pec-
catum. Ergo decebat vtrumque conferri Mariæ.

Argumenta solvuntur.

CAP. XVI.

ONTRARIA Argumēta ad septem capita reuocari possunt.

Primò, producuntur ^a scripturæ, & Patres, asserentes quotquot ex Adamo ortos (scilicet ordinario modo) ob-

noxios esse originali peccato.

Secundò, ^b testimonia quibus declaratur, omnes redemptos à peccato fuisse per Christum.

Tertiò, PP. qui particulariter dicunt B. Virginem non fuisse à peccato immunem, Emissem. homil. 2. de natali Domini. Bernard. epist. 175.

Quartò, cum eam dicunt habuisse carnem peccati, vt August. 5. ^c in Iulianum 9.

Quintò, Augustinus libro de naturâ, & gratia, quo ait datam Mariæ gratiam ad vincendum omni ex parte peccatum. At si non fuit concepta in peccato, non egebat huiusmodi gratia. Ergo, &c.

Sextò, B. Mariam fuisse morti obnoxiam. Sed mors est pœna originalis peccati. Ergo, &c.

Septimò, si vera sit nostra sententia: nullum hac in re priuilegium habuisse Christum.

Respondeo, tribus modis peccatum primi parentis communicari filiis. 1. in ipso Adamo, cum ille præceptum Domini transgressus est. Et quia tunc non erant filijs eius actû, sed in potentiâ tantum: ideo quoque tunc peccatum non actû, sed potentia contraxerunt. 2. cum ipse factus in utero matris existere incipit: ^d quamuis informis, & inanimatus. 3. cum animæ corporibus actû inspirantur, & reuera ac formaliter homo habet voluntatem à Deo auersam. Primò & secundò modo non negamus Virginem Mariam originali peccato obnoxiam: quia ex se filia Adami erat, sicut

^a Roman. 5. In quo omnes peccauerunt. 1.

Corinth. 15. In Adam omnes

moriuntur

Ephes. 2. Iræmatur filij ira. Aug. lib. de Fide ad Petr.

26.

^b 2. Corinth.

5. vers. 14. Si unus pro omnibus mortuus est. Ergo omnes mortui sunt. v.

15. Et pro omnibus mortuus est Christus.

Aug. libro de perfectione iustitie.

^c Si sine dubio (inquit) caro Christi nõ est caro peccati, sed similis carni peccati: quid restat vt intellegamus, nisi ea excepta omnem reliquam humanam carnem esse peccati?

^d Eisi namque peccatum, propriè non sit, nisi

DE STATV PECCATI

in rationali anima, & factus ante incipiat formari, quam infundatur anima: tamen quia reuerat tunc homotrahens originem ex natura corrupta existere incipit ratione unius partis sue, cui debetur anima rationalis, inquinata peccato: cumque primum eam sortita fuerit, incipiet actu existere peccatum, ut talis generationis: propterea, non immerito, dicuntur homines tunc primum in iniquitatibus concipi.

& alij: ac sibi, vi paternæ generationis debebatur peccatum: non negamus etiam habuisse his modis corruptam carnem, ut pote quæ ex vitiata propagine. At negamus obnoxiam huic peccato ratione tertij modi: ut pote quæ fuerit præuenta à Deo, atque eodem instanti anima sit creata, & gratia infusa.

Ad primum, 3. & 4. hæc esse intelligenda de peccato originali primo, & secundo modo: non autem tertio. Et quidem Bernardus, etsi dicat B. Mariam in utero sanctificatam: Non tamen asserit id factum post infusionem rationalis animæ.

Ad 2. duobus modis aliquid dici redemi: primo à malo in quo est actu. 1. à malo à quo præservatur ut observat ^e August. iuxta illud: ^f *Redemisti servum tuum de gladio maligno.* priori modo non est Redempta B. Virgo ratione peccati, sed tantum posteriori.

Ad quintum. Negatur Minor: quia erat necessaria huiusmodi gratia, ut aditus peccato originali excluderetur.

Ad sexti Maiorem: placuisse Deo, Mariam à peccato: non autem à morte præservare.

Ad Minorem, veram esse de peccato originali actu, vel potentia: id est quod debebatur, non tamen extitit actu.

Ad 7. negatur conseq. quia nullo modo id est neque ^g 1. neque 2. aut 3. modo, Christus participavit originali peccato.

^e in Psal. 143.

^f ibid. v. 11.

^g quod non contigit, B. Maria: quæ solum iuxta tertium modum caruit originali peccato. unde si præter Christum: genuisset alios filios ex connubio viri: proculdubio genuisset eos cum originali peccato: Si verò Christus filios genuisset, ab eodem peccato produxisset immunes.

^a *Mendacia Kemnitij de Conceptione
B. Mariæ.*

CAP. XVII.

PRIMUM, ^b ante Petrum Lombardum nostram opinionem, ignotam fuisse.

Secundum, qui sequuti sunt Petrum Lombardum excogitasse sanctificationem in utero, & sanctam Virginis Mariæ Natiuitatem.

Tertium, post D. Thomam fuisse institutum Conceptionis Mariæ ^d festum.

Quartum, Sixtum 4. & Concilium Tridentinū ^e reliquisse vnicuique liberum opinandi, contra Verbum Dei, de Conceptione Virginis.

---

*Non transire ad Posterum, per generationem,
omnia peccata Parentum.*

CAP. XVIII.

PRIMÒ, Paulus docet vnum tantū esse peccatum transiens in posteros per generationem Iudiciū (inquit) ^a ex uno in omnes homines, in condemnationem. At præterea sunt multa alia peccata Gratia (inquit ^b idem) Ex multis delictis, in iustificationem: quæ proinde in posteros minimè transeunt: ergo omnia parentum peccata non transeunt in filios per generationem.

Secundò, ^c Apostolus comparat Adamum cum Christo: quòd sicut ille solus omnem suam perdidit posteritatem: hic solus omnem suam reparauit.

^a pag. 520.

^b Anselmus antiquior Lombardo nostram opinionem sequitur ut patet *supr. cap. 15.*

^c utraque fuit celeberrima in Ecclesia vniuersa tempore S. Bernardi, & Petri Damiani, quæ Lombardum non sunt sequuti: sed eum æquales, vel maiores fuerunt.

^d huius meminit Bernardus antiquior 100. annis D. Thoma, *epist. 174.*

^e Nihil tale aut in Extrauag. Sixti, aut Concilio Tridentino inuenitur.

^a Rom. 5 v. 16. *χρῖμα ἕξ ἑνός, εἰς κατὰ κριμα.*

^b *ἢ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παρὰ ἡμῶν, εἰς δικαίωμα.*

^c *ibidem.*

^d *supr. Et 1. Corinth. 15.*

DE STATV PECCATI

At si aliorum etiam parentum peccata transfunderentur: possent huiusmodi parentes, etiam per antithesim comparari Christo.

^d Ignat. epist.

ad Trallianos:

Irena. 5. libro:

Cypr. 3. epist. 8.

Chrysost. hom.

40. in 1. Cor.

Hieron. 3. ad-

versus Pelagia-

nos Aug. 1. de

peccator. mer.

10. *Enchi-*

rid. 43. Ansel.

de Conceptu

virginali 23.

Scholast. 2. d.

33.

^e in Enchiri-

dio 46. Leo

epist. 86. Greg.

15. Moral. 22.

^f Exod. 44.

v. 7. & cap.

20. v. 5.

Tertiò, ex ^d PP. qui perpetuo, tantum vnum peccatum agnoscunt per originem traductum.

Quartò, si Adam non peccasset: ad posteros quidem transmisisset originalem iustitiam, sed nò personalia dona, vt sapientiam, prudentiam, &c. igitur ratio postulat, vt non transmittat etiam personalia peccata.

Quintò, sequeretur malos Patres semper generare filios eis in malitia similes: cuius contrarium videmus in Achaz qui genuit Ezechiam: & Amō Iosiam.

Obiicitur ^e Augu. Parentum quoque peccatis (inquit) paruulos obligari non solum primorum hominum, sed etiam suorum, de quibus ipsi nati sunt, non improbabili-
liter dicitur.

Respondeo. non loqui de contagione culpæ, sed pœnæ: allegat enim illa Exodi: ^f qui reddis peccata Patrum in filios, &c. quæ certum est intelligi, de retributione pœnæ.

LIBER QUINTVS DE STATV PECCATI.

Qui est

DE ESSENTIA PEC- CATI ORIGINALIS.

*Refellitur primus error de natura originalis
peccati:quem Illyricus sequitur.*

CAP. I. & II.

^a CAP. I.
^b libro demon-
strationum eui-
dentissimarum

de essentia ima-
ginis Dei, &
diaboli & lib.
de occasione vi-
tandi erroris,
&c.

^c CAP. II.
^d v. 3. omnia
per ipsum facta
sunt.

^e v. 4.
^f Rom. 7. v.
18. οὐδὲ ἐν
δυνάμει ἐν
ἐμοί, πνεῦμα
ἐν τῇ ἀρχῇ
μου, ἀγὰρ.

ILLYRICVS ^a arbitratur, ^b pecca-
tum originale esse proprie, & verè substan-
tiam: nimirum, ipsam diaboli substantialem
imaginem in quam anima rationalis fit per
peccatum transformata substantialiter: sicut
ex homine viuo fit, per mortem, cadauer.

^c Refellitur primò, omnis substantia est à Deo,
Ioan. 1. Sed quidquid à Deo procedit, bonum est.
^e 1. Timoth. 4. Igitur originale peccatum, quod
ex substantia bonum est, id est simul erit peccatum,
& non peccatum.

Secundò, Lutherani docent agere Paulum de
originali peccato, cum ait: ^f Scio, quod non habitat
in me, hoc est, in carne mea, bonum, &c. Ergo si pecca-
tum originis non fit in mente, sed in carne, multo
minus erit ipsa substantia animæ, vt Illyricus Lu-
theranus contendit.

DE STATV PECCATI

Tertiò, credendum est vnum esse Deum. At si peccatum originale sit substantia: Igitur & originalis iustitia erit substantia. Sed nihil est substantialiter, siue ex natura sua, iustum, siue sanctum, nisi Deus sit. Igitur erunt plures admittendi Dij.

§ Respondet istam substantiam totam esse à Deo: quia ipsam vitiatam propagat, & conseruat: totà à diabolo, quia ipsam vitiauit. Contra, si Deus conseruat peccatum. Ergo, suo modo, est

Quartò, credendum est vnum esse omnium rerum Creatorem. At si originale peccatum sit substantia, illam diabolus creauit. Deus enim non est author peccati. § Ergo si sit credendum Illyrico, non erit credendum Symbolo.

author peccati Deus, si diabolus transformauit animam in substantiã aliã: & hac transformatione, nequeat fieri per corruptionem & generationẽ, ut in corporalibus accidit re-

Quintò, fide certum est, Christum eandem specie nobiscum assumpsisse animam. At nostra anima secundum substantiam suam, siue rationem formalem, est peccatum originale, iuxta Illyricum. Igitur vel Christus assumpsit in vnitatem personæ peccatum Originale, vel non eandem specie nobiscum habebit animam.

bus, sed per anihilationẽ: quod sit anima, spiritalis tota: certè diabolus erit alicuius entitatis creator.

Respondet non esse eandem specie, siue genere Theologico, id est, secundum supremum Animæ rationalis gradum. Esse genere Physico: quia reliqua anima est eadem specie cum Christo.

Contra, vel hic gradus spectat ad substantiam animæ, vel ad accidentia. Si prius: cum hic gradus sit vltimus substantialis: ad speciem physicam spectabit. Ergo, non solum Theologicè sed etiam physicè, semper differrent specie anima Christi, & nostra. Si pòsterius: Ergo peccatum originale non est substantia. Sextò, resurgemus omnes iidem numero, iuxta Catholica fidem. At non resurgent beati, cum originali peccato. Ergo non resurgent iidem numero. Quia non cum eadem animæ substantia: siue cum eadem forma substantiali.

Septimò, ex PP. ¹ Basil. Non imaginaria propriam

Non imaginaria propriam

Non imaginaria propriam

Non imaginaria propriam

Non imaginaria propriam

ⁿ Gradus enim vltimus substantialis, est quo una species, naturaliter distinguitur ab alia.

¹ præt. quod Deus non sit author malorum.

aliquam esse substantiam mali. Nam malitia non est ali-
quid subsistens. Nazianz. ^k Crede nullam esse mali essen-
tiam, nec per se subsistere, nec à Deo creatam.

Epiph. ^l Malum aliquando non erat, neque radix ul-
la fuit malitie, neque malum est quoddam per se subsistens.

Ambros. ^m Utique non substantialis, sed Accidens
est malitia.

Hierony. ⁿ Nonquam à me audies malam esse natu-
ram.

° August. Malum illud quod quarebam, unde esset,
non est substantia: quia si substantia esset, bonum esset.

Octauò, peccatum, iuxta Illyricum, verè cor-
rumpit substantiam Animæ. Ergo Anima verè
corruptibilis est. Igitur & mortalis.

Nonò, Adam postquam peccauit, mutatus fuit
in substantiam aliam iuxta Illyricum: Et proinde
iam alter erat, ab eo qui comederat de ligno. Qua-
re ergo ei dicebat Deus P Adam ubi es? ^q ex ligno
de quo preceperam tibi ne comederes, comedisti?

Decimò, sequetur peccatum originis multa fa-
cere bona cum sit ipsa hominis substantia: Intelli-
get enim, discurret, pugnabit rationibus contra se,
innocenter viuet. Nam & Illyricus, qui se totum
peccatum esse non dubitat, ^r gloriatur se aliquan-
do innocentem vixisse. diliget, sperabit &c. Ergo
simul erit peccatum, & non peccatum, secundum
eandem omnino rationem, scilicet totius substan-
tiæ suæ.

Vndecimò, vel pectarum Originale est pars, vel
tota hominis substantia. si primum. Ergo falsum
est totam essentiam hominis totumque hominem
corruptum, vt Illyricus defendit. si secundum. Er-
go falsum, non esse peccatum ^s nisi summum Ani-
mæ rationalis gradum.

berge, cuius temporis honestè, innocentèrque acta vite, multos fide dignos
testes producere possem. ^s vt Illyricus asserit.

^k orat. in san-
ctum Lauacrū.

^l heres. 37.

^m 1. Hexam.

8,

ⁿ epist. ad
Ctesiphontem.

° 7. Confess.

12. Itē, in Psal.

68. ~~Et~~ 1. in Lu-

lian. 3. Denique

Patres execra-

tur Manichæos

quod vellent

Manichæi ma-

lum esse substā-

tiam, quam nō

fecisset Deus:

essetque in ho-

mine origo pec-

catorū omniū.

At hoc idem

Illyricus asse-

rit. Non enim

Originale pec-

catum Deum

poterit habere

auctorem.

^p Genes. 3. v.

9.

^q v. II.

^r Vixi (in-

quit) multos

annos vitem-

DE STATV PECCATI

Soluantur Illyrici argumenta.

CAP. III.

^a Genes. 3. v.

25. *Et* cap. 6.

v. 5.

^b Rom. 6. v.

6. ὁ παλαιός

ἡμῶν ἀνθρώπος

ᾤνομεν αὐτὸν

ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν

τὸ σῶμα τῆς ἀ-

μαρτίας.

^c *ibid.* v. 12.

μὴ βασιλεύει

ἡ ἀμαρτία ἐν τῇ

δυνάμει ἡμῶν οὐ-

μωσιν εἰς τὸ ἡπα-

ρᾶσθαι αὐτῇ ἐν

ταῖς ἐπιθυ-

μίαις αὐτῆς.

^d Psal. 6. 3. v.

18. Induimini

Dominum no-

strum Iesum

Christum. v.

14. ἐνδύσασθαι τὸν

κύριον ἰησοῦν

Χριστόν.

^e Iuxta illud

Coloss. 3. v. 5.

Mortificate

membra vestra,

quæ sunt super

terram, forni-

cationem, im-

munditiam li-

bidinem, *Et* c.

PRIMUM producit scripturæ te-
stimonia, quibus peccatum, per
substantiam describitur. ^a 1. Fig-
mentum cordis humani malum est ab
adolescencia sua. 2. ^b Vetus homo no-
ster crucifixus est, ut destruat corpus

peccati. ^c 3. Non regnet peccatum in vestro mortali cor-
pore ad obediendum concupiscentiis eius. Quod autem
regnat, & concupiscit non est accidens.

Respondeo has locutiones esse figuratas : vt
cum dicitur : ^d Operuit confusio faciem meam. Con-
fusio enim non est substantia, & tamen describi-
tur ac si aliquid indumentum esset.

Ad 1. testimonium Respondeo, non sumi, fi-
gmentum, passiuè, sed actiuè. Non enim significat
ipsum cor effectum, sed id quod fingit cor nempe
cogitationem. Siquidem cap. 6. quo id pluribus
describitur verbis legimus *Omnis imaginatio cogita-*
tionum cordis, וְכָל יִצְרָן מְחַשְׁבֹת לֵב, *uecol ietser ma-*
chaschvoth libbo, tantum malum.

Ad 2. sicut dicitur exuendus vetus homo : sic
^d dici induendum nouum, nempe Christum. At
certè non iubetur Christus induendus secundum
substantiam: ita vt in eam substantialiter transfor-
memur. Ergo, per, *veterem hominem*, non signifi-
catur ipsa substantia hominis, sed ^e vetus vita in
peccatis. Per, *corpus verò, peccati*, congeries pec-
catorum, siue peccati robur. Paulus enim Hebrais-
mis delectatur. At וְגַם *guetsem, tam, corpus, quam,*
robur significat.

Ad 3. per, *Peccatum*, intelligi metaphoricè ex
omnium consensu concupiscentiam: quæ tunc im-
perare dicitur, cum ardentius incitata consensum

voluntatis inflectit.

Secundum, causa primaria, & thesaurus omnis mali actualis, est ipsa essentia hominis. Math. ¹ v. 19. *ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί.* 15. *De corde exeunt cogitationes male, &c.* At originale peccatum, est origo omnium actualium peccatorum. Rom. ⁵ 7. *peccatum operatum est in me omnem concupiscentiam.* Ergo illud, est essentia animæ.

Respondeo 1. Negatur Minor. Nam diabolus Adam, & Eva, sine originali peccato actualiter peccauerunt: & reuera peccare possemus: etsi originale peccatum, à parentibus non traheremus. Ad probationem, intelligi per, *Peccatum: fomitem peccati.* non quod solus sit, omnis peccati causa: sed vel quia omne peccatum ex illo prodire potest: quamvis etiam, ex alia causa: vel quia ardentissimam concupiscentiam operatur, quam significauit Paulus per, omnem concupiscentiam. 2. admissa maiore, & minore conclusio negatur: tum quia argumentum ^h est in secunda figura ex puris affirmantibus: tum quia alio modo, cor admitteretur omnium peccatorum causa, alio modo, ipsum originale peccatum, alio modo concupiscentia ipsa. *Cor*: quia est principium actuum internum, & elicitium peccati: *originale peccatum*: quia remouet iustitiam originale: *concupiscentia*: Quia incitat ad peccatum.

^h In maiori enim propositione essentia debet esse subiectū, & The-saurus attributum. hoc modo essentia hominis, est the-saurus omnis actualis peccati.

¹ vers. 17.

Tertium argumentum, Peccatum est id omne quod pugnat cum lege. Sed cor, anima & ipse totus homo pugnat cum lege. Galat. 5. ¹ *Caro, (id est homo) concupiscit aduersus spiritum.* Ergo sunt peccatum.

Respond. maiorem admitti de contrarietate legis, falsam de subiecto contrarietatis. Ad minorem, hæc tria non esse contrarietatem, sed subiectum ipsius contrarietatis.

Quartum, imago Dei in homine erat substantia. Ergo imago diaboli erit similiter. Sed peccatum originale est diaboli imago. Igitur & substantia est.

DE STATV PECCATI

Admittitur Antecedens. Negatur conseq. Nam imago tripliciter dici potest, scilicet vel ratione naturę: vel habitus: vel actus. Primo modo creatus est homo ad imaginem Dei, secundum substantiam, ratione animę: secundo, & tertio, ornatus est donis quasi coloribus, quibus hæc perficeretur, & & illustraretur imago. At diabolus neque potest producere sibi in substantia similem: neque talis imago fuit vsquam à Deo producta. Ad subsumptionem: originale peccatum esse diaboli imaginem secundi generis. Sed cum ea sit proprie accidens, nihil argumentum concludit. Nec enim homo, per peccatum, amisit imaginem Dei: sed tantum valde obscuratum gessit, propterea namque dicitur ^k Coloss. 3. ^l *Renouari secundum imaginem eius qui creauit eum*: id est, per gratiam, & virtutes reddi pulchritudini priori imaginem illam.

^k v. 9.

^l non autem
creari aut fieri.

Quintum, iustitia originalis erat substantia: quia erat imago Dei, quam iubet Paulus reformari in nobis. Ergo & iniustitia originalis erit substantia.

1. Negatur antecedens. Ad probationem: esse iustitiam originalem, Dei imaginem, secundi generis tantum. Ad Paulum, patet responsio proximè suprà Coloss. 3.

2. Negatur conseq. etiam antecedente admissio. Quia originalis iniustitia, non est aliqua forma positiua contraria iustitię originali, sed eius mera priuatio.

Sextum, Accidens est quod potest adesse, & abesse sine subiecti corruptione. Sed peccatum originale non est sine corruptione animę, quia mortem ei infert. Ergo non est accidens.

Resp. 1. sensum esse maioris: *substantiam siue adsit, siue non adsit accidens, semper eiusdem esse conceptus, & quidditatis*: quia accidens non ingreditur naturam subiecti: vnde siue mors adsit, siue non, semper homo est & erit animal rationale. Alioquin corporalis mors vere corrumpit subiectum, nec tamen propterea aliquis dixerit non esse accidens. 2. negatur

gatur Minor. ad probationem hęc mortem, metaphoricam esse, quia reuera non destruit quidquam substantię animę, sed solum priuat gratia Dei, quę solet animę vita nuncupari.

Septimum, iustificatio est creatio noui cordis.

Psal. 50. ^m *Cor mundum crea in me Deus.* Ezech. 36. ^m v. 11.
ⁿ *Auferam à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum.* Item: est ⁿ v. 26.
^o regeneratio totius hominis. At ^o Ioan. 3. v. 5.
 cor carneum, & cor lapideum, substantia sunt.

Respondet, hęc omnia testimonia Meraphoricè intelligi debere. Quis enim putet peccatorem habere, verè lapideum cor: aut mentem siue animam, in qua proprie residet iustitia, esse quid carneum? Dicitur ergo, *Cor mundum creari*, quia purgatur à vitiis, & gratia imbuitur anima: *cor carneum dicitur*, quia redditur mēs ad obsequium Dei flexibilis. *Cor lapideum nuncupatur*, quia more lapidis rigidum & inflexibile manet.

Octauum, Christus dictus est peccatum, à Paulo: quia fuit hostia pro peccato, id est, quia passus est, quod ipsi debebatur peccato. At certum est passum fuisse tantum pro homine. Ergo homo, peccatum est.

Negatur illa interpretatio. Maioris propositio- nis. Nec enim Christus, propriè passus est pro peccato: sed pro homine peccatore. Propriè namque peccatum non punitur, sed peccator.

Nonum, Ephesior. 2. dicimur, *natura filij ire*, ob peccatum originale. Sapien. P 12. naturalem malitiam habere: sicut contra Rom. 2. homines iusti, dicuntur naturaliter, quę legis sunt, facere. P v. 10.

Resp. bifariam aliquid, naturale, vel naturam dici, ^q *naturalis est anima sua substantia: natura- lis etiam actus*
 1 vno secundum substantiā: alio secundum acci- dens, cum natura procedens. Tantum ergo post- riori modo originale peccatum naturale ^r dicitur. intelligendi: qui tamen accidens est.

Decimum, Petrus Lombardus distinct. 39. li- tera A. ait intellectum, rationem, ingenium, & huiusmodi: cum inordinata sunt, esse peccatum. Sed loquitur de animę potentiis, non earum acti- bus. ^r *Sapiens an- tem cap. 12. non*
 Ergo anima quoad potentias est peccatum.

DE STATV PECCATI

loquitur de Originali peccato, sed de malitia Chaneorum, ut patet ex textu: Pauli vero sensus vel est: operationem iustitie esse naturae conformem, quia naturam perficit: vel, gentes, quae legem Dei scriptam non habet, multa conformia legi scripta, naturaliter facere.

1. Negatur Minor, ut patet ex verbis, quae praetermisit Illyricus: *Ad quod illi dicunt (inquit Lombardus) voluntatis nomine aliquando vim, seu naturalem potentiam volendi: aliquando actum ipsius vis significari. Vis autem ipsa, naturaliter animae insita, nunquam peccatum est: sicut nec vis memorandi, vel intelligendi, sed actus huius vis, qui est voluntas dicitur, tunc peccatum est, quando inordinatus est, &c.* 2. [et si totum esset verum argumentum: non tamen propterea sequeretur originale peccatum esse substantiam, communior enim opinio est potentias animae accidentia esse.]

Vnde cum Theologi docent, concupiscentiam esse partem materiale[m] originalis peccati. Sed concupiscentia, iuxta illos, est pars inferior animae, quae proculdubio substantialis est. Ergo peccatum originale, saltem quoad unam sui partem erit substantia.

Ad Maiorem: non ideo haec dici quod velint concupiscentiam esse peccatum proprie. Sed quia sit effectus peccati.

Ad Minorem, esse veram de parte potentiali animae eaque vitiata: non autem de essentiali. At potentiae animae: inter accidentia, nimirum qualitates computantur.

^a Lutheri assert. articuli tertij, cum assertionem articuli secundi. Melanthonis in locis anni 1521. titulo, Quid peccatum. Kemn. Exam sess. 5. pag. 456. cum 457.

Refellitur secundus error qui Lutheranorum multorum est.

CAP. IIII.

ERROR: ^a *Originale peccatum, est actuale. Probatum hic error. Originale peccatum est concupiscentia. At concupiscentia est actuale peccatum. Ergo.* &c.

Refellitur. Paruuli in vtero matris, vel recens nati ^b nullum actuale peccatum habent. Ergo vel infantes non habent originale peccatum quod est falsum, & contra ipsos Lutheranos: vel originale peccatum non est actuale.

Respondent, per, *actuale*, non intelligi motionem rationis vel voluntatis, liberam, sed in peccatum inclinationem actualem: siue actu existentem: quod peccatum suo tempore prodibit, cum adierit rationis vsus.

Cōtra. 1. hoc non erit esse actuale peccatum propriè. Quare ergo simpliciter dicunt esse actuale? Verè (inquit ^c Lutherus) *fomes est actuale peccatum, actualis prauatio*, ^d &c. 2. irasci Deo, dubitare de misericordia, &c. quæ, ad originalis peccati rationem, spectare contendunt, non sunt proinitates, sed actiones. 3. fomes, ^e iuxta Lutherum, cum sit res vicia, semper mouetur, & gignit malos actus. At, qui sunt mali actus illi, nisi actualia peccata? 4. Illud Genes. 8. *Figmentum cordis malum à pueritia* volunt pertinere ad originale peccatum. At per figmentum illud intelligunt cogitationes, quæ reuera sunt actus. Ergo iuxta eos peccatum originale erit actuale propriè.

1. *Proponitur tertius error, communis Lutheranis, & Calvinistis.*
2. *Calumnia aduersariorum.*
3. *Refellitur idem error ex scripturis.*

CAP. V. VI. VII.

ERRORE tertius: ^b *Concupiscentia siue fomes, ac vulnera nature vt ignorantia, &c. sunt originale peccatum.*

^c *Calumnia prima: Concludamus (inquit ^d Luther) cum pulcherrimo*

K ij

^b Rom. 9. v. II. *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni, vel mali egissent. Et idè docet experientia: carent enim tunc infantes rationis vsu.*

^c *assert. art. 3. d siue defectus eius rei, quæ adesse debet.*
^e *supra.*

^a CAP. V.
^b *Lutheri assert. ar. 2. Melancthi. in locis posteriori tempore editis, tit. de peccato Originis: Calvin. 2. Instit. I. §. 3. Petri Martyris in 5. Rom. &c.*

^c CAP. VI.
^d *in assertione omnium articulorum suorum ar. 2.*

DE STATV PECCATI

verbo Augustini: Peccatum remittitur in Baptismo, non ut non sit, sed ut non imputatur. Ecce est, & remanet peccatum: sed non imputetur.

Contra. Nihil simile in Augustino inueniri poterit. Ait equidem, concupiscentiam remanere post peccatum. At eam peccatum esse, nullibi dixit.

^c 2. *Instit.* 1.

§. 9.

^t 2. *Sent. dist.*

30. *liter. G.*

Nunc(inquit)

supereft videre,

quid sit ipsum

Originale pec-

catum: Quod

cum non sit

actuale: non est

actus, sine mo-

tus animæ, vel

corporis.

^s in §. *Roma-*

nor.

^h in *examine*

sess. 5.

ⁱ *sess. 5. decreto*

de originali

peccato.

Secunda, Caluinus ^c contendit, Petrum Lombardum restrinxisse originale peccatum, ad sensualitatis motus, tanquam ad subiectum.

Contra. Lombardus disertè ^t asserit originale peccatum, actuale non esse. Nec vspiam docuit inhærere carni tanquam in subiecto: sed solum scripsit, in carne, vt in causa esse.

Tertia, Petrus Martyr ^s asserit sententiam illam suam de peccato originali esse August. Ansel. D. Thom. Bonauenturæ, Scoti. Quod certè falsissimum est: nec enim vllum ex his pro se testimonium producere valuit.

Quarta, Kemnitius ^h fingit libertatem fuisse à Concilio Tridentino concessam defendendi sententias de peccato originali etiam contrarias scripturis. Quia Andradius dixit, Concilium non definiuisse, in quo sit posita ratio originalis peccati.

Sed Concil. Trident. nihil tale permisit. Solum definiuit. 1. peccatum originis esse verè peccatum. 2. inhærere homini: vnde sequitur accidens esse. 3. non vnum in omnibus, sed vnicuique propriū esse. 4. in Fidelium filijs etiam inesse. 5. per Baptismum, verè deleri totum.

^k CAP. 7.

^l v. 14. & 15.

^k Refellitur error tertius ex scripturis primò.

Iacobi ^l 1. *Vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus:* Ecce suggestio, nec tamen adhuc quidquam de peccato dixit: Deinde *concupiscentia cum conceperit parit peccatum:* Ecce delectatio, & veniale peccatum: *Peccatum verò cum consummatum fueris generat mortem.* Ecce mortale. Ergo concupiscentia peccatum originale non erit cum à Iacobo præmittatur concupiscentia peccato.

Respondent, Iacobum agere de actualibus pec-

catis: Concupiscentia ergo, quæ iam peccatum est, dicitur parere peccatum: cum ipsum peccatum operis producit: dicitur consummare peccatum: quando completus est peccatorum numerus & instat actu damnatio æterna.

Contra. vel concupiscentiam accipiunt, pro, *motu concupiscentiæ*: vel, pro *ipsa promissione ad malum*. si primum: originale, erit actuale. Si posterius. Ergo, multo magis erit peccatum ipsa concupiscentiæ suggestio, quamuis inuoluntaria. At manifeste eam Iacobus à peccato distinguit, vnde Cyrillus: ^m *Voluptas quedã (inquit) ante omne peccatum præcurrit, & feruens cupiditas ad delicta solet allicere, quæ ante peccati actum insidet, &c. Quod verum, Christi discipulus ostendit dicens: Nemo qui tentatur dicat, &c.*

^m 4. in Ioan. 51.

Nec verum est, consummatum peccatum, dici, cum absolutus est cursus peccatoris. Nam. 1. non agit Iacobus de omni peccatis simul, sed de singulis peccatis, vt constat ex illis: ⁿ *Nemo cum tentatur, &c.* At statim post quodlibet peccatũ mortale, non sequitur, actu, damnatio æterna, vt patet. Ergo consummatum peccatũ: non erit absolutus, in peccatis, hominis cursus: sed plenus peccati mortalis consensus. 2. mortale peccatum quodcumque, est perfectũ, & consummatũ peccatum: vnde ergo aduersarij habent consummatum peccatum, à Iacobo, non dici quodcumque peccatum mortale?

ⁿ loquitur enim ibi, de temptatione particulari, quæ certo tempore in homine existit. P. v. 17. *οὐκ ἐπὶ τῷ ἁμαρτανεύοντι, ἀλλ' ἢ οὐκ ἔστιν ἡ ἐκείνου ἁμαρτία.* v. 18. *οἱ δὲ ὅτι οὐκ οἶκται ἐν ἑαυτοῖς, πάντες οὖν τῷ σὰρξ μου ἁμαρτανεύοντες.*

Secundò, Romanor. 7. ^p *Nunc autem non ego operor illud: sed quod habitat in me peccatum:* scio enim, quia non habitat, in me, id est, in carne mea bonum. Quibus verbis ait Paulus. 1. concupiscentiæ motum, non esse, suum opus: & proinde, nec imputari. 2. hoc malum, non esse in se: sed in carne. At caro proprie peccare nequit. Ergo, Paulus clarè demonstrat, non se agnoscere concupiscentiam, pro vero peccato.

^q ita Calvin. 2. Inst. 1. §. 9. & Beza in 7. Rom.

^q Respondent, per, *carnem*, intelligi hominem totum, vt opponitur menti renouatæ per gratiam.

Contra. et si aliquando in Scriptura, caro: acci-

DE STATV PECCATI

piatur pro toto homine. non tamen hoc in loco. 1. [Quia loquebatur Paulus de tempore, quo in gratia erat. At tunc non poterat opponi totus homo corruptus, menti renouatus. quia mens, quæ est altera pars hominis, corrupta non erat.] 2. Non rectè dixisset: *Non ego operor illud.* quomodo enim non operatur, si totus homo, id est mens & corpus ad actionem concurrant? 3. Ad quid vsus esset hæc restrictione: *in me, id est in carne mea?* 4. Quod dixerat, *in carne sua malum*, eodem cap. clarius explicat cum ait: *Quis me liberabit de corpore mortis huius?* Vbi dubium non est, quin de suo corpore tantum agat 5. quia caro, in malam posita partem, nusquàm usurpatur in Scripturis, nisi pro impia. Paulus autem impius non erat. 6. Apertè Paulus opponit consensum voluntatis, desiderijs carnis. Quare et si per carnem, totum intelligeremus hominem: nõ tamen ad mentem spectarent, nisi quidam motus concupiscentiæ inuoluntarij. Ergo, cum neque inferior pars hominis sit peccatum: neque superior, ut præuenit rationis vsus: Concupiscentia non erit peccatum. 7. Quia nobiscum Augustinus exposuit locum Pauli.

1. [nec enim sensus esse potest: *In me, ut toto corrupto, quatenus distinguor à me, ut renouato spiritu.* Nam, sicut diximus, non erat Paulus in anima corruptus.]

2. v. 14.

3. ut Genes. 6. v. 3. Non permanebis spiritus meus in homine: quia caro est. Ioan. 3. v. 6.

4. Nec in ea, peccatum formaliter inesse poterit. Ibi namque solum

inesse formaliter potest: ubi formaliter iustitia propria dicta inesse poterit. At hæc inesse nequit: aut in parte inferiore animæ: aut superiore, quatenus præuenitur iudicium rationis.

5. cap. 6. & 7. Rom.

6. cap. 8, v. 1. *audiri Ægei rivi xg-çatpima nîc à xpiçw iou.*

Contra. 1. iuxta ² Aug. & ipsosmet hæreticos, reatus, propriè dicitur peccatum. Si ergo in Baptismo sit remissus & peccatum remissum. Quid ergo restat damnatione dignum? 2. *reatus*, non est sola ordinatio ad pœnam, quæ per se bona est, sed meritum pœnæ. [siue mereri pœnam.] At impossibile est hoc meritum separari à peccato: quia peccatum est proximum fundamentum huius relationis quandiu autem proximum manet fundamentum: [nec variatur correlatum, sed suo modo est:] tamdiu relatio manet. Ergo si manet peccatum, manet quoque reatus: vel, si non manet reatus, neque peccatum manet. 3. Et si fieri posset, tolli reatum à peccato, tamen de facto non fieri constat ex ^a Scripturis. 4. Illa particula, *Ergo* in Apostoli textu, significat, eam sententiam ex superioribus deduci.

In superioribus autem non dixerat: *haud imputari concupiscentiam: vel reatum eius condonari*: sed motus inuoluntarios concupiscentiæ non esse peccatum. Id enim significant illa: *Non enim quod volo bonum, &c.*

Respondent ^b secundo, existentibus in Christo, nihil damnationis esse: non per se, sed per accidens. Videlicet, accedente continua petitione remissionis peccatorum, tam actualium, quam concupiscentiæ.

Contra. 1. pro remissione concupiscentiæ orare non debent renati, teste ^c August. 2. Absurdum est dicere, sententiam Pauli veram tantum esse, per accidens. Hinc enim sequitur falsam simpliciter esse. 3. Non deducit Paulus suam conclusionem ex petitione remissionis peccatorum: sed quòd, resistente voluntate, per gratiam Dei, moribus concupiscentiæ huiusmodi motus, minimè nos in peccatum agant: hoc est enim *nobis non imputari*.

Quarto, probatur argumentis, quibus ^a demonstrauimus non solum condonari in Baptismo pœnam: sed etiam peccata deleri.

² 1. de nuptiis, & concupis. 26. Hoc est (inquit) non habere peccatum: reum non esse peccati.

^a Sap. 14. v. 9. odio sunt Deo impius, & impietas eius. Psal. 5. v. 6. odisti omnes qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquuntur mendacium, &c.

^b Hæc responsio est Illyrici in Apologia pro Confessione Antuerpiensi cap. 3.

^c 1. cap. 13. contra duas epistolas Pelagianor. & epist. 200.

^d tom. 3. lib. de Baptismo cap. 13.

DE STATV PECCATI

Refellitur ex Patribus.

CAP. VIII.

^a heresi Ori-
genis.

^b libro confi-
tutionum mo-
nasticarum
cap. 2.

^c homil. 13. in
epist. ad Rom.
Cyrill. 4. in
Ioan. 51. circa
medium.

^d sua author
sermonis de
ablutione pe-
dum.

^e in Psal. 118.
explicans illud:
viam iniquita-
tis amoue à
me.

^f 1. offic. 21.
& epistol. ad
Oceanum Pro-
sper. 3. de vita
contemplatiua

4. Peccatum
(inquit) per-
petrare non
possum, nisi
male delecta-
tioni consenti-
^h 2. epist. 39.

lius docet, omnes carnis affectus, naturales esse: & si quando peccatur in ipsis, totum ex negligentia animæ præsentis emanare.

Chrysostom. ^c Ipsa passionibus in se peccatum non sunt, effrenata verò ipsarum immoderantia, peccatum operata est. Et ut exempli vnam illarum tractem, concupiscentia quidem peccatum non est: quando verò egressa modum, foras eruperit, tunc demum Adulterium fit, non à concupiscentia, sed à nimio & illicito illius luxu.

Ex Latinis, ^d Cyprian. Sic abluis, quos parentalis labe infecerat, ut nec actualis, nec originalis macula post ablutionem illam vlla sui vestigia derelinquat.

^e Hilarius, concupiscentiam non peccatum, sed viam ad peccatum vocat. ^f Ambros. Non mediocre est, mitigare iracundiam, non inferius, quam omnino non commoueri. Hoc nostrum est, natura illud. Ille denique commotiones in pueris, innoxie sunt, quæ plus habent gratia, quam amaritudinis.

Hierony. ^g Quomodo iustificati sumus, & sanctificati, si peccatum aliquod in nobis relinquitur.

Gregor. ^h Si qui sunt, qui dicunt, peccata in Baptismate superficie tenus dimitti, quid est, hac prædicatione infidelium, in qua ipsum fidei Sacramentum festinant soluere: in quo principaliter ad cælestis munditiæ mysterium anima ligatur, ut absoluta radicibus à peccatis omnibus, soli illi inhereat, de quo psalmista ait. Mihi autem adhaere Deo, &c.

Aug. in omnibus tomis. 1. libro ¹ 2. de Genesi Bernard. ser-
 contra Manichæos: Aliquando ratio viriliter etiam mone de sex
 commotam cupiditatem refrenat, atque compescit. Quod tribulationibus
 cum sit, non labimur in peccatum, sed cum aliquanta lucta- Peccatum in
 tione coronamur. Tomo. 2. ^k Quamuis insint, dum si- foribus est (in-
 mus in corpore mortis, huius desideria peccati, si nulli eorum quit) nisi ipsa
 adhiberemus assensum, non esset unde diceremus, Patri no- aperias, non in-
 stro, qui est in cælis: Dimitte nobis debita nostra. strabis, appetitu

Tomo. 3. ¹ Prima curatio est causam removere lan- in corde prurisi:
 guoris, quod per omnium sit indulgentiam peccatorum. Se- sed nisi sponte
 cunda ipsum sanare languorem, quod sit paulatim proficien- ceßeris, nihil
 do in renouatione huius imaginis., &c. nocebit: con-

Tomo. 4. ^m lib. de Continent. 7. sensum cohibe,

Tomo. 5. ⁿ Illa concupiscentialis inobedientia quanto ne praeualeant
 magis absque culpa est, in corpore nō consentiens: si absque hac, & imma-
 culpa est in corpore dormientis. culatus eris.

Tomo. 6. ^o Opus nuptiarum ab omni crimine de- ¹ cap. 14. Item
 fendit Apostolus. I. Retract. 15.

Tomo. 7. ^p Dicimus Baptisma dare omnium indul- ^k epist. 200.
 gentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere, &c. ¹ 14. Trini. 14.
 Et infra: hac (concupiscentia) etiam si vocatur pecca- ^m Languorem
 tum, non utique peccatum est: sed quia peccato facta est, sic istum culpa me-
 vocatur. ruit, natura

Tomo. 8. ^q Opus hoc castum, in coniuge non habet non habuit:
 culpam. quam sanè cul-

Tomo. 9. ^r Nunquid quia deleta est tota iniquitas, pam per laua-
 nulla remansit infirmitas? crum regene-

Tomo. 10. ^r Restat ergo cum carne conflictus, quia gratia fidelibus
 deleta est iniquitas sed remanet infirmitas. iam remisit,

Respondent primò, loqui Augustinum more sed sub eiusdem
 vulgi, non scripturarum. medici mani-

Contra. 1. non solum in concionibus, & Episto- bus adhuc na-
 lis, sed in libris etiam maximè serijs Pelagianos, tura cum suo
 ex scripturis refellens, hoc idem docuit. 2. ergo per lāguore cōsugit.

ⁿ lib. 1. Ciuit. 25. ^o lib. de bono coniugali cap. 11.

^p I. contra duas epist. Pelagian. cap. 13.

^q in Psal. 50. ^r tract. 41. in Ioan.

^s serm. 6. de verbis Apostoli.

DE STATV PECCATI

nicioso decepisset errore populum.

Respondent. 2. dupliciter accipi peccatum nimirum, pro, *peccato faciente reum*, &, non *faciente* : priori modo Aug. loqui: posteriori, peccatum in renatis esse. Sed hanc distinctionem iam ex Augustino

¹ *supr. cap. 7.*

in argumento

3. respons. 2. ad primum.

^u *Caluin. 3.*

Instit. 3. §. 12.

¶ 13.

euacuauimus.

^u Respondent. 3. Augustinum timuisse aliquādo inuidiam quam illi conflare Pelagiani studebant: quasi doceret, non remitti omnia per Baptismum peccata. Ideo ergo abstinuisse à nomine, *peccati*, quando loquebatur de Concupiscentia. verum hæresi Pelagiana prostrata, & inuidia superata, apertè vocasse concupiscentiam peccatum lib. 5. in Iulianum & tract. 41. in Ioannem.

Contra. 1. non licet ob metum inuidiæ aliquid falsum docere, maximè in causâ fidei vt idem Aug. monet. At non solum concupiscentiam non appellat peccatum, sed asserit peccatum non esse. 2. lib. 7 6 in Iulianum idem rursus docet. *Tu autem qui putas* (inquit) *quod si malum esset concupiscentia, careret ea qui baptizatur, multum erras. Omni enim peccato caret: non animi malo.* Item tract. illo ² 41. in Ioan.

^x *libro de mēdacio.*

^y *cap. 5. item*

lib. 1. Retract.

15. qui poste-

rior est libris in

Iulianum: &

libro de Perfe-

ctione Iustitiæ,

qui posterior est

libris Retract.

^z *supr. in ci-*

tatione tom. 9.

Refellitur rationibus.

CAP. I X.

RIMA Baptismus non liberat hominem à Concupiscentiâ. Igitur vel illa non erit originis peccatum: vel Baptismus non liberat hominem ab originis peccato.

Respondent, in Baptismo tolli concupiscentiæ dominium sed non concupiscentiam.

Contra. 1. si concupiscentiâ est originale peccatum, id non erit propter dominium: quia originale inuenitur in infantibus, carentibus tali dominio,

postea enim per consensum voluntarium accedit.

Ergo dominium istud, non ad originale, sed ad actuale peccatum reuocandum esset. [2. concupiscentia dominans, in multis fidelibus prauè uiuentibus praualeat. Igitur, vel nusquam fuit illis originale peccatum per Baptismum, ablatum: vel multiplicia in vno, & eodem homine poterunt esse originalia peccata. Et quidem sine dependentia mutua. Prius enim cum amplius non existat, quomodo poterit esse posterioris causa? nec enim dices causam esse finalem.]

Secunda impossibile est aliquid simul esse peccatum, & effectum eiusdem peccati, secundum vnum & idem. alioquin esset seipso prius. ^b At concupiscentia est effectus originalis peccati. Ergo non poterit esse originale peccatum.

Tertia, si homo non nasceretur ex Adamo, & tamen concupiscentiam haberet: minimè posset illa vocari peccatum, ^c teste Aug. Igitur illa ex se peccatum non erit.

Quarta, si sumatur concupiscentia pro inuoluntario actu, id est primis concupiscentiæ motibus, quibus mens resistit ^d nullum peccatum est. Igitur multo minus concupiscentia ut pro prouitate ad actum, dici poterit peccatum.

Quinta, iuxta hunc tertium errorem nos Christus non verè redemit, siue liberauit: sed imputatiuè tantum, contra ipsum Christum: ^e si vos siue liberauerit, verè liberi eritis inquit.

domini cum gratia, est facilis, item & suavis. At huiusmodi motus, sine maximo speciali auxilio, vitari nequeunt. Ergo lege non prohibentur. Quod autem lege non prohibetur, peccatum nullum est.

^f Ioan. 8. v. 36.

^b *August. 5. in Iulianum 3.*

Concupiscentia (inquit) pena peccati est: quia reddita est meritis inobedientis.

^c *3 in Iulian.*

12.

^d *1. quia in pueris, amentibus, & dormientibus, ideo peccatum non sunt, quod sint extra potestatem personarum illarum, ut docet Aug. 10. Confess. 30. Prosuper. 3. de vita contempl. 6.*

Ambros. 1. offi. 21. At sunt etiam extra potestatem aliorum hominum. 2. lex

DE STATV PECCATI

Soluntur argumenta ex Epistola ad Romanos.

C A P. X.

^a Rom. 6. v.

12. μὴ βασι-
λευέτω ἡ ἁμαρ-
τία ἐν τῷ θνήσκῃ
ὑμῶν σώματι.

^b cap. 7. v. 18.

κατεργάζεται
τὸ καλὸν ὅσον
ἐν ἐμοί.

^c v. 15. ὁ μισθός
τοῦ κακοῦ.

^d Denter. 9.

v. 21. Peccatū

vestrum, quod

fecerati, id est,

vitulum, arri-

pions igne comb-

busi. Threnor.

4. completa est

iniquitas tua,

filia Sion, non

addes ultra, ut

transmigret te,

&c. Vbi poni-

tur peccatum, pro pœna, quæ est effectus peccati.

Rom. 7. vers. 7. lex pec-

catum, Absit? ubi peccatum accipitur pro causa peccati.

^e Osee 4. v. 8. Peccata populi mei comedent: id est oblationes, pro ex-

piatione peccati.

^f Rom. 7. v. 23. quo Apostolus reuera Iustificatus ait: Sentio (sine vi-

deo) aliam legem in membris meis, &c.

R I M A, Paulus de concupiscentia agit cum ait: ^a Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. id est, quamuis sit, non tamen dominetur. At ibi peccatū accipitur proprie 1. quia concupiscentiam vocat Paulus, non bonam. 2.

malam. 3. quia describit eam priuatiuè, per illud

^b Perficere bonum non inuenio. 4. positiuè per illud:

quod odio malum illud facio. 5. quia dicit concupiscen-

tiam pugnare cum Præcepto: Non concupisces 6. quia

docet, illud malum esse crucifigendum, mortificā-

dum, destruendum. 7. quia propter hoc exclamat:

miser ego homo, &c. Ergo concupiscentia est verè

peccatum.

Negatur minor. 1. quia constat ex scripturis, vo-

cem, Peccati ambiguam esse, Nunc enim pro cul-

pa: nunc pro effectu, & causa peccati: nunc pro ^c Sa-

crificio sumitur: constat quoque ex Scripturis pec-

cata propriè dicta, in iustificatione tolli: ^d non ta-

men concupiscentiam. Ergo ex Scripturis constat

hunc locum, esse de peccato improprie dicto, id est

pœna, siue effectu peccati intelligendum. 2. Quia

testatur Apostolus hoc peccatum esse in corpore.

&c.

Ad 1. 2. 3. 4. & 6. probationem, hæc omnia rectè dici a Paulo: non quod concupiscentia sit proprie peccatum, sed quia est corruptio quædam incitans ad malum. Ad 5. & 7. respondetur § infra.

5 in respond

ad 2. & 7.

^b Rom. 7. v.

7. ἁμαρτίαν
οὐκ ἔγνω, ἡμεῖς
διὰ νόμον.

1 *ibid.* πάλι τα
 2 ἐκπεπυμένα
 3 οὐκ ἔστιν, ἡ
 4 μὲν οὖν νόμος ἔλε-
 5 γον, οὐκ ἐκπε-
 6 πύσιν.

Mathai s.

၁၇. အိမ်ထောင်

On Audistis.

quia, i'p'ia

τοῖς ἀρχαίοις.

ὁμοιότητις.

७२८. ईश्वर जी

λέγου ἑμῶν, ὅτι

παῖ, ὁ βλέπων

γυνῆς πρὸς :

Ἰππὸν υμῖν

αὐτὴν, ἥδη

ἡμοιχύνον αὐ-

παι, c̃ tĩ xgr

Νῆα αὐτῆς : ἑρσά

in corde suo.

Rom. 7. v. 7.

m v. 8.

Dices: ergo in eodem capite, Paulus maximam
 æquinoctiationem ponit in voce, *Peccati*.

m v. 8.

DE STATV PECCATI

n v. 14. οἷδα-
 ἰδω, *scimus*, ὅ
 ὅτι ὁ νόμος,
 πνευματικῆς
 ἐστίν, ἡ γὰρ δι' σαρ-
 κιν ἐμὴ, πει-
 ραζόμενος ἐπὶ
 τοῦ ἁμαρταν.
 o v. 23. τοῖ,
 δουλεύω νόμῳ,
 διῦ.

P nec prauari-
 torem facit,
 qui non asse-
 quitur finem.
 q Non enim
 significat Pau-
 lum secundum
 opera carnis, id
 est flagitiosè
 vixisse.

z v. 16. εἰ δὲ ὁ
 εἰ θέλω, τὸ π
 ποιῶ, σύμφημι
 τῷ νόμῳ, ὅτι
 ἡ γὰρ.

tur concupiscentiam [siue concupiscendi actum.]

Tertia, ⁿ scio enim quia lex spiritualis est. Ego au-
 tem carnalis sum, venundatus sub peccato. Id est, quia
 carnalis sum, hanc non adimpleo legem. Sed illam adim-
 plebat respectu actuum voluntariorum : ° mente
 (inquit) serui legi Dei. Ergo restat illam non adim-
 pleuisse respectu concupiscentiarum : ac proinde, hu-
 ius respectu, peccasse.

Respond. 1. fortasse in Præcepto, *Non concupisces*,
 duo contineri : media, scilicet & finem. media sunt,
 non consentire motibus concupiscentiarum : finis, nul-
 los habere huiusmodi motus. media præcipiun-
 tur : finis non item : sed tantum P indicatur. Iuxta
 prius dixit Apostolus : *mente serui legi Dei*. Iuxta
 posterius : *Ego autem q carnalis sum*, &c. id est, *gero*
naturam à peccato, tanquam à causa, corruptam : non
 tamen quæ sit ipsa peccatum. 2. probabile vide-
 ri : Hoc præcepto, solum contineri media : ac tan-
 tum prohiberi consensum in concupiscentiarum mo-
 tus. Apostolus ergo noluit dicere : *se hanc non ser-*
uare legem : sed, *si quod peccatum contingit : non id vñ*
legis, quæ spiritualis est, sed propter corruptam accidere
naturam.

Quarta, ⁱ si quod nolo, facio, consentio legi, quia bo-
 na est. Ergo consentiendo mens Pauli legi Dei,
 idem nolebat lex, quod mens Pauli. Sed mens
 Pauli nolebat inuoluntarios actus. Ergo neque
 lex, Igitur illos prohibebat.

Respondeo 1. veram esse conseq in quibusdam,
 non omnibus. Nam idem nolebat lex, quod Pauli
 mens : in quantum vtrumque nolebat consensum
 in concupiscentiarum motus : Sensus enim verborum
 Pauli est : *Si inuitus concupisco, non repugno legi, sed*
consentio. Non autem idem nolebant, in quantum
 Paulus, nec quidem inuoluntarios motus volebat :
 lex autem nihil dumtaxat prohibebat. 2. etsi lex
 prohiberet illos : non tamen vt repugnantes me-
 dijs, sed tantum fini. At quod repugnat fini, pec-
 catum non erit.

Quinta, ¹ invenio igitur legem, volenti mihi facere bonum, quoniam malum mihi adiacet. Id est, iuxta Calvinum, dum volo, bene operando, legem servare, non possum, propter concupiscentiam contrariam legi.

Respondeo. 1. hunc locum obscurissimum esse, ita ut multi interpretes arbitrentur aliquid deesse, & alius alio modo defectum resarcire studeat. [Ex loco autem obscurissimo, nisi antea bene explicato argumentum est inutile.] 2. negatur illa interpretatio Caluini. Sed potius sensus est, *iuxta Augustinum, volenti mihi bene operari, inuenio legem esse quoddam bonum : quia dum concupiscentia trahit ad peccatum, lex à peccato abstrahit.*

Sexta, ^v Video aliam legem in membris meis repugnan-
tem legi mentis meae, & captiuantem me in lege peccati.
quod repugnat legi, quod captiuat in lege peccati
vere peccatum est.

Ad Maiorem, loqui Paulum, de repugnantia po-
sitiva: & lege captivante, non absolute, sed incita-
tive, in lege peccati.

Ad Minorem, veram esse, de repugnantia priuatiua : item de captiuante absolute : falsam de repugnantia positiua, siue contraria tantum : & de captiuante incitatie, id est, solum sollicitando ad peccandum.

Septima, *⁊ infelix ego homo, quis me liberabit de cor- ⁊ vers. 24.*
pore mortis huius? *παραίτητος*

Respondedo, se infelicem vocare, ratione miseria-
riarum, siue poenarum corporis corruptibilis, ac
mortalis.

O τaua, ² velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. At qui non perficit bonum, peccat.

Ad Maiorem intelligi de perfectione finis, nimirum: *nullos habere concupiscentie motus.* vers. 18.

Ad Minorem veram esse si quis debeat, & possit perficere. Nam si debeat, & non possit: miser erit, non peccator. si possit, & non debeat: minus bonus erit, non tamen malus. At, *nullomodo concupiscere*, non est in nostra situm potestate.

ἡ. 21. Ζαῖσκω
 ἄρα πὺν νόμον
 πῶ θίλοντε ἱμοὶ
 ποιῶν τὸ κελόν,
 ὅπ' ἱμοὶ τὸ κελὸν
 περ ῥάκεται.

**I. contra
duas litteras Pe-
lagianor. 10.**

V υ. 13. βλί-
 πωῖτερον νόμον
 ὡς πῆς μέλισσῇ
 μου, ἀπὸ πρῶ-
 τινος ὁμοῦ πρὸ νό-
 μῳ τῶ νοός μου.
 X ita Aug. I.
 de purg. & cō-
 cur. 30.

Υ υερς. 24.
 θαλασσωρε
 ἰγὼ ἀνθρώπου,
 τίς με ῥύσεται
 ἐκ τῆ σόματος
 τῆ θανάτου πύ-
 νου.
 2 υερς. 18.

² vers. 18.

DE STATV PECCATI

^{az} Rom. 8. v.

7. π̄ φ̄σ̄ν̄μα
τ̄ης σαρκ̄ς,
ἐχθ̄ρ̄α εἰς θεόν,
in Deum,
τ̄ς ᾧ νόμος τ̄ς
θεῖς οὐχ ὑπο-
τάσσεται.

Nona, ²² Sapiencia carnis inimica est Deo, legi enim subiecta non est.

Respondeo, per, *sapiencia carnis*, intelligi reuera peccatum, sed actuale, nimirum, nimium affectum ad carnalia. Nam, illam Sapienciam, in solis impiis dicit esse Paulus, cum tamen, caro, & concupiscencia sint etiam in iustis.

Soluntur ducta ex alijs scriptura locis.

CAP. XI.

^a *que ex se peccatum non est.*

^b Psal. 18. v.

13.

^c Psal. 50. v.

12..

^d Hier. 17. v.

9. עקב הלב
מפל ואנש

gakof hallef
miccol vea-
nusch, quod

vertit Pagni-
nus: supplan-
tatum cor,
prae omnibus, &

anxium. עקב
autem est Toar

à verbo עקב
gakaf: quod

supplantare ac
seducere signi-
ficat.

^e Luther. aff.

ar. 2.

PRIMA, Genes. 6. & 8. *Cuncta cogitatio cordis humani intenta ad malum omni tempore.* Hebraicè: *ipsum signum cordis humani totum, Et semper esse malum.*

Respondeo, vel intelligi de ^a pronitate ad malum, vel potius de actuali peccato.

Secunda, ^b *Delicta quis intelligit.* Item, ^c *Cor mundum crea in me Deus.*

Respondeo, ibi agi de actualibus peccatis occultis, vel de venialibus.

Tertia, ^d *Prauum est cor hominis.*

Respondeo 1. Prauum ibi non significare malum, sed difficile cognitu. Nam in Hebræo est, עקב gakof, non רג Rag, malum: & Septuaginta verterunt βαθύς καὶ ὅσος, cor profundum: ac consonat vocabulum sequens *Et inscrutabile.* 2. posse intelligi, de pronitate ad malum. 3. loqui Hieremiam de impiorum corde, quod immundum esse, non negamus.

Quarta, ^e *Qui orat ut fiat voluntas Dei, fatetur se non facere voluntatem eius. Qui petit sanctificari nomen Dei, agnoscit se illud polluere. Qui cupit regnum advenire Dei, intelligit se sub regno diaboli esse. At hæc omnia petuntur in oratione Dominicâ.*

Negatur Maior, alioquin Christus in peccato fuisset,

fuiſſet, cum oraret in horto. Petimus ergo fieri *uoluntatem Dei*, propter peccatores, qui ab ea recedunt. *Sanctificari nomen*, eius, ut ſanctificati per Baptiſma, perſeueremus in gratia Dei. *Regnum aduenire*, ut ſiamus participes reſurrectionis beatæ.

Quinta Math. 13. Parabola fermenti in ſata tria miſſi fermentata paulatim Luc. 10. Parabola hominis à prædonibus ſauciati, paulatim curati, docetur, non ilico à peccato hominem ſanari.

Reſpondeo, aliud eſſe à peccato, aliud à languore ſanari peccati.

Poſterius, illæ Parabolæ, non autem prius ſignificent.

Sexta, quos dixerat Dominus Ioan. 13. ^f mundos: eoſdẽ diſcipulos ait ^g cap. 15. eſſe purgandos. ^h u. 10. ⁱ u. 2.

Reſpondeo purgandos à venialibus.

Septima, iubet Apoſtolus: ^h *Renouari fideles ſpiritu mentis*. ^h Ephes. 2. ⁱ u. 23.

At nihil renouatur, niſi vetuſtatem habeat, hæc autem in homine quid eſt niſi peccatum ex Adamo contractum?

Reſpondeo, duplicem vetuſtatem eſſe: vnã, originale peccatum: alteram, corruptiones ex peccato relictas. Ab hac, non ab illa iubet Apoſtolus renouari fideles.

Octaua, Coloſſ. 3. ⁱ *mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam*. Ecce, membra noſtra vocantur, nomine peccatorum maxime proprie.

Reſpondeo, per membra, equidem intelligi concupiſcentiam: non quod ſit proprie hæc omnia peccata: ſed quia ſit eorum cauſa. Senſus enim Pauli eſt, nos debere mortificare prauos concupiſcentiæ motus, ad hæc impellentes peccata.

Nona, Heb. 12. ^k *Deponentes omne pondus, & circumſtans nos peccatum*.

Reſpond. 1. per peccatum non poſſe intelligi concupiſcentiam, tum quòd cum euelli nequeat, fruſtra Paulus tolli hortaretur, tum quia per, *circumſtans peccatum*, iuxta omnium ferè mentem interpretum,

ⁱ u. 3. νικῶν
κατὰ τὰ μέλη
ὑμῶν τὰ ἐπὶ
τῆς γῆς, πορ-
νείαν, ἀκαθαρ-
σίαν, πᾶθος.

^k u. 1. ὅταν
ἀποθέσθαι πάν-
τα, καὶ πρὸς ἀνι-
στάσθαι ἀμαρ-
τίαν.

DE STATV PECCATI

intelligitur extrinsecum aliquid. At concupiscentia est intrinseca maximè. 2. per, pondus, curas intelligi inanes: per, *circumstans* peccatum, occasiones, & pericula peccati. Ita interpretes.

^l v. 18. εἰς τὸ
 εἶναι ἡμᾶς ἀπαρ-
 χήν πᾶσι τῶν
 αὐτῶν κτισμάτων,
 τῶν, creaturarum.

^m 1. Ioan. I. v.
 8. ἐὰν ἐπιωμῶμεν
 ὅτι ἀμαρτάν
 οὐκ ἔχουμεν,
 ἑαυτοὺς πλανώ-
 μεν.

Decima, Iacobi. 1. ^l ut finis initium aliquid creaturae eius. Ergo imperfectè iustificamur.

Respondeo Græcum, ἀπαρχή, contrarium significare: nempe primitias, siue, quod est primarium, atque precipuum, vult enim dicere Iacobus sanctos esse perfectissimam creaturarum partem.

Vndecima, ^m Si dixerimus quia peccatum non habemus nos ipsos seducimus.

Respondeo, ibi agi de venialibus peccatis.

Soluuntur ex PP.

CAP. XII. & XIII.

^a CAP. II.
^b 2. In Iulian.
^c ita citatur à
 Kemnitio pag.
 481. Exam.

PRIMA, ^a Cyprianus apud ^b August.

^c Malis motibus de origine venientibus, fortiter resistens, (inquit) ne quisquam sibi de puro, atque immaculato pectore blandiatur, ut innocentia sua fretus, medicinam non putet adhibendam esse vulneribus, cum scriptum sit : Quis gloriabitur castum se habere cor? aut quis gloriabitur mundum se esse à peccatis?

^d ex ipsa serie
 verborum Au-
 gustini, faciliè
 deprehenditur
 fraus argumen-
 ti, siue citatio-
 nis Kemnitij.

Respondeo, hæc, ita in Augustino haberi: ^a Absit ut sanctum Cyprianum aut avarum existime-
 mus; quia cum avaritia: aut impudicum, quia cum im-
 pudicia: aut ire subditum quia cum ira: aut ambitio-
 sum, quia cum ambitione: aut carnalem, quia cum car-
 nalis vitiis: aut seculi huius amatorem, quia cum illece-
 bris secularibus conflegebat. Iam verò, ideò nihil eorum
 erat, quia his malis motibus, partim de origine, partim de
 consuetudine venientibus fortiter resistebat. Hæc ille,
 quibus clarè ostendit concupiscentiam in Cypria-
 no nō fuisse peccatum. Deinde Augustinus ostend-
 ere volens, nihilominus Cyprianum venialibus.

non caruisse culpis: Nec ideo (inquit) tamen in tam periculoso, laboriosoque certamine, nullo telo feriebatur hostilis, cum dicat in epistola sua de eleemosyna: Ne quisquam sibi de puro, atque immaculato pectore blandiatur, &c. In quibus omnibus nihil est, nisi contra Kemnitium: scilicet, & concupiscentiam ex se non esse peccatum: & existere quædam venialia peccata.

Secunda, Hilarius vocat corpora nostra, omnium vitiorum materiam, mala quæ in nobis sunt, malitiam per conditionem originis, pro qua polluti, & sordidi, nihil in nobis mundum, nihil innocens obtinemus, nec hanc ait defuisse Apostolis malitiam.

Respondeo, hæc dici ratione corruptæ naturæ: quæ, etsi peccatum non sit, tamen si ipsi relinquamur, nihil nisi sordidum obtinemus: quia ad varia trahimur vicia. Nihilominus: Cum per firmitatem animi (inquit Hilarius) horum omnium surreptentia incontinentia reprimuntur, emundamur à peccato, per huius victoria gloriam.

Tertia, ° Ambrosius concupiscentiam in renatis ^{c lib. de Isaac,} appellat vitium, iniquitatem, & delectationem mandato ^{et anima cap.} Dei auersam. ^{8.}

Respondeo nomine, vitij, omnem significari corruptionem: quamvis propriè peccatum non sit. Ut Aug. docet 2. libro in Iulianum. Concupiscentia iniquitas vocatur, quia est deordinatio quædam, & peruersitas naturæ, contra ordinem in prima creatione positum: quamvis minimè sit propriè peccatum: cum in voluntate non resideat. Sicut nec propriè peccatum erit, rebellio in hominem effreni equi: quamvis sit deordinatio à prima animalium conditione.

Dicitur Delectatio, auersa Dei mandato, sed materialiter tantum: siue vt obiectum, non vt actus.

Quarta ^f Hierony. vocat motus primos ^{in 7. Math.} *πρωτοις*, qui quamvis habeant culpam, tamen sine crimine sint, secundos *δευτεροις* appellat cum accesserit cōsensus. Ergo iuxta Hieronymum nulli sint absque culpa concupiscentiæ motus.

DE STATV PECCATI

Respondeo, loqui de actuali peccato, quod in veniale, & mortale distinguit. Veniale est, cum actus malus non est omnino inuoluntarius: Mortale, cum est planè voluntarius in re graui.

§ Quinta, Aug. ^h Lex (inquit) ista peccati, & remissa est, in regeneratione spiritali, & manet in carne mortali. At nihil remittitur quod peccatum non sit. Ergo ante Baptismum concupiscentia, quæ est lex peccati, proprie peccatum erat. Eadem autem quæ ante, nunc nobis remanet. Igitur &c.

Respondeo, Concupiscentiam, in non renatis dici peccatum, non ratione sui, sed originalis peccati sibi suo modo annexi, & hac in parte per Baptismum remitti.

Sexta ¹ sicut (inquit idem) adulterium actu transit, remanet reatu, ita concupiscentia transit reatu, remanet actu. At reatus Adulteri includit peccatum propriè dictum. Igitur & actus Concupiscentiæ.

Negatur conclusio. Non enim Augustinus comparat concupiscentiæ actum, cum Adulterij reatu, maxime in ratione peccati. Sed tantummodo vult: sicut Adulterij actus transit, & remanet reatus, per modum scilicet habitus: ita concupiscentiæ ^k reatum transire, per Baptismum scilicet: quamuis ipsa verè actu idest re ipsa maneat.

Septima, Aug. ¹ discernit mala, quæ patientiâ toleramus, à malis quæ per continentiam refrænamus. Sed nequeunt distingui, nisi quia, hæc sunt propriè peccata, illa non sed tantum poenæ.

Negatur minor. distinguitur enim, quia ^m hæc nos ad malum inclinant, non autem illa.

Octaua, ⁿ vocat Concupiscentiam, vitium con- procedat quomodo peccatum in quod nos concupiscentia ducit, reatus concupiscentia dicitur. ¹ 5. in Iulian. cap. 4.

^m Non talia sunt vitia (inquit 2. in Iulian.) quæ iam peccata dicenda sint: passionibus sunt, vitia sunt, frangenda, cohibenda, sananda sunt.

ⁿ 5. in Iulian. 5.

tra quod sit pugnandum.

Respondeo, id verum: At *vitium*, non significat ibi peccatum, sed corruptam naturam.

Nona, ait esse languorem obluantem saluti nostræ: & infirmitatem succumbentem legi Dei.

Respondeo, esse languorem nusquam negauimus, qua reuera succumberemus legi, nisi adiuuaremur gratia.

° Decima, vt errorem Pelagianum reijcit, *assertere homines per Baptismum perfecte renouari.*

P Negatur, solum enim eos damnat asserentes iniustum in hac vita, nullo maculari veniali peccato.

Vndecima, idem q ait: *Concupiscentiam vocari peccatum non tantum quia ex peccato facta est, & quia peccatum facit, si vincet: sed quia peccandi delectatione mouetur, etsi ei vincente, delectatione iustitie non cōsentiatur*

Item: ° *Concupiscentia carnis (inquit) aduersus quam bonus concupiscit spiritus, Et peccatum est: quia illi inest inobedientia contra dominatum menti: Et pœna peccati est: quia reddita est meritis inobedientis: Et causa peccati est, defectione consentientis, vel cōtagione nascentis.*

Respondeo, August. accipere vtroque peccatum non quidem proprie, sed materialiter pro corruptione ac vitio naturæ: ita enim ipsemet monet cum ait: *Et ideo iam non sit peccatum (scilicet concupiscentia) sed sic vocetur iure, quod peccato facta sit, siue quod peccandi delectatione moveatur, &c.*

Duodecima, ° comparat concupiscentiam cum ex citate cordis quam proprie peccatum esse, non dubitat.

rationem ab omnibus peccatis non quantum ad liberationem ab omnibus malis. ° 1. contra duas epist. Pelagianor. 13. ° 5. in Iulianum. 3.

° in priori loco. Voluit autem Augustinus non solum dicere Concupiscentiam esse pœnam, & causam peccati: sed præterea addidit, etiam esse peccatum: vt ostenderet contra Iulianum eam non esse bonam, sed reuera vitium naturæ, vt sunt habitus prauis: qui tamen propterea non erunt formaliter peccata, nisi insint voluntati subiectis cum deformitate siue denegatione à lege morali. ° ibidem.

° 2. de bono Perseuerantia

cap. 5.

P 6. in Iul. 5.

Dixisse (inquit) mouissimas, quod gratia non perfectè

hominem nouè faciat. Non hoc

dico, attende quod dico gratia perfectè ho-

minem nouum facit: quando-

quidem, & ad corporis immor-

talitatem, plenamque felicità-

tatem ipsa perducit. Nunc

etiam perfectè innouat homi-

nem: quantum attinet ad libe-

rationem ab omnibus peccatis non quantum ad liberationem ab omnibus malis.

° 1. contra duas epist. Pelagianor. 13. ° 5. in Iulianum. 3.

° in priori loco. Voluit autem Augustinus non solum dicere Concupiscentiam esse pœnam, & causam peccati: sed præterea addidit, etiam esse peccatum: vt ostenderet contra Iulianum eam non esse bonam, sed reuera vitium naturæ, vt sunt habitus prauis: qui tamen propterea non erunt formaliter peccata, nisi insint voluntati subiectis cum deformitate siue denegatione à lege morali. ° ibidem.

DE STATU PECCATI

Respondeo, in hoc solum comparare, quod, si-
cut cæcitas cordis est simul peccatum, & pœna pec-
cati: ita & concupiscentia suo modo sit peccatum
id est improprie dictum, & peccati proprie dicti
pœna.

^u tract. 41. in
Joan.

Decima tertia, ^u liberati sunt (inquit idem) à pec-
cato, quia carent criminibus, Et querela: sed illa est inchoa-
ta, non perfecta libertas, & c. Item: Quandiu vivis, pecca-
tum neceſſe est esse in membris tuis, & c.

Respondeo, hæc dici ratione venialium peccato-
rum, in quæ facile ruimus, propter concupiscen-
tiam, & quibus non caremus: perfecta autem erit
libertas, cum & à concupiscentia reluctante, & ve-
nialibus peccatis erimus liberati in cœlo.

^z ibidem.

Decima quarta, ^x tractans discrimen regnantis,
& non regnantis, peccati: Non ergo (inquit) Deus
quedam peccata damnat, quedam iustificat, Et laudat:
nulla laudat, sed odit omnia.

^y ut Kemnit.
fingit.

^z quia proprie
non est pecca-
tum.

Respondeo, hæc vera esse. Nam & ipsam con-
cupiscentiam, quæ improprie peccatum est, Deus
etiam odit, vt vitium, & languorem. Nec tamen
sequitur ^y malè Concilium Tridentinum dixisse,
Deum nihil in renatis odisse, loquitur enim Con-
cilium de odio redundante in personam. At non
odit renatos, propter ^z concupiscentiam.

Soluntur rationes.

CAP. XIII.

R I M A, motus concupiscentiæ sunt illi-
citi. Ergo divina prohibiti lege.

Respondeo, esse illicitos ratione con-
sensus, non autem ratione tolerantie: qua
ipſos patimur.

Secunda, quod pertrahit ad malum, eadem lege
prohibetur, qua malum: vt patet de osculis im-
pudicis.

Respondeo, [1. prohiberi reuera consensum tam in rem malam, quam in rem trahentem ad malum quatenus ad malum intendit, quia hic consensus est intrinsecè malus: habet enim pro fine malum.] 2. prohiberi malum & trahens in malum, si sit vtrumque in nostra sitam potestate, concupiscentia autem, non est huiusmodi. [3. negatur propositio. Nam sciens se tentationi resistere posse: potest se tentationi exponere. At non debet tamen se exponere peccato. Cuius discriminis ratio est, quod tentatio non sit intrinsecè mala moraliter: sit autem peccatum intrinsecè malum.]

Tertia, qui cogente cupiditate ad malū trahitur, quia resistere nequit, nihilominus peccat. Ergo & peccabit, qui motus concupiscentiæ etiam inuoluntarios sentit.

Respond. 1. negatur consequ. quia qui cogente cupiditate ad malum trahitur, consensum præbet voluntatis. At qui motus inuoluntarios sentit, consensum non præbet: Alioquin, quomodo essent inuoluntarij. [2. negatur antecedens si de coactione omnino necessaria sermo sit, quomodo enim peccatum erit, quod vitari nequit?]

Quarta, Deus odit concupiscentiam ^a iuxta August. Sed nihil odit præter peccatum. Quia quæcumque fecit amat, fecit autem omnia præter peccatum. ^{a in Psal. 35.}

Ad Maiorem, Deum odio habere concupiscentiam, non ratione Entitatis positiuæ, sed ratione languoris, defectus, rebellionis siue inordinationis eius ad peccatum trahentis.

Ad Minorem, negatur. Ad rationem negatur Deum omnia, præter peccatum, fecisse. Non enim mortem, cæcitates, vel similes priuationes, ortas ex defectu secundarum causarum, fecit.

Quinta, concupiscentia non est à Deo. At omnis iusta pœna est à Deo. Ergo cōcupiscentia non erit solum pœna, sed peccatum.

DE STATV PECCATI

Respondeo, 1. si quid concluderet argumentum, inferret etiam mortem esse peccatum. 2. concupiscentiam, quatenus mala est, atque rebellio ^b non esse à Deo: esse autem ab eo, quatenus illam ordinauit in pœnam. Nec tamen ex ea parte qua mala est, erit propterea peccatum: sed tantum vitiū naturæ.

Sexta, nulla pœna huius vitæ existit: quæ ob finem bonum non valeat expeti. Concupiscentia, nulla ratione expeti potest. Ergo, &c.

Respondeo, 1. ^c negando Maiorem vt patet de tentationibus. [2. ^d admissa Maiore, respondetur ad Minorem, expeti posse concupiscentiam, non quatenus mala est, sed quatenus instrumentum exercendæ virtutis.]

Septima, Christus factus est nobis in omnibus similis, absque peccato. At concupiscentia caruit. Ergo illa peccatum est.

Negatur Maior absolute sumpta. Nam Christus ^e caruit etiam ignorantia, & morbis quæ non sunt peccata. Quare nec absurdum erit caruisse concupiscentia, quæ peccatum non sit.

Octaua, omne quod non est conforme legi diuinæ, peccatum est. At concupiscentia non est conformis tripliciter. 1. quia non conuenit cum institutione primæ humanæ naturæ. 2. quia nequit conuenienter rationi viuere. 3. quia militat contra legem scriptam, non concupisces.

Ad Maiorem veram esse de peccato largissimè sumpto, non autem morali.

Ad Minorem concupiscentiā non esse conformem legi diuinæ latissimæ sumptæ: cui etiam hoc modo nec sunt conformes naturales defectus. lex autem circa mores ad concupiscentiam minimè spectat: sed ad rationem. Ad primam probationem, non fuisse hanc institutionem præceptum morale, sed donum supernaturale. Ad 2. posse hominem ad iutum auxilio, etiam instante concupiscentia, rationabiliter viuere: nec enim rationabiliter viuere, ad concupiscentiam spectat: sed ad rationem,

^b non enim Deus fecit peccatum: unde illa orta est.

Sed solum sustulit iustitiam originalem, quæ carnem spiritui subiiciebat, & rebellionem impediēbat.

^c ita Aug. 10. Confess. 28.

^d [Si enim possunt expeti tyrannorum tormenta, non vt ab intentione mala: sed tanquam martyrij instrumenta: quidni & tentationes ab eo qui probabilissimè sciat se resistere posse:

appeti poterūt, vt instrumenta exercendæ virtutis?]

^e vide Aug. 2. de peccator. mer. & remiss. 29. & 5. in Iulian. 9.

Ad 3. hanc legem spectare ad actus voluntatis nostræ.

Sententia^a Petri Lombardi.

CAP. XV.

1.

ONCUPISCENTIA est prava qualitas nobis superaddita in carne, & per carnem in anima qua sumus prout ad omnia mala. 2. hac concupiscentia est proprie originale peccatum.

^a 2. dist. 31. §.
2. & 3. Henrici. Quod lib.
2. q. 11. Arim.
2. dist. 30. q. 1.
Driedonis 1. de gratia, & libero arbitrio.

PROBATVR PRIMA PARS.

Primò ex Augustino ^b Non (inquit) substantialiter manet (scilicet concupiscentia) sicut aliquod corpus, aut spiritus : sed affectio est quedam mala qualitas, sicut languor. Item : ^c Carnem nunc appellavit, ubi est morbidus quidam carnis affectus, non ipsam corporis conformationem.

^b 1. de nupt. & concupisc.
25.
^c supr. cap. 31.

Secundò, ^d ait animam in corpore tanquam in vase vitiato corrumpi.

^d 5. in Iulianum cap. 3.
^e 4. hypognostici.

Tertiò, idem ^e docet, libidinem in homine, ex afflatu serpentis natam esse.

^f hac enim pars maxime habet rationem Concupiscentie : Quare Aug. in omnibus libris adversus Pelagianos,

SENTENTIA NOSTRA.

Concupiscentia, non est superaddita qualitas aliqua : sed ipsamet ^f sensualitas, & anima ^g rationalis inclinatio, prout destituta est originali iustitia, ac inordinatè fertur in obiecta.

Concupiscentia loquens, semper ad vitium partis inferioris recurrit, ut 1. de pecc. mer. & remiss. 29. & in Iul. 4. cap. 4.

^g Nam ea quoque anima pars prona est ad concupiscendos honores, inanem gloriam, &c. Quare Apostolus Gal. 5. v. 19. 20. 21. inter opera carnis non solum numerat fornicationem, ebrietatem, &c. sed etiam hæreses, inimitias.

DE STATV PECCATI

Probatur, & simul refellitur prima pars opinionis Lombardi.

ⁿ 2. de peccato **Primò, ex Augst.** ⁿ Ideò in pecoribus malum non
Origini cap. est concupiscentia, quia non aduersus spiritum concupiscit.
14. Item cap. 4. Item. ⁱ Quod in equo natura est, homini crimen est. At
Comparatur in belluis, concupiscentia non est aliqua superad-
homo pecoribus dita qualitas: sed ipsamet sensualitas. Ergo simili-
per vitium, nõ ter erit in homine.

per naturam, **Secundò,** ^k Quid est gustato cibo (inquit idem
non pecorũ vi- Augst.) prohibito nuditas indicata, nisi peccato nuda-
tio, sed natura. tum, quod gratia contegebat. At gratia non contege-
Tanta namque bat huiusmodi qualitatem additam. Ergo, &c.

excellentia est **Tertiò ex eodem,** ⁱ Quando peccauit Adam, non
in comparatio- obediens Deo, tunc eius corpus gratiam perdidit, qua eius
ne pecoris ho- anima omni ex parte obediebat, tunc ille extitit bestialia
mo, ut vitium motus, &c. Ecce ad solius gratiæ absentiã reuo-
hominis, natu- cat hunc bestialem motum.

ra sit pecoris. **Quartò, vel Deus est causa huius qualitatis: vel**
ⁱ in Psal. 103. diabolus: vel homo: vel serpens: vel pomum. Non
conc. 4. primum: quia Deus esset peccati causa, cum ad-
^k 4. in Iulian. uersarij velint, hanc qualitatem esse originale pec-
cap. ult. catum. Non secundum: quia diabolus nequit pro-
ⁱ 1. de peccator. ducere aliquid in anima. At volunt ipsam quali-
mer. & remiss. tatem etiam in anima residere.

16. **Neque tertium** 1. quia vnico peccati actu, non
potuit homo habitum, adeò grauem, statim ge-
nerare. 2. quomodo hæc positua, & personalis
in Adamo qualitas, vel transfusa: vel generata fuit
inuariabiliter, & æqualiter in posteris? Peccatum
namque originale in omnibus est æquale. Neque
^m pomum, ⁿ aut serpens. Non enim hac in re
maioris efficaciz essent, quam diabolus ipse.

Quintò, superflua est huiusmodi qualitas. Nam
^m quod ex se bonum erat. vt caro concupiscat aduersus spiritum, sufficit, ha-
ⁿ qui tantum beri sentientem appetitum, qualem bestiz habet,
cum Eva collo- nec adesse frænum originalis iustitiæ. Vt autem
turus est, & animus sequatur corporis temperamentum, satis
proinde non est, in eadem anima radicem habere sentientem
potuit inspicere
Physicè Ada-
num.

appetitum, cum voluntate: sensum, cum ratione.

Sextò, qualitas illa positiva non tollitur per Baptismum. Ergo neque originale peccatum.

Respondent. Primò dici remitti, quia non imputatur. Sed hoc damnatum fuit à ^o Concilio Tridentino.

Respondent Secundò, remitti, quia concupiscentia non dominatur.

Contra. per peccatum, post Baptismum, rursus incipit concupiscentia dominari. Ergo redit originale peccatum. Sed nullum est aliud originale, quam quod ex parentibus trahitur. Igitur per Baptismum non fuerat remissum.

Ad 1. his solum significari, inclinationem naturalem sensualitatis esse vitiatam, sed non inde sequitur, id fieri per additam qualitatem.

Ad 2. solum velle Augustinum, *tunc infici animam, cum infunditur corpori.*

Ad 3. Respondeo, 1. hunc librum Augustini non censeri. 2. loqui Metaphoricè. Intelligit enim, per *statum serpentis*, diaboli suggestionem quæ homini, mediante muliere, attulit necem.

Secunda pars. Opinionis Lombardi, probata, & refutata est P supra.

^a Pighy & ^b Catharini error.

CAP. XVI.

PECCATUM originale est unum tantum in omnibus nimirum illa prima Adami inobedientia, realiter in ipso: imputatiue solum in posteris eius.

Primò, refellitur, ^c Paulus originale peccatum comparat iustitiæ, quam à Christo per regenerationem acquirimus. At illa iustitia non est illa numero qua Christus formaliter est iustus: aut iustitia nobis imputatiue tantum tri-

^o decreta de peccato Originali, sess. 5.

P a cap. 5. ad 14. inclusiue.

^a 1. Controversia de peccato originis.

^b opusculo de lapsu hominis, & peccato originali cap. 6.

^c Rom. 5.

DE STATV PECCATI

buitur : sed vnicuique, est propria quædam, & realis iustitia. Ergo & peccatum originale singulis hominibus realiter proprie & realiter inerit : non autem solum imputatiue.

^d libro. I.

Secundò, scripturæ ^d superius productæ, manifeste declarant, peccatum originale esse maculam nobis inhærentem: quæ per Baptismum ablui debeat.

^e supra.

Tertiò, ^e Concilium Tridentinum docet, originale peccatum propagatione, non imitatione transfundi.

At quod est numero vnum, non propagatur, nec transfunditur propriè.

Respondent transfundi, ratione pœnarum.

Contra. 1. apertè Concilium distinguit peccatum, à pœnis. Vult enim novos Pelagianos damnare. At illi minimè inficiantur transfundi pœnas: sed negant propagari peccatum originale. 2. postquam de propagatione originalis peccati Concilium disseruisset, agit ad finem capitis, de fomite, (qui proculdubio pœna est) ac docet, nisi impropriè, vocari peccatum.

Quartò, idem Concilium definit, peccatum originale esse vnicuique proprium. Ergo non est vnum numero omnibus commune. Alioquin vnum esset, multa: & commune proprium.

Quintò, docet idem, per Baptismum in paruulis remitti, quidquid habet rationem peccati. Erat ergo in eis aliquid quod veram peccati rationem haberet.

Sextò, docet, peccatum originis remitti, non esse, non imputari: sed, verè tolli. At iuxta Pighium, remitti, nihil aliud est, quam, amplius non imputari.

Septimò, PP. supra citati maximè August. distinguunt actuale peccatum Adami à nostro originali.

Octauò, sequeretur paruulos non proprie dici peccatores: nec egere ad remissionem peccati gratiâ Baptismi. Satis enim esset si Deus illis amplius peccatum Adæ non imputaret.

*Vera sententia de natura originalis
peccati.*

CAP. XVII. XVIII. XIX.

ECCATVM, ^a propriè dictum, ^a bifariam sumitur: primò pro, *ipso actu*, quo transgreditur præceptum.

2. pro eo quod ex actu formaliter manet in anima. Quæ duo distinguuntur inter se, ut ^b actio, & terminus

eius: Quare sunt re ipsa vnum, & idem, in vno & eodem subiecto. prius dicitur esse, *in fieri*: posterius, *in facto esse*. Et sicut quandiu quis recedens à Sole, dicitur auersus ab eo: atque in tenebris versari, quandiu in illa manet auersione. Sic peccator auersus à Deo, dicitur in tenebris esse: quâdiu in peccato, posteriori modo accepto, manet.

^b sicut calor,
& calefactio.

Peccatum originale, secundum vtrumque, fuit in Adamo realiter. Quia & actum peccati commisit, & peccatum, aliquandiu in propria eius persona remansit.

In nobis, secundum prius, non nisi imputatiuè cōuenit. Nimirum, quia dum actu peccauit Adam, nos omnes, ut in lumbis eius existentes simul cum eo, humanam representante naturam, peccauius. Secundum posterius autem, nobis verè & realiter communicatum est.

Ergo peccatum originale, secundum primam acceptionem, est, *Prima Adami inobedientia, ab eo commissæ, ut totius gerente personam humane nature, in quo peccauius omnes.*

Secundum posteriorem acceptionem: est, *carèntia doni iustitiæ Originalis, cum habituali auersione à Deo & obliquitate, voluntatis resultante suo modo, ex inobedientia actuali primi parentis.*

DE STATV PECCATI

CAP. 18. ^c Probatur prima definitio, primò ex illo Rom. 5. *In quo omnes peccauerunt.* Ergo non solum peccatores nascimur: sed etiam aliquando peccauimus, in Adamo. Ibi autem Paulus de peccato tractat originali. Ergo, &c.

^a Rom. 5. v. Secundò, ibidem, ^d *Per unius obedientiam, peccatores constituti sunt multi,* Item: ^c *unius delicto in omnes homines in condemnationem.* At non verè per Adami inobedientiam constitueremur peccatores nisi inobedientia eius, nostra quoque esset, & ex illa, profluxisset in nobis inhærens auersio à Deo. ^f Ergo, &c.

^e *ibid. v. 18.* ^f *Hinc soluntur argumenta Pighij, Et Catharini, ex scriptura petita.* Tertiò ex PP. August. 8 *manifestum est, alia esse propria cuique peccata, in quibus hi tantum peccant, quorum peccata sunt, aliud verò hoc unum, in quo omnes peccarunt, quando omnes ille unus homo fuerunt.* Item ^h *In Adam omnes tunc peccauerunt, quando in eius natura illa insita, in qua eos gignere poterat, adhuc omnes ille unus secundam non fuerunt.*

^b *Basil. 1 Primum mandatum accepit Adam: De ligno scientiæ boni, & mali ne edatis.* Quandoquidem non meriti. 10. *ieiunauimus excidimus è Paradiso.*

^h *ibid. lib. 3.* ^k *Nazianz. Postquam diaboli inuidia, mulierisque transgressione, prohi mea imbecillitatis (mea enim fuit primaui parentis) traditi mandato oblitus homo est, amaroque succubuit gustui: pariter & à vitaligno, & à Deo propter prauitatem, extorris agitur.*

ⁱ *Ambros. Fuit Adam, & in illo fuimus omnes: periit Adam, & in illo omnes perierunt.*

^m *Bernard. Aliena est, (scilicet originalis culpa) quia in Adam omnes nescientes peccauimus: nostra, quia, etsi in alio, nos tamen peccauimus, & nobis iusto Dei iudicio imputabatur, licet occulto.*

ⁱ *orat. I. de ieiunio.* ^k *orat. de Natali Domini.* ^l *in 15. Luca.* ^m *serm. 1. de Dominica pri-* Quartò, nisi hæc sententiâ sit vera, nihil erit in paruulis, quod habeat vere ratione peccati. i. nō reatus erit quia cum sit relatio sequens actionem, debet actione præsupponere, quomodo ergo reatū habebit, qui actioni non cōmunicabit? non auersio habitualis: quia ab actuali depēdet. non carētia iusti-

tiz originalis, quia ipsa sola non est peccatū, vt *ma post ostend*
 tetⁿ si Deus Adamo abstulisset sine Adami culpa, *Epiphania.*
 originalem iustitiam 2. quia nihil erit, quod voⁿ *vel si ali-*
 luntarij rationem habeat. Nec enim illa habitualis *quis crearetur*
 auersio est voluntaria simpliciter & secundum se *in puris natu-*
 considerata: sed solum per respectu ad volunta- *ralibus.*
 rium actum. Nam velis nolis, actione transacta ha-
 bitualis auersio manet.

[Quintò, originale peccatum vel habet respec-
 tum ad Adamum vel non: si non, nulla est ratio
 quare Deo non imputetur. cum solus animam
 creet: nihil enim restat cui præterea tribuatur, si
 habet: vel quia, omnes peccauimus cum Adamo:
 vel quia simpliciter sumus ex illo: vel vtrumque si-
 mul: si primum, habetur intentum. si secundum,
 non est iustitia. Quare enim communicabit alte-
 rius peccato, qui cum eo minime peccauit, quan-
 tumuis ex ipso ducatur? Si vtrumque: bene est.
 Quia primam, & secundam nostram definitionem
 originalis peccati admittit.]

° Secunda definitio, probatur, Primò, Quia ef- ° CAP. 19.
 sentia originalis peccati, hoc posteriori modo, nō
 est *indignitas habendi iustitiam originalem*, vt nonnul-
 li putant. Peccatum namque est *mors anima, priuatio*
aliqua malitia, iniquitas. At illa indignitas, nihil est
 horum: sed relatio, hæc omnia consequens. Ne-
 que est, *præuicatio præcepti de dono iustitie conseruan-*
do. tum quia PP. ad inobedientiam Adami, circa
 vetitum lignum, hoc peccatum referunt. tum quia
 nullum tale constat præceptum fuisse. tum quia nō
 elegit libera vclūrate Adam hoc priuari dono. tum
 quia, quisquis gratiā amitteret, similiter duo com-
 mitteret peccata: vnum speciale, circa illicitum ob-
 iectum: aliud, quod non conseruasset gratiam. Ne-
 que est priuatio iustitiæ originalis, vt P simplici-
 ter effectus peccati primi parentis: quia hæc priua-
 tio, ita sumpta, non est proprie peccatum. Neque
 sola priuatio rectitudinis voluntatis, sine respectu
 ad iustitiam originalem, ac gratiā. Nam peccatum

P ita vt vene-
ra in se non sit
verè, & pro-
prie peccatum.

DE STATV PECCATI

est mors animæ, id est, priuatio vitæ animæ : vita autem animæ est gratia. Quare sicut formale iustificationis est gratiæ infusio: sic peccati formale erit eiusdem gratiæ priuatio. Restat ergo, vt originale peccatum; sit id, quod nostra definitione explicatur.

⁴ *qua in eo sita est vt aliquis numquam peccauerit.*

² *quomodo curruis tibi in claudo.*

³ *vide D. Thom. 1. 2. q. 86. ar. 2.*

Secundò, post actum peccati ea solum in anima remanent. 1. priuatio ¹ Innocentiz. 2. reatus culpæ id est dignitas odij, indignitas gratiæ, & meritum pœnæ. 3. reatus pœnæ, id est, ordinatio, siue obligatio ad luendam pœnam. 4. offensa siue inimicitia personæ læsæ. 5. dispositio, vel habitus acquisitus, siue vitium, 6. auersio, seu obliquitas voluntatis manens per ¹ modum habitus. 7. priuatio gratiæ. 8. macula quæ ex priuatione gratiæ oritur.

Primum non est peccatum ipsum : quia manet etiam post peccatum remissum, illa enim priuatio est irreparabilis. Neque secundum : quia sequitur peccatum: Neque tertium: cum oriatur ex secundo & sit potius aliquod iustitiæ donum. Neque quartum: cum sit in persona offensa, non in offendente. Neque quintum quia est qualitas positiua, quæ sepe remanet, remisso peccato. Ergo erit vnum ex reliquis: at reliqua ¹ sunt vnum & idem, prout diuersimode consideratur. Ergo definitio, nostra bona est.

Soluuntur obiectiones.

CAP. XX.

² *August. 22. contra Faustū 27.*

BIICITVR primò, ² Peccatum: Est dictum, vel factum: vel concupitum contra legem Dei. At non potest fingi, quid sit illud in originali, nisi primi parentis factum.

Resp. 1. veram esse Maiorem de actu transcurrente peccati; non de macula remanente. [2. veram esse de dicto,

de dicto, facto, vel concupito actuali, vel habituali.

Ad Minorem, illam auersionem in infantibus, actualem esse, per respectum ad primi actionem parentis.]

Secundo, ^b Augustinus pluribus in locis docet nihil nisi reatum, post actionem peccati remanere. Igitur, quod remanet non erit auersio ipsa.

Respondeo solum voluisse ex reatu, tanquam effectu notissimo peccati, inferre peccatum: non multum sollicitus differere, in quo sita esset formalis ratio peccati. Quod tamen, præter reatum, esse auersionem à Deo, non obscure agnoscit: cum ait,

^c *Quid est, quod se dicit in iniquitate conceptum, nisi quia trahitur iniquitas ex Adam? etiam ipsum vinculum mortis cum ipsa iniquitate concretum est.* Item: ^d *Quomodo conuerti ad Deum potest, à quo non est aduersus? loquitur autem contra Pelagianos, arbitantes, non nasci paruulos à Deo auersos, ac iniquos.*

Tertiò, ^e Priuatio iustitiæ originalis est effectus, & pœna peccati, eaque à Deo. Ergo non est peccatum propriè.

Respondeo, priuationem iustitiæ originalis duo importare: scilicet priuationem gratiæ in mente, qua spiritus Deo subiiciebatur: & priuationem illius doni, quo subiiciebatur animæ corpus. Prius, non est effectus peccati, (nisi effectus, accipitur pro actionis termino in facto esse) neque est à Deo: sed à nobis: habetque propriam rationem peccati: posterius: fatemur esse effectum, & pœnam peccati, non autem peccatum.

Quartò, ^f teste D. Thoma, priuatio iustitiæ originalis, est causa originalis peccati. Ergo non est ipsum originale peccatum.

Negatur consequens. ^g quia D. Thomas loquitur de causa formali.

Quintò, iustitia originalis non restituitur in Baptismo. Ergo originale peccatum non est priuatio iustitiæ huius. Resp. restitui quoad priorè partem, non autem posteriorem, iuxta responsionem ad 3.

^b 1. de nupt. c. 1.
Concup. 26. 1.
Retract. 15. lib.
6. in Iulian. 8.

^c in Psal. 50.

^d lib. 2. de peccator. mer. 34.

^e D. Thom. q. 5. de malo ar. 4. Et 1. 2. q. 87. ar. 7.

^f 1. 1. q. 82. ar. 2.

^g vide eund. ibidem. ar. 3.

^a Vincentij
cuiusdam apud
Aug. 1. de ori-
gine anime 9.

& lib 3. cap. 13.
Et Zuinglij de-
claratione de
peccato originis
ad Vrbanum
Rhegium.

^b Pelagiano-
rum apud Aug.
lib. de heresib.
cap. 88. Et
Catharini li-
bro de statu
puerorum sine
Baptismo de-
cedentium.

^c D. Thoma
q. 5. de malo ar.
1. 2. 3.

^d id est priva-
tione visionis.
beata.

^e Petri Lom-
bardi 2. dist. 33.
litera, E.

^f Arimin. 2.
dist. 33. quest. 3.

Driedonis 1. de
gratia, Et li-
ber. arb. tract.
3. cap. 2.

LIBER SEXTVS. DE STATV PECCATI.

Qui est
DE MALIS CONSE-
QVENTIBVS ORIGI-
nale peccatum.

ET PRIMO,
De malis eiusdem post hanc vitam.

*Varia, de statu defunctorum in originali
peccato, sententia.*

CAP. PRIMVM.

RIMA, ^a regnum calorum, ita
morientibus, promittit.

Secunda, ^b illos quidem à re-
gno calorum excludit, eis tamen bea-
titudinem quandam naturalem at-
tribuit.

Tertia, ^c eos in inferno ^d pœ-
nâ damni, non tamen pœna sensus in æternum damnari
vult: ita ut neque internum, neque externum percipiant
dolorem.

Quarta, ^e liberat eos quidem ab ignis cruciatu, ve-
rùm non ab interno dolore beatitudinis amissa.

^f Quinta, & pœna damni, Et pœna sensus ignis pro-
nunciat damnatos.

PRIMA PROPOSITIO.

*Ita morientes absolute sunt priuati regno
cælorum.*

SECUNDA PROPOSITIO.

Carent in æternum beatitudine naturali.

CAP. II.

PRIMA propositio probatur, Primò,
Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua
& Spiritu sancto non potest introire in
regnum cælorum. Vide quæ dicta sunt
dumtaxat libro de Baptis. cap. 4. &
libro 1. de peccato originis. 14.

Secundò, Concil. Mileuit. ^a Pueros (inquit)
paruos, si nullus innoventur Christiane gratia Sacra-
menti habituros vitam æternam nequam presumptione
contendunt. Item Trident. sess. 5. decreto de pec-
cato originali, cum ait esse necesse expiari origi-
nale peccatum, ad salutem æternam consequen-
dam.

Tertiò, ex PP. ^b Prospero, 2. de vocat. Gent.
8. Quid est quod alienatur à salute perpetua tanta infan-
tium multitudo: totque in his ætatibus hominum millia
extra vitam relinquuntur æternam?

Secunda propositio, probatur primò, ^c Qui
credit in Filium, habet vitam æternam, qui autem incre-
dulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super
eum. At, qui versantur in originali peccato: ne-
que per se, neque per alios: nec actu nec habitu
credunt in Filium Dei. Ergo ira Dei manet super
eos. Quomodo autem manet: si interim fruun-
tur naturali beatitudine?

Secundò, Apocalyp. 10. ^d Beatus, & sanctus

M ij

^a epist. apud
Aug. 92.

^b & aliis pro
sequenti Pro-
positione.

^c Ioan. 3. v.
36. ὁ πιστεύων
εἰς τὸν υἱόν, ἔχει
ζωὴν αἰώνιον. ὁ
δὲ ἀπειθεῖς τῷ
υἱῷ, οὐκ ὀφείλει
πρὸς ζωὴν, ἀλλ' ἡ
ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μέ-
νει ἐν αὐτῷ.

^d v. 6. μακά-
ριος, καὶ ἅγιος ὁ
ἔχων μέρος ἐν
τῇ ἀναστάσει τῇ
πρώτῃ, ὅτι τὸ
πῶς ὁ δούτερος
θάνατος οὐκ
ἔχει ἔξουσίαν.

DE STATV PECCATI

• *o. 15. καὶ εἰ
πῆ, & si quis,
οὐχ εὐρέθη, ὡς
τῇ βίβλῳ τῆς
ζωῆς γεγραμ-
μένος, ἐβλήθη
εἰς τὴν λίμνην
τῆς πυρός.*
† *epist. 106.*

§ *epist. apud
August. 90.*

h *sess. ult.*

† *epist. 86.*

k *9. Mor. 16.*

l *& infra:
Perpetua quip-
pe tormenta
percipiunt, qui
nihil ex pro-
pria voluntate
peccauerunt.
vide etiam 30.
q. 10. can. Ad
limina. testi-
monium Ioan-
nis Papa.
m lib. 1. de ori-
gine anima 9.
n ibid. lib. 2.
cap. 12.*

*qui habet partem in Resurrectione primâ, in huius secunda
mors non habet potestatem. Item: c Qui non est inuen-
tus in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis. At
paruuli non baptizati, nec habent partem in Re-
surrectione prima, nec inueniuntur in libro vitæ.
Ergo in eos mors secunda, (id est iuxta Cathari-
num carentia omnis felicitatis etiam naturalis)
ius habet: & in stagnum mittuntur ignis.*

Tertiò, Concilium Palestinum, ^f teste August.
Pelagium compulit fateri infantes non baptizatos
carere vita æterna. *Hac autem negata (inquit Au-
gust.) quid nisi mors æterna remanebit ?*

Quartò, § Concil. Carthag. *Quicumque negat
(inquit) paruulos à perditione liberari per Baptismum
Christi, & salutem percipere sempiternam, anathema sit.
Ergo sine Baptismo percut.*

Quintò, Florentinum: ⁿ *Illorum animas, qui in
actuali mortali peccato vel solo originali decedunt, mox
in infernum descendere, pœnu tamen disparibus puniendas.*

Sextò, ex Summis Pontificibus. ¹ Leo iubet
Pelagianos ad Ecclesiam redire volentes non re-
cipi, nisi prius anathematizent errores, ac inter cæ-
teros: *Quod pueri sine Baptismo de seculo exeuntes, non
possint damnari.*

Gregor. ^k *Nonnulli prius à presenti luce subtrahun-
tur quam ad proferenda bona, malæ merita actiua vita
perueniant. Quos quia à culpa originis Sacramenta salu-
tis non liberant, & hic ex proprio nihil egerunt, & illuc
ad tormenta perueniunt, &c.*

Septimò, ex PP. August. ^m *Non baptizatis par-
uulis nemo promittat inter damnationem, regnumque cæ-
lorum quietis, vel felicitatis cuiuslibet, atque ubilibet
quasi medium locum, hoc enim eis hæresis Pelagiana pro-
misit. Item: n Nouellos hereticos Pelagianos iustissi-
mè Conciliorum Catholicorum & sedis Apostolica dam-
navit authoritas, eo quod ausi fuerint non baptizatis par-
uulis dare quietis, & salutis locum, etiam præter regnum
cælorum.*

Fulgent. ° *Parvulos quibus nulla possunt vel bona, vel mala inesse propria merita voluntatis, insolubili nexu ad Petrum. 3. eterna damnatio retinet.* P in 14. Ioan-

Beda: Pr *Responendi sunt à corde Christiano, qui putant ideo dictum multas esse mansiones: quia extra regnum cœlorum erit aliquid, ubi beatè maneant innocentes, qui sine Baptismo ex hac vitâ migrarunt.* 9 libro de conceptu Virginali 27.

Anselm. 9 *Si originale peccatum est aliquod peccatum, necesse est omnem hominem in eo natum, illo non dimisso, damnari.* 1 Coloss. 1. v. 13. Aug. 1. de nupt. & concupisc. 20. Non fides (inquit) dubitat Christiana, quam noni heretici oppugnare cœperunt: & eos qui lauacro regenerationis

Septimò, per Christum eripimur^r de potestate tenebrarum. Quare vsque dum baptizentur parvuli, sub diaboli potestate captivi manent. At qui in tenebris & sub diaboli potestate manet, certè non versatur in naturali beatitudine. Ergo, &c.

Octauò, docent omnes ferè^s Theologi scholastici locum infantium horum esse carcerem inferni. At hic locus non congruit cum felicità naturali.

Nonò, vt^t argumentatur August. *Qui non est mecum* (inquit Christus) *contra me est.* At certè huiusmodi infantes non sunt ex parte Christi, & proinde contra. Quomodo ergo beati naturali beatitudine?

Decimò in ultimo Iudicio omnes homines, vel erunt ad dextram, vel ad sinistram, vt ex Evangelio constat. Infantes non erunt ad dexteram: quia his dicitur: *venite benedicti, &c.* Ergo ad sinistram. At hi, proculdubio, erunt damnati.

Vndecimò, ad naturalem beatitudinem requiritur intelligentiæ, & moralium perfectio virtutum: hæc non sunt nec erunt in infantibus illis. Nam neque infusæ aut speciei, aut virtutes habebunt à Deo: cum post hanc vitam, non sit misericordiz tempus: nec proprijs mereantur operibus ha-

ne redēpti sunt etiā parvulos filios redēptorū, sub eiusdem esse potestate captivos: nisi & ipsi eadē Christi gratia redimantur. 2. dist. 33. vel in 4. dist. 45. Alens. 2 par.

Summa quest. 122. membro 10. §. 1. Alber. 2. p. sum. q. 113.

^r 1. de peccat. mer. 28.

^u August. 14. sermon. de verbis Apostoli.

M ij

DE STATV PECCATI

bere. Neque etiam proprio acquirerent labore: cum enim in loco sint & futuri sint tenebricoso inferni: vnde rerum naturalium omnium species acquirere valerent?

Duodecimò, fœliciores alioquin essent, quam in puris naturalibus creati: & lucrum reportarent ex culpa. Nam non debetur naturaliter tanta beatitudo infantibus morientibus.

Decimo tertiò, non essent baptizandi ob periculum damnationis æternæ, sed solum vt admitteretur ad regnum cœlorum. At hæc est Pelagian, hæresis vt patet ex August. lib. 1. de origine animæ cap. 9. & libro de hæresib. cap. 88.

Refelluntur obiectiones.

CAP. III.

^a Quia, sicut per unius delictum in omnes homines in cōdemnationem: sic per unius iustitiā in omnes homines in iustificationem *uitæ*.

^b actu quidem in Parvulis, re autem vel voto in adultis.

^c hanc obiectionem Catharinus irrefragabilem vocat.

^d v. 7.

R I M A, Christus venit, ^a vt peccatum originis tolleretur. Ac infantes solo originali tenentur. Ergo tandem pro illis inimica destruetur mors, neque sub diaboli potestate erunt.

Respondet, 1. concludere etiam fore damnatos omnes aliquando salvandos. Nam non solum pro originali, sed pro omnibus peccatis mortuus est Christus. 2. concludere quoque, infantes fore beatos visione beatorum, tum quia vt eam nobis acquireret venit etiam Christus. tum quia si infantes amplius neque originali peccato, neque potestate diaboli detinebuntur. quid impedit quominus Deo fruantur, & gratiam ac gloriam, per Christi habeant merita? 3. veram esse Maiorem: sed non tolli originale peccatum, nisi applicetur meritum Christi per ^b Baptisma.

^c Secunda, Daniel 12. ^d Multis de his (non dicit, omnes) qui dormiunt in terra pulvere, euigilabunt, alij

in vitam æternam, alij in opprobrium, ut videant semper. Ergo restant aliqui, qui nec in vitam æternam, neque in opprobrium ibunt.

Respondeo, per vocem, *Multi intelligi Omnes.* Ioan. 5.^c *Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem Filij Dei: Et procedent, qui bona fecerunt in Resurrectionem vite, qui verò mala egerunt, in Resurrectionem Iudicij.*

Tertia, etsi Augustinus damnet assignantes medium pro his pueris locum: nihilominus Schola Theologorum illis hunc locum tribuit. At non est verisimile hanc errare. Ergo potius Augustinus duntaxat, aliquid humani passus est.

Respondeo, nullos Theologos, pro pueris istis agnoscere medium locum inter cælum, & terram: damnationem, & æternam beatitudinē: Sed eis infernum assignant.

Quarta, non est cōueniens, aliquid, sine suo crimine, fraudari suo naturali fine. At Infantes sunt sine proprio crimine. Ergo, &c. Negatur Minor, nam habent originale sibi peccatum proprium.

Quinta, huiusmodi infantes, nō sunt instar exulū propriè sed Relegatorum. Ergo fruuntur Angelicis reuelationibus, & omnibus aliis rebus excepta visione beatà.

Negatur Antecedens. Nam inter *Exulem*, & *Relegatum*.^t hoc interest discriminē quod *Exul* priuatur iure Ciuitatis non autem *Relegatus*. Si ergo huiusmodi infantes Relegati sunt tantum, ius ad Ciuitatem Sanctorum habebunt, eruntque verè mēbra Christi: quod tamen falsum est.

Sexta, cælum & terra renouabuntur. Sed cælum non erit sine habitatoribus. Ergo neque terra. In ea non erunt damnati neque beati. Ergo paruuli isti.

Respondeo 1. per cælum intelligi aerem; & proinde falsa est Minor. qui enim habitabunt aerem? 2. Concludit etiam aliquos habitaturos in aquis: omnia namque renouabuntur elementa. 3. Nega-

M iij

^c v. 28. πάντες οἱ ὄντες τῆς ἀνθρωπότητος ἀποβύσονται τῆς φωτὸς αὐτοῦ, (id est, ἡοῦ θείου.) v. 29. καὶ ἀπορίψονται οἱ τοὺς ἀγαθὰ ποιῶντες, εἰς ἀνάσσειν ζωῆς. οἱ δὲ τοὺς φαῦλα ποιῶντες, εἰς ἀνάσσειν πρίστωσι.

^t l. 2. ff. de Panis.

DE STATV PECCATI

tur conclusio, quod sit terra futura aquis coop-
rienda, [4. Si per, *cælum*, intelligas sydereum: dici-
mus, sicut illud non habitabitur nisi in suprema
parte. Nec enim in tot sphaerarum aliarum spatio
erunt habitatores aliqui: sic & terram habitandam
esse in inferiori sui parte, nimirum inferno. Ita si-
quidem seruabitur pulchra antithesis inter locum
damnatorum, atque beatorum.]

Septima, quamuis nunc paruuli detineantur in
limbo propter originale peccatum. Tamen in re-
surrectione, par erit, vt sua perfectione fruantur.

Negatur illud, *par*, Si enim semper in eis origi-
nale remanet peccatum. Quare potius tunc quam
nunc felicità naturali gaudebunt?

¶ 3. de libero
arbitrio 23.

Vltima, & Quis nouit (inquit Aug.) quid paruulis,
quorum cruciatibus duritia maiorum contunditur, aut exe-
cretur fides, aut misericordia probetur, quis (inquam) no-
uit quod ipsis paruulis, in secreto iudiciorum suorum, bona
compensationis reseruet Deus.

¶ epist. 28.

Respondeo, hæc dici pro infantibus tantum
Baptizatis, vt ipsemet Augustinus ^a ait.

TERTIA PROPOSITIO.

*Huiusmodi Infantes non patiuntur
Pœnam ignis.*

CAP. IIII.

^a vers. 7. Ἰδὲ
ἰδὲ ἐστὶν αὐτοῦ,
καὶ ἐσπρίαν,
ποῦτον δὲ
αὐτῇ βαλίσ-
μῳ.

^b v. 24.

^c v. 45.

PRIMO, Apocal. 18. ^a Quantum se
glorificauit, Et in deliciis fuit tantum
date illi tormentum & luctus. At par-
uuli nulla se ratione gloriaue-
runt, aut in deliciis fuerunt. Nul-
lum igitur merentur tormentum,
aut luctum.

Secundò, coniūgitur Isaïæ vltimo, ^b & Marei ^c 9.

ignis cum verme, id est conscientię remorsu, ex operibus malis. At Infantes carent huiusmodi remorsu. Ergo & igne.

Tertiò, Innocent. 3. cap. ^a *Maiores, docet peccati originalis pœnam, esse carentiam visionis beate: actualis verò, cruciatum perpetuū gehennæ.* Ergo pœna originalis distinguitur à pœna ignis, siue cruciatu gehennæ. ^d 3. Decretal. tit. de Baptismo, ^e *et eius effectus.*

Quartò ex PP. ^e Nazianz. tria hominum genera sine Baptismo decedentium esse dicit. quorū ^e *oras in Sacerdotum Lamentum.* alij Baptismum contempserint: & his grauissimas pœnas: Alij ex negligentia propria omiserint: & his leuiiores attribuit pœnas. Alij denique aliorum negligentia, illo caruerint: atque de his: ^f *nec celestis quisquis supplicio dignus non est, propterea habilem quoque meretur. Quæ-*

August. ^g *Dicunt: qualis in futuro iudicio deputabitur, cui nec inter iustos locus est, quoniam nihil rectè fecit neque inter malos quoniam nihil peccauit? Quibus respondetur, &c. Non metuendum est, ne vita potuerit esse media quadam, inter rectè factum, atque peccatum & pœnam promissentia Iudicis media esse non possit, inter premium, atque supplicium. Item: ^h Qui dubitauerit paruulos non baptizatos, damnatione omnium leuissimā futuros? quæ qualis, & quanta erit, quamuis definire non possim, non tamen audeo dicere, quod eis, ut nulli essent, quam ut ibi essent potius expediret.*

Quintò, propter habitualement virtutum carētiā, & habitualement ad vitia pronitatem, nemo solet pœna positiua, ac sensibili puniri: sed solum propter actualement culpam, quamuis possit tanquam indignus ab aliqua reiici dignitate. At originale peccatum est tantum habitualis culpa. Ergo ob hanc quidem reiiciendi sunt infantes à regno cœlesti: sed non puniendi supplicio ignis.

Sextò, nulla imponitur ab Ecclesia, sensibilis satisfactio pro originali peccato, accedentibus adul-

DE STATV PECCATI.

tis ad Baptismum. Ergo verisimile est nec Deum
villam imponere.

Soluuntur obiectiones.

C A P. V.

^a v. 12.

^b ita Aug. li-
bro contra Do-
natistas post
collationem ca.

10.

^c Math. 3. v.

10. πᾶν δὲ
σπορὸν μὴ κοῖτον
καρπὸν καλόν,
ἐκκόπηται, καὶ
εἰς αὐτὸν βλάστη-
ται.

^d Nam etiam
arbores ante
vnam vel alte-
ram diem plan-
tate, non mit-
tuntur in ignē,
etiamsi fructū
non ferant.

^e hoc etiam
modo soluitur
argumentū ex
Apocaly. 10.

sup. cū 21. quo
dicitur, mors
secunda esse
stagnum ignis.

^f serm. 14. de
verbis Apostoli.
^g de fide ad
Petrum 27.

R I M A huiusmodi infantes non sunt
triticum congregandum in horreum.
Ergo paleæ comburendæ igni inextin-
guibili Math. ^a 3.

Negatur conseq. quia hac parabola non signifi-
cantur quotquot sunt homines: sed tantum signifi-
cantur fideles, siue baptizati: si quidem ^b arca, nihil
est aliud quam Ecclesia Catholica.

Secunda, ^c Omnis arbor qui non facit fructum bo-
num excidetur, & in ignem mittetur.

Respondeo, ^d agi de adultis, qui cum potuissent
facere, non fecerunt fructum.

Tertia, obicit omnia illa testimonia quibus di-
cuntur alij in futuro iudicio euocandi in cœlum,
alios in ignem æternum mittendi.

Respondeo. 1. per ignem æternum, intelligi gene-
raliter, infernum: in quem admittimus mittendos
huiusmodi paruulos. 2. ^e Si placeat intelligi ignem
reuera: in ipsum quidem mittendos infantes sed
sine cruatu, non enim naturali virtute cruciat: sed,
vt instrumentum iustitiæ diuinæ.

Quarta, ^f Augustinus apertè scribit paruulos
sempiterno igne cruciandos, & Fulgentius verò
ait id esse firmissimè credendum.

Respondeo, Aug. de qualitate pœnæ paruulo-
rum nihil statuere voluisse. Porro nos hac in ma-
teria Nazianzenum cum vniuersa schola: non au-
tem Fugentium sequimur.

Quinta, puniuntur in hac paruuli vita, pœna sen-
sus, vt patet ex siti, fame, &c. quam patiuntur. Er-
go & in alia puniatur similiter.

Negatur consequentia: quia defectus, & afflictiones naturales in hac vita, non tam habent in parvulis rationem pœnæ, quam naturalis infirmitatis consequitur ex carentia iustitiæ originalis. At in alia vita, pœna sensus, solum habet rationē pœnæ.

Sexta, parvuli post iudicij diem non corpora gloriosa, sed passibilia habebunt. Ergo patientur aliquid, *Quia in eu* (inquit ^h August.) *qui non ad vitam resurgent, concupiscentia non feliciter, sed pœnaliter erit.* ^{h 6. in Julian.} 5.

Negatur conseq. quia corpora tunc non patientur nisi supernaturaliter, iuxta divinæ ordinationem iustitiæ. Nam cum post iudicium cessare debeat ortus, interitusque naturalium rerum: tolletur quoque à corporibus vis naturalis agendi in alia corpora. Ad probationem: non loqui August. de corporibus parvulorum, sed in genere de corporibus damnatorum. Quare verba eius vera sunt: quoniam ut plurimum ita seres habet.

Septima. Christus passus est pro originali peccato gravissimam pœnam sensus. Ergo hæc originali peccato debetur.

Respondeo, 1. quamcumque actionem Christi, etiam non pœnalem, satisfecisse sufficienter, pro quacumque nostra & culpa, & pœna. Voluit tamen tot sustinere dolores: tum ut suam Charitatem: tum ut divinæ iustitiæ rigorem, & perfectionem: tum ut peccatorum nostrorum gravitatem monstraret. 2. Antecedens negatur: maxime si agatur de redemptione pœnæ, non autem culpæ originalis peccati.

DE STATV PECCATI

TERTIA PROPOSITIO.

1. *Paruuli damnati patiuntur internum
dolorem 2. quamuis minimissimum.*

CAP. VI.

^a 6. in Iulian.
4. ultra me-
dium.

P R I M A pars probatur primò ex Aug. ^a Si hoc (inquit) eis non erit malum (scilicet carere Dei regno) non ergo amabunt regnum Dei, tot innocentes imagines Dei. Si autem amabunt, *Et* tantum amabunt, quantum innocentes amare debent regnum eius, à quo ad ipsius imaginem creantur, nihil ne mali de hac separatione patientur?

^b siue antho-
re sermonis de
ratione circun-
cisionis.

^c de fide ad
Petrum 3.

^d 2. moral. 16.

Secundò, ex ^b Cypriano qui de pœna originalis peccati, post mortem loquens: *supererat* (inquit) post mortem carnis anima labor, *Et* afflictio spiritus.

Tertiò, ex ^c Fulgentio, & ^d Gregor. qui agnoscunt in paruulis supplicium gehennæ.

Quartò, intelligunt se frustratos debito fine. Nam etsi fidem non habuerint, tamen facile ex suo statu intelligere possunt, se suo carere fine: [& siue nunc intelligant suum supernaturalem finem, siue non:] certè in ultimo iudicio intelligent. Nam coram omnibus fiet retributio præmiorum, & pœnarum. Ergo dolent, vel dolebunt, se suo frustratos fuisse.

^e q. 5. de malo
ar. 3.

^f 2. sent. d.
33.

Quintò, contrariæ doctores opinionis rationem reddere nequeunt quare non sentiant hi dolorem paruuli. ^e D. Thom. ait: *quia non intelligent se suo fine frustratos.* Sed hoc dissoluimus, ^f Bonauentura: id fieri, quod temperata consideratio amissionis regni cœlestis, cum pœnarum euasione sensus, omnè euacuabit dolorem.

Contra. I. id potius esset alternis vicibus dolere. 1. [excedit amissio regni euasione pœnæ. Ergo

id est ,
quæ in
ipso ho-
mine exi-
stunt.

tristitia semper gaudium excedet] D. Thom. iterum ait, *probe intellecturos se nullam habuisse naturalem proportionem ad hanc beatitudinem. Sapiens autem non contristatur ob carentiam rei, sua non debitam natura.* Nec enim quis nisi stultus, tristabitur, quod Angelus non sit.

Contra. 1. intelligent se in primo parente ad æternam creatos beatitudinem. [2. etiam saltem intelligent se priuatos naturali beatitudine.] Ergo intelligent se carere re aliquo modo sua. & Richardus ergo ad solam Dei providentiam id reuocauit. Sed si providentia Dei non auertit in hac vita dolores, qui ex amissione originalis iustitiæ sequuntur: quare auertet, quæ sequuntur ex regni amissione cœlestis ?

Secunda pars probatur. Quia multa concurrunt ad huiusmodi leniendum dolorem. 1. quod non nisi remotam habuerint ad beatitudinem dispositionem. 2. non propria negligentia, tantum amississe bonum. 3. nusquam delicias vel cœli, vel terræ gustasse : facile namque his caremus bonis, quorū non habuimus vsum [nec in spe, nec in re.] 4. quod videant multos multo infeliciores : seque à grauissimis suppliciis liberos.

Soluntur obiectiones.

C A P. VII.

PRIMA, ex Apocalyp. 20. *Quantum se glorificauit, &c. recte colligitur carituros pœna sensus paruulos. Ergo etiam dolore animi. Nam nec delicias animi vsquam perceperunt.*

Negatur conseq. quia pœna sensus ^a *proprie nam-* solum habet rationem ^a pœnæ. At dolor in huius- *que infligitur.* modi paruulis de amissione æternæ beatitudinis,

DE STATV PECCATI

non tam pœnæ rationem induit, quã motus cuiusdam naturaliter fluētis ex amissione beatitudinis.

b 1. ob causas *b* Secunda, paruulorum pœna post hanc vitam *b* in fine superio-
ris capitis posita *c* mitissima erit *c* iuxta Aug. At dolor amissæ beati-
tudinis grauissimus est.

tas 2. quia lon- *tas* Ad Minorem, esse veram tantum, in damnatis
ge mitior erit *tas* adultis qui proprio actuali peccato amiserunt bea-
hec pœna, pœ- *tas* titudinem, habentque coniunctam pœnam damni
tis damnatorū. *tas* cum pœna sensus.

c 93. Enchir. *c* Tertia, concors doctorum opinio contrariam
d cap. 6. *d* nostræ propositioni sententiam sequitur.

e 2. dist. 33. *e* Negatur, vt patet ex Antiquis PP. *d* supra, &

f 2. dist. 33. *f* ex *c* Petro Lombardo aliisque apud *f* D. Tho-
g 1. de natura, *g* mam, Driedone, *g* Dominico, & *h* Petro à Soto.

h libro de In- *h* Quarta, paruuli, post hanc intelligent vitam, se
stis. Sacerdotū *h* iustè priuari beatitudine. Ergo non dolebunt: alio-
lect. 6. de Ba- *h* quin in diuinam iustitiam actuali peccato pec-
ptismo. *h* carent.

Negatur conseq. & eius ratio, quia sine querela hunc ferēt patienter dolorem. Nec enim quisquis dolet de pœnis inflictis à Deo, ideo continuo peccat, alioquin & peccarent animæ in Purgatorio, imò & peccasset Christus in horto.

DE MALIS

*Ostenditur contra Pelagianos concupiscentiam
esse malum & vitium natura.*

CAP. XIII.

RIMÒ, Roman. 7. ^a *Malum adiacet mihi.* At per malum Paulus intelligit concupiscentiam. Illud enim ibidem, vocat, *membraorum legem.* Ergo, &c.

Secundò, quod bonum est, non indiget remedio, & indulgentia. At coniugium: non solum ob prolem, sed etiam ia remedium, & indulgentiam concupiscentiæ ^b datum est. Ergo, &c.

Tertiò, corpus suum ^c castigabat Paulus, & in seruitutem redigebat, supplex ad Dominum, vt ^d stimulum carnis auferret ab eo. At id immeritò, si concupiscentia non sit malum nobis.

Quartò, concupiscentia spiritus bona est, vt eius opera testantur, ^e Charitas, Gaudium, Pax, &c. At ^f concupiscentia carnis ei aduersatur: & opera eius sunt fornicatio, auaritia, &c. Ergo bona non est, & proinde mala.

Quintò, & teste Ioan. non est concupiscentia ex Patre. At quomodo bonū, quod à Deo non est?

Sextò, concupiscentia, per se immoderata est, & fræno indiget. Ergo mala.

Septimò, malum est inferiora reluctare superioribus. At propter Concupiscentiam, animæ inferior pars superiori reluctat.

Octauò, ex PP. apud Augustinum lib. in Iulianum secundo.

^a v. 21. *ἡμῶν τὰ μέλη τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ αἵματος.*

^b 1. Cor. 7. v.

8. *Si non se continent, nubant: melius est nubere quam*

uri. v. 6. *Iterum reuertimini in idipsū: hoc autem dico, secundum indulgentiam non secundum imperium.*

^c 1. Cor. 9. v. 27.

^d 2. Cor. 12. v. 7. 8. 9.

^e Galat. 5. v. 22.

^f *ibid.* v. 17.

^g 1. cap. 1. v. 16.

DE STATV PECCATI

Non solum concupiscentiam sed omnes humana miseriae natura pœnas esse peccati.

CAP. XV.

IGNORANTIAM in mente: Psal. 48.

^a v. 13. *Et*
21.

^a Homo cum in honore esset non intellexit comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. At quomodo non intellexit, nisi per peccatum? cum antea tanta præditus esset intelligentia?

^b v. 30.

Malitiam in voluntate. Ecclesiastæ. 7. ^b Hoc inueni quod fecerit Deus hominem rectum, & ipse se infinitis misceuerit questionibus. Concupiscentiam in inferiori parte, esse pœnam peccati, satis docet Paulus Rom. 7. Nec enim ante peccatum vlla erat rebellio membrorum.

^c v. 1.

Laborem, & dolorem in corpore. Genes. 3. in sudore vultus tui vesceris pane tuo. Ecclesiastici 40. ^c Iugum graue super filios Ade à die exitus de ventre matris ipsorum, usque ad diem sepulture in matrem omnium.

^d v. 12.

Mortem Rom. 5. ^d Per unum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & cap. 6. stipendia peccati mors.

^e v. 17.

Ira Dei: Psal. 33. ^e Vultus Domini super facientes mala. Romanor. 1. ^f Reuelatur ira Dei de cælo super omnem impietatem, & iniustitiam.

^f v. 18. *ὁ θυμὸς τοῦ κυρίου ὀργισθῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ πάντα τὴν ἀνομίαν, καὶ ἀδικίαν.*

Captiuitatem sub diabolo. 2. Petr. 2. ^g A quo quis superatus est, eius & seruus est.

^g v. 19. *ὅτι ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ποῦ τῶ καὶ δεδούλωται.*

Crudelitatem hominis in hominem: Iacob. 4. ^h Vnde bella, & lites in vobis? nonne ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris. At concupiscentia ex peccato ortum habet.

^h v. 1. *πῶς*

Bestiarum rebellionem. Nam ante casum, parebant omnes Adamo, omnes enim ad eum venerunt, vt eis imponeret nomen: & serpens colloquebatur cum

cum muliere: nec mulier cum refugiebat tanquam inimicum.

Iniuriam Elementorū, ipsa satis experientia probat.

πῶς αὖτε οὐκ ἐν τῷ ὕμῳ
ὅτι τῶν ἰδόντων
ὑμῶν τῶν ἑταί-
ρων ἐν τοῖς μέλεσιν
ὑμῶν.

*Quid sentiant Neoterici haeretici de effectu
originalis peccati.*

CAP. XVI.

HAERETICI huiusce temporis alios tres præter istos numerant effectus originalis peccati. 1. amissionem liberi arbitrii. 2. tantam in natura corruptionem, ut etiam iustificatus non possit non peccare semper. 3. odisse Deum: fugere iudicium eius: desperare de peccatorum remissione, & semperpiterna salute.

Sed quamvis fateamur propensionem in hæc peccata, & carentiam habitum virtutum esse peccati originalis effectus: tamen ad 1. negamus liberum arbitrium esse amissum, ut probabitur infra. ad 2. hominem perpetuo peccare eadem facilitate refellitur, qua dicitur. ad 3. motus huiusmodi voluntarios esse, & proinde non posse ad pœnam peccati originalis spectare.

Laus Deo virginique matri.

Finis secunda Controuersia generalis.

TERTIA
CONTROVERSIA
GENERALIS

Quæ est
DE REPARATIONE
GRATIÆ.

*Ac primò de Gratia & libero arbitrio.
Secundò, de Iustificatiõne.
Tertiò: de Bonis operibus.*

INDEX
LIBRORVM, ET
CAPITVM.

LIBER PRIMVS.

De gratia, & libero arbitrio.

- Cap. 1. 2. & 10. **P**artitiones Gratia.
 3. & 4. *An sit reuera aliquis habitualis
 gratia gratum faciens.*
 V. *Soluuntur obiectiones.*
 VI. *De distinctione gratia à charitate.*
 VII. *Soluuntur obiectiones.*
 VIII. *Charitatem esse virtutem creatam distinctam à
 Spiritu sancto.*
 IX. *Soluuntur argumenta.*
 X. *Vide supra.*
 XI. *De auxilio sufficienti, & efficaci.*
 XII. *In quo sita sit efficacia gratia.*
 XIII. *Soluuntur obiectiones.*
 XIV. *De gratia operante, & cooperante.*
-

LIBER SECVNDVS.

- Cap. 1. **D**E auxilio sufficienti opiniones.
 II. *Prima, & secunda propositio.*
 III. *Soluuntur obiectiones.*
 IV. *Tertia propositio.*
 V. *Quinta.*

N ij

INDEX LIBRORVM,

- VI. *Sexta.*
  - VII. *Septima.*
  - VIII. *Soluuntur obiectiones.*
  - IX. *Definitio Prædestinationis.*
  - X. *Propositio octaua, qua probatur diuini literis.*
  - XI. *Ex traditione Ecclesia, siue ex PP.*
  - XII. *Rationibus ex scripturis, & traditione sumptis.*
  - XIII. *Soluuntur obiectiones ex scripturis sumptæ.*
  - XIV. *Soluuntur ex PP. sumptæ.*
  - XV. *Ex ratione ostenditurque homines gratis eligi ad gloriam.*
  - XVI. *Nona propositio, que est de Reprobatione.*
  - XVII. *De Angelorum electione.*
-

LIBER TERTIVS.

- Cap. I. **S**umma tractationis de libero-arbitrio, quique hac de re scripserint.
- II. *De nomine liberi-arbitrij.*
  - III. *Definitio liberi-arbitrij.*
  - IV. & V. *Quenam libertas sit necessaria ad liberum-arbitrium.*
  - VI. *Soluuntur obiectiones.*
  - VII. *An liberum-arbitrium sit potentia.*
  - VIII. *Probatur ultima opinio.*
  - IX. *Soluuntur obiectiones.*
  - X. *Liberum-arbitrium, qualis sit potentia.*
  - XI. *Soluuntur obiectiones.*
  - XII. *Per liberum-arbitrium non expeti mala, sed bona.*
  - XIII. *An liberum-arbitrium sit presentium, & futurorum.*
  - XIV. *An sit finis, & mediorum.*
  - XV. *Subiectum liberi arbitrij solum esse naturam intelligentem.*
  - XVI. *Deum esse liberi-arbitrij.*
  - XVII. *Soluuntur obiectiones.*
  - XVIII. *Quare Deus Angelos, & homines libero donauerit arbitrio.*

LIBER QVARTVS.

Cap. I. & II. **P**osse cognosci viribus natura Deum
vnum esse.

III. Soluuntur obiectiones.

IV. *Requiri & sufficere sufficiens Dei auxilium generale ad actiones naturales, & civiles.*

V. *An homo liberum-arbitrium habeat, in operibus naturalibus civilibus.*

VI. *Temere mutasse aduersarios nomen liberi-arbitrij in serui-arbitrij nomen.*

VII. *Fide certum est hominem post lapsum, esse liberi-arbitrij in civilibus actionibus.*

VIII. & IX. *Probatur ex PP. libertas in civilibus actionibus.*

X. *Lumine naturali euidens esse hominis liberum-arbitrium in actionibus civilibus.*

XI. *Soluuntur obiectiones ex scripturis petita.*

XII. *Soluuntur ex Augustino.*

XIII. *Soluuntur ex praescientia diuina.*

XIV. *Soluitur petita ex determinatione consilij voluntatis diuinae.*

XV. *Explicatur una ratio concordia diuina cooperationis cum libero-arbitrio.*

XVI. *Explicatur altera.*

LIBER QVINTVS.

Cap. I. **P**ossitne homo viribus natura, sine auxilio gratia specialis verum aliquod morale cognoscere?

II. *Secunda opinio probatur.*

III. *Soluuntur obiectiones.*

IV. *De viribus humana voluntatis circa bonum morale opiniones.*

INDEX LIBRORVM,

- v. *Prima propositio.*
  - vi. *Soluuntur obiectiones.*
  - vii. *Secunda propositio.*
  - viii. *Soluuntur obiectiones.*
  - ix. *Tertia propositio.*
  - x. *Soluuntur obiectiones ex scriptura.*
  - xi. *Ex PP.*
  - xii. *Ex ratione.*
  - xiii. *Sitne homo in statu natura lapsæ liberi arbitrij?
& calumnia quadam Heshusij.*
  - xiv. *Primum argumentū pro sententia Catholicorum.*
  - xv. *Secundum.*
  - xvi. xvii. *Tertium & quartum.*
  - xviii. *Quintum.*
  - xix. *Sextum.*
  - xx. *Septimum.*
  - xxi. *Octauum.*
  - xxii. *Nonum, & decimum.*
  - xxiii. *Vndecimum, 12. 13. 14. 15.*
  - xxiv. *Probatur eadem sententia ex PP. Græcis.*
  - xxv. *Ex PP. Latinis.*
  - xxvi. *Testimonia Augustini ante exortam Pelagianam
heresim.*
  - xxvii. *Testimonia eiusdem post eandem exortam ha-
resim.*
  - xxviii. *Soluuntur obiectiones ex scripturis petite.*
  - xxix. *Soluuntur ex Augustino.*
-

LIBER SEXTVS.

- Cap. I. & II. **A**N possint credi mysteria fidei sine
auxilio speciali.
- iii. *Soluuntur obiectiones.*
  - iv. *Non posse voluntatem humanam aliquid velle,
ad pietatem pertinens, sine auxilio gratiæ Dei.*
  - v. *Non posse hominem se, solis viribus natura ad
gratiam preparare.*

- VI. *Soluuntur argumenta.*
- VII. *Partitio dilectionis: Et non posse, sine auxilio gratia diligere Deum.*
- VIII. *Soluuntur argumenta.*
- IX. *Sententia hereticorum, de libero-arbitrio, in operibus spectantibus ad salutem.*
- X. *Probatur ex scripturis liberum-arbitrium in actionibus pjs, & salutaribus.*
- XI. *Probatur ex PP.*
- XII. *Rationibus.*
- XIII. *Diluuntur obiectiones ex scripturis.*
- XIV. *Ex Augustino.*
- XV. *Summa disputationis, de cooperatione gratie, cum libero-arbitrio.*

DE IUSTIFICATIONE,

Liber primus.

Cap. I. **V**aria iustitia, ac Iustificationis acceptio.

- II. *Cause Iustificationis.*
- III. *Qui scripserint de Iustificatione.*
- IV. *Quid sit fides Iustificans.*
- V. & VI. *Refellitur hereticorum error de fide Iustificante.*
- VII. *Fidem iustificantem, non tam esse notitiam, quam assensum.*
- VIII. *Fidei iustificantis obiectum non esse specialem misericordiam, sed omnia reuelata a Deo.*
- IX. *Probatur ex traditione Ecclesie.*
- X. *Rationibus.*
- XI. *Soluuntur obiectiones.*
- XII. XIII. XIV. *Solam Fidem non iustificare.*
- XV. *Fidem veram à charitate, alijsque virtutibus separabilem esse.*
- XVI. XVII. XVIII. *Fidem solam non iustificare alijs argumentis probatur.*
- XIX. *vsque ad XXIV. inclusiuè. Soluuntur argumen-*

INDEX. LIBRORVM,

ta ex scripturis.

XXV. Ex PP.

LIBER SECVNDVS.

Cap. I. & II. **V** *Aria de formali causa iustificationis*
sententia.

III. *Pars affirmatiua, siue vera sententia probatur.*

IIII. *Fidem non esse integram formalem causam iustificationis*

V. *Formalem causam iustificationis non esse Dei iustitiam essentialem.*

VI. *Iustificationem nostram non constare sola remissione peccatorum.*

VII. *Neque in sola imputatione iustitiae Christi.*

VIII. *Traditio veterum de iustitia inherente.*

IX. *Soluuntur argumenta ex epistola ad Romanos.*

X. *Soluuntur ex epistolis ad Corinthios.*

XI. *Soluuntur ex epistolis ad Ephesos.*

XII. *Soluuntur alia duo.*

XIII. *Ex PP.*

XIV. *Ex ratione.*

XV. *Iustitiam qua formaliter iustificamur esse habitualem.*

XVI. *Soluuntur obiectiones.*

LIBER TERTIVS.

Cap. I. & II. **D** *E erroribus circa certitudinem iustificationis.*

III. *Vera sententia.*

IV. V. VI. *Probatur ex scripturis.*

VII. *Ex PP.*

VIII. *Rationibus.*

IX. *Soluuntur argumenta ex scripturis.*

X. *Ex PP.*

XI. *Ex rationibus.*

- XII. Refellitur error de certitudine predestinationis.
- XIII. Soluuntur obiectiones.
- XIV. Fidem, ac iustitiam non esse propriè electorum: & semel habitam amitti posse.
- XV. Soluuntur obiectiones.
- XVI. Non omnes iustos pares esse.

LIBER QVARTVS.

- Cap. 1. **H**Æreticos huius temporis negare operum necessitatem.
- II. Refellitur discrimen aduersariorum inter legem, & Euangelium.
  - III. Primum discrimen inter legem, & Euangelium.
  - IV. Secundum.
  - V. Refellitur falsa libertas Christiana.
  - VI. Afferitur vera.
  - VII. Probatur ex scripturis necessitas operis ad salutem.
  - VIII. IX. Ex PP. & ratione.
  - X. & XI. An lex impleri valeat ita ut opera iustorum sint meritoria.
  - XII. Probatur ex PP. posse impleri.
  - XIII. Rationibus.
  - XIV. Soluuntur obiectiones.
  - XV. Iustorum opera non esse peccata, sed verè iuxta.
  - XVI. Probatur ex PP.
  - XVII. Rationibus.
  - XVIII. XIX. Huiusmodi opera iustificare probatur ex scripturis.
  - XX. Soluuntur obiectiones ex scripturis.
  - XXI. Ex PP.

LIBER QVINTVS.

- Cap. 1. **O**piniones de meritis operum.
- II. Probatur ex scripturis, iustorum opera rectè vocari merita.

INDEX LIBRORVM,

- III. *Meritoria esse vita aeterna.*
- IIII. *Ex PP. probatur.*
- V. *Soluuntur obiectiones, ex scripturis.*
- VI. *Ex PP.*
- VII. *Quomodo fiducia in meritis collocari possit.*
- VIII. *Licitum esse operari bona opera intuitu mercedis aeternae.*
- IX. *Soluuntur obiectiones.*
- X. *Ad meritum requiri liberum arbitrium.*
- XI. *Soluuntur obiectiones.*
- XII. *Ad meritum requiri statum gratiae.*
- XIII. *Soluuntur obiectiones.*
- XIIII. *Requiri promissionem vitae aeternae gratuitam.*
- XV. *Requiri Charitatem.*
- XVI. XVII. *An opera ex Charitate facta sint meritoria vitae aeternae ex condigno.*
- XVIII. *Soluuntur obiectiones.*
- XIX. *Deum remunerare supra condignum.*
- XX. *Primum gradum vitae aeternae haberi ab adultis, iure hereditatis & mercedis.*
- XXI. *Gratiam iustificationis non cadere sub merito, sed bene eius augmentum.*
- XXII. *Reparationem post lapsum, & perseverantiam usque in finem non cadere sub merito de condigno, sed solum de congruo.*

DE BONIS OPERIBVS.

LIBER PRIMVS.

Qui est de Oratione.

- Cap. I. **D**efinitio orationis.
- II. *Partitiones orationis.*
- III. *De necessitate, & utilitate orationis.*
- IV. *De excellentia orationis Dominica.*
- V. *De numero, & ordine petitionum orationis Dominica.*
- VI. *Explicatur oratio Dominica.*

- VII. Solius creatura rationalis proprium esse orare.
- VIII. Non solum generatim, sed etiam in speciali pro certis hominibus orari posse.
- IX. Conditiones orationis.
- X. De nomine, & definitione officij diuini.
- XI. De partibus officij diuini.
- XII. Heretici reprehendentes horas canonicas.
- XIII. Antiquitas, & institutio horarum canonicarum.
- XIIII. Antiquitas singularum partium officij diuini.
- XV. De antiphona, Salve Regina.
- XVI. De cantu in officio diuino.
- XVII. Soluuntur obiectiones.
- XVIII. De requisitis ad officium diuinum persoluendum.
- XIX. Qui teneantur, siue deputentur ad huiusmodi officium.

LIBER SECVNDVS,
Qui est de Ieiunio.

- Cap. I. **D**E nomine, & varia acceptione ieiunij.
- II. Vnicam refectionem eamque carnalem in ieiunio esse debere.
  - III. Hereses circa ciborum delectum.
  - IIII. Calumnia hereticorum neotericorum.
  - V. Ad rationem ieiunij abstinentiam à certis cibis pertinere.
  - VI. Ieiunium in genere esse diuina lege preceptum.
  - VII. Lege Ecclesiastica obligari fideles in conscientia ad ieiunia quadam, & ciborum delectum.
  - VIII. Soluuntur obiectiones ex scriptura.
  - IX. Soluuntur ductæ ex antiquitate.
  - X. Quinam excipiantur à ieiunio.
  - XI. De fructibus ieiunij.
  - XII. Soluuntur obiectiones ex scripturis.
  - XIII. Ex PP.
  - XIIII. De origine Quadragesima.
  - XV. De Quadragesima varietate.
  - XVI. De ratione Quadragesime instituenda.

INDEX LIB. ET CAP.

- XVII. De ieiunio feria quarta, & sexta.
XVIII. De ieiunio Sabbathi.
XIX. De origine, varietate & causa ieiunij quatuor temporum.
XX. XXI. De ieiunio Adventus, & rogationum.
XXII. De ieiunio vigiliarum, & stationibus.
XXIII. De diebus quibus ieiunare non licet.
XXIII. De fraudibus Kemnitij in historia antiquitatis.
-

LIBER TERTIVS.

Qui est de Eleemosyna.

- Cap. I. **Q**uid sit Eleemosyna.
II. Partitio Eleemosyna per partitionem miseriarum.
III. & IIII. De fructu Eleemosyna.
V. Vnde sumatur Eleemosyna magnitudo.
VI. Esse preceptum aliquod eleemosyna, reuocarique ad quartum decalogi.
VII. Diuites obligari diuino precepto ad eroganda pauperibus superflua.
VIII. Quomodo sit eleemosyna eroganda.
IX. Quando ex male partis eleemosyna fieri debeat.
X. Diuitias non esse Christianis illicitas.
XI. Soluuntur obiectiones.
XII. Quis Eleemosynam facere, & cui fieri debeat.
XIII. Quomodo sit eleemosyna facienda.
-

INDICIUM

DE LIBRO CONCORDIÆ

Lutheranorum nuper edito.

De Vanitate concordia
Primus error concordia.
2. 2. 3. 4. 5. & 6.
Mendacia.

LIBER

Observandum.

Primò, gratiam ^a præuenientem, ^b & subsequenter, ^a Psal. 58. v. 11. Misericordia eius præueniet me.

[Secundò, ^c nonnullis idem esse auxilium excitans, ac præueniens, & operans: nimirum sanctam cogitationem: quæ etsi reuera sit actus noster vitalis, tamen nostrum præuenit consensum. Idem quoque, adiuvans, ac cooperans, & concomitans: nimirum ipsamet eandem gratiam excitantem cum iam noster interuenit consensus,]

^d Tertiò, gratias gratis datas. 1. à se inuicem seungi posse. ^e Alij enim datur per spiritum sermo sapientie: alij sermo scientie, &c. 2. separari à Charitate posse. Nam ^f Cayphas impius, prophetauit.

Quartò, probabilius videri idem esse, sermonem sapientie. 1. Corinth. 12. ac ^g spiritum sapientie Isaïæ 11. v. 2. Item: sermonem scientie, ac spiritum scientie. 1. quia Augustinus ^h 12. Trinit. docet, sapientiam, in illo Pauli loco, esse contemplationem rerum æternarum: scientiam verò, cognitionem agendarum, vel fugiendarum. At hoc eodem modo ⁱ distinxit sapientiam, & scientiam Isaïæ 11. Ergo, &c. 2. quod vocauerat Paulus: sermonem sapientie, vocat. cap. ^k 13. notionem omnium mysteriorum. At huiusmodi notio spectat ad Sapientie spiritum.

Quintò, dona Spiritus sancti à Charitate separari posse, tum quia notionem omnium mysteriorum Paulus docet haberi posse, sine Charitate, tum quia August. ^l ait timorem, de quo dicitur. ^m Initium sapientie timor Domini, esse vnum ex septem donis spiritus sancti. At huiusmodi timor ⁿ seruilis est, ac proinde sine Charitate: tum quia videmus multos probæ vitæ adeo stolidos: vt ridiculum sit, eis ascribere donum sapientie, siue scientie.

Sextò, potestatem conferendi Sacramenta, non esse gratiam gratis datam, strictè sumptam, siue vt

^a Psal. 58. v. 11. Misericordia eius præueniet me.

^b Psal. 21. v.

6. Et misericordia tua subsequetur me.

^c vt Gabriæ Vasquez in 1. D. Thom. dis-

put. 88. cap. 9.

^d CAP. 10.

^e 1. Cor. 12.

^f Ioan. 11. v.

49. 50. 51.

^g quem vnum ex septem donis Spiritus sancti faciunt Theologi.

^h cap. 14. ac

15. & lib. 13.

cap. 19. ac 10.

ⁱ lib. 1. de sermone Domini in monte.

^k v. 2.

^l sup. cap. 9.

^m Psal. 110.

v. 10.

ⁿ solum enim viam ad Charitatem parat.

DE GR. ET LIB. ARB.

^o 1. Cor. 12.
4.7. *Qui enim*
(*verbi gratia*)
miracula pa-
trat ; manife-
stat Spiritum-
sanctum opera-
ri tanquam au-
thorem illius
doni.

à Theologis sumitur. 1. quia huiusmodi gratia datur ad ^o manifestationem spiritus operantis in nobis. At potestas conferendi Sacramenta est occulta, & potius eget fide ut credatur inesse, quam ipsa, fidem aliis faciat rebus. 2. gratia gratis data, non distribuitur cuicumque accipere volenti : sed ad solum beneplacitum Dei. At potestas conferendi Sacramenta datur cuicumque volenti suscipere ordines. 3. gratia gratis data est immediatè à Deo potestas conferendi Sacramenta, non nisi mediante homine.

Septimò, gratiam gratum facientem, nobiliorem esse gratia gratis data. 1. quia illa ex se nos vnit Deo: hæc verò minimè. 2. quia id asserit Paulus 1. Corinth. 13.

^a CAP. 3.
^b in *Antidoto*
sessionis 6. cap.
7. *Cōcilij Tri-*
dentini.

^c 1 par. Exam.
pag. 640. edi-
tionis anni
1566. in parua
forma.

^d lib. de 600.
erroribus Pon-
tificiorum.

^e lib. 5. de li-
bero arbitrio.

^f ut D. Tho.

2.2. q. 23. ar. 2.

^g ita sentiunt
communiter

DD. 1. dist. 17.
Et lib. 2. dist.

26. & 27.
ⁱ CAP. 4.

^k Rom. 5. v.
19.

An sit reuera aliqua habitualis Gratia gratum faciens.

CAP. III. & IIII.

EGANT ^b Calvinus ^c Kemnitius
^d Tilmanus Heshusius, & ^e Albertus
Pighius ^a & ^f nonnullisque tribuitur
hæc sententia Petro Lombardo.

^g At Gratiam dari habitualement, ni-
mirum: *qualitatem diuinam anima inherentem veluti lu-*
cem, qua anima maculas deleat pulchramque, Et Deo su-
pernaturaliter gratam, atque habilem ad omnia Christia-
na pietatis officia reddat. Probat.

Primò, ^k *Quemadmodum per inobedientiam unius*
hominis peccatores constituti sunt multi. Ita per obedi-
tiam unius hominis iusti constituentur multi. At consti-
tuuntur multi peccatores per veram iniustitiam a-
nimæ inherentem, ad modum habitus. Ergo &
constituuntur iusti per veram qualitatem animæ
inherentem.

Secundò, Ioan. ¹ 4. & ^m 7. dicitur, Spiritus san- ¹ v. 14.
ctus fieri in credentibus, fons aqua ^o salientis in vitam æ- ^m v. 38.
ternam. At 1. Spiritus sanctus non inhabitat iustifi- ^o sicut aqua
catorum ratione iustificationis, nisi per gratiam gra- tantum ascen-
tum facientem, siue charitatem: idque tandiu per- dunt, quantum
manenter, quandiu non aderit peccatum mortale. locus est alius,
2. Per huiusmodi fontem, optime potest ipsa in- unde fluunt:
telligi gratia, tum quia creaturæ proprium est fieri. fons videlicet
tum quòd eiusdem soleant esse naturæ fons, & a ipse: sic aqua
qua saliens inde. Non est autem dubium, quin a- fluentes in no-
qua saliens ex illo spirituali fonte Ioan. 4. sit reue- bis ex Spiritu-
ra aliquid creatum, & non ipsa Spiritus sancti sub- sancto, ascen-
stantia. Quare & ipse fons erit ipsamet gratia. At dunt, usque ad
fons rem permanentem significat. Ergo &c. ipsum Spiritum

Tertiò, Rom. 5. ^p Charitas Dei diffusa est in cor- sanctum, per
dibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. At meritum visio-
diffundi in cor nostrum, nō est propriè fauoris ex- nis beatæ.
terni: aut actionum nostrarum, quæ potius dici ^p v. 5 ἡ ἀγάπη
deberent, effundi ex corde. Ergo significabit, ipsam τῆ θεοῦ ἐκκρίχυ-
Charitatis qualitatem, in nobis habituali realita- ται ἐν ταῖς καρ-
te manentem. διαί, ἡμῶν, ἀδ

Quartò, comparatur gratia ^q sigillo, & pignori: ^p πρῶτα πρὸς ἀγί-
unctioni: ^s Semini. At hæc sunt res creatæ, atque τῆ δόξης ἡ-
permanentes. ^m μῖν.

Quintò, ex PP. qui etsi nomen qualitatis, vel ha- ^q 2 Cor. 1. v.
bitus, non exprimant: tamen ita rem describunt vt 21. & 22.
paruo negotio intelligi possit nostram sententiam ¹ 1. Ioan. 2. v.
esse veterum testimoniis conformem, vt conciliū 27.
¹ Viennense loquitur ^s 1. Ioan. 3. v.

^u Dionys. Primus ad diuina motus, Dei dilectio est. 9.
Porro sacræ dilectionis ad diuina mandata facienda prin- ¹ Clement. 1.
cipalis omnino progressus est, secretissima illa, & ineffabi- de Summa
li operatio, qua diuinus in nobis status efficitur. Quid est, Trinit. & fide
diuinus status, nisi qualitas siue donum statum, & Catholica.
permanens, nobis diuinitus collatum? ^u cap. 2. par.

Irenæ. ^x Cum Spiritus commixtus anima unitur plas- 1. Eccles. Hie-
mati, propter effusionem spiritus vitalis, & perfectus homo rarch.
factus est. Et hic est qui secundum imaginem, & simili- ^x 5. cap. 6.
tudinem factus est Dei. At commixtionis, & effusio-

DE GRA. ET LIB. ARB.

γ 2. li. epist. 2.

nis vocabula, rem permanentem demonstrant.

Cyprianus γ *Postquam unda genitalis auxilio, superio-
ris aui labe deterfa in expiatum pectus, ac purum de super
se lumen infundit, postquam cœlitus spiritu hausto, in no-
uum me hominem natiuitas secunda reparauit: scis ipse pro-
fecto, quid detraxerit nobis, quidue contulerit mors ista
criminum, vita virtutum.*

² lib. de Spi-
ritu sancto cap.
26.

Basil. ² *Sicut cernendi vis est in oculo sano, sic et ope-
ratio Spiritus in anima purgata: & quemad. ars est in
eo. ² &c.*

³ qui nactus est
illam: ita gra-
tia Spiritus in
eo, qui recepit
semper quidem
presens, at non
perpetuo ope-
rans.

Ambros. b *Pictus es ergo, ô homo, & pictus à Do-
mino Deo tuo, bonum habes artificem, atque pictorem.
Noli bonam delere picturam, non fucò, sed veritate ful-
gentem, nec cerâ expressam, sed gratia. At pictura res
permanens est.*

b 6. Hexa-
mer. 8.

Nazianz. c *loquens de effectu gratiæ post Ba-
ptismum. Novos (inquit) ex veteribus, ac Dei simi-
les efficit: absque igne, constans, & sine confractione irra-
dians.*

c orat. in Sã-
ctum lauacrũ.
d prefat. com-
ment. in Thre-
nos.

Hierony. d *animam describens peccatricem:
Nudata est (inquit) domus Dei omnibus ornamentis suis,
cunctisque, quæ diuinitus consecuta fuerat, spoliata mu-
neribus, remansit deformis, ac turpis.*

e homil. 40.
in I. Corinth.

Chrysost. e *Qui crimine, Regis beneficio absolutus
est, inquinatum animum seruat: quem abluit Baptisma,
non item, sed solis radiis puriorem mentem habet. Item:
homil. ad Neophytos, docet conferri infantibus
Sanctitatem, & iustitiam: quæ certè non nisi habi-
tialis esse potest.*

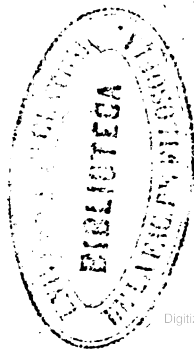
f 1. de pecca-
tor. mer. 9.

August. f *Ille in quo omnes viuificabuntur, prater-
quam quod se ad iustitiam, exemplum imitantibus præ-
bet: dat etiam sui Spiritus occultissimam gratiam, quam
etiam latentes infundit in paruulis.*

g 4. libr. com-
mentar. in Isaiã
orat. 2. expli-
cans illud ca-
pitũ 44. Me-
mento horum
Iacob, &c.

Cyrillus Alexandr. g *Formatur in filium Dei, in-
telligibiliter informatus diuinarum legum scientiã, ad spe-
ciem effigiemque excellentem, quæ virtutum ornatu in ani-
mis hominum inheret, ac insidet: hæc autem pulchritudo
intelligi potest spiritualis: formatur etiam veluti in Christo
per S. Spiritus participationem, ad ipsius speciem.*

Scribit

Scribit siquidem ad Galatas diuinus Paulus: Filioli quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Formatur autem in nobis Christus, sancto Spiritu nobis diuinam quandam formam, per sanctificationem & iustitiam indente, sic enim in animis nostris elucet character substantie Dei ac Patris.

Sextò, quando ^h Deus diligit aliquem, antea quem non diligebat: vel mutatio fit in Deo, vel homine. non in Deo, vt patet. Ergo in homine. At quæ mutatio illa esse potest, nisi per donum aliquod ⁱ supernaturale, & creatum, quo efficiatur homo gratus in oculis Dei?

^h Nam diligit iustos & odio peccatores habet.
ⁱ v. 4.

Septimò *diligere aliquem*, est illi velle bonum. Amor autem Dei efficax est. Ergo, à Deo diligi iustos, est illis conferri, reuera aliquod donum.

Octauò, Homo debet opera supernaturalia facere, vt perueniat ad æternam salutem. Sed huiusmodi opera prærequirunt supernaturalem formam. Nam talia sunt opera, qualis forma. Ergo huiusmodi, formam habet homo, per quam operetur Vnde 2. Petri 1. dicimur *effici consortes diuine nature*. At hæc forma, est illa gratia, de qua disputamus. Igitur, &c.

Nondò, homo non est Iustus solum cum operatur: sed etiam cum dormit, & nihil agit. Ergo dicitur Iustus à permanente habitu.

Decimò, regeneramur Baptismo, At regenerari, non est operari: sed aliquam nouam accipere formam.

Vndecimò, *Nos attendentes* (inquit Clemens 5.) *generalem efficaciam mortis Christi opinionem secundam (qua dicit tam paruulis, quam adultis conferri in Baptismo informantem gratiam, & virtutes) tanquam probabiliorem & dictis SS. ac DD. Modernorum Theologia magis consonam, & concordem, sacro approbante Concilio duximus eligendam.*

^k Clement. 1.
ⁱ Charitas (inquit) diffunditur in cordibus eorum qui iustificuntur, atque ipsi inheret.
^m quo distinguit gratiam Iustificationes ab actionibus charitativis.

Duodecimò, ex Concil. Trident. tum ⁱ cap. 7. sess. 9. tum ^m can. 3.

Tom. IIII.

O

DE GRA. ET LIB. ARB.

Soluntur obiectiones.

CAP. V.

^a 3. *Hypogno-*
stici.

PRIMA ^a Aug. comparat liberum arbitrium iumento, gratiam Dei, fessor, à quo iumentū regitur. Et epistola 106. ait in operibus gratiæ voluntatem nostram comitem esse, non ducem: pedissequam, non præuiam.

Respondeo, sensum esse, Deum habitare in nobis per gratiam: nosque variis mouere ac regere auxiliis: sicut fessor, mediante sella, & aliis ad frænandum equū instrumentis, nunc illo nunc isto motu, equum agit & regit: At aliquando fieri potest, vt quietè maneat equus, cum insidente fessore. Ergo pariter, iuxta Augustinum, permanebit in nobis, habitualiter, auxilium Dei.

^b cap. 18.

Secunda, libro 1. ^b de peccator. merit. videtur ad Pelagianam reuocare hæresim, asserere, necessariam esse gratiam habitualement, vt eneamur in adoptionem filiorum Dei.

Respondeo, non negare habitualement gratiam: sed solum contendere Pelagianæ hæresis esse, velle hanc gratiam nihil prodesse ad originalis remissionem peccati.

Tertia lib. 6. in Iulianum 4. docet, nullam esse causam excludendi paruulos à regno cælorum: si originali careant peccato: quamuis non regenerentur in Christo, per Baptismum.

Respondeo, id non velle Augustinum: sed, solum, nullam esse rationem, in huiusmodi casu, eos excludendi ab adoptione, id est à gratia: & per hoc, à regno. Adoptio namque sine gratia non fit.

De distinctione gratiæ, à charitate.

CAP. VI.

PRIMA ^a opinio contendit eas, ^b re & ratione distingui.

Secunda, ^c eas distinguit non re, sed ^d formaliter tantum.

Tertia, ^e distingui vult tantum ratione [quam vocant ratiocinata

ita vt sit vnus, & idem Entitatis gradus, per diuersum tantum respectum distinctus.] Dicitur enim gratia, qua parte subiectum respicit, atque ipsum exornat hominem Deoque reddit amabilem. Dicitur charitas, qua parte respicit opus, & voluntatem efficit promptam, ad diligendum super omnia Deum.

Quarta, ^f vult solum distingui nomine [siue ratione ratiocinantis.] Quæ videtur improbabilius. Nam aliud est, esse alteri charum, quod fit per gratiam, aliud alterum habere charum: quod fit per charitatem.

Propositio. Gratia, ratione tantum distinguitur à charitate.

Probatur primò, quia Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 7. ^g affirmat vnicam esse formalem nostræ iustificationis causam eamque in fide,

^a Thom. 1. 2.

q. 110. ar. 3. Et

4. Capreoli in

2. Sent. Caiet.

in 1. 2. Domi-

nici à Soto lib.

2. de natura &

Gratia 17. Et

18.

^b ita vt Gra-

tia sit per totā

anima substan-

tiam diffusa

tāquam in sub-

iecto, ex qua

fluant diuersi

virtutum habi-

tus: sicut ex

anima fluunt

eius potentie.

Charitas vero

fit in sola volū-

tate.

^c Alens. par. 3.

Summa q. 69.

membr. 2. ar. 4.

Alber. 2. sent. dist. 26. ar. 3.

^d [siue ex natura rei: ita vt se habeant sicut diuersi gradus entitatis vnus & eiusdem rei: quorum vnus non ingreditur per se, alterius conceptum: sicut rationalitas, & animalitas in homine.]

^e eiusdem Alens. sup. q. 12. de Pœnit. membr. 3. Richardi Scoti, Gabrielis, Maioris in 2. dist. 26.

^f Durandi in 2. dist. 26. q. 1. numero 8.

^g Vnica (inquit) formalis causa est (scilicet Iustificationis)

iustitiæ Dei: non quia ipse iustus est: sed qua nos iustos facit, &c. dum San-

ctissima passionis merito charitas Dei diffunditur in cordibus eorum qui iustificantur, &c.

Ö ij

DE GRA. ET LIB. ARB.

spe, & maximè charitate consistere.

Secundò, idem docet cap. 10. Iustitiæ incrementum ab Ecclesia postulari, cum ita orat : *Da nobis Domine, fidei, spei, & charitatis argumentum.*

Tertiò, quia PP. perpetuo iustitiam, qua iustificamur coram Deo, eique reddimur grati, constituunt in virtute, ac præsertim in charitate.

August. ⁿ *Charitas est verissima, plenissima, perfectissimaque iustitia.*

Quartò, quidquid doctores opinionis contrariæ tribunt gratiæ, tribuitur in scripturis, ipsi charitati.

Primum, dare animæ esse quoddam supernaturale, quo dicatur homo filius Dei per participationem.

At 1. videte ⁱ (inquit Ioannes) qualem charitatem dedit nobis pater, ut filij Dei nominemur, & simus.

2. tunc accipit homo illud supernaturale, esse, cum regeneratur, per charitatem autem fit regeneratio tum ex 1. Ioan. 4. ^k *omnis qui diligit, ex Deo natus est.* tum quia, semen, quo regeneramur est ^l verbum Dei. 1. Petri 1. verbum, autem gignitur per fidem quæ per dilectionem operatur ^m Rom. 10. & ⁿ Galat. 3.

Secundum, dicitur gratia, anima vita. De charitate : ^o *Nos scimus, quia translati sumus de morte ad vitam; quia diligimus fratres. qui non diligit fratrem manet in morte.*

Tertium, per gratiam, inhabitare Spiritum sanctum in nobis. De charitate Rom. 5. ^p *Charitas Dei diffusa est in cordibus, &c.*

Quartum, per gratiam iustificari à peccato. De charitate Luc. 7. ^q *Remittuntur ei peccata multa: quoniam dilexit multum.*

ⁿ lib. de natura, & gratia cap. 42. vide alia testimonia cap. 2. lib. de statu Innocentia: quibus probatur discriminè inter imaginè, & similitudinem Dei.

^l 1. Ioan. 3. v. 1. ἴδτε πῶς ὁ μὴ ἀγαπᾷ τὸν θεόν, ἢ μὴ ὁ πατὴρ, ἵνα τέκνα θεοῦ καλεῶμεθα.

^k v. 7. πᾶς ὁ ἀγαπῶν ὃν τὸ θεοῦ γινώσκειται.

^l 1. Petr. 1. v.

23. Remati non ex semine corruptibili: sed incorruptibili, per verbum Dei vivit.

^m v. 17. fides

ex auditu, auditus est autem per verbum Dei. ⁿ vers. 6. In Christo Iesu ne circumcisio aliquid valet, neque praputium, sed fides qua per Charitatem operatur.

^o 1. Ioan. 3. v. 14. ἡ μὴ οὐκ ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφόν, ὃν ἀγαπᾷ τὸν θεόν, ὃν ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφόν, μὴ εἰς τὸ θανάτου. ^p v. 5. ^q 4. 47.

Quintum, esse fontem omnium virtutum. De charitate Rom. ¹ 13. Plenitudo legis est dilectio. 1. Corinth. 13. Charitas patiens est, benigna est, &c. omnia credit, omnia sperat, &c.

Sextum, separare filios regni, à filiis gehenna. De charitate Iacobi ⁵ 1. Repromisit Deus coronam diligentibus se. vnde Augustinus: ¹ Sola charitas (inquit) diuidit inter filios regni, & filios damnationis aeterna.

Septimum, esse, donorum omnium creatorum maximum. De charitate Coloss. 3. ^v super omnia charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.

Octauum, coniungere Deo. neque enim gratia aliquid maius efficere potest. De charitate. 1. Ioan. 4. ^x Qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo.

Nonum, facere amicos Dei. De charitate: ^v Vos amici mei estis, si feceritis, quae ego precipio vobis. Quae virtute autem meritorie operamur, nisi charitate?

Decimum, facere gratiosos, ac formosos in animâ. At charitas est illa nuptialis vestis, cuius defectu mittuntur homines in tenebras exteriores teste ² Gregorio.

Quintò, probatur propositio: si gratia distingueretur à charitate, fide, ac spe: sicut anima à potentijs suis: vel, lumen rationis à virtutibus: sublatâ gratiâ, nulla remaneret fides, aut spes: ac nihilominus remanent. Igitur signum est, ipsam gratiam esse ipsasmet virtutes infusas, & charitatem præcipuè.

Sextò, gratia proprie opponitur culpæ. Sed culpa tam actualis, quam habitualis est in voluntate sola. Igitur & similiter gratia. At quæ sit illa in voluntate qualitas supernaturalis, qua Deo sumus grati, præter charitatem, assignari nequit. Ergo, &c.

Septimò, gratia respondet gloriæ. Sed gloria non erit habitus per totam diffusus animam, sed coniunctio cum Deo per visionem, & amorem. Igitur & similiter gratia.

¹ v. 10.

² v. 12.

¹ 15. Trinit.

18.

^u v. 14. ὅτι

πάντες δι' ἡρώτων

τῶν ἀγαπῶν

(ἐχόντες) ἡμεῖς ἐστέ

σύνδοκός τῆς

τελειότητος.

Hinc Aug. sup.

Nullū est (in-

quit) isto Dei

dono excellen-

tium. Dantur

& alia per Spi-

ritum sanctum:

munera sed

sine Chari-

tate nihil pro-

sunt.

^x v. 16. ὁ θεὸς

ἀγαπᾷ ἐστέ. καὶ

ὁ μέγας ὁ τῆ

ἀγάπης ἐν τῷ

θεῷ μένει.

^v Ioan. 15. v. 14.

ὁμοῖς φίλοι μου

ἐστέ, ἐὰν ποιῇτε

ὅσα ἐγὼ ἐπέταλλο-

μαι ὑμῖν.

² homil. 38.

DE GRA. ET LIB. ARB.

Oñtaudò, per gratiam formaliter iustificamur. At iustitia, virtus animi est in voluntate sita. Igitur & gratia.

Soluuntur obiectiones.

CAP. VII.

^a *supra.*

^b *supr. cap. 7.*

^c *can. II.*

^d *supra in co-
tatione litera
G.*

^e *cap. 2. Eccles.
Hierarch. par.
I.*

^f *7. Physicor.
tex. 17.*

PRIMA, ^a Concilium Viennense definit, dari in paruulis, per Baptismum, informantem gratiam, & virtutes à quibus certe non excludes charitatem. ^b Tridentinum ait, iustificationem, esse renouationem interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum. Item, damnat asserentes, ^c Iustificari impium, exclusa gratiâ, & charitate. At vbique vides gratiam à charitate distingui.

Respondeo, per gratiam, & virtutes siue dona, intelligi charitatem, & cæteras virtutes: per gratiam, & charitatem, vnum & idem: nempe, charitatem ipsam: quomodo dicimus aliquem esse bonum, & iustum. Nam sicut tribuit iustificationem gratiæ & charitati. Concilium Trident. can. 11. sess. 6. sic cap. 7. vnde hic deductus est canon, soli ^d charitati tribuit.

Secunda, ^e Dionys. ait non posse hominem operari diuina, nisi prius fuerit statum adeptus diuinum. At hic status requirit gratiam, vt à Charitate distinctam. i. quia iuxta ^f Philosophum, *habitus, est perfecti* (id est secundum naturam rectè præparati) *dispositio ad optimum*. At natura humana non est ex se rectè præparata ad supernaturale opus. Ergo, vt valeat supernaturales recipere virtutes, ac opera exercere supernaturalia, debet eleuari ad gradum supernaturalem per ipsam gratiam à Charitate distinctam: cum Charitas inter habitus numeretur

supernaturales. 2. sicut in naturalibus distinguuntur hæc tria, *Esse : posse : operari*: sic in supernaturalibus. *Esse* ergo ad *gratiam*, spectabit: *posse*, ad virtutes: *operari*, ad actus.

Negatur Minor. Ad 1. probationem: veram esse de habitibus acquisitis, non de infusis: qui solum capacitatem subiecti $\S$ requirunt. Ad 2. vnum & eundem habitum, vt respicit obiectum, habere rationem *esse*: quatenus operari potest, habet rationem *posse*, ipse vero actus ab habitu productus, operationis rationem habet.

Tertia, in scripturis gratia Spiritus sancti describitur prior Charitate Rom. 5. *Charitas Dei*, &c. per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Galat. 5. ^h *fructus spiritus, est Charitas.*

Ad propositionem, si loquatur de gratia æterna, id est, amore quo Deus nos ab æterno, dilexit: admittitur, sed nihil concludit, vt patet. Si de gratia creata, gratum faciente, negatur: ad probationem solum his significari locis ¹ effectus Spiritus sancti in nobis.

Quarta, Deus non diligit nos nisi simus ei grati. Ergo prius sumus ei grati, quam diligit nos. At prior dilexit nos. Ergo Charitas posterior gratia.

Negatur antecedens cum sua conseq. Nam nisi prius nos dilexisset ^k Deus, nusquam ipsius gratiam habuissemus.

Quinta, effectus formales gratiæ, & Charitatis sunt diuersi nec vnus alium includit: cum vnum possit sine alio esse: Nam gratia facit dilectum: Charitas diligentem: At aliquis potest diligere, & non diligi: vel diligi, & non diligere.

Negatur propositio, nam eadem formaliter qualitas, & diligentem, & dilectum reddit.

Ad probationem negatur Minor: quando fundamentum dilectionis in vtroque termino, est alterius dilectio.

Sexta, effectus gratiæ, semper est in actu, dum ipsa gratia perseuerat in homine. At non ita Chari-

⁵ ipsi enim eleuant naturam, ad ordinem supernaturalem.

^h v. 22. & p. m. s.

^u πνευματός ἐστιν ἡ ἀγάπη.

¹ [nimirum tum ipsa virtutes infusa: tum eorum actus.]

^k ipse namque et prior diligit, et sua dilectione gratiam, siue charitatem confert: quæ ei, et grati sumus, & vicem dilectionis rependamus.

¹ tunc enim fieri nequit vt qui diligitur non diligit: cū ideo diligitur, quia diligit: vel cōtra quin diligitur, si diligit: cum ideo diligit, quia diligitur.

DE GRA. ET LIB. ARB.

tatis effectus. Non enim semper diligimus.

Negatur Minor nam sicut effectus formalis Charitatis est facere gratum: ita Charitatis effectus est facere semper actu, (quandiu perseverat) hominem promptum ad diligendum.

Septima, in rebus naturalibus præter virtutes acquisitas est in animo lumen naturale: ex quo virtutes aliquo modo emanant. erit igitur & similiter in supernaturalibus rebus.

Respondeo, fidem habere locum supernaturalis luminis: ex fide namque aliquo modo Caritas, & spes emanant: ut ex fide per Charitatem formata virtutes omnes morales, ad finem ordinantur supernaturalem.

Octava, gratia est quoddam uniuersale donum, quod totum hominem Deo gratum reddit, omni-que repugnat peccato. At virtutes, sunt particularia dona, quæ particulares perficiunt potentias, & certis opponuntur vitiis.

Respondeo, Charitatem etiam dici posse uniuersale donum: quia est omnium regina virtutum: omnium meritorum mater, omnium peccatorum hostis.

Nona, imago Dei per peccatum obscurata in nobis, reformatur per gratiam. At imago ista non est in potentiis, solum: sed etiam in ipsa animæ substantia. Igitur & gratia erit habitus, ipsi substantiæ animæ, immediatè inhærens.

Ad Maiorem: non fuisse ipsam imaginem obscuratam ratione substantiæ suæ, sed potentiarum tantum. Minor admittitur: conclusio negatur. Quia solum debuit hæc imago reparari ratione potentiarum suarum.

Charitatem esse virtutem creatam distin-
ctam à Spiritu sancto.

CAP. VIII.

PRIMÒ, ^a Rom. 5. ^b Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. At 1. ibi Paulus apertè distinguit Spiritum sanctum à charitate.

2. Spiritus sanctus non diffunditur propriè nisi ratione donorum iuxta illud: *Dextera igitur Dei exaltatus effudit hoc donum, &c.* Ergo aliud est Spiritus sanctus, aliud charitatis habitus.

Secundò, ex PP. Aug. ^c *Charitas Dei dicta est diffundi in cordibus nostris, non quia nos ipse diligit, sed quia nos facit dilectores suos.* Item, ^d *Dilectio qua ex Deo est & Deus est, propriè Spiritus sanctus est: per quem diffunditur in cordibus nostris Dei charitas: per quam nos tota inhabitat Trinitas.* ^e Chrysostr. ^f Cyrill. Bernard. ^g Recte dicitur charitas, & Deus, & Dei donum: charitas enim dat charitatem, substantia accidentalem.

Tertiò, vel Spiritus sanctus efficit in nobis dilectionem, cooperante libera voluntate: vel non. Si prius. Ergo, si nulla sit in nobis habitualis charitas actio diligendi nostra, non erit facilis, prompta, suavis: proprium est enim habitus id præstare. Si posterius. Ergo non est meritoria, ut potest non voluntaria.

ctione Dei: quam nostra: propriè tamen de nostra tantum intelligi deberet constat ex probationibus nostris. ^h libro de Spiritu, & littera cap. 32.

^a 15. Trinit. 18. ^c homil. 32. in 1. Corinth. qua Charitatem, appellat virtutem. ^f 9. in Ioan. 24. quo distinguit Charitatem in nobis, ab ea qua est in Deo.

^g libro de diligendo Deo, ultra medium.

^a Petrus Lombardus asseruit principium proximum dilectionis nostra erga Deum non esse aliquem habitum infusum: sed ipsummet Spiritum sanctum: Cuius contrarium nos cum aliis DD. asserimus.

^b ibi arguitur de Charitatis habitu, non de actu: hinc patet: Quod propriè actus non dicitur effundi à Deo in cor nostrum: sed potius à corde effundi in Deum. Quamvis autem PP. communiter hunc intelligent locum tam de dile-

DE GRA. ET LIB. ARB.

Quartò, per charitatem efficimur filij Dei: & proinde adipiscimur esse diuinum quoddam. vel illud ergo est ipsemet Spiritus sanctus: vel donum creatum. Non prius quia neque id erit per yunionem hypostaticam: cum sit propria mysterio incarnationis: neque per communicationem naturæ: nec enim deitas communicatur nobis, nisi per dona creata. Ergo posterius.

Quintò, Spiritus sanctus non solum adultos, sed etiam infantes baptizatos inhabitat: nõ per actua-lem charitatem. Ergo per habitualem.

Soluantur argumenta.

C A P. IX.

R I M V M, Deus charitas est.
1. Ioan. 4.

Respondeo, esse charitatem, qua seipsum, & nos diligit: non qua diligimus eum.

Secundum, *Qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo.*

Ergo charitas in qua manemus est ipse Deus.

Respondeo, sensum esse: nos per charitatem creatam in increata manere: qui enim habet charitatem creatam, Deum etiam habet inhabitantem.

^a *libro de moribus Ecclesia.*

Tertium, nihil est melius charitate, teste ^a Augustino. At id quo nihil melius, est ipse Deus. Ergo Deus est charitas.

Ad maiorem veram esse. 1. respectu aliarum virtutum. 2. loquendo de charitate generalissime sumpta vt creatam, & increatam complectitur. Minor admittitur. Ad conclusionem, reuera Deum esse ipsam charitatem, sed increatam.

^b *8. Trinit. 7.*

Tertium, *Qui proximum* (inquit Aug.) *diligit cõ-*

sequens est, ut ipsam præcipuè dilectionem diligat, Deus autem dilectio est, consequens est ergo ut præcipuè Deum diligat. Item. ^c Nemo dicat non noui quid diligam. Diligat fratrem, & diliget eandem dilectionem. magis enim nouit dilectionem quàm diligit quam fratrem quem diligit: Ecce iam potest notiozem habere Deum, quam fratrem. Item. ^d Ista contextio satis, aperteque declarat, eandem ^e ipsam fraternam dilectionem non solum ex Deo, sed & Deum esse. ^{infra.}

Respon. 1. loqui Aug. de actuali dilectione. Nā de ipsa, non de habituali, verum est, notiozem esse quam sit proximus ipse. At nec quidem ipse Lombardus vellet dilectionē actualem esse Deum ipsum.

2. Non posse Augustinum intelligi de Deo essentialiter, quia non est nobis proximo notior. 3. loqui de Deo, per repræsentationem, & participationem: quòd dilectio sit imago quædam bonitatis diuinæ.

Cap. 10 vide supra post tabulam Gratia.

De auxilio sufficienti, & efficaci.

CAP. XI.

PELAGIANI ^a quòd arbitrarentur ipsum liberum arbitrium esse sufficiens auxilium perueniendi ad salutem: nec potentiozem agnoscerent gratiam, repudiabant proculdubio hāc auxiliij partitionem.

^a apud Aug. lib. 1. contra duas epistolas Pelagianor. ca. ult.

Hæretici huiusce temporis, idem negare coguntur: cum apud eos, qui à Deo mouentur, necessario agant benè: qui non mouentur, nequeant benè agere: ac proinde omnis Dei motio apud eos, sit efficax: nulla sufficiens.

Prima propositio, datur auxilium sufficiens, quod nō est efficax.

DE GRÀ. ET LIB. ARB.

b v. 4.

Primò ex Isaix. 5. ^b *Habitatores Hierusalem, Et viri Inda, iudicate inter me, Et vineam meam, quid est quod ultra debui facere vinea mea, Et non feci ei? An quod expectavi ut faceret vvas, Et fecit labruscas.*

Hi sufficiens habuerunt auxilium alioquin non verè diceret Dominus. *Quid ultra debui facere vinea mea Et non feci:* Ac frustra expectasset vvas. Non habuerunt auxilium efficax. Nam si habuissent, vtique bonum fructum fecissent. Ergo distinguuntur inter se sufficiens, & efficax.

c vers. 37.

ποσάκις quoties
ἠθέληκα ὁπισυ-
ναγαγῆναι τὰ
τέκνα σου, ὅτι
τρεπόμαι ὁπισυ-
ναγαγῆναι ὅρνις τὰ
ποσάκια ἐαυτῆς
ὑπὸ τὰς πτέρυ-
γας καὶ οὐκ
ἠθέληκα τε.

d v. 31. ὁ μὲν
αὐτὸς πνέ-
ματι τοῦ ἁγίου
ἀντιπρότετε.

e v. 4. ἢ τὴν
πλούτην τῆς
χρηστότητος αὐ-
τοῦ, καὶ τῆς ἀνο-
χῆς, καὶ τῆς
μακροθυμίας
καὶ ἀφροσύνης,
ἀγνοῶν ὅτι τὸ
χρηστὸν τὸ θεοῦ
ἐστὶν μετανοεῖν
οἱ ἄνθρωποι.

f lib. 83. 99.

q. 68.

li. 1. ad Sim-
plicium q. 2.

Secundò, Math. 23. ^c *Hierusalem Hierusalem &c. quoniam volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos, sub alas: Ecce sufficiens auxiliū: quomodo enim voluisset: si non sufficiens auxiliū dedisset? Deinde subiungitur, Et noluisti: Ecce non habuerunt efficax: quia si habuissent, congregari voluissent.*

Tertiò, Actor. 7. ^d *Vos semper Spiritui sancto resistitis. Quia resisterunt non habuerunt efficax. Quia verò Spiritus sanctus inspirabat desideria bona, vt conuerterentur: propterea sufficiens auxilium habebant.*

Quartò, Rom. 2. ^e *An diuitias bonitatis eius, Et patientie Et longanimitatis contemnis? ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit. Cur Deus ad pœnitentiam vocaret, nisi sufficiens auxilium dedisset? Et, si efficax dedisset: cur eius bonitatem contemni Paulus diceret?*

Quintò, ex August. ^f *Ad illam cœnam quam Dominus dicit in Evangelio preparatam, nec omnes qui vocati sunt venire voluerunt: neque illi qui venerunt, venire possent, nisi vocarentur. Itaque nec illi debent sibi tribuere, qui venerunt, quia vocati venerunt, nec illi qui noluerunt venire debent alteri tribuere, sed tantum sibi. quoniam, vt venirent vocati, erat in eorum libera voluntate.*

Item: ^g *Noluit Esau, Et non cucurrit: sed Et si voluisset, Et cucurrisset, Dei adiutorio peruenisset: qui etiam velle, Et currere vocando prestatet, nisi vocatione contempta reprobus fieret. Aliter enim Deum prestat ut vel-*

mus, aliter præstat quod voluerimus. Vt velimus enim, & suum esse voluit, & nostrum: suum vocando, nostrum sequendo: quod autem voluerimus, solus præstat, id est posse bene agere, & semper beatè vivere.

Sextò, cum iustus cadit, vel habet sufficiens auxilium, quo possit stare, vel non habet. Si prius, est quod intendimus: cumque reuera cadat, id auxilium non erit efficax. si posterius. Ergo non sua cecidit, culpa: nec prior deseruit Deum, sed à Deo fuit primo desertus: quod ⁿ absurdum est dicere.

Secunda propositio, datur efficax auxilium præter sufficiens. Probat. ⁿ

Primò, Ioan. 6. ⁱ Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me. Est igitur quædam vox Patris intus in corde loquens, quæ infallibiliter persuadet.

Secundò, Ioan. 10. ^k Et non rapiet eas (oues scilicet) quisquam de manu mea. Quare, nisi quia dabit gratiam efficacem, quâ infallibiliter conuertantur, & in finem usque perseuerent?

Tertiò, Rom. 8. ^l Quos vocauit, hos iustificauit: loquitur autem de vocatis secundum propositum. Nam paulò ante dixerat: ^m Omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti. At ista vocatio secundum propositum, quam nullus vocatus contemnit, gratia est efficax.

Quartò, Ezechielis 36. ⁿ Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam ut in preceptis meis ambuletis. Non dixit: faciam, ut ambulare possitis. Quia certum erat eos reuera ambulaturos, auxilio Dei.

Quintò, ex August. ^o Vt Paulus (inquit) de cælo vocaretur & tam magna, & efficacissima vocatione conuerteretur, gratia Dei erat sola, quia eius merita, erant magna, sed mala. Item: ^p Hæc gratia à nullo duro corde respuitur, ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur. Et libro de corrept. & gratia cap. 12. docet, non solum dari electis ut perseuerare possint, si velint: sed etiam dari ut velint, & certissime perseuerent.

ⁿ Aug. 1. de natura & gratia cap. 26.

Prosper, respò. 7. ad obiectione

Vincentianas

Chrysost. hom.

80. in Ioan.

Concil. Trid.

sess. 6. cap. 11.

^l v. 45.

^k v. 29. καὶ

οὐχ ἀρπίζουσιν

αὐτὰ ἐκ τῆς

χαρὸς μου.

^l v. 30. οὐδὲ

ἀνέλωσιν, τὸν

πνεῦμα καὶ ἰσχύος

καίων.

^m v. 28. πᾶν ὅ

συνεργαίει τὸν

ἀγαθόν, τοῖς καὶ

προθέσει κλη-

τοῖς οὖσιν.

ⁿ v. 27.

^o lib. de gra-

tia, & libero

arbitrio cap. 5.

^p de prædesti-

natio. Sancto-
rum

cap. 8.

DE GRA. ET LIB. ARB.

Sextò , nisi esset efficax gratia , præter sufficientem, tolleretur diuinæ prædestinationis fundamentum: Nam *Prædestinatio* ⁹ teste August. *est gratiæ preparatio, gratia verò, ipsa donatio.* At Præparatio gratiæ sufficientis est etiam reprobis communis.

[Septimò , qui conuertuntur habent gratiam efficacem : qui non conuertuntur, non habent sed tantum sufficientem, vt probatum est. Ergo præter sufficientem est etiam efficax.]

In quo sita sit efficacia Gratia.

CAP. XII.

PRIMA opinio , constituit efficaciam gratiæ in assensu, & cooperatione humana: ita vt, ab euentu, dicatur gratia efficax, nimirum, quia sortitur effectum: & sortitur effectum: quia cooperatur humana voluntas, in cuius potestate sit, gratiam facere efficacem: quæ alioquin ex se, non nisi sufficiens esset.

Contra: primò, illi infallibiliter veniunt ad fidem Christi, qui patrem cœlestem habent doctorem iuxta illud, Ioan. 6. *Omnis qui audiuit à Patre,* &c. ita vt infallibilitas effectus non habeat pro causa studium discipuli, sed excellentiam Magistri: tum quia Christus allegat illud Isaïæ: Et ^a erunt omnes docti Deo: tum quia : *Nemo potest venire ad me* (inquit Christus) *nisi pater meus traxerit eum.* Ergo illa infallibilitas, siue efficacia gratiæ, non pendet, vt à causa à cooperatione voluntatis humanæ.

Secundò, 1. Corinth. 4. ^c *Quid enim te discernit? quid habes quod non accepisti.* At si vera est opinio prima, planè liberum arbitrium discernit: vt pote quo reddatur gratia efficax.

Tertiò, Philipp. ^d 1. *posse credere, dicitur, non solum esse donum Dei, sed etiam, ipsum credere, & cap.*

^a v. 13. Ioan.

6. v. 45. *ἐπορευ-
σάμενοι διδασκα-
λὸν τοῦ θεοῦ.*

^b ibidem v.

44. *ὁ υἱὸς δὲ
ναταὶ ἐλθεῖν πρὸς
μὲν, ἵνα μὴ ὁ
πατήρ ὁ πέμ-
ψας μὲν, quis mi-
sit me, ἐλκύσῃ
αὐτόν.*

^c v. 7.

^d v. 29.

c 2. Deum in nobis operari, non solum, *ut possimus* e v. 13.
velle: sed etiam, ut velimus. Ergo id non pendet à no-
 stra voluntate sicut à causa efficaciam determi-
 nante.

Quartò, Rom. 9. ^f *ut secundum electionem proposi-
 tum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum
 est: quia maior seruiet minori, &c.* At iuxta hanc opi-
 nionem primam, non secundum electionem: sed
 secundum voluntatem nostram, propositum Dei
 maneret.

Quintò, Aug. ^g ait gratiam efficacem, à nullo
 corde respui duro: sed ipsum emollire cor. Ergo
 efficacia est ex parte gratiæ. Item: ^h quærens, qua-
 re Deus ita vni suadeat, ut etiam persuadeat, alteri
 non item, minimè Augustinus respondet: *quia
 unus consentit, alter non:* Sed exclamat cum Paulo: O
 altitudo diuinitarum sapientiæ, & scientiæ Dei, &c.

Sextò, inde pendet certitudo, & infallibilitas
 prædestinationis, quod electis Deus efficacem gra-
 tiam præparauerit: quos enim prædestinauit, hos vocauit,
 vocatione secundum propositum: quia & hos ius-
 tificauit. At si vera est hæc opinio prima, nulla erit
 huiusmodi certitudo prædestinationis: sed solum
 futurorum præscientia.

Secunda opinio docet, gratiam efficacem esse actio-
 nem Dei physicam, qua voluntatem ad volendum, &
 eligendum bonum determinat, quod illi fuerat per gratiam
 excitantem inspiratum. Et quia fieri nequit, ut Deus phy-
 sicè determinet voluntatem, quin ipsa voluntas determine-
 tur: & id velit ad quod determinatur: ideo fieri non po-
 test, ut gratia ista effectum infallibilem non habeat.

Contra: primò, ista determinatio: quam gratia
 efficere dicitur, est necessaria, ut moueatur volun-
 tas. Si quidem sine Dei concursu nihil omnino fie-
 ri potest: At ex hac sententia, Dei concursus, nihil
 est, nisi determinatio, quam Deus in voluntate ef-
 ficat. Ergo nulla superest gratia sufficiens: sed omnis
 efficax est.

Secundò, posita determinatione gratiæ non est

v. 11. ἵνα ἡ
 χεὶρ τοῦ
 θεοῦ ἐκ-
 σι μὴν. v. 12.
 οὐκ ἔστι ἐργον,
 ἀλλ' ἐκ τοῦ
 χεὶρ τοῦ
 θεοῦ, ἐργον
 αὐτῆς, ὅτι μί-
 ζων διουλίαν
 τοῦ ἀλάστον.
 & de prædest.
 55. cap. 8.
 h lib. de Spi-
 ritu, & litera
 cap. 34. vide
 etiam supra
 cap. in argu. 5.

DE GRA. ET LIB. ARB.

¹ *epist. 107.*
ante medium.
vide etiam li-
bro de Spiritu,
at libera cap.

34.

^k 1. ad Sim-
plicianum q. 2.
ad finem.

¹ quam rabida
voluntas? quā
furiosa? quam
caeca? qui tamē
vna desuper
voce prostra-
tus, occurrente
utique tali vi-
so, quo mens il-
la, & voluntas,
refracta seni-
tia, retorquere-
tur, & corri-
geretur ad Fi-
dem. Fuit ergo
efficax in Pau-
lo gratia Im-
missio talis visi,
quo subito per-

in nostri potestate arbitrij, ab actione supersedere;
etiam si velit. Ergo hæc opinio cum libero pugnat
arbitrio.

Tertio, ex August. ¹ Si ergo (inquit) ita prepara-
ret, atque operaretur Deus hominis voluntatem, ut tan-
tummodo legem suam, atque doctrinam libero eius adhi-
beret arbitrio, nec vocatione illa alia, atque secreta, sic eius
ageret sensum, ut eidem legi, atque doctrina accommodaret
assensum, proculdubio eam legere, vel intelligere legendo
vel etiam exponere, ac predicare sufficeret, nec opus esset
orare, ut Deus ad fidem suam infidelium corda converteret.

At, si ex sola determinatione physica nostræ vo-
luntatis, sit gratia efficax, quid opus est recurrere
ad altam, atque secretam vocationem? Item: ^k
Quid volebat Saulus nisi ut inuaderet, & traheret, vinci-

ret, & necaret Christianos? ¹ & c. Item: ^m Gratia me-
retur augeri, ut aucta, mereatur, & perfici: comitante, non
ducente, pedissequa non prævia voluntate. Ergo, si gratia
efficax præcedit ipsum velle, certe non erit actio
determinans nostram voluntatem, hæc enim ne-
quit esse prior actu voluntatis humanæ nisi prio-
ritate naturæ, per instans non in quo, sed ⁿ à quo
illa actio procedat. At iuxta Aug. gratia efficax præ-
cedit. aliquando etiam tempore actū voluntati no-
stræ. Itē: ^o ut velimus sine nobis operatur, cum autē vo-
lumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur.

Ultima sententia eaque vera ac D. Augustini
docet gratiam efficacem esse ^p donam, ita congruum eius
quo subito per- ingenio cui datur ut Deus certo sciat eum non contemptu-
suaderetur, non

Physica inclinatione, sed morali.

^m *epist. 107.*

ⁿ Ipsa enim humana volitio: quatenus à Deo est, dicitur actio Dei. Nec
intelligi potest, in aliquo instanti Deum efficere hanc volitionem, quin eo-
dem intelligatur instanti illa fieri volitio & esse in nobis.

^o 1. ad Simplicianum cap. 17.

^p hoc donum quatenus prævenit consensum, dicitur excitans: quatenus
vero infallibiliter recipitque cōsensum, dicitur adiuvans, efficax tamen di-
citur, non quia simpliciter adiuvat: sed quia iam antequam adiuuet: ex
se tale est à Deo preparatum, ut infallibiliter assensum excitabit.

rum: et si

rum: et si illud absolute respicere posset. Igitur ^q (inquit August.) *non volentis, neque currentis, sed misere-
ntis est Dei, qui hoc modo vocauit, quomodo aptum erat ei, qui se-
quenti sunt vocationem. Et infra: Cuius misere-
tur, sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat.*

^q *supr. q. 2. vi-
de etiam lib. 2.
de bono Perse-
uerantia cap. 14.*

Soluntur obiectiones.

CAP. XIII.

PRIMA, Illustrationes, & suasiones in-
ternæ ad legem, & literâ spectant. Quid
enim differunt, ab externa prædicatione?
Ergo non debent ad efficacem gratiam reuocari: quæ ad nouum spectat Testamentum.

Respondeo, differre multum: quia externa prædicatione, & similia, effectum infallibilem non habent: nisi sint instrumenta internæ vocationis: habent autem infallibilem effectum illustrationes & suasiones efficacis gratiæ.

Secunda, si gratia efficax, est congrua vocatio, prout, omnibus consideratis, ita apta videtur, ut vocatus certò non spernat. Igitur sufficiens erit solum gratia, quæ detur tunc, cum non est aptus homo, ut vocantem non spernat. Ergo Deus vocat aliquem quando eum videt non sequuturum: & non vocat, quâdo sequuturum præuidet. Quòd certè absurdissimum est.

Respondeo, i. toto argumento concesso, nulli debere absurdum videri quòd Deus ipse ^a facit. Nam cum vocat quem sequuturum intelligit, maximam suam misericordiam ostendit: cum vocat non sequuturum: quòd suum est Deus facit: & malitiam hominis condemnat. Non enim homo vocantem spernit, quia tunc vocatur: sed quia vocatus, ita tunc dispositus est, ut intelligat Deus, quâvis

^a *Mathei 11.
v. 21. ipsemet
Dominus ait
Tyrios & Sy-
donios permitte-
tiam acturos
fuisse, si vidis-
sent signa: qua
tunc dominus
coram Galileis
faciebat: qui
tamen non con-*

uertebantur. homo assentiri posset, minimè tamen vocationi
Ergo Tyrios nō assensurum. Quando vero, sequenturum non vo-
vocauit, quādo cat: suam iustitiam declarat: & nulli iniuriam fa-
sequenturi suis- cir: quia tunc vocare non teneretur.

sent: Et vo- [2. ^b Ad antecedens, gratiam congruam bifa-
cavit Galilaos, riam sumi posse. 1. pro gratia ita vocato apta, vt si
quando sequen- velit recipiat: non tamen ita coaptata, vt cum liber-
turi non essent. tate arbitrij infallibiliter sequatur effectus. 2. ita
^b *hac respon-* coaptata, vt sequatur effectus infallibiliter. Quam-
sio est veluti uis enim libertas sit ad vtrumlibet indifferens: ta-
prioris diluci- men potest à Deo cum aptitudine tanta praeueniri,
datio. vt eam Deus, certò sequenturam sciat. Priori modo

^c *Secunda cō-* gratiam sufficientem esse congruam, & dari omni-
seq. admittitur: bus: posteriori congruam esse efficacem tantum,
sed negatur in- quæ non nisi quibusdam confertur. ^c Ad conseq.
de absurditas: prim. negatur. Quia cum gratia sufficienter po-
ut in responsio- test vocatus, non spernere vocantem.]
ne prima.

^d [*hanc sen-* Tertia, non videtur tertia sententia à primâ mul-
tentiam de au- tum discrepare.

xilio equali su- Respondeo, in eo simul conuenire: quòd vtra-
sè tractat, & que gratiam sufficientem ponat potius in auxilio
defendit Vaf- excitante, quam adiuuante.

quex in I. D. Discrepant, quod prima velit hanc gratiam pen-
Thom. disput. dere à voluntate humanâ: tertia, pendere à vo-
98.] luntate Dei. Ita vt, si duobus æquale detur auxi-
 lium efficax, cæteris paribus, prima sententia velit,

vnum de facto respuere posse: alterum posse reci-
 pere: tertia verò ^d affirmat vtrumque infallibili-
 ter huiusmodi auxilium recepturum: vel non re-

cepturum. Quod si vnus recipiat: alter non: nec
^c etiam fuisse auxilium æquale.

Quarta, ^t Augustinus ait ex duobus hominibus
 pariter tentatis, & æquali auxilio munitis, vnum
 cadere posse: alterum verò resistere posse: Atque
 huius causam diuersitatis sitam esse, in arbitrio li-
 bero.

Respondeo, causam quidem esse in liberum re-
 ferendam arbitrium: sed non primariam. Nam

^t 12. Ciuit. 6.

^e *Ad gratiam*
enim non solum
spectat motio,
sive excitatio
interna: sed
etiam circum-
stantia loci tē-
poris, persone,
&c.

primaria est Deus: quod dederit vni inspirationem congruam, quam prouideat infallibiliter recipiendam: alteri, eandem dederit quidem quoad substantiam rei: sed non adeo congruentem, vt prouiderit eam, infallibiliter consequuturam effectum: imo quam prouidit non consequuturam.

De gratia operante, & cooperante.

CAP. XIII.

PRIMA opinio, est Scholasticorum, operantem, dici habitum gratiae, quatenus nos formaliter iustos facit: cooperantem, eundem habitum, prout est boni principium operis: utramque acceptionem Gratiae, dari, ^a non negamus. Sed non quadrat in distinctionem operantis & cooperantis gratiae, iuxta mentem Pauli, atque Augustini. I. quia Apostolus, & August. non tribuunt gratiae operanti facere hominem iustum: sed facere, vt iustitiam velit. 2. efficientia, siue operatio propriè dici nequit, id quod gratia non efficienter, sed formaliter facit.

Secunda, gratiam operantem cum excitante confundit: cooperantem cum adiuuante. Ita vt gratia operans excitet, siue inspiret quoddam ^c initium bonae voluntatis: cooperans verò, iunet ad assensum præstandum.

Sed ^d Apostolus ^e & August. non tribuunt gra-

tem volumus, & sicut volumus, vt faciamus, nobiscum cooperatur, id est, Deus suadet nobis: & ita sine nobis, operatur in nobis: suadendo autem, persuadet: & ita, vt velimus (inquit Augustinus I. ad Simplic. q. 2.) & suum esse voluit, & nostrum: suum vocando, nostrum sequendo. utrumque autem ad gratiam spectat operantem. Postquam autem persuasis: ad alias actiones requisitas, vt finis assequatur persuasionis, mouet: idque ad gratiam cooperantem pertinet, significaturque per illud: cum autem volumus, &c.

^a Aug. libro de gratia & libero arbitrio cap. 17. Ipse vt velimus operatur, incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens.

^b Philip. 2. v. 13. Deus est, qui operatur in vobis velle & perficere pro bona voluntate. ^c indeliberatum desiderium scilicet: ad quod nos libere concurrimus.

^d supra. ^e supra. vt velimus (inquit) sine nobis operatur: cum au-

DE GRA. ET LIB. ARB.

tiæ operanti. illud *indeliberatum velle*, siue *initium*, *bonæ voluntatis*: sed ipsum mer, *deliberatum velle*, atque, *consensive*.

Tertia, operantem esse qua tribuit actum internum: cooperantem qua tribuit externum.

Sed non videtur requiri aliqua specialis gratia ad actum externum, cum enim aliquid efficaciter volumus: tunc membra corporis obediunt [regulariter] ad nutum.

Quarta, ergo sententia, eaque vera est, dici operantem, illammet gratiam efficacem prout efficit [in suo genere causæ moralis] primum actum voluntatis deliberatæ, qualis est conuersio peccatoris: cooperantem, verò gratiam dici eam, qua consequentes efficit actus voluntatis, ut velle orare, velle bona facere opera, &c.

LIBER SECVNDVS.
DE GRATIA, ET
LIBERO ARBITRIO.

De auxilio sufficienti opiniones.

CAP. PRIMVM.

PRIMA opinio est ^a Pelagianorum Cassiani, Fausti, & c. scilicet, posse unumquemque ex viribus liberi arbitrij, sine alia praeueniente gratia ipsam expetere, inuocare, & recipere gratiam sufficientem, quam paratus est Deus omni petenti dare.

Secunda, ^b multis deesse auxilium sufficiens, nimirum quibus deest efficax. Quod hæc sententia non distinguat efficax à sufficienti.

^c Tertia, neminem posse, sine præueniente gratia, desiderare, petere, accipere gratiam: nulli tamen ipsam deesse.

Prima & secunda propositio.

CAP. II.

PRIMA propositio: *Auxilium gratia Dei praeuenit omnia desideria, & inuocationem nostram.*

Probatur primò, desiderare, vel inuocare posse gratiam, est posse venire

P iiij

^a apud Aug. lib. I. ad Bonifacium contra duas epist. Pelagianor. c. ult. Et epist. 106. 107. ^b Lutheri assert. ar. 36. Calvin. 3. Instit. 22. §. 10. Et cap. 24. §. 15. & 16.

^c Theologorum Cathol. Alens. 3. par. Sum. q. 69. memb. 5. ar. 3. Alber. 2. dist. 28. ar. I. D. Th. I. 2 q. 109. ar. 8. ad I. Bonan. 2. dist. 28. ar. I. q. 3. Scoti 1. dist. 46. & c.

DE GRA. ET LIB. ARB.

^a Ioan. 6. v.
44.

ad Christum. At (inquit Christus) ^a *Nemo potest venire ad me nisi pater meus traxerit eum.* Ergo nemo potest habere sufficiens auxilium veniendi ad Christum, nisi præueniatur à patre.

^b 1. Corint. 4. v. 7.

^c Rom. 11. v. ult. ὅς ποῖς δὲ οὐκ αὐτῷ, καὶ αὐτὰ ποῖς δὲ οὐκ αὐτῷ. [Ad id

Secundò, si Deus daret sufficientem gratiam, quia homo petit. 1. haberet homo ex se quo discernetur ab alio, in hac materia: quodque non accepisset à Deo: contra illud Pauli: ^b *O homo quis est qui te discernit, quid habes, quod non accepisti?* 2. iam gratia non esset gratia, quia daretur propter inuocationem. At Paulus de hac materia loquens. ^c *Quis prior (inquit) dedit illi (scilicet Deo) & retribuetur?*

etiam potest facere illud Rom. 9. v. 16. *Nō est volentis, neque sum, à non querentibus me.* palam apparui his qui me non currentis, &c.

Tertiò, ex ^d Concilio Arausicano. 2. *Si quis per inuocationem humanam, gratiam dicit posse conferri, non autem ipsam gratiam facere ut inuocetur à nobis, contra dicit Isaiæ Propheta vel Apostolo idem dicenti; inuentus sum, à non querentibus me.* palam apparui his qui me non currentis, &c. interrogabant.

Quamvis enim pro efficacia gratia soleat produci: tamen cōmode potest etiam ad sufficientem reuocari. Alioquin minimè verum esset simpliciter, non esse volentis. Cum initij gratie, causam in nostra haberemus voluntate.]

Item: ^e *Si quis ut à peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit: non autem ut etiam purgari velimus, per sancti Spiritus infusionem, & operationem fieri confitetur, resistit ipsi Spiritui sancto per Salomonem dicenti: Preparatur voluntas à Domino, & Apostolo salubriter predicanti: Deus est qui operatur in nobis velle, & perficere, pro bona voluntate.*

^d can. 3.

^e can. 4.

^f lib. 6. cap.

2. 4. & 5.

[Item, can. 6. *Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, querentibus, pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri: non autem diuinitus, ut credamus, velimus vel hac omnia sicut oportet agere valeamus per infusionem, & inspirationem sancti Spiritus nobis fieri confitetur, aut humilitati, aut obedientia humana subiungit gratie adiutorium, nec ut obediens, & humillimus, ipsius gratie donum esse consensit, resistit Apostolo dicenti: quid habes quod non accepisti? & gratia Dei sum id quod sum.*] vide plura ^t infra.

Secunda propositio: *Auxilium gratia non omnibus aequaliter adest.*

LIBER SECVNDVS. 114

Probat^{ur} de auxilio vt comprehendit tam sufficiens, quam efficax.

Primò, Sapientiz 4. ⁸ *Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius.* At non omnibus datur tantum auxilium : quia multi labuntur post gratiam in peccatum, & tunc rapiuntur. Ergo auxilium illud efficax maius fuit auxilio sufficienti, quo quis habebat vt in gratia staret, atque moreretur : nec tamen stetit, aut in gratia mortuus est.

Secundò, Math. 13. ^h *Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, ceteris autem non est datum.*

Tertiò, Rom. 9. ⁱ *Cuius vult miseretur Deus, & quem vult indurat.* Ergo non est æquale sufficiens, & efficax auxilium in his.

Quartò, 2. Thessal. 3. ^k *Non omnium est fides :* & Philipp. 2. *Vobis donatum est vt in illum credatis.* At omnes tamen credere possunt. Quia omnibus datur sufficiens auxilium ad credendum. Ergo, &c.

Quintò, Paulus, & multi alij conuertuntur maximis quibusdam portentis, quæ si exhiberentur alijs conuerterentur etiam. Paruuli optimorum parentum moriuntur nonnumquam sine Baptismo : impiorum verò parentum : & aliquando ex incestuoso concubitu : potiuntur Baptismo, ac regno cælorum. Ergo non est vtrique auxilium æquale.

Sextò, probauimus gratiam efficacem pendere ex solo Deo non solum quod det affluentem : sed adeo congruentem ingenio subiecti, vt sequatur infallibiter effectus, gratiam vero sufficientem non habere congruentiam tantam. At ille modus congruentiæ spectat etiam ad auxilium maius. Ergo etiam ex duobus auxiliis quoad substantiam equalibus maius efficax erit.

[De gratia sufficiente, probatur propositio. Primò : quia non tanta est data Tyrijs & Sydonijs, quanta Galilæis : & in neutris efficax fuit : vtrisque autem sufficiens.

Secundò, experientia docet plurimis dari mul-

P iiii

⁸ v. 11. ἵρπα-
ρη μὴ ἡ χάρις
ἀλλά ἐν εὐνοίᾳ
αὐτοῦ, ἡ δόλος
ἀπατήσας ψυ-
χὴν αὐτοῦ : αὐτὸς
dolus deciperet
animam illius.

^h v. 11. ὑμῖν
δίδωται γινώσκειν
τὰ μυστήρια
τῆς βασιλείας
τῶν οὐρανοῦ
ἐν ὑμῖν, illis, δὲ
οὐ δίδωται.

ⁱ v. 18. ὃν θέλει
ἐλεῖν, ὃν δὲ
θέλει σκληρύνει.

^k v. 3. οὐ πάντων ἡ πίστις. Itē
Philipp. 1. v.

29. vobis donatum est non solum in eum credere (scilicet Christum) sed, & pro illo pati.

DE GRA. ET LIB. ARB.

ta ad salutem mouentia tum media interna, tum externa : alijs largiri minus. At videmus sæpiissime neutros conuerti. De gratia efficaci, eadem ratio est. Nam multi conuertuntur equidem, sed cum auxilijs plurimis: & alijs cum minoribus.]

Soluntur obiectiones.

CAP. III.

^a v. 8. [ὁμοίως τε ἀποροῦσι καὶ πάντες.]

ita legi in Græco: videtur tamen Bellarminus aliam sequutus lectionem: pro ὁμοίως enim habet καὶ πάντες.

^b Ioan. I. v. 9. Ἦν τὸ φῶς, τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα τὸν ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.

^c ibid. v. 12. ὅσοι ἤλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι.

^d Ephesior. 2. v. 8. Gratia estis saluati per fidem: Et hoc non ex vobis. Dei enim donum est.

RI MA, Sap. 6. ^a *Æqualiter est illi cura de omnibus.*

Respondeo 1. sensum esse, non quidem omnibus æqualem tribui perfectionem: hoc enim experientia repugnat. Sed communiter (vt habetur in Græco) id est, communem de omnibus haberi

providentiam: ita vt nulla res ab eâ excipiat providentia. 2. non agi de beneficio gratiæ sed de præmiorum, ac pœnarum retributione: præcedit enim Horrendè, *Et citò apparebit vobis iudicium.* ac magis ad literam sensum esse: in extremo iudicio Deum non accepturum personas Regum, *Et Principum: sed ex æqualitate iustitiæ sententiam laturum.*

Secunda, ^b *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*

Respondeo, reuera Deum illuminare omnes per sufficiens auxilium, non tamen omnibus æquale. Quia enim Sol est naturale agens ex necessitate, omnes æqualiter quoad se illuminat. At Sol iustitiæ Deus, cum per voluntatem agat: secundum mensuram dispositionis suæ, sua dona confert.

Tertia, ^c *Quotquot receperunt eum dedit eis potestatem filios Dei fieri.*

Respondeo, per recipere, intelligi credere, quo aptamur in filios Dei: neminem autem credere, ^d nisi Deus det. Quod ergo recipiamus Deum, à Deo etiam ipso est.

LIBER SECVNDVS. IIS

Quarta, ^c *Petite & dabitur vobis* ^t *omnis enim* ^e *Luc. II. v. 9.*
qui petit accipit ^s *Spiritum bonum petentibus se.* ⁱ *ἀγίτῃτε, καὶ δό-*

Respondeo, non posse peti spiritum bonum, nisi prius spiritus bonus fidem infundat, & per eam ^f *v. 10. πᾶς ὁ*
 nos ad petendum excitet. *ἀγίτῃ λαμβάνει.*

Quinta, ^h *Venite ad me omnes qui laboratis.*

Respondeo, non posse venire, nisi trahantur à patre. Monentur ergo, ut consentiant vocanti, & sic veniant ad Christum. ^s *v. 13. ὁ πατήρ ὁ ἰῆς τῷ θυ-*
εαυτοῦ δώσει.

Sexta, Deus non est personarum acceptor.

Respondeo, acceptionem personarum militare quidem contra iustitiam. At non contra gratuitam ^h *Math. II.*
 donationem, iuxta illud: ^{v. 28. δὴ οὗτος} *Amice non facio tibi ini-*
uriā, tolle quod tuum est, & vade: volo autem & huic
novissimo dare sicut & tibi, &c. ^{ἑαυτοῦ μὲ πάντες}

Septima, *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.* ⁱ *1. Corinth. 15. v. 22.*

Respondeo 1. ibi agi de Resurrectione corporali iustorum. Quare hic locus ad propositum non facit, Sensus enim est: *sicut omnes, qui ex Adam nascuntur: moriuntur: ita omnes renati ex Christo, vivificabuntur: si tamen perseverent in gratia.* ^h *Math. 20.*
v. 13. ἰδοὺ ἐγὼ σὺν τῷ πατρὶ καὶ ἀποσταλέναι ὑμᾶς ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Octava, ^k *vult Deus omnes saluos fieri.* Et, ⁱ *Neminem vult perire.* ^k *1. Timoth. 2.*
v. 4. πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι.

Respondeo, id verum esse. omnibus ^m namque sufficientia præbet auxilia, atque remedia. quia tamen non omnes consentient, nec omnibus vult dare Deus auxilia congruentia infallibiliter: propterea neque omnes de facto fieri saluos. ⁱ *2. Petri 3. v.*
9. μὴ βουλόμην ὅτι πᾶς ἀνθρώπος σωθῇ.

Nona, *Quid est Deus in medio eius* (inquit ⁿ August.) *hoc significat quod æquus est omnibus Deus, & illa Theologorum personæ non accipit, quomodo enim illud quod in medio est, paria habet spacia ad omnes fines, ita Deus medius esse* ^m *Hinc est*
ram brevis, & ^m *responsio: Deū*

vult omnes saluos fieri, voluntate Antecedente non consequente.

ⁿ *in Psal. 45. tractans illud: Deus in medio eius, &c.*

DE GRA. ET LIB. ARB.

dicatur aequaliter omnibus consulens.

Respondeo, loqui August. de auxilijs aliquo modo debitis, ac spectantibus ad iustitiam, in quibus locum habere posset personarum acceptio. In his enim omnibus, Deus est æquus, id est omnes hortatur ad bonum, neminem impellit ad malum: nulli subtrahit auxilia communia, &c. alia verò est donorum gratiæ ratio, quæ nulli debita sunt.

Tertia, & quarta propositio.

CAP. III I.

TERTIA propositio: Nulla esset in Deo iniustitia si omnibus denegaret sufficiens auxilium.

^a v. 12.

Probatur Primò, Sap. 12. ^a *Quis stabit contra iudicium tuum, aut quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti?*

Secundò, omnes nascimur cum peccato originali, & filij Iræ, inimici Dei. Ergo ex nulla iustitia nobis debetur gratia, sed potius pœna.

^b lib. de bono Perseuerantie cap. 8.

Tertiò, ex August. *Non sumus* (inquit) *ingrati, quod tam multos liberat misericors Deus, de tam debita perditione, ut si inde neminem liberaret, non esset iniustus.*

Quarta propositio: siue detur omnibus sufficiens auxilium siue aliquibus tantum, de nullius tamen salute desperandum est.

Probatur Primò, quia de nullo certi sumus an careat illo auxilio, necne.

^c ad Titum 3. v. 2.

Secundò, quia Paulus iubet, ^c nos esse mansuetos ad omnes: atque ^d cum modestia corripiendos esse veritati resistentes: si quando Deus de illis resipiscantiam.

^d 2. ad Tim. 1. v. 25.

^e de corrept. & gratia cap. 15.

Tertio ex PP. Aug. ^e *Nescientes qui pertineat ad predestinatorum numerum, qui non pertineat, sic affici debemus charitativæ affectu, ut omnes velimus saluos fieri.*

Leo, ^f Dum (inquit) hoc in corpore vivitur nullius desperanda reparatio, sed omnium est optanda correctio, auxiliante Domino qui erigit elisos, solvit compeditos, & illuminat cecos.

Quinta propositio.

CAP. V.

VINTA Propositio: ^a Auxilium sufficiens ad salutem, pro loco & tempore, mediâtè, vel immediâtè omnibus datur.

Probatur primò, Psalm. 24. ^b Vni-
versa via Domini Misericordia, & veri-
tas. At quomodo id verum: si quibusdam negat ge-
neraliter sufficiens auxilium?

Secundò, Prouerbior. 1. ^d Sapientia foris predicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbatarum clamat, in foribus portarum, urbis profert verba sua: dicens, usquequo paruuli diligitis infantiam, &c. ^d Quia vocaui & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret: ^c ego quoque in interitu vestro ridebo.

Tertiò, Sapient. 11. ^f Misereris omnium, quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter penitentiam &c.

Quartò Sapient. 12. ^g Si inimicos seruatorum tuorum, & debitos morti, cum tanta cruciasti attentione, dans tempus & locum, per que possent mutari à malitia, cum quanta diligentia iudicasti seruos tuos? At frustra Deus daret tempus, & locum peccatoribus per quos possent à malitia mutari, nisi auxilium etiam præberet, sine quo mutari non possunt.

Quintò, Ezech. 33. ^h Vno ego dicit Dominus: nolo mortem impij, sed ut conuertatur impius à viâ suâ, & viuat: conuertimini, conuertimini, & quare moriemini? At hoc esset irrisoriè loqui, nisi daret Deus sufficiens auxilium conuertendi.

Sexto, Math. 11. Venite ad me omnes qui laboratis, &c.

^f serm. 4. de Epiphania.

^a Sensus propositionis est: Nullum esse, cui non saltem aliquando conferatur auxilium resurgendi à peccato, & iustificationem consequendi.

Idque vel immediâtè, cum Deus ipse bona inspirat: vel, mediâtè, nimirum, cum per alios hoc Deus auxilium ministrat: ut circa Infantes contingit.

^b v. 10.

^c v. 20. 21.

22.

^d v. 24.

^c v. 26.

^f v. 26.

^g v. 20.

^h v. 11.

ⁱ 1. Timoth. 2.

vult omnes saluos fieri, item 2. Petri 3. Non vult aliquos perire, sed omnes ad penitentiam conuerti.

- Septimò. 1. Timoth. 4. ^κ Qui est saluator omnium hominum, maxime fidelium.
- Ostauò, ex PP. Dionysio: ¹ Nempe (inquit) & alius gentibus ex quibus & nos, ad immensum, & infinitum diuini luminis pelagus, quod semper paratum est, & patet redemptionem omnibus ad participandum, ex prateriti erroris cecitate respiciamus: ad quod sanè obsequentes ducebant Angeli propositi singulis gentibus.
- Item 1. Ioan. 2. v. 2. Ipse est Irenæo: ^m Consilium quidem bonum dat omnibus, propitiatio pro peccatis nostris: igitur bonum, & quasi respuentes, merito omnes instum non pro nostris iudicium incident Dei. At si huiusmodi consilium nō esset ad conuersionem sufficiens, non esset cur respuentes damnarentur. Clemente Alexandr. ⁿ Audite qui estis longè, audite qui prope, nullus celatum est verbum, lux est communis, omnibus illucescit hominibus, nullus est in verbo Cimmerius.
- alisiquid omnibus, unde valeant fieri (si velint) participes mortis Christi? ^o Hilario, Esse filios Dei, non necessitatem esse, sed potestatem: quia proposito vniuersis Dei munere, non natura gignentium asseratur, sed voluntas premium consequatur.
- ¹ cap. 9. celestis Hierarch. ^m 4. cap. 71. Ambros. ^p Sol iustitie omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, & omnibus resurrexit: si quis autem non credit in Christum, generali beneficio ipse se frangat: ut si quis clausis fenestris radios solis excludat.
- ⁿ orat. exhortatoria ad gentes ultra medium ^m 4. cap. 71. Chrysosto. ^q Si illuminat omnem hominem venientem: quoniam pacto tot homines sine lumine permanent? neque enim omnes Christum cognoscunt, quomodo ergo illuminat omnem hominem? ¹ &c.
- Origenes, item ^m 4. cap. 71. August. ^s Non tibi deputatur ad culpam, quod inuisibile ^q apertis multis argumentis, & similitudinibus id probat.
- ante medium. ^p serm. 8. in Psal. 118. explicans illud Misericordia Domini plena est terra. ^q homil. 7. in Ioannem.
- ¹ Illuminat profecto, quantum in ipso est. Si qui autem sponte sua, mentis oculis conuenientibus, ad huius lucis radios aciem dirigere noluerint. non se luminis natura in tenebris perstiterunt: sed ex malitia sua sponte, tanto se dono indignos reddiderunt. Cyrill. idem docet 1. In Ioan. 11. vide etiam Paulinum epist. 1. ^s 3. de li. arbitrio 19. & li. de natura, & gratia c. 67.

tus ignoras, sed quod negligis querere, quod ignoras: neque illud quod vulnerata membra non colligis: sed quod volentem sanare contemnis.

Prospero, ¹ Adhibita est semper vniuersis hominibus ² *2. de vocatione Gentium*
quædam superna mensura doctrinæ, quæ etsi parçioris, oc-
cultorisque gratia fuit, sufficit tamen sicut Dominus indi-
cavit, quibusdam ad remedium: omnibus ad testimo-
nium. ^{cap. 14.}

Item: ¹¹ *Quæ opitulatio, per innumeros modos siue* ^v *cap. 16. Item*
occultos, siue manifestos omnibus adhibetur: Et quod à ^{cap. 18. Fit ma-}
multis refutatur, ipsorum est nequitia: quod autem à mul-
tis recipitur: & gratia est diuina, & voluntatis humana. ^{nifestum, quod}
diuersis, atque

Et de Paruulis: ^x *Non irreligiosè (inquit) arbi-*
tror credi, quod isti paucorum dierum homines ad illam
pertineant gratiæ partem, quæ semper vniuersis est impen-
sa nationibus: quæ utique si benè uterentur eorum paren-
tes, etiam ipsi per eosdem iuuarentur: omnia namque exor-
dia paruulorum totaque illa principia, ne dum rationalis in-
fantia, sub arbitrio iacent voluntatis alienæ, &c. ^{innumeris mo-}
dis, omnes ho-
mines: vult
Deus saluos
fieri: sed qui
veniunt: Dei
auxilio dirigun-
tur: qui non ve-
niunt sua perti-
nacia reuoluntur.

[Fulgent. ¹ Sicut Medico nulla est incurabilis plaga,
 ita neque aliquo tempore cælestis potest deficere medicina.

Item: ² *Mea semper hæc est fidelis, atque indubitata*
sententia Deum, adiutorium suum non solum in corpore
suo, quod est Ecclesia, cui specialia ob credendum fidem gra-
tia sue dona largitur, verum etiam vniuersis in hoc mun-
do gentibus propter longanimitatem suam, eternamque Clemen-
tiam subministrare.] ^x *cap. 23.*
^y [*epist. 7.*
² *Apologia*
pro arbitrij li-
bertate. Poteris
hac de re videri
Vasquez
sup. disp. 98.]

Sexta propositio.

CAP. VI.

SEXTA propositio: ^a *Auxilium Dei* ^a *est Abulen-*
sufficiens & necessarium ad resurgendum à
peccato, non adest omnibus momentis: sed
pro loco, & tempore. ^{sis in 4. Exodi}
^{q. 12. Adriani}
^{6. in q. 3. de}

Primò, probatum est non deesse
 sufficiens auxilium. At hoc non obstante scriptu-
 iet. 1. q. sentacur

li 8. *Roffensis*
refutatione ar.

36. *Lutheri*,
Driedonis libro
de captiuit. &
Redempt. ge-
neris humani
tract. 5. & c.

^b *Ecclesiaste*
7. v. 14.

^c *2. Timoth. 2.*
v. 25. μήποτε
δὲ ἀποτίσῃ θεὸς
μαρτύρων ἐκ
ἀπίστου ἀλη-
θείας.

^d *4. in Iulian.*

^{8.}

^e *11. Moral. 5.*

^f *Exechielis*
33. v. 11. Eccle-
siast. 5. v. 8.

^g *cap. Firmi-*
ter: de Summa
Trinit.

^h *3. par. q. 36.*
ar. 1.

ra dicit: ^b *Considera opera Dei, quod nemo potest cor-*
rigere quem ille despexit. quibus verbis, saltem signi-
ficatur non adesse semper illud auxilium sufficiēs.

Secundò, ^c *Ne quando Deus det illis* (inquit Pau-
lus) *pœnitentiam ad cognoscendam veritatem: & resi-*
piscant à diaboli laqueis. Ergo non dat semper Deus,
sed aliquando.

Tertiò, ex PP. Aug. ^d *Qui iam vtuntur libero vo-*
luntatis arbitrio: nisi eo volente, ac subueniente à quo præ-
paratur voluntas, velle non possunt. Vbi si dixeris mihi:
cur ergo non conuertit omnium nolentium voluntates?
Respondebo, cur non omnes morituros adoptas lauacro re-
generationis infantes? Quibus aperte docet August.
sine gratia præueniente non posse vllum velle con-
uertere: & hanc gratiam non semper conferri.

Gregor. ^e *Cain* (inquit) *diuina voce admoneri potuit,*
& mutari non potuit: quia exigente culpa malitia, iam in-
tus Deus cor reliquerat, cui fors ad testimonium verba fa-
ciebat. Nec tamen absolutè, pro omni tempore, aut
loco Deus reliquerat Cain.

Quartò, experientia docet, non semper adesse
gratiam præuenientem: cum enim sit etiam noster
vitalis actus non posset non percipi à nobis. At
non sentimus nos assidue illuminari: aut bona de-
sideria immitti. Deus ergo se habet, vt qui pulsat
ad ostium alicuius: deinde quiescit: & iterum pul-
sat: si forte aliquando aperiatur ostium.

Obiicitur primò, ^f scripturam nos hortari ad
conuersionem celerem eosque arguere qui contra
faciunt.

Secundò, ^g Concilium Lateranense docet, pos-
se lapsum hominem semper reparari per veram
pœnitentiam.

Tertiò, ^h D. Thomas erroneum putat, *arbitrari*
aliquem in hac vita emendari non posse.

Ad primum, solum scripturam velle homines
reddere paratos, ad vocationem: cum aderit ipsa
vocatio.

Ad 2. agere Concilium de Sacramento Pœni-

tentia, ac solum docere, posse per illum reparari semper, qui rite suscipiunt illud. Sed non sequitur inde, semper omnibus adesse gratiam praeuenientem: qua moueantur ad Sacramentum Pœnitentia: dignè requirendum.

Ad 3. D. Thomam seipsum explicare: solum enim negat aliquos dari adeo in hac vita obfirmatos in malo, ut nequeant gratia Dei inflecti.

Septima propositio.

CAP. VII.

SEPTIMA propositio: *Auxilium sufficiens, ac necessarium ad vitanda peccata: omnibus hominibus, & omni tempore vel immediate, vel ^a mediate à Deo prestatur.*

Probat^{ur} Primò, Ecclesiastici 15. cap.

^b *Nè dixeris per Deum abest. Id est, non reijcias tuam in Deum culpam. At quomodo id verum, si deesset auxilium ad euitandum peccatum?*

Secundò, ex PP. Chryl. ^c *Non potes dicere: non possum: neque accusare conditorem. Si enim impotentes nos fecerit, & deinde imperat, culpa eius est: quomodo ergo iniqui multi non possunt? &c.*

Hierony. epist. ad Cyprianum. Innocent. 1. ^c *Quotidiana præstat ille præsidia, quibus nisi freti confisique nitamur, nequaquam humanos vincere poterimus errores.*

August. ^t *Si considerans infirmitatem tuam, deficiis sub præcepto, confortare in exemplo, sed etiam exemplum, & multum est ad te: adest ille qui præbuit exemplum ut præbeat & auxilium. Leo, & Iuste (inquit) instat præcepto, qui præcurrit auxilio.*

Tertiò, nulli sunt adeò excæcati, ^a qui transgrediendo deliberatè mandatum, non peccent. At id nequit fieri, nisi, non transgredi possint. quod enim euitari nequit, non transit in culpam. Non possunt autem à transgressione præseruari, nisi adfuerit auxilium Dei. Ergo illud non deest.

^a *quia si non habent auxilium quo valeant immediate tentationi resistere, & euitare peccatum: habent tamen semper auxilium, quo valeant maiores implorare vires.*

^b v. 11.

^c homil. 16. in epist. ad Hebræos.

^d *quomodo ergo multi nolunt?*

si enim voluerint, omnes poterunt: habemus quippe cooperatorum, & adiutorum Deum: tantum velimus, tantum opere accedamus ad rem ipsam.

^e epist. ad Concilium Carth.

^t in Psal. 56. ^g serm. 16. de Passione Domini.

^h 1. ex Ioan. 15. v. 22. *si non*

DE GRA. ET LIB. ARB.

venissem & loquutus fuisssem eis peccatum non haberent : nunc autem excusationem non habent de peccato suo. At certè Pharisei (de quibus hìc agit Christus) maximè excæcati erant. 2. Paulus Rom. I. quos dixerat datos in reprobum sensum : postea acriter ebs reprehendit , ob multa vitia ꝓ. obdurati , sibi thesaurizant iram , Roman. 2. v. 5. At quomodo id verum : si non peccant ? 4. sequeretur alioquin excæcatos recipere. Lucrum ex sua obcecatione 5. iniuste puniri viderentur. 6. pervenisse ad terminum ante mortem.

Respondetur primò , etsi nequeant excæcati non nisi transgredi mandatum : tamen ideo peccare quia existimant se posse non transgredi , transgressionemq; volunt. 1. si essetis cæci (inquit ¹ Christus) non haberetis peccatum : nunc autem dicitis , quia videmus , peccatum ergo vestrum manet. id est : si venera ex ignorantia peccaretis , nullum vobis inesset peccatum : nunc verò quia vos non ignorare putatis , propterea peccatum habetis. 2. ex Hug. Victorinos ^k. Quando (inquit) homo non potest : si vult , propter voluntatem , impossibilitas non imputatur : si autem non vult , propter impossibilitatem voluntas non excusatur.

¹ v. 41. εἰ τυ-
φλοὶ ᾤτε, οὐκ ἂν
εἴχετε ἁμαρ-
τίαν. νῦν δὲ λέγα-
τε, ὅτι βλάπτω-
μεν οὖν ἁμαρτία
οὐκ ἔχοντες.
^k lib. 2. de Sa-
cram. par. 14.
cap. 6.

¹ quâ vel, quis
ignorat : quia
ignorare vult :
vel ignorat
quod facit , sed
malum inten-
dit , ut qui in-
tendit occidere
hominem , &

occidit feram. ^m ut qui vult malum , quamvis exequi non valeat : vel non vult prestare bonum : quamvis nec etiam illud prestare queat. ut qui libera-
re Innocentem non potest : neque etiam vult , etiamsi posset.

ⁿ huius discriminis ratio est , quod ignorantia vel impotentia Antecedens (cuiusmodi esset voluntatis) efficiat involuntarium : cum sit causa ut ho-
mo velit , quod alioquin nõ vellet. At concomitans relinquat liberum volun-
tatis actum : quia tantum per accidens concurrat cum eo.

cum, &

cum, & ideo vestrum non sanatur peccatum, ° sed ° Non enim
manet. impotentia vo-

Ad 2. loqui Hugonem de impotentia execu- lendi, sed vo-
tionis concomitante. luntaria impo-

Respondent secundò, ideo excreatum, siue ob- tentia intelli-
duratum necessario peccare: quòd impotentia vo- gendi excaca-
lendi, nata sit ex originali peccato: cuius intuitu uerant seipsos.
fuit destitutus auxilio sufficienti.

Contra. 1. Actio nec libera in se, sed tantum in
sua causa: nec ante præuisa, siue in se intenta, P P Vnde Aug.
non habet à sua causa malitiam distinctam. At 22. contra Fau-
cum peccauit Adam: non voluit siue intendit stum 44. ait
se aut posterios inficere impotentia resistendi pec- incestum Loth
cato, atque actibus inde sequentibus: & multo cum filiabus, nò
minus id nos intendimus, cum peccamus. Ergo fuisse puniendū
quæcumque malitia his actibus tribuenda, erit pœna incestus,
soliis originalis peccati, proinde & pœna. Sed pœ- sed ebrietatis.
na originalis peccati est omnium mitissima. Igitur Quia uidelicet
& obdurationis. quod tamen falsum est: cum adeò non fuit pecca-
grauiter reprehendantur obdurati, in scripturis. 2. tum distinctiō
siue iniquitas (inquit ⁹ August.) siue iniustitia, nisi à causa sua, ni-
esset in voluntate, non esset in potestate. Porro si in pote- mirum ebrie-
state non esset, nulla pœna iusta esset: quod non sapit nisi tate. Item qui
qui desipit. [At si nulla pœna iusta esset: neque pro- incidit per in-
prie peccatum dicendum foret. Omni namque temperantiam
peccato proprie dicto, omnis iusta pœna respon- in morbum, nò
det.] censetur reus,
quod ieiunare

orare, &c. nequeat: sed solum ob intemperantia peccatum.

⁹ sup. cap. 78.

² Quod enim aduersarij dicunt actus malos obduratorum esse etiam in se
peccata: & ideo grauiter puniri: nihil est. Cum sit idem per idem dicere.
Querimus enim unde sunt peccata: Et respondetur: Quia sunt peccata.
At negamus esse peccata nisi sint voluta.

Solvuntur obiectiones.

CAP. VIII.

^a *Vt Exodi*
7. v. 3. *Isaia 6.*
v. 10. *Math.*
13. v. 14. 15.
Ioan. 12. v. 40.
Rom. 1. v. 24.

^b *ut exponit*
Chrysof. in 1.
Rom. & Aug.
3. in *Iulian. 5.*

^c [*Quia enim*
vocantem sepe
despexerunt,
Deus non adeo
frequentes im-
mittit inspira-
tiones: imo tam
aliquando ra-
ras, ut videa-
tur deesse om-
nino: nihilomi-
nus semper suf-
ficientes immit-
tis pro tempore

PRIMA sumitur, ^a ex locis, quibus
Deus indurare, & excæcare homi-
nes dicitur. Hoc ^b enim nihil aliud
est quam eos deserere ut à Sathana
superentur.

Respondeo, nusquam ita deserere,
quin adsit, ^c pro loco, & tempore, auxilium suf-
ficiens: [non tamen efficax.]

Secunda, Act. 14. ^d & 17. dicitur Deus in præteri-
tis generationibus omnes dimisisse gentes, vias
ingredi suas, ac ^e illa despexisse tempora.

Respondeo, his tantum significari locis, gratiam
Dei, non ita largiter antiquis ac novis temporibus
fluxisse. Non tamen propterea semetipsum Deus
gentibus sine testimonio reliquit, ut ^f ibidem
Apostolus ait.

Tertia, ^g *Quomodo innuocabunt in quem non credi-*
derunt? quomodo credent sine predicante? quomodo pra-
dicabunt nisi mittantur. At multi sunt quibus nulla
usquam facta est Euangelij mentio. Ergo illis de-
fuit, vel deest sufficiens auxilium ad credendum.

Respondeo, non adesse quidem omnibus auxi-
lium sufficiens, quo valeant, immediatè ad fidem
converti: adesse tamen, quo possint, saltè media-

ti loco. Quas cum etiam huiusmodi homines despiciant, corrumpunt in peius,
Hincque dicuntur despecti, & deserere à Deo, ac incorrigibiles.]

^d v. 16. ^e cap. 17. vers. 30.

^f cap. 14. v. 17. ^g *Rom. 10. v. 14. πῶς ἐπιγλήσονται εἰς ὃν οὐκ*
ἤκουσαν, πῶς δὲ πισύσουσιν οὐδὲν ἤκουσαν, quomodo autem credent,
quem non audierunt? πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος, Quomodo au-
diunt sine predicante? v. 15. πῶς δὲ κηρύξουσιν, εἰ μὴ ἀποσταλώσι.

te, nimirum quo inquirent Deum, qui inquirentibus cætera præstabit.

Quarta, ^h Tyrij, atque Sydonij potuissent conuerti, si Deus apud illos miracula fecisset. Quidni ergo fecit? ^h Mat. II. v. 21.

Respondeo, Tyrios, & Sydonios habuisse sufficiens, sed non auxilium efficax.

Quinta, Paulus ⁱ prohibitus fuit Euangelium in Asia prædicare. ⁱ Act. 16. v. 6.

Respondeo, non fuisse prohibitum absolute, sed pro tempore. Volebat namque Deus, prius in Macedonia Euangelium prædicari. Alioquin enim longo tempore Paulus prædicauit in Asia multosque conuertit.

Sexta, ^k Nemo potest venire ad filium, nisi pater traxerit illum. At non omnes trahit, quia: ^l Omnis qui audit a patre, & didicit, venit ad filium. Constat autem non omnes venire. Ergo non omnes possunt venire. ^k Ioan. 6. v. 44. ^l 45. πᾶς ὁ ἀκούων τοῦ πατρὸς, καὶ μαθήσας, ἔρχεται πρὸς μὲν.

Respondeo, 1. si hoc de gratia efficaci intelligi placeat, non posse venire quem pater non trahit; non ^m quod minimè ei deficiat sufficiens auxilium quo venire possit: sed quòd infallibiliter de facto non veniet. 2. si, de sufficienti auxilio intelligas: negatur Minor. Omnes enim pater trahit, quia vocat omnes. Ad probationem, non esse ad rem: agit enim de auxilio efficaci. Nam non dixit Christus: omnes qui audiunt, siue qui trahuntur venire: sed, qui audiunt, & discunt: id est, quibus ita suadetur, ut persuadatur. ^m siue quia deest ei auxili-
lium efficax, de quo dicitur: Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum: non quomodo-
cumque: sed efficaciter.

Septima, si daretur omnibus sufficiens auxilium: discretio impij à pio tota à libero penderet arbitrio. Contra Apostolum: Quis se discernit? quid habes quod non accepisti? &c. Nam ille pius esset, qui auxilio sufficienti cooperari vellet: impius, qui noller.

Respondeo, discretionem inter pium, & impium non esse ratione auxiliij sufficientis, sed efficacis. Quod autem aliquis velit cooperari, item

DE GRA. ET LIB. ARB.

& cooperetur à gratia habere. Deus est enim qui dat velle, atque perficere: quamvis nostrum requirat consensum: qui tamen non esset, nisi nos Deus gratia congruenti siue efficaci nos moueret.

n. I. *Retract.*
15.

o [*Vasquez*
in I. D. Tho.
disp. 97.
cap. 2. & 6.]

Octava, ⁿ *Qui cogenti cupiditati* (inquit Augustinus) *bona voluntate resistere non potest: iam hoc ita peccatum est, ut sit etiam pœna peccati.*

[Respondeo, 1. non o deesse qui putent Augustinum sentire, sufficiens non dari auxilium obduratis, quod mihi videtur durum. Nam sequeretur eos ex obduratione reportare lucrum: ac simul legem præuaricando peccare: & non peccare.] 2. per, non posse, intelligi, admodum difficile esse. 3. non posse quidem quandiu cupiditas huiusmodi erit iuxta illud: *Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab inui-*

P *qui odit aliquem, quandiu odit, non potest amare: quia tamē potest deponere odium, & postea amare: ideo non dicitur absolute, non posse amare.*

⁹ lib. de perfectione Iustitiæ
respons. 15.

¹ lib. de correptione & gratia
II.

P *Nihilominus obduratos, habere sufficiens auxilium, quo huiusmodi cupiditas exuatur, & proinde absolute posse.*

Nona, ⁹ *Peccatum est* (inquit idem) *cum vel non est charitas qua esse debet, vel est minor quam debet: siue hoc voluntate vitari possit, siue non possit, quia si potest, præsens voluntas hoc facit: si non potest: præterita voluntas hoc facit.*

Responsio eadem.

Decima, ¹ *Dederat* (inquit August.) *adiutorium primo homini, sine quo non posset permanere si vellet. Et infra: Si autem hoc adiutorium ei defuisset, non vique sua culpa cecidisset: nunc autem quibus deest tale adiutorium, iam pœna peccati est. Quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum.*

Respondeo. 1. loqui Augustinum de gratia habituali, sine qua nequit homo perseverare in bono: ac omnia mortalia vitare peccata: quamvis sine ea, possit vitare singula. quam si non habuisset primus homo, sine sua culpa cecidisset, quia sine sua culpa caruisset dono sine quo perseverare nequiret. Sed quam, si nunc non habeant homines, non tamen sine sua culpa cadunt, tum quia singula vitare possunt. tum quia eo carent dono in pœnam sui peccati, [tum quia & hanc gratiam accipere possunt,

si velint: Nam Deum est eam dare paratus. 2. vt in responsione. 1. ad octauam.]

Vndecima, ^s Scimus (inquit idem) gratiam Dei non omnibus dari. *epist. 107.*

Respondeo, loqui de efficaci gratia.

Duodecima, ^t idem docet, gratiam Dei necessariam esse, non solum vt possimus velle, & facere: sed etiam vt velimus, & faciamus. Sed non omnes volunt & faciunt. Ergo non omnes necessariam gratiam habent. *t libro de gratia Christi cap. 46. & 47.*

Respondeo, reuera non omnes habere gratiam necessariam, vt de facto velint. Quia illa efficax est: habere tamen qua velle possint.

Decima tertia, si fides Dei donum non esset, id est, si in cuiusque potestate foret, superuacaneæ essent orationes Ecclesiæ pro infidelibus ^v iuxta *u epist. 107.* Augustinum. Ergo si omnibus sufficiens adest auxilium, erunt similiter superfluæ preces pro conuersione peccatorum.

Respondeo, loqui Augustinum de fide efficaci, quæ in nostra potestate non est, & pro qua recte Ecclesia orat.

Decima quarta, Idem ^x Augustinus, falsum esse ^x *4. in Iulian.* docet, Deum velle omnes fieri saluos, si & ipsi velint. 8. Quia benignior esset sceleratissimis adultis, quos omnes vellent fieri saluos: quamuis multi ex ipsis nolint: quam innocentibus paruulis: quos non omnes vellent fieri saluos, quamuis nulli sint ex ipsis, qui nolint.

Respondeo, Augustinum loqui de voluntate absoluta, siue consequente: qua reuera, Deus non vult omnes fieri saluos: etiam sub conditione, si velint, vt Iulianus volebat, contra quem Augustinus disputat. Alioquin reuera benignior esset Deus sceleratissimis adultis, quam innocentibus paruulis, quos sine peccato esse contendebat Iulianus: & tamen nolebat ad eos illud spectare: Deus vult omnes saluos facere.

Definitio prædestinationis.

CAP. IX.

^a Math. 10.
v. 16. Multi
sunt vocati
pauci verò ele-
cti. & cap. 24.
v. 31. & c.
^b Math. 24.
v. 22. Ioan. 6.
v. 39. & cap.
10. v. 28.
^c Math. 25.
v. 34. Luc. 12.
v. 32.
^d Nam alia
est ratio præde-
stinationis An-
gelorum: alia
hominum.
^e id est præde-
stinationis ut nunc
existit. sequitur
præuisionem ori-
ginalis peccati.
Si autem Adā
non peccasset:
aliaratio præ-
destinationis
fuisse.

PRÆDESTINATIO, est prouidentia Dei qua homines, certi, ex massa perditionis misericorditer ^a selecti, per ^b infallibilia media, ^c ad vitam diriguntur æternam.

Dicitur, prouidentia: quia prædestinatio est species prouidentia. Dicitur, Dei, quia prædestinare ad vitam æternam, solius Dei esse actio potest: qui solus hanc vitam communicare valet.

Dicitur: homines, Quoniam prouidentia ad res omnes: Prædestinatio, de qua nunc agimus ad solos ^d homines spectat. Certi: quoniam non omnes prædestinantur ad vitam, sed distinctè tales, & tales.

Ex massa perditionis, quoniam ex scripturis, atque Augustino prædestinatio non præcessit, ^e de facto, sed sequuta est præuisionem originalis peccati.

Misericorditer selecti, quia in his, quos elegit, non inuenit Deus nisi meritum mortis.

Infalibilia media. Quoniam prædestinatio certissima est.

In vitam æternam, quoniam proprie prædestinatio, in eo consistit, ut sit directio, & quasi transmissio rei prædestinata ad suum finem per certa media: finis autem prædestinationis hominum est vita æterna.

Prædestinatio, autem, partim ad intellectum: partim ad voluntatem pertinet. Nam ^f Præscire, disponere, dirigere, opera sunt intelligentia: & seligere verò, ^h velle, & misereri, sunt voluntatis.

^f Rom. 11. vers. 2. Non repulit Deus plebem suam, quam præsciuit.
^g Rom. 9. v. 11. ut secundum electionem propositum Dei maneret.
^h Luc. 12. vers. 32. Complacuit patri vestro, dare vobis regnum.

Tamen *prædestinatio*, est potius intelligētiæ, quam voluntatis. 1. quia eadem est sententia Augustini.

ⁱ In sua (inquit) qua falli mutarique non potest præscientia, opera sua futura disponere: id omnino, neque aliud quidquam est, nisi *prædestinare*. 2. quia id significat Græcum, *προοιᾶν*, & Latinum, *Prædestinare*.

ⁱ libro de bono Perseuerantia. 17.

Itaque secundum modum nostrum intelligendi iste videtur fuisse ordo prædestinationis in mente diuina. 1. prævidit Deus, si conderet hominem, eum cum sua posteritate, lapsurum, simulque vidit variis posse mediis omnes, vel aliquos liberare. 2. voluit hominem condere ac permittere labi: & quosdam ex massa liberare, aliis in massa perditionis iustē derelictis. 3. excogitavit remedia, idonea saluandis electis, inter quæ primum obtinuit locum, Incarnatio: & Passio Saluatoris. 4. approbavit ea remedia, elegitque Christum, & nos in ipso, ante mundi constitutionem. 5. disposuit, ordinavit & quodammodo imperavit, ut ita fieret.

PROPOSITIO OCTAVA.

Quæ probatur diuinis literis.

CAP. X.

VAMVIS^a gratia sufficiens omnibus detur, tamen prædestinationis diuina nulla ratio ex parte nostri assignari potest.

^a [hac habentur apud Bellarminum in principio capituli noni]

Dicitur, nulla ratio, ut excludantur, non solum, merita proprie dicta: sed etiā, bonus arbitrij, aut gratia usus, vel,

utriusque simul à Deo præuisus: quamuis dicatur meritum, tantum de Congruo: vel conditio, sine qua, non prædestinaretur aliquis.

Ex parte nostri. Quoniam ex parte Dei assignari potest causa, in genere: nimirum ut ostendatur misericordia Dei, atque iustitia. In particulari verò, et si

Q. iiij

2. *Tim. I. v.*

8. συγκατο-

υ. 9. τῶ σάββατος
ἡμᾶς καὶ κήλει-
σας κλήσει
ἀγία, οὐ γὰρ πα-
τήρ ἡμῶν, ἀλλὰ
κατ' ἰδίαν προ-
θεσιν, καὶ χάριν
πλοῦτος δοῦναι
ἡμῖν ἐν χριστῷ
ἰησοῦ πρὸς χρο-
νῶν αἰωνίων.

d v. 32. 286-

κὼς ὁ πατήρ
ἡμῶν δοῦναι

ὑμῶν πρὸς βασιλ
μην ὑμᾶς: καὶ ἔ
πος ὑμῶν μένη.

† v. 4. κατέλι-
πὴν βάαλ. v. 5.
γέγονεν. v. 6. ἐ-
λθεις. § τ

5. Qui predesti-
natus est gratia,
secundum prop-

Primò, collabora (inquit Paulus) Evangelio, secundum virtutem Dei, qui nos liberauit, & vocavit vocatione sua sancta: non secundum opéra nostra: sed secundum propositum suum, & gratiam quæ data est nobis in Christo ante tempora sæcularia.

Secundo. Lucæ 12. ^d *Complacuit Patri vestro dare vobis regnum quare complacuit: nisi quia sola benignitate voluit?*

Terriò, Ioan. 15. ^c Non vos me elegistis, sed ego ele-
gi vos, & posui vos ut eatis, & fructum afferatis &
fructus vester maneat.

Quartò, Romanor. ii. ^f Reliqui mihi septem mil-
lia virorum, qui non curruauerunt genu ante Baal: sic er-
go, in hoc tempore, reliquia secundum electionem gratia
salua facta sunt. Non aut relicti sunt, aut, remanserunt,
sed, ego reliqui mihi: idè reliquias dixit Apostolus
saluari secundum electionem gratiæ: idest non de-
bitam, sed gratuitam: Si autem gratia iam non ex ope-
ribus: alioquin gratia iam non est gratia.

Quintò: Ephesiorum. i. 8 Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti, & immaculati.

Sextò Romanor. 9.^h Cum nondum nati essent, aut
aliquid boni vel mali egissent, ut secundum electionem
propositum Dei maneret: non ex operibus, sed ex vocante

ἔαν. ^c ν. 16. οὐχ ὑμῖν με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελέξα-
σθαι ὑμᾶς, ἵνα ὑμῖν ὑπακούητε, καὶ χάριν φέρητε, καὶ ὁ χάρι-

πον ἑμαυτῷ ἡθικαυχίλους ἀνδρας, οἵτινες οὐκ ἐξῆμψαν γόνυ
 οὐτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν χειρῷ. **ἀγγμα κατ'** ἐκλογῇ χαριτὸς
 δι' χάριτι οὐκ ἐπ' ἐκέρῳ. ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκ ἐπ' γίνεταί χά-
 ρι. 4. ἐλῆξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸς καθ' ἑαυτοῦ κόσμῳ. Item u.
 sauit nos. προσελάς ἡμᾶς in filiorum adoptionem secundum
 u. u. 11. ἐκλεχθῆμεν. forte vocati sumus, **ἐτ'** praedestinati,
 qritum eius.

^h v. 11. μήπω γεννηθέντων, μηδὲ προεξαγγέλλοντων τὸ ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἵνα ἡ καρπὸς ἐκλογῆς τῷ θεῷ προσέτις μὴν. v. 12. οὐκ ἐκ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τῆς χάριτος ἐφ' ἣν αὐτῇ ὅτι ὁ πατὴρ δουλεύσει τῷ ἰλασμένῳ. v. 13. καὶ οὗτος γέγραπται πῶς ἰακώβ ἠγάπησεν, πῶς ἡ αὐτοῦ ἔμμελλε.

dictum est ei quia maior seruiet minori: sicut scriptum est: Jacob dilexi: Esau autem odio habui.

Proposuit erat Apostolo demonstrare, adoptionem filiorum Dei, non pendere ex carnali generatione Abrahæ (ut Iudæi putabant) neque ex operibus nostris, aut parentum nostrorum, sed ex mero beneplacito Dei. Cuius rei demonstrandæ gratia producit figuram Iacob, & Esau, quorum priorem Deus dilexit, posteriorem odio habuit, cum omnino essent inter se pares: scilicet ex iisdem parentibus, concubitu eodem, & partu: nec boni, aut mali quidquid egissent: Et proinde ex mero Dei beneplacito vnum electum alterum fuisse reiectū. Quoniam autem alicui id iniustum videri posset obijcit sibi ipsi Paulus: ⁱ Quid ergo dicemus? nunquid iniquitas apud Deum? Absit. Mosi enim dicit, miserebor, cui misereor: & misericordiam prestabo cui miserebor. Item. ^k O homo tu quis es qui respondeas Deo? an non habet potestatem singulus luti facere aliud vas in honorem, aliud in contumeliam. At si ex operibus præiudicis Deus vnum diligeret: alterum odio haberet: promptum fuisset B. Paulo respondere, & vno verbo omnem quæstionem soluere.

Respondent, non loqui Apostolum de singulis illis personis Iacob, & Esau. Sed eorum nomine intelligere duos populos, Israeliticum scilicet, & Idumæum. Nec agi de electione & reprobatione æternâ, sed de bonis malisque temporalibus huius vitæ. 1. quia Genes. 25. responsum est Rebecce: ⁱ Duæ gentes sunt in utero tuo, & duo populi, ex ventre tuo diuisentur: populusque populum superabit, & maior seruet minori. 2. Cū dixisset Deus apud Malachiam. ^m Iacob dilexi, Esau odio habui explicabat quomodo oderit: Posui (inquit) montes eius in

v. 14. τί οὖν ἐροῦμεν, μὴ ἀδικία ὄντα τῷ θεῷ, μὴ γένοιτο.

v. 15. τί γὰρ μου σὴ λέγει, ἰδοὺ ὃν ἂν ἐλπίσω, καὶ οὐκ ἐκτίσσω ὃν ἂν οἰκτιρέω.

^k v. 20. ὦ ἄνθρωπε σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταρξήσόμενος τῷ θεῷ. v. 21. ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κρεατὸς τῷ πηλοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς φύσεως ποιεῖν.

v. 23. ὁ δὲ εἰς ἀπώλειαν.

v. 23.

^m cap. 1. v. 2.

& 3.

solitudinem, & hereditatem eius in dracones deserti. 3. Et si videatur Paulus hæc transferre ad mysteria Christiana: non tamen ad electionem, & reprobationem singularum personarum: sed tantum ad electionem gentilium, & reprobationem Iudæorum. Alioquin sequeretur omnes, ad quos Apostolus scribebat, fuisse prædestinatos. Nam in genere loquitur de prædestinatione, & electione.

Negatur propositio 1. Ex illa similitudine massæ figuli, & vasorum in honorem, ac contumeliam. Nec enim vasa in honorem vel contumeliam dici possunt soli gentiles, vel soli Iudæi. 2. Ex Pharaonis exemplo quod ibidem adducit Paulus, Pharaon enim erat particularis & certus quidam homo 3. omnes electi certo saluantur. At non saluantur omnes gentiles ad Ecclesiam vocati, & per Baptismum in eam admissi.

Ad 1. & secundam probationem, nos non disputare de testimonio Genes. & Malach. sed Pauli: quod transferat testimonium Malachiæ ad reprobationem, & electionem de qua nunc agimus: sitque mysticus Malachiæ sensus, literalis in Paulo.

n sicut arbitrabantur Iudæi, & idè, se solos ad Deum pertinere dicebant.

Ideo tamen sæpè concionatur Paulus de vocatione Gætium, & induratione Iudæorum, ut simul ostenderet filios Abrahæ, eos non debere putari qui ⁿ nascuntur ex carne Abrahæ: sed qui fidem Abrahæ sectantur.

Ad tertiam probationem, id fecisse Paulum, non quod affirmare vellet omnes illos proprie electos: sed quod de omnibus benè speraret.

*Idem probatur traditione Ecclesie
sine ex PP.*

CAP. XI.

Vc referenda sunt omnia testimo-
nia quibus probatur, efficaciam gra-
tię, nullo modo esse à nobis. Hinc
enim manifestè sequitur Prędesti-
nationis nullam esse causam in no-
bis. Quam doctrinam non dubita-
runt grauissimi PP. reuocare ad fidem.

Augustinus. ^a Hoc scio (inquit) neminem contra ^a libro de bo-
istam prędestinationem, quam secundum Scripturam san- no Perseueran-
ctam defendimus, nisi errando disputare potuisse. tie.

Prosper. ^b Prędestinationem Dei nullus Catholicus ^b Responstone
negat. x. ad obiectiones Gallorum.

Petrus Diaconus ^c Anathematizamus Pelagium ^c libro de In-
& Celestinum simulque Iulianum Edanensem, & qui carnatione &
illis similia sapiunt, precipue libros Fausti, Galliarum Epis- Gratia Chri-
copi, qui de Monasterio Lyrinensi prouectus est, quos con- sti.
tra prędestinationis sententiam scriptos esse non dubium
est.

Fulgentius: ^d Cuius Prędestinationis veritatem, qua ^d lib. de In-
nos ante mundi constitutionem prędestinatos in Christo re- carnatione &
statutur Apostolus, si quis detrectat cordis credulitate reci- Gratia Christi
pere, vel oris confessione proferre: Si ante ultimum diem cap. ultimo, in
vitę presentis, impietatis suę contumaciam quā Deo uiuo, ipso epilogo.
& vero rebellis obsistit, non abiecerit: manifestum est eū
non pertinere ad eorum numerum, quos Deus in Christo
ante mundi constitutionem grati elegit, & prędestinauit
ad regnum. Celestinus ^e contrarię damnans senten- ^e epist. ad
tię propugnatores: Vnde resistatur talibus (inquit) Gallos.
quos malè crescere videmus: nefas est hac pati religiosas
animas quarum afflictione, quia membra nostra sunt, nos
quoque conuenit macerari atque ibidem docet nuf-

LE GRA. ET LIB. ARB.

quam Augustinum sinistrae suspicionis, vel saltem aspersum.

Cum tamen nondum conquiescerent Galli. S. Leo misit ad Concilium Arausicanum capitula quædam de gratia, & libero arbitrio, ex Augustini decerptalibris: quæ voluit ab Episcopis Concilij recipi, & subscribi, vt etiam factum est. In illis autem capitulis continentur omnia fundamenta sententiarum de prædestinatione gratuita.

Gelasius deinde, in Concilio Septuaginta Episcoporum, non solum probauit omnia Augustini, & Prosperi scripta: sed etiam libellos damnauit Cassiani, & Fausti Regiensis: cum tamen ignoraret minimè præcipuam inter Prosperum, & Cassianum quæstionem: Fulgentium, & Faustum esse, circa doctrinam Augustini de prædestinatione SS. & bono persequerantur.

Idem rationibus probatur ex scriptura, & traditione desumptis.

CAP. XII.

^a Marci ult.

v. 16.

^b v. 19.

^c Respondent

equidem dari

fidem omnibus:

vel quos prauis

dis Deo bene

dispositos ad fi-

dem per bonum

liberi arbitrij

usum: vel bene

usurps gratia

sufficiens. Sed

nos contra: vtrū

que supra resu-

tauimus.

^a v. 22.

^c Ioan. 13. v.

RIMA, ^a sine fide nemo saluari potest. At fides efficax non omnibus datur: sed quibus eam Deus voluerit dare. ^b Philipp. 1. Igitur illi soli saluantur, quos Deus gratis saluare decreuit. Præsciuit autem ab æterno qui-

bus salutem daturus esset, decreuit, præordinauit. ^c Igitur vera Augustini sententia de gratuita præscientia, & prædestinatione diuina.

Secunda, sine perseuerentia nemo saluari potest Mathæi ^d 10. At perseuerantia donum Dei est, ex mera gratia. 1. ^e Si hæc scitis (inquit Christus) beati eritis si feceritis ea. non de omnibus vobis dico: ego scio quos

elegerim. 2. ^f Non volentib; neque currentib;: id est iam benè operantis: sed miserentis Dei. 3. ^g Cum metu, & tremore salutem vestram operamini. ^h Deus enim est, qui operatur in vobis velle, & perficere, pro bona voluntate. Id est: quamvis bene operemur: non tamen nobis certo perseverantiam promittamus: sed cum metu, & tremore, Deo subiecti simus: à cuius manu pendet perseverantia nostra. 4. ^h Ex nobis prodierunt: sed non erant ex nobis, Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. Id est, secundum creationem, & regenerationem erant ex nobis. veruntamen (inquit August.) secundum aliam quandam discretionem, non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis mansissent utique nobiscum, quæ est ista discretio? non erant ex eis: quia non erant in Christo electi ante mundi constitutionem. 5. iubemur assidue pro perseverantia orare. At ut (inquit ^k August.) frustra quotidie à Domino petitur, si non eam Dominus per gratiam suam in illo, cuius orationes exaudit, operatur. 6. ⁱ In manu Dei est, iustum rapere antequam labatur: ac peccatorem expectate, donec ad sanitatem redeat & contra relinquere iustum labi, deinde rapere. Videte, ergo (ut ^m inquit Augustinus) à veritate quam sit alienum negare, donum Dei esse, perseverantiam, usque in finem huius vite: cum vita huic, quando voluerit ipse det finem: quæ si dat ante imminens lapsum facit hominem perseverare usque in finem.

Tertia ratio, quidam paruulorum rapiuntur statim à Baptismo, alij paulò ante Baptismum: nec ibi

Perseuer. cap. 8. Nec refert eundem Augustinum, illa Ioannis verba intellexisse tract. 3. in epist. Ioan. de simulatione fidei: ut sensus sit: videbantur exterioribus signis Christiani: sed iam præcis erant corde, a nobis. Nam qui Prædestinati non sunt, & per id discreti à Prædestinatis: sæpe prius corde præsciduntur ab Ecclesia: quam corpore: & verum est iam illos, non esse ex nobis: quamvis videantur.

^k sup. cap. 17.

ⁱ Iob. 14. vers. 15. constituisi terminos eius, qui præteriri non poterunt. 1. Reg. 2. vers. 6. Dominus mortificat, & vivificat.

^m supra.

17. ^h ταύτα οἶδατε μακάριοι ἐστέ, ἰδοὺ ποίητε αὐτά. v. 18. ^g καὶ πάντων ὑμῶν λέγω. ἰδοὺ οἶδα οὗς ἐξελεξάμεν. Ioan. 15. v. 16. Ego posui vos, ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat.

^f Rom. 9. v.

16.

^g Philip. 2. v.

12.

^h v. 13.

^h 1. Ioan. 2. v.

19. ^h ἰξ ἡμῶν ἐξῆλθον ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. ^h καὶ ἰξ ἡμῶν, μεμνημένοι ἄν μεθ' ἡμῶν.

ⁱ lib. de bono

DE GRA. ET LIB. ARB.

assignari possunt vlla præuisa merita.

Respondent id nasci ex dispositione causarum secundarum.

Contra. Et si Deus non mutet naturæ cursum: tamen ante mundi constitutionem, sine dubio vidit, quid ab initio usque ad finem accideret, si hoc, aut illo modo torius naturæ cursum disponeret. Et cum in manu eius, omnia essent: neque aliquid nisi eo iubente aut permittente fieri posset: proculdubio res ita disposuit, ut, omnia cooperarentur in bonum his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Quod igitur paruulorum aliqui baptizentur: alij non: & tamen rapiantur: proxima equidem causa referri poterit in naturales causas: primaria tamen, erit sola Dei voluntas.

Quarta, Christus prædestinatus est, omnino gratis. Non enim aliqua opera facere potuit homo Christus, ut filius Dei fieret: cum ex illo cœperit homo esse filius Dei ex quo cœpit esse homo. At Christi prædestinatio est forma, & exemplar nostræ prædestinationis. Igitur & nos similiter prædestinamur.

Quinta, discretio electorum à reprobis refertur in scripturis inter inscrutabilia Dei Sacramenta. Rom. II. ° *O altitudo diuitiarum sapientia*, &c. At si Deus prædestinaret ex præuisione boni vsus arbitrij, aut gratiæ: ratio huius discretionis facile assignari posset.

Sexta, si vera esset contraria sententia, Deus certe mitteret prædicatores ad eos omnes quos præiuderet bene vsuros libero arbitrio, vel gratia, quam simul offerret. Sed contrarium ex scriptura constat. Ergo, &c.

ⁿ Rom. 8. v.

19. *Quos præsciuit, hos prædestinauit fieri conformes imaginis Filij sui: ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.*

° v. 33.

P Ezech. 3. v.

5. *Non enim ad populos profundis sermonis,*

& ignota lingua, tu mitteris. v. 7. *Et si ad illos mittereris, ipsi audirent te.* Math. II. v. 21.

Si in Tyro, & Sidone facta essent virtutes quæ facta sunt in te: olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.

Soluntur obiectiones ex scripturis sumptæ.

CAP. XIII.

PRIMA, Rom. 8. ^a Quos præscit, hos prædestinavit. Quid præscit in eis, nisi bonum liberi arbitrij, aut gratiæ vsum?

Respondeo sensum esse: quos consilio voluntatis suæ elegit: siue ad electionem approbavit: hos, per media, ordinavit ad gloriam: siue ordinavit conformes fieri laboribus passionum filij sui. Nec enim novum est in scriptura, scire, & præscire, accipi ^b pro scientia approbationis.

Secunda, ^c In magna domo sunt vasa aurea, & fictilia: alia in honorem, alia in contumeliam. Si quis emundaverit se ab istis, erit vas in honorem utile Domino.

Respondeo I. illud, emundare se, ^c non significare, sanctificare se, sed, recedere ab iniquitate, & malorum communicatione: unde appareat, tanquam signo vas, in honorem esse. 2. Et si, sanctificare se significaret: non tamen importare, causam iustificationis à nobis esse: sed requiri nostram cooperationem vocationi: [non enim cogimur sed trahimur.]

Tertia, Apocalyp. 3. ^d Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam. At, si corona malis potest operibus amitti: Ergo non prædestinavit Deus vllum ad gloriam: sine operum præviisione. alioquin incerta foret prædestinatio: cum prædestinatus posset per mala opera amittere coronam sibi destinatam.

Respondeo, hæc Apocalyp. verba, non significare, prædestinatum posse de facto amittere coronam: sed potius, amittere non posse. Sunt enim huiusmodi comminatoria verba, prædestinatio-

^a v. 29. οὐκ

προέγνω, καὶ
προέβλεπε.

^b ut Rom. 11.

v. 2. Non repul-
lit Deus plebē
quem præscivit.

2. Timoth. 2. v.

19. Cognovit
Dominus qui
sint eius. Mat.

25. v. 12. Ne-
scio vos. Psal. 1.
v. 6.

^c 2. Timoth.

2. v. 20. ὃν με-

γάλω δι' οἰκίαν

οὐκ ἔστι μόνον

σώσω χυσοῦ

καὶ ἀργυροῦ, ἀλ-

λά καὶ ξύλων,

καὶ ὅς ἐσται ναὶ.

καὶ ὁ μὲν εἰς π-

μὸν, ὁ δὲ εἰς ἀπ-

μῶν. v. 21. ἵνα

οὐκ ᾖ πῶς ἐκκαθά-

ρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ

πούτων, ἵνα

σπύρος εἰς πλῆ-

νῆσιν αἱ ἁγία, ἁγ-

ῆσιν αἱ ἁγία, ἁγ-

ῆσιν αἱ ἁγία, ἁγ-

ῆσιν αἱ ἁγία, ἁγ-

ῆσιν αἱ ἁγία, ἁγ-

ῆσιν αἱ ἁγία, ἁγ-

ῆσιν αἱ ἁγία, ἁγ-

ῆσιν αἱ ἁγία, ἁγ-

ῆσιν αἱ ἁγία, ἁγ-

ῆσιν αἱ ἁγία, ἁγ-

DE GRA. ET LIB. ARB.

nis effectus: quibus, tanquam terroribus, præseruatur prædestinatus à malis actibus & ad coronam gloriæ ducitur,

Quarta, Math. 25. Paterfamilias distribuit seruis talenta, vnique secundum propriam virtutem. Alij verò operati sunt in eis, & lucrum fecerunt. alius non. [At per, *distributionem illam*, intelligitur *distributio gratiæ Dei, secundum proportionem naturalis dispositionis*: id est, bonum liberi-arbitrij vsus: per *operationem seruorum* intelligitur, *bonus gratiæ vsus*.] Quod autem Deus facit, id antea, se facturum prædestinauit. Ergo prædestinauit ab æterno conferre gratiam suam secundum præuisionem boni vsus liberi arbitrij, & gratiæ.

Respondeo primò, per *talenta*, intelligi posse, solum gratias gratis datas, per *propriam virtutem*, gratiam vnique datam, vt huiusmodi talento bene vtatur.

Secundò, posse intelligi per *talentum*, gratiam vocantem: sed, per *propriam virtutem* intelligi *naturæ dispositionem ex auxilio gratiæ Dei procedentem*. Non enim Deus solum dat gratiam, sed etiam disponit naturam in prædestinatis, secundum varias circumstantias: quatenus recipiant gratiam.

[Tertiò, in parabola, non esse attendenda omnia, quæ in ea dicuntur, sed scopum. Huius autem parabolæ scopus, solum est, doceri, beneficiorum tum naturæ, tum gratiæ sumpturum Deum rationem à nobis iuxta mensuram donorum.

Quartò, per *Talenta*, non posse intelligi efficacem gratiam quæ sola ad prædestinationem spectat. Nam non est efficax talentum in seruo torpente. Sed intelligi gratiam in genere. Per, *propriam virtutem* intelligi posse, *ipsam naturalem dispositionem*:^f non propter quam, tanquam causam, aut conditionem sine qua non detur ipsa gratia: sed vt omnia suauius quadrent. Per, *operationem* nequit significari, fieri gratiam ex nostra industria efficacem; tum quia, neque id explicauit Christus neque

^e *sive sit efficax, sine sufficiens.*

^f *Sicut nec Paterfamilias dedit talenta seruis, ob illorum propriam virtutem: aut præuisionem boni operi: Alioquin non dedisset seruo torpenti. Sed ob suam liberalitatem.*

neque efficaciz modus facile intelligi à populo posset cui loquebatur Dominus. Solum ergo significatur aliquos gratiz Dei cooperari, & fructū afferre : quamuis efficacia gratiz à Deo pendeat : alios non cooperari quamuis gratiam sufficientem habeant.]

Quinta obiectio, Mathxi 20. & *Voca operarios, & redde illis mercedem.* & 25. ^h *Percipite regnum, esurivi enim, & dedisti mihi manducare.* Ergo Deus constituit ab æterno, regnum illis cœlorum conferre quos vidit bona opera facturos.

Respondeo, 1. nos sine operibus destinari ad regnum cœlorum : & non sine operibus peruenire ad regnum cœlorum. Quia ita Deus nos ad regnum cœlorum elegit : vt non nisi per bona opera ad id perueniri voluerit : Atque in hoc sensu dici regnum conferri cœlorum propter opera bona. [2. dari regnum cœlorum propter opera præuisa : sed ab ipsomet Deo liberaliter tanquam effectus prædestinationis ordinata.]

ε v. 8. χε-
σιν τοὺς ἔργατος
καὶ ὁμοῦς αὐ-
τοὺς τὸν μισθόν.
h v. 34. κληρο-
νομήσετε τὸ
ἰπποκασμὸν
τῆς βασιλείας
ἐκ τῆς ἐξουσίας
τοῦ κυρίου. v. 35.
ἐπειτα ὁ ὁ κύριος
ἐδωκεν τοῖς
παισιν.

Soluantur obiectiones ex PP.

CAP. XIV.

PRIMA, Quotquot scit (inquit ^a Irenæus) non credituros Deus, cum sit omnium præcognitor, tradidit eos infidelitati eorum, & auertit faciem ab huiusmodi, relinquens eos in tenebris, quas ipsi sibi elegerunt.

Respondeo, agere Irenæum de reprobatione : nos de prædestinatione. Sicut autem negamus causam prædestinationis in homine non esse : sic fate-
mur causam reprobationis esse.

Secunda, ^b Multi (inquit Chrysoft.) Mathæo meliores esse videbantur, ab apparenti operum argumento : verum qui arcana nouit, quique cogitationis aptitudinem probare potest : is & in cœno margaritam iacentem nouit,

Tom. IIII.

R

^a 4. cap. 48.

^b hom. 31. in
Math.

DE GRA. ET LIB. ARB.

omissisque alijs, admiratus (scilicet Christus) huius pulchritudinem, illum elegit, voluntatisque nobilitati suam cum adiunxisset gratiam, probatum illum esse pronuntiavit.

Respondeo, pulchritudinem illam in Mathæo, beneficium prædestinationis ab æterno factæ fuisse, quam miratus Christus, illum in tempore vocauit de facto, ^c quando, vidit eum non reluctantem.

^c *iuxta ordinationem diuinæ prædestinationis.*

Tertia, Illi secundum propositum (inquit Ambrosius in cap. 8. ad Rom.) vocantur quos credentes præsciuit Deus, ut antequam crederent, scirentur.

Quarta ibidem, Quos enim præsciuit sibi deuotos futuros, ipsos elegit ad æterna premia.

^c [*sive ut electio finis simpliciter: vel ut electio præmiij.*]

^t [*id est ut electio, ac dispositio mediocrum efficacius, quibus, tanquam ad premium destinatur aliquis ad gloriam, vel breuius.*]

^s *Quia circa opera proximè versatur.*
^h *hoc impugnatur Bellarm. infra cap. sequenti: defendit autem raskex disp. 89. & 90.*

Quinta ibidem quoque: *Eius miserebor quem præsciui, post errorem recto corde reuersurum ad me.*

Respondeo, 1. hos commentarios Ambrosij non esse ut multi viri docti, non sine causa, iudicant. 2. Ad tertiam, loqui authorem horum commentar. de vocatione in tempore facta: quos enim Deus præsciuit credentes (quod disposuerit ab æterno, ex suo mero beneplacito, eis gratiam dare efficacem) eos secundum propositum, vocat in tempore. Ad quartam 1. ut ad tertiam. 2. si placeat intelligere de electione æternâ: dupliciter hanc considerari. vno modo, ^c ut est intentio gloriæ dandi: altero, ^t ut dispositio executionis: & quæ executio in mente diuinâ. priori modo, electio inere gratuita est: nec præuisionem operum requirit: posteriori omnino requirit hanc ^s præuisionem. [3. alij respondent, electionem ad gratiam prædestinationis esse merè gratuitam: ac sine vlla præuisione meritorum dari: ipsa enim merita facit non præsupponit. Electionem tamen siue destinationem efficacem ad gloriam ^h non esse gratuitam omnino. Quia non fit sine præordinatione, ac præuisione meritorum: quibus tãquam premium gloria datur. Ita ut primo voluerit Deus, voluntate antecedente, dare omnibus gloriam. Deinde

elegerit quosdā ad gratiam prædestinationis omnibusque medijs siue bonis operibus præuult eos efficaciter tunc ad gloriam destinasse.]

Ad quintam, sensum esse, ^h Deum misereri, id est, ^h iuxta illud iustificationem præstare, cui destinauit gratiam efficacem dare: & proinde quem præsciuit reuersurum ex toto corde ad Deum. Rom 9 v. 15. ex Exodi 33. v.

Sexta, vasa misericordiae (inquit ⁱ Hieron.) non solum populus gentium est: sed etiam qui ex Iudeis credere voluerunt. Item: ^k Ex Dei præscientia euenit, ut quem scit iustum futurum, prius diligat quam oriatur ex utero. 19. Miserebor, cuius misertus sum: & misericordiam præstabo cui miserebor.

Respondeo, hæc vera esse: sed nullos creditores nisi quibus fidem, ac iustitiam, Deum se donaturum prænouit. ⁱ epist. ad Hebræos q 10.

Septima, Augustin. libro de Prædestinatione, & gratia videtur discretionem iustorum, ab iniustis referre, in eorum liberam voluntatem tanquam in ultimam causam. ^k lib. 1. in epist. ad Galatas, dum tractat illa: Cum placuit ei, qui me, &c.

Respondeo. 1. multis non videri hunc librum Augustini esse: cum nulla eius fiat mentio in retractionibus neque in indiculo Possidonij. 2. authorem huius libri, mox adiungere ultimam resolutionem fieri in Dei voluntatem, qui vnum misericorditer adiunxit, alterum iuste deseruit. ⁱ lib. 83. qq. q. 68.

Octaua, Idem: ⁱ Cui vult miseretur, et quem vult indurat (inquit) sed hæc voluntas Dei iniusta esse non potest: venit enim de occultissimis meritis: quia & ipsi peccatores sunt: cum propter generale peccatum vnā massā fecerint: tamen non ideo nulla inter eos diuersitas est. præcedit ergo aliquid in peccatoribus, quo quamuis nondum iustificati sint, digni efficiantur iustificatione: & item præcedit in aliis peccatoribus, quo digni sint obtusione.

Respondeo, loqui de iustificatione, quam præcedunt ^m dispositiones: sed non nisi ex gratia Dei procedentes. Ipse ergo sunt illud aliquid in homine: quo dignus efficiatur iustificatione: sicut præcedunt peccata in homine, quibus dignus sit obduratione. ^m quas merita vocat.

R ij

*Soluuntur argumenta, ex ratione: simulque
ostenditur ad gloriam efficacem ho-
mines eligi gratis.*

CAP. XV.

^a 1. ad Sim-
plicianum. q. 2.

PRIMA, electio prærequirit dispa-
ritatem in eligendis. 1. quia, quis-
quis in eligendo non errat: quod
melius est eligit. 2. ^a Nemo eligitur
(inquit August.) nisi iam distans ab
illo, qui reiiicitur, unde quod dictum est:
*quia elegit nos ante mundi constitutionem: non video qua-
modo sit dictum, nisi præscientia.* Ergo electio saluan-
dorum non est facta sine præuisione disparitatis
operum, vel dispositionum, ex parte nostra.

Secunda iuxta scripturas, vita æterna, est vera
operum merces. Igitur non datur neque promit-
titur, aut destinatur, nisi propter opera, saltem
præuisa.

Tertia, electio debet esse certa. Sed id nequit
esse sine operum præuisione. 1. quia unusquisque
habet sufficiens auxilium quo conuerti possit, &
perseuerare si velit. Ergo si electio ante opera fie-
ret, posset non electus, fieri electus. 2. aliquis sce-
rätissimus in extremis agens, & tamen electus: vel
gratiam respuere potest: vel non, si prius. Ergo de
electo fieri poterit reprobus: si posterius. Ergo li-
berum arbitrium cogitur.

Quarta, sæpe gloria beatorum pendet ex pecca-
tis impiorum: vt gloria martyrum ex malitia per-
secutorum. Sed Deus non eligit peccata. Ergo ne-
que illos eligit beatos, antequam præuideat, quid
in certaminibus facturi sint.

Quinta, Deus non reprobatur ante præuisionem
operum: quia reprobatio ad iustitiam pertinet ex

sententia Augustini. Igitur neque prædestinat ante operum præuisionem: quia qui non est reprobus, eo ipso est prædestinatus.

Sexta, si Deus absque operum præuisione prædestinaret: omnes, aut maior pars hominum prædestinarentur: cum sit Deus natura bonus. At pauci saluantur.

Septima, ergo superflua sunt omnes exhortationes, orationes & industriæ pro salute. Nam prædestinatus, quidquid faciat non poterit, non saluari: & reprobus non poterit non damnari.

Ad primum, nonnulli ^b admittunt præuisionem meritorum præcedere electionem ad gloriam: ipsa tamen merita, gratuita omnino esse: huiusque opinionis Augustinum aliquando fuisse contendunt, maximè libro 1. ad Simplicianum. q. 2. Non ergo (inquit) secundum electionem Dei propositum manet, sed ex proposito electio, id est, non quia inuenit Deus bona opera in hominibus, quæ eligat, idèd manet propositum iustificationis ipsius: sed quia illud manet, ut iustificet credentes, idèd inuenit opera, quæ iam eligat ad regnũ cælorum.

Contra. 1. Christus Lucæ 12. apertè gratuitam pronunciat ad regnum electionem. ^c Nolite (inquit) timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. 2. Apostolus Rom. 8. Quos præscinuit, ad quid, nisi ad gloriam? hos prædestinauit, ecce ordinatio mediorum & præuisionis meritorum post electionem. 4. quia Augustinus senex sententiam mutauit, quam iuuenis libro ad Simplicium secutus fuerat. ^d Qui sunt isti (inquit) qui respondēt Deo, quandoquidem ille Rebecca habenti geminos, ex uno concubitu patris nostri Isaac, cum illi nondum nati, nihil egissent boni, vel mali: ut secundum electionem propositum eius, manere electionem, scilicet gratiæ, non debiti electionem, quæ eligendos facit ipse, non inuenit, non ex operibus, sed ex vocante dixit, &c. Item: ^e Electi sunt autem ad regnandum (inquit) cum Christo. Et infra: Hæc de his loquor, qui prædestinati sunt in regnum Dei. 5. media, ut media nequeunt appeti nisi propter finem.

^b Hi distinguunt prædestinationem ab electione: &

quidem volunt illam præcedere merita cum sit preparatio infallibilium mediorum ad salutem: hanc verò subsequi merita: siue pēdere ex meritorum præuisione: esseque præparationem ad gloriam.

^c v. 32. μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον. ὅτι ὁ θεὸς ὁ πατήρ ὑμῶν, δοῦναι ὑμῖν τὸ βασιλείαν.

^d epist. 105. ad Sixtum.

^e libro de correptione, & gratia, cap. 7. item epist. 106. Non ex operi-

DE GRA. ET LIB. ARB.

*bui (inquit)
sed ex vocante
dictum esse in-
telligatur, ut
secundum ele-
ctionem propo-
situm Dei ma-
neret: non me-
ritum hominis
anteiret: Non
enim dicit ele-
ctionem volun-
tatis humane
sive nature:
cum par esset
in utroque
mortis damna-
tionisque con-
ditio: sed ele-
ctionem pro-
culdubio gra-
tie, que non
inuenit eligen-
dos, sed facit.*

Si ergo media infallibilia Deus voluit prædestina-
tis dare, voluit & prius finem efficaciter conferre.
[6. vel Deus elegit ad gloriam ante merita: vel ad
gratiam prædestinationis: in genere, id est, gene-
raliter decreuit alicui conferre efficacem gratiam
ad gloriam: nondum singula quæque ordinando
merita: vel elegit ad aliquod meritum aut singula
quæque, sine illa generali gratiæ efficacis præde-
stinatione: simulque vnum aliquod meritum aut sin-
gula quæque destinauit efficaciter ad gloriam: vel
tantum illa, ita destinauit iam omnibus præuisis
sive ordinatis meritis. Si primum: est quod inten-
dimus: si secundum. Ergo prædestinauit ad glo-
riam ante merita. Nam huius prædestinatio gratiæ
est ante merita. At quid est eligere ad gratiam præ-
destinationis: nisi simul eligere efficaciter ad glo-
riam? Sicut (vt in exemplo aduersariorum inhæ-
reamus) si Rex non solum proponeret brauium:
sed simul decerneret dare alicui infallibilia media
perueniendi ad brauium: eo ipso censeretur, illum
prædestinare ad brauium: quamuis nondum quid-
quam disponderet de singularibus mediis. Si ter-
tium: vel destinatio ad gloriam, natura præcedit:
vel sequitur, aut simul est, cum operibus ipsis: si
prius. Ergo antecedit merita: si simul est, aut sequa-
tur. Ergo merita non sunt prædestinationis effe-
ctus. Nulla enim causa est prior, aut simul natura
cum sua causa. Causa autem effectuum prædestina-
tionis est ipsa destinatio efficax ad gloriam. Si ter-
tium. Ergo non solum merita haud erunt præde-
stinationis effectus: sed etiam erunt eiusdem causa.
Non enim opera fient, quia sunt ad gloriam desti-
nata: sed destinabuntur ad gloriam, quia præuiden-
tur vt facta.]

Ad primum igitur respondeo, electionem Dei
facere ipsam inter eligendos disparitatem: sicut
amari non possunt, nisi boni: & tamen Deus aman-
do ipsos facit bonos.

Ad secundi Antecedens: beatitudinem respectu

prædestinatorum, bifariam considerari. 1. vt infallibilem finem eis destinatum à Deo. 2. vt finem, per talia acquirendum media. [priori modo, non est merces: quia est ante præuisionem operum.] posteriori: fatemur mercedem esse. Ad consequens non dari posteriori modo, sine præuisione operum: dari, posteriori.

Ad tertium: admittitur maior, & negatur Minor. Ad 1. probationem, vnumquemque conuerti posse: de facto tamen reprobum infallibiliter non se conuersurum, efficaciter ad gloriam: quia non erit in eo auxilium Dei, efficac. Ad 2. respondeo, [1. illam debere aduersarios soluere: admittunt enim certitudinem efficacis gratiæ. Ad hæc probationis secunda: non minus militat contra certitudinem gratiæ efficacis: quam gloriæ.] 2. posse gratiam respici: tamen Deum ita eam congruenter disposuisset, vt sciat etiam electum ipsam gratiam infallibiliter, & libere tamen recepturum.

Ad 4. minor admittitur. Sed non obstat. 1. Deus antequam quidquam decreuerit, cognouit (scientia quam vocant conditionata) quid vnicuique accidere posset: si hoc vel illo modo disponderetur: Quare destinatum aliquem ad certam gloriæ mensuram: facillimè potuit deinde disponere media ex præuisione bonorum, vel malorum. [2. hoc idem facere valuisset: etiamsi ante determinationem cognouisset in genere: se habere sufficientia media, eaque varia: quibus posset electos ad gloriam sibi destinatam ducere.]

Ad 5. si reprobatio accipiatur, pro, *non habere voluntatem positinam saluandi aliquem.* Antecedens negatur. Si, pro destinatione ad damnationem æternam conceditur: Sed consequens negatur. Quia electio ad gloriam est opus gratiæ: damnatio opus iustitiæ. [Ad probationem: veram esse. Attamen non nasci electionem ex non reprobatione: quia electio reprobatione prior est. Sed contra non destinationem ad damnationem nasci ex electione.

R. iiii

DE GRA. ET LIB. ARB.

Ideò enim aliquis, non est reprobus quia est ad gloriam electus.]

Ad 6. fortasse aliquid illaturum, si prædestinatio non præsupponeret originale peccatum. Ita enim Angelorum maior pars ad gloriam prædestinata fuit. At cum omnes homines in massa damnationis inuoluantur, magnæ fuit misericordiæ aliquos inde liberari.

Ad 7. negatur. Quia ita Deus ad gloriam prædestinauit: ut non nisi operibus bonis ad eam perueniri voluerit. Nec verum est reprobum quidquid egerit, damnandum: prædestinatum verò saluandum. Non enim damnabuntur, nisi mali, neque saluabuntur nisi boni.

NONA PROPOSITIO.

Causa Reprobationis partim ad solam Dei voluntatem: partim^a ad peccata promissa refertur.

^a in Pueris originale: in adultis originale.

CAP. XVI.

^b [nisi minus hunc actum abunde includi in volitione dandi sufficiens auxilium & nullum efficax ad gloriâ quod mihi maximè probabile videtur.]

MODO intelligendi nostro, talis ordo in diuina dispositione, tū circa prædestinationem: tum reprobationem obseruandus videtur. 1. Antecedenti voluntate voluit Deus omnes facere saluos. 2. Quosdam efficaciter ad gloriam elegit. 3. Eis de efficacibus prouidit mediis. 4. Iuxta Belarminum, eo ipso quo ceteros non prædestinauit: eos negatiuè reprobauit: iuxta alios, decreuit sufficiens dare auxilium: sed nullum ad gloriam efficax. 5. ^b Statuit permittere lapsum, maximè finalis impœnitentiæ: & tunc iuxta illos alios negatiuum habuit voluntatis actum eos non saluandi. 6. præuiso totius reprobi cursu vitæ, ipsum velle po-

fitiue excludere à gloria propter impia opera : eū-
que iuxta mensuram delictorum ad æternam de-
stinare damnationem.]

In reprobatione ergo vides duos veluti actus
principales vnum negatiuum : scilicet non volun-
tatem saluandi: alterum ^c positium : scilicet vo-
luntatem damnandi: Quoad priorem actum, nul-
lam dari causam ex parte hominis probatur.

Primò, Rom. 9. *Antequam aliquid boni, vel malis
egissent, non ex operibus: sed ex vocante dictum est: quia
maior seruiet minori. Iacob dilexi, Esau odio habui. Quid
est odio habui, nisi diligere, siue saluare nolui?*

Secundò, ibid. an non habet potestatem figu-
lus: &c.

Tertiò, ibid. Cuius vult miseretur, & quem vult
indurat.

Quartò ex Aug. ^d *Cur illum (inquit) potius, quā
illum liberet: aut non liberet: scrutetur, qui potest, iudicio-
rum eius tam magnum profundum: sed caueat precipitiū.*

Quintò, hoc ipso quod aliquis non prædestina-
tur, reprobatus censetur negatiua reprobatione.
At prædestinatio fit sine operum præuisione. [Et
quamuis ad gloriam electio non fieret efficax sine
præuisione operum. Quia tamen ex Dei benepla-
cito solo media disponuntur, & dantur. efficacia
ad salutem. eo ipso, quo alicui Deus non similia
disponeret media ille censeretur negatiua reproba-
tione reiectus à Deo.]

Respondent, Primò causam huius reprobatio-
nis esse [primi peccatum parentis,] vel originale.
Contra 1. Omnes his obstaculis tenentur. Ergo
omnes damnari deberent. 2. non quærimus: quare
potuerit Deus non velle aliquos saluare? sed quare
cum voluerit aliquos saluare: hos potius quam il-
los reiecerit? Cuius certè rei, nulla ratio reddi va-
let: nisi beneplacitum Dei.

Respondent secundò *velle facere vasa in contume-
liam*, non nisi ad beneplacitum Dei reuocat Paulus:
sed hoc beneplacitum est actus positius. Ergo re-

^c Hunc D.
Aug. cap. 100.
Enchiridij vo-
cat prædestina-
tionem ad inte-
ritum. Vfus ta-
men Scholasti-
corum obtinuit
ut prædestinati
non nisi electi
dicatur præciti
verò, non nisi
reprobi.
^d epist. 105. &
lib. de correp. &
gratia cap. 8.
Et 13.

DE GRA. ET LIB. ARB.

probatio ex parte Dei non est alius negatiuus, sed positiuus.

• ideo enim
ita Deus relin-
quit: quia sal-
uare non decre-
uit.

Respondeo, *facere vasa in cōtumeliam* bifariam su-
mi. primò, pro *facere vasa qualia requirit conditio mas-
sa, & sic ea relinquere.* [vel si à corruptione liberen-
tur ea relinquere labi:] quod certè negationem
importat & refertur ad ^e negatiuam reprobatio-
nem. secundò, *destinare ad mortem eternam*: quod
actum dicit positiuū. priori modo Apostolus lo-
quitur: non posteriori.

Respondent tertio *obdurare*, esse *conuertere nolles*
& proinde importare reprobationem negatiuam.
At obdurationis causa est peccatum. Quia est pœ-
na peccati. Ergo & reprobationis negatiuæ causa
peccatum erit.

Ad Maiorem spectare obdurationem equidem,
ad reprobationem negatiuam: sed vt ad causam.

Quia enim Deus non decreuit saluare, voluit per-
mittere labi maxime in peccatum finalis impœni-
tentiz: & quia id permittere voluit ideo conuer-
tere noluit: siue non habuit voluntatem conuer-
tendi. Ad minorem: peccatum esse reuera causam
obdurationis: sed non radicalem, siue primariam:
cum ea sit reprobatio negatiua.

† u. 8. πειθο-
μένοις δὲ τῇ
ἀδικίᾳ θυμῶς,
καὶ ὀργῇ. u. 9.
Tribulatio &
angustia in om-
nem animam
hominis operā-
tis malum.

θλίψις, καὶ στενο-
χωρία ὅτῃ πᾶ-
ν ψυχὴν ἀν-
θρώπου τῷ κα-
ταραζομένῳ πρὸς
καλόν.

§ 3. in Iulia-
num 18.

h epist. 106.

1 lib. 6. post
initium.

Quoad posteriorem actum, causam ex reprobis
esse: Probatur.

Primò [†] Rom. 2. *credentibus iniustitie indignatio
& ira, &c. malum.*

[Secundò, ex Concilio Valentino sub Lothario
c. 3. *Fidenter fatemur predestinationem electorum ad vi-
tam, predestinationem impiorum ad mortem. In electione
tamen saluandorum misericordiam Dei precedere meritum
bonum: in damnatione verò, periturorum meritum malum
precedere iustum Dei iudicium.*]

Tertiò ex PP. Aug. § *Bonus est Deus, iustus est
Deus: potest sine bonis meritis liberare, quia bonus est: non
potest sine malis meritis damnare, quia iustus est. Item: h
Cum per liberum arbitrium primi hominis in condemna-
tionem vniuersa defluxerit (massa) proculdubio quod esse*

ea sunt vasa in honorem, non ipsius iustitia, quæ gratiam nulla præcessit. Sed Dei misericordie: quod verò in contumeliam, non iniquitati Dei, quæ absit, ut sit apud Deum, sed Iudicio deputandum est. [Author ¹ lib. Hypognostic. Quia (inquit) iustus, & misericors Deus, præsciensque futurorum, ex hac damnabili massa, non personarum acceptione, sed iudicio equitatis suæ, quos præscit, misericordia gratuita preparat, id est prædestinat ad eternam vitam: ceteros autem pœna punit, quos ideo punit: quia quid essent futuri: præsciuit, non tamen ipse fecit puniendos, vel prædestinauit.]

Quartò, condemnare aliquem sine culpa, est iniustitia. Ergo Deus nullum damnat ad gehennam non præiusto peccato:

Quintò, non destinatur aliquis ad gehennam, sine taxatione pœnæ. At pœna non taxatur, nisi ratione peccati. Deus autem non est peccati author, sed ipse peccator. Ergo & ipse peccator erit causa suæ destinationis ad pœnam.

Decima propositio: *In infidelibus causa reprobationis huius est tum originale, tum actuale peccatum.* quia utrumque punitur gehenna. *In adultis renatis est solum actuale:* quia illud solum punitur. *In parvulis originale solum:* quia propter hoc solum damnantur.

[Tenenda est (author ^k Hypognostic.) incon- ^k supra paulo
cussa huius disputationis regula, quæ divinis testimonijs cla- post medium.
ruit: peccatores in malis proprijs, antequam essent in mundo, præscitos esse tantum, non prædestinatos (scilicet ad peccatum) pœnam autem esse eis prædestinatam secundum quod præsciti sunt. Parvulos quoque non renatos prædestinata pœna esse obnoxios, qui præsciti sunt: non proprijs voluntatibus, nisi tantum in Adæ peccato, quod traxerunt nascentes: & in hoc manentes soluerunt tempus vitæ præsentis.]

De Angelorum electione, & reprobatione.

CAP. XVII.

^a v. 21. Δια-
μαρτύρομαι
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ,
καὶ κυρίου ἡμε-
τέρου Ἰησοῦ
Χριστοῦ, καὶ πάν-
των ἀγγε-
λῶν, &c.
^b v. 41. πο-
ρεύσεαι ὡς ἐμοῦ
οἱ κατ' ἐξουσίαν,
εἰς τὸ πύριον
ἐνώπιον.
^c v. 4. ὁ θεὸς
ἀγγέλων ἡμάρ-
τησάντων οὐκ
ἐφείλετο. ἀλλὰ
οἰσεῖς ῥόφον
παρέδωκεν εἰς
κρίσιν τηρου-
μένους.
^d ἀγγέλους
ποὺς μὴ τηρή-
σας πῶς ἐαυ-
τῶν ἀρχὴν, ἀλ-
λὰ ὑποκλιπόμε-
νοι τῷ ἰδίῳ δικη-
ταίῳ, εἰς κρίσιν
μεγάλης ἡμέ-
ρας, δις μοῖς
αἰσίοις ἀπὸ ῥό-
φον τετήρηκα-
ν. v. 6.

PRIMA propositio, *Angeli aliqui fuerunt electi ac predestinati. Probatur, ex Apostolo. i. Timoth. 5. ^a Testor coram Deo, & Christo Iesu, & electis Angelis, ut custodias hæc, &c.*

[Secunda, *Quidam Angelorum reprobati fuerunt.*

Primò, Math. 25. ^b *Ite maledicti in ignem æternum: qui preparatus est Diabolo & Angelis eius.*

Secundò, 2. Petri 2. ^c *Deus Angelis peccantibus non pepercit sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit in iudicium cruciandos.*

Tertiò, ^d *Angeles (inquit Iudas) qui non serua- uerunt suum principatum: sed dereliquerunt suum domi- cilium, in iudicium magni diei vinculis æterni sub caligi- nem reseruauit.]*

Tertia, *Angelorum predestinatio fuit gratuita ante præuisionem operum. Probatur. Quia, prius saltè Deus uoluit eis gratiam efficacè ad gloriam dare: quam opera præuidere: quia opera sunt huius gratiæ effectus. Causa autem est prior effectui. At Deum uoluisse hanc gratiam conferre, est illos efficaciter ad gloriam destinasse. Ergo, &c.*

Quarta, *Angelorum reprobatio negatiua, est à solo Deo. Nam præuidit eos infallibiliter perituros si hanc uel illam gratiam tantum daret, & tamen hanc so- lum uoluit conferre. Ergo simul non uoluit eos ad gloriam prædestinare.*

Quinta, *Angelorum reprobatio affirmatiua à reprobis causam habet. Probatur.*

[Primò, testimonijs Petri & Iudæ supra: dam- nationi enim Angelorum præmittitur, ut causa, eorum peccatum.]

Secundò, ex Augustino: *Hæc sunt magna opera Domini exquisita in omnes voluntates eius: Et tam sapienter exquisita, ut cum Angelica Et humana natura peccasset: id est, non quod ille sed quod voluit ipsa, fecisset: etiam per eandem creatura voluntatem, qua factum est, quod creator voluit, implere ipse quod noluit, bene utens, Et malis, tanquam summè bonus ad eorum damnationem, quos iustè prædestinavit ad pœnam Et ad eorum salutem, quos benignè prædestinavit ad gratiam.*

Tertiò, rationibus quarta, & quinta factis pro simili hominum reprobatione.

Sexta, *Divinitia gratia, Et iustitia Dei, magis elucet in electione, reprobationeque hominum, quam Angelorum.*

Probatur de electione,

PRimò quia Deus elegit homines morte dignissimos. 2. natura Angelis inferiores ad gloriam Angelorum gloriæ æqualem. 3. naturam humanam, in Christo, supra omnem Angelorum gloriam sublimavit. At Angeli non erant *morte digni: sed tantum, natura: non digni gloria.* 4. hominibus dat non solum gratiam habitualem: sed etiam excitantem: qua fiat, quod velint. Angelis autem solum habituaalem contulit, qua possent bene operari, si vellent.

De Reprobatione.

PRimò, quia Deus maiorem hominum partem: Angelorum minorem reprobavit. 2. quia nullos Angelos damnavit, nisi propter commissum à seipsis peccatum. At multos infantes damnat propter alienum, id est, ab alio commissum: nimirum originale peccatum:

LIBER TERTIVS.
DE GRATIA, ET
LIBERO ARBITRIO.

*Summa tractationum de libero-arbitrio:
Quique de illo scripserint.*

CAP. PRIMVM.

*Sex precipue quaestiones de libero-arbitrio habentur.
Nimirum de Concordia eius cum*

1 determi- natione Iudicij practici. Nam si volūtas pendet ab hoc iudicio, & id iu- diciū ab obiecto: nec pos- sit aliter iudicare quā res se ha- beat: vbi erit libe- rum-ar- bitrium?	2 prescien- tia Dei. Si enim D E V S nouit omnia antequā fāt: nec possit eius falli scientia, videtur non pos- se ali- quid fie- ri pro arbitrio homi- nis.	3 determi- natione diuina volūtatis. Hæc e- nim est prima causa à qua cæ- terę mo- uentur: priorq, deter- minatur, quam il- læ: nec eius effi- cientia impedi- ri po- test.	4 depraua- tione na- tura ex primi peccato parentis. Nec e- nim vi- detur huma- na vo- luntas corru- pta: nisi peruer- se ope- rari.	5 cum præ- destina- tione di- uina. Nā hæc certissi- ma est nec pen- det ab operib? nostris. Ergo illa posita videtur præde- stinati non pos- se: non bent agere.	6 cum gratia efficaci Nam ipsa de fa- cto reijci ne- quit: alio- quin effi- cax non esset.
--	--	--	---	---	--

SCRIPSERUNT autem ex hæreticis de libero arbitrio wiclef, in Trialogo, lib. 1. & 3. Luther. lib. de seruo arbitrio, & alibi passim ^a Bucerus, Melancthon, in locis tit. de peccati causa, & tit. de libero arbitrio, ^b Illyricus, ^c Brentius, Caluinus, 2. Instit. 2. Kemnit. in examine sessionis sextæ.

Ex Catholicis Græcis ^d Origenes, ^e Euseb. ^f Basilius, ^g Nyssen. ^h Chrysostom. Ex Latinis August. tribus libris de libero arbit. & libro de gratia, & libero arbit. Prosper libro de libero arbitrio, ⁱ Faustus Rhegiensis, Boetius 5. de consolatione, Anselmi lib. de concordia gratiæ, & liberi arbitrij, ^k Bernardus, ^l Lombardus: ^m Pighius, ⁿ Alphonfus à castro, Vega lib. 2. in Concilium Trident. cap. 12. & seqq. ^o Bartholomæus Camerarius, ^p Christophorus à capite fontium, ^q Conradus Clingius, ^r Censura Colonienfium: ^s Dominicus à Soto, ^t Diegus Payua, ^v Franciscus Orantius, Ferrariensis, libro de Evangelica libertate cap. 1. & 2. ^x Hieronymus Haugestus, ^y Iacobus Latomus, ^z Cocleus, Driedo, lib. de concord. liber. arbitrij, & prædest. & libro de grat. & liber. ^a Echius, ^b Roffensis, ^c Tiletanus, Antonius Panthusa, lib. de liber. arb. & operib. Petrus à Soto de Instit. Sacerdotum, Raphael Venustus libro de prædest. gratia, & liber. arbitrio, Tapper explic. ar. 7. Louanienf. waldenstio. 1. lib. 1. ar. 1. cap. 28. & seqq. Lindanus. 3. Panopliæ. 14. & seqq.

de libero arb. contra Calvin. ⁿ lib. 9. aduersus hereses. ^o lib. de liber. arbit. contra Calvinum. ^p lib. de liber. arbit. ^q in locis communibus. ^r contra Monhemium ar. 3. ^s 1. de natura, & gratia cap. 15. & seqq. ^t lib. 4. Instit. ^u in locis lib. 1. cap. 27. & seqq. ^x lib. de liber. arbit. ^y contra 2. art. Lutheri. ^z lib. de liber. arbit. ^a ar. 32. Enchiridij. ^b contra artic. 36. Lutheri. ^c in Apologia pro Concilio Trident.

^a lib. de concordia, art. de libero-arbitrio.

^b Centuria 2. 3. 4. & seqq. cap. 4.

^c in Apologia pro Confessione wisemberg.

^d lib. 3. de principiis.

^e 6. præparat. ^f orat. de libero-arbitr.

^g lib. 5. 6. 7. & 8. de Philosophia.

^h quinque orat. de preuentia.

ⁱ duobus libris de libero-arbitrio.

^k lib. de gratia, & libero-arbitr.

^l & Scholasticis 2. dist. 24. & 25.

^m ex recentioribus: libris 10.

^a auth. Hypo-
pognost. lib. 3.
& Petri Lombardi 2. dist.

24. lit. E.

^b D. Thom. 1.

q. 83. ar. 3. ad 2.

^c 2. de fide 3.

^d libro de gratia, & libero-
arbitrio cap. 2.

Item 5. Civ. 9.

^e 1. de vocatione Gent. 3.

^f can. 13. Nec
debet mirum

videri nomen
arbitrij ad electionem voluntatis accommodari. Nam electio est etiam iudicium aliquod: nempe sententia ultima voluntatis.

Dicitur tamen potius arbitrium quam Iudicium, quod illa facultas sit maxime libera arbitri verò sunt liberiorēs in sententia ferenda quàm Iudices: quia hi tenentur se-

De nomine liberi arbitrij

CAP. II.

PRIMA^a sententia vult, hoc nomen duos actus importare: scilicet iudicij rationis, & electionis voluntatis: vocari arbitrium iudicij respectu, liberum electionis intuitu. Ita ut liberum arbitrium sit, Iudicium cum electione: siue electionem cum iudicio.

Secunda, liberum arbitrium dici propriè de rationis actu, id est iudicio. Arbitrari enim, iudicare est. Liberum autem appellari. 1. quia liberè iudicat de suæ voluntatis actu. 2. quia est indifferens ad multa. 3. quia in rebus dubiis, præsertim in particulari, iudicamus, ut volumus.

^b Tertia, eaque verissima, liberum arbitrium solius actum voluntatis, esse contendit. 1. quia ipse solus est propriè liber. 2. quia PP. ad nomen arbitrij passim addunt voluntatis nomen. ^c Ambrosius, Operatur (inquit) prout vult, id est pro libero voluntatis arbitrio ^d Aug. Reuelavit nobis Deus per scripturas sanctas, esse in homine liberum voluntatis arbitrium. ^e Prosper: Iudicium voluntatis deprauatum est, non ablatum. Concil. ^f Arausicanum: Arbitrium voluntatis in prima homine, &c.

Definitio liberi arbitrij.

CAP. III.

LIBERVM Arbitrium, est libera potestas ex his que ad finem aliquem conducunt, unum præ alio eligendi, aut unum & idem acceptandi, vel pro arbitrio respondendi, intelligenti naturæ, ad magnam Dei gloriam attributa.

Dicitur

qui leges & ab
ei appellari po-
test: neutrum
verò locum in
arbitrio habet.

CAP. IIII. & V.

2 CAP. 4.

^b *supr. &*

Petrus Lombard. 2. dist. 25.

^c libro de concordia doctrina.

d 2. Instit. 2,
§. 6.

С. А. Р. ф.

† Ecclesiastici
15. v. 14. ὁ κύ-
βιτος ἐποίησεν ἄν-
θρωπον, καὶ ἀφῆ-
κεν αὐτὸν ἐν χη-
ρῇ διαβουλίᾳ
αὐτοῦ. ἐὰν θέλῃς
συντηρήσεις ἐν-
τολὰς, καὶ πείσῃ
ποῖόν σου ὁ δὲ-
κτής Si volue-

^e Probatur primò, ^f Deus reliquit hominem in ma-
nu consilij sui, adiecit mandata **Et** praecepta, si volueris
mandata servare conservabunt te. Apposuit tibi ignem **Et**
aquâ ad quod volueris porriges manû tuâ. Ante hominem
tuu, conservabis mandata: **Et** fidem facere beneplaciti.
καὶ ὁ ὁσως οὐ ἐὰν θέλῃς ἐκτείνον πῦρ καὶ χεῖρά σου. ἵνα γὰρ ἀνθρώπων ἡ ζωὴ, καὶ
ὁ θάνατος. καὶ ὁ ἐὰν ἀδουκῇ, δαδύσται αὐτοῦ.

Tom. III.

S

DE GRA. ET LIB. AR.

vita, & mors: bonum, & malum: quod placuerit ei dabitur illi.

^g *can. 25.*

Secundò, Concilium Arausicanum & definiuit, *posse hominem baptizatum, bene viuere si velit.* Constat autem experientia posse malè viuere, vel non bene viuere si velit. ^h Tridentinum docet, *hominem liberè consentire inspirationi diuina quippe quam reicere potest.* Ergo est liber à necessitate.

^h *sess. 6. cap. 5.*

Tertiò, Pius V. & Gregor. 13. damnarunt has propositiones. *Quod voluntarie fit, etiam si necessario fiat, liberè tamen fit, & sola violentia repugnat libertati hominis naturali.*

ⁱ *in Apologético, non procul ab initio. Nyssenus 7. de Philosophia 1. probat hominem liberi esse arbitrij: quòd actiones humane, necessario non fiant. Damasc. 2. cap. 25. & 26.*

^k *in Psal. 2.*

^l *7. aduersus Parmenianum, initio ferè.*

^m *2. contra Faust. 5.*

ⁿ *supra.*

^o *2. dist. 25.*

lit. A.

P. litera E.

Sequuntur Lombardum Scholastici omnes.

Quartò ex PP. Nazianz. ⁱ *Arbitrij libertas (inquit) parem in utramque motum habet.* ^k Hilarius: *unicuique nostrum libertatem vita sensumque permisit non necessitatem in alterutrum affigens.* ^l Optatus: *Homocida, scelus potest facere, potest etiam non facere, & cetera huiusmodi, in quibus liberum habetur arbitrium.* ^m August. *nos sub fato stellarum nullius hominis genesim ponimus, ut liberum arbitrium voluntatis, quo vel benè vel malè vinitur, propter iustum iudicium Dei, ab omni necessitatis vinculo vindicemus.* ⁿ Bernardus: *est ratio data voluntati, ut instruat illam, non ut destruat, destrueret autem, si necessitatem ei ullam imponeret, quo minus liberè pro arbitrio se se volueret, siue in malum consentiens appetitui, siue in bonum gratiam sequens:* ^o Lombardus: *potestas ipsa, quam supra diximus esse liberum arbitrium, libera est ad utrumlibet, quia libere potest moueri ad hoc, vel ad illud. Item: P. Si diligenter inspicatur, liberum videtur dici arbitrium, quia sine coactione, & necessitate valeat appetere vel eligere, quod ex ratione decreuerit.*

Quintò, si ad liberum arbitrium sufficeret libertas à coactione: proculdubio, in pecoribus, pueris, furiosis, somniantibus, & in generatione filij æterni, liberum arbitrium esset.

Sextò, nulla fuisset vnquam de libero arbitrio quæstio. Nam neque Aristoteles qui Deum ex necessitate agere docuit: neque Manichæi, neque Lutherani, aut vlli alij negarunt vsquam Deum,

vel homines, liberos à coactione esse.

Septimo, liberum arbitrium, est voluntas, non simpliciter, sed ut principium electionis. At potestas electiva nequit intelligi, cum necessaria determinatione ad vnum: electio enim, inter multa versatur.

Soluntur obiectiones.

CAP. VI.

NEC ^a *Q*UAE culpa est voluntas (inquit ^a August.) aut voluntas non est: aut libera dicenda non est, qua beati esse sic volumus, ut esse miseri, non solum nolumus sed nequaquam prorsus velle possumus. ^a cap. 105. Enchiridij.

Respondeo, tantum velle August. posse voluntatem, liberam remanere, licet in aliqua re, vel aliquo genere libertatis, libera non sit. Nam in appetenda felicità, est libera quoad exercitium non quoad specificationem. In aliâ vitâ, utroque modo libera erit in rebus cum felicità minime necessario connexis: quamvis circa felicitàtem neutro modo libera sit.

Secunda Nec ideo (^b inquit idem) liberum arbitrium non habebunt, quia peccata eos delectare non poterunt: Magis quippe erit liberum à delectatione peccandi, usque ad delectationem non peccandi, indeclinabilem libertatem. ^b 22. Cimir. ult.

Respondeo, solum velle, per necessitatem non peccandi, liberum arbitrium non tolli: sed potius confirmari: Qui enim peccare nequeunt liberrimi sunt in eligendo bono, nec errare possunt, posse autem eligere malum, non est virtus, sed defectus liberi-arbitrii.

Tertia, Absurdum est, (^c inquit idem) ut ideo dicamus non pertinere ad voluntatem nostram, quod beati esse volumus, quia id omnino nolle, non possumus. Nec dicere audeamus Deum non voluntatem, sed necessitatem habere. ^c libro de natura, & gratia cap. 46.

DE GRA. ET LIB. ARB.

bere iustitia, quia non potest velle peccare.

Responsio ^d vt ad primam.

^a *solum enim Augustinus vult eum qui beatitudinem desiderat constringi quidem necessitate, quoad specificationem: non tamen libero priuari arbitrio: quia potest, quoad exercitium, velle, & non velle beatitudinem. Similiter Denm Iustitiam ex necessitate velle, quoad quandam specificationem: quia nequit velle iniquitatem: sed non ideo priuari libero arbitrio: quia potest, & quoad exercitium quendam iusta facere, & non facere: Atque.*

quoad specificationem, ex multis iustis operibus, vnum alteri preferre.

^e *5. Ciuit. 10. ^f eamque faterur cum libertate voluntatis pugnare.*

& quamque vult non pugnare cum nostra libertate: & ideo non esse timendum, si admittatur, ne nostra libertas destruat.

^h *serm. 81. in Cantica.*

Quarta ^c *Si illa definitur necessitas (inquit) secundum quam dicimus necesse esse, vt ita sit aliquid, vel ita fiat: nescio cur eam timeamus, ne nobis libertatem auferat voluntatis. Neque enim, & vitam Dei, & prescientiam Dei sub necessitate ponimus, si dicamus, necesse esse semper viuere, & cuncta prescire.*

Respondeo Augustinum, duplicem distinguere necessitatem: vnam ^f quæ res extra nostram ponit libertatem: cuiusmodi est necessitas mortis. Alterâ ^g quæ non ponit res extra nostram potestatem, atque de hac loco allegato agit. Cuius ponit quatuor exempla. 1. vitæ Dei, idest intellectionis: etsi enim necesse sit Deum viuere, siue intelligere: tamen id non obest, quin multa velit & intelligat libere, scilicet scientia practica. 2. Prescientiæ diuinæ: etsi enim Deus omnia necessario præsciat, ea tamen necessitas, quod ex hypothesi sit^h, libertatē præsciendi non tollit. 3. Potentiæ diuinæ: quod enim Deus necessario possit: non minuit eius omnipotentiam. 4. Liberi-arbitrij hominis. Etsi enim homo necessario liberum habeat arbitriū hoc non obstat immo potius causa est, cur libere velit.

Quinta. Nescio (inquit Bernard.) quo prauo, & mirro modo ipsa sibi voluntas peccato quidem in deterius mutata, necessitatem faciat, vt necessitas cum voluntaria sit, excusare non valeat voluntatem, nec voluntas cum sit illa excludere necessitatem.

Respondeo non loqui de necessitate absoluta, sed conditionata: nimirum, supposita libera hominis inhærentia prauis affectibus: quibus ad peccatum impellitur potenter.

Sexta, D. Thom. docet ¹ q. 10. de potentia, so- ¹ ar. 2. ad 5.
lam coactionem repugnare naturali voluntatis li-
bertati.

Respondeo, loqui de voluntate simplici non
electiua: videturque nihilominus, hunc loquendi
modum ^k reuocasse.

Septima, prima ¹ p. q. 83. ait per peccatum pe- ^k 1. p. q. 41.
riisse libertatem gratiæ, sed non libertatem nature, ^{ar. 2.}
¹ ar. 2. ad 3.
quæ est (inquit) à coactione.

Respondeo accepisse, coactionem, pro necessitate,
siue determinatione ad unum. In corpore namque ar-
ticuli dixerat liberum arbitrium non esse habitum, sed
potentiam: quia per habitus inclinamur ad unum: liberum
autem arbitrium est indeterminatum ad multa, etiam op-
sita.

An liberum arbitrium sit potentia.

CAP. VII.

PRIMA opinio est ^a Heruzi: li- ^a quodlib. 1.
berum arbitrium, situm in actibus esse ^{q. 1.}
intellectus, atque voluntatis, præceden-
tibus deliberationem, vel deliberationis
conclusionem. Quia Liberum-arbi-
trium est, per quod habet homo
aliquem actum in sua potestate. Primus autem ta-
lis actus est deliberatio, vel conclusio eius: nec
enim ante deliberationem vlla potest esse libertas.
At deliberationem præcedit deliberandi volun-
tas, & hanc voluntatem cogitatio aliqua. Ergo per
hos actus præcedentes deliberationem, habet ho-
mo deliberationem in potestate, atque in eis libe-
rum consistet arbitrium.

Secunda, ^b Bonaventuræ, esse facilitatem siue ha- ^b 2. dist. 25. ar.
bitum operandi, ortâ ex coniunctione rationis atque ^{1. q. 2. 3. 4.}
voluntatis. Quia definitur liber, arbitr. à Bernardo,
habitus animi liber sui. Et à Lombardo: facultas rationis,

DE GRA. ET LIB. ARB.

Et voluntatis. Facultas autem ad habitum refertur.

Tertia Alberti, ^c esse potentiam perfectam per se peradditum habitum naturalem, non acquisitum: quia teste August. liberum arbitrium, per peccatum est imminutum, non minuitur autem potentia, sed habitus.

Quarta, ^d esse universalem potentiam continentem sub se potentias omnes intelligentis animæ, atque sentientis. Quia in his potentijs inveniuntur liberi actus, vel elicit vel imperati.

Quinta, ^e Alensis, esse distinctam potentiam à ratione, atque voluntate. Quoniam anima est Trinitatis imago. mens recte filio respondet, voluntas Spiritui sancto. Ergo debet alia esse potentia motrix aliarum respondens Patri, hæcque liberum-arbitrium dicitur.

Sexta, ^f Durandi esse ipsas rationis, *Et voluntatis* potentias. (Quia sunt liberæ) sed magis rationis, quam voluntatis. *Esse liberæ*, probatur. 1. quia 9. Metaphys. dicuntur rationales potentie, liberæ. 2. qui definitur liberum-arbitrium *facultas rationis, Et voluntatis*. 3. quia utraque nequit cogi, estque indifferens ad actus. 4. quia si ratio libera non esset in conclusione iudicii, nec voluntas esset in electione. Nam eligere non potest nisi quod ratio faciendum esse concludit. Esse rationem prius, & magis liberam probatur. 1. quia magis erit libera, quæ magis rationalis est. 2. quia liberum, est gratia sui, atque independens. Ratio talis est non voluntas, quæ à ratione pendet. 3. quia primi liberi actus, sunt conclusio iudicii, & electio. At conclusio iudicii, electionem præcedit, estque liberior: cum electionem determinet. 4. quia radix libertatis est notitia contingentie mediorum, ad finem.

Septima, est ^g Henrici, & ^h Scoti 1. esse voluntatem adeo liberam ut minimè dependeat à iudicio practico Rationis. Quia illa est potentia libera, quæ omnibus positis ad agendum requisitis agere, & non agere potest: quorum unum est iu-

^c in Summa p.

2. q. 91. memb.

1. & 2. & in

2. sent. dist. 24.

ar. 5.

^d apud D.

Thom. q. 24. de

verit. ar. 5. &

B. Bonaventura

supra.

^e 2. parte

Summ. q. 72.

memb. 1. ar. 3.

^f 2. dist. 24.

q. 3.

^g quodlib. 1.

q. 16.

^h 2. dist. 25.

dicium practicum. At voluntas, omnium iudicio libera est. 2. Rationem non esse liberam nec formaliter: nec radicaliter. Non prius, quia Ratio remota ignorantia, & errore necessario iudicat rem sicuti est. non posterius, quia ratio non est causa libertatis voluntatis.

Octaua, D. Thomæ: *esse quidem liberum-arbitrium voluntatem: sed dependentem à iudicio ultimo practicae rationis, in qua sita sit radix libertatis.*

¹ 1.p.q.83. ar. 1.2.3. Richardi, & Capreoli in 2. dist. 24.

Probatur ultima opinio.

CAP. VIII.

PRIMA propositio: *Liberum-arbitrium non est ^a actus.* Nam aliquid est ^a Nec moue-
infitum à natura inamissibile. Actus *re debet*, libe-
autem modo adest, modo abest, pro-
duciturque à nobis. *rum arbitrium sonare actum.*

Secunda, *non est habitus, sed potentia.* Quia per *Nam commu-*
habitus inclinamur ad aliquod particulare bonum, *ne est multis re-*
vel apparens: liberum-arbitrium autem indiffe-
rens est. *bus alijs ut no-*
men ab actibus

Tertia, *Non est potentia uniuersalis.* 1. quia illa so-
la dicitur potentia libera quæ sui actus est domi-
na: id est, potest producere, vel non, pro arbitrio
suo. talis autem non est sensitiua, aut vegetatiua
potentia. 2. sequeretur alioquin tot esse libera
arbitria, quot potentia distinctæ, quod absurdum
videtur. *sumant: quam-uis sint potius actuum principia, & causa. sic enim ipsam mentem appel-*

Quarta, *Non est potentia à ratione, & voluntate*
distincta. Quia nullus est actus mentis qui tertie
huic respondeat potentia: cum omnes ad intelle-
ctum, aut voluntatem referantur. *gentiam.*

Quinta, *Non est formaliter in ratione, sed in sola vo-*
luntate. Probat. *^b v. 37. μη έχον ανάγκην, ἰξουσίαν δὲ ἔχει*

Primò ex scriptura Ecclesiastici 5. *Si volueris man-*
data seruare conseruabunt te, &c. 1. Corinth. 7. *^b Non δουλῆματος.*

DE GRA. ET LIB. ARB.

habens necessitatem, sed potestatem habens suæ voluntatis,
* *sup. cap. 6.* Secundo ex ^c PP. qui libertatem ad voluntatem referunt.

Tertio, sequeretur alioquin, hominem posse ante consensum, peccare.

Quarto, bis peccare: semel dum iudicat: & iterum cum eligit postea.

Quinto, ignorantiam plane inuoluntariam, à peccato non excusare: quia libera erit, sine voluntate. Ad peccatum autem sufficit libertas.

Sexto, ratio non est libera à coactione, quia etsi inclinetur ad omne verum intelligendum, tamen eius inclinatio totius suppositi non est, & ideo potest cogi ad iudicandum, & intelligendum contra suppositi inclinationem. Neque est libera à necessitate, quoad specificationem. Si enim proponantur necessaria argumenta, necessario assentitur: si probabilia, necessario opinatur. Neque quoad exercitium, quia necessario ad primum actum movetur: proposita enim re alia, si attendat intellectus, nequit non illam percipere. ad alios autem applicatur actus per appetitum totius suppositi: nempe voluntatem. At liberi-arbitrii libertas, est libera à coactione contra suppositi inclinationem. Item à necessitate tum ratione specificationis, tum exercitij.

Septimo, ad finem animæ rationalis non conducebat in ratione libertatem esse. Quia ratio, humanarum est actionum regula: debet autem regula esse uniformis, & necessaria: non autem in varias partes indifferens.

Sexta propositio: *voluntatis electio pendet necessario ab ultimo iudicio practicae rationis.* Probat. ur.

Voluntas nequit velle sine præcedenti iudicio rationis. 1. quia voluntas est appetitus rationalis. 2. quia obiectum voluntatis, est bonum apprehensum, & conueniens iudicatum. 3. quia homo agit propter finem. Ergo debet ratio proponere medium aptum ad finem, alioquin non mo-

trahitur voluntas. 4. nullus est, qui si interrogetur, quare aliquid facit, non respondeat: quia iudicat ita faciendum esse. 5. quia ut ^d August. ait, nemo potest incognitum amare. Ergo, si iudicium sit indeterminatum: & ipsa voluntas erit indeterminata, si determinatum quale est iudicium ultimum practicum, erit & determinata. 1. quia si non est determinata, nulla poterit ^e ratio reddi, quare aliud non iudicatum elegerit: aut iam iudicatum non elegerit. Atque ita dabitur electio sine iudicio, & actio sine obiecto. 2. in bestiis determinatur appetitus à cognitione: Item, voluntas respectu ultimi finis. Ergo etiam respectu mediorum. Et si enim multa media ratio dicat conducibilia, tamen nusquam dicat ultimo iudicio practico, multa simultalia ^f esse, omnibus consideratis hic, & nunc. 3. posset alioquin esse peccatum, si ne errore, vel defectu in ratione, contra illud; ^g *Errant qui operantur malum.*

Septima propositio: *Radix libertatis est in Ratione.*

1. Quia rationis est varia proponere media, ac voluntatem mouere. Nec enim aliquid eliger, aut refugiet appetitus nisi à cognitione propositum. 2. quia ideo dicitur appetitus bestiarum, non liber: quia rationalis non est. Ergo liber erit appetitus aliquis, quia rationalis est. Dices si voluntas est libera propter indeterminationem rationis: quare ob eandem causam non erit ratio libera?

Respondeo, 1. quia potentia cognoscitiua immutatur per se ab obiecto, non autem voluntas. 2. non erat necessaria libertas rationi, quia cum verum vero non repugnet poterat sine periculo apprehendere omnia & omnibus assentiri. At erat libertas appetitui necessaria: quia sæpe bona sunt pugnantia inter se, ^h nec simul expeti possunt.

^d 8. Trinit. 4.

^e Si enim dicas voluntatem supersedere ab actione: quia suam vult libertatem ostendere. Respondebitur & ibidem inueniri ultimum rationis iudicium: mirum Indicare: bonum esse,

contra rationem agere, ut ostendatur libertas.

^f quia contradicentia essent. unum enim Iudicaretur melius nunc esse:

& alterum simul melius nunc esse. At si primum est melius ergo secundum non est melius.

^g Proverb. 14. v. 22.

^h ut Virginitas, & Matrimonium.

Liberum arbitrium qualis potentia sit.

CAP. X.

^a Gotfredi
quodlib. 6. q. 7.

^b Gregorij, &
Gabrielis 2.

dist. 25. q. unica : Palud. 4. d.
49. q. 3.

^c D. Thom. 1.

p. q. 82. ar. 4.

Scoti 2. dist. 23.

Henrici quod-

lib. 10. qu. 9.

Capreol. 2. dist.

24. Ferrar. in 1.

contra Gent.

44.

^d Nyss. 7.

Philosoph. 1. &

2. Damasc. 2.

fid. 25. 26.

Aug. 3. de lib.

arb. 2. & 3.

RIMA, ^a opinio vult, esse po-
tentiam passivam, cuius actus pro-
ducatur actiue à phantasmate: vel
obiecto cognito: aut mente appre-
hendente, & indicante obiectum.

Secunda, ^b esse partim passi-
uam, partim actiuam: ita vt ad

voluntatis eliciendam actionem concurrant tan-
quam duæ partiales causæ tum ipsa voluntas, tum
obiectum cognitum.

Tertia, ^c eaque vera, esse simpliciter potentiam
actiuam. Probatur.

Primò, ex ^d PP. dum in potestate voluntatis
esse dicunt agere, & non agere, velle, & non vel-
le, & c.

Secundò, actio voluntatis est actio vitalis, ac
proinde à principio interno, & vitali. Igitur ne-
quit fieri actiue ab alia extrinseca re quale est phā-
asma, vel obiectum.

Tertiò, est actio immanens, Ergo debet produci
à principio in quo recipitur: recipitur autem in vo-
luntate sola.

Quartò, alioquin sequeretur voluntatem libe-
ram non esse. Nec enim in patiente situm est, quid
in ipso fiat: sed in potestate agentis quid in alio fa-
ciat. Dices voluntatem resistere posse. Contra. resi-
stere non poterit, nisi per contrariam qualitatem.
At nulla talis est ex natura, in voluntate, cum sit,
per se, ad contraria indifferens. Ergo, & c.

Quintò, Phantasma, nullam vim in animam sepa-
ratam habet: quæ tamen aliquid appetere potest.
Obiectum sæpè negatiuum est: vt cum quis appe-
tit non mori: & proinde quod efficiens causa non
erit, Intelligentia est tum actio immanens, quæ

non transit in potentiam aliam, siue obiectum: tum necessaria efficiens physica causa. Quare si intelligentia moueret voluntatem physicè: quocumque bono apprehenso, moueretur necessario voluntas. At nihil superest, quod actiue voluntatem moueat: nisi seipsam actiue moueat. Ergo seipsam actiue mouet.

Obiicies primò, actionem voluntatis immanentem esse: tamen actiue intellectum mouere. Ergo quid prohibet, quin actio immanens intellectus voluntatem moueat?

Secundò, quando duæ causæ partiales concurrunt, non est necesse actionem necessario produci, si vna nolit concurrere. At voluntas cum libera sit, poterit non concurrere si velit. Ergo, &c.

Tertiò, quamuis admitteretur intellexio, vt necessaria causa: tamen non recipi in voluntate, nisi per modum voluntatis: id est liberè.

Ad primum, voluntatem mouere intellectum non imprimendo aliquid in eo: sed quia impulsio quædam totius suppositi est, ad opera exercenda potentiarum omnium. At intelligentia non est impulsio, seu inclinatio: sed potius susceptio, & apprehensio.

Ad 2. fieri non posse, si ex duabus partialibus causis vna moueat aliam: & illa quæ mouet, necessario moueatur: quin etiam necessario moueatur illa quæ mouetur.

Ad 3. verum esse quoad specificationē non quoad exercitium. Quare produceretur quidem in voluntate volitio, & non intellexio: sed necessario.

Soluantur obiectiones.

CAP. XI.

RIMA, nihil à seipso mouetur. Nam simul esse actu, & in potentia. Ergo voluntas ad alio mouetur.

Ad Antecedēs nihil seipsum mouere, secundum vnā, & eandem rationem : secundum diuersas autem, posse se mouere: voluntas ergo, ex amore finis actualiter habito, mouet seipsam ad mediorum amorem, quem in potentia habet.

Secunda, inter mouens, & motum, est relatio realis. At nulla est relatio realis alicuius ad seipsum. Ergo, &c.

Respondeo, maiorem tunc solum veram esse, quando mouens, & motum sunt realiter inter se distincta.

Tertia, voluntas est potentia indeterminata. Ergo determinatur ab alio.

Negatur consequ. quia non se determinat, quia est indeterminata: sed quia^a est actiua, & libera.

Quarta, D. Thomas docet l. p. q. 80. ^b voluntatem esse potentiam passiuam, respectu obiecti cogniti.

Respond. ibi accipere potentiam passiuam largo modo: quòd ipsum moueri ab obiecto per modū finis, sit quoddam pati. Nam alioquin fatetur^c D. Thom. voluntatem mouere seipsam effectiue: ^d ab intellectu verò proponente obiectum moueri solum, tamquam à fine.

Quinta, verbum subsistēs producit actiue amorem. Ergo & similiter amorem producet verbum non subsistens. Nam^e Aug. absolutē pronunciat, amorem à cognitione procedere.

Negatur consequ. Antecedens enim verum est

^a Sic enim voluntas est indeterminata, ut seipsam tamen mouere valeat.

^b ar. 2.

^c l. 2. q. 9.

ar. 3.

^d l. p. q. 82.

art. 4.

^e 15. Trinit.

23. & 26.

non quia verbum, simpliciter est verbum, sed quia diuinum & proinde subsistens, siue suppositum.

Ad probationem veram esse de productione vel à principio actiuo: vel à fine, siue obiecto.

Sexta, per vltimum iudicium practicum ratio trahit voluntatem, & eam quodammodo rapit ad opus. Igitur tunc actiue mouetur à ratione voluntas.

Negatur conseq. quia tunc ideo mouetur voluntas. quod per modum se habeat causæ naturalis, quæ præsentè debite obiecto non agere nequit.

Septima, talis est effectus, quale principium formale in ipso agente. Sed huiusmodi principium in voluntate, est ipsa voluntatis natura quæ est vna. Ergo omnes voluntatis actus eiusdem erunt rationis.

Ad Minorem formale principium voluntatis duplex esse: vnum intrinsecum, per quam voluntas agit: nimirum inclinationem quandam naturalem ad bonum, virtute continentem omnes inclinationes particulares: estque velut semen vnde prodeant volitiones omnes. aliud extrinsecum, nimirum obiectum: in ratione finis, & obiecti illud generale determinans, quoad specificationem: iuxta prius omnes voluntatis actus eiusdem rationis sunt: iuxta prius specificam rationem induunt diuersam: quamuis ab vna voluntate prodeant.

Octaua, si voluntas, præsentè obiecto, seipsam mouet. Ergo & intellectus seipsum, sine vlla speciei intelligibilis impressione mouebit: ac lignum ad solam præsentiam ignis, seipsum combureret.

Negatur conseq. quia intellectus non est in actu primo, nisi per intelligibilem speciem: nec lignum, vim comburendi virtute continet. At voluntas est in actu primo per inclinationem generalem: in qua virtute continetur vis omnis appetendi.

*Per liberum arbitrium non expeti mala
sed bona.*

CAP. XII.

^a cap. 4. Di-
minorum No-
minum.

^b 1. Strom.

pag. 65.

^c 2. confess. 6.

^a 4. de consol.

^c 1. Ethic. 1.

^f 4. de Bene-
ficiis 7.

ROB A T V R primò ex PP. ^a
Dionys. ^b Clemente Alexand.
^c August. ^d Boetio. Item ^e ex
Aristotele, ^f & Seneca.

Secundò, inclinatio volunta-
tis in obiectum, est naturalis.
Ergo à Deo. At inclinatio in
malum: quia mala est, nequit

esse à Deo. Ergo voluntatis inclinatio, si etiam in
malum propendit, simul erit, & non erit à Deo.

Tertiò, inclinatio naturalis in propriam non
tendit perniciem. At inclinatio in malum, in pro-
priam perniciem tendit. Ergo inclinatio voluntatis
simul naturalis esset, & non naturalis.

Quartò, voluntas magis appetit quod est vtilius
appetenti, quam, quod, in se præstātius existit. Igi-
tur obiectum voluntatis non est $\bar{e}$ Ens absolutè,
sed bonum, & conueniens.

Quintò, obiectum appetitus omne, est appeti-
bile. At omne appetibile est bonum, iuxta illud :
Bonum est quod omnia appetunt.

Sextò, diuersarum potentiarum nequit vnum, &
idem esse obiectum, sub vna, & eadem ratione.
Sed obiectum intellectus est Ens absolutè sum-
ptum. Igitur non erit sub eadem ratione volunta-
tis obiectum.

Obiicitur primò, si non potest aliquis appetere
obiectum ab eo iudicatum malum. Ergo circa il-
lud non poterit peccare: siue demereri. Igitur ne-
que circa idem mereri: puta tale detestando ob-
iectum.

Respondeo,

$\bar{e}$ quodd bonū,
Et malum cō-
prehendit.

Respondeo, illum peccare posse. 1. quia potest apprehendere hoc idem malum sub ⁿ ratione boni, & tunc appetere. 2. quia potest hoc idem iudicatum malum non detestari quando tenetur. Item mereri posse: quia potest detestari; quando non tenetur.

Secundo, *Ante hominem vita, & mors: bonum & malum quod placuerit ei, dabitur illi. Ecclesiastici 15.*

Respondeo, Bonum reici posse: quia potest apprehendi sub ratione mali: & malum eligi: quia potest apprehendi sub ratione boni atque id solum velle Ecclesiasticum.

Tertiò, ¹ August. ait se in furto non nisi peccatum amasse. Et ^k Bernardus: diabolum diligere malum, quia malum.

Respondeo, Aug. explicare se quidem amasse peccatum: sed tantum sub ratione delectabilis boni: quia scilicet gaudebat se fallere vicinum. Diabolus equidem diligit malum nostrum, sed sub ratione sui boni. existimat enim sibi vtile esse, si multi pereant.

Quartò, intelligentia cognoscit verum, & falsum. Ergo voluntas appetit bonum, & malum.

Negatur conseq. quia ita intellectus hoc vtrumque intelligit, vt soli assentiatur vero: voluntas autem sequitur intellectus assensum.

Quintò, potest voluntas nolle bonum sub ratione boni, vt patet in odio Dei. Ergo & malum vel se, sub ratione mali.

Negatur Antecedens. Ad probationem, non odio haberi Deum nisi sub ratione disconuenientis & mali.

ⁿ *verbi gratia ad euadenda tormenta: vel ad conciliandam sibi aliquem fauorem Eternorum, &c.*

¹ *2. Confess. 4.*
^k *Serm. 35. ex parum.*

*An liberum arbitrium sit presentium,
& futurorum.*

CAP. XIII.

^a Lombardi 2.
sent. dist. 25.
Okami & Ga-
briel. 1. dist. 38.
^b Ariminensis

1. dist. 39.
^c Scoti 1. dist.
38. Capreoli
2. dist. 25.
Herueti quod-
lib. 1. q. 1. dub.
6.

PRIMA ^a opinio: liberum arbitrium
est futurorum tantum.

^b Secunda, quoad inchoationem est
presentium etiam: non tamen quoad ali-
quam actionis continuationem. Quia con-
tinuatio illa, est necessaria omnino.

^c Tertia, eaque vera asserit, presentium esse, atque
futurorum: tum ratione inchoationis: tum continuationis.

Probat, primò, si presentium non est: nullo
modo erit. Nam verè dici non potest, hoc liberè fiet:
aut factum est: si in presenti nequeat dici, liberè fit.

Secundò, sequeretur Deum libero carere arbi-
trio: quippe cuius actio omnis est presentis.

Tertiò, Christum in instanti conceptionis: An-
gelos creationis, nihil meruisse potuisse.

Quartò, nihil meremur dum nihil facimus: ne-
que mereremur dum ageremus: si presentium
non esset liberum arbitrium. Ergo mereremur
nusquam.

Quintò, dum aliquis operatur bonum, vel ma-
lum: aut necessario agit, & cōtinuat aliquandiu: aut
non: si prius. ^d Ergo aliquando bona actione non
meretur: & mala non demeretur. si posterius, est
quod intendimus.

Obiicitur primò, *Omne quod est, dum est necesse
est esse.*

Respondeo, actionem dupliciter considerari.
vno modo, ut iam in se, altero per respectum ad
causam: quodque ipsa actio remitti, siue relinqui
possit. priori modo, reuera dum est, non potest non
esse. posteriori potest non esse: si causa contingens
aut libera sit.

^a unde in ipso
ardore peccati:
cum maxime
peccatum vi-
get, sequeretur
peccatum non
esse.

Secundò, liberum arbitrium est eorum quorum sit consultatio, At consultatio est futurorù tantum.

Respondeo, liberum arbitrium esse etiam eorum, quorum fuit consultatio: imò & ipsiusmet consultationis in præsentia.

Tertiò, nequit in eodem instanti aliquid fieri, & desinere. Quia simul esset, & non esset. Sed nequit in proximo instanti etiam desinere, quia non dantur duo instantia immediatè. Ergo aliquandiu necessario continuabitur.

Negatur Maior: quia res instantaneæ, vt momenta, per idem instans intrinsecum ^e incipiunt, & ^e per primum desinunt esse. Ad probationem negatur quia cum ^{sui esse.} res definit, non dum abest: sed proximè post, non ⁱ per ultimum ^{sui esse,} erit.

An liberum arbitrium sit finis, & mediorum.

CAP. XIII.

RESPONDEO, si consideremus quid- ^a 2. de fide 22.
quid aliquo modo ad liberum arbitrium spectat: non solum media, sed etiam finem ad liberum pertinere arbitrium. Si quidem intentio finis, libe- ^b fines nam-
que subordina-
ti: aliquando
mediorum: ali-
quando finium
rationem ha-
bent: iuxta
prius asseri-
mus, sub libe-

ra esse potest: vt rectè ^a docet Damasc. Si verò, consideremus præcipuum liberi arbitrij actum, nempe electionem: tunc solum quidquid mediorum rationem habet: etiam si aliàs ^b sit finis, ad liberum pertinet arbitrium. Quamvis autem ultimus finis nequeat inducere rationem medij: potest tamen prius asserimus, sub libe-

rum eos cadere arbitrium: non autem iuxta posterius. Sanitas agroti est finis medici. Quare non consultat medicus an expediat sanare, neque sanitatem eligit: sed appetit. At eadem sanitas quia non est finis Iudicis publici: sed pax Reipublica, consultat an expediat aliquos etiam morte mulctari: an non.

DE GRA. ET LIB. ARB.

Et voluntatis. Facultas autem ad habitum refertur.

^c in Summa p.
2. q. 91. memb.
1. & 2. & in
2. sent. dist. 24.
ar. 5.

^d apud D.
Thom. q. 24. de
verit. ar. 5. &
B. Bonaventura
supr.

^e 2. parte
Summ. q. 72.
memb. 1. ar. 3.

^f 2. dist. 14.
q. 3.

^g quod lib. 1.
q. 16.
^h 2. dist. 25.

Tertia Alberti, ^c esse potentiam perfectam per se peradditum habitum naturalem, non acquisitum: quia teste August. liberum arbitrium, per peccatum est imminutum, non minuitur autem potentia, sed habitus.

Quarta, ^d esse universalem potentiam continentem sub se potentias omnes intelligenti animæ, atque sentienti. Quia in his potentijs intueniuntur liberi actus, vel elicit i vel imperati.

Quinta, ^e Alenſis, esse distinctam potentiam à ratione, atque voluntate. Quoniam anima est Trinitatis imago. mens recte filio respondet, voluntas Spiritui sancto. Ergo debet alia esse potentia motrix aliarum respondens Patri, hæcque liberum-arbitrium dicitur.

Sexta, ^f Durandi esse ipsas rationis, *Et voluntatis* potentias. (Quia sunt liberæ) sed magis rationis, quam voluntatis. *Esse liberæ*, probatur. 1. quia 9. Metaphys. dicuntur rationales potentia, liberæ. 2. qui definitur liberum-arbitrium *facultas rationis, & voluntatis*. 3. quia utraque nequit cogi, estque indifferens ad actus. 4. quia si ratio libera non esset in conclusione iudicij, nec voluntas esset in electione. Nam eligere non potest nisi quod ratio faciendum esse concludit. Esset rationem prius, & magis liberam probatur. 1. quia magis erit libera, quæ magis rationalis est. 2. quia liberum, est gratia sui, atque independens. Ratio talis est non voluntas, quæ à ratione pendet. 3. quia primi liberi actus, sunt conclusio iudicij, & electio. At conclusio iudicij, electionem præcedit, estque liberior: cum electionem determinet. 4. quia radix libertatis est notitia contingentie mediorum, ad finem.

Septima, est ^g Henrici, & ^h Scoti 1. esse voluntatem adeo liberam ut minimè dependeat à iudicio practico Rationis. Quia illa est potentia libera, quæ omnibus positis ad agendum requisitis: agere, & non agere potest: quorum unum est iu-

dicium practicum. At voluntas, omnium iudicio libera est. 2. Rationem non esse liberam nec formaliter: nec radicaliter. Non prius, quia Ratio remotâ ignorantia, & errore necessariò iudicat rem sicuti est. non posterius, quia ratio non est causa liberratis voluntatis.

Octauâ, D. Thomæ: *esse quidem liberum-arbitrium voluntatem: sed dependentem à iudicio ultimo practicae rationis, in qua sita sit radix libertatis.*

¹ 1.p.q.83. ar. 1.2.3. Richardi, & Capreoli in 2. dist. 24.

Probatur ultima opinio.

CAP. VIII.

PRIMA propositio: *Liberum-arbitrium non est ^a actus.* Nam aliquid est ^a actus. Nec mone-
infitum à natura inamissibile. Actus *re debet*, libe-
autem modo adest, modo abest, pro-
duciturque à nobis. *rum arbitrium sonare actum.*

Secunda, *non est habitus, sed potentia.* Quia per *Nam commu-*
habitus inclinamur ad aliquod particulare bonum, *ne est multis re-*
vel apparens: liberum-arbitrium autem indiffe-
rens est. *bus aliis ut no-*
men ab actibus

Tertia, *Non est potentia uniuersalis.* 1. quia illa so-
la dicitur potentia libera quæ sui actus est domi-
na: id est, potest producere, vel non, pro arbitrio
suo. talis autem non est sensitiua, aut vegetatiua
potentia. 2. sequeretur alioquin tot esse libera
arbitria, quot potentia distinctæ, quod absurdum
videtur. *sumant: quam-uis sint potius actuum principia, & causa. sic enim ipsam mentem appel-*

Quarta, *Non est potentia à ratione, & voluntate*
distincta. Quia nullus est actus mentis qui tertiz
huic respondeat potentiz: cum omnes ad intelle-
ctum, aut voluntatem referantur. *gentiam.*

Quinta, *Non est formaliter in ratione, sed in sola vo-*
luntate. Probat. ^b v. 37. *μὴ ἔχει ἀνάγκην, ἵσουσίαν δὲ ἑαυτῇ καὶ τῷ ἰδίῳ*

Primò ex scriptura Ecclesiastici 5. Si volueris man-
data seruare conseruabunt te, &c. 1. Corinth. 7. ^b Non *διὰ λόγου.*

DE GRA. ET LIB. ARB.

habens necessitatem, sed potestatem habens suae voluntatis.
* *sup. cap. 6.* Secundò ex ^c PP. qui libertatem ad voluntatem referunt.

Tertiò, sequeretur alioquin, hominem posse ante consensum, peccare.

Quartò, bis peccare: semel dum indicat. & iterum cum eligit postea.

Quintò, ignorantiam plane inuoluntariam, à peccato non excusare: quia libera erit, sine voluntate. Ad peccatum autem sufficit libertas.

Sextò, ratio non est libera à coactione, quia etiam inclinatur ad omne verum intelligendum, tamen eius inclinatio totius suppositi non est, & ideo potest cogi ad iudicandum, & intelligendum contra suppositi inclinationem. Neque est libera à necessitate, quoad specificationem. Si enim proponantur necessaria argumenta, necessario assentitur: si probabilia, necessario opinatur. Neque quoad exercitium, quia necessario ad primum actum mouetur: proposita enim re alia, si attendat intellectus, nequit non illam percipere. ad alios autem applicatur actus per appetitum totius suppositi: nempe voluntatem. At liberi-arbitrii libertas, est libera à coactione contra suppositi inclinationem. Item à necessitate tum ratione specificationis, tum exercitij.

Septimò, ad finem animæ rationalis non conducebat in ratione libertatem esse. Quia ratio, humanarum est actionum regula: debet autem regula esse vniformis, & necessaria: non autem in varias partes indifferens.

Sexta propositio: *voluntatis electio pendet necessario ab ultimo iudicio practicae rationis.* Probat. ur.

Voluntas nequit velle sine præcedenti iudicio rationis. 1. quia voluntas est appetitus rationalis. 2. quia obiectum voluntatis, est bonum apprehensum, & conueniens iudicatum. 3. quia homo agit propter finem. Ergo debet ratio proponere medium aptum ad finem, alioquin non mo-

uebitur voluntas. 4. nullus est, qui si interrogetur, quare aliquid facit, non respondeat: quia iudicat ita faciendum esse. 5. quia ut ^d August. ait, nemo potest incognitum amare. Ergo, si iudicium sit indeterminatum: & ipsa voluntas erit indeterminata, si determinatum quale est iudicium ultimum practicum, erit & determinata. 1. quia si non est determinata, nulla poterit ^e ratio reddi, quare aliud non iudicatum elegerit: aut iam iudicatum non elegerit. Atque ita dabitur electio sine iudicio, & actio sine obiecto. 2. in bestiis determinatur appetitus à cognitione: Item, voluntas respectu ultimi finis. Ergo etiam respectu mediorum. Etsi enim multa media ratio dicat conducibilia, tamen nusquam dicat ultimo iudicio practico, multa simultalia ^f esse, omnibus consideratis hic, & nunc. 3. posset alioquin esse peccatum, si ne errore, vel defectu in ratione, contra illud; ^g *Errant qui operantur malum.*

Septima propositio: *Radix libertatis est in Ratione.*

1. Quia rationis est varia proponere media, ac voluntatem mouere. Nec enim aliquid eliger, aut refugiet appetitus nisi à cognitione propositum. 2. quia ideo dicitur appetitus bestiarum, non liber: quia rationalis non est. Ergo liber erit appetitus aliquis, quia rationalis est. Dices si voluntas est libera propter indeterminationem rationis: quare ob eandem causam non erit ratio libera?

Respondeo, 1. quia potentia cognoscitiua immutatur per se ab obiecto, non autem voluntas. 2. non erat necessaria libertas rationi, quia cum verum vero non repugnet poterat sine periculo apprehendere omnia & omnibus assentiri. At erat libertas appetitui necessaria: quia sæpe bona sunt pugnantia inter se, ^h nec simul expeti possunt.

^d 8. Trinit. 4.

^e Si enim dicas voluntatem supersedere ab actione:

quia suam vulg libertatem ostendere. Respondebitur & ibidem inueniri ultimum rationis iudicium: mirum Iudicare: bonum esse,

contra rationem agere, ut ostendatur libertas.

^f quia contradicentia essent. unum enim Iudicaretur melius nunc esse:

& alterum simul melius nunc esse. At si primum est melius ergo secundum non est melius.

^g Prouerb. 14. v. 22.

^h ut Virginitas, & Matrimonium.

Soluntur obiectiones.

C A P. I X.

D 1. respondeo 1. non semper ante electionem, præcedere deliberationē, & ante deliberationē, *velle deliberare*. Sæpe namque rem oblatam libere amplectimur illico. Et si enim non præcesserit deliberatio, poterat tamen præcedere. 2. non esse tribuendum liberi-arbitrij nomen omnibus necessariis ad eligendum : sed soli productiuo principio actuum liberorum, cuiusmodi est sola voluntas.

Ad 2. Bernardum vsurpasse nomen habitus, pro potentia ipsa ad operandum inclinata, etiam quando nihil operatur. Petrus Lombardus nomen *facultatis*, non pro facilitate, sed pro potestate accepit. August. liberum dixit arbitrium amissum, non ratione libertatis à necessitate, sed innocentie à peccato. Serui enim peccati facti sumus, per Adæ peccatum. idem, liberum imminutum arbitrium asseruit non quoad essentiam : sed operationem, & vires.

Ad 3. imaginem Trinitatis, vel esse ratione memorie: mentis: & voluntatis: vel mentis: notitie: & amoris. quare superflua erit illa potentia motrix.

Ad 4. Respond. 1. non dixisse Philosophum, *potentias rationales liberas esse*: sed circa opposita versari. 2. Non agere de ratione, & voluntate : sed artibus, atque scientiis, quas ideò rationales vocat, quòd possimus, quando volumus, earum producere actus: nimirum quia imperantur à voluntate.

Ad 5. Liberum-arbitrium dici facultatem rationis, & voluntatis, quia ratio est radicaliter libera: voluntas formaliter.

Ad 6. Responso ^a supra. Ad 7. voluntatem in

^a capite superioriori propositio-
ne quinta.

eligendo liberam esse: non quod, non determinetur necessario à iudicio ultimo, siue practico ratione: sed quia istud iudicium in potestate sit voluntatis. Si quidem post cognitionem boni in vniuersum, mox existit in voluntate inclinatio aliqua in illud, non tamen electio plena. Deinde cum à ratione varia proponuntur media, & ostèditur quid boni, & quid mali in vnoquoque: voluntas modo in vnam, modo in aliam inclinatur partem: eiusque est potestatis sinere se moueri, vel resistere, non quidem actu positiuo, sed negatiuo: non sinendo scilicet se moueri: quod, si se moueri sinat, mens omissa inquisitione alia, pergit, & concludit iudicium particulare, ad quod continuò sequitur electio. Itaque libertas voluntatis in eo propriè sita esse videtur, quod propositis varijs rationibus nõ necessariis sinat se moueri ab vna, & non ab alià.

Ad octauum, potentiam dici liberam, quæ potest non agere præsentè obiecto: in quantum obiectum non est determinatum sub vna vltima ratione per vltimum iudicium practicum, quod semper proponit obiectum habita ratione circumstantiarum, vt melius. Porro nomine *electionis* non intelligitur præcisè voluntatis actus sequens vltimum iudicium practicum: sed actus ille, cum ipsius iudicij vltimi conclusione.

Ad 9. rationem non concurrere solùm, vt conditionem applicantem obiectum, sed vt causam facientem obiectum appetibile actu. Non enim obiectum voluntatem mouet nisi à ratione modificatum.

DE GRA. ET LIB. ARB.

Liberum arbitrium qualis potentia sit.

CAP. X.

^a *Gosfredi*
quodlib. 6. q. 7.

^b *Gregorij, &*
Gabrielis 2.

dist. 25. q. unica:
Palud. 4. d. 49. q. 3.

^c *D. Thom. 1.*

p. q. 82. ar. 4.

Scoti 2. dist. 23.

Henrici quod-

lib. 10. qu. 9.

Capreol. 2. dist.

24. Ferrar. in 1.

contra Gent.

44.

^d *Nyff. 7.*

Philosoph. 1. &

2. Damasc. 2.

fid. 25. 26.

Aug. 3. de lib.

arb. 2. & 3.

PRIMA, ^a opinio vult, esse po-
tentiam passivam, cuius actus pro-
ducatur actiue à phantasmate: vel
obiecto cognito: aut mente appre-
hendente, & iudicante obiectum.

Secunda, ^b esse partim passi-
uam, partim actiuam: ita vt ad

voluntatis eliciendam actionem concurrant tan-
quam duæ partiales causæ tum ipsa voluntas, tum
obiectum cognitum.

Tertia, ^c eaque vera, esse simpliciter potentiam
actiuam. Probatur.

Primò, ex ^d PP. dum in potestate voluntatis
esse dicunt agere, & non agere, velle, & non vel-
le, & c.

Secundò, actio voluntatis est actio vitalis, ac
proinde à principio interno, & vitali. Igitur ne-
quit fieri actiue ab alia extrinseca re quale est phā-
tasma, vel obiectum.

Tertiò, est actio immanens, Ergo debet produci
à principio in quo recipitur: recipitur autem in vo-
luntate sola.

Quartò, alioquin sequeretur voluntatem libe-
ram non esse. Nec enim in patiente situm est, quid
in ipso fiat: sed in potestate agentis quid in alio fa-
ciat. Dices voluntatem resistere posse. Contra. resi-
stere non poterit, nisi per contrariam qualitatem.
At nulla talis est ex natura, in voluntate, cum sit,
per se, ad contraria indifferens. Ergo, & c.

Quintò, Phantasma, nullam vim in animam sepa-
ratam habet: quæ tamen aliquid appetere potest.
Obiectum sæpè negativum est: vt cum quis appe-
tit non mori: & proinde quod efficiens causa non
erit, Intelligentia est tum actio immanens, quæ

non transit in potentiam aliam, siue obiectum: tum necessaria efficiens physica causa. Quare si intelligentia moueret voluntatem physice: quocumque bono apprehenso, moueretur necessario voluntas. At nihil superest, quod actiue voluntatem moueat: nisi seipsam actiue moueat. Ergo seipsam actiue mouet.

Obiicies primò, actionem voluntatis immanentem esse: tamen actiue intellectum mouere. Ergo quid prohibet, quin actio immanens intellectus voluntatem moueat?

Secundò, quando duæ causæ partiales concurrunt, non est necesse actionem necessario produci, si vna nolit concurrere. At voluntas cum libera sit, poterit non concurrere si velit. Ergo, &c.

Tertiò, quamuis admitteretur intellexio, vt necessaria causa: tamen non recipi in voluntate, nisi per modum voluntatis: id est liberè.

Ad primum, voluntatem mouere intellectum non imprimendo aliquid in eo: sed quia impulsio quædam totius suppositi est, ad opera exercenda potentiarum omnium. At intelligentia non est impulsio, seu inclinatio: sed potius susceptio, & apprehensio.

Ad 2. fieri non posse, si ex duabus partialibus causis vna moueat aliam: & illa quæ mouet, necessario moueatur: quin etiam necessario moueatur illa quæ mouetur.

Ad 3. verum esse quoad specificationem non quoad exercitium. Quare produceretur quidem in voluntate volitio, & non intellexio: sed necessario.

Soluantur obiectiones.

CAP. XI.

R I M A , nihil à seipſo mouetur. Nam ſimul eſſe actū, & in potentia. Ergo voluntas ad alio mouetur.

Ad Antecedēs nihil ſeipſum mouere, ſecundum vnā, & eandem rationem : ſecundum diuerſas autem, poſſe ſe mouere: voluntas ergo, ex amore finis actualiter habito, mouet ſeipſam ad mediōrum amorem, quem in potentia habet.

Secunda, inter mouens , & motum ; eſt relatio realis. At nulla eſt relatio realis alicuius ad ſeipſum Ergo, &c.

Reſpondeo , maiorem tunc ſolum veram eſſe, quando mouens , & motum ſunt realiter inter ſe diſtincta.

Tertia, voluntas eſt potentia indeterminata. Ergo determinatur ab alio.

Negatur conſeq. quia non ſe determinat, quia eſt indeterminata : ſed qua^a eſt actiua, & libera.

Quarta, D. Thomas docet l. p. q. 80. ^b volūtatē eſſe potentiam paſſiuam , reſpectu obiecti cogniti.

Reſpond. ibi accipere potentiam paſſiuam largo modo : quòd ipſum moueri ab obiecto per modū finis, ſit quoddam pati. Nam alioquin fatetur ^c D. Thom. volūtatē mouere ſeipſam effectiue: ^d ab intellectu verò proponente obiectum moueri ſolum, tamquam à fine.

Quinta, verbum ſubſiſtēs producit actiue amorem. Ergo & ſimiliter amorem producet verbum non ſubſiſtens. Nam ^e Aug. abſolutē pronunciat, amorem à cognitione procedere.

Negatur conſeq. Antecedens enim verum eſt

^a Sic enim voluntas eſt indeterminata , vt ſeipſam tamen mouere valeat.

^b ar. 2.

^c l. 2. q. 9.

ar. 3.

^d l. p. q. 82.

ar. 4.

^e 15. Trinit.

23. & 26.

non quia verbum, simpliciter est verbum, sed quia diuinum & proinde subsistens, siue suppositum.

Ad probationem veram esse de productione vel à principio actiuo: vel à fine, siue obiecto.

Sexta, per vltimum iudicium practicum ratio trahit voluntatem, & eam quodammodo rapit ad opus. Igitur tunc actiue mouetur à ratione voluntas.

Negatur conseq. quia tunc ideo mouetur voluntas. quod per modum se habeat causæ naturalis, quæ præsentè debite obiecto non agere nequit.

Septima, talis est effectus, quale principium formale in ipso agente. Sed huiusmodi principium in voluntate, est ipsa voluntatis natura quæ est vna. Ergo omnes voluntatis actus eiusdem erunt rationis.

Ad Minorem formale principium voluntatis duplex esse: vnum intrinsecum, per quam voluntas agit: nimirum inclinationem quandam naturalem ad bonum, virtute continentem omnes inclinationes particulares: estque velut semen vnde prodeant volitiones omnes. aliud extrinsecum, nimirum obiectum: in ratione finis, & obiecti illud generale determinans, quoad specificationem: iuxta prius omnes voluntatis actus eiusdem rationis sunt: iuxta prius specificam rationem induunt diuersam: quamuis ab vna voluntate prodeant.

Octaua, si voluntas, præsentè obiecto, seipsam mouet. Ergo & intellectus seipsum, sine vlla speciei intelligibilis impressione mouebit: ac lignum ad solam præsentiam ignis, seipsum combureret.

Negatur conseq. quia intellectus non est in actu primo, nisi per intelligibilem speciem: nec lignum, vim comburendi virtute continet. At voluntas est in actu primo per inclinationem generalem: in qua virtute continetur vis omnis appetendi.

*Per liberum arbitrium non expeti mala
sed bona.*

CAP. XII.

^a cap. 4. Di-
minorum No-
minum.

^b 1. Strom.

pag. 65.

^c 2. confess. 6.

^d 4. de consol.

^e 1. Ethic. 1.

^f 4. de Bene-
ficiis 7.

ROBATVR primò ex PP. ^a
Dionys. ^b Clemente Alexand.
^c August. ^d Boetio. Item ^e ex
Aristotele, ^f & Seneca.

Secundò, inclinatio volunta-
tis in obiectum, est naturalis.
Ergo à Deo. At inclinatio in
malum: quia mala est, nequit

esse à Deo. Ergo voluntatis inclinatio, si etiam in
malum propendit, simul erit, & non erit à Deo.

Tertiò, inclinatio naturalis in propriam non
tendit perniciem. At inclinatio in malum, in pro-
priam perniciem tendit. Ergo inclinatio voluntatis
simul naturalis esset, & non naturalis.

Quartò, voluntas magis appetit quod est vtilius
appetenti, quam, quod, in se præstâtius existit. Igi-
tur obiectum voluntatis non est $\S$ Ens absolutè,
sed bonum, & conueniens.

Quintò, obiectum appetitus omne, est appeti-
bile. At omne appetibile est bonum, iuxta illud:
Bonum est quod omnia appetunt.

Sextò, diuersarum potentiarum nequit vnum, &
idem esse obiectum, sub vna, & eadem ratione.
Sed obiectum intellectus est Ens absolutè sum-
ptum. Igitur non erit sub eadem ratione volunta-
tis obiectum.

Obiicitur primò, si non potest aliquis appetere
obiectum ab eo iudicatum malum. Ergo circa il-
lud non poterit peccare: siue demereri. Igitur ne-
que circa idem mereri: puta tale detestando ob-
iectum.

Respondeo,

$\S$ quod bonū,
& malum cō-
prehendit.

Respondeo, illum *peccare posse*. 1. quia potest apprehendere hoc idem malum sub ⁿ ratione boni, & tunc appetere. 2. quia potest hoc idem iudicatum malum non detestari quando tenetur. Item *mereri posse*: quia potest detestari; quando non tenetur.

Secundò, *Ante hominem vita, & mors: bonum & malum quod placuerit ei, dabitur illi.* Ecclesiastici 15.

Respondeo, Bonum reitici posse: quia potest apprehendi sub ratione mali: & malum eligi: quia potest apprehendi sub ratione boni atque id solum velle Ecclesiasticum.

Tertiò, ¹ August. ait se in furto non nisi peccatum amasse. Et ² Bernardus: diabolum diligere malum, quia malum.

h. verbigratia ad euadenda tormenta: vel ad conciliandam sibi aliquem fauorem Etnicorum, &c.

ⁱ 2. Confess. 4.
^k serm. 35. ex paruis.

Respondeo, Aug. explicare se quidem amasse peccatum: sed tantum sub ratione delectabilis boni: quia scilicet gaudebat se fallere vicinum. Diabolus equidem diligit malum nostrum, sed sub ratione sui boni. existimat enim sibi vtile esse, si multi pereant.

Quartò, intelligentia cognoscit verum, & falsum. Ergo voluntas appetit bonum, & malum.

Negatur conseq. quia ita intellectus hoc vtrumque intelligit, vt soli assentiatur vero: voluntas autem sequitur intellectus assensum.

Quintò, potest voluntas nolle bonum sub ratione boni, vt patet in odio Dei. Ergo & malum vellet, sub ratione mali.

Negatur Antecedens. Ad probationem, non odio haberi Deum nisi sub ratione disconuenientis & mali.

*An liberum arbitrium sit præsentium,
& futurorum.*

CAP. XIII.

^a Lombardi 2.
sent. dist. 25.

Okami & Ga-
briel. 1. dist. 38.

^b Ariminensis
1. dist. 39.

^c Scoti 1. dist.
38. Capreoli
2. dist. 25.

Herveti quod-
lib. 1. q. 1. dub.
6.

PRIMA ^a opinio: liberum arbitrium
est futurorum tantum.

^b Secunda, quoad inchoationem est
præsentium etiam: non tamen quoad ali-
quam actionis continuationem. Quia con-
tinuatio illa, est necessaria omnino.

^c Tertia, eaque vera asserit, præsentiam esse, atque
futurorum: sum ratione inchoationis: tum continuationis.

Probatur, primò, si præsentium non est: nullo
modo erit. Nam verè dici non potest, hoc liberè fiet:
aut factum est: si in præsentī nequeat dici, liberè fit.

Secundò, sequeretur Deum libero carere arbi-
trio: quippe cuius actio omnis est præsens.

Tertiò, Christum in instanti conceptionis: An-
gelos creationis, nihil meruisse potuisse.

Quartò, nihil meremur dum nihil facimus: ne-
que mereremur dum ageremus: si præsentium
non esset liberum arbitrium. Ergo mereremur
nusquam.

Quintò, dum aliquis operatur bonum, vel ma-
lum: aut necessariò agit, & cōtingat aliquandiu: aut
non: si prius. ^d Ergo aliquando bona actione non
meretur: & mala non demeretur. si posterius, est
quod intendimus.

Obiicitur primò, *Omne quod est, dum est necessè
est esse.*

Respondeo, actionem dupliciter considerari.
vno modo, vt iam in se, altero per respectum ad
causam: quodque ipsa actio remitti, siue relinqui
possit. priori modo, reuera dum est, non potest non
esse. posteriori potest non esse: si causa contingens
aut libera sit.

^a unde in ipso
ardore peccati:
cum maximè
peccatum vi-
get, sequeretur
peccatum non
esse.

Secundò, liberum arbitrium est eorum quorum sit consultatio, At consultatio est futurorū tantum.

Respondeo, liberum arbitrium esse etiam eorum, quorum fuit consultatio: imo & ipsiusmet consultationis in præsentia.

Tertiò, nequit in eodem instanti aliquid fieri, & desinere. Quia simul esset, & non esset. Sed nequit in proximo instanti etiam desinere, quia non dantur duo instantia immediatè. Ergo aliquandiu necessario continuabitur.

Negatur Maior: quia res instantaneæ, vt momenta, per idem instans intrinsecum ^c incipiunt, & ^e per primum desinunt esse. Ad probationem negatur quia cum ^f suis esse. res definit, non dum abest: sed proximè post, non ⁱ per ultimum ^j suis esse, crit.

An liberum arbitrium sit finis, & mediorum.

CAP. XIII.

RESPONDEO, si consideremus quid- ^a 2. de fide 22. quid aliquo modo ad liberum arbitrium spectat: non solum media, sed

etiam finem ad liberum pertinere arbitrium. Si quidem intentio finis, libe- ^b fines nam- que subordina- ti: aliquando

ra esse potest: vt rectè ^a docet Damasc. Si verò, consideremus præcipuum liberi arbitrij actum, ^c mediorum: ali-

nempe electionem: tunc solum quidquid mediorum ^d quando finium rationem haber: etiam si aliàs ^b sit finis, ad liberum ^e rationem ha-

pertinet arbitrium. Quamvis autem ultimus finis ^f bent: iuxta ^g prius asseri-

nequeat inducere rationem mediij: potest tamen ^h mus, sub libe-

rum eos cadere arbitrium: non autem iuxta posterius. Sanitas agroti est finis medici. Quare non consultat medicus an expediat sanare, neque sanitatem eligit: sed appetit. At eadem sanitas quia non est finis Iudicis publici: sed pax Reipublica, consultat an expediat aliquos etiam morte mulctari: an non.

DE GRA. ET LIB. ARB.

^c quare desiderium felicitatis dum peregrinamur: *¶* ^d Prima opinio vult, simpliciter liberum esse.

ipsa dilectio Dei, optimum erga bonum uniuersum, eamque à solo fieri Deo se habent est medium ad te solum voluntate passiue, *¶* proinde necessarium esse, assequendam beatitudinem.]

^a Scoti quodlib. 21. *¶* Her- ^t Tertia, & liberum esse, & ab ipsa voluntate elicit: attribui tamen Deo: quod sequatur naturaliter ad inclinationem naturalem, à Deo voluntati impressam. Probatur.

q. 26. Est actus voluntatis. Ergo immanens, & ab ipsa productus. voluntas nihil agit, nisi ex appetitione finis. Ergo hunc producit actum ex appetitione finis. Sed non ex appetitione actuali ^b præcedente: Igitur ex appetitione, siue inclinatione naturali, impressa sibi à Deo. Potest voluntas ab illo susperfedere actu. Ergo liber est quoad exercitium.

^t Caiet. 1. 2. q. 9. ar. 4. Obiicitur primo, si actus iste sit naturalis. Ergo liber non erit.

^b scilicet quoad exercitium. Negatur consequentia, quia non dicitur liber, quod sequatur necessario ex illa inclinatione: sed quia non sequitur ex appetitione actuali aliqua præcedente: sed immediatè ab ipsa inclinatione naturali.

^a quia præsupponitur hic amor primus actus. Ergo nullus præcessit.

Secundò, si ipsa voluntas moueatur à Deo, nullum erit discrimen ab eo motu, à motu aliarum rerum.

Respondeo, differre, 1. quia ita mouetur voluntas à Deo, ut possit, si placeat, actum non exercere.

2. quia res cæteræ mouentur ad media, sine ulla deliberatione. At rationales, cum mediiorum collatione, atque consilio.

*Subiectum liberi arbitrij solum esse naturam
intelligentem.*

CAP. XV.

ROBATUR, Primò, quæ co-
gnitione carèt, libero arbitrio ^a *Nam etsi in*
carent, consensu omnium. quæ *illis videatur*
verò vno, & eodem modo, se- *quedam adu-*
cundum speciem suam, semper *bratio liberi*
operantur: idest quorum singu- *arbitrij tamen,*
la indiuidua, similes semper ha- *semper eodem*
bent actiones, liberum arbitrium nequeunt dici *iudicant modo,*

propriè habere: cuiusmodi sunt omnia ^a *animan-*
tia bruta. At inter Entia realia sola restat intello- *tur. Omnes*
ctualis natura. Ergo illa sola subiectum liberi erit *enim oues fu-*
arbitrij. *giunt lupos:*

Secundò, potentia in bestiis suprema, corporalis *omnes hirūdi-*
est. Ergo pertingere nequit ad cognitionem rerum *nes eodem mo-*
vniuersalem: aut in se reflecti ac de suo iudicare iu- *do misificant.*
dicio. At cognitio vniuersalis, est fundamētum ra- *Et c.*

tioinationis: iudicare verò de suo iudicio funda- ^b *v. 11.*
mentum est libertatis. Ergo, *Et c.* ^c *v. 12.*

Tertiò ex Scripturis: Psal. 31. *Nolite fieri sicut equus* ^d *Laurentius*
et mulus quibus non est intellectus. 48. ^c *Comparatus autem Valla*
est iumentis insipientibus, &c. *nihilominus as-*

Quartò, ex ^d *communi sententia Theologo-* *seruit in sua*
rum, ac Philosophorum. Obijcies, bestias terri *Dialectica ca.*
minis; & blanditiis allici: quod est rationis si- *9. bestias ra-*
gnum. *tione preditas*

Respondeo, terri & allici, quod ex memoria *esse: attribu-*
verberum, aut beneficiorum cognoscant sibi ali- *turus eis proin-*
quid mali, vel boni demonstrari. Sed nequeunt ita *deliberum-ar-*
non iudicare, aut suum non sequi iudicium. Ergo, *bitrium: nisi*
quod terreantur, vel alliciantur, non erit rationis *illud homini-*
signum. *bis denegasset.*

T iij

Deum esse liberi arbitrij.

CAP. XVI.

^a apud D. Thomam 2. cōtra Gent. 23. colligiturque ex 12. Metaphys. 30. & 38.

^b apud Waldens. 1. Doctrinalis 10.

^c cap. 10. &

11. Trialogi.

^d libro de cōcordia doctrina cap. de libero arbitrio.

^e 1. Inst. 6. §.

3.

^f Psal. 113.

v. 3.

^g Psal. 110. v.

2.

^h Ephesior. 1. v. 11. predestinati secundum

propositum eius

αὐτοὶ ἐκείνου τὸ πρῶτον ἐκείνου, καὶ τὴν βουλὴν τὴν βέλῃμας αὐτοῦ.

ⁱ 1. Cor. 12. v. 11.

^k v. 17. 18.

^l Esth. 13. v. 5.

^m Mat. 3. v. 9.

δύναμις ὁ θεὸς ὁ πᾶν λίθον πύργον ἡγῆσα τίκῃ τῷ ἄβραάμ.

ⁿ Math. 19. vers. 26.

^o Math. 26. v. 53.

^p δὲ δυνάμις ὅτι οὐ δύναμις

ἄρρη παρὰ κατὰ λόγον πᾶν πατέρα μου, καὶ παρὰ δύναμις μοι πατέρος ἢ δύναμις ἀγαθῆς ἀγαθῶν.

^p v. Mar. 14. v. 36.

EGANT^a Aristoteles, ^b Abailardus, ^c wiclef, ^d Bucerus, ^e Caluinus. Probatur tamen Catholica sententia nostra.

Primò, ^f Omnia quaecumque voluit fecit. & Magna opera Domini exquisita in omnes voluntates eius. Item: ^h qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suae. ⁱ Hec autem operatur unus, & idem spiritus, diuidens singulis prout vult. Quibus verbis aperte fit mentio liberæ voluntatis Dei.

Secundò, Scriptura docet, Deum posse facere quæ non facit: & posse non facere quæ tamen fecit. ^k Daniel 3. Potens est Deus nos de manibus tuis, ^l Rex liberare, quod si noluerit, statuam tamen, quam fecisti, non adoramus.

Item: ⁱ Non est qui possit tuæ resistere voluntati: si decreueris saluare nos, continuo liberabimur.

^m Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Item: ⁿ Apud homines hoc impossibile est, scilicet

transire camelum per foramen acus: apud Deum omnia possibilia sunt. ^o An putas quia non possum rogare patrem, et

exhibebit mihi modo, plusquam duodecim legiones Angelorum? ^p Abba, Pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer

calicem hunc à me.

Tertiò, ex PP. Nazianz. qui epistola ad Clodium asserit Deum potuisse sine incarnationis my-

sterio saluare mundum. ^q Nyssen. *Non sub necessitate est Deus, neque voluntatem eius seruire necessitati, fas est dicere. Etenim necessitatus est conditor. & infra. Omnipotens, neque natura necessitate, neque legis prescriptio operatur: sed sunt illi omnia contingentia, etiam necessaria.* Ambros. ^r *Hec operatur vnus, & idem Spiritus diuides singulis prout vult: idest pro libero voluntatu arbitrio, non pro necessitatu obsequio.*

^q libro de Fato cap. ultimo.

^r 2. fidei 3.

^s August. *Tunc in clarissima luce sapientia videbitur, quam multa possit (Deus) Et non velut: nihil autem velit, quod non possit.*

^s cap. 95. Enchiridij.

Quartò, multa Deus operatur præter ordinem naturæ. At si ex necessitate naturæ ageret: sequeretur semper ordinem naturæ.

Quintò, Deus est omnium rerum totque diuersarum efficiens causa: ac saltē orbem primum & ^t secundam intelligentiam produxit. At quæ sunt determinata ad vnum ex necessitate naturæ: non possunt, nisi vnum sibi simile producere.

^t prima enim intelligentia est ipsemet Deus.

Sextò, Deus est infinitæ potentiz: quia est infinitum esse. Ergo non producit ea omnia, quæ potest. hæc enim infinita sunt: res autem non sunt, nec vsquam erunt infinitæ.

Septimò, sequeretur alioquin frustra Deum inuocari: cuius tamen contrarium ipsa natura docet.

Octauò, nihil necessario appetitur nisi finis, quæque necessariam cum eo habent connexionem. At creaturæ non sunt finis Dei: vel cum eo sine connexionem necessariam habent.

Nonò, nulla est perfectio [simpliciter simplex] deneganda Deo maximè cum in creaturis reperitur. At liberum-arbitrium est talis perfectio reperiturque in homine. Ergo, &c.

Soluuntur obiectiones.

CAP. XVII.

PRIMA, arbitrij libertas requirit posse velle aliquid, & postea idem nolle: posse velle bonum: posse velle malum. At hoc repugnat immutabilitati, & perfectioni diuinæ.

Negatur Maior. Nec enim *posse velle malum*: aut *posse mutare actum*: aut *consultatione egere*, spectant ad intrinsecam liberi arbitrij rationem. Quia hæc imperfectionem important. Sed sufficit, *posse actum voluntatis terminari ad tale obiectum, & non terminari*. Quod sufficienter inuenitur in actu voluntatis diuinæ, circa creaturas.

Secunda, voluntas diuina necessario conformis est Sapientiæ diuinæ. At Sapientia diuina, necessario iudicat id faciendum, quod melius. Ergo voluntas Dei semper quod melius eligit, id est semper vnum, & proinde libera non erit.

Ad Minorem [1. negatur: quia Sapientia diuina iudicat Deum non teneri aliquid extra producere.] 2. id solum melius esse, quod magis complacet Deo.

Tertia, velle Dei, est *ipsum esse*. *Ipsum esse Dei*, est necessarium. Ergo *velle Dei*, est necessarium.

Ad Maiorem, in *velle Dei*, duo considerari, *ipsum actum* scilicet: & *ordinem ad volita*. secundum prius, *velle Dei* idem est eam ipso esse: secundum prius, dicit præterea respectum ad volita, quem non includit ^a ipsum esse. Ad conclusionem priori modo, *velle Dei* necessarium esse: non posteriori, quatenus respicit ^b creaturas.

^a sub propria ratione sua, nimirum essendi.
^b quatenus enim pro obiecto habet perfectiones diuinas, etiam necessarius est.

Quarta, Deus ab æterno voluit omnia quæ fecit, facit, & facturus est. Ergo iam est determinatus ad

num, nec potest aliud velle.

^c Respondeo, actum voluntatis diuinæ, quoad Entitatem suam, semper fuisse absolutè determinatum: quoad ordinem autem ad voluta externa, non nisi ex hypothesi iam determinatum esse: mirum quia ita voluit Deus.

Quinta, indeterminatio imperfectionem significat. Ergo voluntas Dei ex natura sua determinata est.

Ad Antecedens, verum esse de indeterminacione causæ quæ nondum, assequuta est propterea suam perfectionem: fallam, de indeterminacione, quæ solum oritur ex independentia causæ ab effectu.

Sexta, si Deus posset facere quæ non facit, haberet passiuam, & ociosam potentiam.

Negatur, quia illa est passiva, quæ nondum reducta est ad actum: potentia autem Dei non distinguitur ab actu. [ociosa autem esse nequit illa, quæ semper actu existit, cum ordine necessario ad primarium obiectum, & libero ad secundarium.]

Angelos esse libero-arbitrio præditos maxime ante Confirmationem in bono, vel obfirmationem in malo certum est. 1. quia in ^d scripturis describuntur vt intelligentes naturæ. 2. vt præstantiores homine. 3. ^e aliqui dicuntur peccasse. 4. ex PP. & Irenæ. ^h Basilio. ⁱ August. ^k Gregor. ^l Damasc. Hominem ante lapsum fuisse libero arbitrio præditum nec ipsi hæretici negant,

^c [Possumus & aliâ respondere formâ scilicet: Deum reuera iam non posse aliud velle: non ex necessitate, sed quia ita voluit: siue, quia ita se ab eterno determinare placuit. Quod libero non aduersatur arbitrio.]

^h 16. cap. libri de Spiritu sancto. ⁱ lib. de corrept. & grat. 10.

^k Homilia. 7. in Ezech.

^l 2. de fide. 3. & 4.

^d Genes. 18.

^e 19. Tobia. 12.

^f Luc. 1. & 2.

^g Psal. 8.

^h v. 6.

ⁱ 2. Petri 2.

^j v. 4.

^k 4. cap. 71.

*Quare Deus Angelos, & homines
libero donauerit arbitrio.*

CAP. XVIII.

^a D. Aug. 95.
Et/ seqq. En-
chirid.

PRIMO, ^a *Ad manifestationem sua
potentie, ac Sapientie. Quantumcum-
que enim habeatur liberum-arbi-
trium, nihil tamen effugit proui-
dentiz Dei præscriptum ordinem.*

^b Iren. 4. cap.
71.

Secundò, ^b *Ad manifestationem
Iustitie, cum sine acceptione personarum : bonis, vel ma-
lis meritis : quæ non nisi ex libero procedunt arbitrio : præmia, vel supplicia distribuat.*

^c Nazianz. in
1. Apologético.

Tertiò, ^c *Bonitatis. Quòd voluerit nos (qui-
bus gloria neque naturalis est : neque ab intrinse-
co fuit principio, vt in Christo) gloriam propriis
assequi meritis.*

Quartò, *inexhausti thesauri Dei. Quia mereri pos-
sumus quotidie superabundanter, nec tamen de-
ficiet nobis thesaurus abundantiz diuinæ.*

Quintò, *vt innotesceret, Deum sibi sufficere soli. Nec
enim voluit nobilissimas creaturas, sibi deuincire
necessitate absoluta : sed eas proprio arbitrio re-
liquit.*

Sextò, *Ad manifestationem charitatis. Cum non ob-
stante ea libertate : qua cum possumus relinquere
vel sequi : tanto nos dilexerit amore, vt pro nobis
factus fuerit homo.*

Septimò, *Ad perfectionem, Et/ ornatum uniuersi. I.
Cū inueniatur ens quod agit, & non agitur : Deus
quod agitur, & non agit : natura irrationalis. æquū
erat, aliquod extare, quod ageretur & ageret. 2.
cum aliquid ex nihilo, & libere operetur : Deus.
aliquid ex aliquo & necessario : res scilicet infra*

LIBER TERTIVS. 148

hominem: aliquid esset ^d quod ex alio, & libere ^a *Quod autē ex nihilo, & necessario operetur, dari nullo modo potest.* operaretur.

Obijcitur Primò, per solum liberum-arbitrium iniuria fit Deo.

Respondeo, id verum: sed malitia creaturæ: non vitio conditoris: aut liberi-arbitrij.

Secundò, non erat conueniens Deum aliquid instituere, quod pro maiori ex parte verteretur in malum. Sed tale est liberum-arbitrium: quo maxima pars hominum abutitur ad peccandum.

Resp. 1. liberum-arbitrium, esse hominibus, & Angelis cōmune, maiorem autem partem Angelorum stetit. 2. finem vltimum rerum omnium duplicem esse: vnum intrinsecum: qualis est homini, visio Dei: alterum extrinsecum, nimirum manifestationem gloriæ, ac virtutis diuinæ. priori, frustratur quidem liberum-arbitrium pro maiori parte, in natura humana, non posteriori.

LIBER QVARTVS.

DE GRATIA, ET
LIBERO ARBITRIO.

*In quo tractatur de viribus liberi-arbitrij
circa res naturales.*

*Posse cognosci viribus natura unum
Deum esse.*

CAP. I. & II.

^a CAP. I.
^b CAP. II.

^c v. 25.

^d v. 9.

^e vers. 27.

ζητεῖν τὸν κυ-
ειον, εἰ ἀεὶ γὰ
ψηλαφήσιαν
αὐτὸν καὶ εὐ-
ροίεν. καὶ ποίη
εἰ μακρὰν δὴ
εἰς ἐκείνους ὁμῶς
ἐπαρχοῦσα.

^f Rom. I. v.

19. τὸ γνωστὸν
τῷ θεῷ φανερόν
ὅτι οὐκ αὐτοῖς.

ὁ γὰρ θεὸς αὐ-
τοῖς ἐφανερώσεται.

v. 20. τὰ γὰρ
ἀόρατα αὐτῷ
δὴ κτίσεως καὶ σ-

μου. τοῖς ποιῆ-
μασι τοῦ βίου, καὶ
καθοδεῶται, ἥ τε

αἰδώς αὐτῷ δού-
ραμε, καὶ θεό-
της, εἰς τὸ εἶναι

αὐτῷ ἀναπλο-
γίτους. v. 21.

ὁ δὲ γινώσκων τὸν
θεόν, οὗτος ὡς
θεὸν ἐδόξαζεν.

N^a capite primò solum Bellarmi-
nus explicat ordinem disputationis
futuræ.

In ^b secundo probatur, *naturalis
lumine cognosci posse, Deum esse unum.*

Primò, Iob. 36. ^c Omnes homines vident eum, sed
unusquisque intuetur procul. quia scilicet non possunt
nisi communia quædam Dei agnoscere attributa.

Secundò, Sapient. 13. ^d Si tantum potuerunt sci-
re, ut possent estimare sæculum, quomodo huius Domi-
num non facilius inuenerunt?

Tertiò, Actor. 17. ^e Querere Deum, si forte at-
trectent eum, aut inueniant: quamvis non longè sit ab
unoquoque nostrum. id est, iuxta Chrysoft. & Oecu-
men. tam esse facilem, & obuiam Dei notitiam ex rebus
creatis ut ferè palpari, & attrectari valeat.

Quartò, ^f Quod notū est, Dei manifestum est illis. Deus
enim illis manifestauit. inuisibilia enim ipsius à creaturâ
mundi, per ea que facta sunt, intellecta conspiciuntur: sem-

paterna quoque eius virtus, & diuinitas: ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt.

Quinto ex PP. Iustin. in Apolog. ad Imperatorem & Irenæ. Etiam si nemo nouit patrem nisi filius, neque filium nisi pater: tamen hoc ipsum omnia cognoscunt, quando ratio mentibus infixæ moueat ea, & reuelat: quoniam est unus Deus omnium Dominus. Tertull. ⁿ Nemo negat, quia nemo ignorat, quod ultra, natura suggerit Deum esse uniuersitatis conditorem. Cyprian. ¹ Quæ est hæc summa delicti: nolle cognoscere, quem ignorare non possumus? Item: Ergo unus est, & ubique diffusus est. Nā ¹ & vulgus, in multis Deum naturaliter confitetur, cum mens, & anima, sui authoris, & principis admonetur. Dicit frequenter audimus, ô Deus, & Deus videt, & Deo commendo, &c.

Lactantius: ^k Nemo est, qui sapiat, rationemque secum putet, qui non unum Deum esse intelligat. Hilar. ¹ Quis mundum intuens, Deum esse non sentiat? Ambr. ^m Vt Deus qui natura inuisibilis est, à visibilibus cognosci posset, opus fecit, quod opificem, suâ visibilitate, manifestauit. Nyssen. ⁿ Non leuis coniectura existit, singularia gubernari providentia, quod eius cognitio sit hominibus naturaliter inserta. Necessitate enim aliqua obruti, confestim ad diuinum numen & orationes confugimus, quasi natura, nos absque præceptore, diuinum auxilium edocente.

Hierony. ^o Ex quo perspicuum fit, natura omnibus inesse Dei notitiam. Chrysost. ^p Deus illis manifestauit. Quo pacto? quem Prophetam mittens? quem Euangelistam? quem Doctorem, si scriptura nondum erant? inuisibilis ipse, per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. August. ^q Audi quomodo Deus illis manifestauit: Inuisibilia enim, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Interroga mundum, ornatum cæli, fulgorem, dispositionemque syderum: & vide, si non in sensu tuo, tantquam tibi respondent, Deus nos fecit. Hæc & Philosophi nobiles quasierunt, & ex arte artificem cognouerunt.

Item: ¹ Hæc est vis vera diuinitatis, ut creatura ra-

2. cap. 5.

lib. de Spectaculis. vide etiam 17. Apologetici. tract. 4. de Idolorum varietate.

1. diuinar. Instit.

in 1. versum Psal. 52.

in 1. ad Romanos.

8. Philosophia 7.

in 1. ad Galatas.

homil. 9. ad populum Antiochenum.

serm. 55. de verbis domini.

Tract. 106. in Ioannem.

DE GRA. ET LIB. ARB.

rationali iam ratione utenti, non omnino ac penitus possit abscondi. Exceptis enim paucis, quibus natura nimium depravata est, uniuersum genus humanum, Deum, mundi huius, fatetur authorem. Orosius: ^a Philosophi dum intento studio querunt scrutanturque omnia, unum Deum authorem omnium reppererunt. ^b Theodoret. ^c Gregor. Omnis homo, eo ipso quo rationalis est conditus, debet ex ratione colligere, eum qui se condidit, Deum esse. Beda: ^x Per naturam bonum, notitia creatoris inest cordibus hominum.

Sextò, vnitas Dei est obiectum naturale. 1. ex Sapient. 13. ² A magnitudine speciei, & creaturæ cognoscibiliter poterit horum creator videri. 2. ex plurimis demonstrationibus deductis ab effectibus Dei. Actio autem qua vnitas Dei cognoscatur, non est difficilis naturæ. Nam demonstrationi assentiri, non est difficile. Ergo naturaliter & facile cognosci poterit, unum esse Deum.

Soluuntur obiectiones.

CAP. III.

^a v. 5. τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.

^b v. 10. ἐν τῷ κόσμῳ ἡ, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτὸ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω.

^c 10. Confess.

6.

R I M A, ex i. Ioan. ^a Lux in tenebris lucet, & tenebra eum non comprehenderunt. ^b In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit.

Respondeo, 1. id contigisse, non defectu luminis quo Deus cognosceretur: sed abundantia prauæ voluntatis, quæ percipere noluit. 2. ibi agi de mysterio Incarnationis, quod fatemur supernaturale esse.

Secunda, ^c August., docet equidem omnia clamare Deum esse, qui fecit nos: verum canere surdus, nisi alius misereatur Deus.

Respondeo, non loqui de cognitione: sed amore in Deum: Domine (inquit) amo te: percussisti cor meum verbo tuo, & amavi te. Sed & calix, & terra, & omnia

quæ in eis sunt, ecce undique mihi dicunt, ut te amem, nec cessant dicere omnibus, ut sint inexcusabiles: *Altius autem tu misereberis, cuius tu misertus eris. Alioquin cælum, & terra surdis canunt laudes tuas.*

Requiri, & sufficere sufficiens Dei auxilium generale ad actiones naturales & civiles.

CAP. IIII.

REQVIRI, Probat^aur contra ^a Pelagianos, & ^b Durandum. Primò, ^c Isaia. 16. ^c Omnia opera nostra operatus es Domine. Item: ^d Qui producit in montibus fœnum. ^e Antequam te formarem in utero novi te. ^f Pater meus usque modo operatur, & ego operor. Non dixit operatus est: sed operatur. Act. 17. ^g In ipso vivimus, movemur, & sumus.

Secundò ex PP. Euseb. ^h causa omnium, & qua libertatis nostræ sunt, & qua natura sunt, Deus est. Hieron. ⁱ Si voluero curvare digitum, movere manum, sedere, stare, ambulare, semper mihi auxilium Dei necessarium erit. Audi ingrate, imò sacrilege, Apostolum predicantem, siue manducabitis, siue bibitis, siue quid aliud facitis: omnia in nomine Domini facite. Chrysost. ^k Etiam si homines operentur, & iumentorum auxilio fruuntur, & magna sit cœli temperies, & omnia alia concurrant, nisi Dominus accedat: omnia alia frustra, & in inanium fiarent, & nihil proficeret omnis labor, & desudatio: nisi manus Domini supernè adiuuaret, & perfectionem, his, quæ fiant, tribueret. August. ^l Quomodo negare poterimus,

^a apud Hieronymum. epist. ad Ctesiphontem, & lib. 1. adversus Pelagianos.

^b 2. dist. 1. q.

5. & dist. 37.

q. 1.

^c v. 12.

^d Psal. 146.

v. 8.

^e Hierem. 1.

v. 5.

^f Ioan. 5. v. 17.

^g πατήρ μου
ἔως ἀπὸ τοῦ
ἔγῳ, καὶ ἔγῳ
ἐργάζομαι.

^h v. 28. & ἀν-

τὸν ἵδ' ἑαυτοῦ,
καὶ κατὰ φύσιν,
καὶ ἑαυτοῦ.

ⁱ 6. Prepar. 5.

^j epist. ad Ctesiphontem, re-
fellens Pela-
gianos.

^k homil. 5. in

Genesim.

^l epist. 146. q.

2. Ansel. libro de concordia præscientiæ, prædestinationis gratiæ, & liberi-arbitrii cap. 1. Facit Deus omnia (inquit) quæ iusta, vel iniusta voluntate fiunt: id est, opera bona, & mala. In bonis quidem facit quod sunt, & quod bona sunt: in malis facit quod sunt, sed non, quod mala sunt.

DE GRA. ET LIB. ARB.

Deum etiam nunc operari cuncta quæ sunt, cum Dominus dicat Pater meus usque modo operatur?

^m Hebr. 1.

vers. 3.

^m ut Genes. 1.

quo dicitur terra germinare: stella lucere. Et

frequenter passim dicuntur homines velle, intelligere, agere, &c.

ⁿ orat. 5. de opere sex dierum.

^o homil. 5. in Genes.

P 3. Trinit. 3.

& 4.

^q 2. fidei 10.

Tertiò, nihil potest, sine Deo esse. quia ipse ^m conferuat omnia. At si aliquid posset produci, sine auxilio Dei, tunc cum producitur sine Deo esset.

Sufficere istud auxilium: nec requiri, ut quidam volunt, Deum per se ita omnia operari, ut nihil reuera operentur creaturæ.

Probatur primò, quia ^m scripturæ tribuunt creaturis operationem propriam, &c.

Secundò, ex PP. ⁿ Basilio, ^o Chrysoft. P August. ^q Damasceno.

Tertiò, sequeretur aliòquin falli sensus circa propria obiecta: nullusque esset experientiae locus.

Quartò, Deus frustra dedisset rebus operatrices virtutes.

Quintò, tota monstrorum causa referretur in Deum.

An homo liberum arbitrium habeat in operibus naturalibus & civilibus.

CAP. V.

^a Catholicorum communis.

^b Buridani in

3. Ethicor. q. 1.

Andrae de

Castro. 1. dist.

45. apud Tap-

perum in expli-

catione articuli

7. Louaniens.

^c in locis anni 1521.

^d in 8. ad Romanos quo facit Deum, peccati

authorem.

P

R I M A ^a opinio asserit: non solum in his actionibus hominem liberi arbitrij esse, sed id euidenter cognoscitur naturæ, tum fidei lumine.

^b Secunda, id quidem euidentem esse fide: non tamen natura.

Tertia, ^c Vallæ, ^d Lutheri, ^e Philippi, ^f Caluini, hominem in statu natura corruptæ nullum prorsus liberum

^c libro de libero-arbitrio. ^d assert. articuli 36. &

Buceri supra.

^e 1. In 1. 16. §. 3. & lib. 2. cap. 4. §. 6.

^f 1. In 1. 16. §. 3. & lib. 2. cap. 4. §. 6.

arbitrium

arbitrium habere: nec quidem in civilibus actibus. Quare liberi arbitrij in serui arbitrij, nomen mutauerunt. verum tamen est & Lutherum, ^h & Philippum postea contrarium docuisse.

& libro de Visitatione Saxonica art. de libero-arbitrio. ^h locis postea edis.

Temerè mutasse aduersarios nomen liberi arbitrij in Serui arbitrij nomen.

CAP. VI.

PRIMO, seriò monet ^a Apostolus fugiendas vocum nouitates. At per 1500. siluit in Ecclesia *Serui arbitrij* nomen: quamuis non defuerint hæretici liberum oppugnantes arbitrium: qua voce semper vsi sunt

^a 1^a Timoth. 6.v.20.

Scriptores Ecclesiastici. Ergo, &c.

Secundò, vel nomen *Liberi arbitrij* est bonum, vel malum. Si primum. Ergo retinendum. si posterius; quomodo in Ecclesia præualuit?

Obiicitur, fuisse à Philosophis vsurpatum.

Respondeo, 1. nō magis, id incongruum, quam à Poëtis accepta ^b Pleiadum, ^c Orionis, Arcturi nomina. 2. æquiualeñs inueniri in scripturis Numeror. 30. ^d In arbitrio viri erit, ut faciat, vel non faciat, & 1. Corinth. 7. ^e ἡ ἐξουσία ἔχει πρὸς τὸ ἰδίῳ θελήματι, potestatem habet propriæ voluntatis, &c.

^b Iob 38.v.

31.

^c Amos. 5.v.

8.

^e v. 14.

^f v. 27.

Hominem post lapsum, liberi arbitrij in civilibus actionibus esse, ex scripturis probatur;

CAP. VII.

PRIMO, testimoniis scripturæ tribuentibus electionem homini post lapsum: numer. 30. sup. Iosuc. 24. ^a optio vobis datur, eligite hodie, quod vobis placet. Item. ^b Trium tibi datur optio

^a v. 15.

^b 2. Reg. 24.

v. 12.

Tom. III,

V

DE GRA. ET LIB. ARB.

^c 3. Reg. 3. v. 5. *elige unum quod volueris ex his: c postula quod vis, ut dem tibi.*

^d v. II. *Secundò, testimoniis quibus constat hominem posse aliqua facere, quæ non facit, 3. Reg. 3. d Quia postulasti verbum hoc, & non postulasti diuitias, &c. i. Corinth. 9. c nunquid habemus potestatem mulierem forderem circumducendi. Actor. 5. t Nonne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate?*

^e v. 5. *Tertiò, quibus continetur & conditio.*

^f v. 4. *Quartò, quibus reprehenditur homo, h quod aliquid fecerit.*

^g Isaia 1. v. 19. *Si volueritis, & audieritis me: bona terra comedetis Math. 19. v. 21. Si vis perfectus esse, vende, & vende omnia Luc. 9. v. 23. Si quis vult venire post me, &c.*

^h ut Genes. 3. v. 13. & cap. 4. v. 6. *ut Noe, Abraham, Isaac, Iacob, &c.*

ⁱ ut Noe, Abraham, Isaac, Iacob, &c.

^k quibus pleni sunt libri morales, & Proverbia, Psalmi, Evangelia, Epistole Apostolorum, &c.

^a CAP. 8. *b Clemens 3. Recogni. Aug. lib. de haresib. cap. 35. Hier. prefatione Dialogorum in Pelagianos Leo epist. 91. Et Concil. Bracar. can. 10. Innocent. 2. apud Bernard. epist. 194.*

^c CAP. 9. *d 4. cap. 72. e I. Strom. p. 65. Origen. contra Celsum p. 780. f 6. prepar. 5. g sermon. de passione, & cruce Domini.*

^h ut Noe, Abraham, Isaac, Iacob, &c.

ⁱ ut Noe, Abraham, Isaac, Iacob, &c.

^k quibus pleni sunt libri morales, & Proverbia, Psalmi, Evangelia, Epistole Apostolorum, &c.

^a CAP. 8. *b Clemens 3. Recogni. Aug. lib. de haresib. cap. 35. Hier. prefatione Dialogorum in Pelagianos Leo epist. 91. Et Concil. Bracar. can. 10. Innocent. 2. apud Bernard. epist. 194.*

^c CAP. 9. *d 4. cap. 72. e I. Strom. p. 65. Origen. contra Celsum p. 780. f 6. prepar. 5. g sermon. de passione, & cruce Domini.*

^h ut Noe, Abraham, Isaac, Iacob, &c.

ⁱ ut Noe, Abraham, Isaac, Iacob, &c.

^k quibus pleni sunt libri morales, & Proverbia, Psalmi, Evangelia, Epistole Apostolorum, &c.

^a CAP. 8. *b Clemens 3. Recogni. Aug. lib. de haresib. cap. 35. Hier. prefatione Dialogorum in Pelagianos Leo epist. 91. Et Concil. Bracar. can. 10. Innocent. 2. apud Bernard. epist. 194.*

^c CAP. 9. *d 4. cap. 72. e I. Strom. p. 65. Origen. contra Celsum p. 780. f 6. prepar. 5. g sermon. de passione, & cruce Domini.*

^h ut Noe, Abraham, Isaac, Iacob, &c.

ⁱ ut Noe, Abraham, Isaac, Iacob, &c.

^k quibus pleni sunt libri morales, & Proverbia, Psalmi, Evangelia, Epistole Apostolorum, &c.

^a CAP. 8. *b Clemens 3. Recogni. Aug. lib. de haresib. cap. 35. Hier. prefatione Dialogorum in Pelagianos Leo epist. 91. Et Concil. Bracar. can. 10. Innocent. 2. apud Bernard. epist. 194.*

^c CAP. 9. *d 4. cap. 72. e I. Strom. p. 65. Origen. contra Celsum p. 780. f 6. prepar. 5. g sermon. de passione, & cruce Domini.*

^h ut Noe, Abraham, Isaac, Iacob, &c.

ⁱ ut Noe, Abraham, Isaac, Iacob, &c.

^k quibus pleni sunt libri morales, & Proverbia, Psalmi, Evangelia, Epistole Apostolorum, &c.

^a CAP. 8. *b Clemens 3. Recogni. Aug. lib. de haresib. cap. 35. Hier. prefatione Dialogorum in Pelagianos Leo epist. 91. Et Concil. Bracar. can. 10. Innocent. 2. apud Bernard. epist. 194.*

^c CAP. 9. *d 4. cap. 72. e I. Strom. p. 65. Origen. contra Celsum p. 780. f 6. prepar. 5. g sermon. de passione, & cruce Domini.*

Probatur ex PP. libertas in civilibus actionibus.

CAP. VIII. & IX.

RIMÒ, ^a quia ^b numerant inter hæreticos liberum negantes arbitrium.

^c Secundò quia diserte liberum arbitrium affirmant. Irenæ. ^d Si igitur non in nobis esset, facere hæc, aut non facere quam causam habebat Apostolus, & multo prius ipse Dominus consilium dare, quæ quidem facere, à quibus verò abstinere? Clemens: ^e

Sed nec laudes, nec vituperationes, nec honores, nec supplicia iusta essent, si anima non habeat liberam potestatem. Euseb. ^f Nam si euentura omnino sint prospera, vel aduersa unicuique homini: estque necesse hæc me agere, & te illa: quid oportet cura, laboreque confici? Athanas. ^g Propheta proprium est futura prospicere, & non habuci-

^h ut Noe, Abraham, Isaac, Iacob, &c.

ⁱ ut Noe, Abraham, Isaac, Iacob, &c.

^k quibus pleni sunt libri morales, & Proverbia, Psalmi, Evangelia, Epistole Apostolorum, &c.

^a CAP. 8. *b Clemens 3. Recogni. Aug. lib. de haresib. cap. 35. Hier. prefatione Dialogorum in Pelagianos Leo epist. 91. Et Concil. Bracar. can. 10. Innocent. 2. apud Bernard. epist. 194.*

^c CAP. 9. *d 4. cap. 72. e I. Strom. p. 65. Origen. contra Celsum p. 780. f 6. prepar. 5. g sermon. de passione, & cruce Domini.*

^h ut Noe, Abraham, Isaac, Iacob, &c.

ⁱ ut Noe, Abraham, Isaac, Iacob, &c.

^k quibus pleni sunt libri morales, & Proverbia, Psalmi, Evangelia, Epistole Apostolorum, &c.

^a CAP. 8. *b Clemens 3. Recogni. Aug. lib. de haresib. cap. 35. Hier. prefatione Dialogorum in Pelagianos Leo epist. 91. Et Concil. Bracar. can. 10. Innocent. 2. apud Bernard. epist. 194.*

^c CAP. 9. *d 4. cap. 72. e I. Strom. p. 65. Origen. contra Celsum p. 780. f 6. prepar. 5. g sermon. de passione, & cruce Domini.*

cinari : hominum autem est agere quod velint. Basilius:

ⁿ Cur anima ad malum suscipiendum apta fuit ? propter liberum arbitrium, quod maxime rationalem naturam det. Soluta enim ab omni necessitate, & voluntariam, ac in sua potestate sitam vitam à conditore adeptam per hoc ad imaginem Dei creata est. Nazianz. ¹ Singularis, & eximia Dei bonitatis argumentum est, facere: ut nostra quæque aliqua ex parte sit virtus, nec natura nobis inferatur, sed voluntate: animique proposito extolatur, arbitrijque libertate, parem in utramque partem motum habentem.

Nyssen. ^k Neceffe est eum qui consultat, Dominum esse actionum, &c. dominari autem actionum omnino liberi arbitrij est.

Chrysoft. ¹ Necessitatem dicit: non quia libertatem voluntatis potestatemque liberi arbitrij tollat: nec quia necessitati rerum humanarum vitam subijciat: sed, quod omnino neutrum est pronunciat.

Epiph. ^m Omnibus manifestum clarumque ac minime ambiguum est, quod liberum arbitrium exhibuit nobis Deus, dicens, si volueritis & audieritis me bona terra comedetis.

Cyrril. ⁿ Non possumus secundum Ecclesie veritatibusque dogmata liberam potestatem hominis, quod liberum arbitrium appellatur, ullo modo negare.

Theophyl. ^o Rationalis, ad quam subsequitur liberum arbitrium, substantia est hominis, omne enim rationale liberi arbitrij est.

Ex Latinis Tertulianus, ^p Total libertas arbitrij in utramque partem homini concessa est.

Cyprian. ^q Homo libertati suæ relictus, & in arbitrio proprio constitutus, sibi met ipsi vel mortem appetit, vel salutem.

^r Hilarius, ^s Optat. Ambros. ^t Homini dedit eligendi arbitrium, quid sequatur.

strum libertatem vitæ, sensumque permittit: non necessitatem in alterum affigens.

⁶ 7. in Parmenianum.

^t in Psalm. 40.

V ij

^h orat. quod Deus non sit author malorum. videtur etiam ser. de liber. arbitrio.

¹ Apologet. 1.

^k lib. 9. de Philosophia 3.

¹ homil. 60. in Math. explicans illud: Necessesse est ut veniant scandala. ^m heresi 16.

ⁿ 4. in Ioan. 7. Damasc. 2. fid. 26.

^o in 15. Luca.

^p 2. in Marcionem ante modum.

^q lib. 1. epist. ad Cornelium.

^r in Psalm. 2. unicuique no-

DE GRA. ET LIB. ARB.

^u tract. 3. in
Exod. Libertatem
diximus
arbitrij, quia
voluerunt Iu-
dæi facere, quod
fecerunt: *Et* si
noluissent, non
fecissent. Et in-
fra: Prescien-
tia quidē Dei,
non fallitur, sed
nec homini cō-
cessa semel vo-
luntatis liber-
tas aufertur:
ne nihil de eo
indicare possit,
qui liber fuerit
in agendo.

^x epistola ad
Cresiphontem
^y libro de
quantitate ani-
mæ cap. 36.

^z epist. ad
Concil. Car-
thag.

^a serm. 16. de
Passione.

^b Responsione
ad objectionem
Sextæ Gallo-
rum.

^a 3. Ethic. 1. 2.

3. *Et* seqq.

^b in Gorgia.

• 5. Ciuit. 10.

^d 6. Prepar.

6. & 7.

^v Gaudentius, ^x Hieronymus: frustra, (inquit)
blasphemias *Et* ignorantiam auribus ingeris nos liberam
arbitrium condemnare: damnetur ille qui damnat.

August. ^y datum est animæ liberum arbitrium, quod
qui negatoriis ratiocinationibus labefactare conantur, vs-
que adeo caci sunt: ut ne ista quidem, vana ac sacrilega pro-
pria voluntate sã dicere intelligant.

Innocent. 1. ^z Liberum arbitrium, cum nasceremur,
accepimus.

^a Leo. ^b Prosper. Liberum arbitrium (inquit)
nihil esse, vel non esse, perperam dicitur.

*Luminē naturalē euidentē esse hominis liberum
arbitrium in actionibus civilibus.*

CAP. X.

PRIMÒ, ex cōmuni sapien-
tium cōsensu: Peripateticorum
in ^a Aristot. Academicorum
in ^b Platone: Stoicorum apud
^c Augustini plura vide apud ^d
Eusebium.

Secundò, ex totius orbis con-
sensu. Nulla enim est, aut fuit Respub. sine consi-
lio publico, magistratu, legibus & præmiis, quæ
omnia frustra: si liberum arbitrium tollas.

Tertiò, ipsimet liberum oppugnantes arbitrium,
suos hortantur, puniunt: solliciti sunt in periculis,
cauti in rebus dubiis. Ad quid: si omnia necessa-
riò eueniunt?

Quartò, peccare, liberi arbitrij est, quæ enim ne-
cessario fiunt sine peccato sunt. At experiētia con-
stat homines frēquentissimè peccare.

Quintò, talis est modus appetendi, qualis co-
gnoscenti. At homo non solum cognoscit finem,
& media absolutè necessaria: sed etiam contingen-

tia, ergo appetitus in contingentia media, non nisi contingenter, feretur.

Sexto, Homo consultatione utitur: vbi consultatio, ibi vis electiua, vbi hæc, & ibi arbitrij libertas.

Soluuntur obiectiones ex scripturis.

CAP. XI.

PRIMA Hierem. 10. ^a Scio Domine: ^a v. 23.
quia non est in homine, via eius, nec viri, ut dirigat gressus suos. Prouerb. 16. ^b Hominis ^b v. 1. item v.
est preparare cor, Domini autem gubernare ^{9.}
linguam, & cap. 20. Quis hominum potest ^c v. 24.

^{9.} intelligere viam suam?

Respondeo: Idem non esse, electionem liberam, & liberam executionem. Illa namque ad libertatem est necessaria, & semper in potestate nostra: hæc non item: quæ etiam nonnunquam impeditur à Deo: de posteriori, testimonia citata loquuntur: sed non de priori.

Secunda Isaïæ 26. Omnia opera nostra in nobis operatus es Domine. Math. 10. ^c Vnus passer nō cadit in terram sine patre vestro. ^d v. 12. ^e v. 29. ^f v. 36.

Item. ⁱ Quoniam ex ipso & in ipso &c. 1. Cor. 12. ^g 1. Cor. 12. ^h v. 11.
^g Omnia in omnibus operatur. Ephes. 1. ^h Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.

Respondeo his solum probari: nihil nos sine Dei cooperatione agere posse: verumtamen cooperatione Dei modum agendi rerum, non inuertit. ⁱ Exodi 11. v. 2. ^j 3. cum cap. 12. v. 35.

Tertia Ægypt. à Deo impulsu dederunt Hebræis præciosissima vasa, ac vestes. Genes. 43. ^k Det vobis Deus, (inquit Iacob) inuenire misericordiam coram viro: ¹ 1. Regum. Irruit super eum spiritus Domini. 2. Reg. 17. Deus effecit, ut Absalon non sequeretur consilium Achitofel. 3. Reg. 12. Inclinauit Deus cor Roboam ad sequendum consilia Iuuenum. Iosue 2. Testatur Raab vobis placabim. ² cap. 11. v. 6.

DE GRA. ET LIB. ARB.

n. v. 65.

incolis terra pauidem. Deuter. 28. n. Dabo vobis cor pauidum, & oculos deficientes.

Respondeo, voluntatem dici posse inclinari à Deo, quadrupliciter: 1. Physicè illam mouendo, & determinando immediatè ad vnum. 2. Mediante aliqua formà voluntati impressa. 3. Obiectiue per internam suasionem efficacissimam ac vehemētissimam. 4. efficaciter quidem obiectiue: sed non tam ex vehementia persuasionis: quam dispositione voluntatis præuisa à Deo.

o Nullus est enim habitus virtutis in via, qui necessario voluntatē moueat.

P. præuisio nāque dispositio- nis voluntatis nullam voluntati necessitatem inducit.

o Secundus & quartus modus cum libertate arbitrij non pugnant: Atque iuxta illos intelligi possunt testimonia allata. An verò primus, & secundus pugnet, videbitur infra.

Ad 1. ergo testimonium dicimus Deum inclinasse corda Ægyptiorum, obijciendo mentirationem idoneam, quam præuidebat liberè secuturos.

Ad 2. similem inclinationem precari Iacob, conferri à Deo, filio suo Ioseph.

Ad 3. significari, donatum Sauli spiritum fortitudinis quo ad prælium inclinaretur.

Ad 4. & 5. Deum exhibuisse Absalom, & Roboam rationes, quas præuiderat ab eis sequendas, liberè tamen excogitatas à Chusai, & consilio Iuuenum.

Ad vltimum: facile fuisse Deo, vt occurrerent cogitationi Palæstinorum rationes, quibus timendum esse iudicaret.

Soluuntur obiectiones ex Augustino.

CAP. XII.

PRIMA, ^a Conditoris voluntas rerum ^a 6. in Gene-
 necessitas. Item: ^b Hoc necessario futu- ^b sim ad literam
 rum est, quod Deus vult: Et ea fere fu- 15.
 tura sunt, quae ille praesciuit.

Secunda, ^c Scriptura si diligenter ^c cap. 17.
 inspiciatur, (inquit) ostendit, non solu- ^c lib. de gra-
 bonas hominum voluntates, quas ipse fecit ex malis, Et à se tia, & libero-
 factas, in actus bonos & vitam dirigit eternam, verum- arbitr. cap. 20.
 etiam illa quae conservant seculi creaturam, ita esse in Dei
 potestate: ut ea quo voluerit, quando voluerit faciat in-
 clinari, vel ad praestanda beneficia, vel ad penas infligen-
 das: occultissimo quidem iudicio sed iustissimo.

Tertia, ^d Libero arbitrio male utens homo: & se per- ^d cap. 30. En-
 didit, & ipsum, chirid.

Ad 1. loqui de necessitate consequentiae non cō-
 sequentis. sensus enim est: Quod Deus vult fieri, in-
 fallibiliter futurum esse liberè, vel necessario: prout causa
 secunda fuerint.

Ad 2. Deum inclinare volūtates: sed planè sua-
 uiter: quomodo, Deum par est agere cum libera
 voluntate.

Ad 3. Loqui de libertate à miseria & peccato,
^e Quis nostrum dicat (inquit) quod primi hominis pec- ^e 1. libro con-
 cato perierit liberum arbitrium de humano genere? liber- tra duas episto-
 tas quidem periit per peccatum, sed illa quae in Paradiso las Pelagianor.
 fuit, habendi plenam cum immortalitate iustitiam. Nam 2.
 liberum arbitrium usque adeò in peccatore non periit, ut
 per illud peccent, maxime omnes, qui cum delectatione
 peccant.

DE GRA. ET LIB. ARB.

Soluuntur ex præscientia diuina.

CAP. XIII.

PRIMA, Deus necessario prænoscit futura, nec falli potest. Igitur necessario euenient.

Secunda, præscientia Dei est causa rerum. Igitur erunt, quia Deus certo præscit, & proinde necessario fient.

Ad 1. Negatur consequentia. Nam imposeret necessitatem: vel quia præscientia est, vel quia Dei. Non prius quia eadem esset ratio in omnibus præscientiis vt prophetarum: neque posterius. nam sicut Deus præscit quid homines facturi sint, sic etiã præscit, quid ipse facturus sit. At præscientia non cogit eum aliquid facere. Igitur neque illa homines cogit. Solum ergo argumentum probat supposita determinatione rerum omnium, infallibiliter iuxta hanc determinationem eas euenturas, & infallibiliter Deum cognoscere, sicut euenient.

^a diciturque
scientia appro-
bationis.

Ad 2. Negatur Antecedens. Nam præscientia spectat ad scientiam visionis. At quæ est ^a causa rerum spectat ad scientiam simplicis intelligentiæ.

*Obiectio petita ex determinatione consilij
voluntatis diuina.*

CAP. XIII.

OBIECTIO: Voluntas diuina, ab æterno decreuit quidquid futurum est: nec aliter fieri potest. Ergo non manet homini libertas. Confirmatur. Experiëntia docet, in rebus perplexis sæpe nobis deficere mentem, in minimis

animum flaccescere, in arduis superiorem esse.

Prima responsio, est ^b Caietani. *Concordiam liberi arbitrij cum providentia divina; non esse in hac vita intelligibilem: nec tamen propterea negandam. Nam* (ut ^c inquit Aug.) *nunquid ideo negandum est quod apertum est: quia comprehendi non potest quod occultum est: Apertum est autem & liberum arbitrium & Dei providentiam esse. Ergo non est negandum eos concordari inter se.* ^b 1. par. q. 22. ar. 4. ^c lib. de bono Perseuerantia cap. 14.

Secunda, ^d Durandi: *nullum requiri divina voluntatis concursus, cum secundis causis. Quam sententiam impugnavimus sup. cap. 4.* ^d 2. sent. dist. 37.

Tertia, *Deum concursu suo determinare actionem voluntatis humane: eoque posito eam non posse non agere. Dici tamen liberam, tum quod Dei concursus non sit de prærequisitis, sed tantum concomitantibus ad actionem liberi arbitrij. Tum quod concursus Dei non impediat hominem iudicare plene, aliud medium esse contingens: aliud necessarium.* ^e Ecclesiast. 15. ^f homil. 11. in Ioannem.

Contra. 1. Si voluntas humana est de prærequisitis quod sit actionis causa: cur concursus Dei cum sit etiam actionis causa, non erit, de prærequisitis? 2. non sufficit ad liberum arbitrium haberi plenum iudiciū: sed exigitur præterea, agens posse seipsum determinare ad agendū vel non agendū. 3. Scriptura ^e docet hominem relictū in manu consilij sui. At quomodo si est determinatus absolute à Deo? 4. hæc sententia repugnat Patribus. Chrysostom. ^g Anima (inquit) sui iuris vim in se habet operandi: neque ulla in re Deo, nisi velit, obtemperat. Hierony. ^h Dedit homini mentis propria libertatem: ut viveret ususque: non ex imperio Dei, sed ex obsequio suo: non ex necessitate, sed ex voluntate. Aug. ⁱ sic administrat omnia quæ creavit: ut etiam ipsa proprios exercere & agere motus sinat. 5. repugnat potioribus Scholasticis, ^k Bonaventuræ, ^l Ariminensi, ^m Scoto, ⁿ D. Thom. ^o Caiet. 6. illa est potentia libera, quæ agere, & non agere potest. at iuxta hanc sententiam, voluntas humana nequit agere antequam ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gg} ^{gh} ^{gi} ^{gj} ^{gk} ^{gl} ^{gm} ^{gn} ^{go} ^{gp} ^{gq} ^{gr} ^{gs} ^{gt} ^{gu} ^{gv} ^{gw} ^{gx} ^{gy} ^{gz} ^{ha} ^{hb} ^{hc} ^{hd} ^{he} ^{hf} ^{hg} ^{hh} ^{hi} ^{hj} ^{hk} ^{hl} ^{hm} ^{hn} ^{ho} ^{hp} ^{hq} ^{hr} ^{hs} ^{ht} ^{hu} ^{hv} ^{hw} ^{hx} ^{hy} ^{hz} ^{ia} ^{ib} ^{ic} ^{id} ^{ie} ^{if} ^{ig} ^{ih} ⁱⁱ ^{ij} ^{ik} ^{il} ^{im} ⁱⁿ ^{io} ^{ip} ^{iq} ^{ir} ^{is} ^{it} ^{iu} ^{iv} ^{iw} ^{ix} ^{iy} ^{iz} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ky} ^{kz} ^{la} ^{lb} ^{lc} ^{ld} ^{le} ^{lf} ^{lg} ^{lh} ^{li} ^{lj} ^{lk} ^{ll} ^{lm} ^{ln} ^{lo} ^{lp} ^{lq} ^{lr} ^{ls} ^{lt} ^{lu} ^{lv} ^{lw} ^{lx} ^{ly} ^{lz} ^{ma} ^{mb} ^{mc} ^{md} ^{me} ^{mf} ^{mg} ^{mh} ^{mi} ^{mj} ^{mk} ^{ml} ^{mm} ^{mn} ^{mo} ^{mp} ^{mq} ^{mr} ^{ms} ^{mt} ^{mu} ^{mv} ^{mw} ^{mx} ^{my} ^{mz} ^{na} ^{nb} ^{nc} nd ^{ne} ^{nf} ^{ng} ^{nh} ⁿⁱ ^{nj} ^{nk} ^{nl} ^{nm} ⁿⁿ ^{no} ^{np} ^{nq} ^{nr} ^{ns} ^{nt} ^{nu} ^{nv} ^{nw} ^{nx} ^{ny} ^{nz} ^{oa} ^{ob} ^{oc} ^{od} ^{oe} ^{of} ^{og} ^{oh} ^{oi} ^{oj} ^{ok} ^{ol} ^{om} ^{on} ^{oo} ^{op} ^{oq} ^{or} ^{os} ^{ot} ^{ou} ^{ov} ^{ow} ^{ox} ^{oy} ^{oz} ^{pa} ^{pb} ^{pc} ^{pd} ^{pe} ^{pf} ^{pg} ^{ph} ^{pi} ^{pj} ^{pk} ^{pl} ^{pm} ^{pn} ^{po} ^{pp} ^{pq} ^{pr} ^{ps} ^{pt} ^{pu} ^{pv} ^{pw} ^{px} ^{py} ^{pz} ^{qa} ^{qb} ^{qc} ^{qd} ^{qe} ^{qf} ^{qg} ^{qh} ^{qi} ^{qj} ^{qk} ^{ql} ^{qm} ^{qn} ^{qo} ^{qp} ^{qq} ^{qr} ^{qs} ^{qt} ^{qu} ^{qv} ^{qw} ^{qx} ^{qy} ^{qz} ^{ra} ^{rb} ^{rc} rd ^{re} ^{rf} ^{rg} ^{rh} ^{ri} ^{rj} ^{rk} ^{rl} ^{rm} ^{rn} ^{ro} ^{rp} ^{rq} ^{rr} ^{rs} ^{rt} ^{ru} ^{rv} ^{rw} ^{rx} ^{ry} ^{rz} ^{sa} ^{sb} ^{sc} ^{sd} ^{se} ^{sf} ^{sg} ^{sh} ^{si} ^{sj} ^{sk} ^{sl} ^{sm} ^{sn} ^{so} ^{sp} ^{sq} ^{sr} ^{ss} st ^{su} ^{sv} ^{sw} ^{sx} ^{sy} ^{sz} ^{ta} ^{tb} ^{tc} ^{td} ^{te} ^{tf} ^{tg} th ^{ti} ^{tj} ^{tk} ^{tl} ^{tm} ^{tn} ^{to} ^{tp} ^{tq} ^{tr} ^{ts} ^{tt} ^{tu} ^{tv} ^{tw} ^{tx} ^{ty} ^{tz} ^{ua} ^{ub} ^{uc} ^{ud} ^{ue} ^{uf} ^{ug} ^{uh} ^{ui} ^{uj} ^{uk} ^{ul} ^{um} ^{un} ^{uo} ^{up} ^{uq} ^{ur} ^{us} ^{ut} ^{uu} ^{uv} ^{uw} ^{ux} ^{uy} ^{uz} ^{va} ^{vb} ^{vc} ^{vd} ^{ve} ^{vf} ^{vg} ^{vh} ^{vi} ^{vj} ^{vk} ^{vl} ^{vm} ^{vn} ^{vo} ^{vp} ^{vq} ^{vr} ^{vs} ^{vt} ^{vu} ^{vv} ^{vw} ^{vx} ^{vy} ^{vz} ^{wa} ^{wb} ^{wc} ^{wd} ^{we} ^{wf} ^{wg} ^{wh} ^{wi} ^{wj} ^{wk} ^{wl} ^{wm} ^{wn} ^{wo} ^{wp} ^{wq} ^{wr} ^{ws} ^{wt} ^{wu} ^{wv} ^{ww} ^{wx} ^{wy} ^{wz} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{xx} ^{xy} ^{xz} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{yx} ^{yy} ^{yz} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{zx} ^{zy} ^{zz} ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gg} ^{gh} ^{gi} ^{gj} ^{gk} ^{gl} ^{gm} ^{gn} ^{go} ^{gp} ^{gq} ^{gr} ^{gs} ^{gt} ^{gu} ^{gv} ^{gw} ^{gx} ^{gy} ^{gz} ^{ha} ^{hb} ^{hc} ^{hd} ^{he} ^{hf} ^{hg} ^{hh} ^{hi} ^{hj} ^{hk} ^{hl} ^{hm} ^{hn} ^{ho} ^{hp} ^{hq} ^{hr} ^{hs} ^{ht} ^{hu} ^{hv} ^{hw} ^{hx} ^{hy} ^{hz} ^{ia} ^{ib} ^{ic} ^{id} ^{ie} ^{if} ^{ig} ^{ih} ⁱⁱ ^{ij} ^{ik} ^{il} ^{im} ⁱⁿ ^{io} ^{ip} ^{iq} ^{ir} ^{is} ^{it} ^{iu} ^{iv} ^{iw} ^{ix} ^{iy} ^{iz} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ky} ^{kz} ^{la} ^{lb} ^{lc} ^{ld} ^{le} ^{lf} ^{lg} ^{lh} ^{li} ^{lj} ^{lk} ^{ll} ^{lm} ^{ln} ^{lo} ^{lp} ^{lq} ^{lr} ^{ls} ^{lt} ^{lu} ^{lv} ^{lw} ^{lx} ^{ly} ^{lz} ^{ma} ^{mb} ^{mc} ^{md} ^{me} ^{mf} ^{mg} ^{mh} ^{mi} ^{mj} ^{mk} ^{ml} ^{mm} ^{mn} ^{mo} ^{mp} ^{mq} ^{mr} ^{ms} ^{mt} ^{mu} ^{mv} ^{mw} ^{mx} ^{my} ^{mz} ^{na} ^{nb} ^{nc} nd ^{ne} ^{nf} ^{ng} ^{nh} ⁿⁱ ^{nj} ^{nk} ^{nl} ^{nm} ⁿⁿ ^{no} ^{np} ^{nq} ^{nr} ^{ns} ^{nt} ^{nu} ^{nv} ^{nw} ^{nx} ^{ny} ^{nz} ^{oa} ^{ob} ^{oc} ^{od} ^{oe} ^{of} ^{og} ^{oh} ^{oi} ^{oj} ^{ok} ^{ol} ^{om} ^{on} ^{oo} ^{op} ^{oq} ^{or} ^{os} ^{ot} ^{ou} ^{ov} ^{ow} ^{ox} ^{oy} ^{oz} ^{pa} ^{pb} ^{pc} ^{pd} ^{pe} ^{pf} ^{pg} ^{ph} ^{pi} ^{pj} ^{pk} ^{pl} ^{pm} ^{pn} ^{po} ^{pp} ^{pq} ^{pr} ^{ps} ^{pt} ^{pu} ^{pv} ^{pw} ^{px} ^{py} ^{pz} ^{qa} ^{qb} ^{qc} ^{qd} ^{qe} ^{qf} ^{qg} ^{qh} ^{qi} ^{qj} ^{qk} ^{ql} ^{qm} ^{qn} ^{qo} ^{qp} ^{qq} ^{qr} ^{qs} ^{qt} ^{qu} ^{qv} ^{qw} ^{qx} ^{qy} ^{qz} ^{ra} ^{rb} ^{rc} rd ^{re} ^{rf} ^{rg} ^{rh} ^{ri} ^{rj} ^{rk} ^{rl} ^{rm} ^{rn} ^{ro} ^{rp} ^{rq} ^{rr} ^{rs} ^{rt} ^{ru} ^{rv} ^{rw} ^{rx} ^{ry} ^{rz} ^{sa} ^{sb} ^{sc} ^{sd} ^{se} ^{sf} ^{sg} ^{sh} ^{si} ^{sj} ^{sk} ^{sl} ^{sm} ^{sn} ^{so} ^{sp} ^{sq} ^{sr} ^{ss} st ^{su} ^{sv} ^{sw} ^{sx} ^{sy} ^{sz} ^{ta} ^{tb} ^{tc} ^{td} ^{te} ^{tf} ^{tg} th ^{ti} ^{tj} ^{tk} ^{tl} ^{tm} ^{tn} ^{to} ^{tp} ^{tq} ^{tr} ^{ts} ^{tt} ^{tu} ^{tv} ^{tw} ^{tx} ^{ty} ^{tz} ^{ua} ^{ub} ^{uc} ^{ud} ^{ue} ^{uf} ^{ug} ^{uh} ^{ui} ^{uj} ^{uk} ^{ul} ^{um} ^{un} ^{uo} ^{up} ^{uq} ^{ur} ^{us} ^{ut} ^{uu} ^{uv} ^{uw} ^{ux} ^{uy} ^{uz} ^{va} ^{vb} ^{vc} ^{vd} ^{ve} ^{vf} ^{vg} ^{vh} ^{vi} ^{vj} ^{vk} ^{vl} ^{vm} ^{vn} ^{vo} ^{vp} ^{vq} ^{vr} ^{vs} ^{vt} ^{vu} ^{vv} ^{vw} ^{vx} ^{vy} ^{vz} ^{wa} ^{wb} ^{wc} ^{wd} ^{we} ^{wf} ^{wg} ^{wh} ^{wi} ^{wj} ^{wk} ^{wl} ^{wm} ^{wn} ^{wo} ^{wp} ^{wq} ^{wr} ^{ws} ^{wt} ^{wu} ^{wv} ^{ww} ^{wx} ^{wy} ^{wz} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{xx} ^{xy} ^{xz} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{yx} ^{yy} ^{yz} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{zx} ^{zy} ^{zz} ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gg} ^{gh} ^{gi} ^{gj} ^{gk} ^{gl} ^{gm} ^{gn} ^{go} ^{gp} ^{gq} ^{gr} ^{gs} ^{gt} ^{gu} ^{gv} ^{gw} ^{gx} ^{gy} ^{gz} ^{ha} ^{hb} ^{hc} ^{hd} ^{he} ^{hf} ^{hg} ^{hh} ^{hi} ^{hj} ^{hk} ^{hl} ^{hm} ^{hn} ^{ho} ^{hp} ^{hq} ^{hr} ^{hs} ^{ht} ^{hu} ^{hv} ^{hw} ^{hx} ^{hy} ^{hz} ^{ia} ^{ib} ^{ic} ^{id} ^{ie} ^{if} ^{ig} ^{ih} ⁱⁱ ^{ij} ^{ik} ^{il} ^{im} ⁱⁿ ^{io} ^{ip} ^{iq} ^{ir} ^{is} ^{it} ^{iu} ^{iv} ^{iw} ^{ix} ^{iy} ^{iz} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ky} ^{kz} ^{la} ^{lb} ^{lc} ^{ld} ^{le} ^{lf} ^{lg} ^{lh} ^{li} ^{lj} ^{lk} ^{ll} ^{lm} ^{ln} ^{lo} ^{lp} ^{lq} ^{lr} ^{ls} ^{lt} ^{lu} ^{lv} ^{lw} ^{lx} ^{ly} ^{lz} ^{ma} ^{mb} ^{mc} ^{md} ^{me} ^{mf} ^{mg} ^{mh} ^{mi} ^{mj} ^{mk} ^{ml} ^{mm} ^{mn} ^{mo} ^{mp} ^{mq} ^{mr} ^{ms} ^{mt} ^{mu} ^{mv} ^{mw} ^{mx} ^{my} ^{mz} ^{na} ^{nb} ^{nc} nd ^{ne} ^{nf} ^{ng} ^{nh}

DE GRA. ET LIB. ARB.

determinetur à Deo : postquam autem determinata est, non potest non agere. Ergo hæc sententia liberum arbitrium euertit. 7. Si Deus necessario ageret, & humanam determinaret voluntatem : hæc necessario agere. At eadem est ratio, si voluntatem determinet liberè. Nam actus voluntatis, non ideò liber est, quia liberè procedit à Deo. alioquin sequeretur actiones pecudum liberas esse. 8. posita hæc determinatione, non minus erit Deus causa peccati, quam boni voluntatis actus. Nam si Deus in omni actu positiuo, voluntatem determinat, & mouet : certè determinabit, & mouebit quoque ad volendum furtum, mendacium, &c.

Explicatur una ratio concordia diuine cooperationis cum libero-arbitrio.

CAP. XV.

^a Scoti, Arim.
Gabrielus 2.
dist. 37.

QUARTA ^a responsio, Deum non mouere ipsam voluntatem: sed eodem instanti temporis, & natura: quo ipsa determinat seipsam, eodem Deum se determinare, sine influere, nò in ipsam voluntatem: sed in ipsum effectum, illum producendo in genere causa prime. Ita enim vterque liberè aget: & tamè alter, sine alio nihil producet. Quia tamen Deus nondecrenit, dumtaxat operari, nisi habito respectu ad determinationem voluntatis. liberam: propterea dixisse nonnullos, voluntatem prius operari natura, quam Deum, non prioritate instantis in quo, sed à quo.

Obijcitur Primò, inter primam, & secundam causam est quidam essentialis ordo, vt prima secundam moueat.

Respondeo, id esse verum, inter causam principalem & instrumentariam. At si causa secunda, non

fit instrumentum proprie: talis quoque ordo necessarius non erit: sed solum, vt vna sit perfectione, illimitatione, & necessitate prior altera.

Secundò, indicat scriptura homines esse instrumenta Dei. Ergo eorum voluntas mouetur Physice à Deo.

Respondeo, dici instrumenta metaphoricè tantum: quòd sit Deo facile animos eorum inflectere: quomodo artificii instrumenta sua.

Tertiò: Si Deus operatur: quia voluntas operetur. Deus à voluntate pendebit.

Respondeo, Non pendere: tum quod eam libere creauerit. tum quòd libere se determinauerit ad concurrendum in effectu cum illà. tum quia, absolute si vellet, reuera non concurreret.

Quartò, applicatio voluntatis est aliquid. At Deus est omnium causa. Ergo & applicationis, siue determinationis huius.

Respondeo primò, in ipsa determinatione hæc considerari posse. 1. ipsam voluntatem. [2. quod sinat se à ratione duci. 3. iudicium vltimum practicum.] 4. actionem voluntatis. 5. egressum actionis à voluntate, siue respectum actionis ad voluntatem, tanquam ad causam: iuxta primum, cum non sit nisi negatio, applicatio voluntatis non erit aliquid: iuxta cætera, aliquid erit: sed nullum horum applicationis rationem habebit, præter ipsum respectum, qui proprie non fit, sed consequitur ad actionem quæ fit. Minor argumenti admititur.

Ad conclusionem, Deum esse huius applicationis causam, non vt terminū respectus, sed causam actionis ad quam sequatur respectus. Et proinde ipsam applicationem non referri ad Deum, sed ad voluntatem solum: quia respectus actionis voluntatis ad voluntatem vt ad causam, [quatenus vult hoc & non illud,] ad solam voluntatem refertur.

[Respondeo; 1. siue applicationem voluntatis fit vltimum iudicium practicum, cum illa negatio-

DE GRA. ET LIB. AR.

ne, quod finat se voluntas à ratione duci: siue sit aliud: Deum quidem esse huius applicationis causam: sed non per modum determinantis, sed tantum suo modo concurrentis cum ipsa determinatrice ad determinationem.]

Quintò, actio voluntatis, est actus vitalis, & immanens. Igitur nequit fieri, nisi à principio intrinseco, & vitali. Ergo Deus solum concurrat ad hanc actionem, voluntate mediâ. Ad consequ. addendum esse: *vel ab extrinseco modificato, & determinato ab intrinseco*: cuiusmodi est concursus Dei ad actionem voluntatis.

Sextò, Providentia Dei ad singularia quæque se extendit. Igitur Deus ab æterno, omnes determinavit effectus, & consequenter omnes causas secundas ad effectuum productionem.

Respondeo, determinasse effectus, sed non ante prævisionem secundarum causarum, præsertim contingentium, atque liberarum: rursus alios determinavit se operante, vel cooperante: alios se permittente.

Septimò, si Deus non determinasset omnia, ante prævisionem secundarum causarum, non posset futura certo scire. Non in seipsis: quia non sunt: non in causis, quia sunt indeterminatæ: neque in idea, quia illa simpliciter repræsentat possibilia solum: neque in æternitate, quia tempus futurum cum nondum sit nequit coexistere æternitati.

Respondeo, 1. difficile esse intelligere quomodo Deus cognoscat contingentia futura. 2. probabile esse Deum non videre actiones voluntatis nisi in ipsa voluntate: cuius, propter, infinitam suæ scientiæ perfectionem, cognoscit omnes quoquo modo exprimi, conferri, & aptari possint habitudines, ac liberæ determinationes. [cum enim non sint, nisi infinitæ, facile ab infinita Dei scientia scrutari poterunt.] 3. quidquid sit de nostro intelligendi modo: Deum à parte rei, habere ex perfectione suæ naturæ, siue scientiæ simplicis intelli-

gentiæ omnes voluntates, & alias quascumque res distincte ^b expressas quibuscumque modis poni vel exprimi possint, sine effectibus, & cum effectibus: aut alia quavis ratione. Quare sicut artifex, cui plures eiusdem rei efficiendæ essent in animo propositi modi, accedente determinatione suæ voluntatis secundum vnum aut alterum modum: si nullus impedire valeat effectum, & artifex mutabilis non sit, certissimè sciet talem effectum futurum. Sic cum Deus ex tot sibi distinctè propositis decreuerit hoc, vel illud fieri, certissime sciet scientia visionis, hoc ita futurum.]

*Explicatur altera concordia libertatis
cum cooperatione Dei.*

CAP. XVI.

VINTA^a Responsio, eodem instanti, *Et* voluntatem moueri à Deo, siue applicari ad opus: *Et* voluntatem ipsam liberè se mouere. Quia applicatio illa Dei liberam sequitur determinationem volun-

tatis. Hæc enim applicatio, non ^b est quædam virtus impressa, distincta à virtute naturali rei: sed vsus ipsius naturalis virtutis, prout mouetur à Deo. Non mouetur autem ab eo, nisi iuxta dispositionem voluntatis. Hæc verò dispositio, non est quædam positiva actio: sed negatiua voluntatis determinatio, præcedens tum influxum Dei: tum voluntatis elicitum actum: qua scilicet voluntas finit se moueri ab obiecto per rationem propositam: vel non finit. Quæ determinatio cum sit in potestate voluntatis, sit, vt liberè, & tamen infallibiliter voluntas moueatur à Deo. Nam si voluntas se sinat moueri: quod, qua ratione fiet (Deus opti-

^b [Quare (verbi gratia) videt voluntatem sine suo, & cum suo expresso actu: quibuscumque modis, aut rationibus, aut respectibus produci potest: videt eandem cum aliqua parte: Et cum omnibus actibus, similiter, quocumque modo coaptari possunt. videt eundem homi-

nem damnatum, & saluatum. Ac similia infinita.]
^a D. Thom. 1. p. 9. 105. ar. 5. *Et* lib. 3. contra Gent. 70. ^b vide tom. 3. lib. 2. de Sacram. in genere cap. 11.

DE GRA. ET LIB. ARB.

^c [*secundum hanc sententiã, aliud est, ipsa determinatio, aliud applicatio voluntatis. Nam determinatio est ipsa negatio qua finit, vel non finit se voluntas moueri: applicatio vero est ipsa motio Dei, qua voluntatem ad opus applicat: sine actio ipsa voluntatis ut mota à Deo iuxta dispositionem subiecti: nimirum iuxta determinationem illam negativam: quam Deus optimè prauddit.*]

me nouit) Deus eam ^c applicabit ad opus: si Deus prouideat, eam non passuram se moueri: neque Deus decernet eam applicare. At posito decreto applicationis, iuxta dispositionem voluntatis, iam non poterit res aliter se habere: sed necessario sequetur effectus: quomodo posita libera actione in actu: quando est, non poterit non esse.

Ad argum. Ergo cap. 14. propositum respondetur, in forma, decreuisse Deum ab æterno omnia: sed humanos actus, non nisi præcognita dispositione voluntatis nostræ.

Ad confirmationem. 1. quod Deus aliquando expeditum cõsiliu suppeditet: aliquando non: id minime nostram necessitare voluntatem. alioquin sapientes, & eloquentes homines, qui suos auditores facile inflectunt, eos libero arbitrio priuarent. 2. in rebus arduis sæpe occurrere consiliu quia uigilat, & seipsum erigit animus: non occurrere in minimis, quia negligimus nosmetipsos.

dispositionem subiecti: nimirum iuxta determinationem illam negativam: quam Deus optimè prauddit.]

LIBER QUINTVS.
DE GRATIA, ET
LIBERO ARBITRIO.

*In quo tractatur de libertate arbitrii
circa res morales.*

*Possitne homo viribus natura, sine auxilio
gratia specialis verum aliquod
morale cognoscere.*

CAP. PRIMVM.

ER, *auxilium gratia*, non intelligitur, *gratia iustificans*: sed simpliciter *motio diuina*, qualem possunt etiam peccatores habere. Verum morale, hic, non consideratur ^a generaliter, & nudè sumptum: sed cum omnibus ^b circumstantijs, requisitis

^a ut Deum esse colendum: venerandos parentes, &c. Id enim non minus facile intelligi potest, quàm verum naturale Theoreticū.
^b ut temporis, loci, personæ, &c.

^c Arimin. 2. dist. 26. q. 1. ar. 1. conclus. 2. Capreoli. 2. dist. 28. q. unica ar. 3. in respons. ad argumenta contra primam conclusionem.

^d Alberti 2. dist. 28. ar. 1. Bonau. ibid. ar. 2. qu. 3. Scoti. ibid. q. unica D. Thom. 1. 2. q. 109. ar. 1. & communis.

ut sit actio voluntatis, & actio virtutis. Nōmine cognitionis non intelligimus simplicem apprehensionem: aut ultimum iudicium practicum: sed iudicium precedens imperium, quale inter consultandum exerceri solet.

Prima ^c opinio contendit, nullum verum morale, posse in statu corrupta natura, ab ullo intellectu humano, cognosci, sine Dei auxilio speciali.

Secunda, ^a posse aliquod percipi, cum solo generali auxilio.

Secunda opinio probatur.

CAP. II.

^a Psal. 4. v. 6.^b 7.^b Psal. 57. v. 1.^c v. 21.

^a v. 14. ὁ ἄν
 ἄνθρωπος τὸ μὴ νό-
 μον ἔχει, φύ-
 σις τοῦ νόμου
 ποιῶν, οὗτοι νόμον
 μὴ ἔχοντες, ἐαυ-
 τοῖς εἰσι νόμος.

v. 15. οἱ πῦες ἐν-
 δίκουνται τὸ
 ἔργον τοῦ νόμου
 γεγῆσθαι ἐν ταῖς
 καρδίαις αὐτῶν
 συμπαρεστυ-
 σις αὐτῶν τῆς
 συνειδήσεως.

^e lib. de Spiri-
 tu, & littera
 cap. 26. & 27.
^f 4. in Iulian.
 3. in Psal. verò
 118. conc. 25.
 nostram solam
 sequitur.

RIMÒ ex scripturis ^a Multi dicunt
 quis ostendit nobis bona? Signatum est
 super nos lumen vultus tui Domine. ^b Si
 verè utique iustitiam loquimini, rectè iu-
 dicare filij hominum. Rom. 1. ^c Cum
 Deū cognovissent, non sicut Deum glorifi-
 caverunt. & cap. 2. ^d Cum gentes, quæ legem non ha-
 bent naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, eiusmodi le-
 gem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt, opus le-
 gis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis
 conscientia ipsorum.

Respondetur primò, his in locis agi, de princi-
 piis vniuersalibus.

Contra. malè accusarentur, non fecisse, quæ lu-
 men rationis dictabat, si particularia (quæ sola
 proprie præcipiuntur) non possent ex ipso lumine
 cognosci.

Secundò, Paulum Rom. 2. agere de gentibus
 conuersis ad fidem. 1. quia ita interpretatur ^e Aug.
 2. quia Paulus ibidem ait factores legis iustificari:
 constar autem sine fide, nullum iustificari.

Negatur propositio. Ad primam probationem.
 Sanctum Aug. utramque ^f sequi expositionem:
 verum communioem esse, Paulum de infidelibus
 agere. 1. quia vox gentes ubique fere usurpatur in
 scriptura, pro infidelibus. 2. malè dicerentur Chri-
 stiani sine lege perire, aut legem non habere. 3. quia lo-
 quitur Paulus de cognitione & actione naturali
 qua quæ legis sunt observantur.

Ad 2. probationem per, factores legis significari
 totius legis observatores. Paulus autem non dixit, gen-
 tes totam observare legem. Ergo per factores legum,
 gentes non intelliguntur.

Probatur

Probatur secundo nostra opinio ex PP. Chryso. & sufficientem (inquit) magistrum habemus conscientiam, & fieri non potest, ut quis illo adiumento priuetur. Nam simul cum fornicatione hominis implantata est scientia faciendorum & non faciendorum. Hierony. ^h Lex qua in corde scribitur, omnes continet nationes, & nullus est qui hanc legem nesciat: unde omnis mundus sub peccato est, & uniuersi homines prauaricatores legisunt: & idcirco iustum iudicium Dei est. August. ^l Manus formatoris nostri in ipsis cordibus veritas scripsit: quod tibi non vis fieri, ne facias alteri. Hoc & antequam lex daretur, nemo ignorare permissus est, ut esset, unde iudicarentur, & quibus lex non esset data. Prosper. ^k Quis ambigat, hanc sapientiam, humano generi, ad temporalis vite utilitatem, ex natura à Deo condita superesse reliquit? Si enim nec ad ista terrena ordinanda rationalis animi vigeret ingenium, non vitiata esset, sed extincta natura.

Tertiò, Pharaò rex perditissimus cognouit aliquod verum morale cum ait ^l Peccaui, Dominus iustus: ego, & populus meus impij. At non est verisimile habuisse dumtaxat speciale auxilium cum dicatur ibidem: ^m Indurauit Dominus cor Pharaonis.

Quartò, omnis potentia naturalis, potest circa obiectum sibi proportionatum, aliquem actum exercere, cum solo generali auxilio: alioquin superuacanea esset. At intellectus est naturalis potentia, & eius proportionatum obiectum, est verum morale, siue in vniuersum, siue in particulari. Ergo, &c.

Quintò, homo sine auxilio speciali cognoscit prima principia moralia. Ergo poterit similiter faciles saltem conclusiones inde deducere. Incredibile siquidem est, hominem scire sine speciali auxilio, non licere furari: & hanc, vel illam rem, non esse suam: Attamen scire non posse, sine speciali auxilio, hanc rem non licere furari.

^g homil. 54. in Genesim.

^h epist. ad Alagisiam, q. 8.

^l in Psal. 57.

^k cap. 22. contra Collatorē: Fulgentius cap. 26. de Incarn. & Gratia Christi.

^l Exodi. 9. v. 27.

^m v. 12.

Soluuntur obiectiones.

CAP. III.

^a 2. Cor. 3. v.
 γ. οὐχ ὅτι ἡμε-
 νοί ἐσμὲν non
 quod sufficien-
 tes simus ἀφ'
 ἑαυτῶν λογί-
 ζομεν ὡς ἐξ
 ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ
 ἡμεῖς ὅτις ἡμεῖς
 ἐκ τοῦ θεοῦ.

^b ita Aug. I.
 de Predestina-
 tione SS. cap. 2.
 & Concil.

Arausicanum
 2. can. 7.

^c Psal. 93. v.

II.

^d v. 12.

^e can. 4.

^f can. 9.

^g can. 22.

^h epist. 105.

^a R I M Ò, ^a Non sumus sufficientes (in-
 quit Paulus) cogitare aliquid ex nobis,
 tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra
 ex Deo est.

Respondet, ^b loqui Paulum de
 cogitatione ordinata ad gratiam iu-
 stificationis, vel meritum vitæ æternæ. Propterea
 enim subiunxit: Qui idoneos nos fecit ministros, &c.

Secundò, ^c Cogitationes hominum vanae sunt.

Respondet id verum: quoniam quatenus pro-
 cedunt ex solis viribus naturæ, non pertinent ad
 salutem: idè enim subiungit propheta: ^d Beatus
 homo quem tu erudieris Domine.

Tertiò, Donum Dei est (inquit ^e concilium Mi-
 keuit.) & scire quid facere debeamus, & intelligere ut
 faciamus.

Respondet loqui de cogitatione legis diuinæ.
 Quia enim Pelagiani, fatentur quidem, legem di-
 uinam, esse Dei donum: non tamen eius cognitio-
 nem, & obseruationem. Propterea voluit Conci-
 lium definire, esse Dei donum utrumque.

Quartò, Diuini est muneris cum rectè cogitamus: in-
 quit ^f Concil. Arausic. Item: ^g Nihil habet homo
 suum præter mendacium, & peccatum: si quis autem veri-
 tatem, & iustitiam habet, ab eo fonte habet, quem debe-
 mus sitire in hac eremo. Et ^h August. Nemo rectè sa-
 pit, rectè intelligit, nisi acceperit spiritum sapientiæ &
 intellectus.

Responsio ut ad primum: in his enim reuera quæ
 ad salutem conducunt, nihil homo de suo præter
 mendacium, & peccatum habet.

Quintò, per Adami peccatum, ignorantia vul-
 nus accepimus à quo per solū Christum sanamur.

Respondet, hoc vulnus non extinxisse, sed so-
 lum debilitasse intellectum.

Sextò, ex cognitione veri moralis, acquiritur prudentia. At prudentia non est sine virtutibus omnibus, omnes autem virtutes, viribus naturæ comparari nequeunt.

Respondeo. 1. falsam esse Maiorem de vno, aut altero actu cognitionis. 2. falsam esse Minorem de prudentia inchoata, ac imperfecta.

Septimò, cognitionem veri moralis sancti à Deo petere solent: Psal. 118. ¹ *Da mihi intellectum*, ² *scrutabor legem tuam*. Itē: ^k *Iustificaciones tuas doce me*. ¹ v. 34. ^k v. 134.

Respondeo, eos petere, tum maiorem circa naturalia cognitionem, tum perfectam intelligentiam circa legem diuinam.

Octauò si aliquod verum morale cognosci posset viribus naturæ. Ergo & omne.

Negatur conseq. quia aliud alio magis à principiis distat: difficiliusque percipitur.

Nonò, ergo poterimus gloriari aliquid habere ex nobis: contra Apostolum.

Respondeo. 1. loqui ¹ Paulum de gloriatione in supernaturalibus donis, maximè fidei. 2. negatur propositio: quia quidquid sumus, à Deo habemus: sine cuius generali auxilio, nec quidquam cognoscere, aut agere valeremus. ¹ ita Aug. 1. ² de Predest. SS. cap. 4. & 5.

De viribus humana voluntatis circa bonum morale opiniones.

CAP. IIII.

PRIMA opinio ^a Pelagianorum est: *viribus natura posse hominem, omnia moralia implere mandata.*

Secunda ^b Lutheranorum, *solis viribus natura, nihil boni moralis fieri posse: imo sine fide omnes actiones, peccata esse.*

Tertia Catholicorum omnium: *non posse vlla fieri seqq.*

^a apud Aug. libro de heresibus cap. 88.

^b Luther. ass.

ar. 6. & 36.

Melancth. in Apologia Con-

fess. Augustina

Caluin. 2.

Inst. 3. §. 1. &

DE GRA. ET LIB. ARB.

meritoria vite eterna opera, solis natura viribus. Non tamen propterea esse peccata, opera omnia qua iustificationem præcedunt. De actibus autem moralibus, quoad substantiam, non satis conueniunt inter se.

PRIMA PROPOSITIO.

Non potest homo solis natura viribus omnia præcepta implere longiore aliquo tempore, quo varia obseruanda occurrunt.

^a u. 27.

^b u. 3. το

ἀδύνατον τῷ νό-
μου, ἐν ᾧ καθέ-
νη, διὰ τῆς σαρ-
κός, ὁ θεὸς τὸν
ἑαυτῷ ὄντι σώμα-
ψας ἐν δμοίω-
ματι σαρκός·
ἀμαρτίας, καὶ
καὶ ἀμαρτίας
καὶ τέλει τῷ
ἀμαρτῶν ἐν τῇ
σαρκί.

^c cap. 7.

^a Rom. 8. vo-
catur lex mo-
ralis, lex pecca-
ti, & mortis.
1. Corinth. 15.
dicitur virtus
peccati 2. Cor.
3. vocatur lite-
ra occidens.

^e 23. ἐὰν πρὶς
ἀγαπᾷ με, τὸν
λόγον μου τη-
ρήσει.

CAP. V.

ROBATVR, Primò, quia scri-
ptura passim tribuit gratiæ, ob-
seruationem legis Ezech. 36. ^a
Spiritus meus ponam in medio ve-
stri, & faciam ut in præceptis meis
ambuletis. Rom. 8. ^b Quod impos-
sibile erat legi, in quo infirmabatur

per carnem, Deus filium suum misit in similitudinem carnis
peccati, & de peccato damnavit peccatum, ut iustificatio
legis impleretur in nobis. Non dubium est autem, lo-
qui Paulum de naturalibus præceptis, cum in-spe-
cie ^c differat de præcepto: Non concupisces.

Secundò, obseruatio mandatorum, secundum
substantiam operis, requirit, ita obseruari præce-
ptum, ut non fiat homo reus quasi omiserit aliquid
circa impletionem præcepti. At ^d scriptura docet,
non posse legem moralem, ita viribus naturæ im-
pleri: quin semper homo maneat reus circa huius-
modi legem. Ergo, &c.

Tertiò, inter moralia præcepta, quædam sine
speciali dono seruari non possunt, ut Continentia.
Sap. 8. v. 21.

Quartò, obseruatio legis moralis secundum
substantiam, est signum Charitatis Ioan. 14. ^e Si

qui diligit me, ¹ sermones meos seruat. At nequit Charitas viribus naturæ haberi. Ergo. &c.

Quintò, ex traditione Ecclesiæ Concil. Mileuit.

² Placuit ut quicumque dixerit, idè nobis gratiam iustificationis dari, ut quod facere per liberum iubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam: tanquam, etsi gratia non daretur: non quidem facile, sed tamen possemus etiam sine illa, diuina implere mandata, Anathema sit. Innocent. 1. ^h Negantes auxilium Dei, hominem sibi posse sufficere: nec gratia hunc egere diuina affirmant: qua priuatus necesse est diaboli laqueis irretitus occumbat: dum ad omnia vitæ perficienda mandata sola libertate contendat. Cœlestin. 1. Epistol. ad Gallos. ¹ August. Iustitiæ præcepta omni ex parte implere non possumus, nisi adiunemur à Deo.

Sextò, natura humana, per peccatum Adæ, auersa est à Deo, & inclinata ad creaturas: vnde finem vltimum, propensione quadam, constitutum habet in creatura. Ergo quando occurrunt aliqua agenda, vel cuitanda, quasi naturaliter inclinatur ad malum ex fine illo præconcepto, & violenter flectitur ad bonum. Atque idè erit necessaria vis quædam, præter facultatem naturæ, vt homo perpetuo vigilet, præmeditetur, ac omnibus difficultatibus occurrat,

Soluuntur obiectiones.

CAP. VI.

PRIMA Deuteron. 30. ² Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi non supra te est, neque procul.

Respondeo 1. ^b cum Augustino, loqui Scripturâ ad homines per gratiam sanatos præmittitur enim: Circumcidet Dominus cor tuum, & cor seminis tui. &c. 2.

^a v. 11.

^b libro de perfectione Iustitiæ.

^c v. 6.

X iij

^f ibi agi de moralibus præceptis patet:

quod tum, cap.

15. v. 12. tum,

14. v. 34. exprimat præceptum

dilectionis pro-

ximi in quo

omnis lex in-

stauratur. Nã,

qui diligit pro-

ximum legem

adimpleuit. agi

etiam de mora-

libus præceptis

quoad substan-

tiam, constat,

tum quia ine-

ptum esset di-

cere, signum

dilectionis Dei,

esse obseruatio-

nem mandato-

rum ex dile-

ctione Dei. tñ

quod, signum

debet visibile

esse. At modus

diligendi ex

Charitate in-

ternus est.

² can. 5.

^h epistol. ad

Concil. Mile-

uit. apud Aug.

epistola 93.

¹ 2. de peccat.

mer. 5.

DE GRA. ET LIB. ARB.

^d in hunc
Deuteronomij
locum.

• Ecclesiastici
15. v. 16.

Cum ^d Abulensi, loqui Moſem de facilitate cognoscendæ legis.

Secunda, ^c *Si volueris mādāta ſeruare, cōſeruabunt te.* Reſpondeo ad hunc, & ſimiles locos, ſolum de-
monſtrari in noſtro ſitum eſſe arbitrio, mādāta ſeruare, necne: ſed non propterea excludi gratiam, ſine qua impleri nequeunt: ſicut non excluditur liberum arbitrium in locis quibus neceſſitas gratiæ probatur.

Tertia, Chryſoſto. in 2. Rom. ait gentes omnia quæ legis ſunt impleſſe.

Reſpondeo loqui de impletione alicuius legis non omnium.

Quarta, præcepta naturalia habent proportionē cum viribus naturæ: & proinde poſſunt naturaliter impleri. At idem poteſt natura infirma (quamuis ægre) ac ſana. Ergo poterunt in naturā infirmā, etiam obſeruari.

Ad Maiorem, veram eſſe ſi natura ſit ſana. At talis nequit eſſe, etiam in puris naturalibus ſine auxilio ſpeciali.

Ad Minorem negatur [1. quia nec æger corpore poteſt æque ac ſanus non enim graue pondus portabit, fugiet celeriter, aggredietur arduum viribus corporis, opus &c. 2. Quia etſi poſſet: non tamen æque perfecte. Nam quocumque medio vtratur æger non tanta perfectione ambulabit, quanta ſanus.] 3. quia etſi poſſet æque perfecte non tamē abſque adminiculo. Etſi enim gravis æger ambulare queat non tamen ſine baculo.

Quinta, Deus impoſſibilia non præcepit. Reſpondeo, id verum: quia ſemper adeſt cum auxilio ſufficienti.

Sexta, poteſt ſuis viribus homo vnum ſeruare præceptum. Igitur & omnia.

Negatur conſeq. quia omnia non ſunt eiſdem facilitatis.

Septima poteſt ad breue tempus ſeruare omnia. Ergo & ad longum.

Respondeo: 1. falsum esse Antecedens: si ad bre-
ne tempus occurrant affirmatiua, & negatiua simul
obseruanda: si autem non nisi occurrat vnum ali-
quod affirmatiuum facile: verum esse potest Ante-
cedens. 2. Negatur consequens: quia etsi per actus
generentur habitus: atque facilitas ad agendū pau-
latim acquiratur. Non tamen hæc facilitas commu-
niter habet notabilem effectum, nisi post longum
tempus: At interim occurrunt ^f nouæ, & grauio-
res difficultates: viresque naturæ deprimuntur la-
bore. Quare nisi desuper adsit auxilium homo nō
poterit stare.

^f sine ratione
obiectionum, si-
ue tēstationum,
sine quarundā
circumstantiarū
aliarum quarū-
cumque.

SECUNDA PROPOSITIO.

*Non potest solis natura viribus vlla vera
tentatio superari.*

CAP. VII.

SENSVS propositionis est: non posse
tentationem non quidem leuem sed urgen-
tem, viribus natura superari, sine auxilio
speciali Dei: siue quod Deus remoueat
occasionem peccandi: vel non permit-
tat Diabolum sœuire quantum vellet, siue quocū-
que alio modo Deus iuuat.

Probatur, Primò, ex Sap. 8. Nemo potest esse con-
tinens nisi Deus det. At non est difficile continere
quando nulla vrget tentatio. Ergo hic locus de tē-
tationis tempore intelligendus est.

Secundò, quia ^a scriptura victoriam in tentatio-
ne, suppliciter tribuit Deo.

Tertiò, ex traditione Ecclesiæ. Sydon. Palæsti-
na apud Aug. ^b Fateatur (Pelagius) quando contra
tentationes, concupiscentiasque illicitas dimicamus quam-
uis & illic habeamus propriam voluntatem, non tamen,
ex illa, sed ex adiutorio Dei nostram prouenire victoriā.

Mileuit. ^c Epistola ad Innocentium: ipse ^d In-

^a Psal. 17. v.
32. Quoniam
in te eripiar à
tēstatione Psal.
26. v. 15. Psal.
117. vers. 13.
Matth. 6. v. 13.
Et ne nos in-
ducas in tenta-
tionem. item
cap. 26. v. 41.

^b epist. 106.
^c 91. apud
Augustinum.
^d epistola ad
Concil. Carth.
apud Aug. 91.

DE GRA. ET LIB. ARB.

nocent. Quotidiana præstat ille remedia, quibus nisi freti, confisque nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores. Necesse est enim ut quo auxiliante vincimus, eodem rursus non adiuvante vincamur.

^c apud Celestinum epistola ad Gallos ca. 9. ^f sup. cap. 6. ^g serm. 7. de orat. Domini ca. Quando (inquit) rogamus, ne in tentationem incidamus, admonemur infirmitatis, & imbecillitatis nostra: dum sic rogamus, ne quis se insolenter extollat: ne quis sibi superbe, atque arroganter aliquid assumat.

^h libro Moraliū summarū, Summa 62. cap. 3. ⁱ homil. 24. in 1. Corinth. ^k in Psal. 43. ^l libro de perfectione Iustitiæ. ^m in Psal. 3. Pœnitentialem, explicans illud: Ne derelinquas me Domine, Deus meus.

ⁿ Cyprian. ^o Basil. Oportet ad tempus ab insidiaribus discedere: Vbi tamen quis permissus est in tentatione incidere, euentum, ut sufferre possit, & voluntatem Dei per orationem petere.

Chrysostom. ¹ Sunt tentationes quas sufferre non possumus: & quam sunt ille? omnes ut ita dicam: possibilitas enim in Dei nutu est, quam nostra allicimus voluntate.

Ambros. ^k Quis est tam fortis, ut nequaquam in tentationem moveatur, nisi Dominus ei adiutor assistat?

Hierony. 2. aduersus Pelag. August. ¹ Quisquis negat nos orare debere, ne intremus in tentationem: negat autem hoc, qui contendit, ad non peccandum, gratia Dei adiutorium non esse homini necessarium: sed solâ lege acceptâ humanam sufficere voluntatem: ab auribus omnium remouendum, & ore omnium anathematizandum esse, non dubito.

Gregor. ^m Illos proculdubio Dominus reliquit, quibus constantiam in tribulatione non tribuit. Necessario enim sequitur, ut omni tentationi sit subditus, quicumque à Deo fuerit derelictus.

Prosper. ⁿ Quisquis in tribulatione non deficit, ab

aduersus Collatorem, cap. 35.

illo non dubitet se adiuvare, ad quem quotidie corda uniuersorum fidelium clamant: ne nos inferas in tentationem.

Soluuntur obiectiones.

CAP. VIII.

PRIMA, Liberi arbitrij (inquit ^a Hieron. ² in Iovinianum.) nos condidit Deus nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate trahimur: alioquin ubi necessitas, neque damnatio, neque corona est.

Respondco, 1. cum ^b August. loqui Hieron. ^b libro de natura humana, ante peccatum. 2. cum Hieronymo ipso. ^c Qui sustinet tempestatem, vel petra, vel tecti querit refugium: quem hostis persequitur ad muros urbium confugit, ita ^c et homo a principio conditionis sue, Deo utitur adiutore: ^c et cum illius sit gratia, quod creatus est, illiusque misericordie, quod subsistit, ^c et vivit: nihil boni operis potest absque eo, qui ita concessit liberum arbitrium, ut suam, per singula opera, gratiam, non negaret.

Secunda, tentationes oriuntur ex concupiscentia. At rationalis animus naturaliter dominatur concupiscentiae. Igitur potest homo naturae viribus non cedere tentationi.

Ad Minorem [quidquid sit de Maiore] ^a animi ^a post naturam dominari officio, & dignitate: non viribus, scilicet corruptam, & actu: id est proprium esse equidem animae imperium in concupiscentiam habere, verum ipsam saepe saepius non obedire: atque prevalere.

Tertia, ^c D. Thom. docet voluntatem non posse necessitari a passione, nisi passio rationem absorbeat penitus. Ergo quantumcumque passio vigeat, ei poterit viribus naturae homo resistere: quandiu ratio vigebit.

Respondco, 1. loqui D. Thom. de necessitate

DE GRA. ET LIB. ARB.

physica: non morali qua voluntas allicitur quidem sed tamen sæpius infallibiliter. 2. non negare diuino adiuari auxilio voluntatem quando non consentit.

TERTIA PROPOSITIO.

Nulla tentatione urgente, potest homo sine fide, cum auxilio speciali, vel etiam sine illo, bonum aliquod morale perficere.

CAP. IX.

^a Expd. 10. Et

21. quo Deus
benefecit obste-
tricibus Aegy-
ptiæ. Ezech. 19.

v. 18. 19. quo

reddit Deus

mercedem Na-

buchodonosor.

in quem locum

vide Hierony.

^b v. 14.

^c homil. 9.

operis sex die-

rum.

^d hom. 67. ad

populum An-

tioc.

^e in 1. ad Ga-

latas.

^f epist. 103.

ROBATVR Primò, Deus non remunerat malum opus, sed bonum. At ^a legimus remunerasse opera quædam infidelium.

Secundò, Rom. 2. ^b dicuntur gentes, naturaliter ea facere, que legis sunt.

Tertiò, ex PP. Basil. ^c Sunt ^{Et} apud nos virtutes secundum naturam, ad quas familiaritas ipsi anima, non ex doctrina hominum, sed ex ipsa natura inest.

Chrysoft. ^d Non potest malus omnino malus esse, sed euenit ut aliquid habeat boni. Loquitur autem de opere bono non in genere tantum: sed simpliciter: quia illud opponit peccato, ac mercedem illi assignat.

Hierony. ^e Multi absque fide, & Euangelio Christi, vel sapienter faciunt aliqua, vel sanctè: ut parentibus obsequantur, ut inopi manum porrigant, non opprimant vicinos, non aliena diripiant.

August. ^f libro de perfectione iustitiæ obijcien-
ti Cœlestino, non esse necessarium Dei auxilium
ad bona liberi arbitrij opera: quia dixit Apostolus:
Quod vult faciat non peccat si nubat.

Respondet: Quasi pro magno habendum sit, velle nu-
bere. vbi de adiutorio diuinæ misericordiæ opero-

sius disputatur. Quibus verbis indicat velle n-
bere, posse fieri sine speciali auxilio, quod tamen
opus esse bonum ideo constat quia sine peccato
est.

Prosper: & *Nature humane cuius creator Deus est, etiam post prauaricationem, manet substantia, manet forma, manet vita, Et sensus, Et ratio, ceteraque corporis, atque animi bona: quae etiam malis, vitiis,isque non desunt, sed non in illis veri boni perceptio est: quae mortalem vitam habere possunt, eternam conferre non possunt.*

Quartò, sequeretur alioquin melius esse Gentibus (remoto praecepto) bona opera ex obiecto, non facere: quam facere. Quia faciendo peccarēt: non faciendo, non peccarent.

Quintò, si opera sine fide, aut speciali auxilio, semper essent peccata: vel id, quia deest circumstantia finis: vel quia fiunt à peccatore: vel quòd desit proportio cum viribus naturæ: vel quia nimis difficilia, ob rebellionem carnis, & tyrannidem dæmonis. Non primum. tum quia naturaliter possunt Etnici cognoscere, *Deum esse*, ac curam gerere nostri: cui placeant opera bona. tum quia non est necesse omnia opera, vt sint bona, referri in vltimum finem explicite sufficit enim, explicite referri in proximum finem: hinc namque referuntur implicite in vltimum. Tam æquè autem possunt proximum finem, bonum eligere, quam, in arduis & contra naturam, malum, si enim possunt eligere propriam internecionem, aut bonorū proiectionem in mari: quidni, tam æquè saltem, poterunt eligere, aliquos elargiri pauperi nummos? non secundum, quia malitia subiecti non influit in opus. non enim ab ea procedit. alioquin deberet opus aliquam specificationem accipere ab ea, quod tamen falsum est. Neque enim qui animo sincero dat eleemosynam pauperi: etsi alioquin sit auarus, dicetur auaritiam commisisse. Non tertium, quia natura nō est infirmior, quam fuisset in puris naturalibus. tunc autem certe habuisset proportionem

sup. cap. 26. Fulgent. de Incarn. cap. 26.

Gregor. hom.

27. in Euang. tractans illud:

Hoc est praeceptum meum.

Damasc. 3. fid.

14.

DE GRA. ET LIB. ARB.

cum bono morali. nec quartum denique. nam hic non agimus de difficillimis rebus: sed facilibus, & consentaneis naturæ, omni tentatione cessante.

Obijcit Kemnitius: quamvis substantia cordis, sit ex se bona, dicitur tamen cor prauum, quia malis inquinatur operibus. Ergo & opus, à vitio subiecti inquinabitur.

Negatur conseq. quia subiectum, est per se causa omnium suorum operum: & proinde à malitia eorum optimè dicitur prauum. At vnum opus bonum ex se, non est à vitio subiecti, siue ab alio opere malo sed simpliciter à subiecto, [quatenus id habet ex natura sua, aliquam habitudinem siue ordinem, ad virtutem.]

Soluantur obiectiones ex scriptura.

C A P. X.

^a *Isaia 1. v. 13.*
Prouerb. 15. 9.
Victima im-
piorum abomi-
nabiles Domi-
no.

^b *v. 4.*

^c *Psal. 61.*

apud Hebræos

62. v. 10. הַבֵּל

בְּנֵי אָדָם

כֹּזֵב בְּנֵי

אִישׁ

בְּמִאֲזָנִים

לְעֹלֹת הַמִּזְבֵּחַ

מִהֶבֶל יִחִד

Heu! bene-

adam cazaf-

(siue tazau)

PRIMA, ^a scriptura docet displice-
re Deo sacrificia impiorum.

Respondeo, interesse inter sacrifi-
cium, & alia opera moralia. quod
illud nequeat rite fieri sine peccato-
rum detestatione. fit enim ad pacan-
dum Deum: vel impetrandum beneficium: vel
gratias agendum. At eo fine ad Deum accedere
cum voluntate peccati potius est irritare, vel irri-
dere Deum quam sacrificium offerre. Alia autem
moralia opera, cum non exigunt detestationem.
Quare etsi Deus detestetur sacrificia impiorum:
non sequitur tamen, eorum alia detestari moralia
bona.

Secunda, *Psal. 19. ^b Omnes declinauerunt simul inu-
tiles facti sunt: non est qui faciat bonum.*

Respondeo, ibi agi de bono meritorio vitæ æter-
næ: vel de totius legis impletionem.

Tertia, ^c *Mendaces filij hominum in stateris: siue va-*

ni in stateris pra ipsa vanitate: vt habet Hebraeus textus, id est: si homo, & vanitas ponderentur in statera, vanior vanitate apparebit homo.

Respondeo, 1. illa verba עֲלֹת הַמָּה מִחֶבֶל לָגָלוֹת *Lagaloth hemmah mehevel*: ad ascendendum pra vanitate, posse optime verti: ad preuolendum ex vanitate: iuxta sensum editionis vulgare. Nam praepositio מִן *min.* significat tam, ex, & de: quam, pra. Quare solum sequetur fraudulentos esse homines in mensuris, atque ponderibus. 1. hinc ad summum sequi, nihil boni ad vitam æternam posse homines naturaliter facere: proinde, reuera vanos esse.

Quarta: Ecce tenebra operient terram, & caligo populos, &c. Isaia 60. v. 2.

Respondeo, non loqui Prophetam, de bonorum moralium defectu: sed cognitionis in Christum, & vitam æternam.

Quinta, ^a Prauum cor hominis, & fraudulentum ^a Hierem. 17. ^{v. 9.} pra omni.

Respondeo, 1. ita dici cor, quod sit fons malorum, non quod nequeat in eo esse opus aliquod moraliter bonum. 2. illud אֲפֻף *gakof* optime verti posse: profundum sicut Græci reddiderunt, βαθύς, sequitur enim: Et inscrutabile. Quis cognoscet illud? Atque in hoc sensu, nihil obiectio concludit.

Sexta, non potest arbor mala bonos fructus facere. Mathæi ^c 7. & ^f 12. ac Lucæ ^e 8. 6. Arbor autem mala est homo impius, teste ^h Augustino.

Respondeo, Mathæi 7. per arborem bonam, & malam, non intelligi bonam & malam voluntatem: sed doctrinam veram, & falsam: vel homines, quatenus hanc, vel illam docent. Dominus enim nos eo monet loco esse à falsis cauendum prophetis: venientibus in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: quos cum nequeamus ex operibus internis, utpote inuisibilibus discernere: neque externis, utpote simulatam ferentibus sanctitatem, Christus ait esse discernendos ex fructu doctrinæ. Mathæi verò 12. & Lucæ 6.

bene isch be-moxmaim lagaloth hemmah mehevel iachad: Tatum vanitas filij hominum mendacium filij viri, in bilances ascendendo ipsi a vanitate pariter.

^e v. 18. οὗ δέναντος δένδρον ἀγαθόν, καὶ πρὸς τοὺς ποίει. τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον, καὶ πρὸς ποιῇ τοῖς.
^f v. 33.
^g v. 43.
^h 4. in Iulianum. 3.

DE GRA. ET LIB. ARB.

atque iuxta
hanc expositio-
nem admitti-
mus quidē ho-
minem ex ma-
lo actu operan-
tem non posse
facere bonam :
posse tamen
operari non ex
cupiditate : sed
ex bono natu-
ra : Et ita bo-
nū producere.

^k Ioan. 3. v. 6.

τὸ πνεῦμα
ἐν τῇ σαρκί,
οὐκ ἔστι.

^l Rom. 8. v. 6.

^m Galat. 5. v.

19. 20. 21.

ⁿ Ioan. 15. v. 5.

ἡ ζωὴ ἐν ἐμοὶ
οὐ δύναται
ἐν ἐμοί.

^o Rom. 14. v.

23. πῶς ὁ
ἐν πίστει
κατα-
ναστήσεται.

^p ibid. ὁ δὲ

διακρινόμενος,
ἐὰν φάγη καὶ
πίνῃ, ἐν πίστει
κατα-
ναστήσεται.

intelligitur quidem *per arborem* voluntas, siue ho-
mo ipse, sed vel Dominus solum intendit, arborem
malam ordinariē malos facere fructus : quamvis
interdum faciat etiam bonos : ac similiter bona fa-
ciat interdum malos : vt experientia constat, vel
intelligit ^l *per arborem* voluntatem in actu : nec
enim malus actus voluntatis poterit ex se produ-
cere bonum : neque bonus malum. vel *per fructus*,
intelligit meritoria vitæ æternæ opera : ita enim fa-
temur sicut iustus, quandiu manet iustus, nequit
læthalia committere peccata : sic nec peccatorem :
quandiu manet peccator, posse meritoria vitæ
æternæ edere opera. At nihilominus, sicut iustus
potest venialia patrare peccata : quæ mortem, non
merentur æternam : ita & malus poterit aliqua fa-
cere opera bona : quæ non mercentur æternam
gloriam.

Septima, ^k *Quod natum est ex carne, caro est.* At
caro tota est mala. Quia effectus eius est ^l mors :
fructus verò ^m fornicatio, immunditia, &c.

Respondeo, interdum *carne* in Scripturis accipi
pro *sensuali parte* : aliquando pro *toto homine*, vt Ioan.
1. *Verbum caro factum.* Priori modo, vt cumque trā-
seat Minor : quamvis absolute falsa sit : posteriori
autem, negatur. Ad probationem, intelligi de-
bere de carne priori modo usurpata.

Octava, ⁿ *sine me* (inquit Dominus) *nihil pote-
stis facere.*

Respondeo, loqui de operibus salutis æternæ.

Nona, ^o *Omne quod non est ex fide peccatum est.*

Respondeo, per fidem intelligi, *conscientiam di-
stantem quid sit faciendum.* Sensus enim verborum
Pauli est : *Quidquid fit contra dictamen conscientie re-
clamantis id non debere fieri, peccatum esse.* 1. quia ita
fere omnes hunc intelligunt locum interpretes. 2.
quia differens ibi Paulus de cibis mundis, ac im-
mundis secundum legem, concludit. ^p *Qui discer-
nit, si manducaverit, damnatus est, quia non ex fide : id*

est: quia, *manducat contra conscientiam, distantem sibi aliquos esse immundos.* deinde subiungit: *Omne quod non est, &c.*

Decima, ⁹ *Sine manducatu, sine bibitu, sine quid aliud facitis omnia in gloriam Dei facite.* Ergo quidquid non fit ad gloriam Dei est peccatum. At talia sunt infidelium opera.

Ad conseq. verum esse: si neque explicite, neque implicite referatur opus ad gloriam Dei. Ad subsumptionem, negatur. Nam eo ipso, quo aliquid fit in bonum finem proximum, eo refertur in gloriam Dei.

Vndecima, Ephes. 4. [†] *Testificor in Domino, ut iam non ambuletis, sicut & gentes ambulantes, in vanitate sensus sui tenebris habentes obscuratum intellectum, &c.*

Respondeo, solum inde haberi, infidelium opera ut plurimum esse peccata: & omnia, ad felicitatem æternam inutilia.

Duodecima, [†] detinentur infideles, ad diaboli voluntatem, captiui. At voluntas diaboli semper in peccatum homines impellit.

Ad Maiorem, esse veram, in eo sensu, quod nequeant illi se propriis viribus à captiuitate diaboli liberare: non tamen quod peccare cogantur pro diaboli nutu.

Decimatertia, [†] *Omnia munda mundi: inquinati autem, & infidelibus nihil est mundum, sed inquinata sunt eorum, & mens & conscientia.*

Respondeo, cum ^u Aug. & ^x Hierony. ibi agi de cibis, non de operibus, credentibus enim legem abrogatam esse nulli cibi sunt immundi: non credentibus, omnes sunt immundi, quia inquinata est, id est, erronea eorum conscientia.

Decima quarta, [†] Hebræor. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo.*

Respondeo, verum esse de complacentia ad vi-

⁹ I. Cor. 10. v. 31. ἥτε οὖν ἰδίῳ, ἥτε πῶ-
ντι, ἥτε τῷ
ἥτι, πάντες ἡς
δοξα τοῦ πα-
τρὸς.

v. 17. μαρ-
τυροῦμαι ἐν κυ-
ρίῳ, μακάρι-
ον ἡμᾶς ἔσται-
ναι, καὶ ὅτι καὶ
τὰ λοιπὰ ἰδοὺ
ἔσται τῷ ἐν
μακάριότητι τοῦ
κυρίου αὐτῶν. v.
18. ἰσχυροί ἐσ-
τε τῇ διαβολῇ
οὐκ ἐστίν.

³ 2. Timoth. 2. v. 26.

[†] Ad Titum. 1. v. 15. πάντες
ὡς καὶ ἡμεῖς τοῖς
καθαρῶς. τοῖς
δὲ μωσαϊσμί-
νοις, καὶ ἀπί-
στοις, οὐδὲν κα-
θαρόν, ἀλλὰ
μωσαϊσμί-
νῶν, καὶ ὁ νόμος,
καὶ ἡ συνείδησις.

^u 31. in Faustum 4. ^x in hunc locum.

[†] v. 6. καὶ τῶν ἀδελφῶν ἀποστόλων.

DE GRA. ET LIB. ARB.

tam æternam, ut quis amicus Dei constitutatur.

² 1. Ioan. 2. v.

16. πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ ἢ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου.

Decima quinta: ² *Quidquid est in mundo, concupiscentia carnis est aut concupiscentia oculorum, aut superbia vite.*

Respondeo. 1. si per *mundum* intelligatur cum Aug. *amator mundi*, sensum esse: *in ipso amatore, ut talis est, nihil nisi hæc tria esse.* 2. si cum aliis, intelligamus obiecta, quæ versantur in mundo, sensum esse: nihil occurrere in mundo, nisi *Luxuriæ, Avaritiæ, ac Superbiæ obiecta*: & ideo diligendum Creatorem non creaturam.

Soluntur obiectiones ex P P.

C A P. XI.

^a 1. Retract. 15.

PRIMA, *voluntas*, (inquit ^a Aug.) *sine Charitate, tota est vitiosa cupiditas.*

Respondeo, loqui de potentia, non de opere voluntatis: vitiosa autem cupiditas, non euellit inclinationem naturalem ad bonum.

^b epist. 106.

^b ad quæ præstada fatemur requiri auxiliū gratiæ Dei.

^c libro de hæresibus cap. 88.

& Hieron. libro 3. contra Pelagianos.

Secunda, loquens de Pelagio: ^b *aliquādo*, (inquit) *ita paribus momentis potestatem voluntatis æqua lance perpendit, ut aliquantum etiā ad non peccandum, valere definiat. Quod si ita est nullus locus adiutorio gratiæ referatur: sine qua nos docimus ad non peccandum nihil voluntatis arbitrium valere.*

Respondeo loqui August. non de aliquo opere vno: sed ^b de omnibus 1. Quia ratio Aug. alioquin nihil concluderet. Pelagius enim responderet, adiutorium gratiæ, & si in vno non requiratur: in aliis tamen requiri. 2. Quia Pelagius non disputabat de Auxilio gratiæ in vno: sed in operibus omnibus, ut idem August. ^c docet.

Tertia, *Quid boni operari*, (inquit) *potest perditus nisi in quantum a perditione liberatur?*

Respondeo, loqui Augustinum de opere meritorio

torio salutis Dixerat enim: *verum hac pars generis humani, cui liberationem Deus, regnumque parauit æternum, nunquid meritis operum suorum reparare potest? absit.* Deinde subiungit, *quid enim bonum operari, &c.*

Quarta, ^d *Si voluntas aut bona est, aut mala, et vitia que ut mala, non habeamus ex Deo, restat ut bonam voluntatem habeamus ex Deo.* 2. de peccat. mor. 18.

Responsio, ut ad primam, potentia enim voluntatis est bona, in quantum creata à Deo, & charitate prædita: mala in quantum vitiata per peccatum.

Quinta ^e *Idem docet: bonum usum liberi arbitrij esse ex gratia.* 1. contra duas epistolas Pelagiani. cap. ultimo.

Respondeo, id verum, quia non dicitur is beneliberi uti arbitrio, qui aliquod vnum opus bonum facit: sed, qui, ut plurimum, bene viuit.

Sexta, idem ait: ^f *liberum arbitrium captiuatum, non nisi ad peccatum valere.* ibid. lib. 3. cap. 8.

Respondeo, ideo hæc dixisse, quia ut plurimum ita contingit. Similiter enim ^g scriptura frequentissime dicit, ab omnibus fieri: quod à pluribus fit.

Septima. ^h *Quod non fit ex charitate, non bene fit.*

Respondeo, non bene fieri, quia non fit ad salutem.

Octaua, in Psal. 31. docet Aug. omnia opera infidelium esse peccata.

Respondeo. 1. ut ad sextam. 2. ibi vocari peccatum ab Augusti, quod caret perfectione ad salutem. Scio (ⁱ inquit) nos illum bonum hominem dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, per quod homo potest ad æternum Dei donum, regnumque perduc. Ergo iuxta hanc Boni definitionem: erit etiam peccatum apud Aug. quod caret perfectione ad salutem: quamuis reuera non sit proprie peccatum morale.

Nona, ^k idem asserit, virtutes morales esse dona Dei. 3. libro de gratia et libero arbitrio cap. 18. 4. in Iulian.

Respondeo, id verum: quia non acquiruntur, nisi frequentibus actibus, quibus necessarium esse speciale auxilium, non negamus. Hinc solui poterunt omnia similia aliorum PP. loca.

Tom. IIII.

Y

Soluntur ex ratione.

CAP. XII.

PRIMA, omnes pij in omnibus operibus Deum implorant.

Respondeo, quid inde? etiam Artifices in operibus suis eum implorant, ad quæ tamen non requiritur auxilium speciale.

Secunda, peccator, & infidelis mortuus est.

Respondeo, Morte gratiæ verum est, non morte naturæ. Quare poterit bonum opus morale, iuxta regulam naturæ facere.

Tertia, homo peccator est similis tibiz curuz. At hæc nequit ambulando, non claudicare. Ergo & peccator operando, non peccare.

^a Nam quatenus uterque distortus est à recto, conveniunt: quatenus verò homo liber est: nec determinatiorem habet necessario ad unum. Habet verò tibia curvæ, distentiunt inter se.

^b libro de Gratia Christi cap. 25.

[Ad Maiorem veram esse in ^a quibusdam, non in omnibus.] Ad conclusionem negatur, quia homo non semper operatur ex curvitate propensionis malæ.

Quarta, si ad opus morale bonum sufficit auxilium generale: non magis concurret Deus ad opera bona, quam mala. At id absurdum putat ^b Aug.

Ad Minorem: dupliciter dici posse Deum magis concurrere. 1. Maius auxilium conferendo. 2. Magis attingendo finem. priori non semper dat maius bono morali, quam malo: bono autem ad salutem dat semper maius: posteriori dat maius semper cumque bono, etiam morali.

Ad Minorem, loqui August. de bono ad salutem.

Quinta, Dæmones habent naturalia integra: & tamen nequeunt bene facere.

Respondeo disparem esse rationem Dæmonum & hominum. Illi enim sunt inauertibiliter obfirmati in malo, isti non.

Sexta, sequeretur ex nostra sententia remansisse post Adæ peccatum aliqua semina virtutum in ho-

mine. At hoc reprehendit ^c Prosper.

Ad Maiorem, Remansisse lumen intellectus practici & inclinationem voluntatis ad bonum prosequendum: & malum fugiendum.

Ad Minorem solum reprehendere Prosperum bonas cogitationes & pia desideria quibus homo præpararetur ex se ad gratiam, quæ tãquam huiusmodi semina Cassianus introducere volebat.

^c contra Col-
latores. 20.

1. *Sitne homo in statu natura corrupta, liberi arbitrij in moralibus.*

2. *Calumnia ^a Heshusij exprimuntur.*

CAP. XIII.

NEGANT ^b recentiores hæretici hominē in statu natura corruptæ liberi esse arbitrij in moralibus. Affirmant Catholici omnes tum recentiores: tum antiqui.

Prima calumnia: Pontificij docent posse hominem suis viribus implere præcepta Theologicarum virtutum secundum substantiam operis ut credere, sperare, diligere.

Secunda, ^a Gentes potuisse ex philosophia, eam notitiam comparare quæ satis est ad salutem consequendam.

Tertia, ^c Sine auxilio gratiæ, posse hominem facere opera Deo grata.

Quarta: ^d Hominem, accepta prima gratia, gratiæ data, posse de condigno mereri gratiam gratum facientem, & vitam æternam.

Quinta, ^e Initium fidei à nobis esse.

citatur Andradium lib. 3. sed Andradius, non dixit id potuisse gentes ex sola Philosophia: quinimo in eodem repetit loco necessarium fuisse gentibus ad salutem lumen diuinæ gratiæ. ^c citatur Andradius. Sed Andradium solum scripsit posse hominē aliqua facere opera, quæ non sint peccata.

^d citatur Gabriel 2. dist. 22. q. 1. Sed hæc sunt verba Gabrielis: Anima gratia informata, per actum à voluntate simul, & gratia elicitâ, de condigno meretur æterna beatitudinis premium. ^e citatur Gabriel: sed Gabriel nihil simile dixit.

^a lib. de 600.
erroribus Pontificior. tit. de seruo arbitrio.

^b Et ex verbis plurimis.

^c Ruardus Tapper explicatione articuli de libero arbitrio hoc equidē refert ex aliorum sententia: sed non probat: contrarium: quæ asseruit Concil. Tridēt. sess. 6. can. 3.

^d Heshusius

*Primum argumentum pro sententia
Catholicorum.*

CAP. XIII.

^a est D. Augustini libro de vera Religione 14.

^b 2. Instit. 5.

RGUMENTUM, ^a Aut peccatum est necessarium aut voluntarium, si prius. Ergo non est peccatum, si posterius. Igitur vitari poterit: & proinde liberi arbitrij homo erit.

Respondet ^b Calvin. ad Antecedens, peccatum esse necessarium, necessitate ad vnum: non tamen necessitate coactionis; atque hac in parte voluntarium esse.

^c serm. 81. in Cantica.

^d 3. Ethicor. 5. ita Calvinus libro 4. aduersus Pighium.

^e ita Bucerus.

Primam verò consequentiam negat. 1. quia quod sponte fit, etsi necessario fiat, voluntarium est: ergo poterit esse peccatum. 2. quia idem argumentum faciebant Pelagiani contra Aug. 3. quia peccata non nascuntur ex creatione: sed natura corrupta. 4. quia diabolus semper male agit, & tamen necessario. 5. quia ^e Bernardus ait, hominem non posse post peccatum, alia euitare peccata: & tamen nihilominus proprie peccare 6. docet ^d Aristoteles sponte hominem fieri malum: sed ubi talis factus est, necessario esse malum. 7. ^e quia legis præuaricatio, siue voluntaria sit, siue non: semper est peccatum, quia peccatum iuxta Ioannem est, *à vo luntate*.

^f lib. 3. cap. 5.

Contra: probatum est ^f supra, non sufficere ad peccatum libertatem à coactione.

Ad 1. probationem, [voluntarium dupliciter dici: primò, id quod simpliciter à voluntate procedit. 2. quod ab ea procedit libere: id est posset non procedere: si voluntas veller. iuxta prius Antecedens verum est: iuxta posterius: falsum. Ad conseq. negatur. Quia voluntarium posterioris generis requiritur ad peccatum.]

Ad secundam. Negatur. Nam quæstio Pelagianorum, non erat: *an posset homo singula vitare peccata* sed, *an omnia, etiam venialia*, quod negat posse fieri in statu naturæ corruptæ, Augustinus: & rectè. Nec tamen propterea, ad omnia peccata liber non erit homo. Ita namque non potest omnia vitare, ut singula possit.

Ad tertiam respondeo. 1. corruptionem naturæ, ⁸ *quatenus effe iuxta Calvinum ex 8 decreto Dei. Ergo peccatum erit reuocandum in Deum.* 2. peccatum ^{Calvinum} 3. Originale est, iuxta eundem, ipsam corruptam naturam. At huiusmodi peccatum per Baptismum deletur. [3. quanto inclinatio corrupta, ^h maior, *quo natura corrupta processit, est necessaria, vnde cum tandem sit, omnino factum est, quia tollit voluntarium actum. Ergo talis actus peccatum nō erit. Alioquin ebrij & amentes peccarēt.* ^{is a Deus decreuerit.}

Ad quartam, Dæmones quidem, respectu suis, ^h *sine magis* liberos non esse à necessitate: sed à coactione. At *præualeat in* multorum mediorum respectu, liberos utroque *subiecto.* existere modo.

Ad quintam responsio ¹ supra.

Ad sextam, loqui Philosophum de habitu vitij: nos de actu peccati. A malo namque habitu, homo semper est malus, quandiu manet habitus. Sed hinc non sequitur hominem malum necessario peccare. Quia etsi malus habitus inclinet ad malum, non tamen cogit. ¹ *lib. 2. cap. 8. ad simile argumentū ex Aug. lib. de perfectione Iustitia. Item sup. lib. 3. cap. 6. ad hunc eundem Bernardi locum.*

Ad septimam, legem, quæ in definitione peccati ponitur, non nisi præditi arbitrio libero imponi: Et præinde huius præuaricationem legis, ab eodem arbitrio pendere.

DE GRA. ET LIB. ARB.

Argumentum secundum.

CAP. XV.

^a ex Aug. cap.
14. libri de ve-
ra Religione.

ECYNDVM ^a Argum. Si non sit liberum arbitrium. Ergo nulla præmia & pœnæ. Id autem repugnat omnium consensu, & sensu. Igitur, &c. Negat conseq. Calvin. 1. quia Pelagiani hac etiam rationatione sunt vti 2. quia præmia gratuito dantur: nec enim debentur: Nulla namque propria habemus merita: quod libero careamus arbitrio. 3. quia pœna debetur peccato: peccatum autem existit: etsi necessario fiat.

^b Testimonia
namque Scri-
ptura, ac PP.
quæ pro se Cal-
vinus produci-
t: solum docent
nullum esse me-
ritum sine lu-
stificante gra-
tia.

^c scilicet nul-
lum esse libe-
rum arbitrium:
& proinde nec
propria merita:
nec libera pec-
cata.

^a CAP. 16.

^b homil. 2. in
Genes.

^c seu potius
Prospero lib. 2.
de vocatione
Gentium. 4.

Ad 1. Pelagianos, alio fine vfos isto argumento. Nimirum ad euacuandam gratiam: quasi hæc pugnaret cum libero-arbitrio: & ideo præmia, & pœnas tolleretur. Nos autem gratiam cum libero ad-mittimus arbitrio.

Ad 2. negatur, probet ipse Calvinus.

Ad 3. respondeo 1. ^c petere principium. 2. si homo ideo caret merito quia caret libero arbitrio ut fingit Calvinus, ergo pariter, demerito carebit.

Tertium, & quartum Argumentum.

CAP. XVI. & XVII.

ERTIVM, ^a Si liberum arbitrium non esset: nec essent alij boni, alij mali: Atque inter hos, aliqui piores: inter illos aliqui meliores.

Respondet Calvinus, hoc argu-mentum a ^b Chryso. & Ambrosio sumi: non ta-men solidum esse. Quia diuersitas bonorum, &

malorum, oritur ex electione diuina. Omnes enim deberent esse mali: sed placuit Deo, aliquos eligere ex multis.

Contra. 1. plus est tribuendum Chrysoſtom. Auguſt. & Proſpero quam Caluino. 2. vel Deus elegit ſuppoſito libero hominis arbitrio: vel non ſi prius haberetur intentum. ſi poſterius ergo etiam poterit electio facere bonos moraliter, furioſos, & animalia bruta. 3. cur inter malos, alij ſint alijs peiores, nequit eſſe electio diuina.

^d Quartum, ſublato libero arbitrio, tolli neceſſe eſt ^d CAP. 17. *precepta, conſilia, laudes, vituperationes.* Hoc Argum.

Negat id ſequi Caluinus. 1. quia Chriſtus hortabatur ac corripiebat omnes: & tamen dicebat: ^c *ſine me nihil poteſtis facere.* Paulus item Rom. 9. *Non eſt currentis* (inquit) *neque volentis* &c. tamen totuſ uſus eſt exhortationibus. 2. quia propter hanc obiectionem Auguſtinus integrum ſcripſit librum de correptione, & gratia: in quo quidem: *O homo* (inquit) *in preceptione cognoſce, quid debeas habere: in correptione cognoſce tuo te vitio non habere: in oratione cognoſce, unde accipias, quod vis habere.* Item: ^h *Corripitur origo damnabili, ut ex dolore correptionis voluntas regenerationis oriatur: ſi tamen qui corripitur, filius eſt promiſſionis.* 3. quia correptiones, ſunt ad iudicium reprobis: electis vero, ad excitationem; ut præparentur ad recipiendam gratiam.

Ad probationis primæ teſtimonia: ſolum demonſtrare, neceſſitatem gratiæ in operibus ſalutis: ſed inde non probatur liberum arbitrium excludi.

Ad 2. toto hoc libro Auguſtinum aſſumere pro certo; non deſſe auxilium gratiæ, quo poſſint, ſi uelint proſpicere correpti. Fruſtra enim homo iuberetur petere, quod accipere non poſſet: fruſtra corripere, ut dolorem de peccato conciperet: ſi correptionem recipere non poſſet ſi uellet. Quare cum Aug. ait. *Si tamen is qui corripitur* &c. non ſignificat, *reprobum non poſſe conuerſi: ſed, non conuertendum*

DE GRA. ET LIB. AR.

reipsa. Nam in eodem libro docet, eos posse perseuerare, qui tamen non perseuerabunt.

Ad 3. negatur. 1. quia nulli in iudicium verti potest, quod in eius potestate non fuit, recipere, vel non recipere; facere, non facere. 2. vel correptiones præparant electos ad gratiam sine spiritu interno: vel cum illo spiritu: si prius. Ergo poterit homo præparari ad gratiã sine operatione spiritus sine absque speciali auxilio Dei in anima operãtis. Quæ est Pelagianorum hæresis, si posterius. Ergo male Calvinus voluit operationem verbi externi, siue exhortationis, priorem esse operatione spiritus. [3. vel electus recipit necessario exhortationem; vel non si prius Ergo non exhortatio, sed plusquam imperium est: Non solum enim imperat: sed necessario ad imperium mouet, si posterius: est quod intendimus. 4. vel electus recipit omnes exhortationes necessario: vel non: sed aliquas tantum, si primum unde Ergo tot ad multas non conuertuntur exhortationes: conuertuntur verò ad alias: Et etiam inter ipsos iustos, aliqui nunc mouentur exhortationibus: nunc verò minimè? si secundum: vel cæteræ exhortationes recipi possunt: vel nullo modo possunt. Si possunt. Ergo liberum arbitrium circa illas erit: si non possunt. Ergo frustra erunt.]

Quintum argumentum.

CAP. XVIII.

^{2^m} Aug. lib. de
libero-arbitrio
cap. 2.

REGULA ^a bene viuendi, nobis in Decalogo præscribitur. At frustra regula datur ei, qui ad unum per se determinatus est, siue bonum, siue malum.

Negat Minorem Calvinus 1. quia datur regula legis vt. homo peccatum cognoscat. 2. quia non tantum lex datur, sed

etiam promissio gratiæ qua impleatur: vt intelligamus legis impletionem non ex libero-arbitrio: sed ex gratia esse.

Ad 1. si regula solum detur, vt cognoscatur peccatum: non autem vitetur. 1. plus incommodi, quam commodi regula afferet. 2. non tam regula, aut præceptum, quam declaratio erit. 3. illam transgredi nullum eris peccatum. ^b quia nihil præcipiet, sed solum manifestabit aliquid, 4. Regula naturæ docet malum, fugiendum esse. Sed præcepta Decalogi sunt præcepta naturæ. Ergo non solum ostendunt malum: sed etiam præcipiunt fugiendum.

Ad 2. non esse ad rem: Nec enim quaeritur an promissio gratiæ detur? Sed, an posito gratiæ auxilio, valeat homo legem implere, & præuaricari si velit?

^b Si namque aliquis alteri declararet alicubi periculum esse: hic verò cōtemneret audire: atque in periculum rueret: non peccaret propriè in monitorem: sed legem naturæ.

Sextum.

CAP. XIX.

VT est in potestate nostra, recipere conditiones nobis ^a oblatas à Deo: aut non. Si primum. Ergo liberum-arbitrium erit: si secundum. Igitur irrisorie nobis aliqua sub conditione promittuntur: & frustra vtraque contradictionis ponitur pars: si nolueritis, si volueritis.

Respondet Calvinus, Deum aliqua sub impossibili conditione polliceri, vt bonos alliciat: impios verò indignos sua gratia testetur.

Contra. 1. quamuis ita foret: non tamen mali corripì possent quod non præstauerint, quæ præcipiuntur sub conditione. 2. vel impij proficere possunt ex promissionibus conditionatis: vel non. Si prius. Ergo liberum-arbitrium habent. Si posterius. Ergo frustra illis promissiones istæ proponuntur.

^a Isaia I. v. 19. Si volueritis, et audieritis me: bona terra comedetis. Amos 5. v. 14. Math. 19. 17. Si vis ad vitam ingredi serua mandata.

Septimum.

CAP. XX.

^a Numer. 14.
v. 43. Isaid 5.
v. 4. Hierem. 7.
Math. 23. v.
37.

^b v. 11.

SCRIPTURA ^a pluribus conqueritur in locis, hominem, bene noluisse agere. At 1. frustra esset hæc quæritio si homo non potuisset bene agere, si vellet. 2. ipsamet scriptura possibilitatem præcepti ostendit cum ait Deuter. 30. ^b *Mandatum, quod ego precipio tibi hodie: non super te est: neque procul positum.* Ergo, &c.

Negat Minorem Caluinus. 1. quia homo vicio suo, ac hæreditario morbo infirmus est: & proinde merito de homine, conqueritur Deus. 2. quia reprehenditur homo, vt redeat ad vitam. 3. quia locus Deuter. 30. *Mandatum, quod ego precipio, &c.* intelligitur, vel de facilitate cognitionis mandatorum: vel Euangelij promissione: vel de præceptis morum: non simpliciter: sed quatenus conducunt ad Christum.

Ad 1. Respondeo: 1. non rectè verti in peccatum: quod ex hæreditario morbo necessarium fieret. 2. postquam Numeror. 14. dixisset Moyses: *Amalech, & Chananeus ante vos sunt, quorum gladio corrueis: frustra addidisset: eo quod nolueris acquiescere Domino.*

^c *Dixerat enim, paulo ante, Reuertetur Dominus, vt gaudeat super te in omnibus bonis: si tamen audieris vocem, &c. At ne populus responderet, se non posse præcepta*

Ad secundum. Si possunt peccatores ad vitam redire: & tamen multi non redeunt. Ergo liberum arbitrium habent.

Ad tertium, Respondeo 1. ex facilitate cognitionis ^c deducere velle Mosem facilitatem observationis, mediante auxilio gratiæ. 2. falsum esse de promissione Euangelij agi in hoc loco. tum quia aperte dicitur: *Mandatum hoc.* tum quia præmittitur: si audieris vocem Domini Dei tui: & custodieris præcepta eius, & cæremonias: quæ in hæc

lege scripta sunt. 3. siue agatur de præceptis, vt implere adiun-
 conducunt ad Christum: siue non agatur: suffice- git Circūcides
 re doceri à Mose, in potestate Iudæorum fuisse Dominus cor-
 mandata seruare: necne. tuum, &c.

Obijcitur: Paulum Rom. 10. referre ad Chri-
 stum, hunc Deuteronomij locum.

Negatur. Alludit equidem Paulus ad huiusmo-
 di locum: sed neque illum explicat: aut citat.

Vbi promitti-
 tur auxilium
 gratis, contra
 excusationem
 impotentie: &
 postea addit:
 Mādatum hæc
 non supra te
 est, &c.

v. 6. 7. 8.

v. 2.

Oblatum.

CAP. XXI.

DEUTERON. 8. ^a Adduxit te Domi-
 nus quadraginta annis per desertum, vt af-
 fligeret te, atque tentaret: & nota fierent
 quæ in animo tuo versabantur: utrum custo-
 dires mandata illius, an non. Item: ^b Ten-

cap. 13. v. 3.

tat vos Dominus Deus noster, vt videat si diligitis eum in
 toto corde. At frustra exploraret Deus, quid homi-
 nes facere velint, nisi possent rem eandem facere,
 & non facere. Ergo, &c.

Negat Minorem Calvinus: quia id Deus facit,
 vt homo suum intelligat nihil: quæratque faciem
 Domini.

Respondeo, 1. si homo ex necessitate agit: nihil
 illi proderit suum cognoscere. Nihil. 2. vel potest
 homo afflicto querere faciem Domini, quam
 non quærebat antea: vel non potest. Si prius. Er-
 go liberum arbitrium habet. Si posterius. Igitur
 frustra tentatur.

Nonum, & decimum.

CAP. XXII.

ONUM, Genes. 4. Quare iratus es, & quare concidit vultus tuus? Nonne si bene egeris, recipies sin autem male, statim in foribus peccatum aderit? sed sub te erit appetitus eius: & tu dominaberis illius.

Respondet Calvin. 1. illa verba: sub te erit appetitus eius, &c. significare, ² Cain, non obstante peccato primatum inter fratres semper habiturum. 2. hæc Deum dixisse, impossibilia iubendo.

Ad primum, Respondeo 1. pronomen, *eius*, illius, non posse, nisi ad proxime præcedens referri: id autem non Abel, sed appetitus, est. 2. contra Calvin. sentire PP. Ambros. ^b Non frater (inquit) ^u addicitur, sed error adscribitur, cuius ipse sibi author est. In se (inquit) reuertetur crimen, quod à te capit. Non habet in quo necessitatem magis, quam mentem tuam arguas.

Hieron. ^c Quia liberi arbitrij es, moneo ut non tibi peccatum, sed in peccato domineris ^d Aug.

^e Prosper: ^f Gregor. ^g Eucherius Rupert. Abulens. Lyranus, Caiet. glossa ordinaria, & interlinearis.

Ad 2. negatur, frustra enim impossibile præciperetur.

Nonum, Ecclesiastici 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui &c.

Respondet Calvin 1. hunc librum canonicum non esse. 2. loqui Ecclesiasticum de homine ante lapsum. 3. hæc dici non ad liberi arbitrium astruendum: sed coercendam carnis malitiam: ne in Deum sua vitia transferat.

^a ita ut sensus sit: quamvis

peccaveris, tamen primatum inter fratres obtinebis, & dominaberis fratri tuo inferiori.

^b a. de Cain cap. 7.

^c in qq. Hebraicis.

^d 15. Civit. 7.

Quiesce (inquit) ad te ens conversio eius, & tu dominaberis illius. Nūquid fratris?

Absit, cuius igitur, nisi peccati?

^e 2. de vocatione Gent. 13.

^f 4. Moral.

22.

^g in hunc locum.

Ad 1. ^h tom. 1. est satisfactum Ad 2. negatur ⁿ lib. 1. de ver-
Nam premittitur: Ne dicas per Deum abest. Non di-
cas: ille me implanavit. Deinde subiungit. quoniam
Deus ab initio constituit, &c. Quæ ratio nihil conclu-
dit, nisi loquatur Ecclesiasticus de statu etiam post
lapsum.

Ad 3. si homo necessario agat: vel non pecca-
re vel merito peccatum in Deum transferre. Et
proinde hæc frustra ab Ecclesiastico dici.

Vndecimum. 12. 13. 14. 15.

CAP. XXIII.

N D E C I M V M Deuter. 30. ^a Con-
sidera quod hodie proposuerim in conspectu
tuo vitam & bonum: & è contrario mor-
tem, & malum. ^b Testes innoco calum Et
terram, quod proposuerim vobis vitam, &
mortem, benedictionem, & maledictionem. Elige ergo vi-
tam, ut & tu viuas, & semen tuum.

Duodecimum: ^c Optio vobis Datur: eligit hodie quod
placet: cui servire potissimum debeatis.

Decimum tertium, ^d qui potuit transgredi, & non
est transgressus, & facere mala non fecit.

Decimum quartum: ^e qui statuit in corde firmus non
habens necessitatem, sed potestatem habens sua vo-
luntatis, &c.

Decimum quintum: ^f Vnusquisque prout destina-
uit in corde suo: non ex tristitia, aut necessitate.

^a v. 15.
^b v. 19.
^c Iosue 24.
^d v. 15.
^e Ecclesiastico
31. v. 10. πρὸς
ἐδύνατον παρὰ
ἐνέργειαν, καὶ οὐ κατὰ
ἐκλογὴν, καὶ οὐ κατὰ
ἀνάγκην.
^f 1. Cor. 7. v.
37.
2. Cor. 9. v.
7. ἵνα ὁ καθ' ἑαυτὸν
ἐκλογισθῇ, καὶ οὐ κατὰ
ἀνάγκην.

Probatur ex PP. Gracis.

CAP. XXIV. & XXV.

^a CAP. 24.

^b Lectores

(inquit) monitos velim non difficulter posse inter me, & Pighium hoc loco conuenire: si modo Ecclesiae traditionem ex certo, & perpetuo SS. & Orthodoxorum consensu demonstraret.

^c CAP. 25.

^d epist. ad Magnesianos.

^e 4. Diuinar.

Nomin. par. 4. prope finem.

^f 3. Recogni-

tionum: qui li-

bri Gracé pri-

mum fuere scripti.

Dices fuisse corruptos.

Contra. Non fuerunt corru-

pti in lacis, quibus liberum defenditur arbitrium.

1. quia ante Ruffini eta-

tem, nulli extiterunt heretici, qui nimis libero tribuerent arbitrio:

ac proinde, hac in re, hos corrumpere libris.

2. quia PP. qui docent hos li-

bros fuisse corruptos ut Euseb. 3. hist. 38. obseruant errores horum librorum:

At nullum circa liberum notant arbitrium.

3. quia, quae de libero arbitrio,

in his dicuntur libris, habentur passim in aliis Patribus.

^g Apologia ad Antoninum Imperatorem.

ALVINVS ^a 2. ^b libro cōtra Pighiū admittit veteres hac in causa iudices. Ergo producemus eos: procedatque Primus.

^c Ignatius: ^d Quandoquidem (inquit) actiones ipsae sua habent praemia, & obedientiae proponitur vita, mors autem inobedientiae: Et singuli qui aut hoc, aut illud elegerunt, in eius, quod elegerunt, locum habituri sunt: fugiamus mortem, & eligamus vitam. Et infra. Si quis pietati studet, Dei homo est: si impie agat, diaboli est: non id factum per naturam, sed per animi arbitrium.

Dionys. ^e Dixit verò quispiam, infirmitatem supplicium non mereri, sed veniam. Si igitur non licuisset obistere, recte forsā esset obiectum: sin autem, ex ipso bono vires suppeditantur, quod, ut sacra eloquia docent, omnibus simpliciter conuenientia tribuit: non est ignoscendum, si quis, per ignauiam ab ipso bonorum propriorum habitu diuinitus procedente, aberrauerit.

Clemens: ^f Dic quomodo Deus indicat secundum veritatem unumquemque pro actibus suis, si agere aliquid, in potestate non habuit? hoc si teneatur conuulsa sunt omnia, &c.

Iulianus: ^g Nisi libero arbitrio genus humanum, &

liberum fuere scripti. Dices fuisse corruptos. Contra. Non fuerunt corrupti in lacis, quibus liberum defenditur arbitrium. 1. quia ante Ruffini aetatem, nulli extiterunt heretici, qui nimis libero tribuerent arbitrio: ac proinde, hac in re, hos corrumpere libris. 2. quia PP. qui docent hos libros fuisse corruptos ut Euseb. 3. hist. 38. obseruant errores horum librorum: At nullum circa liberum notant arbitrium. 3. quia, quae de libero arbitrio, in his dicuntur libris, habentur passim in aliis Patribus.

^g Apologia ad Antoninum Imperatorem.

res turpes fugere potest, & pulchras, ac bonas sequi extra causam, culpamque est eorum, quæ quoquo modo aguntur. Sed ipsum libero-arbitrio liberaque voluntate & rectè facere, & peccare docemus.

Athenagoras: ⁿ Liberi-arbitrij in ipsis (Angelis) ⁿ Apologia ad eundem Imperatorem. quoque in utramque partem, voluntatem constituerat Deus; sicut, & in hominibus liberam, & prauitatem, & virtutis deligenda potestatem habentibus decernere est.

Irenæ. ¹ Qui operantur bonum, gloriam & honorem percipiunt: quoniam operati sunt bonum, cum possent non operari. Hi autem, qui illud non operantur, iudicium iustum recipient Dei: quoniam non sunt operati bonum, cum possent operari. ¹ lib. 4. cap. 71. in fine.

Clem. Alexandr. ^k Liberari ab ignoratione, & à ^k 1. Stromatib. mala, & delectabili electione: & ante omnia, non assentiri fallacibus illis phantasiis, & visis, situm est in nostra potestate. pag. 63. Orig. in 17. Mathæi

Euseb. ¹ Cæcus profecto (inquit) de illis rectè iudicaret, non necessitate, sed libero hoc fieri arbitrio. Huic intelletui (inquit)

Athanas. ^m Anima libera est & sui arbitrij. Potest enim ut ad bona se inclinare, ita bona quoque auersari. repugnant omnes Scripturae declarantes liberum esse arbitrium, dum

Basil. ⁿ Quod in homine situm est liberum arbitrium, in eligendo, & non eligendo situm est, &c. & accusant eos, qui delinquunt, & probant eos, qui rectè faciunt.

° Nyssenus, Nazianz. ^p Neque enim Deus necessitatem adducet, ut sis bonus: sed in electione, & sententia tua, id situm est. ¹ 6. Præp. ult. m oratione

Cyrrill. ^q liberum arbitrium habet anima: & potest quidem diabolus incitare: cogere autem, præter voluntatem omnino non potest. Subiicit tibi scortationis cogitationes: si

contra Idola, siue contra Gentes pagina post initium, iis (scilicet inanibus rebus) abutitur ad voluptates quas sibi effinxit: *ἰσὺν καὶ αὐτοῦ τοῦ εἶναι ἵνα*: Ideo quod sit liberi arbitrij: *διὰ τὸν θεόν, ὡς καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ, ὅτε καὶ τὰ καλὰ ἀνέβλεπον.*

ⁿ orat. de libero-arbitrio.

° 7. de Philosophia 2. Concupiscere, & non concupiscere: mentiri, & non mentiri, & quæcumque talia: in quibus consistunt, virtutis, & vitij opera: hac sunt in nostro libero-arbitrio.

^p carmine de Christo patiente.

^q Catech. 4.

DE GRA. ET LIB. ARB.

vis probas: si nolis, improbas. Si enim ex necessitate scot-
tareris, cuius gratia gehennam Deus parasset?

¹ *heresi 16.*
qua Pharisaeo-
rum est.

Epiph. ¹ *Manifestum, evidens, & indubium est, uni-*
cuique liberum arbitrium concessum à Deo, qui per seip-
sum dixerit: Si volueritis, & si nolueritis: ut penes homi-
nem sit bene facere, vel prave operari.

² *epist. 3.*
Paschalis.

Theophilus Alexandr. ² *Nec ambigitur, quin in*
utramque partem faciendi, vel non faciendi bona, habea-
mus liberam facultatem.

³ *homil. 26. in*
Genes.

Chrysost. ³ *Nonne manifestum est sua quemvis vo-*
luntate, vel malitiam, vel virtutem eligere. &c.

⁴ *homil. 15.*

Macharius Aegyptius, ⁴ *ut semel, & omnino resonet,*
& permaneat delectus, & arbitrij libertas: quam pri-

⁵ *libro de Ba-*
ptismo ultra
res administrantur & corporum solutio fit, ut in voluntate
medium. Cum hominis situm sit, ad bonum vel malum conueriti.

mitus homini dedit Deus: ea propter dispensatione sua,
res administrantur & corporum solutio fit, ut in voluntate
medium. Cum hominis situm sit, ad bonum vel malum conueriti. ⁵ Mar-
sciat (inquit) *cus Eremita.*

Scriptura, in
nostra potesta-
te, positum esse,
dicium, potest proficisci. Sic enim iuste laudem si bene agi-
ut hac agamus, mus: & contraria, si mala committimus, inuenimus.
necne. propte-
rea non Satha-
nam: neque
peccatum Ade,
sed nos incre-
pat.

Cyrril. Alexand. ⁷ *liberum arbitrium homini, hu-*
verbis ostendit, qui ad alterutrum, secundum animi sui iu-
te, positum esse, dicium, potest proficisci. Sic enim iuste laudem si bene agi-
ut hac agamus, mus: & contraria, si mala committimus, inuenimus.

necne. propte-
rea non Satha-
nam: neque
peccatum Ade,
sed nos incre-
pat.

Theodoret. ² *Pluuiam, doctrinae irrigationem vocat:*
voluntariam autem appellauit, ob liberum arbitrium. Non
enim ex necessitate irrigatur aliquis, sed doctrina acquie-
sed nos incre-
pat.

Ex P. P. Latinis.

CAP. XXVI.

¹ *2. in Ioa. 54.*
² *in illud Psal.*
67. Pluuiam
voluntariam,
&c. Palladius
epist. ad Lau-
sum Damasc. 2.
fid. 6. Theoph.
& Euthymius
in 15. Luce.
² *2. contra*
Marcionem.

ERTVLL. ² *liberum, & sui arbitrij, &*
sua potestati inuenio hominem institutum,
hunc statum eius confirmavit etiam ipsa lex
tunc à Deo posita. Non enim poneretur lex
ei, qui non haberet obsequium debitum legi, in
sua potestate. Nec rursus comminatio mortis transgressionis
ascriberetur, si non & contemptus legis in arbitrij liberta-
tem homini deputaretur, sic & in posteris legibus Creatoris
inuenias

inuenias proponentis ante hominem bonum, & malum, vitam & mortem.

Cyprian. ^b Dominus non increpuit recedentes, aut grauiter comminatus est: sed magis conuersus ad Apostolos suos dixit: Nunquid & vos vultis abire? serpens scilicet legem, qua homo libertati suae relictus, & in arbitrio proprio constitutus sibi metipso vel mortem appetit, vel salutem.

^b 1. epist. 3.

Minutius Fœlix in Octauiano: Lactant. ^c Qui dat precepta amputare debet omnium excusationum vias, ut imponat hominibus parendi necessitatem, ^d &c.

^c 4. Instit. 24.

Iulius Firmicus: ^e liberum te Deus fecit: in tua manu est, ut aut viuas, aut pereas: quid te per abrupta precipitas?

^d non vi aliqua, sed pudore: & tamen libertatem re-

^f Hilarius & Optatus Ambros. ^h Non est quod cuiquam nostram adscribamus culpam, nisi nostra voluntati. Nemo tenetur ad culpam nisi voluntate propria deflexerit. Voluntarium sibi militem legit Christus: voluntarium sibi seruum diabolus auctionatur.

linquat. Ut & premium sit constitutum parentibus, quia poterant non

Philastrius: ⁱ arbitrii sui est omnis homo, quod velit ut eligat facere, permittente Deo.

parere, si vel-
lent: & non
parentibus, pæ-
na: quia pote-
rant parere, si
vellent.

Gaudentius, ^k Concessa semel voluntatis libertas, non auferetur: ne nihil de eo iudicare possit, qui liber fuerit in agendo. ^l Prudentius.

^e libro de erro-
ribus profa-
natum Reli-
gionum cap.

Non sit sponte bonus, cui non est prompta potestas
Velle aliud, flexosque animi conuertere sensus.

Hierony. ^m Hoc est quod tibi in principio dixeram: in nostra esse potestate, peccare, vel non peccare, ut liberum seruetur arbitrium.

29.

Paulinus. ⁿ Agnoui bonum, & feci malum: cum equè mihi liberum esset, bonum facere.

^f in Psal. 2.

^g 7. in Parm.

^h 1. de Iacobi.

3. Item in Psal. 41. Homini (inquit) dedit eligendi arbitrium, quod sequatur. Ante hominem vita, & mors. Si deliqueris: non natura in culpa est, sed eligentis affectus.

ⁱ Ambrosij equalis, libro de hæresibus capite de Pythonissa.

^k Philastrii successor, tract. 3. in Exodum vide etiam eundem tractatu de Machabæis. ^l in Harmatigeni: Item li. 2. aduersus Symmachum.

^m Dialogo 3. aduersus Pelagianos.

ⁿ epistol. 2. ad Senerum.

Tom. IIII.

Z

DE GRA. ET LIB. ARB.

° in Rescripto
ad Concilium
Milevitanum.
P epist. ad Gal.
los cap. 13. Leo
1. can. 8. & 13.
Concilij Arau-
ficani 2.

q 1. de voca-
tione Gentium 3.
r libro de In-
carn. & Grat.
cap. 20.

s 5. Consola-
tionis ad finem
Gregorius 1.
33. Morab. 25.
Arnobius in
Psal. 90. Beda
in 4. Genes.

Leo 9. epist. ad
Petrum Au-
thochenum.

t in 2. cap. po-
sterioris ad Ti-
moth.

u serm. 81. in
Cantica.

Innocent. 1. ° In omnibus divinis paginis voluntas
libere, non nisi adiutorium Dei, legimus esse nectendum:
eamque nihil posse, celestibus auxiliis destitutam. Item:
Liberum arbitrium, cum nasceremur, accepimus.

Cælestinus 1. P Auxilio, Et munere Dei, liberum
arbitrium non tollitur, sed liberatur: ut de tenebroso, luci-
dum: de pravo, rectum: de languido, sanum: de imprudente,
sit providum.

Prosper. q Nec quia spiritu Dei agitur, ideo se putes
liberum arbitrium non habere: quod nec tunc perdidit, quã-
do Diabolo, voluntate, se dedit: à quo, iudicium voluntatis
depravatum est, non ablatum.

Fulgent. r Gratiâ Dei humanum non aufertur, sed
sanatur arbitrium.

Boetius: s manet intemperata hominibus libertas arbi-
trij nec inique leges, soluti omni necessitate voluntatibus
premia, penasque proponunt.

Anselm. t liberum arbitrium dedit nobis Dominus,
ut arbitrio propria voluntatis recedamus ab iniquitate, vel
permaneamus in iniquitate.

Bernard. u liberum nominatur arbitrium, quod liceat
auseri in his, pro arbitrio voluntatis. Inde homo ad pro-
merendum potis. Omne enim quod fecerit bonum, malum-
ne, quod quidem non facere liberum sit, meriti ad meritum
deputatur, &c. ubi autem non est libertas: nec meritum.
Propterea quasunt carentia ratione animalia, nihil meren-
tur: quia sicut ratione, ita & libertate carent.

*Testimonia Augustini ante exortam ha-
resim Pelagij.*

CAP. XXVII.

a lib. 4. cap. 9.

b lib. 1. de li-
bero-arbitrio.
cap. 12.

PRIMUM, libro de quantitate ani-
mæ a supra. b Secundum: Vides
(inquit) igitur, iam existimo, in vo-
luntate nostra esse constitutum, ut hoc
vel fruamur, vel careamus tanto, & tam
vero bono.

Tertium : ^c Quantum in superiore libro intelligere mihi visus sum : *Et habemus liberum voluntatis arbitrium, Et non, nisi eo, peccamus.* ^c *ibid. lib. 2. cap. 1.*

Quartum : ^d quacumque ista est causa voluntatis, si non ei potest resisti, sine peccato ei ceditur. Si autem potest, non ei cedatur, *Et non peccabitur.* An forte fallit incantum? ergo caueat, ne fallatur. An tanta fallacia est ^e &c. ^d *lib. 3. cap. 18.* ^e *ut cauere omnino non possit? si ita est, nulla peccata sunt. Quis enim peccat, in eo, quod nullo modo cauere potest? peccatur autem. Ergo cauere potest.*

Respondet Calvinus loqui August. de libero arbitrio in statu innocentiae. Nam 1. retract. 9. tractans dumtaxat quae dixerat in libris de libero arbitrio. Cum (inquit) de libera voluntate recte facienda loquimur, de illa scilicet, in qua homo factus est loquimur.

Contra. hæc August. verba non significant, omnia loca librorum de libero arbitrio, exponenda esse de libero arbitrio Adami: sed solum ea, quibus asseritur libertas eligendi, sine resistantia patris inferioris, ignorantia, & difficultate. Nam eo citato Retract. loco, præmittit: Approbare falsa pro veris, ut erret inuitus: *Et resistente dolore carnalis vinculi, non posse à libidinosis operibus temperare: non est naturæ instituti hominis, sed pœna damnati.* Deinde subiungit: Cum autem de libera, &c.

Quintum, ^f usque adeo peccatum voluntarium est ^f libro de vera Religione ^f *cap. 14.* ^g *nulla indolentium turba dissentiat. Et infra. Et Quoniam peccari non dubium est: ne hoc quidem dubitandum video, habere animas liberæ voluntatis arbitrium. Tales enim seruos suos meliores esse*

Respondet Calvinus August. explicare seipsum. 1. Retract. 10. Potest (inquit) videri falsa hæc definitio: sed si diligenter excutiat, inuenietur esse verissima. Peccatum quippe illud cogitandum est, quod tantummodo peccatum est, non quod etiam est pœna peccati, nimirum peccatum Adami. Ergo loquitur de libero arbitrio in statu innocentiae.

Contra. 1. August. asserit omnes fateri homines peccatum voluntarium esse. At non respiciunt omnes ad peccatum Adami. 2. cum ait dubium non esse quin existat peccatum, non agit de peccato Adami: Ergo neque de illo agit peccato, cum

DE GRA. ET LIB. ARB.

Deus iudicavit, si ei servirent liberaliter. Quod nullo modo fieri posset, si non voluntate, sed necessitate serviret.

ait dubium nec etiam esse quin liberum arbitrium sit.

Ad locum retract. Respondeo solum velle Augustinum definitionem peccati per *voluntarium*, plenissimè convenire peccato Adami. At non propterea excludit *voluntarium*, ab aliis peccatis. Dixit autem sibi alioquin videri falsam hanc definitionem: non quod falsa videatur respectu actualium, sed tantum intuitu originalis peccati: quod minimum habet de voluntario.

^h libro de duabus animabus cap. 11. Obiicit Calvinus locū 1. Retract. 15. similem loco superius allegato ex cap. 10. Et proinde, qui eodem solutus modo.

Sextum, ^h Peccatum, est voluntas retinendi, vel consequendi, quod iustitia vetat: Et unde liberum est abstinere, &c. Nonne ista cantant in montibus pastores, & in theatris poetae, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & magistri in scholis, Et antistites in sacris locis, Et in orbe terrarum genus humanum?

Septimum, ¹ Esse liberum arbitrium, Et inde peccare quemque si velit: non peccare, si nolit: non solum in divinis scripturis, quas non intelligitis, sed etiam in verbis ipsius Manichæi tibi probo, &c.

¹ lib. 2. Actorum cum Felice Manichæo cap. 3.

Testimonia eiusdem post exortam haresim Pelag.

CAP. XXVIII.

^a epist. 46.

^a RIMVM, ^a Credite divinis eloquiis, quia liberum est hominis arbitrium.

^b epistol. 47.

Secundum, ^b Quantum potuimus, egimus cum istis vestris, Et nostris fratribus, ut in fide sana Catholica perseverarent que neque liberum arbitrium negat, ^c &c.

^c siue in vitā malā, siue in bonā: neque

Textum, ^d

tantum ei tribuit, ut sine gratia valeat aliquid.

^d libro de gratia, Et libero arbitrio cap. 1.

Dei defendunt, ^c &c.

Quartum, ^t Liberum in hominibus esse arbitrium: hominis liberū-
& Deum esse nascentium conditorem utrique dicimus: non arbitrium, aut
hinc estis Cœlestiani, & Pelagiani. quando Gratia

Quintum, ^s Quis nostrum dicit, quod primi hominis defenditur ne-
peccato perierit liberum arbitrium, de humano genere? gari existimāt

Sextum sumitur ex ⁿ locis quibus inter Mani- liberum- arbi-
chæorum hæreses numerat, negare liberum arbitrium. trum: hinc

Septimum, ⁱ Si non est gratia Dei, quomodo saluat aliquid scribere
mundum? Si non est liberum arbitrium, quomodo iudicat ad vestrā Cha-
mandum? ritatem cura-

Octauum, ^k Illa præcepta diuina homini non pro- ui.
dessent, nisi haberet liberum voluntatis arbitrium, quo ea ^t lib. 2. de nu-
faciens, ad promissa præmia perueniret. ptius concupi-

Nonum, ⁱ Neque voluntatis arbitrium ideo tollitur sentia.
quia inueter: sed ideo inuatur, quia non tollitur. & 1^a ad Boni-

Decimum, ^m diabolo non consentire in potestate no- facium 2. Item
stra esse voluit qui nos fecit. ⁿ Consentire vocationi Dei, 4. in Iulian 8.
vel ab ea dissentire: propria voluntatis est. ⁿ 4. ad Boni-
fac. 4. & tribus

libris de libero-arbitrio: quos constat scriptos aduersus Manicheos.

ⁱ epist. 46. ^k lib. de gratia, & libero-arb. cap 2.

ⁱ epistol. 89. quest. 2. ^m in Psal. 7.

ⁿ libro de Spiritu, & litera cap. 34.

Soluuntur obiectiones ex verbo Dei petita.

CAP. XXIX.

P R I M A ^b Benè agite, aut malè, si potestis.
Respondeo, ibi non agi de homini-
bus, sed Idolis.

Secunda, qui non habet cor nouum
nequit in præceptis Domini ambulare: qui habet
nequit non ambulare Ezech. ^c 36. Ergo nullus ha-
bet simul potestatem ambulandi, & non ambulan-
di in Dei præceptis.

Ad Antecedens: non posse sine nouo corde am-

Z. iij

^a Est Lutheri.

^b Isaia 41. v.

23.

^c v. 26. Et da-
bo vobis cor
nouum, & spi-

ritum nõuum
ponam in me-

dio vestri v.

27. Et faciam

ut in præceptis

meis ambuletis.

DE GRA. ET LIB. ARB.

^a *Exech. 18.*
v. 31. facite vo-
bis cor nouum,
& spiritum no-
uum.

^e *Psal. 118. v.*
36.
^f *3. Reg. 8. v.*
58.

^g *Ioan. 15. v.*
4. καὶ ὡς τὸ κλῆ-
μα οὐ δύναται
καρπὸν φέρειν
ἐφ' ἑαυτῶ, ἐὰν
μὴ μένῃ ἐν τῇ
ἀμπελῇ : οὐ-
τως οὐδὲ ὑμεῖς,
ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ
μεῖνητε.

^h *Ioan. 8. v.*
34. ὁ πῶν τὴν
ἐκκαρτίαν τοῦ
κόσμου, τῆς
ἐκκαρτίας.

ⁱ *1. Corinth.*
4. v. 7.

^a *cap. 30. En-*
chiridy.

bulari in Dei præceptis, non ob defectum liberi arbitrii: quia potest ^d si velit habere cor nouum: sed quia deest gratia efficax. Similiter qui cor nouum habet, non potest, quandiu habet non ambulare in præceptis Domini: non quia libero caret arbitrio: cum deficere, siue peccare possit, si velit: sed quia quandiu efficaciter sequitur vocantem, non potest non efficaciter sequi.

Tertia: ^e *inclina cor meum in testimonia tua.* Item: ^f *Inclinet cor nostrum ad se Dominus, ut seruiamus mandata eius.* & *Sicut palmes non potest à semetipso ferre fructum, nisi manserit in vite: ita & vos, nisi in me manseritis.*

Respond. his solum probari necessitatem auxiliij diuini maximè ad præmium vitæ: sed non inde liberum excluditur arbitrium.

Quarta: ⁿ *Qui facit peccatum, seruus est peccati.*

Respondeo, *seruitutem peccati*, opponi *libertati à peccato*: non autem *libertati naturæ*. At liberum arbitriū spectat ad naturam. Itaque seruus peccati, non potest quidem, proprijs viribus, excutere peccatum: poterit tamen consentire vocanti: & sic à peccato liberari.

Quinta, ⁱ *Quid habes quod non accepisti.*

Responsio *supr. cap. 5. ad finem.*

Soluntur obiectiones ex Augustino.

CAP. XXX.

PRIMA, ^a *Libero arbitrio male utens homo, & se perdidit, & ipsum.* Nam cum libero peccaretur arbitrio, victore peccato amissum est, & liberum arbitrium.

Respondeo, dici, *hominem perdidisse liberum arbitrium*: quia illud deterius reddidit: sicut dicitur is perdere filium, qui sua lenitate finit eum flagitiosum fieri. Dici *amisisse*: quia sub diaboli

potestate seruit: quomodo dicuntur, *amissa*, quæ tempore belli in potestatem hostium deuenierunt, ita intelligendum esse Augustinum probatur. 1. quia dicit hominem se etiam perdidisse. At non soperdidit, extinguendo seipsum: sed deteriorem efficiendo. 2. quia ita explicat semetipsum Augustinus libro 1. ^b ad Bonifacium.

Secunda, ^c *Liberum-arbitrium usque adeò, in peccatore non perijt, ut per illud peccent, maximè omnes qui cum delectatione peccant.* [Sed quid inde, non satis video.] non enim significat, *libertatem sitam esse in delectatione peccandi*: alioquin non peccaret, nisi qui cum delectatione ageret: sed maximè eos libere peccare, qui cum delectatione peccant: quod nihil contra liberum-arbitrium facit.

Tertia, ^d *sine gratia Dei, non potest esse libera voluntas: cum cupiditatibus vincentibus, Et vincientibus subdita est.*

Respondeo, semper ^e hanc adesse gratiam, quia homo uti potest, si velit: & suo uti arbitrio ne peccet.

Quarta, ^f *Per legem, cognitio peccati: per fidem, impetratio gratia contra peccatum: per gratiam sanatio anime à vitio peccati: per animæ sanitatem libertas arbitrij: per arbitrij libertatem dilectio iustitiæ: per dilectionem iustitiæ, impletio legis.*

Respondeo loqui August. de libero-arbitrio ut denominatur à libertate gratiæ: non à libertate naturæ.

Quinta, libro 5 de corrept. & gratiâ asserere videtur, *iustos cum adiutorio gratia sanantur, perseverare non posse, nisi à spiritu Dei perpetuo agantur.*

Respondeo, quamvis nequeat iustus, sine speciali auxilio perseverare: id tamen auxilium semper adesse.

Septima, cum ^h ibidem dixisset peccatores peccare per liberum-arbitrium, se continuò corrigit: *arbitrium inquam liberum: sed non liberatum*, ait.

Responsio ut ad quartam.

Z iiiij

^b contra duas epist. Pelagianorum. cap. 2. vide supra lib. 4. cap. 12. ad finem.

^c 1. ad Bonif. 2. & 3. Argumentum ex 1. Retract. 15. Qui cogenti cupiditati, &c. non semel a nobis supra solum est.

^d epist. 144. ^e nimirum auxilium necessarium ad non peccandum.

^f libro de spiritu & littera

cap. 30.

^g cap. 12.

^h cap. 13.

DE GRA. ET LIB. ARB.

¹ libro de perfectione Iustitiae responsione 9.

Octava, ¹ Per arbitrij libertatem factum est, ut esset homo cum peccato, sed iam poenalis vitiositas subsequuta ex libertate fecit necessitatem. Et infra: Quia peccavit voluntas, subsecuta est peccantem peccatum habendi dura necessitas, donec tota sanetur infirmitas.

^k [hac necessitas equivoce cum aliis convenit. Nam alia necessitates intelliguntur de re quae necessario inest: vel quae necessario aliquid sit. Necessitas vero gratiae intelligitur de re quae necessaria est, ut habeatur, & aliquid fiat.]

Respondeo, sextuplicem esse necessitatem. 1. patiendi motus carnis. 2. ignorantiae. Atque de his duobus loquitur in priori loco Augustinus. 3. ^k diuinæ gratiae. 4. habendi peccatum veniale. Et de hac loquitur August. in posteriori loco. 5. faciendi actus malos, posita efficaci mala voluntate. Quarum nulla cum libero pugnat arbitrio. Non prima: quia si velimus, illis motibus non consentimus. Non secunda: quia possumus non velle ignorare. Non tertia, quia Deus nulli denegat necessariam gratiam. Non quarta: quia possumus singula venialia vitare. Non quinta: quia condicionalis est. Potest enim homo, si velit, non velle finem, ex cuius amore eligebat media prava. 6. necessitas est faciendi absolute aliquid: ita ut homo non sit suarum actionum Dominus. Et hæc reuera libertatem euellit. Sed quam nullibi Augustinus introduxit.

LIBER SEXTVS.
DE GRATIA, ET
LIBERO ARBITRIO.

*Quo tractatur de viribus gratiae, & liberi
arbitrii in rebus supernaturalibus.*

*An possint credi mysteria fidei,
sine auxilio speciali.*

CAP. I. & II.

ONSSENTIUNT. ^a Omnes re-
quiri. 1. predicationem Euangelij. 2.
persuasionē aliquā siue miraculis:
siue ratione. 3. imperiū voluntatis, quo
mouetur intellectus ad assentien-
dum. Controuersia autē est, ^c *utrum,*
præterea, requiratur specialis illustratio diuina.

Negant ^b Ticonius, ^c Pelagiani, ^d Cassia-
nus, ^e Faustus Regiensis. Cæteri affirmant: quo-
rum sententia probatur.

^f Primò, Ioan. 6. ^g *Sunt quidam ex vobis, qui non
credunt: propterea dixi vobis: quia nemo potest ad me ve-
nire nisi datum ei fuerit à patre meo.*

Secundò, Math. 11. ^h *Confiteor tibi pater Domine*

CAP. I.

^b ante exor-
tam Pelagianā
hæresim, apud
Aug. 3. de Do-
ctrina Chri-
stiana 33.

^c apud Aug.
epist. 106. 107.

^d apud Profs-
perum libro
contra Colla-
torem.

^e libris de li-
bero-arbitrio.

CAP. 2.

^f v. 64. εἰσὶν
ἐξ ὑμῶν οἱ οὐ πιστεύουσιν. v.
65. διὰ τὸ το
ἐρεκα ὑμῶν, ὅτι
οὐδεὶς δύναται
εἰσεῖν εἰς με

εἰ ἀν' ἡ δὲ διδωμεν αὐτῷ ὅτι τὸ πατὴρ μου.

^h v. 25. ἐξομολογησάμενοι σοι πατὴρ κύριε τὸ θεῖον, καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυ-
ψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν, καὶ συνεπῶν, καὶ ἀπέκρυψε αὐτὰ ἰησοῖς. v. 26. ἡ
πατὴρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο ἡ δοκίμη ἐμπροσθέν σου.

DE GRA. ET LIB. ARB.

ⁱ v. 27. οὐδὲς
ἐπαγνοῦται τὸν
υἱόν, εἰ μὴ ὁ πα-
τήρ, οὐδὲ τὸν
πατέρα τις ἑπι-
γνώσκει, εἰ μὴ ὁ
υἱός, καὶ ὁ πατήρ
βούληται ὁ υἱός
δοξαζέσθαι.

^k v. 3. οὐδὲς
δύναται εἰπεῖν,
κύριον ἰησοῦν,
εἰ μὴ ἐν πνεύ-
ματι ἁγίῳ. Itē.
2. Cor. 3. v. 5.
Non quod suf-
ficientes simus
à nobis cogitare
aliquid quasi
ex nobis : sed
sufficiētia no-
stra ex Deo est
Ephes. 2. v. 8.
Gratia estis sal-
uati per fidem :
Et hoc non ex
vobis. De enim
donum est.

ⁱ v. 48.

^m v. 13. & 14.

ⁿ can 5.

^o can. 7.

^p sess. 6. can. 3.

^q 1. de Prede-

stinatione SS.

^r 1. de vocat.

Gent. 24.

^s lib. de Incar-

cali, & terra quia abscondisti hæc à sapientibus, & pr-
udentibus, & reuelasti ea paruulis. Ita pater quoniã ita pla-
citum fuit ante te. Et, ⁱ nemo nouit Filium nisi Pater: ne-
que Patrem quis nouit, nisi Filius: & cui voluerit filius re-
uelare.

Tertiò, 1. Corinth. 12. ^k Nemo potest dicere, Do-
minus Iesus, nisi in spiritu sancto.

Quartò, Actor. 13. ⁱ Crediderunt quotquot pra-
ordinati erant in vitam æternam 16. ^m loquebamur mu-
lieribus, quæ conuenerant, Et quedam mulier nomine Lidia
purpuraria audiuit : cuius Dominus aperuit cor intendere
his, quæ dicebantur à Paulo.

Quintò, Concil. Arausic 2. ⁿ si quis sicut aug-
mentum ita etiam initium fidei, non per gratia donum no-
bis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus aduersarius appro-
batur. Item: ^o si quis per naturæ vigorem, euangelizanti
predicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione
ne spiritus sancti, hæretico fallitur spiritu.

Trident. ^p si quis dixerit, sine praueniēto spiritus
sancti inspiratione, atque eius adiutorio hominem credere
posse sicut oportet, Anathema sit.

Sextò, Aug. ^q Si non sumus (inquit) idonei cogitare
aliquid quasi ex nobis ipsis, sed sufficiētia nostra ex Deo
est: profecto non sumus idonei credere aliquid ex nobis, sed
sufficiētia nostra, quæ credere incipimus ex Deo est.

Prosper: ^r Abunde, quantum arbitror, his testimo-
niis demonstratum est, fidem, quæ iustificatur impius, nisi
ex Dei munere non haberi, eamque nullis meritis preceden-
tibus tribui.

Fulgent. ^s Vita nostra à fide sumit initium, quia
iustus ex fide uiuit. quam fidem non ex voluntate
nostra nasci sed spiritum sanctum unicuique dari B.
Paulus ostendit.

Septimò, Ecclesia pro infidelibus orat. At, si ad
solam prædicationem conuerti possent non esset
orationibus, sed tantum prædicatoribus opus.

Octauò, sequeretur gratiam secundum merita
nostra dari. quoniam ^t nonnullum est meritum

fidei, ratione cuius oratio impetrat quidquid postulat. Meretur enim exaudiri, qui postulat cum fide.

Nonò, initium salutis esse ex nobis. Quia initium salutis est à fide. Si initium: poterit & continuatio. Difficilius namque est inchoare opus, quam persequi.

Decimò, tolleretur fundamentum diuinæ prædestinationis & electionis. Non enim saluz fieret reliquæ secundum electionem gratiæ.

Vndecimò. Quia probabitur ^u infra nullum pietatis opus fieri posse sine speciali auxilio Dei.

Soluantur obiectiones.

CAP. III.

PRIMA, Infideles credunt multa non minus difficilia quam sint fidei nostræ articuli: vt continuum esse potentia diuisibile, in partes infinitas.

Secunda, Pagani, atque hæretici multos fidei nostræ articulos credunt: eadem auctoritate (nimirum Doctorum suorum) qua suos credunt errores.

Quidni ergo tam illi Philosophi, quam Pagani, atque hæretici credent articulis fidei?

Tertia, sine speciali auxilio credimus historicis prophanis: quidni & sacris?

Quarta, res quædam falsæ omnem excedentes rationem firmissimæ creduntur sine speciali auxilio, quidni & veræ?

Quinta, articuli fidei nostræ tot sunt miraculis, alijsque magni ponderis testimonijs confirmati: vt omnium iudicio credibiles cæseri debeant. At quod credibile est, cur sine auxilio speciali credi non poterit?

Sexta, si quis ab ineunte ætate versaretur sine

nat. & Grat. Christi cap.

20. Item: Ibidem. In hominis corde, nec concipi fides poterit, nec amgeri: nisi eam Spiritus sanctus effundat, & nutriat. Ex eodem namque spiritu renati sumus, ex quo natus est Christus.

Aug. epist. 106.

cap. 4.

DE GRA. ET LIB. ARB.

Baptismo inter Christianos: ex consuetudine creditur, quod alij credunt. Cur ergo idem fieri non poterit ex electione?

Respondeo, aliud esse, *credere simpliciter articulos fidei*: aliud *credere sicut oportet*. prius non negamus posse fortasse viribus haberi naturæ: sed posterius haberi posse negamus: cuius tres sunt conditiones. 1. *rem credendam revelari indubitanter à Deo*: atque ita credi. 2. adeo firmam esse fidem, ut omnibus præferatur supplicij, ac morti. 3. ut pio affectu, sine pia inclinatione in Deum credatur: qua incipiat homo cervicem flectere Deo ad obediendum fidei.

Ad primum, hos philosophos: vel habere demonstrationem rerum quas credunt: ut diuisionis continui: vel non firmiter: vel non pio affectu adherere articulis fidei.

Ad 2. carere prima & tertia conditione.

Ad 3. humanam sufficere fidem ad credendum historicis prophanis: diuinam requiri omnino inuariabilem, ad articulos Christianæ fidei.

Ad 4. respondeo 1. facile esse adherere malo, difficile bono. 2. primam, & tertiam deficere conditionem.

Ad 5. argumenta quibus fides Christiana credibilis facta est, non talia esse, quæ fidem omnino indubitatam genereant: nisi mens diuinitus iuuetur.

Ad 6. hunc, vel scire se non baptizatum: vel nescire, sed credere se esse. Si prius, reuera non credit indubitanter articulos fidei nostræ, si prius instar illius erit qui baptizatur in voto, & proinde diuinitus ad credendum, illustratur à Deo.

*Non posse voluntatem humanam aliquid velle
ad pietatem pertinens sine auxilio
gratia Dei.*

CAP. IIII.

PROBATVR primò, ex scripturis
Isaia. 65. ^a Inuentus sum à non querentibus, palam apparui hiis, qui me non interrogabant. Lucæ 19. ^b venit filius hominis querere, & saluum facere, quod perierat. Philipp. 1. ^c Qui cepit in vobis opus bonum, perficiet usque in Diem Christi Iesu.

Secundò, ex Concilijs, ^d Palestino, quo, assentiente Pelagio ipso, definitur gratiam ad singulos dari actus: ac proinde nullum actum bonum ad salutem pertinentem fieri, sine gratia posse. Africano, apud ^e Prosperum: Cum ducentis (inquit Prosper.) quatuordecim sacerdotibus: quorum constitutionem, contra inimicos gratia Dei, totus mundus amplexus est: veraci professione quemadmodum ipsorum. habet sermo, dicamus gratiam Dei, per Iesum Christum Dominum nostrum, non solum ad cognoscendam: verum etiam ad faciendam iustitiam, nos per actus singulos adiunare: ita ut sine illa, nihil vera, sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus, ^f Arausico. & sup.

Tertiò, ex summis Pontificibus Innocentio 1. ^h Adiutorio quotidiano nos egere, negare non possumus. Item: ⁱ In omnibus diuini paginis, voluntati libera nisi adiutorium Dei legimus esse neccendum, eamque nihil posse cælestibus auxilijs destitutam.

Zozimo: ^k Quod tempus interuenit, quo eius non egeamus auxilio? in omnibus igitur actibus, causis cogitationibus, motibus adiutor, & protector orandus est.

Cælestino: ^l Quotquot spiritus Dei aguntur, hi filij sunt Dei, ut nec nostrum deesse sentiamus arbitrium: &

^a v. 1.

^b v. 10. ἦθε δὲ
ὑοὶ τῷ ἀνθρώπῳ
πρὸς τὴν αἰσθη-
σίνην τὴν ἀπὸ τοῦ
λόγου. Ioan. 15.

sine me nihil
potestis facere.

^c v. 6. ὁ ἀνα-
ξάρκτος ὁ ὕμνῳ
ἐργον ἀγαθόν,
ἐπιτελεῖται
ἀλλ' οὐκ ἔστι
χωρὶς ἡμῶν.

& cap. 2. v.

13. Deus est, qui
operatur in vo-
bis velle & per-
ficere.

^d can. 7. apud
Aug. ep. 106.

^e Responsione
ad 8. capitulum
Gallorum.

^f cap. 2.

^g can. 7.

^h epistola ad
Concil. Carth.
apud Aug. 91.

ⁱ epist. ad Con-
cil. Mileuit.

apud Aug. 93.

^k epist. ad om-
nes Episcopos

apud Cælestinū
epist. ad Gallos

cap. 9.

^l sup. cap. 8.

DE GRA. ET LIB. ARB.

*in bonis quibusque voluntatis humana singulis moribus
magis illius valere, non dubitemus, auxilium.*

^m 3. ad Qui-
rinum 4.

ⁿ 2. in Lucam
12.

^o 3. contra Pe-
lagianos non
longè à princi-
pio.

^p 2. contra
duas epist. Pe-
lagianor. 5. Itē
libro de prade-

stinatione SS.

cap. 2. Quod
attinet ad pie-

tatem, & Re-

ligionem non

sumus sufficien-

tes cogitare ali-

quid quasi ex

nobis: & nemo

sufficit sibi ad

incipiendū, vel

perficiendum

quodcumque

opus bonum.

^q contra Col-
latorem cap. 38.

^r libro de In-
carn. Christi cap. 13.

Quartò, ex PP. Cypriano: ^m In nullo glorian-
dum, quando nostrum nihil est. Ambros. ⁿ vides quia
ubique Domini virtus studiis cooperatur humanis: ut nemo
possit edificare, sine Domino: nemo custodire, sine Domino:
nemo quicquam incipere, sine Domino.

Hicrony. ^o Hoc longa dissertatione conclusum est, ut
gratia sua Dominus, qua nobis concessit liberum arbitrium
in singulis operibus iuuet, atque sustentet.

August. ^p Liberum arbitrium dicimus ad bene, pie-
que vivendum non valere, nisi ipsa voluntas hominis, Dei
gratia, fuerit liberata, & ad omne bonum actionis, sermo-
nis, cogitationis adiuta.

Prospero, ^q Non conturbat nos superbientium ine-
pta querimonia: quia liberum arbitrium causantur auferri;
si et principia, et profectus, & perseverantia in bonis usque
in finem, Dei dona esse dicantur. Quoniam opitulationes
divine gratie, stabilimenta sunt voluntatis humane, &c.

Fulgent. ^r Sic iacuit oppressus (homo) ditione pecca-
ti, ut nullatenus aliquid bonæ voluntatis initium habere
potuisset nisi hoc Deo gratis donante sumpsisset.

Gregor. ^s Nos prævenit ut velimus, & volentes
subsequitur, ne inaniter velimus.

Bernard. ^t Conatus nostri & cassi sunt si non adiuve-
mur, & nulli si non excitentur.

Quintò, propterea reiecit ^v Gelasius libros
Cassiani & Fausti quem Faustum pro hæretico
Pelagiano habitum fuisse testantur, ^x Isidorus,
& ^y Ade.

^z homil. 9. in Ezechielem. ^z libro de Gra-

tia, & libero arbitrio.

^u dist. 16. Canone Sanctæ Romanæ. ^x libro de Scripturis.

^y in Chronico: & ^y author vite Sancti Fulgentij cap. 26.

*Non posse hominem se, solis viribus natura,
ad gratiam preparare.*

CAP. V.

ROBATVR, Primò argumen-
tis quibus superior sententia.
Nam quæcumque præparatio
illa esse posset, sine dubio ad sa-
lutem spectaret.

Secundò, conuersio est dispo-
sitio, sicut enim auersus à Sole,
non incipit disponi ad recipiendam lucem, nisi
cùm incipit conuerti ad aspiciendum Solem. Sic
etiam auersus à Deo non incipit ad gratiam dispo-
ni: nisi cum ad Deum incipit conuerti. At nostra
conuersio tribuitur in ^a scripturis Deo.

^a Psal. 84. v.
4. *Conuerte
nos Deus salu-
taris noster.*

Psal. 76. v. 10.
Threnor. 5. v.

21. *Conuerte
nos Domine ad*

te: & conuer-

temur Rom. 11.

*u. 35. Quis prior
dedit ei: &*

retribuetur?
^b Psal. 142. v.

6.
^c Isaia 45. v.

9. Hierem. 18.
u. 6. Rom. 9. v.

20. 21.
^d Luc. 15. v.

32. Ephesior.
2. v. 1.

^e apud Augst.

Tertiò, ex scripturæ locis quibus comparatur
peccator ^b terræ sine aqua, ^c luto, & ^d mortuo:
hæc enim nullam habent ex se præparationem ad
formam: sed totam ab agente.

Quartò, ^e quibus comparatur generationi iu-
stificatio. Nam materia non seipsam disponit, sed
à generante disponitur.

Quintò, ex ^f Concil. Palestino, quo definitur
non secundum merita nostra gratiam dari: sed ab illa potius
originem ducere merita nostra. Dari autem secundum
merita nostra, est idem apud ^g PP. quod dari in-
tuitu alicuius naturalis virtutis. Arausicano: ^h Hoc
salubriter profitemur, quod in omni bono opere nos non in-

^e 1. Petri 1. vers. 23. Iacobi 2. vers. 18.
epistol. 106.

^g Augst. 2. ad Bonifac. 8. & libro de predestinat. Sanctorum cap. 2.
Prosperum contra Collatorem cap. 6. Fulg. sup. cap. 18.

^h can. ult. vide etiam can. 3. & 14.

DE GRA. ET LIB. ARB.

cipimus, & postea per Dei misericordiam adiuuamur: sed ipse nobis nullis precedentibus bonis meritis: & fidem, & amorem sui prius inspirat: ut Baptismi Sacramenta fideliter requiramus, & post Baptismum, cum ipsius adiutorio, ea quæ sibi sunt placita implere possimus.

Sexto, eius est disponere cuius est introducere formam, Dispositio enim est effectus agentis, non alterius causæ. At gratiam iustificantem solus Deus introducere potest. Ergo, &c.

Nec dicas se disponere posse ad dispositionem, ita namque daretur in infinitum progressus.

^a v. 5.

^b v. 1.

^c 2. ad Bonifacium. 8.

^d homil. 42. in

Genesim.

^e solus enim

Deus prestitit

Abrahe ma-

gna illa dona,

scilicet esse pa-

trēm multarum

gentium, & ut

in eius semine

benedicerentur

omnes gentes,

sed hæc nõ præ-

stitit, nisi post-

quam Abra-

ham, se in vir-

tutum stadio

diu exercuit.

Quod quidem

opus fuit Abra-

he, sed non sine

auxilio Dei.

^f 3. in Pelag.

^g velle (in-

Soluantur argumenta.

CAP. VI.

PRIMA, Zachariæ I. ^a *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Prouerb. 16. ^b *Homini est præparare animam, & Domini gubernare linguam.*

Respondeo cum ^c Augustino, his solum commendari liberum arbitrium: cuius assensum ad conuersionem requirit Deus: sed non propterea gratiam præuenientem excludi.

Secunda, Chrysost. ^d docet Abraham accepisse à Deo magna gratiæ dona: sed antea, se ad illa per opera bona disposuisse homil. 17. in Ioan. scribit, Deum nostras non præuenire voluntates: sed ubi præparati fuerimus, tum demum illum adesse ac per gratiam iuuare.

Respondeo, Chrysostomum nonnunquam tribuere nobis, quæ nos cum Deo facimus, ut Deo tribuat quæ solus ipse facit, quo modo ^e intelligendus est, locis allegatis.

Tertia, Hierony. ^f asserit nostrum esse, *velle*: Dei autem, *implere*.

Respondeo, non ^g excludere gratiam præuenientem à nostro *velle*: sed solum intendit docere, *nos posse*

nos posse multa velle cum adiutorio Dei: quæ cum eodem nequimus implere, sed h solius Dei est efficere, ut aliquando illa, quæ voluimus impleamus: velle.

Quarta, facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam.

¹ Respondeo, id verum esse quando cooperando gratiæ à qua mouetur, homo quod in se est facit.

Quinta Cornelius operibus suis impetrare meruit à Deo sanctum Petrum, qui eum instrueret in fide.

^k Respondeo, hæc opera non fuisse sine auxilio gratiæ Dei.

Sexta, bona moralia opera viciniorem salutem constituunt hominem, quam si nulla fecisset.

[Respondeo dupliciter aliquid dici vicinius alteri. 1. analogia quadam remota, nimirum quod etsi non habeat ordinem ad illud tamen magis est aliquomodo conforme, quam sit aliquid aliud. 2. analogia proxima qua quis per se ad aliud ordinem habet. priori modo vera est propositio argumenti.] sed hæc vicinitas non sufficit ad dispositionem: posteriori falsum est.

Septima potest homo naturaliter pœnas inferni timere. Ergo, & harum intuitu de peccatis dolere: nimirum attritionem habere. Sed attritio est ad gratiam dispositio. Ergo, &c.

Ad consequens hominem non posse de peccatis sentire dolere sine auxilio Dei.

Octaua, potest quis de offensa amici dolere. Ergo de offensa Dei.

Negatur consequens. Etsi enim noscat summa Dei erga se beneficia, non tamen ad ea consideranda mouetur, ut inde concipiat peccati odium nisi præueniatur à Deo.

quit epist. ad Ctheſiphontem) & curre-

re, meum est:

sed ipsum, meum,

sine auxilio

Dei non erit

meum. Dicit

enim idem A-

postolus: Deus

est qui operatur

in nobis velle,

& perficere

^h exempli grã-

tia volumus si-

ne omni pecca-

to vivere: &

nullum omnino

motum partis

inferioris rebel-

lem sentire: sed

non possumus

id adimplere,

etsi adiutorium

illud non desit,

per quod velle

istud potuimus:

sed cum Apo-

stolo dicere co-

gimur: velle

adiacet mihi:

perficere autem

non inuenio.

¹ D. Thom. 1.

2. q. 109. ar. 6.

ad secundum

Bonauent. 2. dist. 28. ar. 2. q. 1.

^k August. cap. 7. de prædest. Sanctorum.

Tom. IIII.

A a

DE GRA. ET LIB. ARB.

I. Dilectionis partitio.

CAP. VII.

**Dile-
ctio
Dei.**

*Propensiva tantum: ni-
mirum ipsa volun-
tas: prout ex se ordi-
nata est ad summum
bonum, & ultimum.
Atque de hac hîc
quæstio non est*

*Elicita:
nimirum
actus vo-
luntatis;
quo De^s
amatur.
Atque
de hac
hoc in
loco agi-
mus.*

*Supernatu-
ralis: qua
amatur
Deus vt
fœlicita-
tis super-
naturalis
donator.*

*Natu-
ralis,
qua
ama-
tur
Deus
vt au-
thor
natu-
re.*

*per-
fe-
cta.*

*im-
per-
fe-
cta.*

Perfecta

*imperf-
cta*

*vt in di-
stribu-
tione di-
lectio-
nis su-
perna-
turalis.*

*qua preponitur
Deus omnibus
rebus.*

*qua preponi-
tur, & arden-
tius amatur.*

*qua etiam per-
seneratur in ta-
li dilectione,
vsque ad om-
nium impletio-
nem manda-
torum.*

*qua non pre-
fert Deum om-
nibus rebus.*

*prefer. sed
ardentius
amat crea-
turas.*

*qua occurrente
tentatione fa-
cile defici.*

2. Non posse sine auxilio gratia diligere Deum.

RIMÒ, Rom. 5. ^a 1. Ioan. 4. ^b Charitas ex Deo. Secundò, Eph. 6. ^c Pax fratribus, et charitas cum fide à Deo Patre. Dices hæc solum de supernaturali intelligi charitate.

Contra. 1. nullibi hanc posuit restrictionem Scriptura. Deus enim non minus est author naturalium, quam supernaturalium bonorum. 2. Qui diligit Deum ut authorem naturæ, & proximum propter Deum, implet totam legem naturalem. Nam plenitudo legis est dilectio. At qui totam legem naturalem implet, in eo sine dubio Charitas est, quam Scriptura commendat. Rom. enim 13. cum dixisset Paulus. ^d Qui diligit proximum, legem implevit: subiungit naturalia mandata: Non occides, non furaberis, &c.

Tertiò, ex Conciliis Mileuit. ^e Vtrumque donum Dei, & scire, quid facere debeamus, et diligere ut faciamus. ^f Arausicano 2. Prorsus donum est, diligere Deum.

Quartò, ex PP. Aug. ^g Nec initium eius ex nobis: & perfectio eius ex Deo, sed si charitas ex Deo est, tota nobis ex Deo est. Aduertat enim Deus hanc amantiam, ut in eius donis nos priores faciamus, posteriorem ipsum, quoniam misericordia eius præueniet me. Item: ^h liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus. Prospero ⁱ lib contra Collatorem quo naturam humanam, gratia omni destitutam, comparat glaciali rigori: ex quo nihil omnino caloris excuti potest.

Quintò, Amor Dei super omnia, etiam solum naturalis, nullum patitur inordinatum affectum.

hoc amore Creatoris nemo bene utitur creaturis. Item libro de gratia, et libero arbitrio cap. 18. Si non ex Deo: sed ex hominibus est dilectio Dei, & proximi, vicerunt Pelagiani: si autem ex Deo, vicimus Pelagianos. ^k cap. 30.

Aa ij

^a v. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.

^b v. 7. ἡ ἀγάπη ὅν τε θεῶν ὅν τε ἀνθρώπων ἀδελφότης ἀγάπη μὴ τῶν πτωχῶν, ὅν τε πατέρων.

^c v. 23. εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπῃ μετὰ πάντων, ὅν τε πατέρων.

^d Galat. 5. v. 22. fructus Spiritus est Charitas, &c.

^e v. 8.

^f can. 4.

^g can. ult.

^h 2. ad Bōni-

fac. 9.

ⁱ epist. 107.

^j 4. in Iulianum 3. Amor Dei quo peruenitur ad Deum, non est nisi ex Deo. Per hunc amorem. Creatoris bene quisque utitur creaturis: sine

cap. 30.

cap. 30.

cap. 30.

cap. 30.

cap. 30.

cap. 30.

cap. 30.

cap. 30.

cap. 30.

cap. 30.

cap. 30.

cap. 30.

cap. 30.

cap. 30.

cap. 30.

cap. 30.

DE GRA. ET LIB. AR.

Atque legem implet. At id posse præstari sine auxilio Dei, Pelagianum est.

Tertiò, Dilectio Dei super omnia est vltima dispositio ad gratiam remissionis peccatorum. Ergo si quis potest Deum naturaliter diligere super omnia, poterit naturæ viribus ad remissionem peruenire peccatorum.

^k *supra c. 4.* Quartò, huiusmodi Dilectio est pietatis opus. At probatum ^k est nullum posse pietatis opus sine auxilio Dei perfici.

Soluuntur argumenta.

CAP. VIII.

PRIMA, Dilectio Dei super omnia est hominì naturalis Ergo naturæ viribus poterit haberi.

Negatur conseq. Nam multa sunt naturalia: quæ tamen sine medio supernaturali, aut artificiali haberi nequeunt: sicut animæ cum corpore vñio, [& forma substantialis panis.]

Secunda, Amor Dei oritur in nobis, ex amore nostri: At amor nostri naturaliter haberi potest. Ergo, &c.

Ad maiorem, veram esse de amore nostri ordinato: quo quis amat se vt partem & figmentum Dei: hinc enim oritur amor erga Deum vt totum, atque Creatorem.

^a *r. Ioan. 4.*
^{v. 7.} Ad minorem, negatur de ordinato amore in statu naturæ corruptæ is enim procedit à Deo iuxta illud: *Diligamus invicem, quia charitas ex Deo est.*

Tertia, Potest voluntas elicere actum rationi conformem. At naturaliter ratio dicat, *Deum esse super omnia diligendum. Ergo, &c.*

Ad maiore: esse verā, de iudicio rationis vltimo.

Ad maiorem istud iudicium non posse siue spe-

ciali auxilio haberi.

Quarra potest homo diligere naturaliter proximum, parentes, patriam, super omnia. Ergo & Deum.

Negatur conseq. 1. quia illa tanquam presentia, magis mouent. 2. quia natura corrupta magis inclinat ad se, & sua: quam ad alia.

Quinta, potest peccator velle sine auxilio gratia, Deum esse Deum: se autem hominem, non Deum. Hoc autem est, plusquam seipsum, amare Deum. Ergo, &c.

Ad maiorem, esse veram, quia nequit prohibere peccator, quin ita sit.

Ad minorem negatur: quia interim peccator magis vult, se hominem esse: quam Deum esse Deum: quod est, seipsum Deo praeferre.

*Sententia hereticorum de libero-arbitrio in
operibus spectantibus ad
salutem.*

CAP. IX.

PRIMA est ^a Lutheri: liberum-arbitrium se mere in his actionibus passim habere.

Secunda, ^b Caluini, & ^c Kemnitij: quamuis voluntas actiue in his operibus concurrat: tamen necessario tanquam merum instrumentum moueri à Deo. Voluntate mouet (inquit Calu.) non qualiter multis saeculis traditum est, Et creditum ut nostra postea sit electionis motio, aut obtemperare, aut refragari: sed illam efficaciter efficiendo.

^a in disgressione quadam libri inscripti:

Operationes in Psalmos.

^b 2. Instit. 3.

§. 11.

^c in Examine sessionis. 6.

^a Math. 20.
v. 8.

^b 1. Cor. 3. v.

10.

^c ibid. v. 6.

^d ibid. v. 8.

^e Zachar. 1.

v. 3. Ioëlis 2. v.

12. Conuer-

tmini ad me in

toto corde ve-

stro. Hierem. 3.

v. 1. tu forni-

cata es cū ama-

toribus tuis

multis : tamen

reuertere ad

me : *Et* ego

suscipiam te.

Ezech. 18. v.

31. facite vobis

cor nouum, *Et*

spiritum nouū

Isaie 1. v. 16.

Lauamini, mō-

di estote. Ioā. 6.

v. 27. Opera-

mini non cibū,

qui perit: Phi-

lipp. 2. v. 12.

^f 2. Inſtit. 5.

§. 14.

^g v. 10. *Θε-*

ωότερον αὐτῶν πάλιν ἐνομίᾳ,

δὲν ἐγὼ δὲ ἀλλ' ἢ χάρις τῆ θεῶ ἡ σὺν ἰμῶ.

Pſal. 26. v. 9. *Adiutor meus eſto : ne derelinquas me.* Rom. 8. v. 16.

^h ſupr. cap 3. §. 12.

*Probatur ex diuinis literis liberum-arbitrium
in actionibus piis , & ſalutaribus.*

C A P. X.

R I M ò , ex locis quibus dicuntur homines in huiusmodi actionibus ^a operarij , ^b ædificatores , ^c plantatores , rigatores , ^d cooperatores ſiue coadiutores Dei. Nam ſi homines ſolum mouerentur tanquam instrumenta, potius de-

berent vocari ligones, raſtra, ſecures &c.

Secundò , ex locis ^e quibus ſuadentur vel imperantur opera pietatis, imò & ipſa conuerſio.

Reſponder, ^f Caluinus, his ſolum probari locis nos non moueri à Deo tanquam ſtipites: ſed tanquam ratione præditos.

Contra. 1. ſi ita eſt cur ergo nemini imperatur vt velit ſe ſœlicem: noliſe miſerū eſſe? 2. quando ſcriptura dicit : *Deum operari velle, Et perficere, Deus operatur omnia in omnibus*, &c. contendunt aduerſarij, ſignificari *Deum propriè operari*: quidni ergo & aliis locis ſignificabitur homines propriè, ac verè operari ?

Tertiò , ex locis quibus dicimur iuuari à Deo in operibus pietatis vt *1. Corinth. 15. Plus omnibus laboraui: non autem ego, ſed gratia Dei mecum.*

Reſponder ^h Caluinus, ſi ad verbum reddatur textus Græcus, non dici : *gratiam fuiſſe cooperatricem*, ſed , *gratiam* , *quæ ſibi aderat* , *omnium fuiſſe effetricem.*

Contra. in Græco legitur : *ἀλλ' ἢ χάρις τῆ θεῶ ἡ*

σὺν ἰμῶ. Pſal. 26. v. 9. *Adiutor meus eſto : ne derelinquas me.* Rom. 8. v. 16.

^h ſupr. cap 3. §. 12.

συνετοιμασται: quod ad verbum, redditur. *sed gratia Dei, qua mecum.* illud autem *Quæ mihi aderat, vel, in me erat,* ex suo capite Calvinus adiunxit. Vult ergo Paulus dicere: iuxta ¹ August. *Non ego sed gratia Dei mecum: id est, non solus: sed gratia Dei mecum.* *Ac per hoc nec gratia Dei sola: nec ipse solus: sed gratia Dei cum illo.* ¹ libro de gratia, & libero arbitrio ca. 1j.

Quartò, ex locis ^k quibus patet hominem vocatum à Deo renuere posse. Nam cum per gratiam venire possit, vt aduersarij concedunt: certè ad ytramque partem liber erit.

^k Prouerb. 11. v. 24. Math. 23. v. 37. Act. 7. v. 51. Apoc. 3. v. 20. Ego sto ad ostium & pulso: si quis aperuerit mihi intrabo ad eum.

Probatyr ex traditione PP.

CAP. XI.

GNATIVS, ^a Irenæ. ^b Non tantum, (inquit) in operibus, sed etiam in fide: liberum, & sue potestatis arbitrium homini seruaui Dominus, dicens: secundum fidem tuam, fiat tibi

^c Cyprian. Hilar. ^d Esse filios Dei non necessitatem esse voluit, sed potestate.

^e Hierony. ^f Ambros. & Chrysost. Necessitatem non imponit, sed congruis remedijs appositis, totum in aegroti sententiâ, iacere permittit.

Cælestinus Papa: ^h Nec ociosa in nobis esse patitur quæ exercenda, non negligenda donauit: vt & nos cooperatores simus gratiæ Dei.

August. in singulis tomis tomo 1. ⁱ Nisi quisquam voluntatem mutauerit, bonum operari non potest. Quod in nostra potestate esse positum alio loco Dominus

filius: sed arbitrio suo.

^j 2. in Lucam 12. Vides quia ubique Domini virtus studiis cooperatur humanis?

^g homil. 19. in Genes. differens de Iustificazione.

^h epistola ad Gallos cap. 12.

1. Retract. 22.

^a epist. ad Magnesianos.

^b 4. cap. 72.

^c libro 3. ad Quirinum cap.

52. cui præfixit titulum, siue

argumentum hoc: Credendi,

& non credendi liberta-

tem in arbitrio positam.

^d 1. Trinit.

^e in 5. Math.

Ergo (inquit) non est natura

DE GRA. ET LIB. ARB.

docet, ubi ait: aut facite arborem malam, & fructum eius malum: quod non est contra gratiam Dei quam predicamus, ^k &c.

^x In potestate quippe hominis est, mutare voluntatem. Sed ea potestas, nulla est, nisi detur à Deo, De quo dictum est: Dedit eis potestatem filios Dei fieri. ¹ epist. 89. q. 2. ^m lib. de Spiritu, & litera. cap. 34.

Tom. 2. ¹ Liberum arbitrium non ideo tollitur, quia iuuatur: sed ideo iuuatur, quia non tollitur. Proinde in ijs, qui per electionem gratiae salui fiunt, adiutor Deus operatur, & velle, & operari.

ⁿ 1. ad Simplicium q. 2. ^o Et suum esse voluit, & nostrum, suum, vocatio: nostrum, sequendo.

Tom. 3. ^m Consentire vocationi, aut non consentire, propria voluntatis est.

Tom. 4. ⁿ Ut velimus, ^o &c.

^p 5. Ciuit. 10. ^q lib. 2. Actorum contra Fa-licem.

Tom. 5. ^p Si necessitas nostra illa dicenda est, quae non est in nostra potestate, manifestum est voluntates nostras, quibus recte vel perperam viuunt, sub tali necessitate non esse, &c.

Tom. 6. ^q Nemo, nisi Deus, facere arbores potest: sed habet unusquisque in voluntate, aut eligere, quae bona sunt, & esse arbor bona: aut eligere, quae mala sunt, & esse arbor mala.

^r 2. de peccator. mer. 5. & infra: Non ideo de hac re, solis votis agendum est, ut non subin-

Tom. 7. ^r Conuersos Deus adiunat, auersos deserit: sed etiam, ut conuertantur, ipse adiunat.

Item: ^s Vtrumque nostrum est (velle scilicet et credere, & amare) propter arbitrium voluntatis: & utrumque datum est per spiritum fidei, & charitatis. ^t Ne putetur nihil ibi facere homines per liberam arbitrium, ideo in Psalmo dicitur: Nolite obdurare corda vestra, &c.

Tom. 8. ^v Non erat in potestate tua, ut non nasceris ex Adam: est in potestate tua, ut credas in Christum.

Tom. 9. ^x In hoc opere facimus opera Christi: quia & ipsum credere in Christum, est opus Christi. Hoc operatur in nobis, non tamen sine nobis.

^y Totum ex Deo: non tamen quasi dormi-

Tom. 10. ^y Totum ex Deo: non tamen quasi dormi-

feratur ad bene viuendum nostra efficacia voluntatis. Adiutor enim Deus dicitur: nec adiunari potest, nisi qui sponte aliquid conatur.

^z libro de predest. SS. cap. 3.

^z libris de gratia & libero arbitrio cap. 15.

^u tract. in titulum Psalm. 71. propè finem.

^x tract. 72. in Ioan.

^y serm. 15. de verbis Apostoli.

mientes : non quasi, ut non conemur : non quasi, ut non velimus. Sine voluntate tua non erit in te iustitia Dei. Quis fecit te sine te, non te iustificat, sine te.

Prosper : ² Gratia quidem Dei in omnibus iustificationibus principaliter praeeminet, &c. sed etiam voluntas hominis subiungitur ei, atque coniungitur : qua, ad hoc, praedictis est excitata praesidiis, ut divino in se cooperetur operi, & incipiat exercere ad meritum, quod superno semine concepit ad studium, ^a &c.

Concil. Toleb. 4. ^b sicut homo propria arbitrij ^a De sua voluntate serpenti obediens periit : sic vocate se gratia Dei, voluntate, si deficit : propria mentis conversione, quisque credendo saluatur.

Trident. ^c Si qui dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti : quod ad obtinendam iustificationis gratiam, se disponat, ac prepararet nec posse dissentire si velit : sed velut inanime quoddam, nihil omnino agere, mereque passive se habere : Anathema sit.

² 2. de vocatione Gent. 26.

^a De sua habens mutabilitate, si deficit : de gratia opitulatione, si proficit.

^b can. 55.
^c sess. 7. can. 4. de Iustificatione.

Rationibus probatur.

CAP. XII.

PRIMA, si dumtaxat non esset liberi arbitrij homo : qui nolunt credere aut à peccatis conuerti certè non peccarent, qui verò crederent, non essent praemiis donandi.

Secunda, frustra monitiones, consilia praecepta.

Tertia frustra, diligentia omnis in pietate colenda, sicut haec omnia in animantibus frustra : sic ^a lib. 4. cap. & in homine contingere oporteret vide plura ^a 14. & seqq. supra.

Diluuntur obiectiones ex scripturis.

CAP. XIII.

^a v. 26.

RIMA, Ezech. 36. ^a *Auferam vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum, &c.* At cor lapideum nulla sui cooperatione, carneum fieri potest.

Respondeo, similitudinem in eo sitam esse: quod sicut lapis ex se nequit cooperari ad conuersionem suam in carnem: sic nequeat voluntas hominis ex se, ad suam cooperari conuersionem: sed hæc habet ex Deo. In eo verò similitudo dissentit, quod lapis, nec quidem per aliud, possit cooperari ad suam transmutationem: possit autem voluntas: & quidem liberè. Non enim necesse est similitudines in omnibus couenire. Nam & quidem aduersarij fatentur non excludi actionem voluntatis, in eius conuersione: & tamen excluderetur actio lapidis in eius conuersione in carnem.

Secunda, Psal. 50. *Cor mundum crea in me Deus: & spiritum rectum, &c.*

Respondeo, *Cor mundum creari*, esse, *cor mundari*: in qua mundatione per gratiam, cooperatur homo per liberam gratiæ susceptionem.

^b v. 2.

Tertia, Psal. 99. ^b *Ipse fecit nos, & non ipsi nos.* At loquitur propheta de regeneratione. Ergo, &c.

^c in hæc Psal-
mum.

1. Negatur Minor. Nam, teste Aug. loquitur Psal-
mista de prima creatione. 2. respectu termini iusti-
ficationis, nimirum habitus Charitatis infusi: Deus
ipse fecit nos, siue regenerauit: & non ipsi nos, re-
spectu verò dispositionum ad iustificationem ipsi
nos facimus adiuuante Deo: iuxta illud Ezech. 18.
de pœnitente: ^d *Ipse animam suam viuificabit.*

^d v. 27.

^e v. 45.

Quarta, Ioan. 6. ^e *Omnis qui audit à Patre, & di-
dit, venit ad me.*

Respondeo, etsi eo ipso quo venit, non possit non venire: tamen liberè venire: quia poterat, non venire, si voluisset.

Quinta, ¹ Non sumus sufficientes cogitare aliquid, ex nobis. ^f 2. Corint. 3. v. 5.

Respondeo, nos equidem non posse cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis: posse tamen ex Deo: quia ut ibidem habetur: *Sufficientia nostra ex Deo est.*

Sexta, ² Qui operatur omnia in omnibus.

² 1. Cor. 12.

Respondeo Deum operari quidem salutem nostram: sed cooperantibus nobis.

v. 6.

Septima, ^h Deus operatur velle, & perficere. At ipsum operari, velle: non est iuuare, ut possimus velle: sed simpliciter facere, ut velimus. ^h Philip. 2. v. 13.

Respondeo Deum operari velle: non est solum iuuare ut possimus velle, sed ut reipsa velimus: quod sine libera actione nostra non fit.

Octaua, ¹ Qui natus est ex Deo, non potest peccare: ¹ 1. Ioan. 3. v. 9.

quia semen Dei manet in eo. ^{9.} sicut vult Calvinus.

Respondeo, per semen non intelligi auxilium gratiæ ^k determinans ad vnum, sed ¹ Charitatem infusam, quæ quandiu manet: peccatum lethale ¹ Hieron. 2. in Ioninianum,

homo habere non potest. ¹ Aug. tract. 5. in epist. Ioan.

Nona, dicuntur peccatores, mortui, sepulti, &c.

At mortui non cooperantur ad suam vitam.

Responsio ut ad primum.

Soluantur obiectiones ex Augustino.

CAP. XIII.

RIMA, ^a Laborant (inquit) homines inuenire in nostra potestate, mer. 18.

quid boni sit nostrum, quod nobis non sit ex Deo, & quomodo inueniri possit, ignoro.

Secunda, ^b Arbitriū sic ad inuentionem Christi, ut non solum quod faciendum sit, cap. 14.

^b lib. de gratia Christi

DE GRA. ET LIB. ARB.

sed quod scierit, etiam faciat. At per hoc, quando Deus docet, non per legis litteram, sed per spiritus gratiam, ita docet, ut quod quisque didicerit, non tantum cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendoque perficiat.

Respondeo, his solum probari: nihil nos boni operari posse, sine gratia præveniente & diuina cooperatione: ac nos in omnibus adiuuari.

^c lib. de bono
Perseuerantia
cap. 13.

Tertia, ^c Hoc nobis expedit, & credere, & dicere hoc est pium, hoc verum, ut sit humilis, & submissa confessio, & detur totum Deo.

Respondeo, nos etiam totum dare Deo: quia nihil habemus quod non sit ex Deo.

^a de corre-
ptione, &
gratia cap. 12.

Quarta, ⁴ volenti saluum facere nullum hominum resistit arbitrium. Sic enim velle, aut nolle, in volentis, aut nolentis est potestate, ut diuinam voluntatem non impedias nec superet potestatem.

Respondeo, hæc, & similia loca solum probare gratiam efficacem.

^c libro de gra-
tia, & libero
arbitrio cap.
17.

Quinta, ^o ut velimus, sine nobis operatur cum autem volumus, & sic volumus ut operemur, nobiscum cooperatur. Item: ^t Totum Deo dandum est, qui hominis voluntatem bonam & præparat adiuuandam, & adiuvat preparatam, &c.

^t cap. 32. En-
chiridj.

Respondeo, his solum probari gratiam præmen-tem siue excitantem atque cooperantem, illam siue nobis, hanc non sine nobis.

Summa disputationis de cooperatione gratiæ, cum libero arbitrio.

CAP. XV.

^a lib. de Spi-
ritu & littera
cap. 33.

^b lib. de cōcor-
dia liberi arbi-
trij & prædest.
cap. 3.

^c explicatione
art. 7.

P R I M A propositio, Homo ante omnem gratiam, liberum habet arbitrium, non solum ad opera naturalia, & moralia, sed etiam pietatis, ac supernaturalia.

Probatur primo, ex ^a August. ^b Driedone, ^c Tappero.

Secundò, quia liberum arbitrium, neque datur, neque tollitur per gratiam, aut peccatum.

Secunda, *habet homo, ante omnem gratiam, potentiam remotam, & imperfectam ad opera pietatis faciendâ.*

Probat^r 1. ex ^a August. & ^c Driedone. 1. quia intelligi nequit, quomodo ad opera pietatis actiue concurrat voluntas, nisi habeat, actiuam potentiam, saltem dumtaxat, remotam.

Tertia, *Non habet homo, ante omnem gratiam, potentiam proximam, & perfectam, ad opera pietatis: & ideo nihil omninò in hoc genere, ex se, facere potest.*

Probat^r 1. ex August. ^t *In potestate hominis est, (inquit) mutare in melius voluntatem: sed ea potestas, nulla est, nisi detur à Deo: de quo scriptum est, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* 2. Ante gratiam, liberum arbitrium vim non habet de facto operandi bonum: sed ut suam potentiam exerat requiritur necessario gratia: sicut ad videndum, necessariò exigitur species intentionalis. Ergo non habet potentiam proximam ad opera pietatis.

Quarta, *Gratia excitans interna, necessariò debet precedere hominis conuersionem: nec sufficit adiuuans gratia.*

Probat^r primò, ex Ioan. 9. *Nemo potest venire ad me nisi Pater meus traxerit eum.* At tractus non est gratia adiuuans, sed excitans: quia præuenit nolentem, ut faciat volentem.

Secundò ex Concilijs Arausic. ⁸ *Nullus miser, de quantalacumque miseria liberatur, nisi eum misericordia diuina præueniat.* Trident. sess. 6. cap. 6. & 14. ac can. 3. & 5.

Tertiò, ex PP. August. ¹ *Quod nos ad Deum conuertimus: nisi ipso excitante, & adiuuante, non possumus.*

^k Gregor. Fulgent. ¹ *Frustra sermo diuinus exterioribus auribus sonat, nisi Deus, spiritali munere, auditum hominis interioris aperiat.*

Prospero. ^m *Ad perfectionis incrementum semina hæc peruenire non poterunt: nisi opitulatione diuina fuerint excitata.* Bernard. ⁿ *Conatus liberi arbitrij, & cæsi sunt, si non adiunentur, & nulli, si non excitentur.*

^d libro de prædest. SS. cap. 5. *Posse (inquit) habere fidem, & charitatem, natura est hominum.*

^e supra.
^f 1. Retrac. 22.

⁸ can. 14.
Trident. sess. 6. cap. 6. & 14.
ac can. 3.
& 5.

¹ 2. de peccat. mer. 18.

^k 11. Mor. 5.
¹ lib. de Incarnatione. ad finem.

^m contra Col-
latores. 28.

ⁿ lib. de gratia, & libero arbitrio.

DE GRA. ET LIB. ARB.

Quartò, requiritur ad opus pietatis tum exercitium : tum specificatio actus. At gratia adiuuans, ad exercitium equidem spectat : sed gratia præueniens ad specificationem.

Obijcitur Primò. Quomodo ergo aliqui conuertuntur in momento ?

Secundò, si requiritur semper gratia præueniens, non erit in potestate nostra conuersio. Quia hæc gratia in nostra potestate non est.

Tertiò, fideles peccatores, fidem habent : Ergo per eam orare poterunt, nec requiretur gratia præueniens.

o lib. de Spiritu & littera. cap. 34.

Quartò, *visorum suasionibus* (inquit ° August.) *agit Deus, ut velimus, & credamus siue extrinsecus per Evangelicas exhortationes, siue intrinsecus, ubi nemo habet in potestate, quid ei veniat in mentem.* Quibus verbis ostendit sufficere extrinsecas exhortationes cum gratia interius adiuuante : nec requiri absolutè internam gratiam præuenientem : de quâ hîc agimus.

P nimirû gratiam præuenientem, & adiuuantem cum nostra cooperatione.

Ad primum, si conuersio accipiatur pro voluntatis actu, quo vocationi consentimus, fieri in momento. Si includat quidquid P ad resipiscentiam spectat : non fit in momento : quamuis fiat breuissimo tempore.

Ad 2. negatur, quia Deus semper suam gratiam offert, quam reijcere & admittere possumus si velimus.

Ad 3. hanc fidem nihil operari posse ad pietatem, nisi præueniatur per gratiam.

Ad 4. gratiam præuenientem tria præstare. 1. proponit obiectum congruum. 2. excitat mentem ad illud considerandum. 3. mouet voluntatem ad acceptandum obiectum. primum præstari potest, per solam prædicationem : & de hoc agit Augustinus : non autem alia duo.

9 cap. 4. & 5.

Quinta, *Gratia excitans datur homini, sine ullis meritis præcedentibus, ac sine ulla preparatione.* vide 9 supra.

Sexta : *Gratia excitans non datur homini, sine actione*

eius : quamvis sine cooperatione liberi-arbitrij detur. Nam initium est, tum bonæ cogitationis : tum desiderij boni. Cogitare autem, & desiderare sunt vitales actus intellectus atque voluntatis. Quia tamen omnem præveniunt consensum : propterea extra liberum dicuntur arbitrium.

Septima, *Ad assentiendum gratia excitanti, seu interna vocationi requiritur necessario gratia adiuvans.*

Probatur 1. testimonio Augustini & Concil. Trident. pro quarta propositione. 2. ex eodem August. 32. Enchiridij, *Hominis (inquit) voluntatem, Et preparat adiuvandam, & adiuvat preparatam.*

Octava: *Neque gratia excitans, neque adiuvans ullam imponit homini necessitatem.*

Probatur 1. Nam *gratia excitans*, si tantum sufficiens sit: reijcitur reuera: si verò efficax sit, non potest quidem ex hypothesi reijci: absolute tamen reijci posset: quia non determinat voluntatem: sed est suasio inclinans voluntatem, per modum proponentis obiectum. *Gratia adiuvans* dirigēs, & protegens cum non attingat ipsum actum electionis liberæ: sed tantum impedimenta; remqueat, nullam necessitatem inferre poterit. *Cooperans intrinsecus*, concurrit ad modum auxiliij generalis. sicut enim ad naturalia opera exigitur generale auxilium: sic speciale ad supernaturalia. sicut illud, nusquā deest habentibus formam naturalem: sic nec istud habentibus, vel excitantem gratiam, vel infusas virtutes. Et sicut illud non impedit libertatem, & contingentiam: sic nec istud. 2. ex Concilio Trident. sess. 6. can. 4.

Respondent, Primò, loqui Concilium quidem de spontaneo motu: sed tamen necessario.

Contra. aperte Concilium dixit, *gratiam istam recipi, & non recipi posse.*

Respondent, Secundò, hominem dissentire posse si velit: tamen non posse id velle, si gratiam habeat: & hanc esse Concilij mentem.

Contra. 1. ait Concilium, absolute, gratiam

DE GRA. ET LIB. ARB.

reijci posse. 2. non posse id velle, non est, solum non posse contrarium actum elicere: sed necessario determinari ad vnum. At quid est hoc, nisi liberum arbitrium non habere?

Respondent, Tertiò, consentire, & dissentire, esse, gratiam Dei habere: & non habere posse [prout placuerit Deo.]

Contra. id non probat hominem liberi-arbitrij, sed Deum.

Respondent Quartò, loqui Concilium de gratia Excitante, non de Adiuuante.

Contra. 1. vtramque Concilium exprimit. 2. gratia adiuuans datur ne respuatur excitans. si ergo adiuuans reijci nequit. quomodo poterit excitans?

Nona Propositio, *Fieri potest ut eadem motione interna quoad substantiam, duobus adhibita, unus conuertatur: alius non conuertatur, unus magis, alius minus proficiat.* Homo enim suæ relinquitur libertati. Deus autem pro suo beneplacito vnâ, & eandem motionem, in vno facit congruentem: in alio non: in vno minus cōgruentem: in alio magis. Ita vt vnus, maiori cum ardore concurrat: alter cum minori: quamuis, si vellet, cum maiori concurreret. Et si enim gratia, non sit adeo congrua & efficax: sufficiens est tamen. Quare sicut qui cum maiori ardore concurrat non nisi in Domino gloriari potest: sic neque, qui cum minori, nisi de seipso reprehendi potest.

Decima: *Quodlibet opus pium (qualis conuersio est) quatenus opus, à solo libero-arbitrio est: quia eius causa efficiens, est arbitrium liberum: non tamen secluso auxilio generali. Quatenus pium, à sola gratia est. quia est diuinum semen, & auxilium tali conueniens semini. Quatenus opus pium, à libero arbitrio est, & gratia simul. quia ab vtroque dependet.*

Vndecima: *Ad opera quæ sequuntur conuersionis actum, non videtur requiri necessario aliqua noua gratia: sed solum continua directio, protectio, ac conseruatio diuini seminis*

ni seminis, iam concepti, & formati.

Probatur: quia posita voluntate efficaci, non est dubium quin cætera opera necessario consequantur. Qui vult enim efficaciter vitam mutare, orare, &c. ista non difficulter exequitur. 2. ex August.

¹ Certum est, nos mandata seruare, si volumus: sed quia preparatur voluntas à Domino: ab illo petendum est, ut tantam velimus, quantam sufficit, ut volendo faciamus.

3. sicut in operibus intellectus, ex principijs cognitis, possumus, discurrendo, conclusiones colligere: sic etiam in operibus voluntatis, ex amore finis: progredi possumus ad inquisitionem, & electionem mediorum, sine noua inspiratione.

Obijcitur: nos dixisse, nullum posse pium opus sine speciali auxilio Dei, haberi.

Respondeo: id verum: quia omnia opera pia, ex gratia oriuntur: requiruntque specialem directionem, & protectionem.

Duodecima: *habitus gratia iustificanti à solo Deo infunditur non sine prænata dispositione nostra.* 1. quia non educitur hæc gratia de potentia naturali, sed per quandam quasi creationem producitur: creare autem, solius est Dei. [2. cum gratia sit supernaturalis ordinis excedit virtutem omnis naturalis agentis.]

Decimatertia: *Iustus non indiget ordinariè ad bona opera, gratia excitante: sed adiuuante.* Si enim homo nondum iustificatus non eget, iuxta sensum vndecimæ propositionis: quanto minus, iustificatus? Diximus, ordinariè, quoniam in arduis quibusdam operibus, non est negandum, indigere.

Adiuuante indigere, quoad directionem, & protectionem probatur 1. ex Scriptura: ¹ Sine me nihil potestis facere. ² Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam. 2. ex Concilio Arauf.

³ Non potest natura humana, sine gratia salutem custodire, quam accepit.

¹ libro de gratia & libero arbitrio ca. 16. Et infra certum est nos facere, cum facimus: sed ille facit, ut faciamus prebens vires efficacissimas voluntati.

¹ Ioan. 15. v. 5. ² Psal. 126.

³ v. 2. ⁴ can. 19.

DE IVSTIFICATIONE

LIBER PRIMVS.

In quo tractatur de Iustificatione.

Varia iustitia, & Iustificationis acceptio.

C A P. P R I M V M.

IVSTI- TIA

Est ordi-
nis recti-
tudo.
Inter-
dū au-
tem in
scri-
pturis
idem
sonat
quod

1. Ius { Genes. 30. v. 33. *Respondet mihi cras iustitia mea.*
2. Rectitudo { Psal. 18. v. 9. *Iustitia Domini recta.*
scripta: siue { Rom. 2. v. 26. *Si preputium iustitias legis cu-*
iustitia legn. { stodiat.
3. Rectitudo externarum { *universalis, siue legalis: con-*
operū. Math. 5. v. 20. *Nisi* { stans ex aggregatione vir-
abundauerit iustitia vestra { tutum omnium. Iuxta il-
plusquam Scribarum, & { lud. 5. Ethicor. 1. *Iustitia*
Phariseorum. { *virtutes in se continet omnes.*
Item Rom. 4. v. 2. { *Particularis* { *commutativa.*
4. Rectitudo interna, { *habitualis.*
quahomo in deū, { *actualis.*
& proximum or- {
dinatur, dicitur- {
que *Iustitia simpli-*
citer. Et *Iustitia fi-*
dei. Quia à fide
incipit. Item *Iusti-*
tia Dei: quia à deo
est. Atque de hac
nobis est quæstio, cum
de Iustificatione differimus.

[..]

[..]

[..]

IUSTIFI-
CATIO
sumitur in
scripturis
pro

1. *Ipsa lege iustitiam docente.* Psal. 118.
v. 5. *Viam dirigantur via mea ad
custodiendas iustificationes tuas.*
2. *acquisitione iustitiae.* 1. Corinth. 6.
v. 10 *sed sanctificati estis: sed iustifi-
cati estis.* Rom. 8. v. 30. *Quos vo-
cant, hos iustificant.*
3. *incremento iustitiae.* Ecclesiastici
18. vi. 23. *Ne verearis usque ad mor-
tem iustificari.* Apocal. 22. v. 11.
Qui iustus est, iustificetur adhuc.
4. *Declaratione iustitiae, modo
quodam forensi.* Isaia 5. v. 23.
*Ve qui iustificatus impium pro mune-
ribus.* Luc. 18. v. 29. *Ille autem
volens iustificare seipsum.*

Bb. ij.

DE IUSTIFICATIONE

Causa iustificationis.

CAP. II.

Cau- sa iu- sti- fi- ca- tio- nis,	Finalis.	Gloria Dei, & Christi.	1. Ephesior. 1. <i>Predestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in laudem gloriae suae.</i> v. 5. 6.
		Salus iustificationum. Rom. 6. v. 22.	2. Hebraeor. 2. <i>Decebat enim propter quem omnia, & per quem omnia: qui multos filios in gloriam adduxerat: auctorem salutis eorum: per passionem consummari.</i>
	Efficiens	Principalis, siue primaria: Bonitas, ac Misericordia Dei. Isaïæ 43. v. 25. Rom. 3. v. 30.	3. Christus est caput iustorum omnium. At gloria membrorum, ad gloriam capitis pertinet.
		Meritoria: Passio Christi Isaïæ 53. v. 10. Rom. 3. v. 24	
	Instrumentalis	Coniuncta: nempe humanitas Christi. Isaïæ 53. v. 1. & 2. vide Cyrill. 2. in Ioan. 12. 14. 23.	
		Separata	verbum praedicationis. Iacobi 1. v. 18. Sacramenta. de quibus sufficîenter. 10. 3. Ministri Ecclesiae. 1. Corinth. 3. v. 9. Ioan. 20. v. 23.
	Materia- lis	Anima; siue voluntas.	
		Dispositio preparans ad formam.	
	Forma- lis	Intrinseca: habitus gratiae.	
		Extrinseca, siue exemplaris: nimirum iustitia Christi. Rom. 8. v. 29.	

Qui scriferint de iustificatione.

CAP. III.

CRIPSERVNT de iustificatione

^a Ioan. Driedo, ^b Iacobus Latormus, ^c Pighius, ^d Rossensis, ^e Dominicus à Soto, ^f Petrus à Soto, ^g Alphonsus à Castro, ^h Vega, ⁱ Catharinus, ^k Caietanus, Stanislaus Hosius, ^l in Confessione Polonica: ^m Ioan. à Lduanio, ⁿ Turrianus, ^o Henricus Helmesius, ^p Theodorus Peltanus, ^q Tiletanus, ^r Sanderus, ^s Payua, ^t Tapper, Stapletonus, libro de iustificatione, & alij apud Fabritium Leodum in Harmonia confessionis Augustanz, Gregorius à Valentia.

^a lib. de captiuit. & Redempt. generis humani tract. 4. cap. 1.
^b lib. de fide, & operibus.

^c controuersia

2.

^d refutatione artic. Lutheri.

^e lib. 3. de natura, & gratia.

^f Instit. Sacerdotum lect.

II. & 12. de Pœnitentia.

^g contra hereses.

^h opusculo de Iustificatione.

ⁱ opuscul. de Iustificat. fide,

& operibus.

^k de fide, & operibus.

Quid sit fides iustificans.

CAP. IIII.

ÆRETICI, ^v distingunt fidem in historiam, qua credimus vera in scripturis narrata: fidem miraculorum, qua miracula fiunt: & fidem promissionum, quæ in promissiones diuinas de remissione peccatorum fertur, hanc rursus partiuntur in genera:

^l à cap. 61. vsque ad 75.

^m libro de fide speciali.

ⁿ tractat. de Iustificatione.

^o de Iustificatione.

^p de Iustificatione.

^q Apologia pro

Concil. Trident.

^r lib. de Iustificatione.

^s lib. 6. orthodoxar. explicationum.

^t explicat. articulo. Louaniens.

^u Calvin. 3. Institut. 2. Kemnit. 1. par. Examina.

Bb iij

DE IUSTIFICATIONE

lem, qua omnibus promissam credimus salutem: & specialem, qua unusquisque sibi diuinam promissionem applicans, credit, siue potius confidit, peccata omnia per Christum sibi dimissa eamque volunt iustificantem esse. ^b Caluinus autem pro fiducia, notitiam posuit.

^b sup. §. 7.

Catholici, variam equidem fidei acceptionem in scripturis agnoscunt. sumitur enim pro ^c voto, ac promissione: pro ^d constantia in promissione seruanda: ^e pro conscientia: pro ^f rebus credendis. Tamen ipsam fidem, de qua controuersia est, volunt esse propriè, assensum certum, atque firmissimum, ob auctoritatem primæ veritatis: cuius assensus obiectum sit, quidquid reuelatur à Deo.

^c 1. ad Timo.

§. v. 12. Primæ

fidem irritam fecerunt.

^d Rom. 3. v. 3.

Nunquid incredulitas eorū,

fidem Dei euacuauit.

^e Rom. 14. v.

24. Omne quod non est ex fide, peccatum est.

^f Ephesior. 4.

v. 5. unus Dominus, una fides.

^a CAP. V.

^b Hebræor. 11.

v. 1. ἐστὶ πίστις,

ἐλπίς ὁδοῦ

ἐσθλῆς αἰῶνος ἡμετέρου.

γὰρ ἡμεῖς ἐλπίσμεν

ἐν ἡμετέρῳ Θεῷ.

^c v. 3. πιστεῖν νοῦν

ἡμῶν καὶ τῆς ἀληθείας

τοῦ Θεοῦ ἀκούει.

^d v. 7.

^e qui volunt

ad suam illam

pertinere fidē,

Refellitur hæreticorum error de fide iustificante.

CAP. V. & VI.

PRIMÒ, ^b fides (inquit Apostolus) est sperandarum substantia rerum: argumentum non apparentium. At ideo fides dicitur substantia rei futura, quia facit presentia, ea quæ sunt alioquin futura: vnde subiungitur: ^c fide intelligitur apta esse facienda verbo Dei: dicitur argumentum siue, demonstratio: quia intellectum facit assentiri, non intellectis, representare autem & assentiri per iudicium, ad intellectum pertinet: fiducia verò ad voluntatem spectat. Ergo fides non est fiducia.

Secundò, fides aliquando gignit metum, ibidem ^d fide Noë metuens, aptauit arcam. At fiducia nusquam gignit metum. Ergo non est fides.

Tertiò, specialis misericordia Dei, non est res aliqua speranda: sed donum præsens, aut præteritum, vt ^e aduersarij concedunt. At ipse definitio-

ne Pauli, omnes res sperandæ ponuntur pro obiecto fidei: ^t multaque, in eo capite, tribuuntur fidei: quæ ad specialem misericordiam remissionis peccatorum non spectant. Ergo fides non restringitur ad specialem illam misericordiã, & fiduciam in ea. ^t *ut credere*

Quartò, ad fidem iustificantem refert Paulus intelligentiam aptationis seculorum: & patrationem miraculorum, hæc autem excludunt hæretici à sua fide iustificante, siue fiducia. Ergo hæc non est reuera fides iustificans. ^t *aptata esse sacula verbo Dei: accedentem ad Deum, credere, quia est, &c.*

Respondet Kemnitiuſ. 1. multa esse fidei obiecta: verum quæstionem esse, *quodnam illorum proprie respiciat fides iustificans.* 2. Apostolum agere, de variis exercitiis fidei, non autem de obiecto.

Ad 1. vel ad vnam, & eandem fidem spectant ea omnia obiecta propriè: vel non, si posterius mentitur Paulus qui ad vnam & eandem refert: si prius, cum ea sit fides iustificans: hæc propriè vnum quodque respiciet eorum.

Ad 2. respondeo, 1. mirum videri Apostolum definiuisse fidem iustificantem: atque de ea adeo accurate differere: nec tamen variis propositis obiectis proprium obiectum semel attigisse. 2. fides quæ versatur circa hæc exercitia est iustificans iuxta Paulum. At fiducia illa hereticorum non ita versatur. Ergo nõ est illa fides de qua loquitur Paulus.

§ Quintò, Rom. ^h Non infirmatus est (scilicet Abraham) fide, nec considerauit corpus suum emortuum, & emortuam vuluam Saræ. In repromissione etiam Dei non hesitauit diffidentia (id est incredulitate, in Græco ἀπιστία) sed confortatus est fide dans gloriam Deo, plenissimè sciens, quia quæcumque promisit Deus, potens est, & facere: & reputatum est ei ad iustitiam. At considerare, & plenissimè scire, ad intellectum pertinet. Ergo, &c.

Sextò, 2. Corinth. 10. In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. Quare non dixit, captiuantes voluntatem: nisi quia, fides captiuans, ad intellectum spectat?

§ CAP. 6.

^h v. 19. μὴ ἀδυνατεῖς τῇ πίστει, οὐ κατενόησθε τὸ ἰσχυρὸν τοῦ σώματος ἡδὲ τῆς κρείττονος τοῦ θεοῦ ἀρχῆς, centio annorum fere cum esset. καὶ νεκρωσιν τῆς μητρός ὑμῶν. v. 20. οὐς δὲ τὸ ἰσχυρὸν τῆς ἀπιστίας ἀλλὰ οὐδὲ τῆς πίστεως. διὸς διέταξεν τὸ θεῶν.

DE IVSTIFICATIONE

^k 1. Cor. 13.
v. 13. Ephesior.
verò 3. v. 12. di-
stinguitur Fi-
des à Fiducia

ipsa : In quo
(inquit Pau-
lus) habemus
fiduciam, &
accessum in cō-
fidentia, per Fi-
dem eius. Si nā-
que hīc non di-
stingueretur
Fides à Fidu-
cia, sensus esset:
habemus acces-
sum in confide-
ntia, per confi-
dentiam.

^l de pradeſt.
SS. cap. 2.

^m Math. 9. v.
4. ut quid co-
gitatis mala in
cordib. vſtris.
Math. 22. v.
37. Diliges Do-
minum Deum
tuum ex toto
orde tuo, &c.
ⁿ 3. diſt. 26.
q. 1. q. 5.

Septimò, ^k Apostolus distinguit fidem à spe.
At Fiducia nihil aliud est, quam spes roborata.

Octavò, actus Fidei est credere : nec vsquam in
scripturis dicitur fidere. Ergo fides non est fi-
ducia.

Respondet Kemnitius, quatuor spectare ad Fi-
dem. 1. notitiam, siue cogitationem promissionum
Dei. 2. assensum, quo vnusquisque hanc promissio-
nem ad se pertinere statuit. 3. desiderium iustifica-
tionis, ortum ex notitia, & assensu. 4. fiduciam ac-
cedendi ad thronum gratiz: quæ fiducia iustifica-
tionem apprehendit. duo priora ad intellectum
quidem pertinere: sed duo posteriora ad volunta-
tem spectare.

Contra. 1. nequit vna simplicissima virtus, qua-
lis est fides ad diuersas, genere, potentias, pertine-
re, quodnam ergo ex his quatuor enumeratis pro-
priè fides erit? Si dicas vnum ex duobus primis. Er-
go fides ad intellectum pertinet. Si vnum ex po-
sterioribus. debet probari. Quia argumenta no-
stra demonstrant Fidem ad voluntatem non spe-
ctare. 2. ^l Augustinus docet, credere, nihil aliud esse
nisi, cum assensu cogitare, hīc autem nullus concurrat
voluntatis actus.

Obiicit Kemnitius. 1. actus voluntatis, & intelle-
ctus ^m tribui cordi. Ergo fidei etiam poterunt
tribui.

Negatur conſeq. quia cor est subiectum tam in-
tellectus, quam voluntatis. Non autem Fides.

Secundò, ⁿ Bonauentura docet, pertinere Spem
ad intellectum ratione certitudinis: & tamen con-
stat ad voluntatem Spem attinere. Ergo vna virtus
poterit esse potentiarum duarum.

1. Negatur prima pars Antecedentis. Nam con-
trarium docet Bonauentura: nimirum Spem ratio-
ne certitudinis ad voluntatem pertinere. 2. poni
Spem in intellectu ratione certitudinis, causa-
liter: nō essentialiter. Ideò enim Spes certa est, quia

præsupponit certitudinem fidei de omnipotentia,
& fidelitate Dei.

*Fidem Iustificantem non tam esse notitiam
quam assensum.*

CAP. VII.

PRIMO, ^a si nouerim mysteria omnia
et omnem scientiam: Et si habuero om-
nem fidem, &c. Quibus apertè distin-
guitur notitia, siue scientia, à fide.

Secundò, ubi est notitia veritatis,
non captiuatur Intellectus ad cre-
dendū: quia videt. At ^b Paulus per Euangelij præ-
dicationem ait se captiuare intellectum ad obe-
diendum fidei.

Tertiò, ex PP. Irenæo: ^c Melius est nihil omni-
no scientem credere Deo, & perseuerare in eius dilectio-
ne, quæ hominem viuificat: quam per questionum subtili-
tates, & multiloquium in impietatem cadere.

Clemente Alexandr. ^d Illa (scilicet fides) etiam
absque literis discitur. Hilario: ^e habet non tam ve-
niam, quam premium, ignorare quod credas: quia maxi-
mum stipendium fidei est, sperare quæ nescias.

Aug. ^f si propter eos solos Christus natus est, qui
certa intelligentiâ possunt ista discernere, penè frustra in
Ecclesia laboramus.

Prospero: ^g Dicente Apostolo, nisi crederitis, non
intelligetis, datur intelligi, quod non fides ex intellectu. sed
ex fide Intellectus existat: nec qui intelligit credat, sed qui
credit intelligat.

Quartò, in credente duo sunt: Apprehensio & Iu-
diciū siue assensus. Apprehensio non spectat in-
trinsecè ad fidem: quia Infideles possunt apprehē-
dere myſteria fidei. Et quamuis spectaret: non ta-
men quatenus notitia esset. Nam ad notitiam re-

^a 1. Corinth.

13. v. 2.

^b 2. Corinth.

10. v. 5.

^c 2. cap. 45.

^d 3. Padaga-
gia II.

^e 8. Trinit.

ante medium.

^f epist. 102.

Item: contra

epist. Funda-

menti cap. 4.

Turbam non

intelligendi vi-

uacitas: sed

credendi sim-

plicitas tutissi-

mam facit, &

tract. 40. in

Ioan. Non quia

cognouerunt:

crediderunt: sed

ut cognoscerent

crediderunt.

Quid enim est

Fides, nisi cre-

dere quod non

vides?

^g 1. de vita

contemplatiua

cap. 19.

DE IUSTIFICATIONE

quiritur distincta rei perspectio. At quā plurimi rudes, sine hac distincta cognitione fidē habēt? Iudicium autem duplex est, vnum sequens euidētiā rei: alterū auctoritatē dicentis. prius dicitur quidem notitiā: sed constat illud non spectare ad fidē. Restat ergo posterius, quod proprie sit Fides.

ⁿ 2. ad Timō.

3. v. 7.

ⁱ [neque excusare curiosos illos qui cum de omnibus querant: nihil aut parū de aliquo uno solidā intelligunt.]

Obiicit Calvinus: Ab ⁿ Apostolo damnari, *semper discētes*: & *nasquam ad scientiā veritatis pervēientes*.

Respondeo, nos non excludere scientiā in fidelibus: sed contendimus solū illā non spectare ad Fidē.

Fidei Iustificantis obiectum non esse specialem Misericordiam, sed omnia reuelata à Deo.

CAP. VIII.

^a Math. 9. v.

28. Credidit, quia hoc possum facere? cap. 16.

v. 16. & 17.

Ioan. 1. v. 47.

& 50. Ioan. 11.

v. 25. Ego sum

Resurrectio, &

vita: qui credit

in me, etiam si

mortuus fuerit,

vivuet. Ioan. 14.

v. 11. Non cre-

ditis. quia ego in patre,

& pater in me est? Ioan. 20. v. 29. Quia vidisti me

Thoma credidisti. At quid crediderat: nisi Christum esse dominum Deum?

Marci 1. ambigebat Leprosus de voluntate Domini. Alioquin non dixisset: Si vis, potes me mundare: Et tamen in fide sua sanatus est.

^b Luc. 18.

ROBATVR Primò, fides, quam exigebat Christus in eiusque cōfirmationem faciebat miracula, erat fides iustificans. At non ^a exigebat fiduciam circa specialem misericordiam illam.

Secundò, Phariseus habebat specialis benevolentiae fidē. Nam gratias agebat Deo: ne dicas putasse, à seipso iustitiam habere. Publicanus contra: de hac benevolentia diffidebat. Et tamen hic iustificatus descendit, ille repulsus fuit.

Tertiò, Marci vlt. ad fidē, de qua dixerat Dominus: ^c qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus

erit. ^c vers. 16.

erit, & proinde iustificantem, refert ipsemet patrationem miraculorum: ^a *Signa* (inquit) *eos qui crediderint hæc sequentur*: In nomine meo *Dæmonia eijcient*, &c. At fides miraculorum non respicit, tanquam obiectum, specialem misericordiam remissionis peccatorum.

Quartò, conciones Petri & Pauli in ^c *Actis* quibus explicatur doctrina fidei, nullam faciunt mentionem specialis huius misericordiz.

Quintò, Rom. 10. ^t *Hoc est* (inquit Paulus) *verbum fidei, quod predicamus: quia si confitearis in ore tuo Dñm Iesum, & in corde tuo credideris, quia Deus eum suscitauit a mortuis: saluus eris.*

Sextò, 1. Corinth. 15. explicans Paulus quæ prædicauerat Corinthiis: huius misericordiz non meminit.

Septimò, 1. Ioan. 5. & *Omni qui credit quoniam Iesus est Christus, ex Deo natus est.* ^h *Hac est victoria qua vincit mundum, fides nostra. Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Iesus est filius Dei?*

Probatnr ex traditione Ecclesie.

CAP. IX.

RIMÒ, omnia Symbola, in quibus, quid credendum sit, traditur, nusquam huius misericordiz meminerunt. Id aduersarij negant. 1. quia in Symbolo credimus Ecclesiam sanctam: id est nullum esse amplius in Ecclesia peccatum. 2. quia expressus extat articulus, de remissione peccatorum.

Ad primum, *Credi sanctam*, non quod careat malis, sicut probatum est, tom. ^a 2. sed quia nihil, nisi sanctum docet.

Ad 2. hunc articulum non spectare ad specialem beneuolentiam, per quam unusquisque confidat

^a v. 17.

^c cap. 2. 4. 10.

13. 17.

^t u. 8. πνεύματι

τὸ ῥῆμα τοῦ θεοῦ

καὶ κυρίου

μαρ. v. 9. ὅτι ἰσχυρὸς

ὁ μολογῶν ἐν

τῷ στόματι σου

κύριον ἰησοῦν, καὶ

πιστεύῃς ἐν τῷ

καρδίᾳ σου, ὅτι

ὁ θεὸς αὐτὸν

ἤγειρεν ἐκ νε-

κρῶν, καθάπερ.

^h v. 1. Πᾶς ὁ

πιστῶν ὅτι ἰη-

σοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς

τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ θεῶν

γαλήνῃται.

^h 4. αὐτὸν

θεὸν ἢ γινῆναι ἢ

γινῆναι τὸν λόγον

ἢ πνεῦμα ἡμῶν

v. 5. πᾶς θεὸς ὁ

γινῶν τὸν λόγον,

εἰ μὴ ὁ πιστῶν

ὅτι ἰησοῦς θεὸς ὁ

υἱὸς τοῦ θεοῦ.

^a lib. 3. ^h 4. de Ecclesia.

DE IUSTIFICATIONE

sibi remissa esse peccata, sed ad generalem: qua credimus, in Ecclesia, potestatem esse remittendi peccata, per Sacramentorum applicationem.

^b 1. cap. 2. 3. 4.

^c adversus

Praxeam.

^d orat. de confessione fidei.

^e Catech. 5.

^f orat. in Sanctum Lauacrum;

& in tractatu

de fide Nicena.

^g duabus homi-

liis de Sym-

bolo.

^h duabus item

homiliis de

Symbolo.

ⁱ explicatione

Symboli.

^k cap. 8. En-

chiridij.

^l serm. 4. de

Epiphan. Prof-

per 1. de vita

contemplatiua

cap 18. & 19.

Fulgent. 1. de

Fide ad Petrum

in ipso prolog.

Bernard. serm.

6. in Vigilia

Natiuitatis.

^m sess. 6. can.

12. de Iustifi-

catione.

Secundo, ^b Irenæ. ^c Tertull. ^d Basil. ^e Cyril. Hierosoly. ^f Nazianz. ^g Chrysost. ^h Emissen. ⁱ Ruffin. proponendo, vel explicando fidei articulos: nec quidem semel huius hæreticorum specialis fidei memoriam fecerunt.

August. verò, postquam multa de fide, & spe ^k disputauit. *Quæcum ita sint (inquit) propter has causas, distinguenda erit fides à Spe, (& proinde à fiducia) sicut vocabulo ita & rationabili differentia.*

Leo: ^l Hoc est (inquit) quod iustificat impios, hoc est quod ex peccatoribus facit sanctos, si in uno eodemque Domino nostro Iesu Christo, & vera deitas, & vera credatur humanitas.

[Tertio, ex ^m Concilio Trident. Si quis dixerit, Fidem iustificantem, nihil aliud esse, quam fiduciam diuinae misericordiae, peccata remittentis propter Christum: vel eam fiduciam, solum esse, qua iustificamur: Anathema sit.]

Probatur rationibus.

CAP. X.

PRIMA, fides iustificans in solum Dei verbum collimare debet. At in verbo Dei nusquam inuenitur annuntiata remissio peccatorum absolute particularibus nisi paucis: vt ^a paralytico, ^b Peccatrici, ^c Adultæ-
^d rz, ^e Zachæo ^f Latroni. Igitur nequeunt cæteri homines ex verbo Dei credere, sibi remissa peccata esse.

Respondent, generalem esse promissionem: ^f

^a Math. 9. vers. 2.

^b Luc. 7. vers. 48.

^c Ioan. 8. vers. 11.

^d Luc. 19. vers. 9.

^e Luc. 23. vers. 43.

^f Ioann. 5. vers. 36. ὁ πατήρ ἐγὼν ἔφη, ἵνα ἡμεῖς ἀγαθὰ

Qui credit in filium, habet vitam eternam. At particularis promissio in generali continetur. Ergo.

Contra. 1. nusquam scriptura dixit, *qui credit sibi remissa esse peccata, habet vitam eternam*: sed *qui credit in filium* id est, ipsomet Ioanne interprete, & *Qui credit Iesum esse filium Dei*. 2. Maior propositio est conditionata, nimirum si credas. Ergo absolutam promissionem particularem inferre nequit. Nec enim scriptura vsquam absolute affirmavit, hunc, vel illum credere 3. non sufficit ad iustificationem, credere: sed oportet *toto credere corde*, quod nullus de seipso asserere valet.

Secunda ratio, fides iustificans præcedere debet iustificationem: nam fides est iustificationis causa. At fides specialis misericordix, iustificationem sequitur. 1. quia si præcedat, falsa erit: credes enim remissa tibi peccata, cum tamen nondum adsit remissio. 2. quia pendet à conscientia bona, & perseverantia in dilectione Dei. Psal. 14.

Tertia, fides illa specialis tollit orationem, Sacramenta, & opera bona. Nā si certo credo mihi remissa peccata: quomodo cum publicano dicere poterō? *Deus propitius esto mihi peccatori*: aut cum Ecclesia, *Dimitte nobis debita nostra*. Ergo hæc fides non iustificans, sed exitialis est.

Quinta, fides iustificans tranquillitatem animi parit. At^k Calvin. non solum vult, per hanc fiduciam, certò credendum, remissa esse peccata: sed planè cognosci, nos spectare ad prædestinatorum numerum: ac fidem semel habitam nusquam amitti posse. Quæ prorsus impossibilia sunt. quare hæc specialis fides siue fiducia non nisi perturbationis generare poterit. Ergo Iustificans non erit.

^B 1. Ioan. 5. v.

1. & 5.

^h saltem natura.

¹ v. 6. Sacrificate Sacrificiū iustitiæ, & sperate in Domino.

no. 1. Ioan. 3. v.

21. Si cor nostrum non reprehēderit nos,

fiduciam habemus ad Deum.

^k 3. Inst. 2.

¹ tot vanitatibus recessus sunt

(inquit Calvinus ibidem)

tot mendacij latebris scatet

cor humanum:

tam fraudulenta hypocrisis ob-

tectum est: ut

seipsum sepè

fallat. At verò

qui talibus fides simulachris

gloriantur, intelligant diaboli nihilo se

in hac parte præcellere.

DE IVSTIFICATIONE

Soluntur obiectiones.

CAP. XI.

in v. II. apud
Hebraeos Psal.

39: v. 8.

ⁿ **Hebr. 4. v. 6.**

2007 年 12 月 20 日

ἑκαστοῦ καὶ τὸ

παύλημα τῆς

ΕΛΠΙΔΟΣ ΜΟΝΗ

πέλοσε βεβαίαν

ਅੰਤਰਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸੁਖ

0. 71 14 SEP-

ΣΥΝΑΡΧΗΤΗ ΤΕ

2000

1. 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631,

πρω αρχαιότης
 ἡ ἀρχαία μὴ

[illegible]

2017-08-08 14:00

தெய்வ மருத்துவம் -

100.

P. Hornbl. 12. 27

epistolam ad

Hebreos sede-

que modo hunc

Paul's loc. no.

representant

ceteri Græci

Pr.

10

R I M A, Hebræorum II. vocatur
fides substantia, Græce *ὑπόστασις rerum*
esperandarum. At *ὑπόστασις* significat ex-
pectationem siue fiduciam I. ex Psal.
38. ^m *Qua est expectatio mea? nonne*
Dominus, & תוחלתי *tochalti expecta-*

vio mea, in vulgata verò editione : substantia mea apud te est. 2. cum dixisset Paulus ⁿ si fiduciam, & gloriam spes usque in finem, firmam retineamus : paulo post in eandem sententiam ait : Participes Christi effecti sumus, si tamen initium substantia eius, usque in finem firmis retineamus, vbi quod priori loco fiduciam: posteriori substantiam nominat.

Respondet, 1. Chrysoſt. linguæ Græcæ peritiſſimum per *ἡμᾶς* non intellexiſſe expectationem: ſed: P. Quoniam (inquit) ea quæ ſunt in ſpe: ſine ſubſtantia eſſe patiuntur, fides ei tribuit ſubſtantiam: magis autem ei non tribuit, ſed ipſa eſt eſſentia eorum: ut patet, Reſurrectio: nec dum facta eſt, & nec dum eſt ſubſtantia: ſed fides facit eam ſubſiſtere, in anima noſtra: hoc eſt, quod dixit, Subſtantia.

Ad r. probationem. Septuaginta non ignorant
res per *Expectationem*, ibi significari rem expectatam,
quæ est *vita æterna*, ac vera substantia, ideò veruisse,
vñ. 100.

Ad 1. per *initium substantia Christi*, non significari, *initium fidei*: sed *non creaturæ*, nimirum *fidem*, cum enim *iustificamur*, *formatur Christus in nobis*: huiusque principium formationis est *Fides*.

Respondet 2. esse nomen *substantiæ*, ibi expectationem significaret; tamen cum sit rerum futurarum: nimirum vitæ æternæ ac resurrectionis: non poterit hæc expectatio fides iustificans esse, etiam

secundum aduersariorum doctrinam. Nam volunt hac fide remitti, aut remissa esse peccata, nosque iustos reputari à Deo. Ergo non erit expectatio, quæ expectamus, ut iusti reputemur.

Secunda, dicitur in scripturis, fides, fiducia. 1. ⁹ Qui contra spem in spem credidit (Abraham) ¹ Non hesitauit diffidentia. 2. ² Quidquid erantes petitiu, credite, quia accipietis, & fiet vobis. 3. ³ Postulet autem in fide nihil hesitans. 4. ⁴ Credite in Domino Deo vestro, & securi eritis.

Respondeo, his omnibus locis accipi fidem, ut nos accipimus, non autem pro fiducia: quamuis ingenuè fateamur fidem fiduciam gignere posse impetrandi quod petitur: si rectè petatur. Ad primum testimonium, sensum esse: credidisse Abraham, ob diuinam promissionem, se posse ex Sara sperare filium. Ad 2. ad fidem proprie dictam spectare: sed intelligitur cum conditione, si recta petamus: & expediat nobis, tunc enim credere debemus nos accepturos quæcumque petamus. Ad 3. excludi tantum dubitationem contrariam Fidei. Ad 4. explicari ² cum dicitur. Credite prophetis eius: id est verbis prophetarum: & cuncta enient prospera. quibus aperte constat agi de fide qua reuelata creduntur.

Tertia, Math. ² 6. ³ 8. ² 14. arguuntur discipuli modicæ fidei, ob fiduciæ defectum.

Respondeo, id merito, quia fiducia sicut & fortitudo oritur ex Fide: nec tamen sunt propterea confundendæ inter se.

Quarta, Rom. 4. ² Ideo ex fide, ut secundum gratiam, firma sit promissio. Id est sicut in humanis contractibus, non est rata donatio, vel promissio, donec is acceptauerit, cui facta est: sic etiam promissio remissionis peccatorum, non est firma: scilicet non sortitur effectum: nisi homo per fidem amplectatur illam, ac dicenti Deo, Remittuntur tibi peccata tua, dicat homo, Credo remitti mihi peccata. Alioquin si intelligeretur fides historica, esset ineptissima Pauli sententia.

⁹ Rom. 4. v. 18. ὁ παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἠπίστανεν.
¹ v. 20. οὐ διακρίνει τὴν ἀπιστίαν.

² v. 24. πάλιν δὲ ἀπ' ἀποστολῆς ἡμεῖς οὐκ ἔμελλομεν λαμβάνετε, καὶ ἵσασι ὑμῶν.

³ Iacobi 1. v. 6. ὁ αἰτήτω δὲ οὐκ ἔσται, μηδὲν διακρινόμενος.
⁴ 2. Paral. 20.

v. 20.
² ibidem.

³ v. 30.

⁴ v. 26.

² v. 31.

² v. 16. διὰ τὸ ἐκ πίστεως, ἵνα καὶ χάρις, εἰς τὸ εἶναι βίβλος πνευματικῆς γὰρ πάντα τὰ ἀπ' ἐμῶν.

DE IVSTIFICATIONE

v. 20. 21.

**c v. 16. οὐ τοῦ
ἐν τῷ ἰσχυρῷ
μύθῳ, ἀλλὰ τοῦ
τοῦ ἐν τῇ πίστει
ἀβεβάρτου, ὅς ἐστι
πατήρ πάντων
τῶν ὄντων.**

Respondeo, per *Fidem*, non intelligi fiduciam: sed dogmaticam *Fidem*, (quam illi historicam vocant) vt patet ex illis : *b Sed confortatus est fide: dans gloriam Deo: plenissime sciens, &c.* Per *promissionem*: non intelligi promissionem remissionis peccatorum: sed factam Abrahæ quod pater futurus esset multarum gentium: sicut constat ex his : vt firma sit promissio omni semini: non ei qui ex lege est solum: sed ei qui ex Fide est Abrahæ : qui pater est omnium nostrum, &c.

Quinta, fides non iustificat. 1. vt respicit in verbo Dei res gestas: quia potius pauores augeat, & desperationem. 2. vt respicit comminationem: quia potius fugere compellit à Deo. 3. vt respicit leges quia exactâ requirit obseruationem, quæ à nobis præstari nequit. 4. vt respicit generales promissiones: quia promissio tranquillitatem non affert, nisi in speciali applicetur. Ergo illa sola iustificat quæ fiducia specialis est misericordiæ Dei.

Negatur Antecedens. Ad 1. & 2. respondeo 1. fidem pauores augendo iustificare: non securitatem afferendo: sed à peccato reuocando: & ad lustitiam disponendo. 2. historiâ mortis Christi non solum proponi summâ in Dei peccatores iram: sed etiam Christum pro peccatoribus soluisse pretium: quod non mediocrem generat consolationem. 3. multas historias esse: quæ in spem peccatorem erigunt vt conuersionis Pauli, Matthæi, Zachæi, Magdalenzæ. Ad 3. fidem ideò iustificare proponendo leges: quia ad bene viuendum excitat: docetque posse non viribus naturæ: sed auxilij Dei, leges obseruari. Ad 4. reuera debere generales applicari promissiones: sed non applicari per fiduciam qua quis credat certo sibi remissa peccata: [quia nulla particularis applicatio, debet excedere vim promissionis generalis] nulla autem est generalis, qua promittatur remissio peccatorum, cuiusque credenti sibi esse remissa peccata: sed includit semper conditionem penitentiz & applicationis Sacramentorum.

Sexta

Sexta, sine conditione Ioannes ait: ^a *Hec scribo vobis, qui creditis in filium Dei, ut sciatis, quia vitam habetis æternam.* ^d *1. Ioan. 5. v. 13.*

Negatur. Nam conditio semper intelligitur: si credant: nec enim nisi verè credentibus vita promittitur æterna.

Solam fidem non Iustificare per modum dispositionis.

CAP. XII. XIII. XIII.

^a **L** THERVS, ^b affirmavit *solam fidem formaliter Iustificare.* Alij nunc ferè omnes hæretici volunt eam *solam Iustificare non per modum causæ formalis: aut efficientis Physicæ, vel meritorix: sed solum relatiuè: quia respicit, & recipit oblatam Indulgentiam, qua Deus non imputat peccata.* ^c CAP. 12. ^b *in 2. ad Galatas.*

^c At *solam. Fidem non Iustificare per modum dispositionis siue non esse solam Iustificationis dispositionem, Septem argumentis probatur.* ^c CAP. 13.

Primum. *Fides est solum initium Iustificationis: siue prima ad Iustificationem dispositio. Ergo sola non Iustificat per modum dispositionis. Consequentia est clara. Antecedens probatur.*

Primò, ^d Apostolus ordinem Iustificationis distribuens ponit 1. missionem prædicatorum 2. Euangelij prædicationem 3. Fidem 4. inuocationem Dei. 5. salutem siue Iustificationem ipsam. Ex quibus missio, & Prædicatio extra nos sunt: quarum prima dispositio in nobis erit. Fides: deinde inuocatio Dei & cætera si quæ sunt. Ergo Fides non est sola dispositio. ^d Rom. 10. ^e Ecclesiast. 1. v. 28. ^f Psal. 110. v. 9. Proverb. 1. v. 7. Ecclesiast. 1. v. 16. ^g Isaia 26. v. 17. 18. *in xta Interpretatione Septuaginta.*

Secundò, timor concurrit etiam ad salutem 1. quia ^e *qui sine timore est, non poterit Iustificari.* 2. ^f *Timor domini est initium Sapientia* 3. ^g *A timore tuo*

Tom. III.

Cc

DE IUSTIFICATIONE

ⁿ Prouerb. 14. v. 27. ⁱ Ecclesiast. 1. v. 27. *August. tract. 9. in ep. Ioan. Basil. in Psal. 33. Hier. in 1. Malachie. Gregor. homil. 34. in Euang. k Prouerb. 28. v. 25.*

concepimus, & peperimus spiritum salutis 4. h Timor Domini, fons vite 5. i Timor Domini expellit peccatum 6. quia per timorem fugimus mala & remedia querimus.

Tertiò, quia spes ad iustificationem quoque spectat. 1. ^k *Qui sperat in Domino sanabitur. 2. i Saluabit eos quia sperauerunt in eo. 4. m Quoniam in me sperauit, liberabo eum. 5. Nemo (inquit n. Ambrosius) potest bene agere Pœnitentiam, nisi qui sperauerit indulgentiam.* Quartò requiritur etiam ad iustificationem pœnitentia, & propositû percipiendi Sacramenta: atque vitæ nouæ. vide tom. 3. tract. de Sacram. pœnit. ^o

^l *Psal. 36. v. 41. m Psal. 90. v. 14. n 1. de Pœnit. cap. 1. Aug. de catech. rudib. cap. 4. Cypr. ser. 5. de lapsis. o Ecclesiast. 2. 10.*

Quartò, requiritur etiam dilectio. 1. *Qui timetis Dominum diligite illum: Et illuminabuntur corda vestra. 2. P Remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. 3. q Neque circumcisio aliquid valet, neque præputium: sed fides que per dilectionem operatur. 4. i Translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.*

Obijcitur, Primò: Nemo diligit Deum, nisi habeat inhabitantem Spiritum sanctum. Ergo dilectio non præcedit iustificationem: & proinde dispositio non erit.

Secundò, nemo potest diligere Deum, nisi credat eum sibi pacatum. Ergo dilectio iustificationem sequitur.

Tertiò, Deus, prius diligit, quam diligatur. At diligendo, iustificat.

Ad primum, verum esse Antecedens, de dilectione consummata: falsum de inchoata.

Ad 2. negatur Antecedens si credatur Deus ipse iratus: & tamen in misericordiam propensus.

Ad terrij, Minorem, Deû diligendo nos, vel iustificare: vel ad iustificationem perfectam præparare.

^t Argumentum secundum. *Si tota vis iustificationis dumtaxat in sola fide resideret: posset absentibus alijs virtutibus iustificare: sine sufficeret ad iustificationem recipiendam. Nam, iuxta aduersarios, fides relatiuè*

^c C A P. 14.

iustificat. Igitur posita fide in homine, eodem momento erit iustitia: quia relatiua sunt simul. At fides sine dilectione, ^u mortua est. Ergo, &c.

Fidem veram à charitate alijsque virtutibus separabilem esse.

CAP. XV.

RIMò, Ioan. 12. ^a Multi ex principibus crediderunt in eum: sed non confitebantur. Dilexerunt enim magis gloriam hominum, quam gloriam Dei. Agi de vera fide probatur. i. quia ibidem, eadem phrasi, dicitur de vera

fide: ^b Multi propter illum (Lazarum) abibant ex Iudeis, & credebant in Iesum. ^c Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui me misit, &c. 2. ex August. Videte quemadmodum notauerit Euangelista: & improbauerit quosdam, quos tamen in eum credidisse dixit: qui in hoc ingressu fidei, si proficerent, amorem quoque humane glorie proficiendo superarent. ficta autem fide nemo proficere potest & humanam calcare gloriam. Ergo, &c.

Secundò, ^d Si habuerim (inquit Paulus) omnem fidem, ita ut montes transferam, Charitatem autem non habuero nihil sum.

Respondent, ducere Paulum argumentum ab impossibili: quasi diceret: si fieri posset Fidem à Charitate separari: nihil esset Fides. quomodo dixerat. Si linguis Angelorum loquar.

Contra. i. non argumentatur ab impossibili: cum ait, si linguis Angelorum, &c. sed ab hyperbole. sensus enim est. etsi eloquentissimus, ac scientissimus essem, &c. tamen sine charitate id nihil mihi prodesset. Ergo sicut scientia, & eloquentia possunt sine charitate esse, ita & Fides. 2. loquitur

^u 1. Ioan. 3. v.

14. Qui non diligit, manet in morte. Aug. lib. de natura

& gratia cap. ult. inchoata

Charitas (inquit) inchoata

Iustitia: perfecta

Charitas, perfecta iustitia est.

^a v. 42. οὐκ ἔστιν ἀρχὴ τῶν πολλοῦ ὁπίσθιν

αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο

φασκεῖται, sed propter Phari-

saicos οὐκ ὁμο-

λόγουν. v. 43. ἡγάπησαν ὅτι πλὴν

διέβην τῶν ἀνθρώπων μάλ-

λον ἢ πρὸς πλὴν διέβην τῷ θεῷ.

^b v. 11. πολλοὶ δὲ αὐτὸν δῶρον

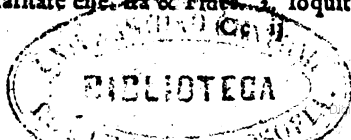
τῶν ἰουδαίων, καὶ ὁπίσθιν

αὐτοῦ εἰς τὸν ἰουδαῖον.

^c v. 44. ὁ πνεύμας εἰς ἐμὲ, οὐ πνεύμα εἰς ἐμὲ, ἀλλὰ εἰς τὸ

πνεύμα ἐν ἐμῇ.

^d 1. Cor. v. 20

DE IUSTIFICATIONE

^c v. ultimo.

^f v. 22.

^g v. 14. πὶ τῷ
ὀφελος, ἀλλ' οὐκ
μου, ἐὰν πιστεύ-
ῃς, πῶς ἔχῃ,
ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ,
μὴ δ' ὁφείλῃ
πιστεῖν ὁσῶν αὐ-
τῷ.

^h ita Calvin.

3. Instit. 2. ⁱ 17.

ⁱ v. 24. vide-
tur, quoniam ex
operibus iusti-
ficatur homo,
et non ex fide
tantum.

^k in 5. ad Gal.

Chrysost. hom.

2. in Genes. ^j

2. in epist. ad

Philemo. Aug.

21. Civit. 26.

Cyrrill. 10. in

Ioan. 18.

^l libro de uni-

co Baptismo

cap. 10.

^m Math. 3. v.

11. cap. 13 in si-

militudine pi-

scium bonorū,

et malorum.

ibi de fide miraculorum, quam esse iustificantem patet: quòd eam postea cum ^c charitate ac spe enumeret. At fidem miraculorum sine charitate esse posse: docet Christus. Math. 7. ^t *Multi mihi dicent in illa die, &c. 3. etsi nequirent separari: quia tamen Paulus manifestè ait, frustra Fidem esse, si- ne Charitate: ipsa Fides non iustificabit, nisi qua- tenus Charitate iuatur.*

Tertiò, Iacob. 2. ^u *Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat habere, opera autem non habeat? num- quid poterit fides saluare illum?*

^h Respondent, loqui de inani quadam articulo- rum fidei cognitione.

Contra. 1. eam absolute Iacobus fidem appel- lat. 2. de eadem loquens, ait fidem Abrahami cooperatam fuisse operibus eius. Abraham autem veram habuit fidem. 3. ⁱ asserit Iacobus hanc fi- dem iustificare, quamvis non solam. At vmbra fi- dei nullo iustificat modo. 4. quia ^k PP. semper hunc locum de vera intellexerunt fide.

Obijcitur Primò, non dixisse Iacobum: *Quid pro- derit si quis habeat fidem?* sed: si quis dicat se habere? 2. eam cum fide dæmonum comparat. 3. mor- tuam ait sine charitate, at quòd mortuum: nihil est. Ad 1. nihil referre quomodo dixerit. Nam re- prehendit eos qui suam fidem iactabant. At certe non iactabant se fidei vmbra habere. Ergo non intendit de sola fidei vmbra loqui Iacobus: alio- quin facilè responderi posset. *tu loqueris de vmbra fidei: nos autem veram fidem habere dicimus.*

Ad 2. dæmones reuera veram habere fidem ex parte obieci sicut Augustinus ^l docet quamvis pia voluntate careant captiuante intellectum in obsequium Christi.

Ad 3. non dici mortuam fidem, instar hominis mortui: quia vita non est de essentia fidei, sicut est hominis: sed instar corporis mortui: quod qui- dem est, verum non vivit.

Quartò, ^m scriptura docet, in Ecclesia malos

esse, & bonos : nec mali reprehenduntur de amissione fidei, sed charitatis & operum. Ergo fidem habent sine charitate : & operibus bonis.

Quintò, si Fides, & charitas sunt inseparabiles : vel id, quia vna sit de alterius essentiâ : vel quod vna, ex alia nascatur : non prius. Nam non vna sunt virtus. sed duæ : habentque diuersa subiecta, & formalia obiecta. neque posterius : quia charitas non oritur ex Fide vt propria passio : sed, quia Fides disponit, & inclinât ad charitatem : dispositio autem & inclinatio non cogit ad dilectionem.

Sextò, si ideo Fides inseparabilis est à charitate & operibus bonis quia sine charitate, Fides est tantum vmbra : pendeat Fides ab operibus charitatis. At ideo contendunt solam Fidem iustificare : quia si iustificatio penderet ab operibus, incerta esset iustificatio, & proinde nulla. Ergo si Fides sine charitate esse nequit, iustificatio nulla erit : vt pote ab operibus dependens.

Septimò, ex PP. August. ⁿ *Fides sine charitate potest quidem esse, sed non prodesse.* Chrysost. homil. 9. in Ioannem. Ambros. 9. epistola 74. Hierony. 2. in Iouinian. Cyrill. 10. in Ioann. 18.

Obijcitur Primò, ^o *Qui suorum, maximè domesticorum, curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior.*

Respondeo, cum interpretibus, illum dici Fidem negare, ratione operum : quia aliud operatur quam credat. iuxta illud : P *Consistentur se nosse Deum, factis autem negant.*

Secundò, Ioan. 6. ¹ Iudas dicitur non credidisse : quia Christum traditurus erat.

Respondeo, verè Iudam amisisse Fidem. Si enim Filium Dei Christum credidisset, nunquam tradidisset.

Tertiò, ^r *Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non seruat, hic mandata est.*

Respondeo, agi de amicitia notitia, sicut cum dicitur Math. 7. ^s *Non noui vos.* 25. ^t *nescio vos.*

Cc iij

cap. 22. in similitudine nuptiarum. vide plura tom. 2. lib. 3. de Ecclesia.

ⁿ 15. Trinit. 18. vide tract. 10. & 83. in Ioan. de agone Christiano cap. 13. Clementem Alexandr. 2. & 4. Strom.

^o 1. Timot. 5. v. 8. *ὁ ἄνθρωπος ὁ ἰσχυρὸς καὶ μέλιτος τῶν οἰκίων οὐ προνοεῖ, πλὴν πίστευ ἤρνηται, καὶ ὅτι ἀπίστου καλεῖται.*

P ad Titum 1. v. 16. *θεὸν ὁμολογῶσιν ἐν ἑσέ, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται.*

¹ 1. Ioan. 2. v. 4. *ὁ λέγων ἔγνωκε αὐτὸν καὶ τὸς ἀπολαύς αὐτοῦ μὴ τηρεῖν, ψεύστης ἐστίν.*

^r v. 23. ^t v. 12.

DE IUSTIFICATIONE

1. Ioh. 5. v.
 1. πᾶς ὁ πιστεύων
 ἐν ἰησοῦς υἱῷ
 τοῦ θεοῦ, ὁ
 οὐκ ἀποθνήσκει.

Quartò, ^u Omnis qui credit, quoniam Iesus est Christus, ex Deo natus est. Ergo charitatem habet.

Respondeo, cum August. loqui Ioannem de Fide formatam, quæ per Fidem operatur.

Tertium, 4. 5. 6. 7. argumentum.

CAP. XVI. XVII. XVIII.

TERTIUM argum. Nullibi scriptura docet, solam iustificare fidem: probari nequit, Deum velle sola conditione fidei iustificare: cum scriptura apertius exigant conditionem pœnitentia ac Sacramentorum, quam fidei: falsum est, ipsam fidem solam, apprehendere iustificationem, eamque nobis applicare. 1. quia neque fides, neque fiducia, est apprehensio: nam cōfidere est firmiter adhærere rei apprehensæ. Qui enim se doctum esse confidit, doctrinam suam nō apprehendit: sed solum inhæret opinioni de sua concepta doctrinâ. 2. quia sola apprehensio nequit rem reipsa facere præsentem: sed solum repræsentat obiectivè in intellectu: quare si ideo iustificat fides, quia iustitiam apprehendit, dum credo, vel confido me iustum per Christum: multo magis charitas, quæ magis aliena facit nostra, iustificabit, dum diligo, me iustum esse per Christum. 3. quia fatentur aduersarii Sacramēta etiam applicare iustificationem. Ergo fides non iustificat sola.

^a Rom. 3. v.

28. λογίζεσθαι
 πῶς ἐν δικαιο-
 σύνῃ ἀπολογί-
 ον ἔσται ἡμῶν
 ἡμεῖς ἵπποκρίτους.

^b ibid. v. 24.

δικαιοσύνην
 δωρεάν τῷ
 θεῷ χάριτι.

^c v. 27.

^d ut communiter docent
 Interpretes.

Respondent primò, idem esse, ^a Arbitramur hominem iustificari per fidem sine operibus legi. Item: ^b iustificati gratis, per gratiam ipsius. Ac, sola fides iustificat.

Contra: vel per opera legis excluduntur opera omnia: vel certa quædam, si prius. Ergo etiam excluditur Fides, siue fiducia, tum quia credere, ac fide-
 re reuera aliquod opus est: tum quia excludetur ipsa lex Fidei, de qua. ^c Rom. 3. quæ est ^d ipsa et fides. si posterius. Igitur non sola iustificat fides

iustificari enim gratis, sine operibus legis, non est, iustificari sine operibus: sed sine operibus naturæ, vel mosaicae legis.

Responderent secundò, excludi etiam Fidem *ut* opus: non tamen *ut* instrumentum apprehendens iustitiam.

Contra. Fides non est instrumentum, nisi quatenus actio: nimirum apprehensio. Actio autem est opus. Ergo, &c.

Responderent tertio, non excludi opera, nisi in quantum merita: At fides non solum habet rationem meriti: sed etiam apprehensionis: cætera autem opera bona: non nisi meriti rationem habere possunt. Ergo Fides ad iustificationem spectare poterit: non autem opera cætera.

Contra. 1. Fides non est apprehensio propriè: impropriè verò apprehensio, etiam dilectioni conveniet. [2. sicut in fide est duplex ratio vna meriti: altera apprehensionis, *ut* apprehensio est: sic in poenitentia, dilectione, &c. duplicem facile inueniri posse: vnam generalem nimirum meriti, & aliam specialem, qua proprium respicit obiectum, & qua dilectio vnit per affectum, poenitentia dolet propter dilectum: vel timorem poenæ, &c. Ergo pari ratione cæteræ virtutes, ob illam specialem rationem, poterunt spectare ad iustificationem. 3. vel Fides nullum habet meritum: vel apprehensio ipsa non poterit separari in genere moris à ratione meriti. Quia ipsamet apprehensio est meritoria. Ergo Fides *ut* meritorium opus spectat ad iustificationem.]

Quartum argumentum: *Fides iustificat promerendo, impetrando, & suo quodam modo inchoando iustificationem. At nequit id negari dilectioni poenitentia aliisque bonis actibus. Ergo, &c.*

Maior probatur. 1. ^t *Vnus est Deus qui iustificat circumcissionem ex fide, & praputium per fidem & iustificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum, &c. Propositiones namque Per &, ex veram significant causam *ut**

^c CAP. 17.

^f Rom. 3. v.

30. *ἡς ὁ θεὸς διὰ δικαιοσύνης ἀποκαθαρτὸν ὁμολογῶν, καὶ ἀνεσβυσίας διὰ τῆς πίστεως.*

^g Rom. 5. v. 1.

διὰ τῆς πίστεως εἰς ἡμᾶς χάρις καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ θεοῦ πατρὸς τοῦ πατρὸς.

Ephes. 2. v. 8.

Gratia saluati estis per fidem,

DE IVSTIFICATIONE

^h *Hebr. 11. v.* patet ^h ex similibus locutionibus. 2. ⁱ Apostolus 33. *Sancti per Fidem vicerūt regna, &c. Nec enim significatur eos solum apprehendisse regna in mente: sed reuera fide armatos regna obtinuisse Charitatem, &c.*

¹ *supra.*

^k *Act. 15. v.* *Christiani est plenitudo autem Christiani, iustitia est.* Aug. *P A fide incipit homo, sed quia & Damones credunt, necesse est addere spem, & Charitatem.* ^q *Nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat. Neque enim ullus est meritum fidei.* ^r *Lex adducit ad fidem: fides impetrat spiritum largiorem: diffundit spiritus Charitatem: implet Charitas legem.* Ex ^s fide ideo dicit ^o *in Psal. 118.* *Apostolus iustificari hominem, non ex operibus: quia ipsa prima datur ex qua impetrentur cetera, qua proprie opera nuncupentur in quibus iuste vivitur,* ^t &c.

^u *Quintum argumentum: iustificatio importat iustitiam, non per apprehensionem, sed inherentem animae qualitatem, ut probabitur* ^x *infra. Ad iustitiam autem non solum fides, sed etiam alix virtutes, maxime dilectio disponunt, tum quia exiguntur etiam in scripturis: tum quia disponitur materia ad formam per actus similes actibus, formam consequentibus.*

Sextum, si Fides sola iustificaret, ipsa quoque sola saluaret: nec enim amitti posset, quibuscumque operibus malis.

At probabimus ^y *infra, requiri ad salutem ope-*

^q *epist. 105.*

^r *epist. 144.* ^s *libro de predest. SS. cap. 7.* ^t *Prospero 3. de vita, Contemplat. 21. Greg. 2. Moral. 33.* ^v *C A P. 18.*

^z *libro sequenti.* ^y *libro 4. cap. 18. & 19.*

rabona. Ergo, &c.

[Septimum: ex Concilio Trident. ²² Si quis dixerit sola Fide impium iustificari: ita ut intelligat nihil aliud requiri, quo ad iustificationis gratiam consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse est, eum sua voluntatis motu preparari, atque disponi: Anathema sit.]

Soluntur argumenta.

CAP. XIX. vsque ad XXIII. inclusiuè.

ARGUMENTVM primum sumitur à scripturæ locis quibus docemur hominem sine operibus iustificari. 1. ^a Exclusa est gloriatio tua, per quam legem? factorum? non: sed per legem peccati. 2. ^b Arbitramur iustificari hominem per fidem, sine operibus. 3. ^c Si Abraham ex operibus iustificatus est, habet gloriam: sed non apud Deum. 4. ^d ut inueniar in illo non habens meam iustitiam, quæ ex lege est, sed eam quæ est ex fide.

Respondeo, aliud esse, legem factorum, aliud, legem fidei: aliud, iustitiam legis, aliud iustitiam, in, siue, ex lege: aliud, opera ante fidem, siue absque respectu fidei, & opera fidei.

Lex factorum, est quæ quid faciendum sit, iubet. Lex fidei, est ipsa fides, quæ gratiam impetrat faciendi. Iustitia legis, sunt opera iusta, quæ lex faciendæ præscribit: & hanc, non solum Apostolus. haud excludit: sed maximè ^e commendat: Iustitia ex lege, sunt opera, sine gratia fidei facta: quæ inutilia vocat Apostolus. Nam, Intelligendum est (inquit Aug) iustitiam legis, non impleri secundum Iustitiam hominis: sed secundum iustitiam, quæ est in spiritu Gratia. quod planius, & breuius ita dici potest: iustitiam legis Dei non impleri, cum lex iubet, & homo quasi suis viribus facit: sed cum spiritus adiuuat, & hominis non libera, sed Dei gratia liberata voluntas facit.

Opera ante fidem, sunt opera solis viribus naturæ

²² Sess. 6. can. 9. de Iustific.

^a Rom. 3. v.

²⁷.

^b 27. ibid. v.

²⁸.

^c cap. 4. v. 1.

^d ἀβραάμ ἐξ ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν, ἐξ ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν, ἀλλὰ οὐ ὁπὸς τῶν θεῶν.

^e Philip 4. v.

9. Ἀπεθῶ ὁ ἀνὴρ μὴ ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ.

^c Rom. 2. v.

13. factores legi iustificabuntur. cap 8. v. 3.

Deus suum filium mittens in similitudinem carnis peccati:

& de peccato damnauit peccatum in carne.

v. 4. ut Iustificatio legis impleteretur in nobis.

^t 3. contra duas epist. Pe. lag. cap. 7.

DE IUSTIFICATIONE

facta. *Opera verò fidei, opera sunt supernaturali auxilio producta.*

In Primò Ergo testimonio, Paulus non excludit gloriationem legis factorum sed tantum legis fidei. Quòd ipsa fides gratis detur, ex qua cætera impetrantur Quare nemo poterit gloriari, quasi fidem à se habuerit.

§ *Aug. lib. de gratia, & libero arbitrio*

cap. 7. Homi-

nes (inquit)

non intelligen-

tes, quod ait

ipse Apostolus.

Paulus : Ar-

bitramur ho-

minè iustificari

per fidem sine

operibus legis:

putauerunt eū

dicere, sufficere

homini Fidem,

etiamsi malè

vinat : & bo-

na opera non

habeat. Quod

absit, ut senti-

ret vas electio-

nis. Hieronym.

epist. ad Ctesiphontem ultra

medium.

h itē ad Ga-

lat. 2. v. 16. in

quo quidē cap.

Paulus duas

questiones tractat. 1. an caremonia legales ad Christianos pertineant. 2. an

per legem, ac vires natura, possit contingere Iustificatio, Non autem

(ut Kemnitius fingit) utrum opera ex fide Iustificent : an sola Fides.

vers. 7. & 8.

In 2. loquitur de operibus prioris generis, ut interpretantur. § PP. Nec enim potuit omnia excludere opera ut probatum est ^f supra.

In 3. de iisdem operibus & ex hypotefi agit ac si diceret : *si Abraham iustificatus est ex operibus nature: non habebit gloriam coram Deo : quia tamen reuera habet gloriam coram Deo : propterea non est Iustificatus ex operibus nature, sed ex fide ex qua, opera bona Abrahæ procedebant.*

In 4. ^h denique de operibus factis ante Fidem loquitur.

Obiicitur, Paulus Philipp. 3. ¹ ait se arbitratum fuisse opera damnum : vbi, cum in præterito tempore loquatur, agit sine dubio, de operibus factis ante legem. At ibidem, similiter ait, se arbitrari, opera ut stercora : vbi cum præsentis tempore utatur: certe agit de operibus, quæ tunc faciebat, id est procedentibus ex fide. Ergo opera tam ante, quam post fidem facta, contemnit.

Respondeo, illud, *Arbitrari*: non referri ad diuersitatem operum sed temporum : Non enim de diuersis operibus agit: sed de operibus solis, factis ante legem. Siquidem sensus est. *Opera ante fidem facta, & arbitratus sum aliquando detrimentum, & nunc etiam arbitror ut stercora*, 1. quia ibidem opponit Iustitiam suam ex fide Iustitiæ ex lege. Ergo

questiones tractat. 1. an caremonia legales ad Christianos pertineant. 2. an per legem, ac vires natura, possit contingere Iustificatio, Non autem (ut Kemnitius fingit) utrum opera ex fide Iustificent : an sola Fides.

vers. 7. & 8.

non excludit opera facta ex lege Iustitiæ 2. quia de operibus suis per Fidem productis: *Bonum* (inquit) *certainen certani: cursum consummavi: Fidem seruavi: In reliquo reposita est mihi corona Iustitiæ.*

^k Secundum petitur ex locis, quibus sola nominatur Fides. 1. ^l *Crede tantum, & salua eris.* 2. ^m *dedisti ei potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius.*

Ad 1. testimonium respondeo non loqui Dominum de iustificatione: sed corporali sanatione. fatemur autem solam fidem interdum satis esse, ad miracula impetranda: videlicet cum referuntur ad ipsam fidem confirmandam.

Ad 2. & similia, interdum etiam ⁿ alias virtutes solas nominari in Iustificatione: nec tamen propterea vellent aduersarij solas iustificare. Quando ergo multæ causæ ad vnum effectum concurrunt: Scriptura modo vni, modo alteri effectum tribuit.

Tertium ^o sumitur ^p ex locis, quibus dicitur homo iustificari gratis: & proinde non ex operibus.

Respondeo, hominem iustificari gratis, tum quia dispositiones ad gratiam dantur etiam gratis, tum quia nec ipsæ dispositiones merentur de condigno iustificationem, sed solum de congruo. Et si enim quæstio sit inter Catholicos an nomen meriti eis ^q debeat tribui: tamen, fatentur omnes requiri huiusmodi dispositiones.

^r Quartum sumitur ex locis, ^s quibus omnes, qui credunt, saluari dicuntur.

Respondeo, 1. rectè particulam, *Omnes*, negatiuè exponi posse, vt sensus sit: *Quotquot saluantur: non saluari sine fide.* sicut si in aliqua vrbe vnus tantum Doctor esset Grammaticæ: rectè diceretur: *Omnes*

de orat. Dominica. Ambros. 7. & 10. in Lucam Hierony. 2. contra Pelagianos. August. epist. 89. quest. 4. tract. 44. in Ioan. ^t *C A P. 21.*

^u *Ioan. 3. v. 15. Actor. 10. v. 43. cap. 13. v. 39. Rom. 1. v. 16. &c.*

^k *C A P. 20.*

^l *Luc. 8. v. 30.*

^m *Ioan. 1. v. 12. & cap. 3. v. 36. Rom. 5. v. 1.*

ⁿ *Luc. 7. v. 47. Remittuntur ei peccata multa: quoniam dilexit multum.*

^o *Tobia 12. v. 9. Eleemosyna à morte liberat.*

^p *Rom. 8. v. 24. spe salui facti sumus.*

^q *C A P. 21.*

^r *Rom. 3. v. 24. Rom. 4. v. 4 Rom. 11. v. 6 &c.*

^s *verisimilius est debere tribui. Quia tribuitur à PP.*

^t *Tertull. 4. in Marc. Cypr. 6.*

^u *C A P. 21.*

DE IVSTIFICATIONE

in hac urbe Grammaticam discunt ab isto: id est, quot-quot discunt, non nisi ab ipso discunt. 2. omnes, referri ad omnia hominum genera, 3. ad singulos homines, si cætera non desint: sicut simili dicitur

^t 1. Ioan. 4. v. phrasi: ^t *Omnis qui diligit, ex Deo natus est. &c.*

7. ^v Quintum, ducitur ex ^x locis, quibus commen-

^v C A P. 23. datur efficacia verbi Dei, verbum enim sola apprehenditur fide.

^x Psal. 106. Responso, sicut tertia superioris Arg. ut enim

v. 20. Ioan. 15. verbum Dei sanet, Charitate impleri debet.

v. 3. & 1. Cor. Occurrit ^v Lutherus: Fides implet omnia man-

15. & v. 1. & c. data. Ergo sufficit cum verbo Dei: Probatur Antecedens 1. quia intelligens ex Verbo, non posse mandata seruari, recurrit ad promissiones, quibus promittitur credentibus salus. 2. quia summum exhibet obsequium Deo, eum namque confitetur veracem, in promissionibus: 3. copulat animam Deo. Osee 2. ^z *Sponsabo te mihi in fide.*

^z v. 20.

Ad Antecedens: Negatur.

Ad 1. probationem, nullas esse promissiones salutis solam habentibus fidem.

Ad 2. huiusmodi obsequium, sine charitate non placere Deo. Nam credunt etiam dæmones Deum esse veracem: sed hoc eis proficit nihil.

Ad 3. respondeo 1. præcedere: *Sponsabo te mihi iniustitia, & iudicio, & in misericordia, & miserationibus*, atque huius sensum esse videri. *Sponsabo te mihi iuste, misericorditer, atque fideliter.* Quare Fides hoc in loco non accipietur pro Fide iustificationis: sed pro fidelitate, qua Deus promissa præstat.

^a Coloss. 3. v.

14.

^b 1. Ioan. 4. v. manet, & Deus in eo.

16.

^c C A P. 24. ^c Sextum, sumitur ^d ex locis, quibus irrita dicitur promissio, si lege, aut operibus nitamur.

^d Rom. 4. v.

4. Galat. 3. v.

22. & c.

Responso ut ad primum.

Soluantur argumenta ex PP.

CAP. XXV.

PRIMO, Dicit (Apostolus) *sufficere*
solius fidei iustificationem (inquit ^a Ori- ^a in 3. ad
 genes) *ita ut credens quis tantummodo,* ^{Rom.}
iustificetur: etiamsi nihil ab eo operis fue-
rit expletum'

Respondeo, loqui de opere exter-
 no. Nec enim illud opus necessarium est absolute
 ad salutem, de opere autem interno: *Credentibus*
Christo ^b (inquit) *nec tamen deponentibus veterem ho-* ^b in 5. ad
minem, cum actibus suis, fides reputari non potest adiu- ^{Romanos.}
stitiam.

Secundo, ^c Hilar. *Mouet scribas: (inquit) remis-* ^c can. 8. in
sum ab homine peccatum. Hominem enim tantum in Iesu ^{Matthaeum.}
Christo intuebantur: & remissum ab eo, quod laxare non
poterat Fides enim sola iustificat.

Respondeo, particulam *Sola*, solum excludere
 legem Moſis: de qua loquebatur Hilarius. *Qui*
alioquin opera coniungit cum fide: Salus gentium
d (inquit) *omnis in fide est, & in praeceptis Domini vi-* ^a can. 7. in
ta est vniuersorum. ^{Math.}

Tertio, ^e Basil. *Hac est perfecta, & integra glo-* ^e homilia de
riatio in Deo: quando neque ob iustitiam, quis se iactat, ^{humilitate.}
sed nouit quidem seipsum vera iustitiae indignum: sola au-
tem fide in Christum, iustificatum.

Respondeo sensum esse: *nos ex dono Dei iustificari:*
non ex operibus praeuenientibus donum. Basilius Nam-
 que hortatur ibi vnumquēque ut intelligat, quid-
 quid habet, donum Dei esse: ponitque Apostoli
 exemplum: qui noluit suam fidem, ex operibus
 legis habere ^f Alio verò in loco postquam Basi- ^f sermone de
 lius docuit necessitatem fidei: adiungit praeterea ^{fide.}
 necessitatem Charitatis.

Quarto, Ambros. *& sicut suffecit Inde ad scelera* ^g serm. 45.

DE IVSTIFICATIONE

ⁿ in 3. ad
Rom.

Christum deseruisse, ita suffecit latroni ad innocentiam Domino credidisse ⁿ Item *Iustificati sunt gratis: quia nihil operantes, neque vicem reddentes sola fide iustificati sunt dono Dei, &c.*

ⁱ in 4. ad
Hebraeor.

Respondeo, solum ab Ambrosio excludi vel opera legis: vel opera externa. Nam alioquin: *Magnares (inquit) fides, & salutaris & sine hac non est saluari possibile. Sed sola fides non sufficit. Operari fidem per dilectionem necessarium est, & conversari digne Deo.*

^k homil. de
fide, & lege
natura.

^l affectum.

Nullus sine fi-
de vitam ha-
buit: latro au-
tem credidit
tantum: & Iu-
stificatus est.

^m homil. 3. in
epist. ad Titu.

ⁿ I. contra

duas epist. Pe-
lagian cap. 21.

^o lib. 83. qq.

q. 76.

Quintò, Chrysost. ^k *Eum qui operatur opera Iustitia sine fide, non possum probare vivum esse: fidelem, ab-que operibus, possum monstrare, & vixisse & regnum celorum* ^l &c. Item. ^m *Si credis fidei, cur alia infers, quasi fides iustificare non sufficiat sola?*

Respondeo, in priori loco, loqui de opere externo. In posteriori: excludere solum caeremonias legis: subiungit enim: *quid te spontanea servitutis subdus, & legis iugo collum submittis? absolute autem solam non sufficere fidem*, homil. 70. in Matth. docet: *Ne fideles (inquit) sola se fide salvari posse confidant, de pena malorum, differit. Ita infideles ad fidem: fideles vero ad rectè vivendum cohortatur.*

Sextò, Aug. ⁿ *quantalibet fuisse virtutis antiquos prædices iustos: non eos salvos fecit, nisi fides Mediatoris.* Item. ^o *si quis, eum crediderit, mox de hac vita decesserit, iustificatio fidei manet cum illo: nec precedentibus bonis operibus: quia non merito ad illam, sed gratia pervenit: nec consequentibus: quia in hac vita esse non sinitur.*

Respondeo, in priori loco: proposita lege naturæ, Moïsi, & Fide Augustinum, solum velle nullam ex his tribus ad salutem antiquis profuisse, præter Fidem: sed non inde sequitur minimè necessariam fuisse Charitatem. In posteriori agit de fide formata, siue viva: quæ sine operibus in actu esse potest: sed non in habitu,

^p epist. 70.

Septimò, Leo. ^p *Sola fides Catholicos vivificat, & sanctificat.*

Respondeo, solum excludere alias sectas, apud quarum nullam, salus reperiri potest.

Octauo, Theophy. *Fides sola habet in se iustificationis virtutem.* ¹ in 3. ad Galat.

Respondeo solum significare, nihil sine fide iustificari posse.

Nono, Bernard. ¹ *Quisquis pro peccatis compunctus esurit, & sinit iustitiam: credat in te qui iustificas impium, & solum iustificatus per fidem pacem habebit in te.* Item: ² *Cautè non repetit: qui vero Baptizatus non fuerit, condemnabitur sed tantum: qui vero non crediderit: innuens nimirum, solum fidem interdum sufficere ad salutem: & sine illa sufficere nihil.* ¹ *serm. 22. in Cantica.* ² *epist. 77.*

Respondeo, in loco priori loqui Bernardum de viua fide. Ipsa enim sola est, quæ iustitiam sitit. In posteriori, excludit solum necessitatè Baptismi, quando facultas illum percipiendi non habetur: Sed tunc fides, non sine voto Baptismi, & pœnitentia iustificat. Quare ipsemet Bernard. ¹ *Non facit (inquit) hominem rectum fides etiam recta, quæ non operatur ex dilectione.* Et infra. *Neque opera sine fide, neque fides sine operibus sufficit ad animi rectitudinem.* ¹ *serm. 24. in Cantica.*

DE IVSTIFICATIONE

LIBER SECVNDVS.

Qui est de iustitia inherente.

Varia de formali causa iustificationis sententia.

CAP. I. & II.

^a CAP. I.

^b Luther. in

2. ad Galatas.

^c Illyrici Centur. i. lib. 2. col.

238.

^d Osiandri.

^e Caldini in Antidoto sessionis 6.

^f Pighij &

Buceri.

^g CAP. II.

PRIMA, ^b formalem iustificationis causam esse fidem, asserti.

^c Secunda, esse Christi obedientiam ac iustitiam nobis imputatam.

Tertia, ^d esse iustitiam Dei essentiam, nos inhabitantem.

Quarta, ^e remissionem esse peccatorum, cum imputatione iustitiae Christi.

Quinta, ^f duplicem esse: unam nobis inherentem, alteram Christi iustitiam nobis imputatam.

^g Sexta, eaque vera Concilij Tridentini est: cuius hæc sunt verba sess. 6. cap. 7. Hanc dispositionem, seu preparationem, iustificatio ipsa consequitur, quæ non est sola peccatorum remissio sed & sanctificatio, & renouatio interioris hominis, per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum: unde homo ex iniusto fit iustus: & ex inimico amicus, ut sit heres secundum spem vitæ æternæ. Huius iustificationis causa sunt finalis quidem gloria Dei, & Christi, ac vitæ æternæ. Efficiens verò misericors Deus, qui gratuito abluit & sanctificat signans, & ungens Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ.

noſtre. Meritoria autem, dilectiſſimus unigenitus ſuus Dominus noſter Ieſus Chriſtus, &c. Instrumentalis, Sacramentum Baptiſmi, &c. Demum unica formalis cauſa eſt, iuſtitia Dei, non qua ipſe iuſtus eſt, ſed qua nos iuſtos facit, quâ videlicet ab eo donati, renouamur ſpiritu mentis noſtri: et non modo reputamur, ſed verè iuſti nominamur, & ſumus, iuſtitiam in nobis recipientes, &c. Quamquam enim nemo poſſit eſſe iuſtus, niſi cui merita paſſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti communicantur: id tamen in hac impij iuſtificatione fit, dum eiſdem ſanctiſſima paſſionis merito per Spiritum ſanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui iuſtificantur atque ipſis inheret. Vnde in ipſa iuſtificatione, cum remiſſione peccatorum, hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Ieſum Chriſtum. Et can. 10. Si quis dixerit, homines ſine Chriſti iuſtitia, per quam nobis meruit, iuſtificari: aut per ipſam formaliter iuſtos eſſe: anathema ſit. can. 11. Si quis dixerit hominem iuſtificari: vel ſola imputatione iuſtitia Chriſti: vel ſola peccatorum remiſſione, excluſa gratia, & charitate, qua in cordibus eorum per Spiritum ſanctum diffundatur, atque illis inhereat: aut etiam gratiam quâ iuſtificamur, eſſe tantum fauorem Dei: Anathema ſit.

Cum dicitur: *Unica formalis cauſa*, excluſitur opinio quinta.

Cum dicitur, *eſſe iuſtitia Dei: non qua ipſe iuſtus*. excluſitur tertia opinio.

Qua renouamur ſpiritu, & qua inheret. reiicitur ſecunda.

Non conſiſtere in ſola remiſſione peccatorum. Excluſitur quarta.

Cum dicitur, ad eam ſpectare Fidem, Spem, & Charitatem, prima diſſoluitur opinio.

Status ergo quæſtionis eſt: *Sine formalis cauſa abſoluta iuſtificationis iuſtitia in nobis inherens: ſicut decernit Concilium Tridentinum: Necne.*

DE IVSTIFICATIONE

Pars affirmativa probatur ex scripturis.

CAP. III.

^a v. 19.

^b v. 17 si unus delicto mors

regnauit, per unum: multo magis abundantiam gratiae, & donationis iustitiae accipientes, regnabunt, per unum Iesum Christum.

^c v. 15. Non sicut delictum ita, & donum.

Si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia Dei, & donum, &c.

^d v. 18. Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic & per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem. Rom. 8. v.

34.

^e quomodo Deus condemnat peccatores.

^f v. 3.

PRIMO Rom. 5. ^a Sicut per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: ita per unius obedientiam, iusti constituentur multi. Sed constituti sunt peccatores multi per Adamum, verè iniustitià inherente. Ergo, si quid antithesis valet, constituuntur iusti, per Christum, inherente iustitia: & quidem vera, & absoluta. tum quia eodem ^b capite vocat eam Apostolus, abundantiam iustitiae. tum quia ^c dicit, maius esse Dei donum, peccato Adæ.

Respondent iustificari siue iustum constitui, significare solum pronuntiare Iustum esse. 1. quia id verbum opponit Paulus verbo, ^d condemnare 2. Apostolus phrasim Hebraicam imitatus est. Iustificare autem forensem, Hebraicè, significationem habet 3. quia vox ipsa et latina, si diligenter attendatur, id propriè significat.

Ad 1. probationem, respondeo 1. *condemnare*, aliquando ^e importare actum iudicis deputantis ad pœnam: aliquando effectum culpæ, promerentis pœnam: quomodo Adam nos condemnauit: non iudicando: sed culpam originalem transfundendo. Similiter ergo, *iustificare* duplicem importat significationem: aliquando enim iudicis actum: aliquando effectum gratiæ significat. Sed ut sit vera significatio prior: posteriorem necessario præsupponit.

Ad 2. תִּפְדֶּק *Tifdeh*: & תִּפְדִּיק *hisdik*: simpliciter significare, iustum facere: Et aliquando pro declaratione extrinseca, more forensi: aliquando pro intrinseca iustitiæ inherents efficientia sumi, ut D. Danielis. 12. מַצְדִּיק הָרַבִּים *Matsdik harabbim*:

iustificantes: siue qui ad iustitiam erudiunt multos, fulgebunt sicut stella in perpetuas eternitates. Qui enim ad iustitiam erudiunt: siue prædicando Euangelium: siue alio modo: non pronunciant homines iustos: sed viam ad internam iustitiam monstrant. &c.

8. Isaie 53. v.
11. In scientia
sua יָדָהּ
יָדָהּ
עָבְדָהּ

Ad 3. respondeo 1. verbum *iustificare*, non haberi apud Latinæ authores linguæ. 2. quamuis haberetur: non mirum si pro forensi tantum iustificatione usurparetur: quod huiusmodi authores iustificationem internā ignorarent. 3. PP. linguæ Latinæ non imperitos, hoc verbo vlos fuisse pro interna iustificatione, vt August. ^h in Psal. 30.

iasdik isaddik
gasdik: Iustifi-
cabit Iustus
seruus meus
לָרַבִּים larab-
bim, multos.

Secundò, ¹ *Iustificati gratis per gratiam ipsius, per Redemptionem, qua est in Christo Iesu, quem proposuit propitiatorem, per fidem, in sanguine eius.*

At per scientiā
iustificare non
est pronunciare
iustos: Nec erat
necesse Christi
nostras iniqui-
tates portare
forensi Iustifi-
catione. Apoc.

Respondent, per *gratiam*, intelligi beneuolentiam Dei.

Contra. 1. hæc beneuolentia sufficienter, per vocem *gratis* exprimitur. 2. beneuolentia Dei nequit esse inanis. Ergo id interius efficit, quod exterius exponit.

Tertiò, Ioan. 1. ^k *Gratia, & veritas, per Iesum Christum facta est.* non recte diceretur autem: *facta beneuolentia Dei patri, per Christum.*

22. v. 11. Iustus,
Iustificetur ad-
huc. Ioannes

Quartò, per iustitiam creari ¹ dicimur noua creatura. At sola Dei beneuolentia externa non possumus creari: nam ad creationem exigitur interna rei productio.

autem nō igno-
rabat vim He-
braica phrasis:
Et tamen ibi

Quintò, Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est, &c. Charitas Dei* (inquit ¹ August.) *dicta est diffundi in cordibus nostris, non qua nos ipse diligit, sed qua nos facit dilectores suos.*

non accipitur
Iustificatio pro
Forensi.
^h concione 1.

Quis est, qui iustificat impium? qui facit ex impio iustum. Item 2. de pecc. mer. 33. libro de Spiritu & litera cap. 26. &c.

¹ Rom. 3. v. 24. διὰ τοῦ μαρτυρίου τοῦ αἵματος τοῦ υἱοῦ τοῦ αἰῶνος, ὁ ὅτι προέβητο ὁ θεὸς ἵνα ἡμεῖς ἁγιασθῶμεν διὰ τοῦ αἵματος τοῦ υἱοῦ τοῦ αἰῶνος. ^k v. 17.

¹ libro de Spiritu, & litera cap. 32.

DE IUSTIFICATIONE

m Rom. 8. v.

IO. σῶμα νεκρὸν
δι' ἁμαρτίας, πρὸς
δὲ πνεῦμα ζῶν
vita, διὰ δι-
καιοσύνης.

n 1. Cor. 6. v.

11. ταῦτά π-
νεῦμα, ἀλλὰ
ἀπειλούμεθα,
ἀλλὰ ἡγιάσθητε
ἀλλὰ ἐδικαιώ-
θητε, ἐν τῷ ὀνό-
ματι τοῦ κυρίου
ἰησοῦ.

o ut exponant

Chrysost. Am-
bros. Theophy-
lactus, & alij.

p v. 5. & 6.

q. ἡ μαρτυρία
τοῦ δικαίου,
μαρτυροῦντος
ἐν τῷ νόμῳ
αὐτοῦ τοῦ θεοῦ.

r Rom. 9. v.

29.

s 1. Corint. 15.

v. 49. καὶ ὅτι
ἐφορέσαμεν καὶ
τὸ εἶκονα τοῦ
χρυσίου. φορέσω-
μεν καὶ τὸ εἶκο-
να τοῦ ἐπουρα-
νίου.

Sexto, ^m Corpus quidem mortuum est, propter peccatum: spiritus autem vivit propter iustificationem. At non recte diceremur, vivere, per extrinsecum Dei fauorem: cum nihil sit magis intimum, quam vita.

Septimo, ^b Et hac quidem fuisti (scilicet peccatores:) Sed abluti es: sed sanctificasti es: sed iustificasti es, in nomine Domini Iesu, id est. ^o inuocatione: At sola imputatio, & declaratio, non eget nominis Christi inuocatione.

Octavo, Ad Titum. 3. dicimur regenerari: ac renouari Spiritu sancto abunde in nos effuso. At per solam imputationem, nequit fieri regeneratio: neque per effusionem spiritus sancti, aliquid rectius intelligitur, quam ipsa creata Charitas.

Nono, ^q Testimonium consecutus est (Abel) esse iustus: testimonium perhibente Deo muneribus eius. At munera Abel, siue opera iustitiæ, non poterant à beneuolentia Dei sola, vt à causa efficiente, procedere. Ergo à iustitia ipsi Abeli inhaerente.

Decimo, ^r Quos praeiunxit, hos praeiunxit, conformes fieri imagini filij sui. At Christus est iustus iustitia inhaerente: Ergo & fideles simili iustitia iustificantur. Alioquin magis diaboli quam Christi imaginem gererent: rectius enim denominamur ab eo quod sumus, quam ab eo quod esse putamur.

Vndecimo, ^s Sicut portauimus imaginem terreni: ita portemus, & imaginem caelestis. At portauimus imaginem terreni: in quantum Originale peccatum verè inhaerebat nobis. Ergo portamus imaginem caelestis per veram iustitiam nobis inhaerentem.

Duodecimo, Rom. 8. docet Apostolus, nos quidem iam accepisse adoptionem filiorum, quoad animam: verum eam expectari quoad corpus. At quoad corpus verissima erit immortalitas: non autem imputatiua. Ergo quoad animam, est etiam vera, quæd qualitas, siue spiritualis immortalitas gratiæ.

Fidem non esse integram formalem causam iustificationis.

CAP. II II.

RIMÒ, Galat. 5. ^a In Christo Iesu, ^a v. 6. Probaneque circumciso aliquid valet neque turque in om-
preputium: sed fides qua per dilectionem nibus testimo-
operatur. nis, quibus]

Secundò, Iacobi 2. ^b Fides sine operibus mortua est. probauimus li. 1. cap. 13. *¶*

Terriò, iustitia est compatibilis æternæ beatitudi-
dini. Quia est compatibilis omni bono, cum quo alias virtutes.
perficitur, & crescit. At fides est incompatibilis vi-
sioni beatæ. Ergo in ipsa non consistit præcipua ^b v. 26. ἡ πίστις
formalisatio iustitiæ. Et proinde nec iustificat *χωρὶς τῆς ἐργασίας*
sola. *vin est bñ.*

Quartò, iustitia nos facit similes Christo. At ille caruit Fide.

Quintò, iustitia nequit esse informis, & mortua: aut erit aliquis simul peccator, & iustus. At Fides, & informis, & mortua esse potest.

Sextò, per iustitiam impletur lex. At plenitudo legis non est fides, sed dilectio.

Formalem causam iustificationis non esse iustitiam Dei essentialem.

CAP. V.

RIMÒ, Iustificatio nostra est fides quæ ^a libro de Spiritu *¶* li-
per dilectionem operatur. At quis dicat fidem, esse Dei essentialem iustitiam? *tera cap. 9.*

Secundò, ex August. ^a Sicut fides Christi Item 31.

D d iij

DE IUSTIFICATIONE

stiana dicta est, non qua credit Christus: sic iustitia Dei, non qua iustus est Deus.

^b *saltem ordine natura.*

Tertiò, iustificatio ^b præcedit inhabitationem Dei in nobis. Igitur non est iustificatio, ipsa Dei essentialis iustitia:

Quartò, iustitia Dei essentialis, est vniformis. Ergo iuxta sententiam aduersariorum omnes essent æquè iusti inter se, & cum Christo.

Quintò, Deus omnia inhabitat per potentiam, essentiam atque præsentiam suam. Ergo si inhabitatione sufficit ad denominandum iustum à iustitia Dei, cum qui inhabitatur, omnia Entia erunt similiter omnipotentia, Deus, immortalia, &c. imò & ipse Deus erunt.

Sextò, si Deus, non nisi suam acceptat iustitiam essentialem. Ergo frustra iustitia Christi: qua dicitur pro nobis satisfecisse.

^c *2. Petr. I. v.*

Obiicitur primò, nos ^c dici effecti consortes diuinæ naturæ.

^d *1. Ioan. 3. v. I.*

Respondeo, id per Charitatem fieri: qua, ^d filij Dei nominamur & sumus: & fugientes eam, quæ in mundo est concupiscentia corruptionem.

^e *2. Petri sup.*

Secundò, Deus non acceptat iustitiam nisi infinitam.

*Συμφύρτες
τῆς ἐν Χριστῷ ἐν
ὑμῶν μὲν φθο-
ράς.*

Respondeo, dupliciter acceptare iustitiam. 1. vt sufficientem pro peccato. 2. vt simpliciter veram & non fictam iustitiam: priori modo, non acceptat, nisi sit infiniti pretij: verum, ad id sufficit satisfactio Christi. posteriori, acceptat etiam finitam, iuxta illud Genes. 7. ^f *Te vidi iustum coram me in generatione hac.*

^f *v. I.*

*Iustificacionem nostram non constare sola
remissione peccatorum.*

CAP. VI.

PRIMO, Rom. 4. ^a Qui traditus est propter delicta nostra: Ecce remissio peccatorum: *Et* resurrexit propter iustificacionem nostram: Ecce, quamvis remissio nequeat esse sine iustificatione: quomodo tamen, resurrectioni internæ siue renouationi maluerit Paulus nomen iustificationis dare, quam remissioni peccatorum?

Secundò, Rom. 5. ^b Sicut regnavit peccatum in mortem: ita *&* gratia regnet per iustitiam in vitam eternam. At peccatum regnare, est opera operari mortifera. Ergo, iustitiam regnare, erit operari opera vitæ.

Tertio, sola remissio peccatorum, seclusa renouatione nequit dare vitam. At de Iustificatione dicitur. ^c Exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viventes, *Et* membra vestra arma Iustitiæ Dei. Item: ^d Spiritus vivit, propter iustificationem.

Quartò, Ephes. 4. Renouamini spiritu mentis vestre quomodo? *Et* induite novum hominem qui secundum Deum creatus est in iustitia, *&* sanctitate veritatis.

Quintò, ex PP. Aug. ^e Nec quisquam (inquit) liberatur *Et* iustificatur, nisi gratiâ Dei per Iesum Christum Dominum nostrum: non solum remissione peccatorum sed prius ipsius inspiratione fidei, *Et* timoris Dei, impartito salubriter rationis affectu, *&* effectu, Quemadmodum in illo vera mors facta est sic in nobis vera remissio peccatorum: *&* quemadmodum in illo vera Resurrectio, ita in nobis vera Iustificatio.

Sextò, Iustificatio, motus est de peccato ad Iustitiam: denominationemque sumit à termino quæ

P d iiij

^a v. 25. ὅτι πα-
ρεδόθη διὰ τὰ
παρὰ τὸ ἁμαρ-
τῶν, καὶ ἵνα ῥυθ-
θῇ διὰ τὴν δι-
καιοσύνην ἡμῶν.

^b 21. ὡς περ
ἐκασίλευσεν ἡ
ἀμαρτία ἐν τῇ
θανάτῳ: οὕτω καὶ
ἡ χάρις βασι-
λεύσῃ διὰ τὴν
δικαιοσύνης.

^c Rom. 6. v.
13. παρὰ τὴν ἡμῶν
ἐαυτοῦς τῇ βίῳ,
ὡς ἐκ νεκρῶν
ζῶντες: καὶ τὰ
μέλη ἡμῶν

ὅπλα τῆς ἡμι-
σύνης τῇ βίῳ.

^d v. 10.

^e epist. 105.

^f cap. 52. En-
chiridij.

DE IUSTIFICATIONE

§ sicut nec calefactio intelligi potest: nisi depulso frigore aliquis acquiritur calor.

h. u. 22. ἵνα τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἀγιασμόν, τὸ δὲ τέλος, ᾧ ὑμεῖς ἁγιάσθητε.

acquirat. Ergo § nequit intelligi Iustificatio, nisi præter remissionem peccati, aliqua iustitia acquiratur.

Septimò, sola remissio peccatorum liberat à pena: sed non tribuit gloriam. At Iustificatio ad gloriam ducit Rom. 6. ^a *habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam*, facit amicos, filios, dilectos Dei, & hæredes regni Ergo, &c.

Iustificationem non consistere in imputatione Iustitiæ Christi.

CAP. VII.

RIMÒ, Quia contraria sententia nullum habet in scripturis aut PP. testimonium.

Obiicitur Concil Trident, sess. 6. can. 11. negare nos sola imputatione iustificari: Significat. Ergo nos imputatione aliqua iustificari: quamvis non sola.

Respondeo, solum voluisse Concilium damna-re asserentes *sola imputatione nos iustificari*: sed non ideo statim approbavit hominem iustificari partim renouatione: partim imputatione: cum ^a negauerit absolute nos Iustificari formaliter per Iustitiam Christi: qua ipse Iustus est.

^a can. 10.

^b Isaia 44. v.

22. *Deleui vt*

nubem iniqui-

tates tuas, &

quasi nebulam

peccata tua.

Ezech. 36. v.

25. *Effundam super vos aquam mundam: & mundabimini ab omni-*

bui inquinamento vestro, Ioan. 1. vers. 29. Actor. 3. vers. 19. Conuer-

timini vt deleantur peccata vestra, &c.

Secundò, quia nulla est introducendi hanc imputationem necessitas 1. quia verè per Iustificationem ^b tolluntur omnino peccata. 2. quia hîc iustitia in nobis tam perfecta esse potest, vt iustifi-

cet verè. Nam iustitia perfecta sita est in perfecta fide, Spe, & Charitate: quas perfectè in hac vita possumus habere. Ergo, &c.

Tertiò, iuxta sententiam aduersariorum esse-
mus æquè iusti ac Christus. Eius siquidem iustiti-
tam æquè iusti haberemur: ac si hæc nobis intrin-
seca foret.

Quartò, *In hoc* (inquit ^d August.) *renouamur se-*
cundum id, quod amisit Adam, idest secundum spiritum
mentis nostra. At in Adam non perdidimus Iusti-
tiam imputatiuam: sed verè inhærentem. Ergo,
&c.

Quintò sicut volunt aduersarij nobis imputari
Iustitiam Christi: sic concedunt Christo fuisse no-
stra imputata peccata. Ergo pariter potuit dici
Christus peccator, & filius diaboli: per peccata no-
stra: sicut diceremur iusti Iustitia eius. Quæ gra-
uis blasphemia est.

Sextò, Christus mortuus est, vt sibi ^e sanctifi-
caret populum. At si reuera nequeat esse realis Iu-
stificatio in nobis: frustra mortu⁹ fuisset: nec enim
præstare potuisset, quæ voluisset.

Septimò per Iustificationem ^f mundatur cor,
vt ad visionem Dei præparetur. At oculus reipsa
immundus: quamuis mundissimus habeatur, non
potest Solem videre. Igitur neque cor immun-
dum: quamuis mundum reputetur: Deum vnquam
videbit.

vt ponat animam pro amicis suis. At id Martyres Dei præstauerunt. Item
perfecta Charitas diligit Deum ex toto corde. At id exhibuit Dauid. Ec-
clesiastici 47. v. 10. Denique Paulus Philipp. 3. v. 15. Quicumque (inquit)
perfecti sumus: hoc sentiamus.

^d 6. de Genes. 16. & Irena. 3 cap. 20.

^e Ioan. 17. v. 19. Sancti-
fico meipsum: vt sint & ipsi Sanctificati in veritate. Et Ephes. 5. v. 26.
^f Math. 5. v. 8. Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.

^c 1. Petri 1. v.

7. dicitur Fidei

probatio fide-

liū, multo pre-

tiosior auro,

Ephesior. 6. v.

16. dicitur pos-

se scuto Fidei

omnia tela diä-

boli extingui.

Item Hebraor.

3. de Spe vide

Rom. 5. v. 5. Et

Hebraor. 9. v.

19. quo compa-

ratur anchora

tuta. Deinde

nisi in hac vita

valeant esse

perfecta: certè

nusquam erūt:

cum in vita

beata locum nō

habeant. De

Charitate ve-

rò: maiorem

Charitatē ne-

mo habes: quā

DE IVSTIFICATIONE

Traditio veterum de Iustitia inherente.

CAP. VIII.

^a 6. Examer.

².

^b 1. de Baptismo 2.

^c oratione in Sanctum Baptisma.

^d homil. 16. in

1. Corinth. ad illud. Et hæc quidem fuitis.

^e 1. adversus Pelagianos.

^f 12. Confess.

15.

^g epist. 85.

^h 15. Trinit. cap. 8.

ⁱ 1. ad Simplicianum. q. 2.

^k In unoquoque iustitia est: ut obedienti Deus homini:

animus corpori: ratio autem Christi, qui credunt in eum, propter occultam communivitii, etiam re-

pugnantibus imperet: vel subigendo: vel resistendo: atque ut ab ipso Deo petatur, & meritorum gratia: & venia delictorum: ac de acceptis boni gratiarum actio persolvatur.

^l de peccator. mer. 10.

MBROS. ^a *utrum (inquit) Iustificatio, secundum corpus an secundum animam tibi conferri videatur: queso respondeas: sed dubitare non potes cum iustitia: unde iustificatio derivata est: mentis tue utique non corporis sit.*

^b Basil. ^c Nyss. Nazianz. ^d Chrysost. ^e Hieron: Nunc mundus factus es in lauacro, & de te dicitur: qua est ista, qua ascendit dealbata: & lota quidem sit, sed custodire non valeat puritatem suam nisi à Domino sustentetur?

August. tom. 1. ^f quantum distat inter lumen, quod illuminat, & quod illuminatur: tantum distat inter iustitiam iustificantem, & iustitiam qua iustificatione facta est.

Tom. 2. ^g quid est aliud Iustitia, cum in nobis est, vel qualibet virtus, quàm rectè sapienterque vivitur quam interioris hominis pulchritudo?

Tom. 3. ^h que natura, cum à suo conditore iustificatur à deformi forma, formosam transfertur in formam.

Tom. 4. ⁱ Nisi vocando præcedat misericordia Dei: nec credere quisquam potest, ut ex hoc incipiat iustificari, & accipiat facultatem bene operandi.

Tom. 5. ^k lib. 10. Civit. 27. tom. 6. libro de hæresibus cap. 88. tom. 7. ^l legimus iustificari in re: ratio autem Christi, qui credunt in eum, propter occultam communivitii, etiam re-

cationem, & inspirationem gratia spirituali.

Tom. 8. ^m in Psal. 118. t^om. 9. ⁿ quid est iustitia Dei & iustitia hominis? Iustitia Dei dicitur: non quia Deus iustus est, sed quam dat homini Deus, ut iustus sit homo, per Deum.

Tom. 10. serm. 15. de verbis Apostoli. Leo, epist. 91. cap. 1. ^o Theophyl. Occum. ^p Bernardus.

^m cōcione 26.
& in Psal. 98.
tractans illud:
Iustitiam, &
iudicium in Iacob tu fecisti.
ⁿ tract. 26. in
Ioan.
^o in 1. Cor. 7.
^p serm. 4. de
dedicatione
Ecclesie.

Soluuntur argumenta ex Epistola ad Romanos.

CAP. IX.

PRIMUM, Rom. 4. dicitur fides reputata Abraham ad Iustitiam. Ergo nihil aliud est nostra iustitia, quam Christi iustitia, fide apprehensa: Negatur, conseq. 1. quia ipsam Fidem dixit Apostolus imputari. Fides autem non est iustitia Christi 2. quia imputare, non significat eo in loco nudè æstimare: sed æstimare cū rei veritate: ut patet ex his: ^a ei qui operatur: merces imputatur, non secundum gratiam, sed secundum debitum. Siquidem operanti debetur merces re ipsa & non solā æstimatione.

Secundum, Rom. 4. ^b Beati quorum remisse sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum. 1. Ergo vel his verbis plenam iustificationis definitionem tradit Paulus: vel non. si prius. Igitur sola imputatione iustificamur, si posterius. quomodo igitur erimus, hac iustificatione dimidiatā, beati? 2. Ergo remanent peccata: & reuera non auferuntur. tum quia si non imputare peccata, esset, delere: imputare peccata: esset, iustitiam delere, & iniquitatem infundere. tum quod si tegere peccata, esset, delere. Igitur & illud Prouerb. ^c 12. Homo astutus tegit scientiam, significaret: delet scientiam.

^a v. 4. τῷ ἐρ-
γαζομένῳ ὁ μισ-
θὸς οὐ λογίζεται
καὶ χάρις· ἀλλὰ
καὶ τὸ ὀφείλημα.
^b v. 7. μα-
κάριοι ὧν ἀφέ-
θησαν αἱ ἀνομίαι
καὶ ὧν ἐπεκαλύ-
φθησαν αἱ ἀμαρ-
τίαι. v. 8. μα-
κάριος ὁ ἄνθρωπος
ὃν μὴ λογίσσεται
δικαίος ἀμαρ-
τίας.
^c v. 23.

DE IVSTIFICATIONE

^d Dialogo cū
Triphone Ori.
^{4.} in epist. ad
Rom. Hieron.
in Psal. 31.
^e Concione 2.
in Psal. 31.

Ad Antecedens PP. per non imputare, & tegere intellexisse, verò delere. Iustin. Beatus ^d (inquit) cui non imputabit Dominus peccatum: id est cui penitenti Deus peccata remittet. Non sicut predicatis, vosmetipsos fallentes, & alij quidam vestri similes asseuerant, etiamsi peccatores fuerint: modo Deum nouerint, non imputabit eis Dominus peccata, &c. ^e August. Non sic intelligatis quod dixit, peccata cooperta sunt, quasi ibi sint, & uiuant.

^f si enim est
plena definitio.
Vbi est peccatorum remissio:
quam necessarium uult esse
Calvinus in
Iustificatione?
& ad beatitudinem necessaria.

Ad 1. consequent. Respondeo 1. non plenam assignari definitionem: sicut (si suam uelit Calvinus sententiam defendere) cogitur admittere non assignari ^f in illis: Beatus uir qui timet Dominum, &c. dicuntur tamen Beati: quia præsupponitur, & cætera non deesse. 2. perfectam assignari implicitè. Nam remissio peccatorum nequit fieri, absque gratiæ infusione: quomodo non fugantur tenebræ nisi lumen accedat.

Ad secundam, negatur. Ad primam probationem, Respondeo 1. negatur illatio à contrario sensu: quia ut Deus tegat peccata: delere debet. si enim manent: ei tecta non erunt: sed nuda, & aperta: at ut imputet peccata: sufficit ea in ipso peccatore iam esse. 2. quemadmodum, non imputare peccatum, & imputare, non contraria: sed contradicentia sunt: ita quoque à contrario sensu colligi debuissent duo contradicentia, scilicet, infundere iustitiam, & non infundere iustitiam: non autem duo contraria, infundere iustitiam, & infundere iniquitatem.

Ad secundam probationem: quædam tegi, ut conferuentur: quædam tegi ut deleantur, sicut emplastro vulnera: atque huius generis esse peccata.

^h Rom. 5.

Tertium. ^h teste Apostolo, constituti sunt multi iusti, per obedientiam Christi.

Respondeo, id verum esse in genere causæ efficientis: non formalis.

ⁱ Rom. 10.

Quartum, arguit ⁱ Paulus Iudæos, quod suam,

non Dei, iustitiam quærent.

Respondeo, *vocari iustitiam Dei*, non quia ipse iustus est: sed qua nos supernaturaliter iustos facit. dicitur autem Dei: tum quia donum Dei est, tum quia est imago iustitiæ Dei. *vocari iustitiam propriam*: quæ viribus naturæ comparatur.

Soluntur ex Epistolis ad Corinth.

CAP. X.

RIMVM, ^a *Qui factus est nobis à Deo sapientia, & iustitia, & redemptio.*

Respondeo: duplici ratione hæc dici de Christo. 1. quia ipse est causa efficiens iustificationis nostræ: sicut dicitur Deus, *fortitudo nostra*. 2. quia satisfecit pro nobis, suamque nobis satisfactionem communicat. Tota namque vis iustitiæ & satisfactionis nostræ dependet à Christi satisfactione, & merito. Atque eo in sensu non erit quidem absurdum dicere, *nobis imputari iustitiam Christi*: dummodo non negetur vera in nobis iustitia inherens.

Secundum, ^c *Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum.*

Respondeo, non imputationem secum trahere remissionem peccati, & infusionem iustificationis: unde de ipsa reconciliatione idem Apostolus loquens ad Coloss. ^d *Nunc (inquit) reconcilians in corpore carnis eius, per mortem exhibere vos sanctos, & immaculatos, & irreprehensibiles coram ipso.*

Tertium, ^e *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit: ut nos efficiamur iustitia Dei in ipso.* Ergo sicut imputatiuè dicitur Christus peccatum: sic & nos imputatiuè, *Iustitia Dei*.

Ad Antecedens. ut ad quartum argum. superioris.

^a 1. Cor. I. v.

30. ὁς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία καὶ θεοῦ, διὰ τὸ ὑποταγεῖσθαι αὐτῷ καὶ ἁγιασμοῦ, καὶ ἀπολύτρωσις.

^b Psal. 17. v.

1. Patietia nostra Psal. 70. v. 6. salus nostra, Psal. 126. v. 1.

^c 2. Corinth.

5. v. 19. θεὸς ἦν ἐν χριστῷ καὶ σῶμα καὶ ἐκλάσων ἑαυτῷ, καὶ λογίζομενος αὐτῷ καὶ παρὰ ἡμᾶς αὐτῶν.

^d cap. I. v. 22.

νυνὶ ἀποκατήλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τὸ θανάτου, παραστῆναι ὑμᾶς ἁγίους, καὶ ἀμώμους, καὶ ἀνυκλήτους καὶ τετάκτους αὐτοῦ.

^e 2. Cor. 5. v.

21. τὸν μὴ γνώσκον ἡμᾶς, καὶ ἡμᾶς

DE IUSTIFICATIONE

ἡμῶν ἀμαρτίας ἁμαρτίας Ad conseq. Christum non dici peccatum nisi ra-
 ἐπιόντων (ὁ θεὸς) tionem Satisfactionis pro peccatis nostris: Quare
 ἵνα ἡμῖς γινώ- non propterea peccator: sed potius iustus dici de-
 μαι δὲ δικαιοσύ- bet. At si iustitia Dei solum imputaretur nobis,
 ναν θεὸς αὐτῶν. verè maneremus iniusti: quod est expresse contra
 ipsas Scripturas.

Soluuntur ex Epistola ad Ephesios.

CAP. XII.

^a cap. I. v. 6.

ἐν ᾧ (χάρις)
 ἐχαρίτωσεν
 ἡμᾶς ἐν τῷ
 ἡγιασμένῳ.

^b in hunc lo-
 cum.

^c vehementē
 splendorem ē
 genis emittat,
 ipsaque fulgu-
 ra oculorū re-
 percussione
 obscurat. Quem
 deinde, & in
 ipso aetate flore

constituat: at-
 que in super &
 purpura, &
 omnigeno mū-
 do vestiatur, at-
 que exornet.

Non aliter animam nostram Deus, & elaboratam, & pulchram, & de-
 siderabilem, ac dilectam reddidit.

^a cap. 4. vers. 14.

R I M V M, ^a Deus nos acceptos, siue
 gratiosos habuit in dilecto filio suo.

Respondeo χαρίτως non signifi-
 care gratiosos siue acceptos habuit sicut
 vult Calvinus: sed gratiosos fecit, nimi-
 rum intuitu Christi. Ita enim Chry-

sostr. ^b Gratosos (inquit) nos reddidit: hoc est non
 solum, à peccatis liberavit, sed & dilectos amicos effecit.
 quemadmodum enim si quis scabiosum, quendam peste,
 morbo, senio, paupertate pariter, ac fame corruptum nactus,
 formosum mox adolescentem reddat qui quosvis venustate
 superet, ^c &c.

Secundum: ^a Induite novum hominem, qui secun-
 dum Deum creatus. Ista enim similitudo indumenti,
 ostendit, iustitiam nobis extrinsece adesse, eam-
 que nostram non esse: sicut nec vestes Esau, erant
 Iacob.

Respondeo, similitudinem indumenti optime
 convenire iustitiæ inhærenti. 1. quia hæc iustitia
 non est naturalis: nec nobiscum nascitur: sicut nec
 indumentum. 2. quia distinguuntur iustitiâ ho-
 mines, sicut vestimentis. 3. quia inducere, signifi-

cat ^e phrasi Hebraïca abundanter, & copiosè tegere. per iustitiam autem tegitur abundanter donis cœlestibus anima. Porro illa comparatio vestimentorum Esau, si quid ponderis habet: solum infert, nostram iustitiam niti virtute iustitiæ Christi.

^e Psal. 64. v. 14. *Induti sunt arietes onium, & valles abundabunt frumento.*

Soluntur alia duo.

CAP. XII.

PRIMUM Actor. 13. ^a Per hunc (Christum) annunciat^r vobis remissio peccatorum ab omnibus, à quibus non potuistis in lege Mo^sis iustificari. In hoc omnis qui credit iustificatur.

^a v. 38. *ὁ πῦρ τοῦ ὕμνῳ ἀφίσταται ἀποδοῦναι, καὶ τὸ πᾶν τῶν ὧν ἐκ τοῦ ὕμνῳ ἀφίσταται ἐν τῷ νόμῳ μόνος διδικάζει· ὁ δὲ τῶν πᾶς ὁ πιστῶν διδικάζει.*

Respondeo, sensum esse: per Christum ut per causam efficientem iustificationis (& proinde non formalem: quia hæc duæ non coincidunt respectu eiusdem) annunciat^r vobis credentibus, sicut oportet, remissio peccatorum: & consequenter renouatio anima, ab omnibus à quibus non potuistis in lege Mo^sis iustificari, viribus propriis: quia sine auxilio gratiæ Dei impleri nequit. Atque in hoc omnis qui credit, iustificatur.

Secundum, Lucæ. 18. Publicanus dicitur iustificatus: cum solam petiisset peccatorum remissionem. Phariseus reiectus, quantumuis gratias de bonis operibus redderet Deo.

Respondeo: cum remissione peccatorum petiisse Publicanum renouationem spiritus, id est, integram reconciliationem. Ita enim concludit Dominus: ^b Omnis, qui se humiliat exaltabitur: & qui se exaltat humiliabitur, At exaltare, non est simpliciter, offensam condonare: sed ad gradum altiorem euehere. Phariseus vero reiecitur non quod gratias de operibus ageret: sed quia superbè sua opera iactaret, quasi nihil sibi ignoscendum putaret: insuper etiam contemneret Publicanum.

^b v. 14. *πᾶς ὁ ἐν ἑαυτῷ ἐμνηστεύεται.*
v. 15. *ὁ δὲ ἑμνηστεύεται ἐν ἑαυτῷ.*

DE IUSTIFICATIONE

Soluntur ex PP.

CAP. XIII.

^a in Psal. 118.

RIMVM, *Qui dicit* (inquit ^a Ambros.) *peccata sua, iustificatur.*

Respondeo, iustificari: sed per gratiam infusam.

^b 19. Ginit. 27.

Secundum, *Ipsa* (inquit ^b August.) *iustitia, quamuis vera sit propter veri boni finem, ad quem refertur: tanta tamen est in hac vita, ut potius peccatorum remissione constet, quam perfectione virtutum:* At qui dicit, *hoc potius volo, quam illud:* idem est, ac si diceret: *hoc volo non illud.* Ergo, idem est: *potius: quam solum consistere iustificationem in remissione peccatorum.*

Ad Minorem, veram esse: si ex duobus, necessario sit vnum eligendum: falsam. si vtrumque haberi possit. tunc enim, solum significatur animum magis in vnum, quam in aliud ferri.

Ad conclus. negatur. Nam illud *potius*, non excludit perfectionem virtutum: sed illi solum præponit remissionem peccatorum. 1. quia peccata in Baptismo perfecte delentur. At virtutes infusæ debent continuè perfici. 2. quia remissio peccati semel facta, non eget noua infusione virtutum. At virtus infusa, eget quotidie remissione venialis peccati. Et sic hac in parte remissio peccati videtur potior virtute infusa.

^c epist. 109.

Secundum, Bernard. ^c *Iustum me dixerim, sed illius iustitia Quenam ipsa? finis legis Christus: ad iustitiam omnino credenti. Denique qui factus est nobis iustitia, a Deo patre.*

Respondeo, sic velle iustitiam Christi nostram esse: sicut peccatum Adami: videlicet hoc per generationem: illam per regenerationē. Sicut ergo peccatum Adæ non est illud, quod ei inhærebat: sic nec iustitia nostra erit ea, qua formaliter Christus est iustus.

Tertium,

LIBER SECVNDVS. 215

Tertium, eiusd. ^d *Qui factus est (inquit) nobis sapientia, iustitia, sanctificatio, & Redemptio. Sapientia in predicatione, iustitia in absolutione peccatorum.* ^d *serm. 22. in Cantica.*

Respondeo loqui Bernardum de causa efficiente.

Quartum: ^e *Delicta iuuentutis mea, ne nemineris & iustus sum.* ^e *ibidem.*

Responsio, vt ad primum.

Quintum, ^f *Non peccare, Dei iustitia est: hominis iustitia, indulgentia Dei est.* ^f *serm. 23. in Cantica.*

Respondeo, loqui Bernard. de efficiente causa, & indulgentia plena, quæ secum renouationem importat.

Soluntur obiectiones ex ratione.

CAP. XIII.

PRIMA, iustitia debet exactè respondere legi. At nulla hominis iustitia exactè legi responderet, iuxta illud: ^a *Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.*

^a *Psal. 142. v. 2.*

Respondeo, hæc ad actualement iustitiam spectare, quæ multa venialia habet adiuncta peccata: & proinde merito iudicium strictum Dei reformidat.

Secunda, iniuriam facimus Christo, & superbiendi causam accipimus, si aliquam iustitiam propriam habere dicamur.

Negatur, quia quidquid habemus, ab eo nos accepisse, & eo inniti facemur.

Tom. III.

Ee

DE IUSTIFICATIONE

*Iustitiam qua formaliter iustificamur
esse habitualem.*

CAP. XV.

PRIMO, quia Sacramenta non concurrunt nisi ad productionem gratiæ habitualis. Nam paruulis in Baptismo datur gratia, quæ tamen actualis esse nequit.

Secundò, ex Catechismo Trident.

^a tract. de
Baptismo.

^a Est etiam gratia (inquit) quemadmodum Tridentina Synodus ab omnibus credendum pœna anathematis proposita decreuit: non solum, per quam peccatorum fit remissio: sed diuina qualitas in anima inherens, ac veluti splendor quidam, & lux, quæ animarum nostrarum maculas omnes delet, ipsasque animas pulchriores, & splendidiores reddit.

^b libro de fide,
& operibus
cap. 14.

^c I. contra
duas epist. Pelagianor. 2.

^d in Psal. 110.

Tertiò, ex August. ^b Sequuntur opera iustificatum: non præcedunt iustificandum: loquitur de meritorijs operibus. ^c Non viuunt homines benè, nisi prius effecti sint filij Dei. ^d Iustitiam homo non operatur nisi iustificatus. &c.

Quartò, quia Fideles sunt iusti: non solum, cum operantur: sed etiam cum dormiunt, aut nihil agunt.

Quintò, spiritus sanctus, peculari modo, inhabitat iustos, etiam paruulos. At id intelligi nequit, nisi operetur in eis aliquid permanens.

Sextò, vnus actus non denominat à sua specie agens: nec enim vno iustitiæ actu dicetur aliquis iustus. Ergo vt iustus sit, requiritur habitus.

Soluuntur obiectiones.

CAP. XVII.

PRIMA, ^a Factores legis, iustificabuntur.
 Item: ^b ex operibus iustificatur homo.
 Item: ^c Qui facit iustitiam iustus est. Ergo
 opere, non habitu, iustificamur.

Respondeo ad 1. testimonium vel sensum esse:
*Merebuntur augmentum gratia: vel, qui cupiunt verè le-
 gi esse factores, dent operam, ut iustificentur: non enim legis
 iustitiam faciunt, nisi iustificati: vel, iustificabuntur, id est
 declarabuntur, & premiabuntur iusti in iudicio diuino:*
 isque videtur maximè literalis sensus. Nam ibi
 agit Paulus de præmiis & pœnis.

Ad 2. intelligi de iustificatione secunda: ^a qua
 qui iustus est, iustificatur adhuc.

Ad 3. non docere quid faciat hominem iustum
 formaliter: sed, vnde possit cognosci iustus.

Secunda, peccatum opponitur propriè iustifica-
 tioni: sed iustitia habitualis non opponitur pecca-
 to contrariè: quoniam habitus iustitiæ contrarius
 est habitui iniustitiæ: qui peccatum non est, sed vi-
 tium: neque opponitur priuatione: quia peccatum
 est, recessus à regula. At non sunt idem, recessus à re-
 gula, &, priuatio iustitiæ habitualis. Nam qui amissa iu-
 stitia iterum peccant, nulla priuantur denuo iusti-
 tia. Ergo, &c.

Respondeo, iustitiam habitualemente opponi pec-
 cato tanquam habitum priuationi. Transiente
 namque actu peccati remanet auersio habitualis
 à Deo, macula: dignitas pœnæ: indignitas gratiæ:
 reatus ad pœnam, inimicitia Dei. Ad probationis
 minorem, negatur si de ^c recessu, & auersione habi-
 tuali agatur. Ad rationem: per accidens contingere,
 tunc non denuo iustitiam amitti: sufficit enim, si
 adesset, expelli.

^a Rom 2. v.

13. οἱ μὲν τὰ ἔργα
 τοῦ νόμου ἀδικούντες
 ὁμολογῶνται.

^b Iacobi 2. v.

24. ὁ ἄνθρωπος ὅταν ἴδῃ
 τὸ ἔργον δι' ἡλικίας
 αὐτοῦ ἐλογισάμενος.

^c I. Ioan. 3. v.

7. ὁ μὲν τὸν νόμον
 δι' ἡλικίας ὁρᾷ,
 ἀδικῶς ὄντιν.

^d ut docet.

Concil. Trid.

cap. 10. sess. 6.

^c ita enim.

sunt idem, re-
 cessus à regula,
 & priuatio

Iustitiæ habi-
 tuali.

DE IUSTIFICATIONE

Tertia, si vera esset sententia nostra, iustitia habitualis, nos Deo faceret gratos. At non facit gratos. Quia datur, iam ante prædestinatis ad regnum: & proinde iam antea Deo gratis.

Respondeo, [1. si quid hoc argumentum valeret: probaret nullos iustificari à Deo: nisi iam antea gratos.] 2. prædestinatos ad regnum nondum esse gratos ad assequendam gloriam: sed fieri gratos per gratiæ collationem.

Quarta, sequeretur nullum posse iustificari sine iustitia habituali, causa namque formalis, nec quidem à Deo suppleri potest. At non desunt Theologi, qui sentiant posse tolli peccatum à Deo, sine infusione gratiæ.

Ad Minorem, respondeo hos DD. falli, nec enim potest nunc ut quis habitualiter sit auersus à Deo: fieri & sine cōuersione habituali iustificari possit.

DE IVSTIFICATIONE

LIBER TERTIVS.

*Qui est de incertitudine, mutabilitate,
& inequalitate iustitiæ.*

1. De erroribus in hac materia.
2. Partitio certitudinis.

CAP. I. & II.

PRIMVS, ^b asserit, debere omnes certa Fide credere se iustos esse.

^c Secundus, se electos, esse ac predestinatos.

Tertius, ^d iustitiam semel adeptam amitti non posse.

Quartus, ^e unum non esse iustiores alio.

Quintus, ^f hac sola certitudine hominem iustificari.

Sextus, ^g hanc quidem certitudinem: sed non solam, pertinere ad iustificationem.

Septimus, ^h etsi hac certitudo possit haberi: non tamen ad iustificationem spectare.

^a CAP. I.

^b hereticorum omnium huiusce temporis.

^c Calvinistarum.

^d Calvinistarum.

^e Lutheranorum.

^f Lutheri ar.

10. 11. 12. &

Caluin. 3. cap.

2. §. 16. 17. 18.

Instit.

^g authoris Em-

chiridij Colo-

mienfis, tracta-

tu de Iustifica-

tione.

^h Catharini.

E c iij

DE IVSTIFICATIONE

CAP. II.

Certitudo, est Firmitas, & immutabilitas veritatis.

Obiecti, siue rei cognitæ quæ reuera aliter se habere; nequit: quam creditur, vel cognoscitur.

[...]

Subiecti, siue cognoscentis: nimirum assensus ad rem, quæ proponitur cognoscenda.

obscura

euidens

Fides diuina.

humana: siue moralis: quæ aliquid firmiter creditur: ob authoritatem humanam.

coniecturalis: scilicet, quæ etsi tot signis nitatur, vt anxietatem excludat: non tamen omnem expellit formidinem.

Principiorum.

Conclusionum.

Sensuum.

Status ergo quæstionis est. *Virum debeat, aut possit aliquis, sine speciali reuelatione, certius esse, certitudine fides diuina, cui nullo modo potest subesse falsum, sibi remissa esse peccata.*

Vera sententia.

CAP. III.

VERA sententia, eaque communis asserit, hanc certitudinem haberi non posse.

Probatur Primò ex Academiis.

^a Pariensis hanc damnauit propositionem Lutheri. *Pessimè, docent*

Theologi: quando dicunt nos nescire, quando simus in gratia.

^a in censura articuloꝝ Lutheri.

Louanienſis: ^b Fides (inquit) qua quis firmiter ^b artic. 9. ad-
 credit & certò ſtatuit ſibi remiſſa eſſe peccata, ſeque poſ-
 ſeſſurum vitam aternam, nullus habet in ſcripturis testi-
 monium: imò eiſdem aduerſatur.

Secundò, ex Concil. Trident. Quilibet dum ſeip-
 ſum ſuamque propriam infirmitatem, & indiſpoſitionem ^c ſeſſ. 6. cap. 9.
 reſpicit, de ſua gratia formidare, & timere poteſt. Cum nul-
 lus ſcire valeat, certitudine fidei, cui non poteſt ſub eſſe fal-
 ſum (quæ ſola eſt diuina, atque catholica) ſe gratiam ^d cap. 16.
 Dei eſſe còſequutum. Item. ^a Quia in multis offendimus
 omnes, unusquiſque ſicut miſericordiam, & bonitatem, ita
 ſeueritatem, & iudiciũ ante oculos habere debet: neque
 ſeipſum aliquis, etiamſi nihil ſibi conſcius fuerit, iudicare:
 quoniam omnis hominum vita, non humano iudicio exa-
 minanda, & indicanda eſt: ſed Dei. Item. ^e Si quis di-
 xerit omni homini ad remiſſionem peccatorum aſſequen-
 dam neceſſarium eſſe, vt credat certò, & abſque ulla
 heſitatione propriæ infirmitatis, & diſpoſitionis peccata ſibi
 eſſe remiſſa. Anathema ſit. ^e can. 13.

Idem probatur ex Scripturis.

CAP. IIII. V. & VI.

PRIMÒ, ^a Proverbior. ^b 20, Quis
 poteſt dicere mundum eſt cor meum: purus
 ſum à peccato?

Reſpondetur 1. ^c in Hebræo ha-
 beri: Quis poteſt dicere mundani cor
 meum? Et proinde hoc in loco ſo-

lùm ſuperbiam argui. 2. agi de venialibus tantum.

Ad 1. idem eſſe apud Hebræos mundani cor meum;
 & mundum eſt cor meum, conſtanter enim ^d Hebræi
 fatebantur ſolius eſſe Dei, cor mundare.

Ad 2. propter venialia ſola non dici homines
 immundos.

Secundò, ^e ſunt iuſti atque ſapientes: & opera eo-

E c. IIII.

^a CAP. IIII.

^b verſ. 9.

מי יאמר

זכיתי

לבי

טהרתי

mi-iomar xie-

cithi libbi ta-

harti: Quis di-

cet, mundani

cor meum: mū-

duſ ſum à pec-

cato meo?

^c eſt Catha-

rini.

^d Iob. 14. v.

4. Pſal. 50. v.

11. Marci 2. v.

7.

^e Eccleſiaſta

9. v. 1.

DE IVSTIFICATIONE

rum in manu Dei: Et tamen nescit homo, utrum odio vel amore dignus sit.

Respondent 1. non negare Salomonem, absolute posse id hominem scire: sed negare id posse ex euentis externis 1. quia subiungit, *Eo quod vniversa æquè eueniant iusto, & impio* 2. quia similiter ^f Ecclesiastæ tertio dicitur, *non posse sciri quid intersit inter animam hominis, & animam iumentum*. At nihilominus scimus hominis animam immortalem: iumentum mortalem esse.

Contra: subiungit Salomon: & *Sed omnia in futurum seruantur incerta*. At post mortem non seruatur cognitio ex præsentis euentu: seruatur autem quoad cognitionem absolute.

Ad primum Respondeo, non esse necesse rationem conclusionis, æquè patere explicite ac conclusionem. Sufficit enim conclusionem probari in aliquo potissimo: vnde cætera deduci facillè valeant: sicut & Salomon suam conclusionem probauit, hoc modo. *Si homines scirent an odio digni sint vel amore: id cerè intelligerent ex beneficiis Dei. At huiusmodi beneficia sunt communia iustis, & impiis & proinde hinc nequit id cognosci. Ergo nullo modo: iuxta ordinariam legem.*

Ad secundum: ibi in persona impiorum loqui Salomonem: quorum potior pars reuera ignorat discrimen inter animam hominis, & iumentum.

Respondent 2. loqui Salomonem de cognitione humana non supernaturali.

Contra 1. loquitur Salomon absolute de cognitione: & quidem quam etiam habeant iusti 2. si supernaturaliter hæc cognitio haberetur. Ergo nõ reservaretur in futurum incerta.

Respondent 3. exponi hunc locum à ^h Bernardo de incertitudine prædestinationis.

Verum incertitudo prædestinationis, non pugnat cum incertitudine gratiæ: imò vna colligitur ex alia: quare de vtrâque hic locus merito potest explicari.

^h *serm. 2. in octauo Paschæ.*

Tertiò, ¹ De propitiato peccato noli esse sine me: ne-
que adicias peccatum super peccatum: Et ne dicas: Misere-
ratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meo-
rum miserebitur.

¹ Ecclesiastici
3. v. 5. & 6.

Respondet Kemnitius, Sapientem loqui contra
carnalem securitatem eorum, qui, spe misericor-
diæ, non desinunt peccare.

Contra. Sapiens non solum constituit in hoc hu-
iusmodi securitatem: sed quòd huius generis ho-
mines certo sibi credant demissa esse pristina pec-
cata.

^k Quartò: ^b Si iustificare me voluero, os meum con-
demnabit me: si innocentem ostendero, pravam me com-
probabit: etiamsi simplex fuero, hoc ipsum ignorabit ani-
ma mea. ^c verebar omnia opera mea, sciens, quod non
parceres delinquenti.

^k C A P. 3.
^b Iob. 9. v.
20. & 21.
^c v. 28.

Respondet Catharinus, Iob iustum se sciuisse:
sed suam noluisse iustitiam iactare.

Contra. Iob equidem toto eo libro suam inno-
centiam profitetur: sed non asserit illam se certo
scire: alioquin non sine mendacio dixisset illam se
ignorare.

^d Psal. 18. v.

Quintò, ^d Delicta quis intelligit? ab occultis meis
munda me, & ab alienis parce seruo tuo.

Sextò, ^e Mihi pro minimo est (inquit Paulus) ut à
vobis iudicer, aut ab humano die sed neque me ipsum iudi-
co. Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc iustifi-
catus sum: qui autem iudicat me, Dominus est. Nolite
itaque ante tempus iudicare quoad usque veniat Domi-
nus, &c.

^{13.}
^c 1. Cor. 4. v.
3. ἐμοὶ δὲ εἰς
ἐλπίσιν ὄντι
ἢ αὐτῶν ὕμνων
ἀνακρίθῶ, ἢ ἀν-
θρώπων πινυ-
νόμενος. ἀλλ'
ὅτι δὲ ἐμαυτὸν
ἀνακρίνω. v. 4.
ὅτι δὲ ἵδῃ ἐμαυ-
τοῦ συνείδη-
σιν

Respondent primò, solùm significare Aposto-
lum se coram Deo non esse iustum, vlla virtute,
qualitate, aut opere: sed ex sola Dei misericordia.

ἀλλ' οὐκ ἐν πύ-
τι διδουμένη-
μῶν. ὁ δὲ ἀνα-
κρίνων με, κύ-
ριος ὄντι. v. 6.

Contra. i. vel illa: Nihil mihi conscius sum, signifi-
cant, Non agnosco vlla in me peccata reuera inhærentia:
vel, video peccata mea per misericordiam Dei tecta si

ὥστε μὴ πο-
νηρὸς π. κρι-
νῶν, εἰς ἀν-
τίληψιν ὁ κύριος

primum, falsa erit aduersariorum interpretatio.
Quomodo enim non est iustus interiori virtute,
cui nulla inhærent peccata? si posterius, falso dixit

DE IUSTIFICATIONE

Paulus: *Non in hoc iustificatus sum: cum per solam, non imputationem, iustificatio contingat si sit adversariis credendum. 2. repugnat expositio adversariorum scopo Apostoli. Cupiebat enim deterere Corinthios à iudicio temerario. Ad id autem nihil refert, si dixisset: Non iustificor ex virtutibus meis: sed ex Dei misericordia.*

^f in hunc locum.

^g in hunc locum.

^{3.} repugnat expositioni PP. ^f Ambrosi. *Humiliat se, & loquitur ut homo, qui possit peccatum incurrere ne Pelag.* ^g *Qui hoc sciens.* Chrysost. ^h *Non Corinthios tantum: sed ipsum discibat nullius quoque hoc primum iudicio, quod cognitione sua maius utique peccati testatur.*

sibi conscius

Respondent, secundò sensum esse: *Me quidem erat: sed quia iustum scio: sed non in hoc coram hominibus iustificatus legerat: Delictum: quia meam iustitiam nesciunt internam.*

Et quis intelli-

git? idcirco tē- **Contra.** 1. non rectè dixisset Paulus: *sed neque me-*
perabat senten- *ipsum iudico: deinde rationem reddens: Nihil enim*
tiam, ne fortè *mihi conscius sum. 2. hæc explicatio repugnat simili-*
per ignorantia *ter PP. Scopo Apostoli, & Concilio Trident. sup.*
deliquisset. ^h *Septimò,* ⁱ *Cum quaesieris ibi Dominum, inuenies*

Aug. in Psal.

^{41.} *in illud*

Abyssus Abyss-

sum inuocat.

Bernard. epist.

^{42.} *Theophyl.*

Ansel. D. Tho.

in hunc Pauli

locum.

^h *CAP. 6.*

ⁱ *Deuter. 4.*

v. 29. Item 2.

Paralip. 6. v. 38. 39.

^k *Isaia 1. v. 16. 17. 18. Ioan. 15. vers. 14. vs*

amici mei estis si feceritis quae ego precipio vobis.

^l *Danielis 4. vers. 24.*

Octavò, ⁱ *forſan ignoſcet Deus delictis tuis. m* *Qui*
ſcit ſi conuertatur, Et ignoſcat Deus? &c. At hæc in-
certitudo nequit ex parte promiſſionum Dei ſe te-

^k *Isaia 1. v. 16. 17. 18. Ioan. 15. vers. 14. vs*
amici mei estis si feceritis quae ego precipio vobis.

^l *Danielis 4. vers. 24.*

^m *Ioelis 2. vers. 14.*

nere. Ergo ex parte incertitudinis nostræ dispositionis, erit.

Nonò, *Beatus homo qui semper est pauidus.* ⁿ Non enim qui seipsum commendat ille probatus est: sed quem Deus commendat. At hæc frustra dicuntur, si homo de sua Iustificatione certus esse possit.

ⁿ 2. Cor. 10. v. 18. οὐδ' ὁ ἰαυ-
τὸν συνίστην,
ἐκείνός ἐστι δόξα-
μος, ἀλλ' ὁ ὁ
κύριος συνίστη-
ειν.

Probatur ex P.P.

CAP. VII.

AMBROS. ^a sui volebat auferri opprobrium, quod suspiratus est: vel quia cogitauerat in corde, & non fecerat: Et panitentia licet oblitterum, suspectus tamen erat ne forte adhuc maneret eius opprobrium, Et ideo Deum precatur, ut illud auferat, quia solus nouit, quod nescire potest, etiam qui fecit.

Basil. ^b Multa peccantes plurima, neque intelligimus. Quapropter dicit Apostolus: Nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. hoc est multum peccato, & non intelligo.

Chrysost. ^c Multis de causis incertum est nostrum iudicium. una quod multa opera nostra nos lateant, &c.

Aug. ^d Quandiu vivimus hic, de nobis ipsis nos ipsi iudicare, non possumus: non dico quid cras erimus, sed quid hodie simus. ^e Quanta libet iustitia sit praeclusus homo, cogitare debet, ne aliquid in illo, quod ipse non videt, inneniatur esse culpandum.

Theodoret. enarrans illud: Nihil mihi conscius sum. Non me (inquit) à peccato immanens pronuntiabo: sed Dei sententiam expectabo, &c.

Gregor. ^f Beda. ^g sunt multi mundo corde, & iactantia humana possibilitatis modum, puri à peccato: nec tamen seipse quisquam mundicordem, & immunem à peccato, absque temeritate pronuntiaverit.

Bernard. ^h Nonne Dominus qui sunt eius, quis verò

^a serm. 5. in Psal. 118. ^b in constitutionibus monasticis cap. 2. Hieron. in 3. Hieremiae.

^c homil. 11. in 1. Corinth.

^d serm. 35. de verbis domini.

^e libro de perfectione iustitiae, post medium.

^f epist. 22.

Quae dies (scilicet ultima) quousque veniat semper specta: semper trepida metue- re culpas debes.

^g in 20. Proverbior.

^h serm. 2. in Octava Pascha.

DE IUSTIFICATIONE

¹ cap. ult. de
purgatione ca-
nonica.

scit hominum si est dignus amore, an odio: Innocent 3. iuramentum iudicauit temerarium fuisse hominis cuiusdam, asserentis se immunem à certis criminibus, sibi, vt credebat, per pœnitentiam dimissis.

Rationibus probatur 1. non posse hanc certitudinem haberi 2. neminem teneri illam habere 3. non expedire, vt ordinariè habeatur 4. reipsa non haberi.

CAP. VIII.

PRIMUM, probatur. Non potest aliquid certum esse, certitudine fidei nisi immediate contineatur in verbo Dei: aut euidenter inde deducatur. At certitudo remissionis peccatorum: neutro modo contingere potest. non priori. Quia nullibi in verbo Dei habetur, *Talem vel talem iustificatum esse*: excepta Maria Magdalena, & paucissimis aliis in Euangelio expressis: neque posteriori. Nam hac ratiocinatione deduceretur: *verbum Dei testatur verè pœnitentibus peccata dimitti. Sed mihi euident, Et certa, est mea conuersio. Ergo & certa mea remissio.* At huius arg. Assumptio falsa est. 1. *quia prauum est cor hominis, Et inscrutabile.* 2. *videmus reipsa multos hac in parte falli, vt B. Petrum.* 3. *nulla sunt euidentiora Charitatis signa, quam opera.* At ^a Paulus testatur multa huiusmodi opera, posse, quoad substantiam, sine Charitate esse.

² 1. Cor. 13.

^b quia nō crederet: articulum fidei.

Secundum, probatur 1. quia in nullo Symbolo, aut canone Ecclesiastico talis fidei articulus habetur. 2. cum quis peccaret id credere non posset, nisi debita opera, falsum credere vellet. Ergo quisquis peccaret, ^b ilico hæreticus esset. Quod est ab-

furdum dicere : cum extra Ecclesiam hæretici versentur : & tamen sint in Ecclesia & ones, & hædi.

Tertium probatur. Quia (vt August. ait) ^c *in hoc loco tentationis : tanta est infirmitas, ut superbiam possit generare securitas.* Gregor. ^d *Si scimus nos gratiam habere, superbumus.*

Quartum 1. quia constat, singulari beneficio quibusdam reuelatum fuisse, sibi dimissa peccata. At hoc frustra, si id ordinariè contingeret. 2. constat quosdam, etiam viros ^f sanctos, in morte grauiter trepidasse. quomodo ergo certitudinem gratiæ habebant ? 3. tam Lutherani, quam Anabaptistæ ac Sacramentarij credunt firmiter, sibi, propter Christum, fide apprehensum, remissa peccata : & tamen, iuxta nos, omnes errant : iuxta illos, aliqua eorum fallitur pars. Ergo, &c.

^c libro de corrept. & gratia cap. 13.

^d 9. Mar. 17.

^e Antonio apud Athan. in Antonio S. Galla apud Greg. 4. Dialogor. 13.

^f vt Hilari- nem apud Hierony. in Hilarione.

Soluuntur argumenta ex scripturis.

CAP. IX.

PRIMUM : LUC. 17. ^a *Cum feceritis hæc omnia : dicite, serui inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus.* At quomodo potest, quis hoc dicere, nisi certo sciat se omnia implese præcepta ?

^a v. 10. ὅταν ποιήσῃτε πάντα ταυτά, λέγετε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖς ἐσμὲν.

Respondeo : solum velle Christum cum bona fide, non certitudine infallibili fecerimus quæ nobis sunt præcepta : ita ut nos nostrum cor non reprehendas : non tamen inde superbiamus : sed dicamus : serui inutiles sumus.

Secundum : ^b *Qui facit veritatem, venit ad lucem : ut manifestetur opera eius : quia in Deo sunt facta.* At quis auderet venire ad lucem, id est Christum, vt sua dijudicaretur opera, nisi sciret ea esse bona ?

^b Ioan. 3. v. 21.

ὁ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτῷ τὰ ἔργα : ὅτι ὃν θεῶς ἐστὶν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς.

Respondeo loqui Dominum de operibus bonis iuxta sensum communem : quæ latebras non quæ- runt : vt opera mala : sed accedere ad lucem non erubescunt.

DE IVSTIFICATIONE

c Ioan. 13. v. 35. ὃν πούτω γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοί, καὶ οἱ ἐμὲ, εἰς αὐτὸν ἀγάπην ἔχοντες ἐν ἀλλήλοις.

Tertium, ^c In hoc cognoscent omnes, quod discipuli mei estis: si dilectionem habueritis ad invicem. Quanto magis ergo unusquisque poterit seipsum hac in parte cognoscere?

Respondeo, non loqui Dominum, de cognitione omnino infallibili. Alioquin sequeretur omnibus notum esse certo interiorum aliorum statum. Sensus ergo verborum Christi est, nullo clariore signo posse discipulos eius ab aliis dignosci, quam dilectionis.

d Ioan. 14. v. 17. ὑμεῖς γινώσκετε αὐτὸ (πνεῦμα) ὅτι παρ' ὑμῶν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται.

Quartum, ^d Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.

Respondeo, his verbis solum significari, si cognoscimus Deum per Fidem, certos esse id non fieri sine auxilio spiritus sancti habitantis in nobis.

e ibid. v. 10. ἐν ἑκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μόνῳ, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, καὶ γὰρ ἐν ὑμῖν.

Quintum, ^e In illa die cognoscetis, quia ego in patre & vos in me, & ego in vobis.

Respondeo, 1. cum ^t Aug. & Cyrill. hic agi de beatitudine æterna. 2. si placeat de hoc intelligere statu, idem esse. ac cognoscere Christum, Ecclesie caput nosque membra eius.

f in hunc locum.

Sextum, ^f Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, pater. Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei. At spiritus sancti testimonium, est infallibile omnino.

g Rom. 8. v. 15. ~~Et~~ 16.

Respondeo, fore veram minorem, si spiritus sanctus testaretur aperte: sed cum, non nisi quibusdam coniecturis id fiat: neque etiam infallibilis erit certitudo nostra.

h Rom. 8. v. 38.

Septimum, ^h Certus sum, quia neque mors, neque vita, poterit nos separare à Charitate Dei.

πίπισμαι, ὅτι οὐτε θάνατος, οὐτε ζωὴ, οὐδὲ δύναμις, οὐδὲ ἡμᾶς χωρῶσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Respondeo, 1. iuxta ⁱ quosdam loqui Paulum de certitudine prædestinationis, ut sensus sit: certus sum omnes prædestinatos in Charitate perseveraturos. 2. si velis loqui de seipso, idem esse certus sum: ac, con-

i ut Aug. lib. de corrept. & gratia cap. 7.

fido. 1. qui verbum πίπισμαι in textu: significat, persuasus sum. 2. quia eadem phrasi dixit Paulus: ^k

^k cap. 15. v. 14. πίπισμαι, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ, καὶ ὑμεῖς, ὅτι καὶ ἀντὶς μὲς οἱ ἐστὶ ἀγαθούτης, περισσεύοντες πόσης γνώσεως.

Certus sum, fratres mei, & ego ipse de vobis, quoniam & ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia. At quis dicat scivisse infallibiliter Paulum omnes fideles Romanos fuisse dilectione plenos.

Octavum, ¹ Non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est: ut sciamus quae donata sunt nobis.

Respondeo, non loqui de beneficiis in particulari unicuique collatis: sed de notitia beneficiorum, quae Deus omnibus prae paravit electis. Nam paulo ante dixerat: Sicut scriptum est, quod oculus non vidit, nec auris audivit, &c.

Nonum: ⁿ Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat.

Respondeo hanc probationem non exigere certitudinem fidei: sed qualem possumus ex conscientiae examinatione.

Decimum: Gloria nostra haec est testimonium conscientiae nostrae. At inanis esset haec gloria, nisi infallibilem certitudinem gigneret.

Negatur Minor. Non enim est consolatio parva quando cor nos non reprehendit, ac letamur in spe filiorum Dei.

Vndecimum: ^p vosmetipsos tentate si estis ex fide, an non cognoscitis vosmetipsos, quia Christus in vobis est, nisi forte reprobis estis?

Respondeo, non loqui de praesentia Christi apud Corinthios, secundum gratiam gratum facientem: sed secundum potentiam, providentiam & miracula, praemittit enim. ^q An experimentum quaeritis eius qui in me loquitur Christus, qui in vobis non infirmitatur sed potens est in vobis, &c.

Duodecimum: ^r Per quæm habemus fiduciam praerrogatam, audaciam & accessum in confidentia, per fidem eius. At audacia, plus est quam certitudo.

Respondeo, agere Apostolum, non de certitudine iustificationis nostrae, sed veritatis mysterio

ἐν προπίπτει, διὰ τῆς πίστεως αὐτῆς.

¹ 1. Cor. 2.
voss. 12. ἡμεῖς
οὐκ ἔχοντες
τὴν χάριν ἐλά-
τουμεν, ἀλλὰ τὸ
πνεῦμα τὸ ἐκ
τοῦ θεοῦ, ἵνα ἰ-
σθῶμεν τὰ ἰσθ-
τῆ θεοῦ χάρι-
σάμεν ἡμῶν.

^m v. 9.
ⁿ 1. Cor. 11.
v. 28.

^o 2. Cor. I. v.
11. ἡ χάρις καὶ
ἡ ἐκτίμησις αὐτοῦ
τὸ μαρτύριον
τῆς συνειδήσεως
ἡμῶν.

^p 2. Cor. 13.
v. 5. ἑαυτοὺς
πειράζετε εἰ
ἔσθε ἐν τῇ πίστει
ἢ οὐκ ἐπιγινώσκου-
τε ἑαυτοὺς, ὅτι ἡ
ἐκτίμησις αὐτοῦ
ἐν ὑμῖν ἔστιν: εἰ μὴ
τοῦ ἀποδοκιμα-
σῶσιν ὑμᾶς.

^q v. 3.
^r Ephe. 3. v. 12.
ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν
προπίπτει καὶ
τὴν προεργασίαν

DE IUSTIFICATIONE

rum fidei. Nimirum, quia certi sumus, ex fide Catholica, Christum pro nobis natum, passum, &c. ac, nunc astare pro nobis vultui patris: ideo tanto freti intercessore, audemus confidenter accedere ad thronum gratiæ.

1. Ioan. 3. v.
14.

Decimum tertium: *Scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam quoniam diligimus fratres.*

Respondeo 1. duplicem certitudinem esse: vnam, infallibilem omnino: aliam, ex coniecturis: non expressit autem de qua loqueretur Ioannes. Quare si Ecclesiæ iudicio sit acquiescendum, de posteriori tantum agit 2. et si loquatur in prima persona, formare tamen propositionem vniuersalem, idem enim est ac si dixisset: *certum est, eos esse translatos de morte ad vitam qui diligunt fratres.*

1. Ioan. 4. v.

IO. ὁ πιστεύων
εἰς τὸν υἱὸν τοῦ
θεοῦ, ἔχει τὴν
μαρτυρίαν ἐν
αὐτῷ.

2. Petri. I.
v. IO.

Decimum quartum: *qui credit in filium Dei, habet testimonium Dei in se.*

Respondeo, loqui Ioannem de testimonio Dei, circa diuinitatem Christi: sensus enim est: *qui credit in filium Dei, acceptat testimonium, quod de suo filio Deus tulit.*

Decimum quintum: *Satagite ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis.*

Respondeo 1. non nisi de coniecturali certitudine agi. 2. non tam loqui Petrum de certitudine ex parte subiecti, quam obiecti.

Soluntur argumenta ex PP.

CAP. X.

7. Diuinar.
Nominum pro-
pè finem.

PRIMUM, Dionys. *Novit penitus is qui veritati coniunctus est, quam benè se habeat, etiamsi plures illum corripiant quasi amentem.*

Respondeo, loqui tantum de certitudine religionis Christianæ. vult enim dicere, *pios Christianos non multum curare quales à mundi sapientibus*

pœnitentibus indicentur : quia sciunt se veram religionem amplecti.

Secundum, Basil. ^b Quomodo certificatur anima ^b questionibus quod Deus dimiserit ei peccata. breuiter explicatis q. 12. &

Respondet : Si contemplantur ipsum in affectu eius, qui dixit, iniustiam odio habui, & abominatus sum. 296.

Responsio ut prima argumenti 15. superioris capituli.

Tertium, Nazianz. ^c Quis scit nanquid conuer- ^c orat. de plaga grandinis. tatur & pœniteat, & relinquat post se benedictionem? atqui manifestè hoc scio. Ego diuine clementie sum fideiussor. Nam iram, quæ præter naturam ipsius est remittet, & ad misericordiam, quæ secundum naturam eius est conuertetur.

Respondeo, Gregorium solum affirmare esse Deum clementem, ac nullis verè pœnitentibus indulgentiam denegare. At non sequitur inde, nos certo scire esse de verè pœnitentium numero.

Quartum, Chrysost. ^d Quando verò spiritus testatur, quenam relinquitur ambiguitas? Et infra : Suprema illa essentia, quæ & hoc ipsum largitur, quod promittit : atque ad eò orare etiam iussit, testimonium perhibente, quisnam de dignitate hac deinceps dubitare audebit? ^d homil. 14. in epistolam ad Romanos.

Respondeo, Chrysostom. explicare verba Pauli Rom. 8. v. 15. & 16. Ex quibus rectè certissimè colligit, eos esse filios Dei qui ex corde dicunt Abba Pater. At quinam illi sint non propterea inde constat.

Quintum, Cyrill. ^e Cum non rectè à discipulo verba sua intellecta Christus videret, repetit rursus quod dixit, diluamque docet, non solum cognitione ista communi, amicis se suis manifestaturum : sed excellentiori quodam fulgoris modo. Nam rudiores ab impio idolorum cultu ad cognitionem Dei vocati, solummodo per fidem discunt, quod unus Deus qui nos creauit colendus est. Qui vero, omni virtute mentem suam purganda, apti iam ad maiora facti sunt, spiritus illuminatione recepta, oculi animi habitantem in se Deum videbunt. ^e 10. in Ioan. 3.

Respondeo 1. ibi agi de notitia beata. 2. et si
Tom. IIII. ff

DE IVSTIFICATIONE

contendas agi de notitia viæ. solum velle Cyril-
lum prædicare notitiam maiorem, quàm vulgus
consueverit habere.

^f libro aduer- Sextum, Cyprian. ^f *Viget apud nos spei robur, &*
firmitas fidei, & inter ipsas sæculi labentes ruinas, erecta
mens, & immobilis virtus, & de Deo suo semper anima
secura.

Respondeo, vt securi viuamus satis esse, nobis
constare Deum cōstantem in omnibus verbis
suis, nec deserere suos.

^g *serm. de cœ-* Septimum, idem Cyprian. ^g *docet animam fi-*
na Domini. *delem mirabiliter affici in Eucharistiæ percep-*
tione dum videt Deum condonare, & quid etiam
condonet.

Respondeo, id solum certitudine coniecturali
videri.

^h Cyprian lib. Octauum, ^h *Quis hîc anxietatis, & sollicitudinis*
locus est? quis inter hæc trepidus, & mœstus est, nisi cui
spes, & fides deest? eius enim est mortem timere, qui ad
Christum transire nolit, &c.

Respondeo, solum hæc verba pugnare contra
eos qui non satis cōfidunt in promissionibus Dei,
& ideo nimis anxie verentur mortem. Sed quam-
uis promissio Dei certissima sit, nec de hac dubita-
re liceat: tamen dispositionis nostræ certum iudi-
cium habere nequimus.

ⁱ in 5. Math. Nonum, Hilar. ⁱ *Regnum cælorum, quod Domi-*
nus in se esse positum est professus, vult sine aliqua incerta
voluntatis ambiguitate sperari. Alioquin iustificatio ex
fide nulla est, si fides ipsa fiat ambigua.

Respondeo, loqui de fide Resurrectionis corpo-
rum: quæ nisi omnem dubitationem excludat, spes
nulla poterit esse.

^k *serm. 5.* Decimum, Ambros. ^k *Quisquis illi fermento Chri-*
sti adhærescit, efficitur, & ipse fermentum: tam sibi uti-
lis, quam idoneus vniuersis, & de sua certus salute, &
de aliorum acquisitione securus.

^l *quis autem* Respondeo loqui de certitudine conditionali:
fit ille certo sci-
ri non posse di-
cimus. nimirum, si ^l quis verè Christo adhæreat, ac in il-

lo permanear.

Vndecimum, lib. 5. de Sacram. dicit, animam, suscepto Baptismo, videre se à peccatis immunem.

Responsio vt ad 2.

Duodecimum, ^m Hierony. Ergo iustus, qui de sua ^m in 6. ad certus est mente, qui scit se non posse labi, non debet in- Galatas.
struere peccatorem in Spiritu lenitatu.

Respondeo loqui Hierony. tum de certitudine ⁿ verbi nãque in aliquo ⁿ certo genere virtutis tantum: tum de gratia: qui in coniecturali. virginitate se-

Decimum tertium, August. ^o Hoc dixit Deus, hoc nuerunt: non promisit Deus? si parum est, hoc iuravit. Quia ergo non se immerito dici- cundum opera nostra, sed secundum illius misericordiam, possunt de sua firma est promissio, nemo debet cum trepidatione predi- Continentia care, de quo non potest dubitare. securi.

Respondeo, loqui August. de iuramento Dei, ^o in Psal. 88. quo testatus est Christum perpetuo in Ecclesia re- gnaturum.

Decimum quartum: ^p O homo faciem tuam non P serm. 28. de audebas attollere, oculos tuos in terram dirigebas, & sub- verbis Domini. to accepisti gratiam Christi: omnia tibi peccata dimissa sunt, &c.

Responsio vt ad 2.

Decimum quintum, ^q Saluator loquitur, veritas ^q tract. 22. pallicetur, ipse dixit mihi, qui audit verba mea, & credit in Ioan. ei, qui me misit, habet vitam eternam, & in iudicium non venit. Ego autem verba Domini mei credidi, iam infidelis cum essem, factus sum fidelis, sicut ipse monuit, transij de morte ad vitam: ad iudicium non venio, non presumptione mea, sed promissione ipsius.

Respondeo, ex parte promittentis certitudinem esse infallibilem: ex parte suscipientis non nisi cō- iecturalem: quia promissio conditionalis est.

Decimum sextum, ^r Est modus gloriandi in conscientia, r in Psal. 149. vt noueris fidem tuam esse sinceram: vt noueris spem tuam esse certam: vt noueris charitatem tuam esse sine si- mulatione.

Responsio vt ad 2. Nam ibidem August. mo- net hanc notitiam, & gloriam cum peccato oc- culto consistere posse.

DE IUSTIFICATIONE

^c *serm. 6. de
verbis Aposto-
li.*

Decimumseptimum, ^c *Aduuante ipsius miseri-
cordia, spiritum Christi habemus, ex ipsa delectatione ius-
titiae, integra fide, Catholica fide, spiritum Dei in nobis
esse cognoscimus.*

Respondeo, his verbis non significari, fide Ca-
tholica nos cognoscere spiritum sanctum in nobis
esse: sed, ex fide Catholica tanquam ex coniectura,
& signo, colligere spiritum sanctum esse in nobis.
Nam propositio, *Ex, vel refertur etiam ad illud
Catholica fide: vel non, si prius, sensus erit: ex delecta-
tione iustitiae, & ex Catholica fide tanquam duobus signis,
cognosci spiritum in nobis. Si posterius, sensus erit, ex
delectatione iustitiae tanquam ex quodam signo, cognosci,*
^c *Catholica fide, spiritum in nobis esse. At quomodo id
fide cognoscimus Catholica, si ex iustitiae delecta-
tione? fides enim Catholica, diuina reuelatione,
non delectatione nostra, niti debet.*

^c *id est certò,
& infallibili-
ter.*

^v *tract. 75. in
Ioannem.*

Decimum octauum, ^v *Nunc est in nobis, & nos in
illo. Sed hoc nunc credimus: tunc etiam cognoscemus.*

Respondeo, solum significari, esse Christum in-
dubitanter in Ecclesia: sed non inde sequitur esse
indubitanter in hoc: vel illo.

^x *13. Trinit. 1.*

^y *8. Trinit. 8.*

Decimum nonum, ^x *Fidem ipsam videt quisque
esse in corde suo, si credit: vel non esse, si non credit, y Qui
diligat fratrem, magis nouit dilectionem, quàm diligit, quam
fratrem quem diligit.*

Respondeo, loqui de actione credendi, ac dili-
gendi. Dum enim hanc exercemus, reuera certi su-
mus nos eam habere. An verò sit talis, qualis re-
quiritur: nobis indubitanter non constare.

^a *tract. 5. in
epist. Ioannu.*

Vigesimum: ^a *Nemo interroget hominem, redeat ad
cor suum si ibi inuenit Charitatem, securus sit, quia transit
à morte ad vitam.*

Respondeo, sufficere ad securitatem, inueniri
probabiliter Charitatem.

^a *libro de pœ-
nitentia medi-
cina.*

Vigesimum primum: ^a *Dimitte nobis debita no-
stra non dicimus, pro iis peccatis, quæ remissa credimus in
Baptismo, nisi de ipsa fide dubitemus.*

Respondeo, credimus positum esse pro censens,

sive *confidimus*, ut patet ex 2. contra Cresconium. 18. quo eandem sententiam repetens : *Dimitte nobis* (inquit) *debita nostra non dicimus pro iis debitis, quae semel in Baptismo dimissa esse confidimus*. Nimirum quia dubitaremus de ipsa fide, id est, in Baptismo vim esse remittendi peccata : quamvis contingere possit ea debita non esse peccata, indispositione suscipientis.

Vigesimalium secundum, ^b *Dicat unusquisque fidelium, sanctus sum, non est ista superbia elati, sed confessio non ingrati.* ^b in Psal. 85.

Respondeo, dicat indubitanter si ex revelatione divina id noscat: dicat probabiliter, si nullius sibi conscius sit mali.

Vigesimalium tertium, ^c *Discussant se fidelium mentes, & intimos sui cordis affectus, vera examinatione dis- dicent: ut si depositum aliquid in conscientia sua de fructibus Charitatis inuenerunt: Deum sibi inesse non dubitent.* ^c Leonis serm. 2. de Paschase.

Responsio, ut ad 20.

Vigesimalium quartum, Gregor. ^d *Mens quae sancto spiritu impletur, habet evidentissima signa, virtutes scilicet, & humilitatem: quae si utraque in una mente conveniunt, liquent, quod de praesentia sancti spiritus testimonium ferat.* ^d 1. Dialog. 1.

Respondeo, loqui solum, ut patet, de evidentia signorum: quae non nisi coniecturalem certitudinem gignere potest.

Vigesimalium quintum, Ansel. ^d *Per hoc quod spiritus sanctus Charitatem nobis infundit, quia nos facit imitatores esse divinae bonitatis, ut diligamus inimicos, evidenti testimonio declarat menti nostrae, nos esse filios Dei.* ^c in Rom. 8.

Eadem responsio.

Vigesimalium sextum, Bernard. ^t *Si credis, peccata tua non posse deleri, nisi ab eo, cui soli peccasti, & in quem peccatum non cadit, benefacis: sed adde adhuc, ut credas, ne Dominica, quia per ipsum tibi peccata donantur. Hoc est testimonium quod perhibet in corde nostro spiritus sanctus dicens: Dimissa sunt tibi peccata tua: sic enim arbitratur Apostolus gratia iustificari hominem, per fidem.* ^t serm. 1. de

Respondeo, reuera credendum esse fide Catho-

DE IUSTIFICATIONE

lica, Deum, quantum ex parte sui, vnicuique in particulari remittere peccata si recta dispositio adsit. quod verò de facto remittantur nusquam dixit Bernardus esse credendum sed: *Prauenienti* (inquit) *Misericordia*, ut veritas nostra conversionis occurrat: necesse est, ac de cetero sanctimoniam sectemur, & pacem, sine qua nemo videbit Deum. Vbi enim compungitur quis tunc cum misericordia prauenit, &c. At quis scit certo, ista se habere?

Soluntur rationes.

CAP. XI.

^a ut Abel,
Enoch, Noe,
Abrah. &c.

RIMA, narrantur in scriptura ^a sancti, qui de sua fuere iustitia certi.

Respondeo, 1. id peculiari reuelatione habitum. 2. dum scriptura eos laudat, non tam illos, quam nos reddere certos de illorum iustificatione.

^b v. 9.

^c v. 32. Ὁ δὲ
κρίσιν ὁ πατήρ
ὑμῶν δύναι
ὑμῶν τὴν βασι-
λείαν.

Secunda, Deus promisit etiam in particulari singulis gratiam Zachar. 9. ^b *Ecce Rex tuus veniet tibi.* Luc. 12. ^c *Complacuit patri vestro dare vobis regum.*

Respondeo, 1. has promissiones generales esse. Nam vtrique dicitur Ecclesiae. 2. in particulari non applicari nisi sub conditione: cuius impletionis certitudinem non habemus.

Tertia, fides nullam admittit dubitationem. | Respondeo, id verum, sed quid inde? Non enim spectat ad fidem, credere remissionem, in particulari.

Quarta, spes nostra certissima esse debet. Ergo quisque in particulari certo sperare poterit. At spes fidem praesupponit. Ergo fides de re sperata ab vnoquoque in particulari, certa erit.

Respondeo; duplicem certitudinem spei esse: vnam, ex parte voluntatis: alteram ex parte intellectus, prior est adhæsiō firma voluntatis ad rem

speratam: atque hæc maxima esse potest, etiam si
 a non sit certus homo, ex parte intellectus, rem se
 assequuturum: posterior verò diuiditur in certitudinem
 promissionum Dei: & certitudinem Charitatis nostræ. Quia ergo promissiones sunt conditionatæ, & Charitatem nobis inesse, non nisi ex coniecturis colligimus, sit ut spes nostra ex parte intellectus formidine non careat: ex parte voluntatis carere possit. sed tamen necessarium propterea non esse, illi spei fidem in particulari firmam respondere.

Quinta, cum Minister pronunciat: *Ego te absoluo.* vel est certum quod dicit: vel incertum. si prius debet credi. si posterius, temerarius est minister: quia absolute affirmat nomine Christi, quod fortasse falsum est.

Respondeo, certum esse ex parte Sacramenti: quia certum est indubitanter Sacramentum Pœnitentiæ remittere peccata, nisi ponatur obex: incertum autem ex parte suscipientis: quia nescit: an reuera obicem ponat. Nec tamen propterea erit temerarius minister: quia tota ratio falsitatis, non à se, sed à suscipiente procedit. Nam ex parte sui, semper verum dicit: nisi simulatorie absolueret veller.

Sexta, Sacramenta conferunt gratiam nisi ponatur obex. At qui Sacramenta percipit potest certo scire se non obicem ponere.

Negatur Minor, de certitudine infallibili.

Septima, Catholici, certitudinem non habent Fidei de sua iustificatione. Ergo semper dubitant, & anxij hærent. Negatur consequentia. Nam sufficit ad anxietatem pacandam, moralis quædam certitudo, longè tutior fiducia vana hæreticorum.

a imò videtur spes non solum non exigere: sed nec ferre posse ex parte intellectus certitudinem absolutam. Nam quòd certò scimus nos habituros: non proprie speramus, sed simpliciter expectamus.

Ita enim beati expectant: non sperant suorum gloriam corporum.

DE IVSTIFICATIONE

Refellitur error de certitudine Prædestinationis.

CAP. XII.

MARTINVS ^a Bucerus, ^b Petrus Martyr, ^c Calvinus, ^d Kemnitius, contendunt, *fidei certitudinem haberi de prædestinatione.* Contraria sententia vera est, atque de fide.

Primò, quia inter divinæ inscrutabilia sapientiæ iudicia, prædestinationem Paulus ^e reuocauit. Ergo voluit monere, sicut ignoramus quare hic potius, quam ille, sit electus: sic nesciri quisnam sit electus.

Secundò, ^f scriptura fideles hortatur, in timore stare, & operari salutem; at, si quisque certus esset, ex fide se prædestinatum esse, scriptura ad infidelitatem hortaretur: nimirum ad dubitandum de propria, & particulari prædestinatione.

Tertiò, ^g Scriptura docet salutem nostram ab operum nostrorum conditione pendere. At voluit aduersarij, nullam esse posse certitudinem salutis, si ea pendeat à conditione operum. Ergo nulla est huiusmodi certitudo.

Quartò, sine Perseuerantiæ certitudine, Prædestinationis certitudo haberi nequit. At Perseuerantiæ certitudinem non habemus. Nam ^h Scriptura docet multos ad tempus credere, & postea deficere: nec ullam certitudinem eorum conuersionis in particulari exprimit: aut qui non sint perseueraturi, dicit. Ergo neque prædestinationis certitudo habetur.

Quintò, ex PP. Chrysost. ⁱ Si Paulus, qui tanta passus est, nondum de resurrectione illa securus fuit, quid sane nos dicemus?

Hierony. ^k Ne beatum dixeris quempiam ante mortem, quandiu enim vivimus, in certamen sumus: quandiu

^a Colloquio Ratisbonensi.

^b in 8. Rom.

^c 3. Instit. 2.

^d in Exami.

^e Rom. 11. v.

33.

^f Rom. 11. v.

20. Philip. 2.

v. 12.

^g Math. 5. v.

20. cap. 19. v.

17. Rom. 8. v.

17. *Et* 2. Timoth.

2. v. 5.

Et 12.

^h 1. Timoth.

4. v. 1.

ⁱ homil. 11. in

epist. ad Philippen.

^k 2. aduersus

Pelagianos.

in certamine, nulla est certa victoria.

Aug. ¹ Licet sancti de sua perseverantia premio certi sint, de ipsa tamen perseverantia sua reperiuntur incerti, quis enim hominum se in actione, profectuque iustitia perseveraturum usque in finem, sciat, nisi aliqua revelatione, ab illo fiat certus, qui de hac re iusto, latentique iudicio non omnes instruit, sed neminem fallit? II. Cimit. 22.

Item: ^m quis ex multitudine fidelium quandiu in hac mortalitate vivitur, in numero predestinatorum se esse presumat. Ad hanc vocationem (secundum propositum, scilicet) pertinere, nullus est homo ab hominibus, certa asseneratione, dicendus, nisi cum de hoc seculo exierit. In hac autem vita humana, que tentatio est, super terram qui videtur stare, videat ne cadat. m libro de correptione, & gratia cap. 13.

Gregor. ⁿ sciri non potest, an quis in gratia, quam recipit perseverare in perpetuum debeat. n 6. in primis Regum.

Prosper. ^o De nullo ante ipsius finem pronunciari potest, quod in electorum gloria sit futurus: ut perseverantem humilitatem utilis melius servet, & qui stat videat ne cadat. o 2. de vocatione gentium cap. ult.

Bernard. ^p quis potest dicere, ego de electis sum ego de predestinatis ad vitam: ego de numero electorum? certitudinem utique non habemus, sed Spei fiducia consolatur nos. p serm. 1. de Septuagesima.

Sexto, nihil affirmari debet eorum quæ à sola Dei voluntate pendent, nisi ex manifesta revelatione. At nusquam Deus revelavit in particulari (nisi fortè paucis) hanc prædestinationem.

Septimo, certitudo propriæ Iustificationis habere nequit. Ergo multo minus prædestinationis. Nam facilior est notitia præsentis iustitiæ, quam prædestinationis æternæ.

Octavo, si certo sciretur qui prædestinati sint: alij omnes in desperationem, & grauissima præcipitarentur scelera.

[Nono ex Concil Trident. ^q Nemo quandiu in hac mortalitate vivitur de arcano divine prædestinationis mysterio usque adeo presumere debet, ut certo statuatur, se omnino esse in numero predestinatorum, &c. nam nisi ex q sess. 6. cap. 12.

DE IVSTIFICATIONE

cap. 16.

speciali reuelatione sciri non potest, quos Deus sibi elegerit. Item. ^a si quis magnum illud vsque in finem perseverantia donum, se certo habiturum, absoluta, & infallibili certitudine dixerit nisi hoc ex specialis reuelatione didicerit: anathema sit.]

Soluntur obiectiones.

CAP. XIII.

^a Quia, quid-
quid orantes
petitis (inquit
Dominus) cre-
dite, quia acci-
petis, & fiet
vobis.

^b v. II.

PRIMA, assidue est orandum, pro dono Perseuerantiz. At orare debemus, ^a nihil hæsitando. Ergo certo credere debemus, nos perseuerantiam accepturos.

Ad minorem non debere orantem hæsitare circa Dei potentiam, atque voluntatem: quia Deus semper est paratus succurrere oranti: dummodo rectè petat: Posse tamen dubitare de orationis effectu: quia fortasse, non vtile, aut non rectè petit. Ad perseuerantiam autem rectè petendam, exigitur assiduitas orationis. At quis scit se assidue id est vsque in finem vitæ oraturum?

Secunda, 1. Ioan. 5. *Hæc scribo vobis, vt sciatis quia vitam habetis æternam, qui creditis in nomine filij Dei.*

^c v. 8. βλέ-
πετε ἵνα μὴ ἀπολέσω-
μεν, & ἵνα ἔσται ἡ
μῶν χάρις πλη-
ρης.

^d v. 14.

Respondeo, hanc vitam, non nisi in spe haberi: vt autem habeatur reuera, perseuerantiam exigat: cuius certitudinem ignoramus: vnde idem Ioan. epist. 2. ^c videte (inquit) vosmetipsos, ne perdatis quæ operati estis.

Tertia, ^d Ephesior. 1. dicimur habere pignus hæreditatis. At qui pignus habent hæreditatis certi sunt de hæreditate.

Respondeo 1. nullum in particulari certum esse, se hoc pignus habere, nimirum, inhabitantem spiritum sanctum. 2. certam reuera esse hæreditatem: si non amittatur pignus. At quis certus est se non amissurum spiritum sanctum?

Quarta, Apostolus ibidem orat Deum; ut illuminet Ephesiorum oculos: quatenus planè cognoscant se prædestinatos.

Respondeo, hunc non esse orationis Pauli finem: sed ut ^c intelligant quæ sit spes vocationis, & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis in sanctis.

Quinta 1. Thessal. 1. *scientes (fratres dilecti) à Deo electionem vestram, quia Euangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, &c.*

Respondeo 1. illud *scientes* referri ad Paulum, Sylvanum & Timotheum, non ad Thessalonicenses 2. Apostolum loqui de cognitione ex signis: nimirum ex prædicatione & susceptione Euangelij ac miraculis.

Sexta, ^f *Quos vocavit hos iustificavit, hos magnificavit.* Ergo omnes vocati, sunt prædestinati.

Negatur conseq. quia non loquitur Paulus de omnibus vocatis: sed tantum vocatis secundum propositum. Alioquin: ^g *Multi sunt vocati pauci vero electi.*

Septima, Corinth. 1. ^h *Confirmabit vos usque in finem.* Item: ⁱ *Elegit nos ante constitutionem mundi.*

Respondeo, his tantum significari bene sperasse Paulum de salute Corinthiorum & Ephesiorum. Non tamen hac de re certum fuisse, certitudine fidei.

Fidem, ac iustitiam non esse solum electorum: ac semel habitam amitti posse.

CAP. XIII.

PRIMO, Ezechiel. 18. ^a *Cum auer- terit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem: morietur in illa.*

Secundò, Luc. 8. ^b *Nam quod super petram, hi sunt, qui cum gaudio suscipiunt verbum: & hi, radices non ha-*

^c v. 16. *Non cesso gratias agens, &c. v.*

17. *ut Deus det vobis spiritum sapientie, & revelationis in agnitione eius.* v. 18. *Illuminatos oculos*

cordis vestri, ut sciatis, quæ sit spes vocationis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in sanctis.

^f Rom. 8. v.

30.

^g Matth. 22. v. 14.

^h v. 8. *Βεβαίωσεν ἡμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλή- πους.*

ⁱ Ephesior. 1. v. 4.

^a v. 26.

^b v. 13. *οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἱ δὲ ὅταν ἀκούσω-*

DE IUSTIFICATIONE

οι, μητὰ χαρὰς *bent: sed ad tempus credunt, & in tempore tentationis*
 δίδονται τῷ λό- *recedunt.*

γον, καὶ οὕτως *Tertiò, Ioan. 15. c Omnem palmitem in me non*
 ρίζαν οὐκ ἔχου- *ferentem fructum tolles eum. At palmes esse non po-*
 σιν, οἱ ἀποδείκνυ- *test, qui aliquando non vixerit in vite.*

ον πιστεύουσιν. *Quartò, d Quoniam abundabis iniquitas refrigescet*
 καὶ ὁ καρπὸς *Charitas: qui verò perseuerarit usque in finē hic saluus erit.*

πνεύματός μου ἀφί- *Quintò, e Castigo corpus meum, & in seruitutem*
 στανται. *redigo: ne fortè cum aliū predicauerim, ipse reprobis*
efficiar.

c v. 2. πᾶν κλη- *Sextò, f Euacuati estis à Christo: qui in lege iustifi-*
 μα ἐν ἡμῶν μὴ *camini: à gratia excidistis.*
 φέρον καρπὸν, *Septimò, g Quidam circa fidem naufragauerunt. h*
 ἀφ' ἑαυτῶν.

d Math. 25 v. *In nouissimis diebus, discedent quidam à fide.*

12. διὰ τὸ πλυν- *Octauò, i Impossibile est eos qui semel illuminati sunt,*
 θυνθῆναι πλὴν *&c. & prolapsi sunt, renouari ad penitentiam. k Vq-*
 ἀνομίαν, ψυ- *luntarie peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis*
 γήσεται ἡ ἀγά- *non relinquitur pro peccatis hostia m Melius erat illis*
 πη τῶν πολλῶν: *non agnouisse viam iustitiæ: quam post agnitionem, retro-*
 πορεύονται. v. *sum conuertere, &c.*

13. ὁ δὲ Ἰσραηλί- *Nonò, Angeli mali aliquando iusti fuerunt. n erat*
 τας εἰς τέλος, *Saul electus, & bonus, & non erat vir de filiis Israel me-*
 οὕτως σωθήσεται. *lior illo. Dauid erat secundum cor Dei. Salomon,*

e 1. Cor. 9. v. *vocatus, n amabilis Domino, eo quod Dominus dil-*
 27. *geret eum. Petrus à Domino vocatus o beatus,*

f Galas. 5. v. *& p lotus. q Simon magus credidit, & bapti-*
 4. κατηργήθητε *zatus fuit. Iudas aliquando datus Christo, à patre*
 τῷ πνεύματι, *æterno, & proinde bonus. At quis dubitat hos*
 οἷντες ἐν νόμῳ *omnes grauiter peccasse & inter eos, fuisse repro-*
 διὰ τὸν νόμον. *bos, Diabolos, & Iudam?*

χάριτος ἐξε- *Decimò, contrariam sententiam damnauit olim*
 σέσται. *in Iouiniano Ecclesia s teste August. [Et nuper*

g 1. Timoth. *Concil. t Trident. Si quis hominem semel iustificatum,*
 1. v. 19.

h 1. Timoth. 4. vers. 1. *Hebraeor. 6. vers. 4. s. 6.*

k Hebr. 10. v. 26. *l 2. Petri 2. v. 21. m 1. Reg 9 v. 2.*

n 2. Reg. 12. v. 15. *o Math. 16. v. 17. p Ioan. 13. v. 10.*

q Actor. 8. v. 13. *r Ioan. 17. v. 12. s heresi. 82.*

t sess. 6. can. 23.

dixerit amplius peccare non posse: neque gratiam amittere: atque ideo eum qui labitur, & peccat numquam vere fuisse iustificatum: aut contra: posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de B. Virgine tenet Ecclesia: Anathema sit.]

Vndecimò, ex PP. August. ^u Credendum est quos- ^{de corrept.}
dam de filiis perditionis, non accepto dono perseverandi us- ^{Et grat. cap.}
que in finem, in fide, quæ per dilectionem operatur inci- ^{13.}
pere, vivere, & postea cadere: neque de hac vita, prius-
quam id contingat, auferri.

Gregor. ^x Quis intelligat, quod alius Catholica ma- ^{30. Moral.}
tris ventre proditus, iuxta vita terminum, erroris vora- ^{32.}
gine demoratur: alius autem vitam suam in Catholica pie-
tate consummat.

Duodecimò, fides, quæ secundum Calvinum, amitti nequit, est habitus: quia non semper credimus actu. At non impedit habitus necessariò actû contrarium. Ergo poterit elici actus contrarius, nimirum actus infidelitatis. Sed vno infidelitatis actu deperditur fides, quia reddit hominem impliciter Infidelem. Igitur, &c.

Dicent, præservari hominem à Deo. Contra r. vnde ergo aduersarij asserunt, omnia iustorum opera esse mortalia peccata? vnde hauserunt, promississe Deum, iustos nusquam lapsuros: cum potius contrarium constet ex scriptura?

Decimò tertio, omnes baptizati recipiunt fidem: & gratiam. At quis credat omnes eos nusquàm peccaturos, Alioquin, quomodo infantes Papistarum, vocant aduersarij membra Anti-Christi? quomodo tot in mundo hæretici? quomodo tot peccata infantes cum adoleuerint, committunt?

Decimoquarto, quorsum admōitiones Apostolorum, & Prophetarum, si fideles peccare nequeunt? quorsum Dominus Ecclesiam orare docuit: Debitte nobis debita nostra?

Decimo quinto, volunt aduersarij, hos solùm

DE IUSTIFICATIONE

veram habere fidem, qui impeccabiles sunt. At certitudo huius res nequit haberi, nisi ex euentu futuro: qui maxime nobis incertus est: cum videamus tot peccare, & dicat Sapiens: *Ne gloriaris in crastinum, ignorans quid superuentura pariat dies.* Ergo sententia aduersariorum, hominem planè in desperationem adigit: vt qui non valeat sperare se posse iustum esse.

7. *Prouerb.*

27. v. 1.

a v. 7.

b *Ioan.* 4. v.

14. ὁς ἀντὶ τοῦ
τοῦ ὕδατος οὗ
ἐν τῷ δόκῳ αὐτοῦ,
γενήσεται, ἐν
αὐτῷ πνεῦμα ὕδα-
τος αἰμοῦς
ἐν τῷ ὕδατι αἰ-
ματός.

c *Rom.* 8. v.

35.

d *I. Cor.* 13.

v. 8.

ἡ ἀγάπη ὁδὸς
τε ἐκπύημα,

e Obiectio ex

1. *Ioan.* 13. Qui

natus est ex

Deo, peccatū

non facit; &c.

non semel à no-

bis supra solutū

est: Sensus enim

est quādiu ma-

net in aliquo

Charitas: cum

non peccare

posse lethali-

ter: quia Cha-

ritas est omni

peccato mortali

prorsus incom-

patibilis.

Soluantur obiectiones.

CAP. XV.

PRIMA, *Canticor.* 8. *Aque multe non potuerunt extinguere Charitatem: neque flumina obruent eam.* Ergo neque fidem.

Respondeo, inde solum probari, manente Charitatē, nullam esse tribulationem, quæ non facile toleretur.

Secunda, *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed fiet in eo, fons aquæ salientis in vitam æternam.*

Respondeo, reuera quādiu manebit charitas, ille non sitiet, cum habeat in se fontem viuum.

Tertia, *Quis nos separabit à Charitate Christi, &c.*

Responso, vt ad 1.

Quarta, *Charitas nunquam excidit.*

Respondeo, 1. id verum, quia nusquam laboribus frangitur. 2. ex se nusquam excidere, sed nos excidere ab illa. 3. dici, *nusquam excidi* non ratione, particularis subiecti, sed ratione durationis generaliter, quia & hic habetur: & habetur in cælo: non autem Fides, & Spes.

Non omnes iustos esse pares inter se.

CAP. XVI.

ROBATVR primò, Iob. i. ^a Nun- ^a v. 8.
quid considerasti seruum meum Iob: quod ^b Ecclesiasticè
non sit ei similis in terra? ^b Non est in- 44. v. 20.
uentus similis illi, qui conseruaret legem ^c Psal. 83. v. 8.
excelsi. ^c Etenim benedictionem dabit ^d v. 11. οὐκ
legislator ibunt de virtute in virtutem. ἐν ἡ ἀρετῇ μαζῶν

Secundò, quare (inquit Hierony.) dicunt Apo-
stoli adauge nobis fidem, si omnium vna est men-
sura? ^e Mat. 8. v.

Tertiò, Math. 11. ^d Non resurrexit maior Ioanne
Baptista. ^e Non inueni tantam fidem in Israel, ^f Re-
mittuntur ei peccata multa: quoniam dilexit multum. ^g ἰοὺ εὐαγγ. τοῦ
πῶν πῶν ἐν ἑαυτῷ.

Quartò, comparatur Ecclesia tum terre, & quæ,
pro varia dispositione, alicubi reddit fructum tri-
cenum: alicubi sexagenum: alibi centenum. tum ^h 47.
^a corpori humano, cuius sunt varix perfectionis ⁱ Math. 13.
& nobilitatis membra. tum ⁱ domui, in qua sunt ^j 1. Cor. 12.
vasa aurea, & argentea. ^k 2. Timot. 2.

Quintò, ^k varia sunt præmia in cœlo. Ergo ^l Ioan. 14. v.
varia hic merita. ^m 2. 1. Cor.

Sextò, Prouerbior. 4 Iustorum semita, quasi lux
splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem. ⁿ 1. v. 18. & 2.
Ergo non est semper in eodem gradu. ^o Cor. 9. v. 10.

Septimò, Qui iustus est, iustificetur adhuc: & qui
sanctus est sanctificetur adhuc. ^p Apoc. ult.

Octauò, Ioan. ult. ^q diligis me plus his? ^r v. 11.
minus dimittitur, minus diligit, &c. ^s v. 15. ἀγα-
πᾶς με πλεον
ποῦν.

47. ^t ὅ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. Ioan. 15. v. 13. Maiorem hac
dilectionem nemo habet, &c. ^u Luc. 7. v.

DE IUSTIFICATIONE

Nonò, ex PP. Ambros. epist. 81. *Agrestis ululatus est, nullam virginitatis gratiam, nullum castitatis ordinem servare: promiscuè omnia velle confundere: diversorum gradus abrogare meritum, &c.*

Hierony. 2 in Iovinianum ex professo. August.

P epist. 57.

Item serm. 16.

de verbis Apostoli
1 Cor. 13. epist.

29.

9 Moral. 41.

P Vnde in omnibus Sanctis alijs alijs Sanctiores, nisi abundantius habendo habitorem Deum?

Gregor. 9 Quia in hac vita nobis est discretio operum: erit proculdubio in illa discretio dignitatum: ut quo hic alius alium merito superat, illic alius alium retributione

transcendat.

LIBER

DE IVSTIFICATIONE

LIBER QVARTVS.

Qui est de iustitia operum.

*Hæreticos huius temporis negare operum
necessitatem.*

CAP. PRIMVM.

ROBATUR Primò, ^a ex ² libro de li-
Luthero : Bona opera (inquit) bertate Chri-
non faciunt bonum vitum : nec ma- stiana.
lum, mala. Et paulo post : ut in-
fidei nullum bonum opus prodest
ad salutem, & iustitiam. sic, è ^b serm. Sic
diuerso, nullum malum opus facit Deus dilexit
malum, & damnatum : sed sola incredulitas. ^b Vbi fir-
mum. ^c des: nullum peccatum nocere potest. ^c Caneamus à pecca- ^c serm. de nouo
tis, sed multo magis à legibus, & operibus bonis. tantum Testamento, si-
attendamus Dei promissionem, & fidem. ^d Summa ars, ne de Missa.
& sapientia Christiana est, nescire legem: ignorare opera, ^d arg. in epi-
& totam iustitiam actiuam. ^d stolam ad Ga-

Secundò, ^e Lutherani volunt, omnia opera latas.
iustorum, mortalia esse peccata : tamen non im- ^e Luther. as-
putari, propter fidem. Ergo pariter mala opera fert. ar. 31. 32.
poterunt, propter fidem, non imputari : maximè, 36. Calvin. 3.
cum ipsa opera bona, sint, iuxta eos, reuera opera Instit. 12. §. 4.
mala, & tantum, nomine, bona. Igitur nihil de & cap. 41. §.
operibus faciendis curandum est : cum non magis 9.

Tom. IIII.

Gg

DE IVSTIFICATIONE

^f *Luther. in 2. ad Galat. Sola Fides (inquit) necessaria est ut iusti simus:* noccant mala, quam bona. Tertiò, quia volunt in eo legem ab Evangelio differre: quod lex proponat salutem cum conditione legis implendæ: Evangelium proponat sine conditione, nisi solius fidei.

cetera omnia liberrima: neque precepta amplius: neque prohibita. Item ibidem. Si con- Quarto, quia libertatem Christianam ^f constituunt, à debito legis implendæ coram Deo. Quintò, quia in Colloquio Altenburgensi quidam rigidi Lutherani asseruerunt: *Ad Sathanam spectare Christianos cum operibus bonis. Item: adeo non esse necessaria opera bona, ut etiam ad salutem incommensientia dictat: dent, sintque perniciofa.*

peccasti: Responde: peccavi, Quintò, ex ipsorum moribus Lutheranorum. *Ergo Deus puniet, & damnabit? Non. At lex hoc dicit. Sed nihil mihi est cum lege. Quare? Quia habeo libertatem* Calvin. 3. Instit. 19. §. 2. 4. 7. in tribus libertatem constituit Christianam. 1. quod, ubi fiducia iustificationis queritur nulla legis, vel operum ratio habeatur 2. ut opera non fiant tanquam examinanda ad Regulam legis: sed tanquam certo acceptanda à Deo quæcumque sint 3. ut omnium rerum externarum usus habeatur indifferens.

---

*Refellitur discrimen aduersariorum inter
Legem & Euangelium.*

CAP. II.

EUANGELIUM dupliciter sumitur Primò, pro gratia: secundo pro doctrina Christi. De priori non agitur questio: sed posteriori. Aduersarij, legi tribuunt tria. 1. *leges proprie dictas.* 2. *comminationes.* 3. *promissiones sub conditione obedientie.* Ab Evangelio verò hæc tria remouent. Nos vero contendimus hæc tria in Evangelio inueniri.

Leges.

M Athæi s. quo Dominus explicat, perficitque, vultque legem Moſis de homicidio, adulterio, &c. ſeruari. tum quia dicit ſe veniſſe, non vt legem ſolueret ſed adimpleret. tum quod: ^a Si quis (inquit) ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis, &c. docuerit ſis homines: minimus vocabitur in regno calorũm.

Comminationes.

P Rimò, Math. 5. ^b Qui dixerit fratri ſuo, ſatue, reus erit gehenne ignis.

Secundò, Math. 7. ^c Omnis arbor qui non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.

Tertiò, Rom. 1. ^d Non erubeſco Euangelium: virtus eſt enim omnis credenti, Iudeo primùm, & Græco. Inſtitia enim Dei in eo reuelatur, ex fide in fidem, &c. Reuelatur enim ira Dei de cælo, &c.

Quartò, Petrus prædicatione ſua, Act. 2. inculſiſſe timorem auditorum cordibus patet cum dicitur: ^e Hiſ auditis, compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apoſtolos: Quid faciemus viri fratres?

Quintò, Act. 24. ^f Diſputante illo (Paulo) de iuſtitia, & caſtitate & de iudicio futuro tremefactus Fælix reſpondit, quod nunc attine, vade.

Sextò, Iacobi 5. ^g Agite nunc diuites, plorate, ululantes in miſerijs, qua aduenient vobis.

Septimò, ^h Ecce veniet Dominus in Sanctis millibus

^a v. 19. ὁς ἰὰ

λύσῃ μίαν τὴν

ἐν πλὴν τοῦτων

τῶν ἱλαχίστων,

καὶ διδῶν ἕτε-

ρὸς ἀνθρώπους,

ἐλάχιςτος κλη-

θήσεται ἐν τῇ βα-

σιλείᾳ τῶν ἑτα-

γῶν.

^b v. 22.

^c v. 19.

^d v. 16. 17.

18.

^e v. 37. ἀκού-

σάντες δὲ κατε-

ῖν ἤκουσαν τῆς

διᾶ, εἰπόντες

πρὸς τὸν πέτρον,

καὶ τοὺς λοιποὺς

ἀποστόλους, τί

ποιήσομεν ἅν-

δρες ἀδελφοί.

^f vers. 25. Διαλεγόμενον δὲ αὐτὸς περὶ δικαιοσύνης, καὶ ἐγκρατείας, καὶ τῶν καίματι τῶν μέλλοντι ἐσοτάων, ἐμφοβὸς γινόμενος ὁ φῆλιξ, ἀπικράθη, τὸ νῦν ἔχον. πρέβον.

^g v. 1. ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλάυετε ὀλοῦντες ὅτι ταῖς παλαμπωταῖς ἡμῶν ταῖς περὶ ἡμετέρας.

^h Iude. v. 14. Ἰδοὺ ἡλθε κύριος ὁ ἅγιος μεθ' ἑαυτοῦ, ποῖσαι καί σιν καὶ πάντων: καὶ ἐλέγη καὶ πάντας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν, καὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν.

DE IUSTIFICATIONE

¹ Apocal. 14.
v. 6. & 7.

^k v. 20. ἰαν
μὴ πτελεσέουσιν
τὸ δικαιοσύνην
ὑμῶν πλεον τῶν
γερμασιῶν, ἃ
φασκαίον, οὐ
μὴ ἐσέλθῃτε
εἰς τὴν βασι-
λείαν τῶν ἑτα-
ρῶν.

¹ Math. 19.

v. 19. Re-
spondent ad-
versarij : domi-
num ironice
loquutum. Sed
vide tom. 2. lib.
2. de Monachis
cap. 9.

^m v. 17. &
cap. 15. v. 14.
Vos amici mei
estis : si feceritis,
qua precipio
vobis.

ⁿ Math. 6. v.
15. ἰαν μὴ ἀφῇ-
τε πρὸς ἀνθρώ-
πους τὰ παρὰ
τὸ νόμον αὐτῶν,
οὐδὲ ὁ πατήρ
ὑμῶν ἀφῇσι τὰ
παρὰ τὸ νόμον
ὑμῶν.

^o Rom. 8. v. 13.

^r Marci ult. v. 16.

suū facere iudicium cōtra omnes : & arguere omnes impios,
de omnibus operibus impietatis eorum.

Octauò, ¹ Vidi alterum Angelum volentem per me-
dium cæli, habentem Euangelium æternum, &c. dicens
voce magna : Timete Dominum, & date illi honorem :
quia venit hora iudicij eius.

Obijciunt : cur ergo Apostolica prædicatio dici-
tur Euangelium?

Respondeo : quia reuera est annuntiatio bona,
& consolationis plena. tum quia annunciat Sal-
vatoris Aduentum : reconciliationem cum Deo :
Aditū patefactum ad regnum cœlorum. tum quia
terret, vt consoletur.

Promissiones conditionales.

Primò, Mathæi. 5. ^k Nisi abundauerit Iustitia
vestra plusquam Scribarum, & Phariseorum non in-
trabitis in regnum calorum.

Secundò, ¹ si vis ad vitam ingredi serua man-
data.

Tertiò, Ioan. 13. ^m si hæc sciatis, beati eritis, si fece-
ritis ea, ⁿ si non dimiseritis hominibus, nec pater meus di-
mittet vobis.

Quortò, ^o si spiritu facta carnis mortificaueritis vi-
uetis. ^p Cohæredes autem Christi : si tamen compati-
mur, &c. ^q Qui vicerit dabo ei sedere mecum in throno
meo.

Quintò Math. ult. ^r Qui crediderit & baptizatus
fuerit hic saluus erit.

Obijciunt, Euangelij promissiones gratuitas esse.
Ergo absolutas.

Negatur consequentia. Nam gratuita dicuntur
quia ^s conditio qua sunt acquirendæ, etiam gra-
tuita est.

^p v. 17.

^q Apoc. 3. v. 21.

^s ut fidei, Pœnitentia, &c.

Primum discrimen inter legem, & Euangelium.

CAP. III.

Cr o discrimina sunt inter Euan-
gelium, & legem.

Primum: quod lex sit ^a inchoata
doctrina. Nam Testamentum ve-
tus tria continet: *mysteria promissiones*:
praecepta: id est res credendas: sperandas, facien-
das.

At *Mysteria*, Trinitatis, Incarnationis, & similia:
non ^b nisi obscure in antiquo: clarè verò in nouo
Testamento habentur.

Promissiones ^c *antique*, solùm verfabàtur expressè
circa temporalia bona: figuratè circa æterna. At
Promissiones noui Testamenti, manifestè, regnū
cælorum promittunt.

Præcepta antiqua, alia erant *ceremonialia*: pro qui-
bus substituuntur in nouo, *Sacramenta* ^c *numero*,
paucissima: *observatione*, *facillima*: *significatione*, *prestan-
tissima*: ^t *salubriora*, *feliciora*. Alia erant *Iudicialia*:
pro quibus substituuntur *leges Canonica* longè gra-
tiores. Alia *moralia*: quæ equidem vtrinque sunt
fermè eadem: sed maiorem efflagitant in nouo
Testamento perfectionem quam in antiquo: vnde
nec Polygamia, nec libellus repudij viget inter
Christianos.

^a unde Augu-
stinus 16. Ci-
uit. 26. dixit:
vetus testamē-
tum, esse oc-
cultationē no-
ui: Nouum re-
velationem ve-
teris.

^b 2. Cor. 3.
^c August. in
Psal. 73. Deus
(inquit) se
vtriusque te-
stamenti esse
voluit authorē:
ut & terrena
promitteret in
veteri testamē-
to: & celestia
in nouo testa-
mento.

^d Math. 5.
^e Aug. epist.

118.
^t August. in
Psal. 73.

G g iij

DE IUSTIFICATIONE

Reliqua discrimina.

CAP. IIII.

^a Exech. 36. v. 25. Effundam super vos aquam mundam: Et mundabimini ab omnibus in-

quinamentis vestris. v. 26. Dabo vobis cor novum & spiritum novum ponam in medio vestri &c. Item Hierem.

31. v. 31. 31. 31.

34.

^b Denterono.

4. v. 8. Quae est

alia gens sic in-

c ita ut habeat

ceremonias, iu-

staque iudicia,

Et universam

legem: quam

ego proponam

hodie ante oculos vestros.

^d 1. Corinthior. 10. v. 11. Hebraeor. 10. v. 1.

^e Luc. 16. v. 16. lex, & Propheta usque ad Ioannem. Hebraeor. 7. vers. 12.

^f Psal. 109. v. 4. Tu es Sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech. Danielis 2. v. 44. Luc 1. v. 33.

^g Rom. 3. v. 20. & seqq. Gal. 2. v. 11. In lege nemo iustificatur apud Deum. vers. 13. Christus nos redemit de maledicto legis.

ECVNDVM, discrimen est: quod lex per Moysen data sit: solamque proferat doctrinam: sed non conferrat gratiam. At Euangelium sit per Christum Deum, ac Redemptorem nostrum collatum: ^a gratiamque largiatur abundanter.

At, hoc discrimen maxime exigit opera. Ad quid enim gratia bene operandi, si opera necessaria non sint? Ergo, &c.

Tertium discrimen est: legem antiquam vni tantum populo datam fuisse. Euangelium verum ^c omnibus promulgari.

Quartum, quod ^d lex figuras, & umbram: Euangelium verum veritatem, & corpus exhibeat.

Quintum: Quod lex Moysi ^e mutanda esset. Euangelium autem ^f usque in finem mundi duraturum.

Sextum, & Lex Moysi non iustificabat: sed solum ostendebat morbum, & medicum querendum. lex autem Christi vim iustificandi habet. Non quod sola Euangelij litera salutem afferre valeat: sed quia cum Euangelij doctrina data est gratia fidei & Charitatis.

Septimum, ⁿ quod lex Moſis, eſſet timoris, atque ⁿ Rom. 8. v. ſeruitutis: lex verò Chriſti ſit amoris & libertatis. 15. Galat. 4. v. *Oſtendit*, lex Moſis ¹ importabilis erat. At Chriſti onus ^k ſuaue eſt. 24. Hæc enim ſunt duo Teſtamenta, vtrumquidẽ in mōte Syna, in ſeruitutem generâs, quæ eſt Agar. v. 26. Illa autẽ quæ ſuſum eſt Hieruſalem, libera eſt quæ eſt mater noſtra v. 35. Non ſumus ancille ſcilicet: ſed libera: libertate, quæ Chriſtus nos liberauit.

Refellitur falſa libertas Chriſtiana aduerſariorum.

CAP. V.

LIBERTAS aduerſariorum Chriſtiana eximere conatur omnes fideles ab obligatione, in conſcientia, cuiuſcumque legis.

Contra. primò, Chriſtus eſt ¹ Legislator noſter: Et ^m leges reuera attulit. Ergo eius legibus tenemur, in conſcientia, parere.

Secundò, quia Chriſtus legem moralem antiquam ⁿ approbauit. ¹ Act. 15. v. 10.

Tertiò, quia ^o Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare. Et: ^p Nos debemus pro fratribus animas ponere. Ergo ad opera bona obligamur. ^k Math. 11. v. 30.

Quartò, ^q ſcriptura docet Chriſtum iudicaturum vnumquemque ſecundum opera. At quomodo, ſi nulla ſit lex obſeruanda, in conſcientia? ¹ Iſaia 33. v. 21. Dominus iudex noſter: Dominus legiſer noſter.

Quintò, ex PP. Clemente: ¹ Cognoviſtis Deum per Chriſtum, uniuerſamque eius diſpenſationem à principio inſtitutam, quod dedit nobis legem ſimplicem ad auxilium naturalis legis, puram, ſalutarem, ſanctam: in qua proferet. ^m Iſaia 42. v. 1. Ecce ſervus meus, &c. iudicium gentibus.

vinthior. 9. v. 10. in qui Matrimonia iuncti ſunt, præcipio non ego: ſed Dominus uxorem, à viro non diſcedere, &c. ⁿ Math. 5. 6. 7. & 19. Paulus Rom. 13. ac Iacobus cap. 3. ^o 1. Ioan. 2. v. 6.

^p 1. Ioan. 3. v. 16. ^q Math. 25. Rom. 2. v. 6. & alibi 2. Corinth. 5. v. 10. ¹ 6. Apoſtolicar. conſtitutionum cap. 19.

DE IUSTIFICATIONE

¶ proprium nomen reposuit: perfectam, absolutam, decem
Libro de spi- precepta continentem, &c. August. *¶* In illis decem pra-
ritu, & litera ceptis, excepta Sabbathi obseruatione, dicatur mihi, quid
cap. 14. item, non sit obseruandam à Christiano? Leone. *¶* Ecclesia-
10. cōtra Fan- stica deuotione demonstratur, quod Dominus Iesus Chri-
stiū cap. 2. tract. stus non venit legem soluere, sed adimplere, cessantibus
3. in Ioan. & in enim significationibus, quibus saluatoris nostri nunciabatur
Psal. 73. Aduentus, & peractis figuris, quas abstulit ipsa praesentia
¶ Sermi. 6. de veritatis, ea quae vel ad regulas morum: vel ad simplicem
ieiunio decimi Dei cultum ratio pietatis instituit in eadem apud nos for-
mensis. ma, in qua sunt condita perseverant, *¶* quae utriusque Te-
stamento erant congrua nulla sunt commutatione variata.

Sexto, Christianus praeuaricando legem mora-
 lem, aut peccat: aut non peccat. si prius. Ergo obli-
 gatur ad obseruantiam legis: peccatum enim, est
 praeuaricatio legis obligantis: si posterius. Ergo falsum
 est, illud aduersariorum principium: omnia opera ho-
 minis iusti, mortalia esse.

Respondent, mortalia esse, sed non imputari.
 Contra. 1. Ergo proprie lex ad eos spectat: cum
 eius praeuaricatio generet peccatum: quod enim
 minime imputetur, non impedit quo minus sit
 praeuaricatio legis. 2. vel fides stare potest cum pre-
 uaricatione: vel non: si posterius. Ergo imputatur
 peccatū: quia deest fides cuius consideratione vo-
 lunt aduersarij non imputari peccatum: si prius.
 Igitur necessaria non erunt opera bona: etiā vt fru-
 ctus, & signa fidei: nec fugienda mala: sicut aduer-
 sarij volunt: nisi fortē timore supplicij temporalis.

Afferitur vera libertas Christiana.

CAP. VI.

LIBERTAS Christiana in tribus
 consistit. 1. in libertate à peccato, *¶*
 morte. 2. à iugo legis ceremonialis, ac in-
 dicialis. 3. à Dominio, *¶* reatu legis na-
 turalis, & moralis seruilis.

Prima libertas probatur Primò, Ioan. 8. ^a Si vos ^a v. 36. ἰανὸς υἱὸς ὑμῶν ἐλευθερώσῃ, οἷτως ἐλευθεροῖ ἰσραὴλ. ^b Quis facit peccatum, seruus est peccati.

Secundò, Rom. 6. ^c Cum serui essetis peccati, liberi fuistis iustitie: nunc autem liberati à peccato serui autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam eternam. ^b v. 34. πῶς πῶς ἀμωρῶν δούλός ἐστι τὸ ἀμωρῶν.

Secunda, Primò, Act. 15. ^d Quid tentatis imponere iugum super ceruices discipulorum: quod nec nos, nec patres nostri portare potuimus? ^c v. 20. οἱ δούλοι ἤτε τῆς ἀμωρῶν, ἐλευθεροῖ ἤτε τῆς δουλοσύνης v. 22. ἡμεῖς δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἀμωρῶν δουλοσύνης ὅτι τῆς δουλοσύνης, ἔχετε τὴν χάριν ὑμῶν εἰς ἀγιασμόν τοῦ δὲ τέλους ζωῆς αἰώνιον.

Secundò, Galat. 2. Nec Titus compulsus est Circumcidi: cum esset Gentilis: ^e sed propter falsos fratres, &c.

Tertiò, ^f Quomodo iterum conuertimini ad infirma & egena elementa, quibus denuò seruire vultis. ^g State & nolite iterum iugo seruitutis contineri. Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.

Quartò, Hebræor. 7. ^h Translato enim Sacerdotio, necesse est ut & legis translatio fiat. Reprobatio fit precedentis mandati: propter infirmitatem eius, & inutilitatem. ^k Nihil enim ad perfectum adduxit lex.

Tertia, quæ vim obligandi, legibus non adimit: sed charitatem, qua libentur impleantur, addit: probatur,

Primò, Rom. 6. ⁱ Non estis sub lege, sed sub gratia.

Secundò, ^m Vbi spiritus Domini, ibi libertas.

Tertiò, Galat. 5. ⁿ Si spiritu ducemini, non estis sub lege.

Quartò, ^o Iusto non est lex posita, sed iniustus, & non subditus. ut enim ^p August. obseruat sub lege dicitur, qui à lege agitur tanquam seruus: in lege,

τῆ. ^g cap. 5. v. 1. στήκατε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθαι. v. 2. ἵνα ἔχω πᾶν υἱὸς ἀγαπᾶν ὑμῶν, ὅτι ἰανὸς περὶ τῆς ἀφελήσεως.

^h v. 12. ⁱ v. 18.

^k v. 19. ^l v. 14. ἔστιν ἐπὶ νόμου: ἀλλ' ἐπὶ χάριτι.

^m 2. Corinth. 3. vers. 17.

ⁿ vers. 18. ^o 1. Timoth. 1. vers. 9.

^p in 1. P. sal.

DE IUSTIFICATIONE

qui secundum legem agit tanquam liber.

^a libro de Cō-
suetudine cap. 4.
¹ lib. de natu-
ra, & gratia
cap. 57.

Quintò, ex August. ^a Non sumus (inquit) sub
lege, bonum quidem iubente, non tamen dante: sed sumus
sub gratiâ, quæ id quod lex iubet, faciens nos amare, potest
liberis imperare. Item: ¹ Si Spiritu ducimini non estis sub
lege: utique lege quæ timorem incutit, non tribuit chari-
tatem.

*Probatur ex scripturis necessitas operum
ad salutem.*

CAP. VII.

^a supra cap. 3.

^b 4.

^b u. 36. ὡς
μοῦνος ὁ ἰσχυρὸς
Χριστὸς, ἵνα τὸ θέ-
λημα τοῦ ποιῶν-
τος, κατέσκησεν
πάντα ἐκκλησίαν.

^c u. 15. συ-
νθεταὶ διὰ τῆς
τεχνουργίας: ἐὰν
μείνωσιν ἐν πίστει,
ἐν ἀγάπῃ, καὶ ἀ-
γιασμῷ, καὶ
σωφροσύνῃ.

^d Philip. 2. v.

12.

^c u. 10.

¹ 2. Cor. v. 17.

παρεντύχεται
φερὲν τῆς θλί-
ψως ἡμῶν, καὶ ὁ
ὑπερβολὴν εἰς
ὑπερβολὴν ἀν-
τιον βέλος δίδως
καταργεῖται.

DIVERSARIi contendunt, solum
necessaria esse, necessitate presentiz:
id est non quasi merita, causas, con-
ditiones, &c. ad salutem: sed quia fi-
des vera, quæ sola (iuxta illos) ad sa-
lutem conducit, non esset nisi bonos fructus pa-
reret: sicut ignis, talis non esset, nisi calefaceret.
Nos verò, opera esse necessaria ad salutem ratio-
ne efficientiz, siue quia efficiunt salutem, Probamus.

Primò, ex ^a discrimine legis & Evangelij.

Secundò, Hebræor. 10. ^b Patientia vobis necessa-
ria est. Ecce, necessarium opus: ut facientes volun-
tatem Dei, reportetis repromissionem: ecce necessitas
ad salutem.

Tertiò, 1. Timoth. 2. ^c Salvabitur (Mulier) per fi-
liorum generationem, si permanferit in fide, & dilectione,
& sanctificatione cum sobrietate.

Quartò, ^d Cum metu, & tremore, vestram salutem
operamini.

Quintò, 2. Corinth. 7. ^e Tristitia quæ secundum
Deum est, penitentiam in salutem stabilem operatur.

Sextò, ^f Quod in presenti est momentaneum, & leue
tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ
gloria pondus operatur in nobis.

Septimò, Rom. 8. *Si spiritus facta carnis mortifica-*
ueritis uinetis.

Octauò, Rom. 10. ^h *Corde creditur ad iustitiam,*
ore autem Confessio fit ad salutem, ⁱ si enim confessus fue-
ris Dominum Iesum, & in corde tuo credideris, quoniam
Deus eum suscitauit à mortuis, saluus eris.

Nonò, Math. 23. *Venite benedicti patris mei possi-*
dete paratum vobis regnum à constitutione mundi: Esuri-
us enim & dedisti mihi manducare, &c.

Decimò, *Qui perpexerit in lege perfecta libertatis,*
& permanserit in ea: non auditor obliuiosus factus:
sed factor operis; hic beatus in facto suo erit. At
quomodo beatus, si opera non habeant relationē
ad beatitudinem?

Vndecimò, ^m *Quid proderit fratres mei si fidem quis*
dicat se habere, opera autem nō habeat, nunquid poterit fi-
des saluare eum? Adde Epistolas Petri, Ioannis, Iaco-
bi, Iudæ, in operibus potissimum commendandis
incumbere recte Aug. libro de fide, & operibus
cap. 4.

^g v. 13.

^h v. 10.

ⁱ v. 9.

^k v. 34. 35.

36.

^l Iacob. I. v.

25. ὁ δὲ παρὰ

κώφας εἰς νόμον

τέλειον τὸν τῆς

ἐλευθερίας, καὶ

παρὰ μάλιστα

ὅπως οὐκ ἀπερ-

ατῆς ὁπλίσ-

μονῆς γενόσθης,

ἀλλὰ ποικί-

τῶν, οὗτος μα-

κροβίος ἐν τῇ

ποιήσει αὐτοῦ

ἔσται.

^m cap. 2. v.

14.

Idem probatur ex P.P. & Ratione,

CAP. VIII. & IX.

^a **R**ENAR. ^b *asserit vnum ex errori-*
bus Simonis Magi fuisse saluari ho-
minem per gratiā Simonis, sine ope-
ribus.

Cyprian. ^c *Quod autem fides ad salu-*
tem non sufficiat, Christi etiam discipulus ostendit scribens:
tu credis quia vnus est Deus, &c.

^d Clemens Alex. *Gratia (inquit) saluamur: sed non*
absque operibus.

^e Hilar. Nazianz. ^f *operare bonum super doctrina-*

^a CAP. 8.

^b I. cap. 20.

^c 10. in Ioan,

18.

^d 5. Stromat-

um.

^e Can. 7. in

Matheum: Sa-

lus getium om-

nium in fide est: &

in preceptis

Domini vita est vniuersorum.

^f *Orat. in Sanctum lauacrum.*

DE IVSTIFICATIONE

rum fundamento: quoniam fides sine operibus mortua est, quemadmodum, & opera sine fide.

- §** In 4. ad Hebraeos. Ambros. **§** Non sufficit fides, sed debet addi, & vita fidei condigna, opus est quippe omni volenti cælum possidere, fidem bonis operibus ornare.
- h** Cum ergo dicit: ipsa est vita aeterna, ut cognoscant te solum verum Deum: nolumus hoc nobis ad salutem satis arbitrari. Opus namque nobis est & vita, & fides bonis operibus confirmetur. **k** Per dulces sermones de morum puritate pollere. Et licet hoc in loco dicat: Qui credit in Filium habet vitam aeternam: non tamen dicimus satis esse solum fidem ad salutem.
- l** In 26. Isaie. **k** In 4. Osee. **l** Libro de fide, & operibus cap. 14. **m** 1. de vita contemplatina cap. 19. Fulgent. 2. de remiss. peccat. cap. 1. Primas. in 5. Ephesior. **n** CAPVT. 9. **o** Rom. 2. v. 9. **p** 1. Corinth. 6. vers. 9.
- Chrysost. **n** Nunquid satis est ad vitam aeternam in filium Dei credere? minime. Non enim omnis qui dicit mihi Domine Domine intrabit in regnum cælorum. Et peccatum in spiritum sanctum vel solum est satis, ut hominem in gehennam detrudat. Et quid de patre loquor? Nam si in Patrem, & filium, & spiritum sanctum, rectè credideris, non autem rectè vixeris nulla tibi ad salutem utilitas, & &c.
- Hierony. **i** Non sufficit murum habere fidei, nisi ipsa est & vita, & fides bonis operibus confirmetur. **k** Per dulces sermones decipiunt infelices. Cum enim viderint aliquos delinquentes, aiunt: Nihil aliud queris Deus nisi fidei veritatem, quam si custodieritis, non curat quid agatis.
- August. Iam illud videamus quod excutiendum est à cordibus religiosis, ne mala securitate salutem suam perdant si ad eam obtinendam sufficere solum fidem putauerint.
- Gregor. homil. 33. in Euangelia. Prosper. **m** eum qui potest uti libera voluntatis arbitrio, nec opera sine fide, nec fides sola, sine operibus iustificat.
- n** Denique, ratione probatur. Si fides sola saluaret, æque bene posset, sine, quam cum bonis operibus saluare. At sine bonis operibus non saluat. Quia, **o** Tribulatio & angustia in omnem animam oporantis malum, & **p** iniqui regnum Dei non possidebunt. Ergo opera non solum sunt necessaria, ratione presentia, sed etiam efficientia ad salutem.

*An lex impleri valeat, ita ut opera iustorum
sint verè meritoria.*

CAP. X. & XI.

NEGANT^a hæretici: ^b *Æque nobis* ^b *Libro de li-*
(inquit Lutherus) *impossibilia sunt om-* *bertate Chri-*
nia præcepta, atque illud unum: non concu- *stiana.*
pisces. Nullum (inquit ^c Caluin.) ^d *3. instit. 14.*
sanctis exire potest opus, quod non merea- *§. 9.*
tur iustam opprobrij mercedem: Melancth. ^d *Conse-* ^d *In locis anni*
quitur itaque omnia hominum quantumvis laudabilia 1521. tit. de
opera, plane vitiosa esse, & morte digna peccata. Affirmât peccato.
verò Catholicici: si adsit auxilium gratiæ Dei quo- ^e *CAP. II.*
rum sententia Probatur. ^f *v. 6. Item*

Primò, Deuter. 30. ^g *Circumcidet (Dominus) Ezech. 36. v.*
cor tuum, & cor seminis tui, ut diligas Dominum Deum 27. *spiritum*
tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua. *meum ponam*

Secundò, Math. 11. ^h *Iugum meum suave est &* *in medio vestri:*
onus meum leue, ⁱ *Mandata eius grauiora non sunt.* *& faciam ut*

Respondent id verum: quia renatis, non imputa- *in præceptis*
tur præuaricatio. Contra, vel non imputatio, tollit *meis ambule-*
obligationem legis: vel tantum tollit reatum ex *tis: & iudicia*
præuaricatione contractum, si prius. Ergo tollit le- *mea custodia-*
gem, & iugum: non autem facit illud suauis: ne- *tis.*
que enim lex aliqua potest esse, & non obligare. si ^k *v. ult.*
posterius: reuera iugum insupportabile erit, quia ^l *1. Ioan. 5. v.*
reuera eius oneri succumbet homo: quantumvis *3. οὐ τοιαῦτα αὐτοῖς*
illi non imputetur peccatum: sicut reuera iugum *βαρεῖα ἐὺκ αἰ-*
aratri insupportabile est boui, si bos ei succumbat: *σίν.*
quantumvis aratoris industria ilico erigatur bos: ^m *Rom. 13. v.*
vel ei casus non imputetur. ⁿ

Tertiò, *qui diligit proximum, legem impleuit.* At cer- ^o *Ioan. 13. v.*
te possumus diligere Deum, & proximum. Alio- ^p *35.*
quin nusquam possemus dici ^q *discipuli Christi, &* ^r *Ioan. 15. v.*
amici eius. ^s *12. cum 14.*

DE IVSTIFICATIONE

m. v. 9.

n. v. 32. item.

v. 10.

o. Act. 13. v.

22. *Ἰωάν. 8.*

ὁ δὲ τὸν τῆ παλαιῆς

ἀνδρᾶ καὶ τὸν

καταλύσαντα μου, ὅς

πῶς οὐκ αὐτὸν

τὸ θελημα μου. Iosias 4.

Reg. 23. v. 25.

P. v. 6.

a. can. ult.

Quarto, multi de facto legem Dei impleuerunt.

Genes. 6. m. Noe vir iustus fuit, atque perfectus. Da-

uid Psal. 118. n. Viam mandatorum tuorum cucurri,

cum dilatasti cor meum Inveni David filium Iesse, virum

secundum cor meum : qui omnes voluntates meas faciat.

Apostoli. Ioan. 17 Tuierant, & mihi eos dedisti, &

sermonem tuum seruauerunt.

Probaturs ex PP.

CAP. XII.

ONCIL. Arausic. 2. a. Secundum fidem Catholicam credimus quod acced-
pta, per Baptismum gratia, omnes ba-
ptizati, Christo auxiliante, & coope-
rante, qua ad salutem pertinent, possint,
& debeant, si fideliter laborare volue-
rint, adimplere.

b. orat. in illud:

Attendes tibi.

c. in Psal. 118.

a. lib. 3. in Pe-
lagianos.

e. in 5. Math.

f. lib. de natu-
ra, & gratia

cap. 43.

g. ibidem cap.

6.

h. sess. 6. can.

18. de Iustifica-

tione.

i. respons. 16.

Origen. homil. 9. in Iosue. b. Basil. impium est dicere, impossibilia esse spiritus precepta. Cyrill. 3. in Iulianum. Hilar. c. Latum mandatum Dei est, & in omnia spei nostre genera diffunditur, ut non difficile sit, si voluntas adsit, precepto Domini obtemperare. Hierony.

d. Deus possibilia mandauit, hoc nulli dubium est. e. Scien- dum est Christum non impossibilia precipere, sed perfecta, quae fecit David. August. f. Non igitur Deus impossi- bilia iubet : sed iubendo admonet, & facere quod possis, & petere quod non possis.

Item : g. dubitare non possum : nec Deum aliquid im- possibile homini precepisse, nec Deo ad opitulandum, & adiuuandum, quo fiat quod iubet, impossibile aliquid esse.

Concil. Trident. h. Si quis dixerit Dei precepta ho- mini etiam iustificato, & sub gratia constituto, esse ad ob- seruandum impossibilia. Anathema sit.

Obiicitur, Aug. lib. i. de perfectione iustitiae di- xisse, non esse questionem : an possit homo vitare om-

nia peccata: sed quando, & per quem. potest enim vitare: sed in alia vita, non in ista: & per gratiam, nō per naturam: quod est idem ac si dixisset: legem esse possibilem, sed in celo, non in terris: post mortem, non in vita.

Respondeo, falsam esse hanc interpretationem. aliud est enim apud August. *legem esse possibilem: aliud, possibile vitari omnia peccata, etiam venialia, prius affirmavit semper Aug. posterius semper negavit.*

Rationibus probatur.

CAP. XIII.

PRIMA, potest homo facere plusquam præcipiat Deus vt probatum est ^a tom. 2. Igitur multo magis poterim implere præceptum.

^a lib. I. de Monachis.

Secunda, si præcepta sunt impossibilia, neminem obligant, quia transgressio legis non erit peccatum. Ergo præcepta non erunt præcepta.

Tertia, alioquin Deus omni Tyranno crudelior esset: quippe qui ab inimicis exigeret tributum, quod soluere nequirent.

Quarta, Christus passus est, vt iustificatio legis impleretur in nobis. At si lex impleri nequeat: Christus non obtinuit quod voluit.

^b Rom. 8. v.

^{4.}

^c vt Rom. 5.

v. 5. & cap. 8.

v. 9. ac 1. Cor.

3. v. 16.

^d Gal. 5. v.

22.

^e 1. Ioan. v.

13.

^f 1. Ioan. 3.

v. 9.

Quinta, omnes verè iustificati spiritum sanctum habent, vt scripturæ testantur ^c passim. At spiritus sanctus fructus parit suos. ^d Charitatem, pacem, patientiam, benignitatem, &c. Sed aduersus huiusmodi non est lex: id est non accusantur à lege. Ergo, &c.

Sexta, omnes iustificati, ex Deo ^e nati sunt. At qui nat⁹ est ex Deo, ^f nō peccat: nec potest peccare quia ex Deo natus est: qui autem non peccat, non præuaticatur legem: sed implet, qui enim legem non implet: hoc ipso præuaticatur.

DE IYSTIFICATIONE

Soluuntur obiectiones.

CAP. XIII.

PRIMA, Actor. 15. Quid tentatis imponere iugum super cervices discipulorum, quod nec nos nec patres nostri portare potuimus, sed per gratiam Domini nostri Iesu Christi credimus saluari. At hæc verba dicta fidelibus intelliguntur de omni lege. 1. quia solæ cæremoniales leges non superant vires naturæ. 2. quia aduersatiua, sed, opponit legi simpliciter, gratiam, & proinde omni legi. 3. quia si cæremonialis, est iugum importabile: multo magis moralis. Ergo lex moralis est insupportabilis.

Negatur Minor. 1. quia causa Concilij Hierosolymitani fuit quæstio ex cæremonialibus orta. 1. vel decretum illud: & *Visum est Spiritui sancto, & nobis: nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, &c.* intelligitur de necessariis cæremonialibus solum: vel de moralibus etiam. si prius: est quod intendimus: si posterius. Ergo: non obligatur fideles abstinere ab Idolatria, homicidio, perurio, &c. Quia hæc non cõtinentur sub huiusmodi decreto.

Ad 1. probationem, veram quidem esse: sed nihilominus leges cæremoniales moralibus adiunctas difficulter admodum obseruari: ac propterea dici, quoad se, iugum insupportabile.

Ad 2. negatur. Nam hac in parte, gratia opponitur solum legi cæremoniarum, tanquam ad iustificationem inutili.

Ad tertiam respondeo 1. moralem sine cæremoniali longè leuiorem esse, quam cæremonialem cum morali, 2. negatur simpliciter, quia cæremonialia præcepta quamplurima erant: moralia verò pauca: & à natura indita.

Secunda obiectio, *h* *Qui ex operibus legis sunt, sub maledictio*

§ v. 28.

h Gal 3, v. 10.
ὅσοι ὄντες ἐξ ἔργων
νόμου ἐσίν, ὑπὸ
κατάρα ἐσίν.
γινώσκοντες ὅτι,
ὅτι κατὰ τὸ νόμον
καὶ οὐκ ἐκ πίστεως
ἐν πᾶσι τοῖς
γράμμασι τοῦ νόμου,
τὸν νόμον, τὸ
κατὰ αὐτὸν.

maledicto sunt legis. Scriptum est enim, maledictus omnis, qui non permanjerit in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis. Quæ ratio Pauli nihil concludit, nisi hoc argumentum formetur: Maledictus omnis qui totam legem non seruat. At nemo potest totam legem seruare. Igitur maledictus omnis qui legi subiectus est.

Respondeo, argumenti hanc debere Assumptionem esse. *At nemo potest suis viribus sine gratia totam legem seruare. Conclusionem vero. Ergo maledictus, qui ex opëribus legis est: id est, qui suis viribus, sine fide, et gratia, totam legem seruare, et inde iustificari querit.*

Tertia, ¹ *velle adiacet mihi, perficere autë non inuenio.* ¹ Rom. 7. v. 18.

Respondeo, loqui Paulum de actu concupiscen- ^k *Jacob. 3. v. 2.*
tiz: quem sæpe sentimus, etiam non consentientes: *καὶ αὐτὸς ἡμῶν ἀπαρτε; Item 1.*
quemque vellemus illum non sentire: quamuis id *Ioan. 13. v. 8.*
factu admodum difficile sit.

Quarta, ^k *In multis offendimus omnes. Quoniam peccatum non habemus, nos ipsos seducimus.* *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, nos ipsos seducimus.*

Respondeo 1. venialia peccata, de quibus agitur non esse contra, sed præter legem. [2. etsi dicantur ¹ *contra legem: tamen non continuè peccare venialiter iustos, atque tunc posse legem implere. Nam siue veniale sit, supra legem: siue contra, nusquam iustus, dum venialiter peccat, legem dicitur implere. Ergo impletio legis debetur referri ad tempus: quo non peccat, sed rectè operatur iustus. Nec interest dixisse Iacobum: ^m Quicumque totam legem seruauerit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. Nam neque agimus de iusto quatenus peccat: ¹ [Si enim venialiter peccata sunt, quomodo non contra legem aliquam: cum peccatum sit, prauaricatio legis.]*

sed quatenus bene operatur. Neque Iacobus agit de quacumque offensa sed mortali: subiungit enim præcepta moralia: non quatenus respiciunt simpliciter veniales: sed mortale peccatum: nimirum, *non adulterabis, non occides, &c.*] ^m *cap. 2. 10.*

Quinta, Christus est Mediator semper. Ergo eius intercessione semper egemus. Igitur semper peccamus.

Ad 1. conseq. veram esse: tum ne in peccata ruamus: tum quia beneficia Christi mundamur, & re-

DE IUSTIFICATIONE

conciliamur: tum ob multas huius vite necessitates. Non autem, ne prævaticatio legis nobis imputetur, quòd continuè peccemur. Ad 2. negatur.

Sexta, *Omnia mandata* (inquit ⁿ August.) *facta deputantur: quando quidquid non fit, ignoscitur.*

^a i. *Retract.*
19.

Respondeo, loqui de summa perfectione implendi præcepta, de qua dominus: ^o *Iota unum, aut unus apex non prateribis à lege donec omnia fiant.* Nec enim, in hac vita, hæc summa perfectio regulariter habebitur: nisi in quantum Deus, pro facto, habeat quod minimum omittitur.

^o *Math. 5. v.*
18. *ἵνα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, οὐ μὴ παρέλθῃ ἕν τῶν λόγων τοῦ ἀνταρτίου.*

Iustorum opera non esse peccata, sed vere iusta.

CAP. XV.

^a *Iob. 1. v. 22.*

^b *cap. 2. v. 3.*

ROBATVR ptimò, ^a *In omnibus hiis non peccavit Iob labiis suis, nec stultum aliquid contra Deum loquutus est.* ^b *Nunquid considerasti servum meum Iob, quod non sit illi similis in terra, vir simplex & rectus, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam?*

Secundò, ^c *Iudica me Domine* (inquit David) ^c *Psal. 7. v. 9.* *secundum iustitiam meam, & secundum innocentiam meam super me.* ^d *Probasti cor meum, & visitasti nocte* ^d *Psal. 16. v. 3.* *& non est inuenta in me iniquitas.* ^e *Custodisti vias Domini nec impiè gessi à Deo meo.* ^f *Ab omni via mala prohibuisti pedes meos.* &c.

^f *Psal. 118. v.* Tertiò, *Math. 6. 3.* *Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit, id est, si recta intentio sit: opus bonum erit. Ergo non erit mortale, ex natura sua. Alioquin maximam tenebrarum partem haberet.*

Quartò, 1. *Corinth. 3.* comparantur iustorù opera auro, argento, ac lapidibus pretiosis, permanentia in diuini ardore iudicij.

Quintò, ^h hortantur homines ad non peccandum. Ad quid hæc, si omnia opera, necessario mortalia sint peccata?

Sextò, opera iustorum ⁱ Deo placent. At Deo peccata nequeunt placere.

Septimò, Math. 5. ^k Sic luceat lux vestra coram omnibus: ut videant opera vestra bona. Titum. 3. ⁱ Current operibus bonis præse, qui credunt Deo.

Probat^r ex PP.

CAP. XVI.

AMBROSIVS: ^a Etenim quia non potest sine peccato esse humana fragilitas, cauendum est, ne plura peccata sint, quam opera virtutum.

Hierony. ^b Hæc & nos dicimus posse hominem non peccare, si velit pro tempore, pro loco, pro imbecillitate corporea: quandiu intentus est animus: quandiu chorda, nullo vitio laxatur in citharâ.

August. ^c Neque enim si nondum esse potest tanta dilectio Dei, quanta illi cognitioni plena perfectæque debetur, iam culpa deputandum est. Aliud est enim totam nondum assequi charitatem, aliud nullam sequi cupiditatem, &c.

Gregor. ^d Bonarum mentium est, ibi etiam aliquomodo culpam agnoscere, ubi culpa non est.

Bernard. ^e Bonus obedientia gradus est, si, iuxta Magistri nostri sententiam, propter metum gehennæ, seu propter professionem sanctam, quam professus est quispiam, obediens. Melior tamen cum ex Dei amore obeditur. Illa quippe obedientia, necessitatis est: ista charitatis.

^c lib. de spiritu, & litera cap. ult. ^d epist. ad Aug. ^e pens. 10. ^f libro de precepto, & dispensatione.

H h ij

^h Psal. 4. v. 5. Irascimini, & nolite peccare.

Isaia 1. v. 17.

Quiescite agere peruerse.

ⁱ Malach. 3.

v. 4. Et placebit Deo Sacrificium Iuda, & Hierusalem, sicut dies saculi. Act. 1. q. v.

35. Qui time-

eum, & opera-

tur Iustitiam

acceptus est illi.

^k v. 16. οὐτοι

λαμψάντω ὅτι

ἡμεῖς ἐμφοροῦμεν

τὸν ἀνθρώπον,

ὅπως ἰδῶσιν

ἡμεῖς τὰ καλὰ

ἔργα.

^l v. 8. ἵνα φερῶ-

νῆσαι καλῶν

ἔργων ποίηται-

ται. Et Ephe-

sior. 2. v. 10. di-

cimur creati in

Christo Iesu in

operibus bonis.

^a Apologia

David cap. 6.

^b 3. aduersus

Pelagianos.

DE IVSTIFICATIONE

Idem rationibus probatur.

CAP. XVII.

PRIMA, si iustorum opera omnia leuissima essent, id vel ex innata procederet concupiscentia: vel defectu dilectionis Dei: vel peccatorum admixtione venialium. Non primum, quia concupiscentia non est peccatum. neque secundum, quia gradus remissior charitatis, quamuis sit defectus ratione maioris gradus: tamen culpa non est. neque tertium, quia in omni opere suo iusti venialiter non peccant: nec venialia commissa, charitatis officium expellunt. Ergo nihil causæ potest esse cur omnia iustorum opera sint mortalia peccata.

Secunda, actus fidei, quo iustificamur, & orationis quo dicimus: *Dimitte nobis peccata nostra*, sunt aliqua opera. Ergo sequeretur, per idem opus nos iustificari, & peccare: orare dimitti nobis, & simul orando peccare.

Tertia, sequetur Apostolum mentitum cum dixit: *Nihil mihi conscius sum.*

Quarta, Deus operatur in nobis omnia opera bona. Ergo erit malorum operum author.

Quinta, Christus nos redemit ab iniquitate, vt mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Ergo nos redemisset, vt mortalia committeremus peccata.

Sexta, *Omnia opera bona sunt facienda. Sed aliqua peccata mortalia sunt opera bona. Igitur aliqua peccata mortalia facienda.* Siue: *Nullum peccatum mortale est faciendum. At omnia opera bona, sunt mortalia peccata. Igitur nullum opus bonum faciendum.*

Septima, sequetur aliquid simul esse bonum, & non bonum secundum se: & proinde vna & ca-

dem ratione: simul præmio & pœna dignum quæ manifestam contradictionem inuoluunt.

Respondent 1. opera, esse bona in quantum à Deo: mala in quantum à nobis. 2. bona ex obiecto, mala ex circumstantia.

Ad primum, Deum non operari in nobis, nisi per nos, id est faciendo quod facimus: quare sicut si Faber optimus mala serra vtatur, & incisiones fiant deformes, non poterit dici faber bonas, sed malas facere incisiones: sic & Deus non posset dici nisi malè operari: & opus semper, quocumque respectu, malum erit.

Ad 2. malum ex circumstantiâ, esse simpliciter malum in genere moris. Nam bonum confurgit ex integrâ causa: malum ex quocumque defectu.

Opera bona non solum esse iusta, sed etiam iustificare ex scripturis probatur.

CAP. XVIII. & XIX.

RIMÒ Iacobi 2. ^b Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est offerens filium suum super altare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus eius, & ex operibus fides eius consummata est? & impleta est scriptura dicens, credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam, & amicus Dei appellatus est. Videtur, quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum? similiter, & Raab meretrix, nonne ex operibus iustificata est suscipiens nuncios, & alia via eijciens?

Respondet ^c Caluinus, Primò, Scopum Iacobi esse, ostendere quænam sit vera fides: id manifestate autem producendo fidem vmbatilem, & inanem, quæ sine operibus nequeat iustificare: vt intelligamus, veram fidem, se sola iustificare.

H h iij

CAP. 18.

^b vers. 21.

ἀβραάμ ὁ πατήρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνεύχοντος ἰσάακ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὅτι τὸ δυναστεύειον,

υ. 22. βλέπεις ὅτι ἡ πίστις συνήργη τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη. υ. 23.

καὶ ἐπληρώθη ἡ γενεὰ ἡ λείγουσα, ὅπως εὖ δὲ ἀβραάμ τὸ θεῶν, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος θεῷ ἐκλήθη. υ.

24. ὁρᾶτε τοῖνυν ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος, καὶ ἐκ πίστεως μόνον. υ.

25. ὁμοίως δὲ καὶ ῥαὰβ ἡ πόρνη ἐκ ἐκ ἔργων ἐδικαιώθη, ὡς αὐτὴ ἔειπεν, καὶ ἐτέρα ὁδοὶ ἐκβαλλομένη.

3. instit. 17. §. 11. & 12.

DE IUSTIFICATIONE

Secundò, nomine *iustificationis* non intelligi veram *iustificationem* : sed *iustificationis declarationem*. Alioquin Iacobus contrariaretur ^d Paulo.

^d Rom. 4.

Ad 1. negatur. vide supra lib. 1. de iustificatione cap. 15.

Ad 2. negatur 1. quia Iacobus asserit Abrahamdem, operibus eius cooperatam ad iustificationem, & hominem iustificari ex operibus non ex fide tantum. At fides non cooperatur operibus ad iustitiæ declarationem : sed, vel disponendo ad iustitiam, & inchoando formalem iustificationem, iuxta Catholicos : vel apprehendendo iustitiam Christi iuxta hæreticos 2. quia dicitur Raab ex operibus iustificata : ergo, si idem est, ac declarata iustificata : simul fuit declarata iustificata : & simul remansit peccatrix meretrix : quia nondum, iustificata. Iustificatio igitur debet in Iacobo accipi pro vera iustificatione. Ad rationem secundæ responsionis dico Iacobum agere de secunda iustificatione, siue incremento iustitiæ : cuius rei gratia, duo producit exempla : vnum Abraham, cum voluit immolare filium : tunc que ait Iacobus impletam scripturam dicentem : *Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam*. Non quod tunc primum ea sit impleta scriptura, sed quia tunc etiã impleta fuit. Alterum Raab : *quæ si per primam gratiam iustificata non fuit, sine operibus : quanto magis non iustificabitur aliquis sine operibus, per gratiam secundam?* Paulus verò loquitur de gratia prima : producitque exemplū Abraham, cum credidit Deo &c. non quod antea iustificatus non fuerit : sed quia : si Abraham non est factus iustior ex operibus sine fide : multo minus poterit impius ex operibus sine fide iustificari.

^e CAP. 19.

^f [v. 22. in Græco 23. *μη ἐμπίστευσε τῷ θεῷ ἀλλὰ ἐκ τῶν ἔργων*]. Ne prohibeas reddere votum, oportune : & sicari. ne expectes usque ad mortem iustificari.]

^g v. 19.

Secundò probatur nostra sententia, Ecclesiastici 18. ^f *Nō impediari orare semper nec vereri usque, ad mortem iustificari.*

Tertio, Rom. 6. ^g *Sicut exhibuisti membra vestra servire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem : sic*

exhibete membra vestra seruire iustitie in sanctificationem, id est, ad agendam iustitiam. Alloquitur enim Paulus iam iustificatos.

Quartò ^h Emundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus: perficientes sanctificationem in timore Domini.

Quintò ⁱ Multiplicabit semen & augebit incrementa frugum iustitie vestre.

Sextò, potest iustus implere legem, & bene operari. Quare ergo non fiet, opere bono, iustior?

Soluantur obiectiones ex scripturis.

CAP. XX.

PRIMA Psal 31. Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Atloquitur Dauid de toto iustorum tempore. Ergo remissione semper egent. Negatur Minor, nam solum loquitur de iustificatione prima.

Secunda, Psal. 142. ^a Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.

Respondeo id verum, tum ratione virium naturæ. ^b tum ratione venialium peccatorum. tum ^d ratione perfectionis diuinæ: cuius comparatione quidquid mundum est, immundum videtur.

Tertia, ^c Non est iustus, qui faciat bonum, & non peccet.

Respondeo: non esse sensum: hominem peccare semper: sed, nullum esse qui aliquando non peccet.

Quarta, ⁱ Facti sumus ut immundi omnes nos: & quasi pannus menstruata vniuersa iustitie nostra.

Respondeo loqui Isaiam in persona sceleratorum, non propter quæcumque opera: sed quæ purabantur iusta, & non erant. Paulo namque dixerat ante: Ecce in iratus es: & peccauimus. Et paulo

2. Cor. 7.
v. 1. καθαρίσω-
μεν ἑαυτοὺς ὑπὸ
πάντος μωλοῦ
σὰρκα, καὶ
πνεύματος, ὅτι
τελοῦντες ἄγια-
σύμεθα ἐν φόβῳ
θεοῦ.

ⁱ 2. Cor. 9. v.
10. Item Apo-
cal. 22. v. 11.

^a v. 2.

^b Aug. in hunc locum.

^c Aug. lib. de perfect. iustitia & Hieronym. epist. ad Ctesiphon.

^d Hilar. Hieronym. & alij in hunc locum.

^e Ecclesiasta 7. v. 21.

^f Isaiæ 64. v. 6.

H h iij

DE IUSTIFICATIONE

post, non est qui inuocet nomen tuum: non est qui con-
surgat & teneat te.

Quinta, quotidie Oramus: Dimitte nobis pec-
cata Ergo sunt semper peccata dimittenda.

Respondeo id de venialibus intelligi.

Soluntur obiectiones ex PP.

CAP. XXI.

^a *serm. 4. de
mortalitate.*

PRIMA, Cyprian. ^a *Obsessa mens hominis,
& undique Zabuli infestatione vallata, vix
occurrit singulis, vix resistit, si anaritia pro-
strata est, exsurgit libido &c.*

Respondeo: loqui solum de periculis huius vi-
tæ: cum quibus tamen optimè stare potest ope-
rum iustitia.

^b *Dialog. 2. in
Pelagianos.*

Secunda, Hierony. ^b *Tunc ergo iusti sumus,
quando nos peccatores fatemur, & iustitia nostra non ex
proprio merito: sed ex Dei consistit misericordia.*

Respondeo, solum, velle nihil nos boni, nisi a Deo
habere neque ullum adeo perfectum esse, qui in venialia
non labatur.

^c *epist. 29.*

Tertia, Aug. ^c *Plenisima Charitas, qua iam non
possit augeri, quamdiu hinc homo vivit, est in nemine:
quandiu autem augeri potest, profecto illud quod minus
est, quam debet, ex vitio est: ex quo vitio, non est qui
faciat bonum & non peccet. Item ^d Peccatum est,
cum, vel non est Charitas, qua esse debes: vel minor
est, quam debet.*

^d *lib. de per-
fectione iusti-
tiæ respons. 15.*

Respondeo: accipere vitium, & peccatum largo
modo: scilicet pro defectu: alioquin ipsemet Au-
gust. lib. ^e de spiritu, & litera dicit non esse de-
putandum ad culpam, quod charitas in hac vita
non tanta sit, quanta in patriâ.

^e *cap. ultimo.*

^f *9. Confess.
13.*

Quarta, ^f *Væ etiam (inquit idem) laudabili vitæ
hominum si remota misericordia discant eas.*

Respondeo hæc dici ratione venialium peccatorum.

Quinta, & Ex quo factum est (inquit) virtutem quæ nunc est in homine iusto, perfectam hactenus nominari, ut ad eius perfectionem pertineat etiam ipsius imperfectionis & in veritate cognitio, & in humilitate confessio.

b 3. contra
duas epistolas
Pelagianor.
cap. 7.

Respondeo: solum velle Augustinum: iustitiam in hac vita imperfectam esse, beatorum respectu: eam tamen verè iustitiam esse patet ex eodem August. ibidem: ⁿ Iustitia secundum, quam iustus ex fide vidit, quoniam per Spiritum gratia homini ex Deo est, vera iustitia est. Quæ licet non immerito in aliquibus iustis pro huius vite capacitatem perfecta dicitur, parva tamen est, ad illam magnam, quam capit equalitas Angelorum.

h in fine capit.
tis.

Sexta, Gregor. ¹ Sanctus vir (inquit) quia omne virtutis nostra meritum, esse vitium conficit, si ab interno arbitro districte iudicetur recte subiungit: si volueris contendere cum eo, &c.

1 9. Moral. 1.

Respondeo, districte iudicari hoc in loco, esse, iudicari secundum opera natura. Nam ibidem ait, eum iudicari districte, qui se Deo comparat, & cum eo contendere cupit: id est: iuxta eundem Gregor. qui non agnoscit se à Deo habere, quod habet.

Septima, Repente (inquit ^k idem) Deus interrogat, cum nos ad distractionem sui examinis inopinato vocat: sed interrogationi illius, homo respondere non sufficit: quia si remota tunc pietate, discutitur, in illo examine etiam iustorum vita succumbit.

k 9. Moral.
II.

Respondeo, succumbere, propter venialia: ¹ ut si cui opus arserit detrimentum patiatur: ipse autem saluus erit, quasi per ignem.

1 1. Cor. 3.

Octava, ^m Omnis humana iustitia, iniustitia esse coniunctur, si districte iudicetur.

m 9. Moral.
14.

Responsio ut ad 1.

Nona, idem in illud: Verebar omnia opera mea: Ac si (inquit) humili confessione diceretur: quæ aperte egerim, video: sed quæ in his latenter pertulerim, ignoro.

n eod. libro
cap. 26.

Respondeo, solum velle, bonis operibus culpas in-

DE IVSTIFICATIONE

• *ibid. cap.*
28.

terdum miseri latentes: nisi diligenter vigilemus.

Decima, ° Quousque pena corruptionis adstringimur, quamlibet rectis operibus insudemus, veram mundiciem nequaquam apprehendimus, sed imitamur.

P 5. *Moral.*
26.

Responsio-ut ad 2. capituli superioris: sic enim idem Gregorius loquitur: P Humana iustitia divina iustitia comparata, iniustitia est, quia & lucerna in tenebris fulgere cernitur, sed in Solis radio posita, tenebratur.

¶ *lib. ult. &*
cap. ult. Moral.

Vndecima, ¶ Si de his divinitus districtè discutimur: quis inter ista remanet salutis locus: quando, & mala nostra, pura mala sunt: & bona, quae nos habere credimus, pura bona esse nequaquam possunt.

¶ *Paulo post.*

Responsio ut ad nonam: ita enim sese Gregorius ^r explicat. Fatendum est igitur quod rectam intentionem nostram, quae soli Deo placere appetit nonnumquam intentio minus recta, quae de bonis Dei placere hominibus querit, insidiando comitatur. Circa venialia autem non remanet salutis locus, si districtè iudicemur: quia quàm tunculumque sint, impediunt semper ab ingressu cœli.

Duodecima, Bernard. *Nostrâ si qua humilis iustitia, rata forsan: sed non pura.*

Respondeo, non pura dici: tum quia vitiosi sumus in primo parente: tum quia nullus est qui venialibus careat.

LIBER QUINTVS

DE IVSTIFICATIONE.

Qui est

De meritis operum.

Opiniones varie hac de re.

CAP. PRIMVM.

PRIMA, ^a contendit opera bona, meritoria non esse.

^b Secunda, placere quidem Deo & esse non quidem vitæ æternæ: sed tantum premiorum temporalium, ac spiritualium meritoria: non ex se: sed solum ratione fidei nostræ, & indulgentiæ Dei.

Tertia, ^c non esse utendum vocibus meriti, & mercedis: quique primus his usus est, malè consuluisse fidei sinceritati: sed dicendum: operibus bonis dari à Deo remunerationem aliquam, & compensationem liberalem.

Quarta, ^d his vocibus neque usus PP. neque scripturam: si tamen alicubi inueniantur, catacrisim esse.

^a ea fuit Lutheranorum in principio.

^b Cōfess. Augst. & Apolog. ar. 20.

^c Caluini 3. Instit. 15. §. 2. & seqq.

^d Bucerì in Actis Colloquij Ratisbonensis.

DE IUSTIFICATIONE

^e v. 15.

^t v. 16. τῆς

ἐκκλησίας, καὶ

κοινωνίας, καὶ

ἐκκλησιολογίας.

τοιαύταις γὰρ

θυσίαις, ἀρε-

ταῖς οὖν τοῦ

θεοῦ.

Ἐπεὶ δὲ τὸ κα-

τενὸν ὑμῶν

τῆς βασιλείας

τοῦ θεοῦ.

^h v. 4. φερε-

ται ὑμῖν κατ'

ἐμὸν ἐν λέγουσιν,

ὅτι ἀξιοὶ εἰσιν.

ⁱ v. 1.

^k cap. 15. v. 7.

ⁱ v. 18.

^m similia ha-

bentur Sap. 5.

v. 16. Isaia 40.

v. 16. Math. 5.

v. 12. & alibi

non raro.

^a Math. 5. v.

12. χαίrete, καὶ

ἀγαλλιᾶσθε ὅτι

ὁ μισθὸς ὑμῶν

πολὺς ἐστὶν τοῖς

ἐχθροῖς. Gau-

dete, & exul-

tate: quoniam

merces vestra,

multa est in ca-

elo. cap. 20. v. 8.

καὶ λέγουσιν τοῖς

ἐργαῖς, καὶ δό-

δος αὐτοῖς τὸν

*Probatur ex scripturis opera iustorum recte
vocari merita.*

CAP. II.

P R I M Ò Ecclesiastici. 16. ^e Omnis
misericordia faciet locum unicuique, se-
cundum meritum operum suorum.

Secundò, Hebræor. 13. ^t Benefi-
centia, & communionis nolite obliuisci,
talibus enim hostiis promeretur, & vari-

etur Deus, id est placatur.

Tertiò, 2. Thesal. 1. ^s ut digni habeamur regno
Dei. Quod enim, mereri, & meritum, dicimus, Græci
dicunt, ἀξιοῦσθαι, & ἀξίαν.

Quartò, Apoc. 3. ^h Ambulabunt merum in albis,
quia digni sunt.

Quintò, Genes. 15. ⁱ Ego protector tuus sum, &
merces tua magna nimis. Mercedi autem, meritum re-
spondet.

Sextò, 2. Paralip. ^k Vos ergo confortamini, erit enim
merces operi vestro.

Septimò, Prouerb. 11. ^l Seminanti iustitiam, mer-
ces fidelis, ^m &c. At probabile non est, tot in locis,
catacrisim esse.

*Opera iustorum meritoria esse vita aeterna
ex scripturis probatur.*

CAP. III.

P R I M Ò, ^a ex locis quibus vita æter-
na vocatur merces.

Respondent, ^b primò, mercedem,
dici: non quod debeatur operibus,
sed promissioni Dei.

Contra. 1. aperte scriptura dici hanc

mercedem dari operibus: & non promissioni soli.
2. quod iuxta promissionem datur, nusquam dicitur *merces*, nisi interueniat conditio operis.

^c Respondent secundo, *mercedem* dici figuratè: Nam vita æterna vocatur hæreditas in scriptura: hæreditas autem non est proprie merces.

Contra. 1. æquè, & fortassè frequentius, vocatur *merces*: quam *hæreditas*. vnde ergo habent mercedis potius, quam hæreditatis vocem figuratè vsurpandam? 2. vtrumque propriè dici: *mercedem* equidem respectu operum; *hæreditatem* vero: quia non nisi filiis datur. Voluit enim Deus, hoc duplici titulo, vitam beatam ab adultis acquiri.

Secundò, probatur nostra sententia, ^d ex locis, quibus præmium cæleste redditur, secundum mensuram operum.

Respondent, phrasim esse, qua significatur vita æterna danda fidei, cuius signa, & fructus sunt opera bona. Quia ^e Petrus fidei mercedem, dixit esse vitam æternam.

Contra. fides non iustificat (iuxta aduersarios) quasi meritum: sed solum relatiuè: apprehendendo promissionem salutis. ex qua quidem apprehensione sequatur *non imputatio*: siue *iustificatio* omnibus æqualis. Ergo si redditur fidei merces, & non operibus: debet reddi omnibus æqualis: quia equaliter omnes iustificantur: siue minorem, siue maiorem habeant fidem.

Ad probationem respondeo. 1. non dici à B. Petro beatitudinem, *mercedem*: sed *finem Fidei*: quæ duo differunt. Nam finis habet relationem ad omnia media, etsi meritoria non sint: merces verò, non nisi ad meritorium opus. 2. loqui Petrum de fide per Charitatem operante: cuius reuera non negamus mercedem esse, regnum Dei.

corruptionem querunt, vitam æternam: in autem qui sunt ex contentione ira, & indignatio. Item. 1. Cor. 3. v. 8. Galat. 6. vers. 8. Apocal. ult. v. 12.

^e 1. Petri 1. v. 8.

*μισθόν. voca
operarios: &
redde illis mer
cedem: id est
denarium: per
quod interpre
tes omnes vitā
intelligūt æter
nam.*

^b Melancth.
in Apologia
Confessionis
Augustana.

^c Calvin.

^d Psal. 61. v.

ult. Reddes
unicuique, se
cundum opera
sua. Math. 16.

v. 27. Filius
hominis ventu
rus est in gloria
Patris sui: &
tunc reddet,
unicuique secū
dum opera sua:
Rom 2. v. 6.

Reddet (Deus)
unicuique secū
dum opera eius.
His quidem,
qui secundum
patientiam bo
ni operis glo
riam, & ho
norem, & in

DE IVSTIFICATIONE

¹ Math. 25. v. 34. *venite benedicti patris mei possidere paratum vobis regnum à constitutione mundi.* v. 35. *Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere, &c.* v. 21. *Quia super paucam fuisti fidelis supra multa te constituam.*

Intra in gaudium Domini tui. Apocal. 7. v. 14. *Et* 15. *vers.* 5. *h* v. 16. ¹ Math. 25. v. 41. *ἀποκρίθη αὐτῷ οἱ ἄγγελοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.* v. 42. *ἰμείνατε ὧς, καὶ ἐκ ἐδωμάτε μου παύσῃτε, &c.*

^k 2. Cor. 4. v. 17. *Quod in presenti momentaneum, & leue tribulationis nostrae: supra modum in sublimitate, eternum gloriae pondus operatur.* Item Philipp. 2. v. 12.

¹ 2. Thessal. 1. v. 5. 6. 7. *&* 2. Timoth. 4. v. 7. *Bonum certamen certavi: cursum consummaui: Fidem seruaui.* vers. 8. *In reliquo reposita est mihi corona iustitiae: quam reddet mihi in illa die iustus iudex.* Hebraeorum. 6. v. 10. *Non est iniustus Deus, ut obliuiscatur operis vestri.* Iacobi 1. v. 12. *Beatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam gloriae: quam repromisit Deus diligentibus se.* Prouerb. 19. v. 17. *Faeneratur Domino, qui misereretur pauperis.* 1. Corinth. 9. v. 24. *&* 25: ^m Math. 19. v. 17. *si vis ad vitam ingredi: serua*

tertio, probatur ex locis, quibus, ratio conferendi gloriam æternam, tribuitur operibus. Respondent, particulas *quia: enim, esse* notas ordinis, non causæ: ac significare Deum parasse regnum illi, qui prius se bonis exercuerint operibus. Nam Genes. 2. 15. *Deus promittit gratis Abraham, multiplicationem seminis eius, stellarum instar: & tamen cap. 12. ait Quia fecisti hanc rem, multiplicabo semen tuum, &c.*

Contra. Dominus eodem modo loquitur de bonorum præmiis: & impiorum suppliciis. At nullus negabit veram reddi suppliciorum causam, per particulam, *enim: cum* ait: ¹ *Ite maledicti in ignem æternum, esuriui enim, & non dedistis mihi manducare.* Nam stipendium peccati mors. Ergo pariter, ratio redditur per particulam *enim* in distributione præmiorum.

Ad rationem Genes. 22. Respondeo, particulam *enim: vere* causam significare: voluit namque Deus Abraham promereri bonis operibus donum illi antea promissum.

Quarto, ex ^k locis, quibus, opera bona dicuntur, salutem ipsam efficere.

Quinto, ex ¹ locis, quibus, præmium bonis operibus ex iustitia reddendum dicitur.

Sexto, ex ^m locis, quibus, vita æterna promittitur operibus bonis.

Quarto, ex ^k locis, quibus, opera bona dicuntur, salutem ipsam efficere.

Quinto, ex ¹ locis, quibus, præmium bonis operibus ex iustitia reddendum dicitur.

Sexto, ex ^m locis, quibus, vita æterna promittitur operibus bonis.

Quinto, ex ¹ locis, quibus, præmium bonis operibus ex iustitia reddendum dicitur.

Sexto, ex ^m locis, quibus, vita æterna promittitur operibus bonis.

Quinto, ex ¹ locis, quibus, præmium bonis operibus ex iustitia reddendum dicitur.

Sexto, ex ^m locis, quibus, vita æterna promittitur operibus bonis.

Quinto, ex ¹ locis, quibus, præmium bonis operibus ex iustitia reddendum dicitur.

Sexto, ex ^m locis, quibus, vita æterna promittitur operibus bonis.

Quinto, ex ¹ locis, quibus, præmium bonis operibus ex iustitia reddendum dicitur.

Sexto, ex ^m locis, quibus, vita æterna promittitur operibus bonis.

Quinto, ex ¹ locis, quibus, præmium bonis operibus ex iustitia reddendum dicitur.

mandata, & v. 29. Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, &c. propter nomen meum centuplum accipiet: & vitam æternam possidebit. 1. Timoth. 4. v. 8. Iacobi. 1. v. 12.

Septimò, ex ⁿ locis, quibus, fit mentio dignitatis, ad vitam æternam. ⁿ Luc. 10. v. 7. dignus est op-

Obijcies, illud Pauli: Non sunt cõdigna passionēs, &c. rarius mercede

Respondeo, loqui de substantia operum, non de sua. Sapien. 10. v. 5. & 2. Theff. 1. v. 5. Proportio tamen inest, propter charitatis dignitatem à qua ut digni habeamini in re-

Octauò, ex ^o locis, quibus, dicitur Deus, iudex iustus: & non acceptor personarum. At personarum acceptio, vitium est contrarium iustitiæ distributione. Cùm videlicet iudex dat sine meritis, præmium: aut maius præmium minoribus meritis: vel contra. Ergo Deus in retributione præmiorum merita hominum considerat.

gno Dei. Apocal. 2. v. 4. Luc. 20. v. 35.

^o Rom. 2. v. 11. Non est acceptio personarum apud Deum. 1. Petr. 1. v. 17. Actor. 10. v. 34.

Idem ex PP. probatur.

CAP. IIII.

IGNAT. ^a Sinite me ut bestiarum escam: per quam possim Deum promereri.

Iustin. ^b Homines, qui dignos se Dei voluntate, & consilio operibus præstiterint, cum eo victuros esse meritis suis sumpsimus: ac regnatos, sic ut ab omni interitu & perturbatione sint liberi. Iren. ^c Preciosam arbitremur coronam, qua per agonem nobis acquiritur.

Origen. ^d Primo excludantur heretici qui dicunt animarum naturas bonas, & malas: & audiant quia non pro natura, sed pro meriti reddit Deus. Secundo adificentur fideles, ne putent hoc solum sufficere quod credunt, sed sciant, iustum iudicium Dei unicuique reddere secundum opera sua.

^a epist. ad Rom.

^b Apolog. 2. ante medium.

^c 4. cap. 72.

^d in 2. ad Romanos.

DE IVSTIFICATIONE

^c libro de Spiritu sancto cap. 24. ^{Basil.} ^c Homo ex operibus iustitiæ saluatur. Chrysostomus homil. ^t 4: de Lazaro. Nazianzenus orat. in sanctum Baptisma. Nyssen. ^s Illi qui boni, benigni-
^t Si iustus est que fuerint summa & perpetua requies tribuitur in regno
 Deus (inquit) cælesti, inhumanis autem, & improbiis, supplicium ignis, id-
 & his, & illis que sempiternum. Tertullianus. ⁿ Ordo meritorum, dispo-
 reddet pro me- torum nomine, disponetur, merita autem cum corpori quo-
 ritu. Quod si que ascribantur: ordo quoque corporum disponatur pæces-
 & hu, & illis se est, ut possit esse meritum. Cyprianus. ⁱ Iustitiâ opus
 rependet pro est, ut promereri quis possit Deum: præceptis eius, & mo-
 meritis: hæc nitus obtemperandum est, ut accipiant merita nostra merce-
 verò nullus eo- dem. Hilarius. ^k Regnum Dei vite nostræ stipendium qua-
 rum recepit, ne- ramus. De nostro est beata illa eternitas promerenda: præ-
 que ille impro- standumque est aliquid ex proprio. Ambrosius. ⁱ Nonne
 bitatis pœnam: evidens est meritum, aut præmia: aut supplicia post
 neque hic vir- mortem manere? Hieronymus. ^m Iam nostri laboris est:
 tutis præmia: pro diuersitate virtutum, diuersa nobis præmia preparare.
 perspicuum est, Paulinus. epist. ad Victorium. Augustinus. ⁿ Sicut me-
 restare tempus rito peccati tanquam stipendium redditur mors, ita merito
 aliud, in quo iustitiæ tanquam stipendium vita eterna. Item: ^o Vita
 congruens præ- eterna est totum præmium, cuius promissione gaudemus.
 mium horum. Nec præmium potest præcedere merita, & prius homini
 uterque ferat. dari quam dignus est. Quid enim hoc est iniustus, & quid
 & orat. 1. de iustus Deo? non ergo debemus poscere præmium, ante-
 amandis pau- quam mereamur accipere.

peribus. Prosperus. ^p Iustificatus homo, id est, ex impio pius fa-
^h libro de Re- ctus, nullo precedente bono merito accipit donum, quo me-
 surrect. carnis. dio acquirit meritum.

ⁱ lib. de Sim- Cælestinus 1. ^q Tanta erga omnes homines est bo-
 nitas Dei: ut nostra velit esse merita, qua sunt ipsius do-
 nati: atque pro his, qua largitus est, eterna præmia sit dona-
 turus. Gregorius. ^r Quia in hac vita nobis est discretio
 operum, erit in illa proculdubio discretio dignitatum: ut

^k Canone 5. in
 Math. ^t 1. offic. 15. ^m 2. in Iovinianum non procul à fine
ⁿ epistol. 105. ^o lib. de moribus Ecclesiæ cap. 25.
^p respons. ad cap. 6. Gallorum.
^q epistola ad Gallos cap. 12. ^r 4. Moral. 42.

que hæc

quo hinc alius alium merito superat, illic alius alium retributione transcendat.

Bernard. ^s Merita habere cures: habita, data noueris, pernicioſa paupertas, penuria meritum.

Concil. Arauſic. ^t Debetur merces bonis operibus, ſi ſiant: ſed gratia, quæ non debetur, præcedit, ut ſiant.

Lateranenſe ^u 4. ^x Florent. [^y Trident. Si quis dixerit hominis iuſtificati bona opera, ita eſſe dona Dei, ut non ſint etiam bona ipſius iuſtificati merita: aut ipſum iuſtificatum, bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Ieſu Chriſti meritum: cuius uinum membrum eſt, ſunt, non verè mereri augmentum gratiæ uitam æternam, & ipſius uitæ æternæ, ſi tamen in gratia deceſſerit conſecutionem, atque etiam gloriæ augmentum: Anathema ſit.]

^s ſerm. 68. in Cantica.

^t can. 18.

^u cap. Firmiter de Sum.

Trinit.

^x Decreto de Purgatorio.

^y ſeſſ. 6. can.

32.

Soluuntur obiectiones ex ſcriptura.

CAP. V.

BIECTIO Prima: ^a Qui coronat te in miſericordia & miſerationibus. ^b Beati miſericordes: quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.

Reſpondeo, id verum: non quod beatitudo, non ſit vera meritum merces: ſed, tum quia merita ipſa ex Dei miſericordia dantur. tum quia etiam in iuſtis ad gloriæ collationem eſt neceſſaria miſericordia intuitu remiſſionis venialium peccatorum.

Secunda, Iſaïæ. 55. ^c Venite, emite abſque argento, & abſque ulla commutatione vinum, & lac.

Danielis 9. ^d Non iniuſtificationibus noſtris proſternimus preces noſtras: ſed in miſerationibus tuis magnis.

Reſpondeo: in primo teſtimonio agi ^e de gratia huius temporis & non de gloriæ æternæ. In ſecundo verò, de liberatione à captiuitate Babylo-

^a Pſal. 102.

v. 4.

^b Math. 5. v.

7. μακροί οι

ἐλεημονές, οτι

αὐτοὶ ἐλεηθῶσιν.

mat.

^c v. I.

^d v. 18.

^e ita Hieron.

in hunc locum.

DE IVSTIFICATIONE

^f Luc. 17. v. Tertia, ⁱ Cum feceritis hac omnia : dicite : quia ser-
ui inutiles sumus.

^g Ambros. lib. Respondeo 1. ^g inutiles esse, viribus naturæ. 2. ^h

8. in Lucam. inutiles esse Deo, Nam ille bonorum nostrorum nō

^h Beda in eget. 3. ⁱ quia ex proprio nostro statu, Dei manci-
pi sumus: & si voluisset, nobis sine remuneratione

ⁱ serm. 3. de opera imperasset. Quare sine liberali eius pacto in-
terueniente, iustam mercedem petere nō possumus.

^k Rom. 6. v. Quarta, ^k Stipendium peccati mors : gratia Dei, vi-
ta æterna.

23. Respondeo, cum Augst. potuisse etiam Apo-
stolum dicere : stipendium iustitiæ vita æterna : non
dixisse tamen : ne quis existimaret, hominem à
seipso iustitiam habere : sicut peccatum habet.

^l Rom. 3. v. Quinta, ^l Exclusa est gloriatio tua, per quam legem?
27. factorum ? non : sed per legem fidei. Ergo lex fidei ex-
cludit merita omnia.

Respondeo : excludere merita virium naturæ.
In his enim propriè, sita esset gloriatio nostra:
non autem merita gratiæ : quorum intuitu, gloria-
mur in Domino.

Sexta : sit, iuxta nos, magna iniuria Christo, qua-
si non sufficiant ipsius merita.

Respondeo, maximè hac in re commendari Chri-
stum : tum quia nostra merita ab eius liberalitate,
& efficacia pendent. tum quia non solum potuit
satisfacere pro nobis : sed etiam mereri nobis vir-
tutem merendi in ipso.

Soluntur obiectiones ex PP.

CAP. VI.

^a in Psal. 51.

PRIMA, Hilar. ^a Non enim illa ipsa
iustitiæ opera, sufficerent ad perfectæ bea-
titudinis meritum, nisi misericordia Dei,
etiam in hac iustitiæ voluntate, humana-
rum demutationum, & motuum, non re-

putet vitia. Spes igitur in misericordia Dei in saculum seculi. Responso vt ad i. capitis superioris.

Secunda: ^b Basil. Manet sempiterna requies illos qui in hac vita legitime certauerint: non ob eorum merita factorum, sed de munificentissimi Dei gratia, in qua sperauerunt. ^b in Psal. 114.

Respondeo i. in Basilio non esse: ob eorum merita, neque vocem, gratia: sed εἰς τὴν ὑπερέλκμα τῶν ἔργων ἀποδομῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν μεγαλοδωρεῶν Θεοῦ: non secundum debitum operum reddenda: sed munificentissimi Dei: id est, non pro mensurā operum, sed magnificentiæ Dei: qui mensuram supereffluentem dabit. 2. etsi Basilius excluderet merita: non tamen excludere, nisi viribus naturæ proprijs facta.

Tertia, August. ^c Tua, peccata sunt: merita, Dei ^c in Psal. 70. sunt. Supplicium tibi debetur: & cum præmium veneris concione 2. sua dona coronabit non merita tua.

Respondeo, vbi cumque August. merita datnat solum loqui de meritis naturæ. Ipsa ^d (inquit) ^d epist. 105. vita aeterna, que in fine sine dubio habebitur, & ideo meritis precedentibus redditur: tamen quia eadem merita, quibus redditur, non à nobis parta sunt, per nostram sufficientiam: sed in nobis facta per gratiam: etiam ipsa gratia nuncupatur: non ob aliud, nisi quia gratis datur: nec ideo quia meritis non datur: sed quia data sunt, & ipsa merita quibus datur. & infra: Cui debetur vita aeterna, vera iustitia est: si autem vera iustitia est, ex te non est: de sursum est, &c. Item: ^e Si Dei dona sunt bona ^e libro de gratia, & libero arbitrio cap. 6. merita tua: non Deus coronat merita tua, tanquam merita tua, sed tanquam dona sua.

Quarta, Prosper. ^f ideo in parabola de his qui laborant in vinea dari idem præmium eandemque mercedem ^f 1. de vocat. gent. 17. omnibus operarijs, siue multum, siue parum laborauerint: vt qui multo labore sudauerunt, nec amplius, quam nouissimi acceperunt, intelligant, donum se gratia, non operum, accepisse mercedem.

Respondeo, per idem premium intelligi [eandem beatitudinem obiectiuam] & æternitatem: de cætero eadem est solutio vt ad tertiam.

DE IVSTIFICATIONE

§ 9. Moral.

14.

^h *serm. I. de
Annunciatio-
ne.*

ⁱ *ibidem.*

^k *serm. 15. in
Psal. Qui ha-
bitat.*

^l *serm. 61. in
Cantica.*

Quinta, Gregor [§] *si opus virtutis exercuero, ad vitam non ex meritis, sed ex venia conualesco.*

Responsio eadem.

Sexta, Bernard: ^a *Neque talia sunt hominum me-rita, ut propter ea vita aeterna debeat ex iure: aut Deus, iniuriam aliquam faceret, nisi eam donaret.*

Respondeo scipsum explicare Bernardum cum ait: ¹ *Propterea non deberi meritis vitam aeternam ex iure: quia merita ipsa nascuntur ex gratia.* Merita namque quibus deberetur absolute ex iure gloria: deberent nec a gratia, nec a promissione depen- dere.

Septima: Totum (inquit, idem) hominis meritum est: si totam spem suam ponat in eo, qui totum hominem saluum facit. Meritum meum miseratione Domini.

Respondeo 1. hæc, & similia dici, ut intelligamus merita nostra, non esse ex nobis, sed ex miseri- cordia Dei 2. quia homo incertus est de statu proprio, idest an habeat merita, necne.

*Quomodo fiducia in meritis
collocari possit.*

CAP. VII.

FIDUCIA, est spes confirmata, atque perfecta. Aliud est autem, fiduciam ex meritis nasci: aliud fiduciam in meritis habere. prius haberi potest ab eo, qui de propriis meritis diffidat: Quia, si nihilominus meritis abundet, ipsorum virtute operante, poterit magnam habere fiduciam in Deo. [At posterius nequit haberi, nisi ab eo, qui fidat meritis: etsi fortasse pauca, aut nulla habeat, nisi imaginaria.]

Prima Propositio: fiducia quam sancti in Deo ha- bent, nascitur non ex fide sola: sed ex bonis meritis: at-

que ideo summo studio merita querenda sunt, ut apud Deum fiduciam habere possimus.

Probatur, Primò, Tobiz 4. ^a Fiducia magna ^a v. 11. erit coram summo Deo, eleemosyna, omnibus facientibus eam.

Secundò, Iob. 11. ^b Si iniquitatem quæ est in manibus ^b v. 14. tua abstuleris: & non manserit in tabernaculo tuo iniquitas: tunc leuare poteris faciem tuam, & habebis fiduciam proposita spe.

Tertiò, Rom. 5. ^c Tribulatio patientiam operatur, ^c v. 3. θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται. v. 4. ἡ δὲ ὑπομονὴ δικαιοσύνην, ἡ δὲ δικαιοσύνη ἐλπίδα. v. 5. ἡ δὲ ἐλπίς ἁγιοποιεῖ.

Quartò, ^d Qui bonè ministraverit, gradum bonum sibi acquireret, & multam fiduciam.

Quintò, ^e Vincit compassi estis, & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis. Nolite itaque amittere confidentiam vestram.

Sextò, 1. Ioan. 3. v. 21. Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum.

Septimò, ex PP. Cyprian. ^f Praclara, & diuina res, (fratres charissimi) salutaris operatio: solatium grande credentium, securitatis nostra salubre presidium, munimentum spei, tutela fidei, medela peccati.

Chrysost. ^g Nos oramus ut post Baptismum etiam vitam honestam habeatis: tu contra studes, nihilque non facis, ut hinc migres absque bona vita. At nos optamus ut ex benefactis habeas fiduciam.

Ambros. ^h Opus est ut crescat in nobis fiducia, bonis actibus comparata.

August. ⁱ Ille sperat, qui bonam conscientiam gerit: ^c Hebraeor. Quem vero pungit mala conscientia retrahit à spe, & non sibi sperat nisi damnationem.

Octauò, fiducia gignitur ex promissione diuina, ^c Hebraeor. 10. v. 34. καὶ τοῖς θεοῦ λόγοις συνεπαθήκατε, καὶ τὸ πᾶν ἔργον οὗν τὰ παρρησίαν ὑμῶν. ⁱ serm. de eleemosyna circa finem.

^g homil. 2. in 1. Corinthior.

^h in 3. Cor. Item in 17. Luca: Ex Fide Charitas, ex Charitate spes, ⁱ in Psalm. 31.

DE IVSTIFICATIONE

& operibus bonis, Deus ex parte sua, semper fidelis est. Ergo, si adsint meritâ, quidni fiducia gignetur?

^k *tract. 83. in Ioan.*

^l *2. Sent. dist. 25.*

Objicies, ^k S. August. & ^l Petrum Lombardum docere, priorem esse Spem charitate. Ergo Spes, siue fiducia non sequitur merita, quia merita charitatem sequuntur.

Respondeo: in homine reconciliando primum motum ad salutem, Fidei esse. 2. *Amoris*, siue desiderij beatitudinis. 3. *Spei*, hanc consequendi beatitudinem: si adsint merita. Atque huiusmodi spes reuera charitatem præcedit. 4. sequitur *iustificatio plena*, siue *charitas infusa*: & *operatio bona*. 5. indetoratur Spes. Atque hac ratione Spes, Charitate posterior erit.

Secunda propositio: In bonis meritis, quæ vetèralia esse compertum sit, fiducia aliqua collocari potest, modo superbia caueatur. Probat:ur:

^m *v. 19. verba Nehemia sunt.*

ⁿ *v. 21. 22.*

^o *v. 3. verba Ezechie regis sunt.*

^p *v. 16.*

Et seqq.

Primò, Esdræ 2. cap. ^j. *Memento mei Domine in bono secundum omnia, quæ feci populo huic.*

Secundò, Psal. 17. ^u *Et retribues mihi Dominus secundum iustitiam meam, quia custodivi vias Domini.*

Tertiò, Isaia. 38. ^o *Obsecro Domine memento, quæso, quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim.*

Quartò, Esther. 14. ^p *Tu scis necessitatem meam, quod abominer signum superbie, & gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detester illud, sicut pannum menstruatæ, &c. Deus fortis super omnes exaudi vocem eorum, qui nullam aliâ spem habent, &c.*

Quintò, Bonum certamen certavi, &c.

^q *apud Hieronymum in Paulo.*

^r *apud Hieronymum in Hilarione.*

^s *apud Sulpitium in Martino.*

^t *in Martino.*

Sextò, ex PP. Paulus Eremita, *Peracto cursu* ^q (inquit) *superest mihi corona iustitiæ.* Hilarion. *Egredere anima mea, egredere quid times? septuaginta prope annis servisti Christo, & mortem times?* Martinus: *Quid hic astas* (inquit) *cruentia bestia? nihil in me funesti reperies. Abrahæ me sinus excipiet.*

Si quis tamen in propriis meritis ita confideret: ut à se ea, non à gratia Dei habere crederet: vel

ceteros despiceret: aut arbitraretur se maiora habere merita, quam habeat: præceps rueret in damnum: propterea diximus: dummodo caveatur superbia.

Tertia propositio: propter incertitudinem propria iustitia, & periculum inanis gloria: tutissimum est, fiduciam totam in sola Dei misericordia, & benignitate reponere: quamvis adsint veneranda merita quibus ex iustitia debeat gloria.

Probatur primò, testimoniis scripturæ: Danie-^t cap. 9. v. 18.
lis & ^u Lucæ.^v Luc. 17. v.

Secundò, ex Ecclesiæ collectis: ^x Deus qui con-^{ro}
spicis quia ex nulla nostra actione confidimus, &c. Item: ^x Dominica
^y ubi nulla suppetunt suffragia meritorum, tuis nobis suc-^y Sexagesimæ.
curre praesidiis. Ex canone missæ: ^z Intra quorum nos ^y in Secreta
consortium, non estimator meriti, sed venia, quæsumus lar-^y dominicæ Ad-
gitor admitte.^y uentus.

Tertiò, ex PP. Chrysost. ^a Oportet in virtute, & ^z post conse-
recte factis spem salutis habere: imo neque in illis multum crationem.
de se sentire: sed tunc magis humilem, & modestum esse, ^a homil. 21. in
cum magnas virtutum diuitias congerere possumus: sic Genesim ante
enim, & ipsi collectas diuitias custodiamus, ^z gratiam, medium. Item
Dei nobis conciliabimus. Enimvero propter hoc, & Chri-^y homil. 3. in
stus discipulis dicebat, cum feceritis, &c. ^y Math. Noli

Ambros. ^b Non sic vixi, ut me pudeat inter ^c vos mercedem re-
vivere: nec mori timeo: quia bonum Dominum habemus. ^c postcere, ut ac-

August. ^a Ad existimationem hominum magna te-^b poscitas mercede.
stium, qui me nouerunt, suppetit copia. Ad Dei verò con-^b apud Pauli-
spectum sola conscientia, quam contra vestras criminatio-^b num in Am-
nes, cum intrepidam geram: non me tamen sub oculis om-^b broso.
nipotentis iustificare audeo: magisque ab eo effluentem mi-^c alloquitur
sericordie largitatem, quam iudicis summum examen ex-^c Mediolanenses.
pecto. ^c Gregor. Bernard. ^t Prærendat (inquit) alter ^a 3. contra
meritum, sustinere se iacet pondus diei, ^z æstus: mihi ad-^a Cresconium
herere Deo bonum est: ponere in Domino Deo spem meam. ^{cap. 80.}

Quartò ratione. Nam si nulla homo habeat me-^c 9. Moral.
rita: seipsum deciperet, si fiduciam in meritis col-^{17.}
locaret: si vera habeat merita: nihil minus remu-^f ferm. 9. in
nerabitur: quantumvis nesciat illa. ^f Psal. qui habi-
tat.

DE IUSTIFICATIONE

*Licetum esse operari bona opera, intuitu
mercedis aeternae.*

CAP. VIII.

^a u. 17. μα-
νοῦται. ἡ γὰρ βασιλεία τῶν
ἑσπερίων.

^b cap. 5. v. 3.
μακάριοι οἱ
πτωχοὶ τοῦ πνεύ-
ματος, ὅτι αὐτῶν
ἐστὶν ἡ βασιλεία
τῶν ἑσπερίων.

^c u. 33. ζῆτε
τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ, καὶ τὸ
ἐκείνου.

^d Luc. 16. v. 9.
^e 1. Cor. 2. v.
19. ἐπ' ἐλπίδι
ὁρῶμεν ὁ
ἀε-
ριῶν, ἀε-
ριῶν. καὶ ὁ
ἀλλοῶν τῆς ἐλ-
πίδος αὐτῶν μα-
κάριοι ἐπ' ἐλπί-
δι.

^f Ecclesiast.
18. v. 12.

^g Hebr. 11. v. 24. 25. 26.

^h 1. Cor. 9. v. 24.

ⁱ lib. de exhortat. Martyrj cap. vlti.

ROBATVR primò, Math. 4. ^a Pa-
nitentiam agite, appropinquabit enim re-
gnum celorum. ^b Beati pauperes spiritu:
quoniam ipsorum est regnum celorum.

Secundò, Math. ^c Primum querite
regnum Dei, & iustitiam eius: & hac omnia adicientur
vobis. ^d Facite vobis amicos de Mammona iniquitatu, ut
cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula ^e De-
bet in spe qui arat, arare: & qui triturat, in spe fructus
percipiendi.

Tertiò, Psal. 118. v. 112. Inclinaui cor meum ad fa-
ciendas iustificationes tuas propter retributionem. ^f Ne
verearis usque ad mortem iustificari, quoniam merces Dei
manet in aeternum. ^g Moses grandis factus negavit se esse
filium Pharaonis: magis eligens affligi cum populo Dei, &c.
^h Aspiciebat enim in remunerationem. ⁱ Ad destinatum
persequor: ad brauium superna vocationis in Christo Iesu.

Quartò, ^j Sic currite, ut comprehendatis. Bonum fa-
cientes non deficiamus. ^k Tempore enim suo metemur. ^l
Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, &
non hominibus, scientes quod à Domino accipietis retri-
butionem.

Quintò ex PP. Cyprian. ^m Si talem persecutionis
dies Christi militem inueneris: vinci non potest virtus ad
premium prompta.

ⁿ Philip. 3. v. 14. καὶ σκοπὸν διώκω,
ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἀγαλλίας τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

^o Gal. 6. v. 9.

^p Coloss. 3. v. 23. 24.

Ambros. ⁿ in 1s. Luc. Hierony. ^o Ideò Paulus ⁿ tractans hoc facit, ut plus laborans plus etiam mercedis accipiat.

August. ^p Quid est: nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua, id est quando facis opus bonum, propter vitam eternam, fac, &c.

Gregor. homil. 13, in Euangel. [Denique Concil. Trident. Si quis dixerit iustificatum peccare, dum intuitu eterna mercedis, bene operatur: Anathema sit.]

Sextò, vita æterna est finis fidei, & operum nostrorum. At opera rectè fiunt, intuitu finis.

Septimò, licet opera bona ob metum gehennæ facere: quidni ergo ob spem felicitatis æternæ?

Octauò, non vitiantur Sacramenta, si percipiantur ad obtinendam gratiam. Ergo neque opera: si ad obtinendam gloriam.

Soluntur obiectiones.

CAP. IX.

PRIMA, Ioan. 10. Dominus reprehendit mercenarios & Bernard. ^a libro de diligendo Deo. ^a Non sine præmio (inquit) diligitur Deus ^b ligendo Deo. ^b etsi absque præmio intuitu diligendus sit. ^c Vacua namque veritas esse non potest nec ^d tamen mercenaria est. D. ^e Thomas ^f 2. 2. q. 19. ^g ar. 4.

etiam, docet amorem mercenarium cum vera charitate consistere non posse.

Respondeo, hæc propriè dici tantum, de operantibus respectu solius mercedis: ita ut si merces nulla præsto esset, Domino non seruirent. At nos asserimus, præcipuè spectandum esse Deum, non mercedem.

Secunda, seruire & sordidum est, propter mercedem, operari.

Respondeo, id verum, si merces sit opere meritorio vilior: falsum, si merces præstantior sit: qualis est beatitudo æterna.

DE IVSTIFICATIONE

Tertia, amore amicitiae diligendus est Deus. At amare propter mercedem, est amare amore concupiscentiae.

Ad Minorem, negatur: si principaliter ametur Deus: secundario vero beata vita, propter Deum: nimirum ut tanto ardentius, & tutius Deum diligamus.

*Ad meritum constituendum requiri
liberum arbitrium.*

CAP. X.

^a in Apolog.

q. 8.

^b D. Thom. I.

2. q. 114. ar. 1.

Scholast. I. dist.

17. *Et* in 2.

dist. 27. ac in

3. dist. 18.

^c v. 10. *Et*

11.

^d v. 17.

^e v. 7.

^f Apolog. I.

circa medium.

^g orat. quod

Deus non sit

author malorum.

Irena. 4. cap.

71. Clem. I.

Strom. circa

medium.

^h homil. 22. in

Genes. Cyrill.

2. in Ioan. 14.

ONTRARIUM sensitisse Robertum Olchot testatur ^a Ioannes Picus. Verum nostra sententia ^b communis Theologorum est, & probatur.

Primò, Ecclesiastici 31. ^c Qui potuit transgredi, & non est transgressus, *Et* facere mala, & non fecit. Deinde additur meritum: ideo stabilita sunt bona illius, *Et* eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia sanctorum.

Secundò, 1. ^d Corinth. 9. Si volens hoc ago mercedem habeo, si autem inuitus: dispensatio mihi credita est.

Tertiò, 2. Corinth. 9. ^e Vnusquisque prout destinavit in corde suo: non ex tristitia, aut necessitate, &c.

Quartò, ex PP. Iustin. ^f Neque enim quidquam horum laude dignum esset, nisi (homines videlicet) utramque in partem convertere, & quasi flectere se possent. Basil. ^g Deo non est gratum, quod coactum: sed quod ex virtute rectè geritur. Virtus autem ex voluntate, *Et* non ex necessitate fit. Voluntas autem, ex his quae in nobis sunt dependet. In nobis autem est liberum arbitrium.

Chrysost ^h Nonne manifestum est, sua quemque voluntate, vel malitiam vel virtutem eligere? nam nisi ita esset, & natura nostra potestas infusa esset: neque illos puniri, neque istos praemia virtutum accipere oportebat.

Verum quia in nostra voluntate totum (post gratiam Dei) relictum est, ideo & peccantibus supplicia proposita sunt, & bene operantibus merces, & pramia.

Tertull. ¹ Nec boni, nec mali merces iure pensaretur ei, qui aut bonus, aut malus necessitate fuisset inuenitus, non voluntate.

Hilar. ^k Quid honoris ac pramij, bonitatis necessitas mereretur, cum malos nos esse vis quaedam inserta non sineret? voluntati ergo promissa bonitas est, ut pramium sibi voluntas bonitatis acquirat.

Aug. ¹ Illud bonum, quo commodatur ipsa iustitia in dammandis peccatis, recteque factis honorandis, quomodo esset si homo voluntatem non haberet liberam?

Quintò, res quam plurimæ ut sol, vineæ, hortus &c. nobis quamplurima beneficia præstant: & tamen non dicuntur erga nos mereri, quia libertate carent. Igitur ut meritum fiat requiritur libertas.

Sextò, merito debetur merces, debitum autem non oritur nisi quia vnus, quod suum est alteri dat: si enim alienum daret, nihil ei deberetur. At nihil proprie nostrum est, nisi quod pro arbitrio possumus facere, vel omittere.

Septimò, mala nisi libere fiant, penam non merentur. Ergo neque pramium bona, ex necessitate facta.

¹ 2. in Mar-
cionè ante me-
dium.

^k in Psal. 2.
Hieronym. 2.
in Iovin. Libe-
ri-arbitrij nos
condidit Deus:
nec ad virtu-
tes, nec ad vi-
tia necessitate
trahimur. Alio-
quin ubi neces-
sitas, nec coro-
na: nec damna-
tio est.

¹ 2. de libero-
arbitrio cap. 1.
Paulin. epist. 2.
ad Sever. Bern.
serm. 81. in
Cantic.

Soluuntur obiectiones.

CAP. XI.

PRIMA, meritum pendet ex acceptatione diuina. Ergo poterit Deus acceptare in ratione meriti actiones necessarias. Ad antecedens: requiri præterea liberum arbitrium ad meritum: poterit ergo Deus (si vult) ac-

DE IUSTIFICATIONE

ceptare, ad vitam æternam, actionem necessariam, non tamen sub ratione meriti.

Secunda, Innocentes adepti sunt gloriam martyribus debitum, non libero merito. Ergo necessario.

Respondeo, neque libero, neque necessario merito, quia nullo proprio actus: gloria enim illa fuit illis singulari privilegio collata si sunt (inquit ^a Bernard.) plane Martyres tui, Deus, ut in quibus nec homo, nec Angelus meritum inuenit, singularis tua prerogativa gratia evidentius commendetur.

Tertia: Christus necessario diligebat Deum, ut pote beatus, & tamen pro nobis meruit. Ergo &c.

Respondeo 1. dilectionem consequentem visionem beatam in Christo, necessariam equidem fuisse, nec hac nobis meruisse: consequentem vero cognitionem infusam fuisse liberam 2. Quamuis, Christus non posset, non diligere Deum: tamen potuisse, ex actibus Charitatis imperatis, alios facere, alios pro arbitrio omittere.

Quarta, Christus præceptum habuit a patre, ponendi animam suam. Sed non poterat peccare, id est hoc præceptum violare, Ergo necessario hoc præceptum implevit: implendo: nostram Redemptionem meruit. Ergo &c.

Respondeo 1. duplicem esse necessitatem: unam internam: nimirum quâ determinatur potentia ex natura subiecti, vel ratione obiecti ad unum. alteram extrinsecam: qua, etsi potentia sit ad verumlibet indifferens, tamen ita gubernatur a Deo ut infallibiliter impleat quod mandatur ab eo: nec peccare valeat. priori modo non fuit necessitas in Christo, sed posteriori.

Dices absolute ergo peccare poterat: sicut & sancti in gratia confirmati.

Respondéo: magnum esse discrimen dumtaxat, inter Christum & SS. quia sanctis non erat Deus hypostatice vnitus: erat, & est humanitati Christi.

quare etsi necessitas non peccandi in Christo fuerit extrinseca, ratione voluntatis præcisè sumptæ, fuit tamen intrinseca ratione hypostasis.

[Respondeo, 2. ^b etsi postquam iussus est Christus à patre mori, illi liberum non fuerit mortem recusare crucis: illi tamen liberum fuisse illam acceptare hoc, vel illo momèto: his, vel illis singularibus actibus: & actu prompto, ac feruenti.] ^b [*ita respondet Gregorius à Valent. in 3. D. Thomæ 19. ar. 3.*]

Ad meritum requiri statum gratia, & adoptionis filiorum.

CAP. XII.

REQUIRI contendimus: tam ex parte operum: quia nimirum sine gratia nequeant impleri præcepta: quam ex parte subiecti: quia scilicet etsi quis mandata, sine gratia, im-

pleret: tamen sine gratia, vitam non mereretur æternam. Probatur nostra sententia.

Primò, Ioan. 15. ^a *Maneto in me, & ego in vobis: sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic & vos nisi in me manseritis. Ego sum vitis, & vos palmites qui manet in me, & ego in eo hic fert fructum multum.*

Secundò, Ioan. 8. ^b *Servus non manet in domo in æternum, filius manet in æternum, quod si vos filius liberaverit verè liberi eritis.*

Tertiò, Rom. 8. ^c *Accepistis spiritum adoptionis filiorum. Si autem filij, & heredes. Item: ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Quid dicit scriptura: Ecce ancillam, & filium eius. Non enim erit hæres filius ancillæ cum filio libera.*

Quartò, ^d *Si auerterit se iustus à iustitia sua, & se-*

^a 4. *μείνῃτε ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν. καὶ ὡς τὸ κλήμα ὃν δύναται καρπὸν φέρειν, ἂν ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοί μείνητε. ο. 5. ἐγὼ εἰμι ἡ ἀμπέλος, ὑμεῖς τὰ κλήματα, ὃ μείνῃ ἐν ἐμοί, καὶ ἐν αὐτῷ οὕτως φέρει καρπὸν πολύν.*

Item cap. 3. v.

^b v. 35. 36.

^c v. 15.

^d v. 17.

^e v. 21.

^f Gal. 4. v.

30.

^g Exech. 18.

v. 24.

DE IUSTIFICATIONE

erit iniquitatem, omnes iustitie eius non recordabuntur. At si merita non penderent à statu personæ: antea parta non deberent, per offensam, amitti.

ⁿ 1. contra
duas epistolas
Pelagianor.
cap. 2.

Quintò, ex August. ⁿ Non vivunt (inquit) recte homines, nisi effecti filij Dei. Et non filij Dei: nisi per regenerationem, in qua remittuntur peccata, & infunditur gratia gratum faciens.

Sextò, ex quadam Bulla Pij V. à Gregorio XIII. confirmata in qua hic articulus damnatur: Opera bona à filiis adoptionis facta non accipiunt rationem meriti ex eo quod sunt per spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei: sed tantum ex eo quod sunt conformia legi.

Septimò, visio beata est omninò supernaturalis. Ergo ad eam consequendam requiruntur supernaturalia opera: hæc autem fieri nequeunt, nisi prius homo elevetur ad statum supernaturalem.

Octavò, si opera non pendent à dignitate personæ. Ergo opera Christi non erunt infiniti pretij.

Nonò, poterit homo ante remissionem peccati mereri vitam æternam, per auxilium speciale, quod implicat. Nam cum supponatur manere in peccato, non nisi meretur ⁱ damnationem æternam: & tamen simul asseritur mereri gloriam beatam: id est simul poterit esse beatus, & non beatus.

^j non quidem
ratione operum
quæ facit moraliter bona,
per auxilium speciale: sed
ratione status peccati mortalis, in quo manet.

Decimò, si potest gloriam mereri nondum regeneratus: poterit & gratiam. At gratiam primam non cadere sub meritum proprie dictum, docent Theologi omnes & ^k Concilium Tridentinum.

^k sess. 6. cap. 8.

Solvuntur obiectiones.

CAP. XIII.

^a Ecclesiastici.
13. v. 16.
^b Math. 19.
v. 17.

OBIECTIO prima, ^a Si volueris servare mandata conservabunt te. ^b Si vis ad vitam ingredi, &c.

Respondeo, hæc dici ad iam per gratiam regeneratos.

Secunda, Deus non est personarum acceptator. Ergo opera non dignitatem personarum, attendit.

Respondeo 1. vitium acceptationis personarum, non esse in eo, qui sualiberaliter donat, potest enim dare cuicumque, & quomodocumque placuerit ei. Deus ergo voluit equidem suam largiri gloriam: sed non nisi regeneratis per gratiam. 2. attendere dignitatem personarum, non esse *acceptationem personarum* quando meritum, ex dignitate personæ dependet: sicut in proposito contingit.

Tertia, ^c Concil. Arausic. statuit, deberi mercedem bonis operibus, si fiant: sed gratiam quæ non debetur præcedere, ut fiant. Igitur sola requiritur gratia bene operandi. c. can. 18.

Respondeo gratiam *adoptionis*, & *bene operandi*, vnam & eandem esse.

Quarta, August. 1. de liber. arbitr. 6. ait lege naturæ constitutum esse, ut boni beatam: mali miseram vitam ducant.

Respondeo 1. non dixisse ex lege naturæ, sed ex lege æterna. 2. non loqui de visione beata, sed de beatitudine in genere. sensus enim est: *lege immutabili constitutum esse, ut boni bene, & mali male recipiant.*

Quinta, ^d *Natura humani generis* (inquit Aug.) d libro de natura, & gratia cap. 2.
ex illius unius prauaricationis carne procreata, si potest sibi sufficere ad implendam legem, perficiendamque iustitiam: de præmio debet esse secunda, hoc est de vita æterna: etiamsi in aliqua gente aut in aliquo superiori tempore, fides eam latuit sanguinis Christi. Ergo ex sententia August. non requiritur, saltem ex parte subiecti, gratia iustificans.

Negatur conseq. quia Augustinus loquitur ex hypotesi impossibili. Nec enim fieri potest, iuxta legem Dei ordinariam ut impleantur mandata, sine iustificante gratia, & impleri, iustificante gratia, ac eam non inhaerere animæ.

Sexta, opus malum ex natura sua meretur pœ-

DE IUSTIFICATIONE

nam. Ergo & bonum, meretur præmium æternum.

Negatur conseq. 1. quia ad peccandum sufficit libertas arbitrij & defectus operis: ad bene agendum respectu præmij æterni requiritur gratia & actus perfectus. [2. quia gloria ordinis est supernaturalis: non autem damnatio æterna.] 3. quia vt peccato debeat pœna, nulla conuentio requiritur: vt autem debeat operi gloria, conuentio est necessaria: quæ exigit opus ex charitate procedens.

* Rom. 8. v.

18. Non sunt condigna passionibus huius temporis, ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. 2. Cor. 4. v. 17. Athan. in Antonio:

Nec uniuerso orbi renunciâtes (inquit) dignum aliquid habitaculis possumus compensare caelestibus.

Emiss. homil. 3.

ad Monachos: Totis licet anima, & corporis laboribus desudemus: totis licet viribus obedientia exerceamur: nihil tamen condignum merito pro caelestibus bonis compensare, & offerre valebimus. Aug. in Psal. 93. Quanto labore digna est requies, quæ non habet finem? Si verum vis comparare, & verum indicare, æterna requies æterno labare recte emitur. Verum hoc est, sed noli timere, misericors est Deus.

^b serm. 16. de verbis Apostoli. Fulgent. in Prologo librorum ad Monachos: seipsum (inquit) sua largitate dignatus est (Deus) facere debitorem. Bernard. lib. de grat. & lib. arb. Promissum quidem ex misericordia, sed tamen ex Iustitia persoluumdum.

*Requiri ad meritum vite aeternae promissionem
Dei gratuitam.*

CAP. XIII.

PRIMÒ, quia opera ipsa, remota promissione diuina, ac dignitate principij operantis non versantur in æquali proportionem cum gloria.

Secundò, quia Deus nullare indiget: eiusque sunt omnia.

Ergo, vt ^b inquit August. Debitor nobis factus est Deus, non aliquid accipiendo, sed quod ei placuit promittendo. Nam & seipsum sua largitate dignatus est facere debitorem.

Tertiò,

Tertiò, vel debet Deus vitam æternam bonis operibus ex iustitiâ cõmutatiuâ : vel distributiua. si prius. Ergo requiritur pactum, vt patet: si posterius: quamuis in distributione bonorum communium, non requiratur pactum: requiritur tamen, in distributione bonorum propriorum principis. Neque enim (verbi gratia) debetur velocius currenti præmium certum: nisi promissio pactumque proponentis præmium intercefferit. At Deus ex suis bonis nobis largitur gloriam. Ergo, &c.

Quarto homines sunt conditione mæcipia Dei. Ergo si nulla conuentio interueniret, illi deberentur nostra opera sine præmio vllò. Vnde Aug. ^c *O magna bonitas Dei, cui cum pro conditione reddere debeamus obsequia, vt serui Domino: famuli Deo subiecti potenti: mæcipia Redemptori: amicitiarum nobis premia repromittit.*

c *serm. 3. de verbis domini Bernard. serm. de quadruplici debito.*

Dices: conuentionem aliam non esse: quam deberi ex lege naturæ bonis operibus, vitam æternam.

Contra [1. hoc non est. conuentio: sed debitum naturæ] 2. non potuisset Deus conuentionem de vita æterna danda, non facere. Et proinde non gratuita: sed debita conuentio esset: contra Scripturâs, & PP.

a *Quia lex natura immutabilis.*

Quinto, Angelibeatî multa faciunt libera opera: quæ tamen meritoria non sunt. At huius rei differentia, assignari alia non potest: nisi quia tempus quoddam meritorum præscripsit Deus: pro beneplacito suo.

Præterea, si distributio meritorum deberetur ex lege naturæ, obedientiæ legis, sequeretur Christum nobis non meruisse vitam beatam immediatè: sed solum gratiam bene operandi: cuius contrarium constat: tum in paruulis: qui sine operibus saluantur: tum in adultis qui in ipso instanti iustificationis acquirunt ius ad vitam æternam.

e *Secundus: Sicut opus malum ex sua natura est mortis æternæ meritorium: sic opus bonum ex sua natura, est vitæ æternæ meritorium.*

Sextò, ex bulla Pij V. supra: in qua damnatur ^c ar. 11. *piè, Et iustè in hac mortali vita conuersati vsque in finem: vitam consequuntur æternam: id,*

DE IUSTIFICATIONE

^f & cap. ult.

Bene operantibus usque in finem proponenda est vita aeterna: & tanquam gratia filius Dei per Christum Iesum misericorditer promissa: & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus, & meritis, fideliter reddenda.

^a lib. 3. tractf.

II. cap. 1. q. 2.

& cap. 2. q. 1.

^b u. 21. ὁ ἀγαπῶν με ἀγαπᾷ ὅτι ἐκ τῆς ἀγάπης μου, ἔγωγε ἀγαπῶ αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω αὐτὸν ἐμ αὐτόν.

^c u. 9. ὁ ὁφθαλμὸς ἐκ ἐμοῦ, καὶ οὐκ ἐκ ἡμετέρων, καὶ ὁτι καὶ ὁφθαλμὸς ἀνθρώπου, ὁ ὁφθαλμὸς οὐκ ἐκ ἡμετέρων, ὁ ὁφθαλμὸς οὐκ ἐκ ἡμετέρων.

^d 1. Cor. 13.

u. 2.

^e 2. ad Timot.

non gratia Dei proprie, sed ordinationi naturali, statim initio creationis constituta, iusto Dei iudicio: deputandum est. Neque in hac retributione bonorum, ad Christi meritum respicitur: sed tantum ad primam institutionem humani generis, in qua, lege naturali constitutum est, ut iusto Dei iudicio, obedientiam mandatorum, vita aeterna reddatur.

Septimò ex Concilio Trident. ^f sess. 6. can. 16. si quis dixerit iustos non debere pro bonis operibus, quae in Deo fuerint facta, expectare, & sperare aeternam retributionem à Deo: per eius misericordiam & Iesu Christi meritum: si bene agendo, & divina mandata custodiendo usque in finem perseverauerint: Anathema sit.

A qua virtute principaliter pendeat meritum opus.

CAP. XV.

VILIELMVS Altifiodorensis arbitratu est: meritum, prius, & principalius à fide quam à charitate pendere.

Prima propositio, Bonum opus non est meritum, nisi fiat ab homine Charitate predito. Probatur.

Primò, Ioan. 14. ^b Si quis diligit me diligitur à patre meo, & ego diligam eum, & manifesto ei meipsum.

Secundò, 1. Corinth. 2. ^c Oculi non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt quae preparauit Deus diligentibus se.

Tertiò, ^d Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam Charitatem autem non habeam, nihil sum.

Quartò, ^e Reposita est mihi corona iustitiae: quam reddet mihi in illa die iustus iudex: non solum mihi sed & in qui diligunt aduentum eius.

Quintò, meritum vitae aeternae ex diuina ordina-

rione pendet. Sed Deus Charitatis opera ad eam ordinauit: tum ex scripturis allatis, tum quia, illa media Deo ordinare solet ad finem quæ magis sunt conformia fini. At cõformior est fini charitas: quia nos magis summo bono vnit: quam fides.

Secunda propositio: *meritorium opus debet: vel ab ipsa Charitate imperari: vel ab actu imperato à charitate procedere: non quidem generali quadam intentione: sed particulari: quæ illud ipsum opus referatur in Deum.*

Probatur primò, ita se habent iusti ad Christum, sicut palmites ad vitem. At palmites nequeunt ferre fructum: nisi succum à vite traxerint. Igitur neque iusti opera meritoria facere, nisi per charitatem: quam eis, vt vitis influit Christus.

Secundò, Dominus alloquens Apostolos, & proinde homines iam iustificatos: *Si diligitis eos qui vos diligunt (inquit) quam mercedem habebitis? Item qui recipit iustum mercedem iusti accipiet.* Quibus verbis ostendit, iustos, posse alia opera, quam meritoria vitæ æternæ, facere.

Tertio, si omnia opera bona dirigerentur ex se in Deum: nec opus esset vt à charitate imperarentur: superflue. ¹ Apostolus moneret omnia opera nostra facienda esse in nomine Domini, & gloriam Dei: frustra Dominus, postquam dixisset: *Qui reliquerit patrem vel matrem, &c. addidisset propter me: vt vita æterna haberi valeat.*

Quartò, illa sunt solam meritoria vitæ æternæ, quæ charitatem augment. Nam omne meritum gloriæ, est augmentum gratiæ, siue charitatis. At charitas, non nisi per actus, ab ipsa procedentes, augetur, id enim omnibus habitibus est commune. Ergo, &c.

Quintò, opera non sunt meritoria, nisi referantur in Deum, supernaturalem finem. At non ita referuntur, nisi à charitate imperentur.

Dices, referri, etsi non imperentur. tum quia ipse operans, ratione habitualis charitatis refertur ad Deum. tum quia, quicumque recipit charita-

DE IVSTIFICATIONE

tis habitum : hoc ipso refert omnia sua in Deum.

Contra. subiectum ordinatum ad finem per habitum aliquem, non communicat necessario operi ordinationem in eundem finem, nisi ex illo opere tur habitu. 1. quia alioquin omnia opera peccatoris essent ordinata ad peruersum finem: ac proinde peccata omnia. 2. nec quidem venialiter peccaret iustus: quia omnia eius opera ordinarentur ad debitum finem.

^a CAP. 16.

^b tom. 3. de Sacramentalibus. cap. 7.

^c v. 16. πειρασμοῦ ὑμῶν ἀξίως τῷ κυρίῳ.

^d v. 5. εἰς τὸ καὶ ἀξιοῦν ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

^e v. 4. θέλω πειρασμοῦ μοι εἶναι ὅτι ἀξίος εἰμι.

^f 2. dist. 27. q. 2. Et Gregor. 1. dist. 17. q. 1. ar. 2.

^g ἢ ἐν ἐκείνῃ τῇ ζωῇ αἰωνίῃ ἢ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

^h v. 12. μακάριοι οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ὅτι ὁ

κύριος καὶ ὁ θεός, ὁ δόξας αὐτῷ τὸν αἰῶνα.

ⁱ καὶ ὁ πᾶς ὁ λαὸς αὐτοῦ. in Psal. 83.

An opera iustorum ex charitate facta meritoria sint vite aeterna ex condigno.

CAP. XVI. & XVII.

^a O C C E S de condigno: de cōgruo non probat ^b waldensis: sed satis esse vult asserere absolute opera bona iustorū, esse vitæ meritoria æternæ, ex gratia Dei.

Contra. vititur voce digni siue, condigni dumtaxat scriptura, Coloss. 1. ^c ut ambuletis digne Deo. 2. Thessal. 1. ^d Vt digni habeamini regno Dei. Apocalyp. 3. ^e Ambulabunt mecum in albis: quoniam digni sunt.

^f Durandus verò: nullum meritum esse de condigno in iustis putat.

Prima Assert. Opera nostra ex charitate facta merentur gloriam ex condigno: ratione pacti diuini.

Probatur Primò, ex 1. ad Titum: 8 Secundum spem vitæ æternæ, quam repromisit: qui non mentitur Deus.

Secundò, Iacobi 1. ^h Accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Ecce quomodo falsum est non extare in scripturis promissionem dandæ hereditatis: vt contendit Durandus.

Tertiò, ex PP. August. ⁱ Debitorem Dominus ipse se fecit non accipiendo, sed promittendo. Nam ei dicitur,

redde quod accepisti, sed redde quod promissisti.

Paulin. epist. ad Victricium : Fulgent. ad Monimum.

Assertio secunda : opera iustorum bona sunt meritoria de condigno : ratione operum etiam. Probat. 1.

Primò, 2. Timoth. 4. v. 8. *Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi in illa die iustus iudex.*

Respondet Durandus : non dici : *quam reddet mihi iusto iudicio.* Quia ideò dicitur *iustus* Deus, non quod reddat ex iustitia, præmia : sed quia ex iustitia infert supplicia.

Contra. 1. superfluum ergo esset eo in loco illud : *iustus iudex* : non enim ibi agitur de retributione pœnarum. 2. August. ^k hunc locum tractans, ait : Deum esse indulgentiæ largitorem : coronæ autem debitorem : & ideò indulgentiam tribuere, vt patrem : coronam iustitiæ, vt iudicem iustum.

Probat. secundò propositio, ex 2. Thessal. 1. ^l vt digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini. Si tamen iustum est apud Deum retribuere retributionem iis qui vos tribulant, & vobis qui tribulamini requiem. nobiscum in reuelatione Domini Iesu de cælo cum Angelis virtutis eius.

Tertiò, Hebræor. 6. Non est iniustus Deus : qui obliuiscatur operis vestri, & laboris.

Quartò, ex PP. Non est iniustus Deus, qui iustos fraudet mercede iustitiæ (inquit P. August.) Item : ^o Per quod vera iustitia, per hoc & regnum Dei : Deus namque ipse, quod absit, erit iniustus : si ad eius regnum non admittatur iustus. Basil. ^p opera ostende : *et* exige retributionem. ^q Ambros. Vult Deus conueniri : vt si quis proposita securus virtutibus præmia, bene certauerit, fructum remunerationis expectet, quin etiam exigat.

Quintò, vita æterna est gratia pro gratia ^r Ioan. 1. id est gratia mercedis pro gratia meritorum. At inter gratiam, & gratiam maxima intercedit proportio.

Sextò, vita æterna est ^s flumē lætificans ciuitatem Dei : gratia verò est ^t fons aquæ salientis in

^k in Psal. 83.

^l v. 5. 6. 7.

^m v. 10. &

ἀδικας ὁ θεός

δικαιοσύνην

ἐργου ὑμῶν, καὶ

τῆς πόλεως.

ⁿ lib. de na-

tura, & gratia,

cap. 2.

^o 4 in Iulian.

3. Durandus te-

meritatem, vel

blasphemiā ait

esse : asserere

Deum fore in-

iustum, si non

redderet iustitiam

regni æterni

sed Augustinus

hanc non ti-

muus blasphe-

miam.

^p orat. ad di-

uites.

^q serm. 7. in

Psal. 118. ad

illud : Memor

esto verbi tui,

&c.

^r v. 16.

^s Psal. 45. v. 4.

^t Ioan. 4. v.

14.

DE IVSTIFICATIONE

vitam æternam: At inter flumen & fontem intervenit convenientia magna.

v. Math. 20.
v.2.

Septimò, vita æterna, est ^a denarius diurnus laborantium in vinea. At denarius diurnus, iustum est pretium laboris diurni.

Octavo, quia sicut gloria ex parte obiecti, & principij tum efficientis, tum formalis, est omnino supernaturalis, ita & meritum.

Nonò, merita nostra pendent a meritis Christi: Ergo detrahitur de gloria Christi: si merita nostra ex sola acceptatione Dei, sint meritoria.

Obicitur, Nequit merces, ex iustitia peti ab aliquo: nisi ei reddantur omnia: quæ illius sunt, & aliquid amplius. At erga Deum id non possumus præstare. Ergo &c.

Respondeo 1. non posse equidem absolute hominem exigere aliquid à Deo: posse tamen: supposito eius pacto: quo non vult Deus exigere à nobis opera nostra gratis. 2. veram esse Metaphysicam, in iustitia commutativâ: falsam in distributivâ. Nam qui ad brauium currunt: non tenentur aliquid regi dare: & tamen tenetur Rex, victori brauium cõferre. At Deus ex iustitia distributivâ præmium æternum dare decrevit.

Tertia propositio: *requiritur Dei pactum, & opus charitatis ad meritum, nec unum sufficit horum.*

Probat: quia scriptura, & PP. ubicumque dicunt Deum fidelem esse, & iustum in reddendo præmio: ferè semper mentionem promissionis faciunt.

Obijcit: filio debetur hæreditas, si bene se gesserit: etiamsi nulla conventio inter patrem, & filium interveniat. Ergo eo ipso quo adoptati sumus per gratiam, debetur hæreditas nobis: etsi nullum interveniret pactum.

Respondeo, deberi quidem nobis gloriam: verum non ratione operum, & tanquam mercedem: quia non tenetur Deus acceptare opera nostra, ad

gloriam: sed ratione simpliciter adoptionis gratuitat. [2. si nullum interueniret pactum : nec etiam fore adoptionem ad gloriam : quantumuis conferretur gratia. Quia ex simplici collatione gratiæ non tenetur Deus propterea gloriam dare : sed solum quia illi placuit ita conuenire nobiscum.]

Soluuntur obiectiones.

CAP. XVIII.

PRIMA, complectitur quædam PP. loca quibus asseritur, Deum nulli debitorem esse.

Responsio : equidem nulli debitorem esse absolute: esse tamē supposito pacto.

Secunda, inter Deum & hominem nequit esse iustitia : nisi secundum quid. At iustitia secundum quid, non est iustitia simpliciter.

Respondeo: secundum quid, dupliciter dici. Primò: quod ^b careat forma, à qua denominatur secundū quid tale: quomodo Cygnus dicitur niger, secundum quid, ratione pedum. Secundò, quod non careat forma, sed tantum perfectione eius, qua in rebus eiusdem generis reperitur: quomodo creatura dicitur Ens, secundum quid respectu Dei. priori modo, secundum quid nequit dici, tale absolute. potest tamen posteriori. quomodo asserimus intercedere iustitiam iater hominem, & Deum.

Tertia, inuenitur maxima inæqualitas inter opera nostra & gloriam : tam subiectiuam, quam obiectiuam.

Respondeo, ad iustitiam distributiuam ut inueniatur meritum ex condigno, non requiri absolutam æqualitatem, inter meritum, & præmium: sed tantum proportionem ^c quandam dignitatis.

Kk iiii

^a August. 1.

Confess. 4. Bernard. serm. 1. de Annunciat. D.

Thom. 1. 2. q.

114. ar. 1. ad 3.

^b [non quidē omnimode: cum illam habeat in aliqua parte:

sed secundum se simpliciter consideratum.]

^c secundum

quam is, qui meretur, dici possit eo præmio dignus: quomodo qui bonis moribus, & doctrina præditus est ac pro Ecclesia laborauit, dicitur dignus Episcopatu: quamuis Episcopatus, nullo pretio sit comparabilis.

DE IUSTIFICATIONE

Deum remunerare opera supra condignum.

CAP. XIX.

^a v. 12. χαί-
ριτε, καὶ ἀγα-
λιᾶσθε, ὅτι ὁ μί-
σθός ὑμῶν πολὺς
ἐστὶν τοῖς ἔργοις.
^b v. 38.

μίσθον καὶ δὲν
πιστῶσαν, καὶ
σελεύμενον, καὶ
παρεκκινώμενον
δύο σὺν εἰς τὸν
κόλον ὑμῶν.

^c Math. 20.
^d in Psal. 114.
^e 1. ad Moni-
mum. 10.

^f homil. 37.
in Genes.
^g 21. Ciuit.
24.

^h Math. 5. v.
26. οὐ μὴ ἐξέλ-
θῃς ἐκείθεν, ἕως
ὅτι ἂν πωδῇς τὸν
ἐξαγῶν κοδράν-
την.

PRIMO, Math. 5. ^a Gaudete &
exultate quoniam merces vestra co-
piosa est in caelis.

Secundo, Luc. 6. ^b Mensu-
ram bonam, & confertam, & coa-
gitatam, & superfluentem dabunt
in sinu vestros.

Tertio, in ^c parabolæ vineæ
multis datur integrum denarium. qui tamen per
integrum diem non fuerant operati.

Quarto, ex PP Basil. ^d Proposita est æternæ re-
quies his, qui legitime in hac vita decertauerunt, quæ non
secundum operum debitum, ac meritum retribuitur, sed
iuxta magnificentiam Dei, his qui in ipsum sperauerunt
exhibetur.

Fulgent. ^e Grátia autem ipsa non iniuste dicitur,
quia non solum donis suis Deus dona sua reddit: sed quia
tantum etiam ibi grátia diuina retributionis exuberat, ut
incomparabiliter atque ineffabiliter omne meritum, quam-
tumvis bona, & ex Deo date, humana voluntatis, atque
operationis excedat.

Vtrum autem Deus puniat citra condignum
non adeo certum est. Probatum tamen pars affir-
matiuæ: tum B. ^f Ioan. Chrysost. testimonio. tum
quia, hæc sententia non omnino displicuit & Au-
gustino. tum quod iam videatur Theologorum
communis.

Obiicitur primo, ^h Non exibis inde, donec reddas
nouissimum quadrantem.

Respondeo, solum significari, nullum peccatum
sine suo cruciatu mansurum: non tamen tantum
cruciandum, quantum mereatur.

Secundò, ¹ *Qua mensura mensi, fueritis remetietur* ¹ Luc. 6. v. 38. *vobis.*

Respondeo, hoc esse generatim accipiendum: sensus enim est. *Qui boni fuerint, bona recipient: qui mali, mala: Et qui valde boni fuerint, multum boni recipient: qui valde mali, multum mali.*

Tertiò, ^k *Iudicium sine misericordia ei, qui non fecerit misericordiam.* ^k Iacobi 2. v.

Respondeo, non agi de quacumque misericordia, sed tantum de saluante: sensus enim est eum non fore saluandum, qui misericordia vsus non fuerit. ¹ *Beati namque misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur.* ¹ Math. 5.

Quartò, ^m *Quantum se glorificauit, & in deliciis fuit tantum date illi tormentum, & luctum.* ^m Apocal. 18.

Respondeo. hic solum haberi proportionem quandam futuram inter culpam & poenam vide solutionem ad 2.

Vitam aeternam, quoad primum eius gradum non solum haberi ab adultis iure hereditatis: sed etiam mercedis.

CAP. XX.

PRIMÒ Math. 19. ^a *Si vn ad vitam ingredi serua mandata.*

Secundò, ^b *Qui reliquerit patrem, &c. vitam aeternam possidebit.*

Tertiò, Iacobi 1. ^c *Beatus vir qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vita.*

Quartò, ^d *Qui seminat in spiritu: de spiritu metet vitam aeternam.*

Quintò, Coloss. 3. ^e *Quodcumque facitis: ex animo operamini, sicut Deo, & non hominibus: scientes, quod a*

^a v. 17.

^b ibid. v. 29.

^c v. 12.

^d Galat. 6. v.

8. *ὁ σπείρων ἐν*

τῷ πνεύματι, ἐκ

τῷ πνεύματι

θελήσει ζωὴν

αἰώνιον.

^e v. 13. *πάν ὃ*

π ἐὰν ποιῇτε ἐκ

ψυχῆς ἐργάζε-

σθε, ὡς τῷ κυ-

ρίῳ, καὶ οὐκ

DE IUSTIFICATIONE

ἀποδοῦναι.
v. 24. εἰδότες
ὅτι καὶ οἱ ἄν-
θρωποι καὶ οἱ
ἀγγέλοι τῆς
κλήρονομίας τοῦ
ἰσχυροῦ καὶ
δοξαίου καὶ
δουλοῦνται.

Domino recipietis retributionem hereditatis. Domino Christo servite.

Quare in ipsa gloria, etiam ratione primi gradus, præstabunt adulti infantibus. Quia hi vno tantum titulo, scilicet hereditatis: illi duplici, gloriam obtinebunt.

Non gratiam iustificationis, sed eius augmentum cadere sub meritum.

CAP. XXI.

^a lib. 5. de
Gratia.

GRATIAM iustificationis non cadere sub meritum ex condigno ratione operum natura: aut specialis auxilij ante Charitatem: ^a supra probatum est. Non conferri autem respectu subsequantium meritorum probatur. tum quod datur, non raro morientibus ante vlla opera bona. tum quia datur Adultis quibusdam, qui ea male vtuntur. tum quod non datur aliis, qui fortasse ea bene vfi fuissent. Non dari respectu meritorum aliorum (vno Christo excepto) patet. Cum nullum hac de re pactum habeamus: & solus Christus gratiam & gloriam meruerit de condigno. Quamuis non negamus vnum posse alteri gratiam de congruo mereri. Augmentum gratiæ cadere sub meritum probatur. Primò ex August. Restat (inquit) ut intelligamus spiritum sanctum habere qui diligit, & habendo mereri, ut plus habeat: & plus habendo, plus diligit.

^b tract. 77. in
Ioan.

Secundò, ex Concil Trident. sess. 6. can. 32. supra.

Reparationem post lapsum : & perseuerantiam usque in finem non cadere sub meritum de condigno : sed solum de congruo.

CAP. XXII.

NON cadere sub meritum de condigna, probatur, Primò, ex communi Theologorum sententia.

Secundò, quia sequeretur alioquin, omnes iustos esse prædestinatos.

Posse tamen donum Perseuerantiae precibus assiduè impetrari ^a supra docuimus.

^a 2. de gratia cap. 12.

Reparationem post lapsum posse iustum ex congruo mereri, id est ne deferatur, sed conuertatur cum lapsus, fuerit probatur.

Primò, 2. Paralip. ^b Impio præbes auxilium, & ^b 19. v. 2. & proinde peccauerat Iosaphat, & his qui oderunt Dominum amicitia iungeris, & idcirco iram Dei merebaris: sed bona opera inuenta sunt in te.

Secundò, alioquin frustra oraret Propheta: ^c Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me. ^c Psal. 70. v. 10.

Tertiò, potest iustus mereri alteri de congruo conuersionem: quidni ergo & sibi ipsi, si cadat.

Quartò, potest homo nondum reconciliatus, sibi per opera pænitentiae, mereri de congruo Iustificationem, quare ergo non poterit idem præstare iustus operibus gratiae, si forte postea labatur.

Obiicitur Primò, iustum, post peccatum, omnia amittere merita.

Respondeo inde solum probari, reparationem non esse mercedem ex Iustitia. potest tamen Deus

DE IVSTIFICATIONE

ex clementia sua, respicere ad præcedentia merita : quæ tunc vim habuerunt cum primum facta fuerunt.

Secundò, qui plura beneficia recepit grauius offendit : & minus meretur, clementer respici. Ergo : quanto melior fuit, si labatur minus meretur conuerti.

Respondeo, verum Antecedens esse de his, qui ex malitia peccant, non autem qui ex infirmitate : vel ignorantia : de quibus solum intendimus loqui.

35

DE BONIS OPERIBVS

IN PARTICVLARI.

Liber primus.

Qui est de oratione.

Definitio orationis.

CAP. PRIMVM.

RATIO, ^a *Est actus rationis practica, voluntatis desiderium explicantis: Et ab alio aliquid postulantis.*

Dicitur, *Actus rationis*: quia etsi ad orationem concurrat etiam voluntatis actus: tamē quia oratio est petitio, petitio vero intimatio, ac loquutio, propterea ad intelligentiam magis oratio spectat.

Practica: quoniam non ad cognitionem: sed ad impetrationem ordinatur.

Explicantis desiderium voluntatis: quia cum ad orationem, intellectus, & affectus concurrant: huius est bonum desiderare: illius bonum desideratum exponere.

Ab alio aliquid postulantis: Quia si res desiderata non pendeat ab aliquo: sed possit nostra vi comparari: non exprimitur desiderium per modum postulantis: sed imperantis. At si pendeat ab aliquo, supplicatione opus est.

^a *Basil. orat. in Iulittam:*

Oratio (inquit) est boni cuiusdam petitio, quae a piis ad Deū effunditur. Nyssen. orat. I. de oratione Domini-

ca: Oratio est conuersatio, sermocinatio-

que cum Deo. & orat. 2. Est petitio bonorū: quae Deo cum supplicatione

offertur. Chrysost. hom. 30. in

Genes. Oratio est colloquium cum Deo Damasc. 3. fid. 24.

Oratio est ascensio mentis in Deum, aut deceptum à Deo petitio.

PARTITIONES

DE BONIS OPERIBVS

De necessitate, & utilitate orationis.

CAP. III.

^a apud D.

Thom. 3. contra
Gent. 96.

^b apud Theo-
doret. 4. histo-
rio.

^c Epicureor.

apud Tullium

1. de natura

Deorum: Peri-

paticor. apud

Clem. 5. Strom.

ac similitum ca.

22. v. 14. Iob.

^d Pelagianor.

apud Aug. 88.

cap. de heresi-

bus.

^e wiclef apud

waldens. tom.

3. cap. 1. Et 2.

^f Ioannis Mo-

hemij Luthera-

ni in suo Ca-

techismo.

^g v. 1.

^h Luc. 21. v.

36. ἀπρωγὰτε

ἐν παντὶ καὶ ὅτε

ⁱ vers. 16.

^k Ecclesiastici 18. vers. 22. in Greco 23. μὴ ἐμποδίζετε τὴν ἐλπίδα ὑμῶν

ἢ χεῖρ ὑμῶν. Ne prohibeam reddere votum, opportunit.

PRIMUM error dumtaxat fuit ^a
Ethnicorum quorundam, arbitran-
tium per orationes posse Dei providen-
tiam mutari.

Contra. Deus est immutabilis
omnino.

Secundus ^b Messalianorum, qui per solas oratio-
nes, hominem iustificari volebant.

Contra. sequeretur superflua esse Sacramenta.

Tertius, arbitrantium inanem esse orationem

vel quod nulla sit Dei in homines providentia:

vel quod propriis naturæ viribus possit bene viue-

re homo: vel ^c quòd bonis operibus sit con-

tentus Deus, nec orationes requirat: vel ^d quòd

aliàs daturus esset, quòd petitur, Et si non pe-

teretur.

Contra Primò Luc. 18. ^e oportet semper orare, &

numquam deficere.

Secundò, ^h vigilate omni tempore orantes, ut

3. cap. 1. Et 2. digni habeamini fugere ista omnia.

Tertiò, ⁱ sine intermissione orate Item. ^k Non

impediatis orare semper.

Quartò, sine auxilio Dei speciali non possumus

rectè vivere. Igitur oratio est necessaria, ad huius-

modi auxilium petendum.

Quartò quia, Deus dat petentibus quòd aliàs

36. ἀπρωγὰτε

ἐν παντὶ καὶ ὅτε

ⁱ vers. 16.

^k Ecclesiastici 18. vers. 22. in Greco 23. μὴ ἐμποδίζετε τὴν ἐλπίδα ὑμῶν

ἢ χεῖρ ὑμῶν. Ne prohibeam reddere votum, opportunit.

non dedisset, Psal 105. ¹ Et dixit vt disperderet ¹ v. 23. Math. eos: si non Moyses electus eius stetit in confractio- 17. v. 20. aliàs ne in conspectu eius. 21. Hoc genus

August. ^m Si S. Stephanus sic non orasset Ecclesia (Demoniorum) Paulum non haberet. Item: ⁿ Constat Deum alia dan- non eiicitur nisi da, non orantibus: sicut initium fidei: alia, non nisi oran- in oratione & tibus preparasse: sicut usque in finem perseverantiam. ieiunio. Iacobi. Nec id providentiam Dei mutat: quia qui ab æter- 4. v. 2. non ha- betis, propterea re non decrevit, nisi per orationes: quas etiam, quod nō postu- latis. v. 3. Peti- prænisa subiectorum ratione, ordinavit. tis, & non ac- cipitis eo quod

Quintò, ab exemplis SS. ^o Isaac, ^p Davidis, ^q Heliaz, ^r Tobiaz, & c. cipitis eo quod

Quartus error est ^s Melancthonis, ^t Caluini, & ^m male petatis. ^v Brentij negantium, orationem esse satisfactoriam, & ^m serm. 1. de meritoriam: imò nec impetratoriā remissionis peccatorum. S. Stephano.

Prima Assertio Catholica: Oratio in gratia facta est ⁿ 2. de bono satisfactoria. Probatur: Quia est opus pœnale: tale Perseuerantia autem opus, si in gratia fiat, esse satisfactorium cap. 16. probauimus ^x tertio tomo. ^o Genes. 25.

Secunda: eadem oratio est meritoria. 1. Math. 6. ^y v. 21. Cum oraueris, & c. 2. quia est opus bonum, à chari- ^p in Psalms tate productum. passim.

Tertia: est impetratoria remissionis peccatorum.

Probatur primò, ex oratione Dominica. Dimitte ^q 3. Reg. 18. u. nobis debita nostra. Frustra namque peteretur quod 36. & 42. 43. ^r Tobia 6. v. obtineri non posset. 18.

Secundò, Luc. 18. Publicanus orans, & ^z dicens: ^s in locis titu- Deus propitius esto mihi peccatori: descendit in domū ^t lo de precat. suam iustificatus. ^c 3. Instit. 20.

Præter hos tres primarios fructus orationis: sunt [§] 3. alij multi secundarij. ^v Confess. wi-

Primus, illustratio mentis. Nam cum Deus sit lux, temberg. cap. de fieri non potest, vt quis oculos cordis in eum figat: oratione.

tentia: ^y vers. 6. intra in cubiculum tuum: & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus, qui videt in abscondito red- det tibi. ^x 4. de Pœni-

^z vers. 13.

DE BONIS OPERIBVS

^a ² *uerf. 6.*

& non illustretur: iuxta illud: ^a *Accedite ad illum, & illuminamini.*

Secundus, *nutritio fidei, & Spei*: quo enim aliquis cum alio frequētius loquitur: eo fidentius ad eum accedit.

^b *Aug. lib. 2. de serm. Domini in monte cap. 7.*

Tertius, ^b *inflammatio charitatis, & mentis, ad maiora dona recipienda capacioris.*

Quartus, *augmentum humilitatis, & casti timoris.* qui enim ad Deum accedit, intelligit se eius mendicum esse: ac proinde, coram eo studet humiliter apparere, diligenterque cauere, nec illum offendat: cuius auxilio, omnibus in rebus indiget.

Quintus, *contemptus rerum omnium temporalium.* Quomodo enim non vilescant omnia terrena, ei, qui assidue cœlestia speculatur?

Sextus, *delectatio incredibilis*: cum per orationem res diuinæ gustentur.

^c *Chrysost. lib. 1. de orando Deo.*

Septimus, *degnitas & honor in orante.* Nam ipsi etiam ^c Angeli, cum honorant, quem vident adeo familiariter ad colloquium diuinæ maiestatis admitti.

De excellentia Orationis Dominica.

CAP. IIIII.

RESTAT oratio Dominica omnibus aliis formis orandi: *authoritate: breuitate: perfectione: ordine: efficacitate: necessitate.*

Auctoritate: quoniam ab ipsa Dei sapientia, condita est.

Breuitate: quoniam pro magnitudine rerum, quas continet, non poterat oratio fieri breuior. *Perfectione*: quia vr (inquit Aug.) ^a *Quamlibet alia verba dicamus, nihil aliud dicimus, quam in ista Dominica oratione positum est, si recte, & congruenter oramus.*

^a *epist. 121. cap. 12.*

Ordine:

Ordine : quia 1. petuntur quæ ad Dei gloriam spectant. 2. quæ ad salutem animæ. 3. quæ ad salutem corporis.

Efficacitate, 1. quoniam nihil magis potest Deum patrem mouere quam oratio filij eius. 2. quia nullus melius nouit, quæ sit oratio efficacior apud Deum, quam Iesus Christus, noster aduocatus.

Necessitate, quia nulla est alia forma precandi: quam cōceptis verbis iubeantur Christiani tenere, & frequentare: nisi ista. In ^b constitutionibus Apostolicis, monentur omnes Christiani, ter, quolibet die, hanc orationem fundere. Toletan. Concil. ^c 4. nullo vnquam die orationem hanc intermittere iubemur. ^d Remensi docetur non licere homini Christiano Dominicam orationem aut non tenere memoria: aut non intelligere: aut non frequentare.

Porro hanc explicarunt, ^e Tertull. ^f Cyprian. ^g Cyrillus, ^h Ambros. ⁱ Nyssen. ^k Chrylost. ^l Hierony. ^m August. ⁿ Cassian. ^o Chrysologus, ^p Bernard. ^q Innocent. Papa, & commentarij in 6. Mathæi.

De numero & ordine petitionum orationis Dominica.

CAP. V.

TERTULLIANVS, ^a & post eum ^b Caluinus, sex tantum esse in Dominica oratione petitiones, voluerunt. Septem tamen esse, vera sententia doceri probatur.

Primò, ex PP. August. ^c *Apud Euangelistam Matthæum, septem petitiones continere Dominica videtur oratio.* Anselm Rupert. Innocent. &c.

Secundò, si sex tantum sunt: & proinde vna peti-

Tom. II. III.

LI

^b lib. 7. cap.

^{25.}

^c can. 9.

^d can. 2.

^e libro de oratione.

^f serm. 6.

^g Catech. 5.

^h 5. de Sacr.

^{4.}

ⁱ quinque orationibus de oratione dominica.

^k in 6. Math.

^l in 6. Math.

^m & homil. de orat. Domini-

^{ca.}

ⁿ epist. 121.

^{cap. 11.} & in Enchiridio cap.

^{115.}

ⁿ collat. 9. cap.

^{18.} & seq.

^o serm. 67. & seq.

^p serm. 6. de

^{Quadrages.}

^q 5. de Myste-

^{riis Missæ cap.}

^{17.}

^a supr.

^b 3. Instit. 20.

^{§. 35.}

^c cap. 115. En-

^{chiridij: Item}

DE BONIS OPERIBVS

lib. 2. de sermo-
ne domini in
monte cap. 16.
17. 18.

tio : *Et ne nos inducas in tentationem : sed libera nos à malo.* non erit hæc oratio breuissima, & plenissima, breuissima, quia illa duo idem significabunt: plenissima, quia petetur quidem præseruatio à malis futuris, & culpæ: sed nulla erit petitio præseruationis à malis pœnæ. tentatio enim in quam petimus, non induci, malum futurum est, & culpæ.

^d ut demon-
strat. Aug. lib.
2. de serm. do-
mini in monte.

Tertiò, quia congruum est, tot esse Dominicæ orationis petitiones, quot dona spiritus sancti, quandoquidem his petitionibus, illa dona ^d respondent.

Obiicitur primò, si duæ petitiones essent, illæ: *Et ne nos inducas in tentationem: sed libera, &c.* coniungerentur per copulatiuam, *Et*, non autem per aduersatiuam, *sed*.

^e v. 4.
cap. 118:
Enchiridij.

Secundò, Lucas ^e 11. non habet illam sententiam: *Sed libera nos à malo.* quia (inquit ^f Augst.) continetur in superiori.

Ad 1. aduersatiuam, *sed*, non explicare, quod antea dictum erat: sed aliquid maius significare: quasi diceretur: *Ne nos inducas in tentationem : sed potius: libera nos ab omni malo:* id est, & hoc etiam adde: sicut si debitor diceret creditori : *Ne queso repetas nummos: sed potius alios adde.*

^g ἀλλὰ πῶτα
ἡ αὐτὴ δὲ τὸ π-
ρὸς.

Ad 2. respondeo 1. & in Græcis codicibus & Syriacis hanc particulam haberi, & ab Euthymio, & Theophylacto explicati. 2. non eodem tempore tradi hanc orationem apud Mathæum, atque apud Lucam. Quia ergo Dominus apud Lucam rudiores discipulos instruebat, contentus fuit omnia breuius tradere. 3. in Latina editione omitti etiam in Luca: *Fiat voluntas tua :* & proinde, si quid argumentum valeret, inferret esse tantum quinque petitiones.

Omittuntur autem illæ duæ petitiones, quia continentur aliquo modo in præcedentibus. Non quod eadem sint: sed quia sunt vtrâq; præcedentibus similes. Propterea non dixit Augst. eas esse præcedentes repetitas: sed, esse *quodammodo*, & cau-

quam. Sicut nemo negat ^h octo beatitudines esse: ^h Math. 5.
 & tamen ⁱ Lucas quatuor tantum numeravit. quia ⁱ cap. 6.
 ut ^k inquit Ambros. in quatuor illæ octo conti- ^k lib. 5. in Lu-
 nentur. Ordo verò petitionum talis est. 1. petimus cam.
 bonum Dei. 2. bonum nostrum summum. 3. bo-
 num nostrum medium, id est, gratiam implendi
 mandata. 4. bonum nostrum infimum, id est, sub-
 sidia temporalia. 5. remotionem mali præteriti. 6.
 mali futuri. 7. mali præsentis: Ita ⁱ Iansenius, vel ⁱ in Concor-
 iuxta ^m D. Thom. Primò petimus gloriam Dei. dia Ewangelica.
 2. beatitudinem nostram. 3. medium principale, & ^m 2.2. q. 83.
 per se ad beatitudinem. 4. medium per se instru- ar. 9.
 mentarium, scilicet panem spiritualem & corpora-
 lem. 5. medium per accidens, nimirum remotio-
 nem peccati præteriti. 6. aliud medium per acci-
 dens, nimirum remotionem peccati futuri. 7. re-
 motionem mali præsentis, omnium scilicet huius
 vitæ miseriarum.

Exponitur Oratio Dominica.

C A P. VI.

Pater noster qui es in cælis.

Hæc totius orationis præfatio est: qua
 exprimitur quidem prima Trinitatis
 persona: sed in qua simul inuocantur
 aliz. Hac præfatione.

Primò, ^a admonemur, adoptionis di- ^a Bernard.

uinæ, per illa verba *Pater noster*. & peregrinationis ^{serm. de natali}
 nostræ: per illa: *Qui es in cælis*: ut simul intelligamus ^{B. Maria, qui}
 nos egere auxilio, quia peregrini sumus: & fidu- ^{inscribitur de}
 ciam petendi concipiamus, quia filij Dei sumus ^{aque-ductu.}
 per gratiam. vnde ^b Nyssenus colligit eos qui vo- ^b orat. 2. de
 luntarie in peccato mortali persistunt, mendaciter ^{oratione domi-}
 dicere: *Pater noster qui es in cælis*: quia inuocant dia- ^{nica.}

LI ij

DE BONIS OPERIBVS

^c *Aug. lib. 2.
de serm. domi-
ni in monte ca.
18.*

bolum patrem eorum: qui certè non est in cœlis.

Secundò, ^c captamus beneuolentiam nam. 1. laudamus bonitatem Dei: qui pater appellari dignatur a vilissimis creaturis: 2. Laudamus eius potentiam & excellentiam: cum profiteamur eum habitare in altissimo folio: quæ duo significari solent illis duabus vocibus: *Optimus, Maximus.*

Tertiò, accenditur amor noster in Deum: quia cogitamus patrem nostrum adire: vt cum eo de rebus necessariis colloquamur timor excitatur quia cogitamus patrem illum in cælo residentem moderari omnia.

Quartò, insinuat ratio, cur debeamus audiri a Deo. Nam si Pater est, debet iustis postulatis filiorum annuere: si in cœlis est, vt summus rector vniuersitatis, potest quæcumque voluerit, facere.

Quintò, admonemur, nos terreno renunciasse patri: & patrem in cœlis habere, ac ideo cælestem esse vitam ducendam, & hæreditatem in cœlis querendam.

Sextò, admonentur diuites non superbè sapere: quia communem cum pauperibus habent patrem: & proinde quorum sunt fratres.

Septimò, monemur, debere omnes esse cor vnum, & animam vnam, sicut decet fratres.

Octauò, intelligimus inde eo meliorem esse: orationem quò vniuersaliorem. Hic enim non dicitur: Pater mi, sed Pater noster: ita enim qui orat, pro omnibus orat.

^d *Bernard.
serm. 16. in
Psalm. Qui ha-
bitat.*

Nonò, monemur cor sursum eleuatum gerere: & ^d magnoclamore cordis Deum inuocandum esse vt pote, qui habitat in cœlis. Non quod non sit vbique: sed tum quia ibi in gloria apparet: tum quia Deo sunt meliora danda: In cœlo vero maxime relucet sapientia, potentia, & pulchritudo diuina.

Porro nomine cælorum nonnulli intelligunt mentes Sanctorum: in quibus per gratiam habita

Deus. Alij cælos corporeos: quod magis literali sensu congruit. In hac enim acceptione solent cæli in scriptura vsurpari.

Sanctificetur nomen tuum.

^e Alij volunt his verbis peti sanctitatem nobis: vel in sanctitate perseuerantiam. ^f Alij: glorificationem Dei in operibus nostris. Literalis expositio maxime videtur esse, & peti ut innotescat omnibus nomē Dei: *Et ut ab omnibus sanctè veneretur: id est, omnes, piè iuxta Religionis Christiane normam, viuant.*

Adueniat regnum Deum.

Triplex regnum Dei inuenitur in scripturis scilicet: *natura: gratia: gloria.* *Natura*, est imperium, ^h quod naturaliter Deus in omnes habet creaturas. Atque de hoc regno, nullus exponit hanc petitionem.

Gratia: est, ⁱ quo regnat in fidelium mentibus per fidem, & charitatem. atque de hoc regno exponunt hanc petitionem ^k nonnulli: sed non adeò cōuenienter: quia recideret hæc tertia petitiō cum secundā.

Gloria: est beatitudo sempiterna: de quo reuera hæc intelligitur petitiō, tum quia ita exponunt Cyprian. Cyrill. Chrysost. Hierony. August. Cassian. Bernard & alij ferè omnes, tum quod regnum Dei, promissum venturum, vix aliter vsurpetur in ^l scriptura.

Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra.

Duplicem Dei voluntatem Theologi assignant, vnam ^m signi, nimirum precepta, & prohibitiones:

cerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse meus frater, & soror, & mater est. 1. Thess. 4. v. 3. *Hæc est voluntas Dei, Sanctificatio vestra.*

Ll iij

^e ita Tertull.

& Cyprian.

^f ita Cyrill.

sup. Nyss. orat.

3. de oratione,

Dominica.

Chrysost. Hier.

Rupert. in 6.

Mathæi.

^g Aug. lib. 2.

de serm. Domini in monte cap.

10. Cassian.

collat. 9. cap.

18. Bernard.

ser. 6. in Quadrag.

^h de quo Psal.

144. v. 13. Regnum tuum,

Regnū omnium

seculorum.

ⁱ de quo

Math. 13 v. 4.

Colligent de

regno eius omnia scandala.

^k Ambros. 5.

Sacram. 4. Rupert.

in 6.

Math.

^l ut Luce. 13.

v. 28. *Et cap.*

14. v. 15. &c.

^m Math. 12.

v. 50. *Qui fecerit*

DE-BONIS OPERIBVS

ⁿ Psal. 133. v.

6. Omnia quaecunque voluit Dominus fecit in caelo & in terra, &c. Isaie 46. v. 10. Consilium meum stabit: Et omnis voluntas mea, fiet..

^o v. 42. μη το θέλημα μου, ἀλλὰ τὸ τοῦ πατρὸς.

^p Actor. 21. v.

14. τὸ θέλημα τὸ τοῦ κυρίου πατρὸς.

^q serm. de mortalitate.

quibus significat Deus quid à nobis fieri velie: alteram ⁿ beneplaciti: qua Deus vult absolute ali- quid fieri, quæque semper impletur.

De priori cōueniunt PP. accipi hāc petitionem: nimirū, vt gratia, & auxilium Dei nobis adsit: quo possimus, ac velimus diuina implere mandata.

De posteriori tamen etiam intelligi potest: Non quod debeamus optare, vt semper impleatur huiusmodi beneplacitum. Nam multa Deus vult hoc beneplacito, quæ nobis velle non licent, & nobis licet velle quædam, quæ tamen Deus non vult. Sed quatenus cognito hoc beneplacito non obmur- muremus: sed humiliter ei nos subijciamus. Ita enim. 1. Dominus ipsemet dixit Lucæ 22. ^o Non mea, sed tua voluntas fiat. 2. cum discipuli minime possent retinere Paulum ne in manifesta vinculo- rum pericula iret, dixerunt: ^p voluntas Domini fiat. 3. Cyprianus cum hortaretur populum vt æquo animo ferret mortalitatem grassantem: Meminisse (inquit) ^q debemus voluntatem nos non nostram, sed Dei facere debere: secundum quod nos Dominus quotidie iussit orare.

Sicut in caelo & in terra.

Quadruplex huius sententiæ explicatio extat.

^r Tertull. Cy-
prian. Aug.

^s Cyprian.

^t Aug. lib. 2.
de serm. domini
in mōte cap. 11.

^r Prima, per cælum intelligit spiritum: per terram, carnem vt sensus sit: sicut spiritus regeneratus per gra- tiam obedit Deo: ita caro obediat spiritui.

^s Secunda, sicut fideles iusti qui sunt instar cælorum, seruiunt Deo: ita infideles & peccatores, qui sunt instar terra, conuertantur, & seruiant Deo.

^t Tertia per cælum, intelligit, Christum: per ter- ram, Ecclesiam. vt sit sensus: sicut Christus perfectissi- mam præstitit obedientiam patri: ita Ecclesia sponsum imi- tetur suum.

Quarta, communis: sicut cælestis Hierusalem, siue Ecclesia triumphans perfecte obedit Deo: sic & obediat Ecclesia quæ militat in terris.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

^u Prima expositio existimat, *solum peti corporalem* ^u Chrysof. & panem. ^u authoris operis imperfectum 6.

Contra. 1. PP. initio citati, excepto Chrysof. ^u Mathai. Me-
& autore operis imperfecti: de pane spirituali ^u lancth. in locis
hanc petitionem intelligunt, 2. valde manca es- ^u titulo de inuo-
set oratio: si tam diligenter peteretur cibus cor- ^u catione, & pre-
poralis, & non spiritualis. 3. quia (vt inquit ^u catione: Calu.
August.) non est credibile Dominum. voluisse adeo ^u 3. Inst. 20. §.
solicite peti solum panem corporis: cum in ^u 44.
dem sermone nimiam circa temporalia prohibue-
rit sollicitudinem.

² Secunda expositio: *peti solum spiritualem cibum.*

Contra. panis corporalis merito ² desiderari po-
test. Ergo debuit in hac oratione aliquomodo pe-
ti. Alioquin non esset perfectissima oratio.

^b Tertia, eaque vera: *peti omnia alimenta, atque*
subsidia in genere: & primario quidem spiritualia, se-
cundario vero, corporalia.

Obiicitur, apud Math. & Lucam esse vocem ^u cap. 21. & 24.
ἐπιούσιον quam noster interpretes vertit in Mathæo ^u Chrysolog. ser.
super substantialem: panis autem corporalis, non est ^u de orat. Do-
super substantialis. ^u minica.

Respondeo 1. Græcos PP. vim vocabuli Græci ² Prou. 30. v.
apprimè intelligentes, velle, *ἐπιούσιον* nihil esse ^u 8. & Genes.
aliud quoad rem ipsam, nisi *panem substantialem*, id ^u 28. v. 20.
est nostræ alendæ accommodatum substantiæ. Qua- ^u Tertull. Cy-
re noster interpretes quod in Mathæo verterat su- ^u prian. Nyss.
per substantialem, in Luca vertit quotidianum. 2. ^u Theophil. Eu-
super substantialem idem esse, ac valde substantialem: ^u thym. Beda,
quomodo dicimus, *superabundare*, esse, valde abun- ^u Eccl. ac Aug.
dare: valde autem substantialis est, quod necessa- ^u 115. cap. Enchi-
rium omnino ad vitam alendam. ^u ridij.

Panem dicimus: comprehendentes omnia ne- ^u Ioan. 6. v.
cessaria vitæ. cum quia Sacramentum altaris, verus ^u 52.
animæ cibus, appellatur panis a ^u Christo ac eo-

DE BONIS OPERIBVS

dem nomine verbum Dei nominari poterit: cum

^d **1. Timoth.** dixerit Apostolus : ^d *Enutritus verbis fidei* : & , ^e
^{4. v. 6.} *ὄντες* Gustauerunt bonum Dei verbum. tum quia certum est
φάρμακος τοῖς λό- in scripturis, nomine *panis*, intelligi quemcumque
γοῖς τῆς πίστεως. cibum corporalem.

^c **Hebraeor. 9.** *Nostrium* 1. vt intelligamus alienorum non esse:
^{v. 4.} sed filiorum proprium. 2. non esse desiderandum
 panem alienum, id est prædicationis hæreticæ, sed
 Catholicæ, neque furatum corporalem, sed legiti-
 mē partum.

Quotidianum. 1. vt intelligamus non esse super-
 flua ac curiosa querenda, sed ea, sine quibus nullo
 die viuere possumus. 2. ne de crastino solliciti si-
 mus, sed tanquam hospites viuamus in diem. 3.
 ad differentiam panis æterni : quo ita fruemur in
 cælo, vt semel gustatus æternam adferat saturita-
 tem, quare non erit opus illum quotidie petere.

Danobis. 1. quia sine prouidentia, & auxilio Dei
 inanes nostri conatus essent. 2. quoniam cupi-
 mus cibum de manu Dei accipere, id est ab illo
 sanctificatum & dimensum.: vt corporalis corpori
 proficit, & animæ non obstat: spiritualis animam nu-
 trit, corpus non destruat.

^f **Cyrill. Aug.** *Hodie* : id est ^t vel *huius tempore vite mortalis*: vel
^{epist. 121. cap.} ⁸ *hoc ipso presenti die.* Nullus est enim dies quo ali-
^{11.} qua in re subsidio non indigeamus.

⁸ **Tertull Cy-**
prian. Chryf.

Dimitte nobis debita nostra.

Per debita intelliguntur, peccata : Dominus enim
 hanc petitionem explicans : ^h *Si enim* (inquit) *di-*
miseritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis Pater
vester cælestis peccata vestra. Peccata namque dicun-
 tur *debita*, tum quia peccator facit iniuriam Deo, ac
 proinde debitor est satisfactionis. tum quod legem
 Dei præuaricatur : & proinde luendæ pœnæ debi-
 tor est. tum quia Deus commisit vnicuique ani-
 mam propriam excolendam: deditque nobis talen-
 ta naturæ, & gratiæ, quibus operaremur, quare qui

^h **Math. 6. v.**
^{14.} *ἐὰν δ' ἀφῇ-*
τε τοῖς ἀνθρώ-
ποις τὰ πeca-
τήματα αὐτῶν,
ἀφήσιν, καὶ ὑμῖν ὁ
πατήρ ὁμοῶς ὁ
ἐξείπῃ.

operari negligunt, debitores fiunt lucri non acqui-
siti, & non redditus census.

Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.

His non significatur Deum nos imitari debere: sed
tum nobis misericordiam placere: tum [nos imple-
re conditionem, quam Deus requirit, ad remissio-
nem peccatorum nostrorum,] ne fortè supplican-
tibus nobis, Deus respondeat: *Quare tu misericor-*
diam petis, qui misericordiam odisti? & cur audes
illam postulare, qui eam aliis exhibere non vis?

Primo ergo debemus proximis, etiam non po-
stulantibus, ⁱ dimittere offensam: non tamen te-
nemur damnum dimittere illatum: nisi qui offen-
dit non posset damnum refarcire sine suo detri-
mento maximo.

Secundò, qui serio petit dimitti sibi peccata, cu-
pitque gratiam: & tamen à concupiscentia victus
inhæret peccatis nō inutiliter hanc orationē dicit:
si ex corde dimittat iniuriam fratri suo. Nam qui
cœpit bonum opus in eo, perficiet certè: si ille per-
seueret orare.

Tertiò, si solis labiis oret, cū in peccatis sor-
descat: fit ei in peccatum oratio, cum in singulis fe-
re petitionibus, mentiatur. Quomodo enim di-
cere potest, *Pater noster*: qui filius esse non vult?
Sanctificetur nomen tuū: per quē assiduē nomē Dei
blasphematur? *Adueniat regnum tuum*: qui nihil ma-
gis quam Aduentum Domini timet. *Fiat voluntas*
tua: qui suam, non Dei voluntatem semper facit.

Quarto, frustra illi petunt remissionem à Deo
qui hæc verba prætermittunt, quod nolint aliis in-
iuriam condonare: quia non implent necessariam
conditionem, ut eis remittantur peccata.

Et ne nos inducas in tentationem.

Primo horum sensus est, vel: ^k *ne permittas non* coll. 9. cap. 23.

ⁱ *quomodo
Deus dimittit
culpam, sed nō
totam pœnam,
verum eam se-
lam, que non
nisi nostro ma-
ximo detrimē-
to refarciri pos-
set: nimirum
aternam.*

^k *Hilar. Et
Hieron. Ambr.
Cyrill. Aug.
epist. 121. cap.
11. Et Cassian.*

DE BONIS OPERIBVS

¹ *Tertull. Cyprian. Nyss. Chrysof.* *tentatione succumbere, vel: ¹ ne permittas tentationem nos inuadere. Quia etſi tentatio ſit fortiter toleranda, ſi occurrat: non tamen appetenda, quia eſt periculofa.*

Secundò monemur, nos ſine Dei auxilio omnino eſſe infirmos.

Tertiò, ſine Dei permiſſione nihil in nos Sathanam poſſe: & proinde neque noſtris viribus ſi-dendum: neque Sathanam formidandum: ſed humiliter ambulandum.

ⁿ *Nyſſen. Cyprian. Chryſoſt. Euthy. Theophil. Ambroſ. Chryſoſt. Caſſian.*

Sed libera nos a malo.

ⁿ *Cyprian. Aug. Rupert. Beda, & plerique alij Latini.*

^o *v. 9. ὁ πνεῦμα ἡμῶν ἐν τοῖς καλοῖς καὶ τοῖς ἀγαθοῖς.*

^p *Math. 6. v. 13. ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.*

^q *ea namque prætermittunt antiquiſſimi PP. Tertull. Cyprian. Ambroſ. Hieron. Aug.*

^m Alij, per malum, intelligunt Diabolum: propter articulum Græcum: legimus enim *ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.*

ⁿ Alij, res omnes malas, & potiffimum præſentis vite calamitates, cui opinioni fauet oratio Eccleſiæ in myſterio Altaris: libera nos quaſumus Domine ab omnibus malis præteritis: ecce petitio quinta. præſentibus: Ecce ſeptima & futuris. Ecce ſexta. ut operum ſericordiae tuae adiuti, & a peccatis ſiſtis ſemper liberi: quod pertinet ad quintam, & ſextam petitionem: & ab omni perturbatione ſecuri, quod ad ſeptimam ſpectat.

^q Ad probationem opinionis prioris reſpon-deo: *πονηρὸν* cum articulo non raro accipi pro re mala: ut Rom. 12. ^o *odientes malum adherentes bono.*

Additur in codicibus Græcis: ^p *Quia tuum eſt regnum, & potentia, & gloria in ſæcula: Amen.* hancque clauſulam explicant Chryſoſt. Theophyl. Euthim. Sed hæc verba ^q non ſunt ex Euangelij textu. Inſerta ſiquidem fuere à Græcis, ex conſuetudine quam habent ea recitandi verba, poſt orationem Dominicam in miſſa.

Solius creatura rationalis proprium esse, orare

CAP. VII.

ROBATUR: Oratio est rationis actus: quo vnus vt inferior, alteri vt superiori supplicat. Ergo nec Deo, nec brutis conueniet oratio.

Metaphoricè ergo sunt intelligenda: Primo quæ dixit Dominus ad Moysen: ¹ *Dimitte me vt irascatur furor meus*: ac similia. Non enim significant Deum impediri potuisse a Mose: sed precibus eius placatum fecisse, quod solent qui ab aliquo impediuntur, ne in alium seuerè animaduertant 2. quæ brutis orationes tribuuntur.

Significatur enim, naturali quodam instinctu, animalia exprimere quæ sibi necessaria sunt. 3. illud monstri cuiusdam ad Antonium: ¹ *legatione fungor gregis mei: precamur vt pro nobis communem Dominum depreceris*. Quamuis enim ^u miraculo quodam istud ^x monstrum peteret quæ suo conueniebant gregi: tamen quid diceret, non intelligebat.

Non solum generatim, sed etiam in speciali pro certis hominibus orari posse.

CAP. VIII.

VICLEF asseruit 1. ^a orationes speciales non magis quam generales prodesse. 2. ^b non licere in speciali orare.

Contra: Primo, Isaac ^c orauit in speciali pro Rebecca: ^d Dauid pro infantulo filio ex Bethabee:

¹ Exodi 32. v. 10.

² vt Psal. 103.

v. 21. Catuli

leonum rugien-

tes vt rapiant:

Et querant à

Deo escam filii

Et 146. v. 9.

Quid dat iumē-

tis escam ipso-

rum: Et pul-

lus cornuorum

inuocantibus

eum.

¹ Hieron. in

Paulo Eremita.

^u vt contigit

in Asina Ba-

laam.

^x quod perpe-

tuo Hieronym.

bestiam vocat.

^a vide Concil.

Constantiense

sess. 8.

^b apud Wal-

dens. tom 3 de

Sacrament. ti-

tulo. 11. cap.

107.

^c Genes. 25.

v. 21.

^d 2. Reg. 13.

v. 16.

DE BONIS OPERIBVS

• 3. Reg. 17.
v. 20. 21.

* Luc. 12. v.

32. Act. 12.

v. 5. Oratio fi-
bat sine inter-
missione ab Ec-
clesia ad Deum
pro Petro.

* Ephesior. 6.
v. 18. 19.

• Helias pro viduæ filio:† Christus pro Petro: Pau-
lus petit ab Ephesiis, vt orét generatim pro om-
nibus, & speciatim pro se. Ergo non sunt illicitæ:
vel inutiles huiusmodi orationes.

Secundò, nulla ratio suppetit cur non liceat ora-
re pro singulis: si pro omnibus licet: & quare ora-
tio vt satisfactoria non magis profit vni, quam
pluribus. non est enim satisfactio infiniti valoris,
& indiuisibilis, vt tantum profit omnibus, quàm vni.

Obiicitur, primo, oratio efficax non est, nisi à
perfecta Charitate procedat. At perfecta Charitas
amplectitur omnes.

Respondeo, 1. orationem specialem à Charitate
procedere ordinata. quæ Charitas, etsi amplectatur
omnes: tamen alios aliis anteponit: & nunc illos,
nunc istos: nunc omnes, nunc singulos iuuat pro
diuersarum necessitate. [2. nullam esse oratio-
nem, quæ non amplectatur omnes, saltem impli-
cite: quamuis hos vel illos magis intendat, aut
exprimat.]

Secundo, oratio Dominica tota generalis est. At
non licet petere, nisi quod in ea continetur.

Respondeo: nec nos aliud petere: sed tantum
quod generale est, particularibus applicare.

Tertio, communitas præferenda est, singulari-
tati. At non possumus eodem tempore pro omni-
bus, & pro singulis, in specie orare.

Respondeo 1. veram esse Maiorem cæteris pari-
bus. At si singularitas magis egeat auxilio quam
communitas poterit præferri. [2. negatur simpli-
citer Minor. iuxta responsionem secundam ad
primum.]

Conditiones orationis.

CAP. IX.

VT oratio sit *meritoria*, requiritur *Charitas*, & *status vie*. Quare nec in peccatoribus: nec in beatis, meritoria erit. Ut sit *impetratoria*, aliquando neutrum requiritur: sicut patet in beatis, & in Publica fide, nihil habent. Tamen ut sit infallibiliter impetratoria requiruntur,

Primò, ^a *fides*. Hæc autem fides non exigit certo credere Deum facturum quod petimus, sed posse facere: nisi sit ex parte nostri defectus. Nam dubium non est quin ^b orauerit ex fide Apostolus, à se stimulum carnis remoueri: tamen non habuisse certam fidem, se impetraturum, inde constat, quòd alioquin falsa eius fides fuisset.

Secundò, *spes*, siue, ^c *fiducia*, qua sitimiter adhareamus benignitati Dei, confidentes facturum quod petimus. Deus enim quando non exaudit, non infundit fiduciam. cum verò exaudire decernit, fiduciam & lætitiā ingentem in cor infundit orantis.

Tertiò, ^d *charitas siue iustitia*.

Obijcitur: peccatores etiam ^e exaudiri à Deo. Respondet: peccatores tripliciter orare posse. 1. ad impetrandum aliquid in confirmationem fidei. 2. in propriæ sanctitatis ostentationem. 3. in bonum aliquod sibi vel spirituale: vel corporale. primo modo possunt impetrare non vi orationis, sed

^a Psal. 33. v. 16. Oculi Domini super iustos: & aures eius ad preces eorum. Psal. 65. v. 19. Iniquitatem si aspexi in corde meo: non exaudiet Dominus. Ioan. 15. vers. 7. Si manserit in me, & verba mea in vobis manserint, quodcumque volueritis, petetis: & fiet vobis. Isaie. 1. v. 15. & 1. Ioan. 3. v. 21. 22. ac Ioan. 9. v. 31.

^e Luc. 11. v. 8. & cap. 18. v. 13. & 14. ac Math. 7. v. 8.

^a Rom. 10. v.

14. Quomodo innocabunt, in

quem non cre-

diderunt? Ia-

cobi 1. v. 6. Po-

stules autem in

fide, nihil ha-

sitant. Et Mar-

ci. 11. v. 24.

^b 2. Cor. 12.

v. 8.

^c Marci 11.

v. 23. Quicum-

que dixerit

huic manti:

Tollere, &

mittere in ma-

re: & non ha-

sitauerit in cor-

de suo: sed cre-

diderit, quia

quodcumque

dixerit, fiat:

fiet ei. Math.

9. v. 2. Confide

filii, remittuntur

tibi peccata

tua. Hebr. 4.

v. 16.

DE BONIS OPERIBVS

fidei confirmandæ: vel inuocationis nominis Dei: ant signo crucis. secundo nusquam impetrant: quia Deus non est mendacij testis. tertio si voluntariæ inhærent peccato non exaudiuntur ordinariæ. Isaie 1. ^f *Cum multiplicaueris orationem non exaudiam. manus enim vestra sanguine plene sunt.* aliquando tam exaudiuntur: ^g vel in iudicium, siue condemnationem: vel in misericordiam, vt suis beneficijs eos aliciat Deus. si vero pœnitentiam incipiant agere, impetrant sæpè, non ex iustitia, quasi digni sint: ^h misericordiâ Dei: neque id infallibiliter. Quartò, requiritur ^h *humilitas*, qua orans, non in se sed in benignitate Dei confidat. Nec enim dignus est accipere aliquid: qui se ea re indigere non agnoscit.

^f 4. 15.

^g quomodo

Numeror. 11.

exauditi sunt

Israelita qui

petebat carnes.

Metuendū est

(inquit Aug.

tract. 73. in

Ioan.) ne id

quod posset non

dare propitius,

dat inatus,

^h Isaia 66. v.

facit opus Dei

negligenter.

2. Ad quem re-

spiciam, nisi ad

pauperculum,

& contritum

spiritu, & tre-

mentem sermo-

nes meos. Dan.

9. v. 18. Eccle-

sias. 35. v. 21.

Oratio humi-

liantis se, nubes

penetrabit. Ge-

nes. 18. v. 27.

¹ Hierem. 48.

v. 10. Math.

15. v. 8.

^k Luc. 11.

121. cap. 9. &

^a Aug. cap. 57.

libri de hæresib.

Bed. in 18. Luc.

Ansel. Haym. in

5. prioris ad Thessalonic.

Quintò, deuotio, scilicet, *studium attentè, sollicitè, diligenter, atque ardentè orandi.* ¹ *Maledictus enim, qui*

Sextò, *perseuerantia.* 1. quia ^k amicus perseue- rando precari, impetrauit, intempestiua nocte, ab amico panes: & vidua ^l à iudice inhumano iudi- cium extorsit. 2. quia ipse Dominus dixit. ^m *Opor-*

tet semper orare: & numquam deficere. Semper autem orare, quadrupliciter explicatur. 1. *pro semper benè operari.* Est enim bonum opus, quod- dam orationis genus, semper tendens in Deum. Sed Parabolæ de vidua & iudice: de Publicano & Phariseo: Dominum aliam voluisse orationem commendare, satis demonstrant. 2. *pro* ⁿ *perpe-*

tua coniunctione mentis cum Deo. verum: quamuis id quam optimum sit: tamen non intenditur hoc in loco, & refellitur vt primum. 3. ^o *pro statim &*

certain quibusdam horis orare. quæ expositio contem-

^l Luc. 18. ^m Ibid. v. 1. ⁿ August. epist.

Basil. orat. in Iulittam.

Aug. cap. 57. libri de hæresib. Bed. in 18. Luc. Ansel. Haym. in 5. prioris ad Thessalonic.

nenda non est. 4. assidue, P quantum patitur nostra possibilitas, exprimere Deo desideria nostra: quæ germanior videtur interpretatio. Id enim significat Parabola viduæ, & amici, panes ab amico petentis.

Obiicitur, q̄ reprehendi multiloquiū in oratione. Respondeo, cum r̄ August. argui solum inanem verborum multiplicationem.

Septimo, requiritur, ut pro quisque petat.

Quia alij pro quibus oratur, non semper digni sunt accipere.

Octauo, r̄ ut necessaria petantur, vel utilia ad salutem

Quare, cum petimus quod minimè expedit: exaudit Deus: non quidem illud conferendo: sed negando.

1. De Nomine. 2. de definitione Officij Diuini, sine horarum Canonicarum.

CAP. X.

Vo ad Primum: officij diuini nomen inuenitur in Concilio a Aquisgranensi & b Lateranensi. Nomen, horarum Canonicarum, inuenitur apud c Bedam.

Dicuntur autem, Diuinum officium: quia continent quod præstare ergo Deum debemus. Si quidem orare, & laudare Deum: est proprium Christianorum officium: dicuntur, hore canonice, quia certis horis iuxta Regulas PP. recitari debent.

c Brentius tamen contendit horas canonicas dici apud veteres, certa tempora à canonibus præscripta quibus per annum: sacre legerentur Scripturæ.

Contra. Canones non præscribunt quid singulis horis, sed quid singulis mensibus sit legendum.

P ita enim
Psal. 2. 4. v. 15.
dicitur, oculi
mei semper ad
Dominum. Itē
Psal. 33. v. 1.
Luc. 2. v. 37. &
cap. ult. v. ult.
q̄ Math. 6. v.
7.
r̄ epist. 12 l. ca.
10.

s̄ I. Ioan. 5.
v. 14. Hæc est
fiducia, quam
habemus ad
eū: Quia quod-
cumque petie-
rimus, secundū
voluntatē eius,
audit nos. I.

Thessal. 4. v. 3.
Hæc est autem
voluntas Dei,
Sanctificatio
nostra.

a cap. 13 l.
b cap. dolentes
titul. de celebr.
Missæ.
c in 18. Luca.

d Confess.
witemberg.
cap. de horis
Canonicis.

DE BONIS OPERIBVS

*e. can. Sancta
Romana dist.
15.*

Quare tempora illa non horæ canonicæ, sed mens-
ses canonici potius dici deberent.

Quoad secundum: Diuinum officium, est certa
ratio publicè laudandi, precandique Deum, mente simul,
& voluntate: auctoritate præsulum Ecclesiæ instituta.

Dicitur, certa ratio. Quia non quælibet oratio, vel
laus Dei, est istud officium diuinum: sed tantum
quæ præscripta est: quamque sequi debent, qui ad
diuinum officium obligantur.

Publicè, quia persoluitur nomine totius Ecclesiæ,
pro bono communi, ac publico: per publicos, &
solempnes ministros.

Laudandi, precandique. Quoniam hæc duo conti-
net. officium diuinum: prius pro beneficijs acce-
ptis: posterius pro accipiendis.

Deum. Quia propriè hoc totum officium soli
Deo præstatur.

Mente simul, & voce. Quoniam huius officij for-
ma cum ex præscripto, & institutione hominum
sit, actum externum necessario postulat.

Auctoritate Præsulum Ecclesiæ instituta. Quia nemo
potest certam orandi formam præscribere nisi
qui præest.

*1 unde Con-
cil. Milen. can.
12. Placuit ut
preces, vel ora-
tiones seu Mis-
se, quæ proba-
te fuerint in
Concilio, ab
omnibus cele-
brentur. Nec
aliæ omnino di-
cantur, in Ec-
clesia, nisi quæ
à prudentiori-
bus tractatæ,
vel comproba-
te in Synodo
fuerint.*

1. De partibus officij diuini. 2. de Canonico tempore singularum partium.

CAP. XI.

Quoad primum: diuini officij partes
aliæ sunt Maiores: nimirum, Nocturni:
laudes: Prima: Tertia: Sexta: Nona: Ve-
spere: Completorium. Aliæ minores (sci-
licet ex quibus maiores constant)
Psalmi, nimirum: Hymni: lectiones: Can-
tica: Antiphona: Responsoria: Litanie: versus: Capitula:
Collectæ.

Quoad

Quoad secundum : sumitur tempus canonicarum horarum, iuxta distributionem veterum. Qui spatium ab ortu Solis ad occasum, in ^a duodecim diuidebant horas: Et similiter spatium ab occasu ad ortum: quas horas inæquales & planetarias vocabant. Non quod essent inæquales horas diei inter se: vel noctis: Sed quia cum spatium ortus ad occasum, & occasus ad ortum varietur per annum: sintque æstate dies longiores: noctes breuiores: è contra verò hyeme: Propterea variebantur etiam per annum huiusmodi horæ: Nam in æstate erant diei horæ longiores: è contra vero hyeme. vide Francolinum cap. 9. Harum prima horarum incipiebat ab ortu Solis, secunda: quæ est secunda ab ortu Solis: & sic deinceps.

Porrò, *noctis horas*, ^b in quatuor ordinabāt vigilias: vnicuique vigilie tres horas assignando. Ita vt prima vigilia inciperet ab occasu Solis, & terminaretur in horam tertiam noctis. Secunda inchoaret ab hora tertia noctis, & terminaretur in sextam. Tertia à sexta in nonam. Quarta, quæ propriè dicebatur vigilia matutina inciperet à nona ad duodecimam, siue vltimam noctis completam.

Nocturni ^c dicebantur alicubi antiquitus, distinctè per tres vigillas noctis.

^d Alicubi, verò dicebantur tres nocturni simul in media nocte.

Alibi ^e denique, *laudes matutinis* iungebantur: ac in quarta vigilia noctis celebrabantur.

Laudes, namque, debent proprie recitari in aurore: nimirum ab initio crepusculi Matutini vsque ad ortum Solis.

^f Hieron. epist. ad Eustochium de custodia Virginitatis Rupert. 1. offic. diuin. D. Thom. lect. 6. in 14. prioris ad Corinth. vide Francolinum cap. 2. ^g 5.

^h Athanas. libro de Virgin. Basil. in qq. fusè explicatis. q. 37. Hieronym. de obitu Paula.

ⁱ Amalar. prefatione libri de ordine Antiphonarj Francolin. cap. 7. ^j 3.

DE BONIS OPERIBVS

¹ *Raban. 2. de Instit. Cleric.* vsque ad finem primæ horæ: institutumque fuit cap. 3. *Amalar.* tempore Cassiani, & vt ipse testatur.

sup. cap. 6. Frā- Officiū Tertiæ, Sextæ, & Nonæ debet cele-
col. cap. 10. 14. brari illis ipsis horis, non quidem terminatis: sed
15. & 16. nu- inchoantibus, vel labentibus, à quibus denomina-
mero 20. & tionem accipit. Quoniam autem illæ horæ inæqua-
27. les antiquæ non sunt amplius in vsu: propterea

² *3. Institutio-* nobis sunt obseruanda, & accipienda illa temporis
num cœnobio- spatia, quæ in nostra supputatione illis inæqualibus
rum cap. 4. respondent horis. Quod faciliè fiet, ^h si quis ad-

^h *vide Fran-* uertat in quas horas Solis ortus, occasus ac meri-
colinū cap. 10. dies incidant. Nam hora sexta inæqualis semper
93. & seqq. in meridiem incidit. Tertia in medium tempus in-

¹ *vide Fran-* ter ortum Solis, & meridiem. Nona in medium
col. cap. 17. 19. inter meridiem & occasum.

21. ¹ *Vespertinum* incipi debet ab hora duodecima
^k *Raba. Hug.* inchoante, id est vltima diei artificialis, paulo ante
Rupert. & occasum Solis. 1. quia ^k veteres docent vesperti-
Amalar. libro num celebrandum esse in fine diei. 2. ¹ Cassianus
de ordine An- testatur magisterio Angelico institutum fuisse, vt
tiphonarij ac in Vesperis canerentur duodecim Psalmi. At Con-
ante eos Asba- cil. ^m Turonens. 2. ait Vespertinam horam, in
nes. supr. Chry- qua duodecim Psalmi, Angelo doctore canuntur
sof. hom. 59. ad duodecimam esse. 3. quia maxima est proportio
populum Basil. ⁿ inter matutinum, & vespertas. Matutinum autem
sup. q. 37. Cypr. celebrari debet paulo ante ortum Solis id est ad
serm. 6. finem noctis. Ergo vespere erunt celebrandæ pau-

¹ 2. de Insti-
tutis cœnobior.

^o *Complectorium*, non est æquè ac cætera antiquum,
cap. 4. & 5. inuenitur tamen in q. 37. Sancti Basilij ex regulis
^m can. 19. fusius explicatis, ac in regula ^p S. Benedicti. Tem-
ⁿ Nam sapè pus completorij est initium noctis ante finem cre-
habent easdem

Antiphonas, eundem hymnum, idem capitulum, easdem commemora-
tiones, ac eundem numerum Psalmorum.

^o *Francol. supr. & cap. 18. ac 14.*

^p *cap. 16.*

pusculi vespertini. 1. quia id ex ⁹ antiquis facile colligitur. 2. quia eam quam habent inter se proportionem matutinum & vespere: eam habent inter se prima, & Completorium. Ergo par est, vt sicut prima incipit prima diei hora, orto iam Sole: sic Completorium celebretur prima noctis hora occiduo Sole.

Obiicies illud Hymni Completorii, *Te lucis ante terminum.*

Respondeo: non significari ante terminum, siue occasum Solis, sed lucis, siue crepusculi vespertini.

⁹ Isidor. 1. di-
min. Officio. 21.
Amal. 4. offic.
Ecclesiastic. 8.
Hugo 2. offic.
diuinor. 7. asse-
runt Comple-
torium ad no-
ctem pertinere.
& post cœnam
ac omnia alia
opera, debere
perfolui.

Hæretici qui horas reprehendunt canonicas.

CAP. XII.

Bea^a *Samasatenus* hymnos ab hominibus compositos, vt Neotericos, ab Ecclesia sua remouit.

^b *Vigilanti*, nocturnas vigilias reprehendebat.

^c *wiclef*, multa contra canonicas scripsit horas.

^d *Thaberite in Bohemia*, frustra teri tempus asseruerunt, in horis canonicis perfoluendis.

^e *Martinus Lutherus*, improbat ritum Ecclesie, quem in Horis Canonicis ipsa obseruat: & ipse quasdam postea suas instituit canonicas horas.

^f *Illyricus*, passim arguit summos Pōtīfices, quod officium Ecclesiasticum instituerint, vel auxerint, vel ornauerint.

^h *Brentius*, reprehendit. 1. institutionem certi generis hominum, id est Sacerdotum ad Canonicas horas perfoluendas. 2. quod lingua

^a circa annum
280. vide Eu-
seb. 7. hist. 26.
^b apud Hier.
epist. ad Ripa-
rium.

^c apud wal-
den. tom. 3. de
Sacramentalib.
cap. 24.

^d apud Aeneā
Sylvium lib. de
origine Bohe-
morum cap. 35.

^e lib. de abro-
ganda Missa.
^f precepit enim
vt mane tres

dicerentur Psalmi, & tres ad Vesperam: ac, Te Deum laudamus, & Athanasij Symbolum.

^h *Confess. witemberg. cap. de horis Canonicis.*

ⁱ *hæc de re vide sop. 1. lib. 2. de Verbo Dei cap. 15. & 16.*

M m ij

DE BONIS OPERIBVS

ignota celebrètur officia diuina. 3. quòd sine intermissione die, noctuque persoluantur. 4. quòd id fiat non vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus, sed vt merito operis huius, mitigemus iram Dei, & expiemus peccata. Sed quis nostrum negat inter fructus laudum Dei numerari patientiam, & consolationem ex scripturis?

^a Vide Fran-
col. cap. 11. 12.

13.

^b Psal. 118. v.

164.

^c v. 62.

^d v. 5. & Psal.

62. v. 7. ac

Psal. 118. v.

148.

^e Esdra. 9. v.

3.

^f Danielis 6.

v. 10.

^g serm. 6.

^h in Daniele.

ⁱ Luc. 6. v.

12.

^k Actor. 16.

v. 25.

^l Actor. 2.

^m Actor. 10.

v. 9.

ⁿ Act. 3. v. 1.

^o Psal. 54. v.

18.

^p Psal. 140.

v. 20.

^q 8. Constit.

Apostolicarum

cap. 40.

1. ^a Demonstratur antiquitas. 2. ratio institutionis horarum Canonicarum.

CAP. XIII.

ANTIQUITAS. Primò, ex scripturis: Dauid: ^b septies in die, laudem dicebat Deo: Item. ^c media nocte, Psal. 118. Mane, ^d Psal. 5. Illud Esdræ: ^e Legerunt in volumine legis Domini Dei sui quater in die, ^f quater confitebantur, ^g adorabant Dominum Deum suum. explicat Beda de Prima, Tertia, Sexta, ^h Nona. ⁱ Daniel, tribus temporibus in die flectebat genua, ^j adorabat, confitebaturque coram Deo. quod de iisdem horis interpretantur ^k Cyprian. & ^h Hierony. Dominus non solum media nocte orabat, sed etiam ⁱ pernoctabat in oratione: & ^k Paulus atque Silas, in ipso carcere, circa mediam noctem orantes, laudabant Deum. Tertiâ horâ ^l Apostoli orantes accipiunt Spiritum sanctum. ^m Sextâ Petrus ascendit in superiorem ædium partem, vt orationi vacaret. Nonâ, idem Petrus, & Ioannes ascenderunt in templum ad orandum. De officio verò Vespertino, dixit Dauid: ^o Vespere, ^f Mane, ^g Meridie narrabo, ^j annuntiabo, &c. item: ^p Eleuatio manuum mearum, sacrificium Vespertinum.

Secundò, ex PP. Clemen. ^q Preces vestras facite

diluculo, hora Tertia, Sexta, Nona, Vespere & in galli cantu. Cyprian. ¹ In orationibus celebrandis inuenimus ² serm 6. obseruasse cum Daniele tres pueros in fide fortes, & in captiuitate victores, horam Tertiā, Sextā & Nonā. Et paulo post: Sed nobis (fratres dilectissimi) præter horas antiquitus obseruatas, orandi nunc & spatia, & Sacramenta creuerunt. Nam & mane orandum est, ut resurrectione Domini matutina oratione celebretur. Recedente item Sole, ac die cessante, necessario rursus orandum est. Et infra: Qui autem in Christo, hoc est, in lumine semper sumus, ne noctibus ab oratione cessemus.

Athanas. ³ Habeto Psalterium: & Psalmos edisca, ⁴ libro de Virginitate. Sol exorians videat librum in manu tua. Post tertiam horam, peragito communionem, quoniam hac horā adductum est lignum Crucis. Sexta hora celebrato preces cum Psalmis, plorationibus & obsecrationibus: quoniam hac hora filius Dei sublatuſ est in cruce. Hora nona rursus esto in hymnis & laudibus Dei, cum lachrymis confitens peccata tua. Deo supplica: quoniam hac hora Dominus in cruce pendens reddidit spiritum. Et infra: Horā duodecimā maiorem, & celebriorem celebra communionem cum virginibus tuis, &c. Item: Media nocte surgito & laudato Dominum Deum tuum.

⁵ Ambros. ⁶ Basil. ⁷ Hieronym. Horam Tertiam (inquit) Sextam, Nonam, diluculum quoque, & Virginibus. Vesperas, nemo est qui nesciat, Et infra. Noctibus quoque bis terque surgendum. Item: Mane, Hora Tertia, Sexta, Nona, Vespere, noctis medio, per ordinem ⁸ in Psal. 118. psalterium cantabant. ⁹ lib. 3. de Virginibus. ¹⁰ in Regulis fusius explicatis. q. 37.

Chrysoſt. ¹¹ Ante lucem, cum gallus vocem dederit, omnes statim, cum reuerentiā somnum deponentes exciurgunt: excitante eos Prelato: & consistunt, sanctum constituentes chorum: & statim manus extendentes, sacros hymnos decantant: Et infra. Tertiam, Sextam, Nonam & Vespertinas orationes celebrant: & in quatuor partes diem dispartiti, dum singula partes implentur psalmodiis & hymnis, Deum venerantur. ¹² epist. ad Eustochium, de custodia Virginitatis. ¹³ de obitu Paulæ. ¹⁴ homil. 59. ad Populum Antiochenum.

August. ¹⁵ Rogo vos ad Vigilas maturius surgite ¹⁶ serm. 55. de tempore

DE BONIS OPERIBVS

Ad Tertiam, ad Sextam, ad Nonam ante omnia conuenite.

^b 2. de Instit. ^b Ioan. Cassian. ^c S. Benedict. *Hu* (inquit) *honoris referamus laudes creatori nostro. Matutinis, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespere, Completorio, Et nocte surgamus ad conficiendam ei. Ratio institutionis huiusmodi horarum est multiplex.*

^d Cypr. form. 6. ^d Prima, *ut in honorem Trinitatis, tertia quaque hora, Deum laudemus.*

Secunda, *ut beneficium Creationis commemoremus: gratias agentes Deo. Sex enim diebus creatio completa est: & die septimo Deus requieuit. Additur autem hora octaua, id est, officium nocturnum, pro spe Resurrectionis: quæ per diem octauum significari solet. Nocturnum autem futuram esse Resurrectionem Dominus admonet* ^b Luc. 17.

^e u. 34. & Math. 25. v. 6. Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit.

Tertia, *Ad memoriam Redemptionis conservandam. Hora namque Vespertina, Christus celebravit cenam. Completorii, post orationem in horto, & sanguinis sudorem comprehensus fuit ab inimicis: & ad Annam, ac Caipham ductus, variisque modis insultus. Matutina hora, initum est Concilium, & Consilium Pontificum, ac Phariseorum de persequendo Christo. Prima, ductus est ad Pilatum & Herodem. Tertia, crucifixus est vocibus Hebræorum: flagellis ræsus, & spinis coronatus à militibus Pilati. Sexta, crucifixus reipsa, immolauitque pro salute mundi, Sacrificium summum Patri. Nona, spiritum emisit: ad inferos descendit, sathanæ regnum destruxit. Vespertina, de Cruce depositus est, & in sepulchrum illatus Completorii, signatum & custodiis septum sepulchrum fuit. Matutina, id est sub Auroram resurrexit: Prima, apparuit mulieribus. Tertia, descendit Spiritus sanctus in Apostolos. Sexta, Petrus orans mandatum accepit, admittendi ad Ecclesiam Gentiles: & eadem hora Paulus ad fidem Christi fuit conuersus. Nona, Cornelius Centurio primitiæ gentium ad audiendum Petrum, à Angelo incitatus est.*

Act. 10.

*De antiquitate singularum partium
officij diuini.*

CAP. XIII.

PSALMI, & Cantica, in diuinis li-
teris habentur, excepto *Te Deum*
laudamus: quod ^a editum fuisse
a BB. Ambrosio & Augustino, al-
ternatim canentibus, statim a Ba-
ptismo eiusdem Augustini, testa-
tur S. ^b Dacius Episcopus Mediolanensis.

Hymnorum. 1. meminit ^c Paulus ac ^d Dionys.
Areopagita. 2. Paulus Samosatenus, qui ante
mille, & trecentos vixit annos, cum prohibuerit
Hymnos, sequitur illos iam antea, in vsu Ecclesia-
stico fuisse. 3. Tolet. Concil. ^e 4. præcipit Hy-
mnos ^h in officio retineri Ecclesiastico, à SS. PP.
Hilario, atque Ambrosio compositis.

Lectiones præcipuè leguntur in officio nocturno
partim ex scripturis: partim homilijs PP. partim
vitis SS. Harum esse antiquissimum vsum proba-
tur. 1. ex Iustino Apolog. 2. quæ testatur, lectio-
nes ex Prophetis, & Apostolis legi solitas in fide-
lium conuentu. 3. ex ^f Concil. Laodicen. ante
1200. quo statuitur interferendas esse lectiones
Psalmis. 4. ex ^g Carthag. 3. quæ præscribuntur
lectiones, non solum ex scripturis: sed etiam ex
vitis SS. Martyrum. ^h Hierony. quoque testatur
legi consueuisse in Ecclesia, post lectiones Apo-
stolorum, & Prophetarum, sermones S. Ephrem.
5. ⁱ Cassianus refert à maioribus institutum fuisse,
vt in officio Nocturno 12. Psalmi, & totidem le-
ctiones pronunciarentur. 6. Gelasius Papa, ante
mille annos, ordinem lectionum ^k descripsit. tum
ex scripturis, tum ex homilijs PP. 7. ^l Gregor.

^a *Et ab Ec-
clesia frequen-
tatum.*

^b 1. *Chronici*
10. *sternit sub*
Iustino seniore.

^c *Coloss. 3. v.*
16. & *Ephe-
sor. 5. v. 19.*

^d 4. *diuinor.*
Nomin.

^e *can. 12.*

^f *cap. 17.*

^g *cap. 47.*

^h *lib. de Scri-
pturis Eccle-
siasticis.*

ⁱ 2. *de Institu-
tis canobio-
rum. 5.*

^k *apud Gra-
tianum dist. 15.*
can. Sancta
Romana.

^l *ante annos*
quingentos.

M m iij

DE BONIS OPERIBVS

^m unde extat
can. In Die : de
cōsecrat. dist. 5.
ⁿ lib. de, Do-
minus Vobiscū
cap. 2.
^o ut censet
Walfridus in
libro de rebus
Ecclesiast. cap.
25.
^p sicut referūt
Isidorus 1. offi-
cior. diuin. cap.
8. ^q Raban.
2. de Instit.
Cleric. 51.
^q Amalar. 4.
officior. Ecclef.
7.
^r & Antio-
chena Ecclesia
tradidisse.
^s 6. histor. 8.
^t 1. offic. diui-
uor. 7.

VII. ^m reuocauit Breuiarium ad formam anti-
quam.

Benedictionis antelectiones meminit ⁿ Petrus Da-
mianus.

Responsoria post lectiones, iam erant in vsu tempo-
re Sancti Benedicti : & fortasse inuenta sunt a ^o
B. Ambrosio : ac quidquid sit, ^p ab Italicis Eccle-
sijs initium duxerunt.

Capitula, breuissimæ lectiones sunt, in singulis
horis diurnis, ex sacris literis depromptæ : horum-
que meminit Agathense Concil. cap. 30.

Antiphona, significat vocem reciprocā : ea est
autem, in officio Ecclesiastico, ^q sententia quæ
Psalmo concinendo præmittitur : quoniam secun-
dum eius modulationem totus Psalmus canitur,
atque vtrumque chorum in fine coniungit. *Vsum*
Antiphonarum, siue, per *Antiphonas canere*, id est alter-
natim : exordium ^s sumplisse sanctum Ignatium
ex Angelica admonitione, & exemplo ^t testa-
tur Socrates. Apud Latinos, Ambrosium introdu-
xisse hunc vsū scribit ^s Isidorus. Sed id de solo
officio Ecclesiastico intelligendum videtur. Nam
in Missa Psalmum alternatim canendum tradidit
Cœlestinus Papa. Tertullianus etiam antiquior
Ambrosio lib. 2. ad uxorem ait Psalmū inter duos
sonare.

De Antiphona, Salve Regina.

CAP. XV.

^a Luther. ser.
de Natali B.
Maria Petrus
Mart. in 3. prio-
ris Corinth.

ANC Antiphonam (quam Her-
mannus Cōtractus composuit) ma-
xime execrantur ^a hæretici : quod
multa contineat, quæ soli Deo com-
petere videntur. Sed quomodo in-
telligenda sint proximè patebit.

Primò, ergo vocatur B. Virgo Regina. tum quia

omnes Beati sunt reuera ^b reges. tum quia cum sit Mater Regis Regum, quidni merebitur Reginarum nomen?

Secundò, *Mater misericordie*. tum quia Christi mater est: per quem, à Deo misericordiam consequuti sumus. tum quia nobis quotidie misericordiam à Deo precatur, & impetrat. tum quod phra- si Hebraica, idem sit *Mater misericordia*, ac valde *misericos*.

Tertiò, *Vita*: non quod sit ipsa, per essentiam, vita: sed quia Christum peperit, & per eum sit facta Mater omnium viventium in spiritu: quomodo prima mulier dicta est Eva. ^c חַיָּה *Channah*, id est vita: quod futura esse mater viventium.

Quartò, *Dulcedo*. tum quia innumerabilibus beneficijs consolatur afflicto: [tum quia reuera, ingens pelagus dulcedinum spiritualium est.]

Quintò, *Spes nostra*. quoniam post Dominum, in ipsius potissimum intercessione confidimus. *Hec peccatorum scala* (inquit ^d Bernard.) *habet mea maxima fiducia est: haec tota ratio spei mea.*

Sextò, additur: *Et Iesum benedictum, &c. nobis post hoc exilium ostende.* Quia si Apostolo licuit dicere: ^e *Omnibus omnia factus sum; ut omnes facerem saluos.* Quare non licebit Ecclesiae precari B. Virginem: ut post hoc exilium nobis Christum ostendat? cum id non sit magis difficile, quam saluare. Præclare. Ergo dixit S. Ephrem: ^f *Intemerata, prorsusque pura Virgo Deipara, Regina omnium, spes desperantium.* Et infra: *Tu portus procellarum vexatorum: solatium mundi, carcere clausorum liberatrix: tu orphanorum susceptio: tu captiuorum redemptio: tu egrotantium exultatio, & omnium salus.* Et infra. *Sub alis tuis custodime, & protege: miserere mei, qui sum luto inquinatus.* Item: *Non mihi alia fiducia, ô Virgo sacrata.* Et infra: *Aue pax, gaudium, & salus mundi.*

^b *Math. 5. v. 4. & cap. 25. v. 34. venite benedicti patris mei: percipite Regnum, &c.*

^c *Genes. 3. v. 20. à verbo חַיָּה Channah, vixit.*

^d *Serm. de Aqua-ductu: & Ephræ serm. de Deipara.*

^e *1. Cor. 9. v. 22. mihi omnia factus sum, ut omnes facerem saluos.*

^f *1. Timoth. 4. v. 16. Iacobi 5. v. 10.*

^g *supr. apud Lipomanum. to. 8. vide etiã Bernard. serm. 4. de Assumpt.*

*An cantus in officio Ecclesiastico sit
adhibendus.*

CAP. XVI.

EGAVERUNT adhibendum Hila-
rius quidam apud ^a Augustinum, ^b
Henricus, & Petrus Bruis, ^c wiclef,
& ^d Trinitarij Transyluani.

Affirmat retinendum Ecclesia Ca-
tholica: Primò, exemplo Angelorum, Luc. ^e 2.

Secundò, ^f exemplo, & ^g admonitione Da-
uidis. ^h Nec enim instrumenta musica erant pro-
pria populi Israelitici sed erant omnibus genti-
bus communia: vt genuflexio, tuncio pectoris, &c.

Tertio, exemplo Hebræorum approbato à Chri-
sto, clamentium: *Benedictus qui venit in nomine Do-
mini: osanna in excelsis.* Math. 21. v. 9. Marci 11. v. 10.
& Ioan. 12. v. 13.

Quartò, exemplo Christi. ⁱ Math. 26. v. 30.

Quintò, exemplo Pauli, & Silæ ^k qui in carcere
ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες τῷ κυρίῳ: stantes laudabant Deum.

Sextò, ex Apostolico præcepto: in Psalmis (in-
quit ^l Paulus) *ᾄδ' Hymnis & Canticis spiritualibus,*
cantantes Deo.

Septimò, ex Concilijs: Laodiceon. ^m Nalli alij in
Ecclesia Psalmos canant, præter eos qui cantorum fungun-
tur officio.

ⁿ Concil. Rom. *Vt Diaconi non canant in Ecclesia
nisi Euangelium. Lektionen ceteras, vt etiam Hymnos, &
Psalmos ab inferioribus Clericis decantari sinant.*

^o Carthag. 4. *Cantor potest, absque scientia Episcopi,*
*διδῆς, ᾄδοντες, ἐν ᾗ τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ θεῷ, in gra-
tia cantantes, in corde vestro, Deo.*

^a 2. Retract.

II.

^b apud Petrum
Cluniac. epist.

ad omnes Epi-
scopos cap. ult.

^c Apud Wal-
dens. tom. 3. tit.

2.

^d libro 2. cap.

1. ac in antishe-
sibus Christi

veri, & falsi.

^e v. 13. 14.

^f qui plurimos
composuit Psal-
mos.

^g Psal. 150. v.

3. 4. 5. 6.

^h non enim in-

stituta erant ad

significandum

aliquid myste-

rium: sed exci-

tandos animos

ad Deum lau-

dandum.

ⁱ vide tom. 3.

^k Act. 16.

v. 25.

^l Coloss. 3. v.

16. ᾄδοντες, &

ᾄδοντες, καὶ ᾄ-

δοντες, ᾄδοντες, &

ᾄδοντες, &

ᾄδοντες, &

ᾄδοντες, &

ᾄδοντες, &

ᾄδοντες, &

ᾄδοντες, &

ᾄδοντες, &

ᾄδοντες, &

ᾄδοντες, &

^m can. 15.

ⁿ sub Gregorio. 1.

^o can. 10.

sola iussione presbyteri officium cantandi iussore, &c.

Tolercan. 4. ^p De Hymnis, & Psalmis canendis publicè, in Ecclesiis, & Salmatoris, & Apostolorum habemus exemplum.

Agathen. in Gallia. ^q Hymni diebus singulis decantentur. Aquisgranens. in Germania: ^r quo monentur Ecclesie Cantores: ut adificationem, non adulationem populi querant: dam fœtas lectiones, & psalmos atque hymnos, modulatis vocibus cantunt.

Octauo, ex PP. Dionys. ^s 7. Ecclesiast. Hierarch. par. 2. Terrull. in Apologet. cap. 2. & 39. Euseb. 2. histor. 17. Basil. epistola 63. Hilar. ^t Audiat orantis populi consistens quis extra Ecclesiam, vocem: spectet celebres hymnorum sonitus. ^u Ambros. ^x Hierony. ^y Chrysost. ^z August.

Nonò, quia pia canticà accendunt ad deuotione animos. Quantum (inquit ^a August.) fleui in hymnis, & canticis tuis, suauiter sonantis Ecclesie tue vocibus commotus acriter, &c. Item: ^b Sine dubitatione facienda est, maxime illud quod scriptura defendi potest, sicut de hymnis & psalmis canendis: cum & ipsi Domini, & Apostolorum habeamus documenta, & exempla, & præcepta, de re, tam utilis ad monendam pie mentium, & accendendam diuina lectionis affectum.

Decimò quia facilius, libentius, & prolixius officium diuinum persoluitur: dum cantus iucunditate conditur.

Vndecimò, hoc modo testamur Eucharistis, & hæreticis nos non erubescere fidem nostram: cuius dogmata palam decantemus.

Duodecimò, testamur legem Dei, nobis esse iucundam.

Decimo tertio, perfectum reddimus obsequium Deo: id est animo, per ardentissima vota: & corpore, per cantus. Eleganter ergo Iustinus: ^c Excitat responsione (cantus Ecclesiasticus) cum voluptate quadam, animum ad flagrans eius, quod carmine celebratur, desiderium: affectiones & concupiscentias carnis sedat: cogitationes malas inimicorum, quos cernere non est suggestione

^p cap. 12.

^q cap. 21.

^r cap. 132. 133.

^s quo meminit

cantus Eccle-

siaſtici in sepe-

liendis mortuis.

^t in Psal. 63.

^v oratione de

tradendis Basi-

licis.

^x epist. ad Oc-

ceanum de obitu

Fabiola: &

altera de obitu

Paulæ.

^y homil. 56. in

Math. & 59.

ad populum

Antioch.

^z 9. Confess. 7.

& lib. 11. cap.

33.

^a 9. Confess. 6.

^b epist. 119.

cap. 18.

DE BONIS OPERIBVS

oborientes, amolitur: pietatis decertatores, generosos, & fortes, per constantiam, in rebus aduersis efficit: omnium rerum quæ vitæ, tristes, & luctuose accidunt, pijs adfert medicinam: Mentis ad fructificationem diuinorum bonorum rigat: Gladium spiritus, hoc Paulus appellat in armamentario: ubi contra inuisibiles aduersarios, milites vera pietatis sui instruit armis. Verbum namque Dei est, & quod animi cogitatione, quod carminis preludio, quod carmine ipso celebratur, ac demones fugat atque depellit: Et in rebus omnibus, quæ pijs eueniunt, animus, vera pietatis virtutibus per carmina Ecclesiastica, perficitur.

Soluentur obiectiones.

CAP. XVII.

^a 3. Reg. 18.
^{v. 27.}

R I M A, ^a Helias irridens Prophetas Baal: *Clamate* (inquit) *voce maiori: Deus enim est, & forsitan loquitur, &c.*

^b Math. 5. v.
22.

^c Hebraeor. 5.
v. 7.

^d Actor. 7. v.
59.

^e 1. Reg. 1. v.
13.

^f serm. 6.

^g Math. 6.
v. 6.

^h Ephesier. 5.
v. 19.

Respondeo, Heliam non irridere illos quod clamarent: sed quod

Deum inanem inuocarent. Alioquin si clamor debeat reprehendi arguatur ^b Chananea, ^c Christus, & ^d Stephanus.

Secunda, ^e Anna Elcanæ tacita orabat: quam gessisse figuram Ecclesiæ, ^f Cyprianus testatur.

Respondeo, hic de priuata: nos de publica oratione agere.

Tertia: Dominus oraturos ^g iubet in cubiculum intrare ac in silentio orare.

Responsio eadem.

Quarta, ^h Psallentes (inquit Paulus) & cantantes in cordibus, &c. In quem locum Hierony. Audiant (inquit) hi quibus psallendi in Ecclesia officium est: Deo, non voce: sed corde canendum: nec in tragædorum modum, guttur & fauces dulci medicamine collinendæ, ut in Ecclesia theatrales moduli audiantur, &c.

Respondeo, tam Apostolum, quam Hierony.
solum velle: non esse, sola voce, Deo cantandum:
sed præcipue corde. vnde idem Hierony. *Sic cantet
seruus Christi, ut non vox cantantis: sed verba placeant,
quæ leguntur.*

Quinta, idem ¹ Hierony. ait, titulum orationis ¹ lib. 2. in Ma-
Habacuh, non debuisse verti: *Oratio Habacuh cum bacuh.*
*cantico: sed, pro ignorantibus, quoniam non decet oran-
tem canere. Ergo non debent saltem Collectæ, &
ipsa Dominica oratio, cantari.*

Respondeo, neque illas proprie cantari: sed tan-
tùm clarè, & distinctè cum vocis quadam inflexio-
ne pronunciari, quæ supplicantis indicet affectum,
quæ autem proprie cantantur non puræ sunt pre-
ces: sed Hymni, ac Psalmi, quibus laudes continen-
tur Dei.

Sexta, ^k Clemens Alexandr. instrumentorum
vsum Musicorum improbare omnino videtur. ^k 2. Pedagogo-

Respondeo. 1. cum non loqui de officio Ecclesia- ^{gi. 4.}
stico: sed de conuiuibus. 2. neque reprehendere om-
nino huiusmodi vsum: sed solum ei antepondere
cantum solius humanæ vocis. Cum enim visus
esset, improbare generaliter omnia instrumenta
musica, addit tamen: *Etsi ad lyram, vel cytharam canere
& psallere noueris: nulla in te cadet reprehensio. Hebræo-
rum instum Regem imitaberis, qui Deo est gratus &
acceptus.*

Septima, ¹ Iustinus ait hunc vsum fuisse Iudæis ¹ q. 107.
concessum, ob imperfectionem ipsorum: ac ideo
in Ecclesia locum non habere instrumenta
musica.

Respondeo: illa retineri in Ecclesia etiam pro-
pter infirmos: & ideo sero admitti cœperunt: ni-
mirum ^m tempore Vitaliani Papæ: vel ⁿ Lu- ^m iuxta Pla-
douici Pij. ⁿ iuxta
¹ Aimoinum. 4.
¹ de gestu Fran-
corum II 4.

DE BONIS OPERIBVS

De requisitis ad officium persolvendum.

CAP. XVIII.

PRIMO, requiritur, *Integritas officij* tum vt nulla horarum canonicarum prætermittatur. Alioquin qui prætermitteret sciens, nec legitime impeditus, mortaliter peccaret. tum vt singulæ partes horæ, sicut Psalmi, hymni, &c. distincte, & integrè pronuncientur. Nam qui dimidiata verba solent pronunciare [in notabili quantitate] non satisfacere officio [merito] ^a Nauarra iudicat.

^a in cap. 25.

Enchiridij

Num. 98. vide

D. Bernard.

serm. 47. in Cantica.

^b *Antoninus*

par. 3. titulo 13.

cap. 6. §. 4. Pa-

lud in 4. dist.

13. q. 2. ar. 2.

Hostiens. in

Summa tit. de

consecr. Eccle-

sie dist. 2. Na-

aurr. in Enchi-

ridio de orat.

cap. 21. num.

30.

^c *in Summa.*

^d *Clementina:*

Dignum: de

celebratione

Miss.

Secundò, *Ordo*: idest vt Priores horæ, prius persoluantur. Si tamen posterius recitarentur, non ideo esset repetendum officium, iam dictum. Inter officium autem, & missam nullus videtur esse essentialis, ordo tamen qui celebraret absque graui necessitate, Matutino non expleto, mortaliter peccaret, ^b vt communis sententia docet: quam tutius est sequi.

Quod si quis ante ortum Solis, celebraret: rectius faceret, postponere, quam anteponere Primam.

Tertiò, *Qualitas*, nimirum vt clerici certæ Ecclesiæ addicti suarum Ecclesiarum: Monachi, suorum ordinum, formam officij seruent.

Et quamuis ^c Caietan. velit, eos non peccare læthaliter, si prætermisso officio proprio, Breuiarium Romanum eligant: non tamen id certum, & tutum est: nisi fiat de Episcopi, & totius Capituli consensu 1. quia sicut ideo Clericus tenetur ad Officium: quia Ecclesiæ mancipatus est: sic tenetur ad tale, vel tale officium, quia tali, vel tali Ecclesiæ astrictus 2. non fuisset opus, ^d Concilium Viennense indulgere Clericis, & Monachis vt of-

ficiū diuinum recitare possent iuxta formam officij Episcoporum, vel Cardinalium cum quibus forte viuunt: nisi ex præcepto tenerentur sequi formam Ecclesiarum suarum, vel ordinum.

Qui autem ad solum patrimonij titulum ordinantur his liberum est sequi formam cuiuscumque Ecclesiæ: rectius tamen facient vsum Ecclesiæ sequi apud quam ordinariè versantur.

Quartò, *Locus*, is enim publicarum precum est Ecclesia, qui autem priuatim recitant ^e vbi que id facere possunt.

^e nisi obstat
(extra tamen
necessitatem)
loci turpitudine.

Quintò, *tempus*: nimirum, *spatium inter vespere unius Dei, & mediam noctem alterius*: vt vitetur peccatum mortale. Nomine autem vespere, intelligitur *tempus officij vespertini*: Vt autem veniale vitetur, non est scienter recedendum ^f notabiliter a tempore statuto vniuscuiusque horæ, nisi obstat rationabilis consuetudo.

^f censetur in
notabiliter recedere: qui
tunc alicuius
horæ officium
persoluit, cum
verba que leguntur,
aut cantantur, nulla
ratione cum tempore
conueniunt,
ut si quis ante
lucem dicat:
Iam lucis orto
sydere, &c.

Sextò, *Attentio*: quæ triplex est: vna ad verba: Altera ad Sensem: Tertia, ad Deum. Vnaquæque autem earum sufficit: etiam solum virtualis, quæ voluntarie non interrumpatur [in ipsa recitatione officij, idest vt aliud voluntariè attendas dum actu recitas quam requirat vna, harum Attentionum.]

Septimò, *Deuotio* 1. *interna*, scilicet promptitudo animi ad Deum laudandum, ac precandum 2. *externa*, nimirum ad ritus externos, vt genuflexionem, cantationem &c.

DE BONIS OPERIBVS

Qui teneantur, sine deputentur ad officium diuinum.

CAP. XIX.

^a vide Gratianū dist. 92. can. Finali. Item Decretal. epist. cap. Presbyter: de celebrat. Miss. & cap. Dolentes: eod. tit. Concil. Cabilonense can. 59. Mogunt. sub Rabano can. 16. Et Lateranens. sub Leone 10. sess. 9.
^b 1. Paralip. 15.
^c Actor. 6.
^d Isaia 62. v. 6.
^e Concil. Lateran. sub Leone 10. sess. 9. §. Statuimus. Et constitutio Pij V. apud Narrum cap. 25. Num. 122.

Hic sunt, ^a Clerici, ac Monachi: Et quidem merito,
Primò, quia in veteri Testamento non totus populus: sed soli Leuitæ, Psalmos ex officio publice ^b decantabant.

Secundò, Apostoli fuerunt primi ^c qui relicta, temporalium curâ munus suum proprium esse dixerunt, Verbo Dei, & orationi, sine intermissione instare.

Tertiò, Si Respublica temporalis suos habet milites, qui diu noctuque ad custodiam excubant ciuitatis: cur id non conveniet spirituali Reipublicæ, id est Ecclesiæ, iuxta illud: ^d Super muros tuos Hierusalem constitui custodes: tota die, ac nocte in perpetuum non tacebunt.

Quartò, ad cætera munera certi homines deputantur. Nec enim omnes sūt iudices: patroni &c. Quidni Ergo certi deputabantur ad orandum Deum: præsertim cum reliquis populus ad alia sic occupatus?

Porro, Clerici, & Monachi tenentur quidem ex iure diuino, ad vacandum precibus, aclauidibus Dei, magis quam cæteri: tamen non nisi iure obligantur humano ad quandam orandi præscriptam formam.

Beneficiati autem qui suum non recitant officium diuinum ^e carere debēt fructibus beneficiorum suorum. Quod si perceperunt eos: restituere tenentur.

LIBER

LIBER SECVNDVS

Qui est

De ieiunio.

De nomine, & varia acceptione ieiunij.

CAP. PRIMVM.

NOMEN Ieiunij: abstinentiam à cibo significare videtur: Gracè namque ieiunare est, *νηστεύει* quasilin *ἡδίστη*, non Edere: Ieiunium autem, est Quadruplex. *Spirituale*: scilicet a vitiis abstinentia: *Morale*: parcimonia nimirum, & temperantia cibi & potus, ad sobriè, & modestè vinèdum: *Naturale* abstinentia ab omni prorsus cibo, vel potu, quacumque ratione sumpto: *Ecclesiasticum*: videlicet Abstinentia cibi per modum alimenti, secundum Ecclesiæ regulam assumpta. Assumitur autem vel voluntarie, aut ex voto, aut ex præcepto.

Dicitur, *per modum alimenti*. Tria siquidem per os traiciuntur ad stomachum 1. quæ per se referuntur ad corpus alendum: & hæc proprie cibi dicuntur 2. quæ tantum ad digestionem iuuandam, vel restingendam sitim aut depellendos morbos ordinantur: quamuis alioquin etiam nutrant. 3. quæ referuntur ad depellendos, vel vitandos morbos. primi ergo generis, tantum in ieiunio Ecclesiastico prohibentur.

Tom. IIII.

Nn

Vnicam in ieiunio refectiōnem eamque [iuxta ritum antiquum] canam esse debere non prandium.

^a [vide Francolinum cap. 31.

& seqq.]

^b v. 26.

^c cap 1. v. 12.

& cap 3 v. 35.

^d libro de Virginitate.

^e orat. 1. de

Ieiunio.

^f in fine librorum aduersus hereses.

^g serm. 8. in Psal. 118.

^h epist. ad Eustochium de custodia Virginitatis. Quo etiam in loco docet fuisse so-

litos Monachos non ieiunare à Pascha usque ad Pentecostē:

quia tunc temporis prandebant: Et tamē semel tantum

comedebant in die. Ergo ad ieiunium requirebatur; non solum, semel comedere: sed debebatur refectio ad vesperam sumi.

ⁱ Hymno post ieiunium.

^k epist. ad Amandum.

^l homil. 4. in Genesim, cum loquitur de Quadragesima ieiunio.

^m & epist. 118. cap. 7.

ⁿ Collat. 21. cap. 23.

^o cap. 14.

CAP. II.

ROBATVR ^a primò, exemplis scripturæ Iudic. ^b 20. ieiunauerunt in illa die usque ad vesperam. Item: ^c 2. Reg. ieiunauerunt usque ad vesperam super Saul.

Secundò, ex PP. Athanas. ^d Post communionem horæ nonæ, comede panem tuum, gratias agens Deo super mensam tuam.

Basil. ^e Expectas vesperam ut cibum capias. Epiph.

^f Quarta & Prosabbatho ieiunium statum est, usque ad horam nonam.

Ambros. ^g Indictum est ieiunium: caue ne negligas. Et, si te fames quotidianum cogit ad prandium, ut intemperantia declinet ieiunium: tamen cælesti magis te seruato conuiuio: non epule parata extorqueant, ut cælestibus sis vacuus Sacramentis. Differ aliquantulum: non longe est finis diei.

Hierony. ^h A Pascha, usque ad Pentecostem, cæne mutantur in prandia, quo & traditioni Ecclesiastica satisfiat, & ventrem cibo non onerent duplicato.

ⁱ Prudent. ^k Paulin. ^l Chrysost. Non existimemus mediam usque ad vesperam, ad salutem nobis sufficere. August. ^m epist. 86. Cassian. ⁿ scribit, horam capiendi cibum tempore ieiunij esse horam nonam. Benedict. in Regula: ^o Quarta, & sexta feria iei-

LIBER SECVNDVS. 280

uent vsque ad nonam. Et infra. Ab initio *Quadragesimæ* ^P *serm. 3. de*
vsque ad Pascha ad vesperam reficiant. *Quadragesima.*

Bernard. ^P *Haftenus vsque ad Nonam ieiunauimus* *ma.*
soli, nunc vsque ad vesperam ieiunabunt nobiscum vniuersi ^q *4. par.*
reges & principes, clerus, & populus. &c. *Exam. pag.*

Denique inauditum est apud veteres ieiunium ^{516. 517.}
solui ante horam Nonam: quæ est tertia post me- ¹ *Genes. 43.*
ridiem, qui enim ieiunant, Christo compatiuntur. *v. 25. colligi-*
At vsque ad Nonam, Christus sustinuit dolores in *turque ex 2.*
cruce: atque in illa hora requieuit ab eis. *Esdra. 8. v. 3.*

Obiicit ^q Kemnitius: alium iam esse morem. *cñ 10. 12. Da-*
Nam cibus in meridiæ sumitur: cui ad vesperam *nielu. 13. v. 7.*
additur cænula. *cum 13. Ioan.*

Respondeo, 1. id non imperari ab Ecclesia sed *4. v. 6. 8. Act.*
tolerari, 2. determinationes hac de re, iuris esse hu- *9. & 10. v. 10.*
mani: & proinde contraria consuetudine, tacito *Cassian. coll.*
Prælatorum consensu, probata potuisse hunc ab- *21. cap. 23 Be-*
rogari vsum, 3. non sine causa sumi nunc in meridiæ *nedit. cap. 41.*
cibum. Nam ideo differebatur antiquitus in no- *Regal. Gregor.*
nam: quia solebant antiqui, meridiæ, prandere. *3. Dialog. 15.*
Vilum est autem satis, ad edomandam carnem ie- ^a *Ebionitaru*
iuniumque celebrandum seriùs tribus horis ad re- *apud Epiph.*
fectionem accedere. At posterioribus temporibus, *heresi 30. En-*
maxima pars prandere solet, tertia hora matutina: *cratitaru apud*
quare eadem proportio seruabitur: si meridiæ cibus *August. heres.*
nunc sumatur in ieiunij diebus. *25. Eustathia-*
nar. apud So-
cratem 2. cap.
33. Priscillian.
apud Aug. ha-
resi 70. Apo-
stolicor. apud
Bernard. serm.
66. in Cantica.
b Manichæor.
apud Aug. ha-
resi. 46. Maho-
meti 3. capite
Alcorani.

Hæreses circa ciborum delectu.

CAP. III.

PRIMA, ^a omnium animantium car-
nes immundas esse asserit.

^b Secunda, solum vinum immundum
dicebat.

Contra. vtramque Apostolus di-
sputat. 1. Timoth. 4.

Nn ij

DE IEIVNIO

^c *hereticorum omnium huiusce temporis. & ante eos, Nicolaitarum, & Valentinianorum apud Irene. 1. cap. 1. & 27. ac Ioviniani apud Hieron. 2. in Iovin. & apud August. cap. 82. libri de heresib. ^a Kemnit. 4. par. Exam.*

Tertia, ^c nullos omnino cibos: nec in perpetuum: nec ad tempus: neque omnibus: neque quibusdam: neque absolute: neque certa de causa interdicti debere. Contra quam nobis est disputatio.

Calumniā hereticorum huiusce temporis.

CAP. IIII.

ALUMNIA: ^a Pontificij cum Tatianis, Manichæis & Priscillianistis, cibos quosdam natura immundas putant. Probat. ^a

Primò, Pontificij prohibent carnes, eo quod Deus maledixerit terræ: non autem aquæ: & quia Christus non legitur carnes comedisse: sed panem, pisces, ac mel. Ergo sentiunt carnes esse maledictas.

Secundò, caro, iuxta Pontificios, concupiscentias excitat. Ergo iuxta eos est immunda.

Tertiò, curant benedici carnes ab Ecclesiæ ministro, cum his uti volunt. Ergo sentiunt eas esse immundas: quando non benedicuntur.

Contra. 1. illi hæretici antiqui, nullo tempore comedebant carnes, & comedentes damnabant.

At Catholici, extra tempus Quadragesimæ vescuntur carnibus: quique Religiosi, ex sua professione, à carnibus perpetuò abstinent non damnant cæteros: aut carnes ut immundas execrantur.

Secundò, Ebionitæ, Tatianistæ, Manichæi, & Priscillianistæ etiam pisces detestabantur: quod minime Catholici faciunt.

Tertiò, PP. qui veteres illos arguunt hæreticos: delectu ciborum nobiscum utebantur. Ergo alia ratione, Ecclesia: alia antiqui hæretici à carnibus abstinent.

Quartò, Catholici à carnibus abstinent, ob Continentiæ, & purioris vitæ rationem. At illi hæretici abstinébant: quia carnes iudicabant immundas.

Ad primam, negatur Antecedens. Nam ratio huius prohibitionis est, Ecclesiæ beneplacitum ad carnis petulantiam edomandam : [colendum hoc cultu Dēum: purius rebus sacris vacādum: Pœnitentiæ opera exhibendum.] quibus quidam addunt congruentias illas in argumento positas : sed inde nequit solidum duci argumentum.

Ad 2. Antecedēs verum esse de immoderato esu. ^b 10. *Confess.*
Negatur verò consequens: *Non ego* (inquit ^b Aug.) *cap. 31.*
immundiciem obsonij timeo: sed immundiciem cupiditatis.

Dices: quare ergo Ecclesia non prohibet solum immoderatum carniū vsum?

Respondeo, quia ipso iure naturali diuino, immoderatus vsum prohibetur. Particulatim autem definire quantum quisque sumere debeat, non esse Ecclesiæ possibile: cum varia sit corporum complexio. Quare cū Regula communis præscribi deberet, opus fuit legem circa qualitatem, non autem circa quantitatem, ferri.

Ad 3. negatur consequens. 1. quia sequeretur fideles toto fermē anno à carnibus abstinere. Nam communiter ita benedicuntur carnes solum in Paschate. 2. sequeretur Ecclesiam abstinere, ab oleribus, aqua, pane, &c. quia etiam ista benedicuntur. 3. eam vti posse in Quadragesima carnibus: nimirum adhibita benedictione.

Quod verò in benedictione aquæ petitur à Deo expelli diabolus, & fieri aquam in salutem animæ & corporis. Non arbitramur propterea, inquinari à diabolo aquam: vt ea nobis non liceat vti: sed diabolus, malè aliquando vti creaturis. Quare merito precamur, ne id fieri Deus permittat:

Nn iij

DE IEIUNIO

*Ad rationem ieiunij abstinentiam à certis
cibis, & potissimum à carnibus
pertinere.*

CAP. V.

^a cap. 10. v. 2.
& 3.

^b Math. 3. v.

4.

^c orat. de pau-
perum amore.

^d 2. Pedag. 1.

^e in Eusebio
2. histor. 17.

^f heresi 29.

^g Catech 4.

^h orat. 1. de
ieiunio.

ⁱ hom. 6. in
Genes.

^k 30. in Fau-
stum.

^l Aug. sup.

^m 4. parte
Exam. pag.
442.

PRIMÒ, Danielis exemplo: ^a In diebus
illis ego Daniel iugebam, trium hebdomada-
rum diebus, panem desiderabilem non comedi:
& caro, & vinum non introierunt in os meum.

Secundò, Ioannis Baptistæ: ^b cuius victus erat
solum locusta, & mel sylvestre.

Tertiò, Sancti Petri: qui ^c teste Nazianzeno,
penè semper ietunans, tantummodo sumebat lu-
pinos minuto asse veneunt.

Quartò, Mathæi: qui oleribus, baccis, & semi-
nibus solum vescabatur, ^d teste Clemète Alexan-
drino.

Quintò, ex Ecclesiæ praxi apud ^e Philonem,
^f Epiphanium, ^g Cyrillum, ^h Basil. ⁱ Chrysost.
^k August. ^l Hierony. ^m Theodoret.

Sextò, ^l finis ieiunij est corporis concupiscen-
tias edomare. At non potuit regula constitui cer-
ta, circa quantitatem cibi sumendi: vel circa lauti-
tias, & condimenta ciborum. Hæc enim infinitis
variantur modis: & quod uni est multum, alteri
parum est: quod uni lautum, alteri non lautum.
Debuit ergo Regula, penes abstinentiam consti-
tuiti, in aliquo genere cibi, qui, ex genere suo, ut
plurimum nutriat: magis, & magis delectet: qua-
lem esse pecorum, & auium carnem, omnes con-
cedunt.

Obijcit ^m Kemnit. Primò, in scripturis Testa-
menti veteris ieiunia definiri per unicam come-
stionem: eamque ad Vesperam sumendam: nihil
autem præscribi circa ciborum delectum.

Secundò, magis pugnat cum ieiunij fine, ventrem optimis repleti piscibus ac fructibus lautè præparatis, quam modicum ex carnibus sumere fumo duratis: arido caseo: vel rancido butyro.

Tertiò, magis irritatur concupiscentia per vini potum, quam per esum casei, & ouorum:& tamen non prohibetur vinum.

Ad primum: veteres, ieiunando, comedisse carnes, non nisi ex sua suspitione Kemnitius habet. Nec enim id scriptura dicit: nos contrarium habemus ex Danielis exemplo.

Ad 2. hanc repugnantiam esse per accidens, nimirum ratione immoderationis. Nam cæteris paribus, magis repugnat fini ieiunij esus carniū, quam piscium.

Ad 3. respondeo 1. in locis calidioribus, vt in ⁿ ⁿ *Basil. orat.*
Oriente celebrari ieiunium cum abstinencia vini: *1. de ieiunio,*
in frigidioribus non item: quia id nimis sanitati *Cyrril. Catech.*
obesset, plurimis. 2. esum carniū esse principa- *4. Theophil. 3.*
liorem libidinis causam, quam sit vini potus. Nam *libro Paschali,*
ille libidinis causa est: quia materiam generatio- *Chrysoft. hom.*
nis ministrat: hic, quia calefaciendo corpus, libi- *6. in Genes.*
dinem prouocat. Sed illa prouocatio, si materia ge-
nerationis non grauet, facile pacari poterit. At etsi
vini inflammatio desit: materia tamen generatio-
nis, stimulare non desinit.

Ieiunium in genere esse lege diuina præceptum.

C A P. VI.

EGANT aduersarij: Probatum tamen
nostra sententia, Primò, Ioelis 2. ^a ^a *v. 12.*
Conuertimini ad me in toto corde vestro, in
ieiunio, & fletu, &c. Item: ^b Canite tu- ^b 15.
ba in Sion: sanctificate ieiunium, id autem

cum non sit cæremoniale vel iudiciale, sed mora-
le, plane ad nos etiam pertinebit.

N n iij

DE IEIUNIO

^c *Math. 6. v.*
17. οὐ δὲ νηστ-
των, ἀλειψά-
σου τὸ πῶτα
ἀντ.

Secundò, cum Dominus dixit: ^c *Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum*, præsupponit aliquod tempus quo ex præcepto ieiunandum erat. Alioquin id frustra diceret. Per ieiunium autem intelligi nequit ibi moderatio cibi. Nam hæc, omni tempore est obseruanda. Ad Dominus loquitur de re, quæ fit aliquando: sed non semper.

^d *epist. 86.*

Tertiò, ex PP. August. ^d *Ego in Euangelicis, & Apostolicis literis, totoque instrumento, quod appellatur Testamentum nouum, animo id reuoluens: video præceptum esse ieiunium. Quibus autem diebus non oporteat ieiunare: & quibus oporteat: præcepto Domini, vel Apostolorum non inuenio definitum.*

^e *serm. 4. de ieiunio decimi mensis.*

Leo: ^e *Sicut permanet ad intelligentiam Christianam, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli serues, & cetera talia mandatorum: ita quod in eisdem libris, de ieiuniorum sanctificatione præceptum est, nulla interpretatione vacuatur.*

Quartò, peccata vitare: tentatori resistere: ac satisfaccere pro culpa est iuris naturalis. Ergo si aliter nequeat satisfactio exhiberi: aut peccatum vitari: vel tentatio excludi, quam ieiunio: id, obseruandum ex præcepto, erit.

^f *7. in Leuit.*
27.

Obijcitur Primò ^f Hefichius, docens ieiunium à Domino fuisse præceptum.

Respondeo: eum loqui de præceptis Decalogi. Hæc enim ad iustitiam: ieiunium autem ad Temperantiam pertinet.

^g *cap. 3. historia Religiosa.*

Secundò, ^g Martianus apud Theodoret. affirmat charitatem esse ieiunio præstantiorem: quia charitas est præcepta: ieiunium quisque, pro arbitrio, suscipit.

Respondeo: agere de ieiunijs voluntarijs: quibus, proculdubio, est præferenda charitas proximi.

Lege Ecclesiastica obligari in conscientia fideles ad certa quedam ieiunia, & ciborum delectum.

CAP. VII.

NEGANT ^a Eusthatiani, & Æriani: ac nostro tempore omnes hæretici. Probatur tamen Catholica sententia.

Primò, ^b Ionadab potuit obligare filios ad vini abstinentiam. Quidam ergo mater Ecclesia poterit filios suos in conscientia obligare, ad abstinentiam carnum?

Secundò, ^c Mardochæus præscripsit ieiunium à toto populo susceptum: & Zach. 8. ^d mentio fit ieiuniorum quarti, quinti, septimi, & decimi mensis. Ergo Ecclesia antiqua ius sanciri ieiunia habebat. Igitur simile quoque ius Ecclesia præfens habebit.

Tertiò, ex Concilij can. 68. Apostolor. ^e Concil. Gangrenf. quo anathema dicitur solventibus ieiunium, sine maxima necessitate Laodicen. cap. ^f 50. Toletan. § 8. Bracarenf. ^h 2. ac ⁱ Moguntino sub Carolo magno.

Quartò, ex PP. Tertull. ^k Benè, quod & Episcopi uniuersæ plebi mandare ieiunia assolent. Epiph. ^l testatur ieiunia quædam ab ipsis Apostolis mandata fuisse. Basilic. de Quadragesimæ ieiunio. ^m Omnes aequaliter, & præceptum audiunt, & cum gaudio suscipiunt, &c. Ambrosi. ⁿ Quisquis Christianus ieiunando non impleuerit Quadragesimam, prauaricationis, & contumaciæ reus tenebitur. Hierony. ^o ad Marcellum,

^a apud Socratem 2. hist. 33.

^b Epiph. hæresi. 75.

^c Hierem. 35. v. 6. & 8.

^d Esther. 9. v. 31.

^e v. 19.

^f can. 19.

^g quo præcipitur ut in Quadragesima escis aridis omnes utantur.

^h cap. 9. præuatur communi-
one in Pascha: & à carnibus per annu abstinerere coguntur, qui non ieiunauerint Quadragesimam.

ⁱ can. 9.

^j can. 35.

^k libro de ieiunio.

^l hæresi 75.

^m orat. 2. de ieiunio.

ⁿ serm. 34.

^o de erroribus Montani. Nos (inquit) unam Quadragesimam, secundum traditionem Apostolorum tempore nobis congruo ieiunamus.

DE IEIUNIO

P *serm. 62. de tempore.* Theophil. 3. Paschali, & Chrysost. Homil. 6. ad populum Antioch. August. *P Alijs diebus ieiunare remedium est, aut præmium: in Quadragesima non ieiunare, peccatum est.*

q *serm. 1.*

r *vide tom. I.*

lib. 4. de Rom.

Pontif. cap. 16.

Et seq.

Leo: de ^r ieiunio septimi mensis: Res (inquit) est præcipuum operis, quam ex autoritate indicimus, ^{Et} ex charitate suademus.

Quintò, Ecclesia potest præscribere leges obligantes ^r in conscientia. Ergo & legem de ieiunio ferre, obligantem, non propter scandalum simpliciter: sed propter præceptum. Nam scandalum non est aliqua lex noua: vel Ecclesiastica: sed antiqua naturalis.

Soluntur obiectiones ex scripturis.

CAP. VIII.

PRIMA, Deus creauit omnia propter hominem. At sunt multa quæ non nisi ad esum seruiunt vt gallinæ: anseres &c. Ergo prohiberi non debent.

Respondeo 1. esse omnia condita, primò ad gloriam Dei 2. ad pulchritudinem vniuersi 3. vt ex creaturarum varietate homo Deum miretur, & laudet. Nulla est autem creatura: quæ & si non comedatur: ad hos non conducit fines.

a *Math. 15. v.*

11. v. τὸ εἰσπ-

χέοντες τὸ σῶ-

μα καὶ τοὺς τῶν

ἀνθρώπων.

b *ita Aug. li-*

bro 1. de mori-

bis Ecclesia.

cap. 33.

Respondeo 2. esse quidem escas ad hominum vsum ordinatas: sed suo tempore, & loco sumendas.

Secunda: ^a Quod intrat per os non coinquinat hominem. At si possent quidam prohiberi cibi, coinquinarent hominem, dum comederentur.

Respondeo: Maiorem non esse simpliciter vniuersalem. Alioquin crapula & ebrietas non coinquinarent hominem. ^b Intelligenda est ergo de

cibo, & potu, non quomodocumque: sed quatenus simpliciter sunt res corporales: quæ ex natura sua nequeunt animam, spiritualement substantiam, inquinare. Quamvis ratione concupiscentiæ adiunctæ vel alia de causa, eandem possint coinquinare.

Tertia: Dominus ^c iubet manducari omnia, quæ apponuntur. ^c Luc. 10. v. 7.

Respondeo, Dominum loqui de cibis licitis. Nam certè cùm nondum lex antiqua abrogata esset, sequeretur alioquin Dominum voluisse Apostolos manducare de animantibus prohibitis à lege. Solùm ergo ^d vult Christus nos ad temperantiam & modestiam hortari: ne cum hospitio recipimur, sumptuosos requiramus cibos.

Quarta. ^e Omne quod in macello venit manducare, inquit Apostolus.

Respondeo: solum velle Paulum fideles liberare a sollicitudine inquirendi, vtrum carnes illæ essent idolis immolatæ, necne. Alioquin ipsemet iubeat seruari decretum Apostolorum de sanguine, & suffocato: nec dubium est voluisse similiter ieiunia indicta seruari.

Quinta, & Si mortui estis cum Christo, ab elementis mundi huius: quid adhuc decernitis (inquit Paulus) ne tetigeritis, ne gustaueritis, ne contrectaueritis?

Non loqui autem de cæremonialibus legibus Iudæorum, patet quia hæc a Deo erant institutæ. At subiungit Paulus: *Quæ sunt omnia in interitum ipso usu, secundum præcepta, & doctrinas hominum.*

Respondeo: 1. loqui Apostolum de legalibus cæremoniis &c. vt explicant ^h Hierony. & ⁱ Chrysostom. Quod verò eas dicit Paulus doctrinas ho-

^d ita Ambros. Theophyl. & alij in hunc locum.

^e 1. Corinth. 10. v. 21. πᾶν τὸ ἐν μακάριον, πωλούμερον, ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες, διὰ τὸ συνέσθαι. Nihil interrogantes propter conscientiam.

ⁱ Act. 15. v. 41. & cap. 16. v. 4. & Coloss. 2. v. 20. ἢ ἀπειθέετε τὸν πρὸς Χριστὸν τὸν ὁτι-χρίων τὸ κρί-

μου, πᾶς ὁ ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζει. v. 21. μὴ εἶλη, μὴ γέση, μὴ δίησι. v. 22. ἃ ὅτι πάντα, εἰς φόβον τῆς ἀποκρίσεως, καὶ τὰ ἐντάλματα, καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων.

^h epist. ad Algasiam q. 10. Aug. epist. 59. q. 7. ⁱ & alij in hunc locum.

^k homil. 7. in
epist. ad Coloss.

^l ut patet ex
similibus locis
ad Titum 1.

Isaia 29. v. 13.

Math. 15. v. 8.

^m v. 1. ἐν ὅσιν

τοῖς ἡγεῖσι

δοκῶσιν τοῖς

τοῖς τοῖς πῖστοις,

Eccl. v. 3. καὶ

ὁ ὁτι καὶ μὴ,

ἀπέχεσθαι βρο-

μάτων, ὅ ὁ θεὸς

ἐκπαύει.

ⁿ lib. de ieiun-

io cap. 15.

^o 2. in Iovin.

P 30. in Fan-

stum 5. Chry-

sof. Ambros.

Theophylact.

in hunc locum

Theodor. in 4.

prior. ad Ti-

moth.

^q ita enim 1.

Cor. 10. v. 11.

vocat hoc tem-

pus fines secu-

lorum & Pe-

trus Actor. 2.

v. 17. exponit

de hoc tempore

quod Ioel de

nonisimis die-

bus prädixe-

rat.

^r Marci 2. v.

18. & seqq.

DE IEIUNIO

minum, Respondet ^k Chrysof. *Etiamsi legem obiiicias: ea tamen ipsa, iam deinceps humana doctrina est, elapso videlicet temporis sui prescripto* 2. quamuis non loqueretur de caeremonialibus: tamen non propterea ad Ecclesiae leges respicere: sed ad dogmata Philosophorum quorundam Graecorum: qui cibos arbitrabantur immundos. Nam hic Paulus per doctrinas humanas non intelligeret à SS. dictatas: sed à proprio capite fictas.

Sexta, 1. Timoth. 4. ^m *In nonisimis diebus discendens quidam à fide, prohibentes nubere, & abstinere à cibis, quos Deus creauit.*

Respondeo, damnare Apostolum haereticos, qui cibos, per se immundos putabant: vt ⁿ Tertull. ^o Hierony. ^p August. exponunt, & per, *nonisimos dies*, intelligit ^q tempus, à Christi aduentu, vsque ad consummationem saeculi.

Septima, ^r Dominus à Discipulis Ioannis & Phariseis interrogatus, cur non indiceret suis discipulis statuta ieiunia, respondit: *filios nuptiarum non esse legibus, ad ieiunia adigendos: quia vetus vestimentum id est, lex antiqua de ieiunio, non est assuendum cum panno nouo, id est Evangelica nouitate, vt Hierony. interpretatur.*

Respondeo, hoc torum, malè produci. 1. quia Dominus non dixit: *filios nuptiarum, non debere simpliciter ieiunare: sed solum, quandiu erit cum eis sponsus: cum autem eis ablati fuerit, eis quoque ieiunandum fore, quare sicut illa verba: cur tui discipuli non ieiunant?* exponuntur à Kemnitio, de ieiunio legitimo: sic & illa debent de eodem exponi: *cum ablati fuerit ab eis sponsus tunc ieiunabunt.* 2. non dixit Christus, *vestimentum vetus non esse assuendum ad pannum nouum: sed contra: pannum nouum non esse assuendum ad vetus vestimentum: id est, iuxta expositionem PP. & ipsiusmet Hierony. non esse infirmis, & veteribus, id est, carnalibus, vt tunc Apostoli erant, indicenda precepta Evangelica vite austerioris: quorum vnum, erat ieiunium.*

Soluantur ex Antiquitate ducta.

CAP. IX.

RIMA, ^a Irenæus testatur, ^a *epist. ad Victorem apud Euseb. s. hist. 24.* suo tempore non solum fuisse quæstionem de Paschate: sed etiam de ieiunio, id est, *existisse quosdam volentes cum Papa præscribere Quadragesimã Christianis.*

At respondet Irenæus liberas & dissimiles in diuersis regionibus esse has obseruationes. Ergo, non obligant in conscientia.

Negatur, illa verborum Irenæi interpretatio. 1. quia nec quidẽ insinuat eam Irenæus. 2. quia quod narrat de ieiunio Paschali non spectat ad substantiam rei: sed ad modum, sicut, quæstio de Paschate non erat, *an esset celebrandum Pascha*: sed quo die celebrari deberet. Sic ergo quæstio non erat: *an esset Quadragesima ieiunanda, ex Ecclesiæ præcepto*: sed, *an semel cibus in die: vel post triduum ac similia, sumendus esset.*

Secunda, refert ^b Eusebius Montanum, primum ^b *apud Euseb. s. cap. 17.* introduxisse in Ecclesiam, ieiunij legem.

Respondeo: illud *primum*, hæreticos addidisse. 1. quia in nulla editione habetur, excepta Basilienfi. 2. quia ^c Tertullianus Montanum cum defendit, nullibi dixit accusatum fuisse, quod primus leges ieiuniorum imposuerit: sed, *quod nouas leges addiderit.* 3. quia ibid. fatetur Tertull. ieiunium Paschale seruatum in Ecclesia ante Montanum. ^c *libro de ieiunio.*

Tertia: Catholici apud ^d Tertullianum pro hæresi habent, *nouas indicare leges ieiunij: ac interdicere aliquos, in diebus ieiunij, cibos.* ^d *ibidem.*

Respondeo: mala fide Tertullianum Montanistam ibi producere Christianorum sententiam: solum enim reprehendebant Montanum quod vellet homo priuatus, Ecclesiam adigere ad tres ^e *item ad ieiunandum usque ad vespertinam feriã quartã, & sexta.*

DE IEIUNIO

Quadragesimas observandas, tanquam à Spiritu sancto mandatas.

¹ apud Sozomen. l. cap. 11.

Quarta, ^t Spiridion apposuit in Quadragesima hospiti carnes edendas ipseque primus ex eis gustavit.

² quia sine ullo cibo erat eo die, Spiridion ieiunaturus:

Solebat enim plures dies sine cibo transmittere.

³ 3. contra Faustum 5.

¹ [posset etiam illud, Fere, ad fructus referri: quatenus sensus esset: Christianos in Quadragesima, non solum à carnibus abstinere, sed etiam ferè omnes, id est, maiorem partem, sibi ipsi indicare abstinentiam à quibusdam fructibus: alij minus: alij minus.]

^k homil. 10.

in Genesim.

¹ Epitome di-

Respondeo 1. hospitem hanc alimoniam recusasse, quòd se Christianum assereret. Vnde liquet morem tunc Christianis fuisse, à carnibus abstinere in Quadragesima 2. id ex charitate, ac necessitate cogente, Spiridionem fecisse. nulli enim alij tunc cibi in dōmo aderant ² nec quidem panis.

Quinta, Spiridion respondit hospiti: ideo quia Christianus erat, debere carnibus vesci: Christianis quippe dictum est: Omnia munda mundis.

Respondeo, sensum non esse: omnia Christianis licere: sed non debuisse hospitem in illa necessitate, sibi ingerere scrupulum: quasi essent cibi ex natura suà immundi. Cum enim necessitas excuset à lege: qui non vult, nec quidem in necessitate, comedere carnes, patefecit non ideò se abstinere, quòd lex prohibeat: sed quia putat cibos ex se immundos contra illud: Omnia munda mundis.

Sexta, Christiani (inquit ^b August.) non solum à carnibus, verum à quibusdam etiam terræ fructibus abstinere: vel semper, sicut pauci: vel certis diebus, atque temporibus, sicut per Quadragesimam ferè omnes, quanto magis quisque vel minus, seu voluerit, seu potuerit.

Respondeo: illud, ¹ ferè, dici, quia ægroti à carnibus in Quadragesima non abstinere: illud verò quanto magis, &c. referri ad abstinentiam fructuum quorundam, ut sensus sit: unumquemque à fructibus abstinere prout voluerit.

Septima, ^k Chrysostom. hortatur eos, qui ob infirmitatem ieiunare nequeunt: ut pransi ad concionem accedant.

Respondeo infirmos excusari etiam à ieiunio.

Octava, ¹ Theodoret. ait hæreticos, leges de cibis, tanquam immundis, sancire: Ecclesiam verò nihil tale præcipere: sed omnes permittere cibos.

Respondeo nos fateri nullum prohiberi ab Ecclesia cibum tanquam immundum: sed permitti vti omnibus cibis pro tempore, & loco.

minorum decretorum cap. de Abſtinentia.

Quinam excusentur a ieiunij lege.

C A P. X.

BEGARDI ^a aſſeruerunt, perfectos ^a *apud Turrecrem. 4. Sūma de Ecclesia, par. 2. cap. 36.* legibus ieiuniorum non teneri. Quia ieiunium est ad peccata cauenda: vel delenda. Peccatis autem perfecti non subiiciuntur. Hæc sententia dampnata est 1. longe antea a SS. viris, vt Ioanne Baptista, Petro &c. qui ieiunium obseruarunt 2. a Leone magno: id est (inquit) *maximum, Sacratissimum-que ieiunium, quod obseruantiam sui: vniuersis fidelibus sine exceptione denunciat. Quia nemo tam sanctus est, vt non sanctior: nemo tam deuotus, vt non debeat esse deuotior.* 3. ^c à Concilio Viennensi. ex professo. Ad probationem hæresis huius Begardorum.

Respondeo, 1. falsum esse, perfectos à periculo peccandi immunes esse. 2. etsi immunes forent: nihilominus semper legem obligare vniuersaliter quantumuis in vno, vel altero non inueniatur finis legis: modo res præcepta non sit contra finem legis. Lex enim non respicit quid vni, aut alteri expediat: sed quid communitati.

^b *serm. II. de Quadragesima.*

^c *Clementina, Ad nostram: tit. de hæreticu.*

Excusantur ergo verè à ieiunio, primò, *ob impotentiam*, senes & pueri: vt ^d aliorum fessa sustentetur ætas, aliorum non frangatur incipiens.

^a *Hieronym. epist. ad Eustochium de custodia virginittati.*

Secundò, *ob pietatem*, concionatores: lectores: confessarij, & alij qui nequirent officio pietatis satisfacere, & simul ieiunare.

Tertiò, *ob necessitatem*, qui laboriosis operibus ex officio incumbunt, vt Fabri murarij, ferrarij, lignarij, &c.

DE IEIUNIO

De fructibus, & utilitate ieiunij.

CAP. XI.

^a hanc placere Deo, hinc patet: quod ei proculdubio placeat carnem nostram cruci-

PRIMUM vs fructus est, ^a carnis edomatio, i. quia de ieiunio ^b PP. intelligunt illud Pauli: ^c Castigo corpus meum, & in servitutem redigo. 2. quia hanc ieiunij utilitatem prædicant PP. ^d Cyprian. ^e Basil. ^f Hieron.

figi cum concubis. ^b Augustinus.

^b Chrysost. & Theoph. in hunc locum: Ambros. epist. 82.

^c 1. Cor. 9. v. 27.

^d serm. de ieiunio, & tentatione Christi. ^e orat. 1. de ieiunio.

^f Hieron. epist. ad Eustochium de custodia Virginitatis.

^g 10. Confess. 31. Chrysost. hom. 2. in Genes.

^h Exodi 34.

ⁱ 3 Reg. 19.

^m lib. de Helia, & ieiunio ca. 3.

^o homil. 1. in Genes. Bernard. serm. in Vigilia S. Andrea.

^p v. 37.

Secundus, est preparatio animi ad orationem, & celestium contemplationem. 1. quia propterea ^h Moyses & ⁱ Helias. 40. diebus ieiunarunt: ^k Daniel tribus hebdomadis. 2. quia ideo Ecclesia ieiunat in profectis magnarum celebritatū. 3. ex PP. ^l Athan. ^m Ambros. ⁿ Basil. ^o Chrysost. Ieiunium (inquit) anima nostra alimentum est, leues ei pennas producit, ut in sublime feratur, & summa contemplari queat.

Tertius, est cultus erga Deum: quatenus ieiunium assumitur ad aliquem virtuosum finem. Et quidem propriè ad temperantiam pertinet actus ieiunij: tamen potest ad alias etiam pertinere virtutes: si in earum dirigatur finem. Qui enim ieiunat, ut melius oret: aut votum persoluat exhibet religionis actum. Qui ut fidem Catholicam, contra Lutheranos proteletur, producit fidei actum. Qui ut peccatum puniat, exercet actum punitivæ iustitiæ. Qui ut Christum ieiunantem imitetur: dilectionis actum generat. Probatum hic fructus. 1. Luc. P. 2. Anna dicitur Deum, *καὶ θεοῦ λατρεύουσα*: Ieiunij, & orationibus colens Deum. 2. ^r Obsecro vos (inquit

^k Daniel. 10.

^l lib. de Virginit.

ⁿ orat. 1. & 2. de ieiunio.

^r can. 5.

Paulu

Paulus) per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum: λογικὴν λατρείαν, id est: rationabilem cultum: loquitur autem de compressione carnalium concupiscentiarum: quæ fit potissimum per ieiunium. 3. quia Concil. ¹ Nicen. 1. ait: Quadragesimale ieiunium offerri Deo. ² Tertullianus vocat ieiunia, Sacrificia. 4. ieiunium est, ³ Satisfactorium, & meritorium. Igitur, & cultus Dei est: ut nunc de cultu agimus.

¹ libro de Resurrectione
² carnis.

³ ut proxime probatur.

Quartus, est satisfacere Deo, atque illum placare. ^u 1. Reg. 7. v.

Probatur primò, exemplis filiorum ^v Israel, ^x 6.

Achab. ^y Niniuitarum & ^z Iudæorum tempore ^x 3. Reg. 21. v. Iudith, & Esther. 2. ex PP. ^a Tertull. Sicut pri- 27.

mum usus cibi perdidit: ita ieiunium Deo satisfaciatur. Cy- ² Iona. 3. prian. ^b Iram, & offensam eius, ieiuniis, fletibus, plan- ^z Esther. 4. v. ctibus, sicut monet ipse, placeamus. Basil. ^c Pœnitentia sine 16. Iudith. 4. ieiunio ociosa, & infrangifera est: per ieiunium satisfactio u. 7. Item Ioe- Deo. Ambros. ^d Ieiunium culpæ mors: excidium deli- lis 2.

ctorum: remedium salutis. Hierony. ^e Saccus, & ieiunium arma sunt pœnitentiæ: auxilia peccatorum, ^t Aug. Nemo pro laude humana: sed pro peccatorum indulgentia ^b serm. de lapsis. ieiunet. ⁸ Bernard. Ego interdum abstineo, sed abstinentia mea satisfactio est pro peccato: non superstitio pro impietate. ^c orat. 1. de ieiunio.

Quintus, est meritum & impetratio beneficij. 1. quia ^d libro de ieiunio.

^h Anna, ieiunio, Samuelem impetravit: Sara Tobiz, liberationem à Dæmonio. 2. ^k Tu autem (inquit Dominus) cum ieiunas unge caput tuum: & faciem tuam lava, ne videaris hominibus ieiunans: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. At quid reddet, nisi mercedem? Opponit enim hoc ieiunium illi, de quo dixerat: ¹ Exterminant facies suas, ut appareant ^e in 3. Ione, & hominibus ieiunantes: Amen dico vobis quia receperunt Chrysost. hom. mercedem suam. 3. ex PP. Sanctus Ioan. Euange- 1. in Genes. ^f serm. 60. de

tempore. Leone serm. 4. de Quadrages. ⁸ serm. 66. in Cantica.

^h 1. Reg. 1. ¹ Tobia. 3. v. 12. & seqq.

^k Math. 6. v. 17. 18. ¹ vers. 16.

Tom. IIII.

OO

DE IEIUNIO

^m apud Euseb. 3. historia. 17. ex Clemente Alexandro.
ⁿ apud Hiero. praefatione commentarior. in Mathæ.
^o supr.
^p epist. 82. Nazianx. orat. de laudib. Cypriani.
^q libro de Virginitate.
^r orat. 1. de Ieiunio.
^s ser. 1. de Ieiunio. Hieron. ex proposito, lib. 2. in Ionin.
^t serm. 62.
^v serm. 1. de Ieiunio Septimi mensis.

lista ieiunauit, ^m ut gratiam cuidam impetraret iuueni: item ut gratiam recte scribendi euangelium mereretur. Tertul. ^o Sacramentorum agnitionem (inquit) ieiunia de Deo merentur. Ambros. ^p Quis sunt hi preceptores noui, qui meritum excludunt ieiunij? Athanas. ^q Vides quid faciat ieiunium? morbos sanat, distillationes exsiccat: demones fugat: prauas cogitationes expellit: cor mundum efficit. Basil. ^r Ieiunium ad venturi seculi mala fugienda, & assequenda bona, utile est. Chrysost. ^s Ieiuna, quia peccasti: ieiuna, ut non pecces: ieiuna ut accipias: ieiuna ut permaneant, qua accepisti. August. ^t Ieiunium remedium est, aut premium. Hoc est: aut indulgentiam peccatorum: aut premium regni celestis acquirit. Leo, ^u Per humilitatem, ieiunij contra omnes hostes nostros diuinum mereamur auxilium.

Respondet Kemnit. 1. Patres per exaggerationem loqui.

Contra. Quis credat tot PP. etiam, in libris dogmaticis, exaggerasse ieiunium supra veritatem?

Secundò, attribuisse PP. ieiunio, quod pœnitentia: vel orationi competeat, quibus ieiunium inseruit.

Cōtra. PP. cum ieiunium asserunt meritorium esse: illud apertè ab oratione & pœnitentia distinguunt.

Tertiò, PP. docere nihil ieiunium sine abstinentia a vitijs prodesse. Sed quis hoc negat?

Soluuntur obiectiones ex scripturis.

CAP. XII.

^a v. 5. & 6.

DUMA, Isaia 58. ^a Nunquid tale est ieiunium, quod elegi per diem affligere hominem animam suam? Nonne hoc est magis ieiunium quod elegi? dissolue cogitationes impietatis.

Respondeo, ex hoc, & similibus testimonijs colligi ieiunium, reuera Deo placere.

LIBER SECVNDVS. 288

Cum enim Dominus dicat ieiunium sibi non placere ieiunantium sine emendatione vitæ, indicat sibi placere ieiunium cum emendatione morum.

Secunda, ^b *Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra: id est, non carnis afflictione: sed cordis contritione, conuertimini ad Deum.* ^b *Isaïas 2. v. 13.*

Respondeo, 1. per *scissionem vestium*, neque ieiunium: neque aliam corporis significari afflictionem: sed solum externum doloris signum. 2. quid quid sit: solum significari, *nihil prodesse scissionem vestium*, cui non respondeat contritio cordis.

Tertia, ^c 1. Timoth. 4. *Exerce te ad pietatem. Corporalis enim exercitatio: id est (iuxta Ambros.) corporale ieiunium ad modicum valet: pietas autem ad omnia.* At pietas ad Dei cultum spectat: opponitur autem hic ieiunio. Ergo ieiunium non est Dei cultus.

Resp. etsi commentarius, qui tribuitur Ambrosio, per, *corporalem exercitationem*, intelligat *ieiunium*, & nomine *pietatis*, intelligat non quidem, *cultum Dei* proprie dictum: sed, *misericordiam in pauperes*: tamen verior est Chrysostomus. Theodoret. Theophyl. & aliorum expositio nimirum hic per *corporalem exercitationem*, significari, *studium corroborandi corpus*, ducta similitudine ab athleticis. vult enim Apostolus dicere: ^d *Athleta in viribus corporis confirmandis toti incumbunt: quamvis id parum, aut nihil profit. Quare tu, ut bonus athleta Christi, exerce te pietati: quæ ad omnia prodest.*

Hunc esse Pauli sensum probatur 1. quia corporale ieiunium, est potius attenuatio, quam corporis exercitatio. 2. quia frequenter hortatur Paulus discipulos ad ieiunium: quomodo ergo dixisset illud prodesse modicum? 3. nusquam illud pietati opposuisset: cum vtrumque habeat promissionem mercedis æternæ.

Quarta, ^e Phariseus allegans ieiunia sua, iustificatus non fuit.

Respondeo, id verum: non quia ieiunia producebar: sed quia, se coram Deo iactabat.

^c *v. 7. γυμνα-
ζε δὲ σαυτὸν
πρὸς ἀσκήσιαν.
v. 8. ἡ γὰρ σωμα-
τικὴ γυμνασία
πρὸς ὀλίγον
ὠφέλιμος, ἡ δὲ
ἀσκήσια πρὸς
πένε ωφέλιμος
ᾧ.*

^d *similis locus
est. 1. Cor. 9. v.
25. Qui in ago-
ne (inquit)
contendit, ab
omnibus se ab-
stinet. Et illi
quidem ut cor-
ruptibilem co-
ronā accipiant:
nos autem in-
corruptam.*
^e *Luca 18.*

DE IEIUNIO

^f Coloss. 2. v.
23.

Quinta, ^f Apostolus reprehendit traditiones hominum quæ humilitatis specie, & seuerioris disciplinæ, corpori non parcant.

^z ita Chrysost.
in hunc locum,

^{Et} Hierony.
epist. ad Alga-
siam. q. 10.

^h iuxta Aug.
epist. 59.

Respondeo, arguere illos qui indiscretis ieiuniis corpus extenuant: vel, ^z qui, specie quidem pietatis ieiunare videntur: cum tamen, ideo abstineant a cibis, quod eos arbitrentur immundos.

Soluuntur ex PP.

CAP. XIII.

^a epist. ad
Heronem.

^b ibidem.

PRIMA : Ieiunium, & orationibus (inquit ^a Ignatius) vacato: sed non immodicè: ne teipsum destruas. Item: ^b Quicumque dicit aliquid contra ea, quæ mandata sunt: etiamsi fide dignus sit: etiam si ieiunet ^{Et} c. lupus tibi ha-

beatur.

Respondeo, hæc omnia rectè dici: sed quid inde? Nec enim ieiunium indiscretum: aut hypocriticum defendimus.

^c Ignatius
epist. ad Philip-
pens.

Secunda, ^c Si quis in reliquis rectè sentiat: ex cibus autem quosdam vocet abominabiles: ille inhabitatorem habet draconem apostatam.

Respondeo: Et quis nostrum vocat cibos, abominabiles: quantumvis abstineat ab eis?

^d 5. hist. cap. 3.

Tertia, Alcibiades quidam, ^d apud Euseb. cum in carcere, etiam strictè ieiunaret in præstantiorem Dei cultum, reuelatum est Attalo: non rectè Alcibiadè agere: quod Dei creaturis non vteretur: fratribus verò simul incarceratis, ingeneraret propterea scandalum.

Respondeo 1. nullam fieri mentionem cultus præstantioris apud Eusebium 2. merito Alcibiadem reprehendi: quia, cum in illa carceris gravissima necessitate & tormentorum in Martyres agitatione, liceret Christianis vti omnibus cibis

ille sua abſtinentia ſcandalizabat alios qui cibis vtebantur libere. Cui offendiculo, non potuit rite ſatisfacere : niſi vteretur libere cibis cum fratribus ſecum incarceratis.

Quarta, ^c Euthatius in Concilio Gangrenſi ^{apud Soxo. 3. cap. 13.} declarauit, ſe non contumaciæ gratia : ſed, cultus erga Deum, abſtinentiam à quibuſdam cibis inſtituiſſe : & tamen ab eodem Concilio damnatus fuit. Ergo Concilium abſolutè damnauit abſtinentiam à quibuſdam cibis.

Reſpondeo, non fuiſſe damnatum, quòd id in cultum Dei faceret : ſed quòd inde, in abſurdiſſimas incidiffe opiniones : vt patet ex ^f ipſomet ^{in præſatione.} Concilio : *Declaratum eſt hos (Euthatianos) nuptias accuſare, & docere, quòd nullus in coniugali poſitus gradu ſpem habeat apud Deum Item : Ieiunia quæ in Eccleſia prædicantur conſemnenda aſſeruiſſe. Nonnullos eorum etiam cibos carniū tanquam illicitos reputaſſe.*

Quinta, ^g Auguſt. refellit Manichæos, quòd ^{30. in Faſtum.} apud eos in magno honore haberentur, qui à certis abſtinebant cibis in cultum diuinum.

Reſpondeo, illos non reprehendi ab Auguſt. niſi quod putarent cibos illos, natura immundos.

De origine Quadrageſimæ.

CAP. XIII.

PRIMA opinio, eſt ^a hæreticorum ^a Calvin. 4. neotericorum : Quadrageſimam poſt Inſt. 12. §. 20. Apoſtolos ortam fuiſſe. iuxta illud : Irenæi, apud ^b Eusebium, ex verſione Magdeburg. Centur. 1. lib. 2. Chriſtophorſini : *Quidam vnum diem, cap. 10. col. ante Paſcha ieiunant : quidam duos : alij 577. Kemnit. plures : alij quadraginta diurnas, & nocturnas horas ſup- 4. par. Exam. putantes, pro die. Et hæc diuerſitas non iam noſtra ætate pag. 581. primum cæpit : ſed longe ante : illorum ſcilicet tempore, qui b 5. hiſt. 24. ante nos fuerint : qui (vt coniectura aſſequi licet) non accu-*

DE IEIUNIO

ratè consuetudinem eorum, qui vel simplicitate quadam, vel priuata auctoritate in posterum aliquid statuissent, obseruauerunt. Vnde patet. 1. veterum tempore fuisse diuersas obseruationes ieiunij: & non statas leges. 2. ieiunium Quadragesimæ fuisse consuetudinem vulgarem: non mandatum, aut traditionem Apostolicam. 3. consuetudinem illam, priuata auctoritate introductam à simplicibus hominibus. 4. viros Apostolicos non accuratè hanc consuetudinem obseruasse.

Respondeo, 1. quidquid sit de versione Christophorsoni, ita Græcè haberi: οὐδὲ γὰρ μόνον ἐπὶ τῆς ἡμέρας δεῖν ἡ ἀμφοτέρωθεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας αὐτῆς τῆς ἡμέρας. οἱ μὲν γὰρ εἶναι μίαν ἡμέραν δεῖν αὐτοὺς νηστεύειν, οἱ δὲ δύο, οἱ δὲ καὶ πλείονας· οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ὥρας ἡμερῶν, καὶ νυκτεράς συμμιτῶσι τὴν ἡμέραν αὐτῶν. id est: Neque enim solum de die (id est Paschate) est dubitatio: sed etiam de specie ipsius ieiunij. Quidam enim existimant unam diem oportere se ieiunare: quidam duas: quidam etiam plures: quidam Quadragesima horis diurnis & nocturnis metiuntur suum diem. Quibus verbis non agit Irenæus de substantia Quadragesimæ, sed de modo ieiunandi in ea, id est vtrum pluribus diebus abstinendum sit ab escis: an vno. Ita rem se habere probatur 1. quia non ait Irenæus dubitari de ipso Quadragesimæ ieiunio: sed de specie, & forma ieiunij. 2. quia simile dubium de Pascha producit. At certum est nusquam dubitatum fuisse: an deberet Pascha celebrari: sed tantum quo die. 3. quia incredibile videtur tantam fuisse varietatem de ipsa Quadragesimæ substantia: vt aliqui vno die: alij duobus, alij 40. cōstare Quadragesimam putarent. 4. quia reuera semper^c fuit cōsuetudo varia circa modum ieiunandi, & quidem libera: vt aliqui vno tantum die: alij pluribus abstinerent à cibis.

Respondeo secundo: Et si de Quadragesima ageretur: tamen non significari, hanc ab Apostolis minimè manasse: sed aliquos ex antiquis non

^c Epiph. in
compendiaria
doctrina Hier.
epist. ad Mar-
cellam de obitu
Aselle Aug. 1.
de moribus Ec-
clesiæ 33.

accurate seruasse simplicem consuetudinem ad illostransmissam, vt vertit Ruffinus testanturque sequentia verba Græca: καὶ τοιαύτη μὴ μικρὰ τῶν ἐπιτη-
 ρούντων, οὐ γὰρ ἐφ' ἡμῶν γεγονυῖα, ἀλλὰ καὶ παλαιότερον
 ἐπὶ τῶν πρὸ ἡμῶν τῶν πρὸ τοῦ ἀκαβίε, ὡς εἰκός, κεραινόμεν
 τὴν κατὰ ἀπόληται καὶ ἰδιωτισμὸν συνήθειαν εἰς τὸ μετέ-
 πειτα ποιουμένων. id est: Et talis quidem diuersitas ob-
 seruantium, non nunc nostro tempore facta est: sed & multo
 antea, tempore maiorum nostrorum qui non accurate (vt
 par erat) tenentes simplicem, & propriam consuetudinem,
 eam ad posteros transmisserunt.

Secunda, opinio est ^d Cassiani: fuisse in Ec- ^d collat. 21.
 clesia primitiua æquale per annum ieiunium, Deinde, cap. 30.
 frigescente deuotione, placuisse Sacerdotibus indici Qua-
 dragesimale ieiunium.

Contra. 1. nulla inuenitur lex illa perpetui ieiunij, per annum totum 2. Apostolus monet fideles, vt comedant quidquid in macello venit: & proinde etiam carnes. At in diebus ieiunij non licet comedere carnes. 3. ordinatur in Euangelij opus Paulus, & Barnabas per ieiunium, & orationem ^f Actor. 13. At si perpetuum vigiasset ieiunium, non erat necesse, ieiunij mentionem facere, quasi alius cuius rei specialis.

^e I. Cor. 10.
^{v.} 25.
^f v. 2.

Tertia opinio arbitratur, Telephorum Quadragesimam instituisse.

^g epist. ad
 Marcellum de
 erroribus Mō-
 tani.

Contra. fit Quadragesimæ mentio ante Telephorum.

^h serm. 6. de
 Quadrages.
ⁱ Aurilianēse
 1. can. 11. Au-
 relian. 4. can. 2.
 Agathense ca.
 8. Antifodo-
 rense can. 2.
 Tolet. 8. can. 9.
 Bracarense 2.
 can. 9.

Quarta, eaque vera, ab Apostolis fuisse introductam Quadragesimam. probatur 1. ex can. 68. Apostolorum 2. ex Hierony. ^g Nos (inquit) unam Quadragesimam, secundum traditionem Apostolorum, toto anno, tempore nobis congruo, ieiunamus: & Leone ^h Quod ergo dilectissimi in omni tempore unumquemque conuenit facere Christianum, id nunc sollicitius est, & deuotius exequendum: vt Apostolica institutio quadraginta dierum, ieiunii impleatur. 3. quia omnes PP. vsque ad tempora Apostolorum Quadragesimæ meminerunt Concilium Nicæn. 1. can. 5. Leodi-

DE IEIUNIO

^k epist. 119. ^{cen.} can 49. ^k Aug. ^l Epiphan. ^m Chrysost. cap. 15. & in ⁿ Hierony. ^o Basilii, ^p Ambros. ^q Nazianz. Psal. 110. ^r Nyssen. ^s Athanas. ^t Origen. ^u Tertull. ^x

^l sup. Ireneus, Ignatius.

^m homil. 1. in Obiicitur Aug. ^y Erga (inquit) in Evangelicis Genes. & 18. ^z Apostolicis literis totoque instrumento, quod appellatur testamentum novum, animo id revoluens video præceptum esse ieiunium. Quibus autem diebus non oporteat Antioch. ieiunare, & quibus oporteat, præcepto Domini vel Apostolorum non inuenio definitum.

ⁿ in 58. Isaia, Respondeo: loqui Aug. de scripto præcepto in Evangelicis libris: nos autem de præcepto traditione habito loquimur.

^o orat. 2. de ieiunio.

^p libro de Noe, & arca

cap. 13. ac serm.

23. & seqq.

^q orat. in 9. Lavacrum.

^r orat. de amara

de pauperibus.

^s epist. ad Orthodoxos de

persecutione.

^t hom. 10.

in Levitic.

^u lib. de ieiunio

cap. 2.

^x epist. ad Victorium

apud Euseb. 5. histor.

24.

^y epist. 86.

^a orat. 2. de

ieiunio.

^b serm. 34.

^c Collat. 21.

cap. 27.

^d 5. histor. 21.

^e serm. 4. de

De Quadragesima varietate.

CAP. XV.

P R I M O, ^a Basilii, indicens publice Quadragesimam, meminit tantum quinque dierum.

Secundò, ^b Ambrosii ait, suo tempore aliquos non Quadragesimam: sed Quadragesimam ieiunari solitos.

Tertiò, ^c Cassianus scribit; aliquos ieiunare solitos sex hebdomadas: alios septem.

Quartò, Socrates ^d asserit, Romanos ieiunare solitos tres tantum hebdomadas ante Pascha Dominici, & Sabbathis non supputatis: Græcos, Illyricos, Alexandrinos, sex hebdomadas: alios septem: sed intervallo posito, post decimum quintum diem.

Quintò, ^e Leo indicat, suo tempore solum quatuor dies per hebdomadam ieiunari consuevisse, in Quadragesima: vera tamen sententia est: ieiunium Paschale, semper Quadragesima dierum, aut ferè fuisse.

Probatur primò, quoniam omnes PP. supra, utuntur Quadragesima nomine: cum ieiunium Paschale commendant. At quis vocaret ieiunium

Quadragesimale, dierum quindecim, aut viginti?

Secundò, docent ¹ PP. Quadragesimam ieiunari, ad exemplum Christi, Moſis & Heliz. At hi Quadraginta dies ieiunarunt.

Tertiò, ² Ambros. ³ Gregor. ⁴ Caſſian. docent, Quadragesimam cōtinere quadraginta duos dies, detractisq̃ue Dominicis, quibus nō ieiunatur, remanere dies ieiunij triginta ſex.

Quartò, ⁵ Auguſt. diſertis tradit verbis, *ieiunium ante Paſcha, quadraginta dierum eſſe.*

Ad primum, loqui Baſilium de ieiunio ſingularum hebdomadarum Quadrageſimæ: ac ſolum quinque numerare dies: quoniam Græci die Sabbathi, & Dominico non ieiunabant.

Ad 2. loqui de ieiunantibus more Græcorum: id eſt prætermiſſo Sabbathi die. Ita enim vna addita ieiunij hebdomada, quæ hunc ſuppleat deſectum, redeunt Græci ad eundem ieiuniorum numerum, cum ieiunantibus more Latinorum.

Ad 3. reſponſio eadem. Nam Latini, qui ſex hebdomadas ieiunabant, non niſi 36. dies ieiuniorum numerabant. Quia Dominicas non includebant. Et Græci in ſeptem hebdomadis ſuis non niſi 36. dies ieiunabant: quia Sabbathi (excepro Sabbatho Sancto) & Dominicas excipiebant.

Ad 4. reſpondeo 1. non multum eſſe ſidendum Socrati, vt qui vellet feſta, & ieiunia libera eſſe. 2. videri corruptum codicem, & *pro tribus ſeptimanis*, ſcribendum eſſe, *quinque*, excluſa ſcilicet hebdomada ſancta. Quia falſum eſt, (ſicut conſtat ex Caſſiano, qui illo tempore vixit) Romanos non ieiunaſſe niſi tribus ſeptimanis ante Paſcha, detractis Sabbathis & Dominicis. maximè cum etiam extra Paſchale tempus, ¹ Romæ ieiunaretur Sabbatho. Dicuntur autem Græci ſex tantum ieiunare hebdomadas: quia excludebant Hebdomadam ſanctam. Illi quoque qui ſeptem hebdomadas, cum interpoſitione quindecim dierum ieiunabāt, ſemper in eundem incidebant numerum. Nam ieiun-

Quadrageſ.
¹ Baſil. oras.
in 40. Martyr.

Aug. epiſt. 119.

Et alij.

² ſerm. 23.

³ homil. 16.

⁴ Collas. 21.

cap. 27.

⁵ epiſt. 119.

cap. 17. Leo,

ſermon. 4. de

Quadrageſ. Pe-

trus Chryſola-

gus ſerm. 11.

¹ teſte Aug.
epiſt. 86.

DE IEIUNIO

nabant duas hebdomadas primas integrè : deinde cessabant à ieiunio, hebdomadâ tertiâ : rursus ieiunabant quartâ, & quintâ integrè : & in sexta soluebant ieiunium : denique ieiunabant hebdomadam septimam : eique addebant hebdomadam sanctam. Atque ita solum ieiunabant sex hebdomadas integras.

Ad 5. loqui Leonem de quatuor diebus ante Dominicam Quadragesimæ primam additis : ut numerus dierum ieiuniorum quadragenarius compleretur. Alioquin Leo aperte ^m sæpius meminit ieiunij quadraginta dierum.

^m ut serm. 5.
6.8.10. & 12.
de Quadrages.

De ratione Quadragesime instituenda.

CAP. XVI.

^a Leo serm. 4.
de Quadrages.

^b Chrysostom.
1. in Genes. ac
Hieronym. in
3. Ionæ.

^c Tertull. lib.
de ieiunio.

^d Math. 9. v.

15. ὁρᾶτε ἅπα-
ρ ἃ ἔσονται ὑμῖν
ῥυμφοί, καὶ τότε
ῥυσίουσιν.

^e Leo serm. 9.
de Quadrages.

^f Ambros.
serm. 27.

^g Cassiani
collat. 21. cap.

27. Gregor.
homil. 6. Isido-
ri 1. offic. diuin.
36.

PRIMA, ^a ut Christiani omnes pro negligentibus, toto commissis anno, penitentiam communem, & publicam agant.

Secunda, ^b ut omnes, ad sacram communionem in Paschate sumendam, præparentur.

Tertia, ^c ut impleatur quod Dominus ait : ^d Cum auferetur ab eis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus.

Quarta, ^e ut ad celebrationem Passionis, & Resurrectionis Dominicæ, disponemur.

Quinta, ^f ut Christiani pro Catechumenis in Paschate regenerandis, ieiunent, & orent.

Sexta, ^g ut quasi decimas vita nostra per abstinentiam Quadragesimalem Domino consecremus. Nam dierum totius anni decima pars sunt triginta sex dies : quibus propriè ieiunatur in Quadragesima : exceptis quatuor primis ante Dominicam primam : propriè enim Quadragesima in illa Dominica incipit.

Septima, ut Christum eo modo quo possumus imitemur. ita PP. ^h Ignatius, Basil. ^l Caput omnium renatorum Dominus noster, cum per ieiunium carnem, quam pro nobis assumpsit, munivisset, sic in ipso diaboli insultus sustinuit, quo & nos erudiret, ut per ieiunia vngamus, ac exerceamus nos ipsos ad certamina in tentationibus. Hierony. ^k Dominus Quadraginta diebus in solitudine ieiunavit, ut nobis solemnes ieiuniorum dies relinqueret. Chrysof. ^l Dominus noster Iesus Christus, & ipse Quadraginta dierum ieiunio declarato, sic certamen contra diabolum aggressus est: omnibus nobis exemplum dans, ut per illud armemur. August. ^m Quadregesima ieiuniorum habet auctoritatem, & in veteribus libris ex ieiunio Moysis, & Elia, & ex Evangelio: quia totidem diebus Dominus ieiunavit. Ambros. ⁿ Quadregesimam nobis Dominus suo ieiunio consecravit.

Obicitur primò. Ergo debuisset Christus singulis annis ieiunare, quia singulis ieiunamus annis.

Secundò, non debuisset abstinere omnino à cibo: sed vnam in die accipere refectionem.

Tertiò, Moses ieiunavit Quadraginta diebus, & tamen non fuit exemplum ieiunandi Iudæis.

Quartò, Non dicit Christus, (inquit ^o Chrysof.) ieiunium suum esse imitandum, quamvis Quadraginta illos dies posset proponere: sed: discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Imò verò contra: omne quod apponitur vobis, manducate.

Quintò, quia deberemus ergo, ieiunare eo tempore, quo Christus, nimirum à sexta die Ianuarij vsque ad 14. Februarij.

Ad 1. negatur: sufficit enim vnum ieiunium & vna tentatio Christi, pro exemplo. Nec enim ille in aliquo versabatur periculo tentationis, ut toties ieiunaret: nos verò versamur.

Ad 2. nos mirari, & imitari pro modulo nostro Christum: illud, quod abstinerit omnino ab omni cibo: hoc, quod simpliciter ieiunavit: quamvis refectionem quotidianam adhibeamus.

Ad 3. aliam esse Ecclesiæ, & Synagogæ rationem

^h epist. ad Philippens; quæ mones ieiunandam esse à Fidelibus Quadregesimam: quia imitacionem continet conuersationis domini.

ⁱ orat. 1. de ieiunio, Nazianz. orat. in S. Lavacrum.

^k in 58. Isaiæ.

^l homil. 1. in Genesim.

^m epist. 119.

cap. 15.

ⁿ serm. 34.

^o homil. 47.

in Math.

DE IEIUNIO

dumtaxat. 1. quia Christus est dignior Mose ad imitandum, 2. maior obligatio Ecclesiæ erga Christum, quam Synagoga erga Moysen. 3. quia non fuerat propositus Moyses ad imitandum sicut fuit Christus.

Ad 4. solum velle Chrysostom. non dixisse Christum, verbo, ieiunandum esse, sicut dixit, humilitatem amplectendam: quia ieiunium sine humilitate nihil prodest: dixisse tamen exemplo: Chrysostomus non negat.

Ad 5. respondeo congruentius in vere ieiunari a nobis. 1. quia ita serui sequuntur Dominum. 2. quia nullum est aptius nobis ieiunandi tempus: hyeme siquidem, frigus exigit alimenti multum: & pisces, eo tempore, non multum valetudini cōferunt, ac olera vix reperiuntur. Æstate nimis calor exigit modicum cibum, sed frequentem: vix pisces conseruari possunt à putrefactione: graues sunt agriculturalium labores, & ægritudines frequentes. In vere autem, pisces sunt salubres: copia olerum: opera in agris rara, & acriores tentationes, & proinde ieiunio castigandæ.

^a meminit huius ieiunii

Ignatius epistola ad Philip-
pens. Tertull.
lib. de ieiunio
Clemens 7.

Stromat. ultra
medium, Orig.
homil. 10. in

Leuitic. Epiph.
in compendi.

doctrina, Hier.
in 4. ad Galat.

Aug. epist. 86.

Pallad. historia
Lausiaca cap.

52.

^b 4. par. Exa.

pag. 578.

^c ita Clemens

5. Apostolicarum

const. 16. Aug.

epist. 86.

^d heresi 75.

De ^a ieiunio feria quarta & sexta.

CAP. XVII.

EMNITIVS ^b putat istud ieiunium
ideò institutum, quod his diebus
conuenirent in Ecclesiam fideles, ad
verbum Domini, & mensam.

Contra. sequeretur eos etiam Do-
minica die ieiunasse: cum tunc celeberrimè conue-
nirent. At constat eo die non ieiunasse. vera ergo
huius institutionis causa est: ^c Quia feria 4. fuit
Christus venditus: sexta vero crucifixus.

An verò lege fuerit sancitum istud ieiunium, du-
bium videtur esse: Quia can. 68. Apostolor. ^d &

LIBER SECVNDVS. 293

Epiphanius indicant esse hoc ieiunium, per totum annum, Apostolico lege latum.

Contra. 1. ^e Tertullianus asserit hoc ieiunium permitti non imperari. 2. Aug. ^f scribit frequenter ieiunari Romæ his diebus, & Sabbatho. vnde sequitur, aliquando non ieiunari. 3. quia alioquin frustra instituta fuissent ieiunia quatuor temporum. 4. iniungebantur, his diebus, ieiunia pœnitentibus. Ad quid autem: si iam tenebantur his ieiunare diebus? Quæstio ista componetur, si dicamus præceptum fuisse abstinendi quidem à carnis: non tamen præceptum vnâ tantum refectiorem sumere. In Ecclesia porro Latina fuit feriæ quartæ ieiunium in Sabbathum translatum. vnde Innocent. 1. sæpe repetit, feriæ 6. & Sabbatho ieiunandum: nusquam verò meminit feriæ 4.

^e lib. de ieiunio.

^f supr.

^g epist. 1.

De Ieiunio Sabbathi.

CAP. XVIII.

PRIMA ^a opinio, Nefas esse ieiunare ^b Sabbatho, quia prohibetur can. 65. Apostolorum, & ab ^c Ignatio.

Secunda, ^d nefas esse eo die non ieiunare.

Tertia, ^e conuenientissime eo die ieiunari.

Quarta, Ambrosi. & August. alio die congruentius ieiunium celebrari.

Tertia, tamen sententia præualuit in Ecclesia Latina, & merito, quia si conueniens est ieiunare Sabbatho hebdomadæ Maioris, propter Christi sepulturam, & discipulorum mœrorem: quidni & aliis per annum Sabbathis?

Ad probationem primæ opinionis respond. tunc iuste prohibitum fuisse Sabbathi ieiunium: quod hæretici extarent, asserentes ieiunandum esse Sabbatho, ne viderentur gaudere de requie Dei in

^a Gracori in Concilio Quinisexto, can. 55.

^b excepto Sabbatho Sancto.

^c epist. ad Philippens.

^d Urbici apud Aug. epist. 86.

^e Innocentiij 1. supr.

DE IEIUNIO

septima die : quia negabant verum Deum, esse mundi conditorem.

1. De origine. 2. varietate. 3. causa ieiunij quatuor temporum.

CAP. XIX.

^a Apolog. pro
fuga sua.
^b serm. 7.

^c epist. ad Be-
medictum.

^d id est Martij
vide Concil.
Moguntinum
cap. 34. Et
apud Rabanū
lib. 2. de iustis.
Clericor. cap.
24.

^e Leo 1. serm.
8. de ieiunio
10. mensis; Go-
las 1. epist. 1.
cap. 13.

^f Calixtus sup.
Leo serm. 7. de
ieiunio septimi
mensis.

^g Zacharie 8.

^h Leo serm. 2.

RIGO ab Apostolis ducitur. 1. quia ^a Athanas. meminit ieiunij Pentecostes, ^b Leo verò testatur ieiunia quatuor temporum in vniuersa Ecclesia celebrari. Nec in vlllo Concilio reperitur

huius ieiunij, prima institutio. Ergo ab Apostolis emanat. 2. ^c Calixtus, Apostolis vicinus, affirmat iam ante sua tempora, consueuisse in Ecclesia seruari trium ieiunia temporum : à se verò additum quartum, siue quarti temporis ieiunium.

Varietas duplex inuenitur. Nam nonnulli celebrabant *primum* ieiunium prima hebdomada mensis primi : *Secundum*, secunda hebdomada quarti mensis : *tertium*, tertia hebdomada septimi mensis. *quartum* quarta hebdomada decimi mensis.

Alij, ^e idque magis communiter, *primum*, constituebant, prima hebdomada *Quadragesimæ* : *secundum*, hebdomada Pentecostes : *tertium*, tertia hebdomada Septembris. *Quartum*, tertia hebdomada Decembris.

Causa multiplex : Prima, ^f ne Christiani Iudæis hac in parte remissiores viderentur : ^g constat enim apud Iudæos fuisse ieiunium solemne quater in anno.

Secunda, propter ordines eo tempore conferendos. ^h Tertia, tum ad supplicationes fundendas pro frugibus terræ : tum ad gratias agendas pro fructibus collectis.

Tertia, vt sicut est vnum totius anni ieiunium, *Quadragesima*: sunt etiam ieiunia singulis hebdomadis: sic & singulis haberentur aliqua mensibus. Quæ enim per tres menses distribuenda erant, in vnum fere, collecta, commoditatis gratia. Ita namque ieiunamus tribus diebus primi mensis, pro mense primo, secundo & tertio: & sic de cæteris.

5. & 8. de ieiunio decimi mensis.

Obijcitur Primò, Christianos apud Tertullianum, libro de Ieiunio, asserere nullum fuisse impositum illis iugum ieiunij ab Apostolis, excepto ieiunio Paschali.

Respondeo 1. Tertullianum hunc librum dedita opera contra Christianos scripsisse. 2. fieri posse Apostolos hoc ieiunium instituisse: sed non sub lege præcepti.

Secundò, ¹ Hierony. ait, Montanistas tres quidem Quadragesimas ieiunare: nos vnā: per reliquum verò annum, libera ieiunia esse.

1 epist. ad Marcellam de erroribus Montani.

Respondeo, non dixisse Hierony. nulla esse per annum ieiunia à lege Ecclesiastica præscripta: sed licere vnicuique si velit per reliquum annum ieiunare. *Non quod (inquit) per totum annum (excepta Pentecoste) ieiunare non liceat: sed quod aliud sit necessitate: aliud voluntate, munus offerre.*

Tertiò, ieiunium quatuor temporum ex proprio capite manarat apud Iudæos, & ideo arguitur à Deo. Zachar. 8.

Respondeo, potius ibi laudari: cum Dominus asserat cōuertendum esse istud ieiunium in sollemnitates præclaras. Alioquin dixisset simpliciter, extirpandum esse.

Quartò, non licet nobis imitari Iudæos.

Respondeo, id verum de cæremonialibus præceptis ex lege: non pijs, à natura institutis, quale istud ieiunium est.

DE IEIUNIO

De ieiunio Adventus & Rogationum.

CAP. XX. & XXI.

^a CAP. 20.

^b cap. *Consiliū de obseruatione ieiuniorum.*

^c in quo preces ad singulas horas legenda ponuntur. Vide Raduiphum de Rino libro de canonum obseruatione cap. 16.

^d CAP. 21.

^e Greg. Tironensis. hist.

Franc. 34.

^f cap. 19.

^g ut intelligi potest ex Ordine Romano.

ADVENTVM ^a Domini ieiunio celebrari solitum Romæ testis est ^b Innocent. 3. & ^c vsus Rom. Breviarij. Ceterum hoc ieiunium, non tam ex præcepto quam ex consilio, aut voto à multis seruari, Ecclesiæ vsus demonstrat.

^d Ieiunium Rogationum, id est, tridui ante Ascensionem, una cum Litanjjs, instituisse ^e fertur Sanctus Mamertus, Viennæ Episcopus: propter multa terræ motus, & luporum incursionum incommoda in Gallijs. Fuit autem receptum in Concilio Aurelianensi ^f primo. Romæ olim, ita etiam seruabatur, ut solis Quadragesimalibus cibis populus ^g vesceretur. Qua quidem in re seruanda est Ecclesiæ consuetudo.

De ieiunijs Vigiliarum & Stationibus.

CAP. XXII.

^a serm. de Vigilia S. Andree, Buchar dus lib. 13. decreti cap. 16.

Innocent. 3. cap. 1. *Et* 2.

^b Isidor. 6. Etymolog. ult. Raban. 2. de

RIDIE magnorum festorum nō solum Vigilijs agi per noctem: sed etiam interdum ieiunari, ^a testis est Bernardus.

Stationes autem, non dicuntur à stando: quasi populus stans oraret

Dominicis diebus, ut nonnulli putant ex Tertuliano, libro de Corona militis. Nam ipsemet ibidem docet, Stationes nusquam celebrari Dominico die: sed propriè statio erat, Vigilia diurna tempore solemnij ieiunij, cum ijdem homines, à summo mane vsque ad Nonam, aut Vesperas, in oratione perseuerabant;

nec ante, ieiunium soluebant.

Distinguebatur *Statio* à ieiunio: quod ieiunium noctu, & interdiu fieri posset. *Statio* verò ^c diu. A Vigilia vero quod hæc solum nocte celebraretur.

Porro Gregor. 1. ^d Stationibus attribuit certa loca Romæ: ipseque ad ea veniens, tempore Stationum, viginti Homilias in varijs Ecclesijs declamavit. Et fortè etiam primus *Stationes* à ieiunio separavit: ac in Dominicis Aduentus, Quadrages. & Resurrect. fieri voluit.

Nunc enim *Stationes* iuxta hunc ritum observantur. Nec solum ante cibum: sed etiam post celebrantur.

Instit. Cleric.

Tertull. lib. de ieiunio.

^c *Tertull. libro de fuga in persecutione.*

^d *Paulum Diaconus in Gregorio lib. 2. cap. 18. & lib. 4. cap. 74.*

De diebus, quibus ieiunare non licet.

CAP. XXIII.

ER omnes Dominicas: in die Natalis Domini: & à Pascha usque ad Pentecosten ieiunandum non esse docent communiter PP.

Tertull. ^a Die Dominico ieiunare nefas ducimus.

Ambros. ^b Dominica ieiunare non possumus: quia Manichæos etiam ob istius diei ieiunia iure damnamus.

Hilar. ^c Et hæc Sabbathatha Sabbatorum ea ab Apostolis religione celebrata sunt: ut his Quinquagesima diebus nullus neque in terram strato corpore adoret: neque ieiunio festiuitatem spiritualis huius beatitudinis impediret. Quod idipsum extrinsecus etiam in diebus Dominicis est constitutum. ^d Epiphan. Neque in die Epiphaniorum, hoc est apparitionis, & Aduentus, quando natus est in carne Dominus ieiunare licet: etiamsi contingat, ut sit quarta: aut

^a *libro de contra militum.*

^b *epist. 83.*

^c *præfat. in Psal.*

^d *in compendiarie doctrina. Item: Dominicas omnes delicatas ducit Sancta hæc catholica Ecclesia, & communis mane perficit, & non ieiunat. Inconsentaneum enim*

est in Dominica ieiunare.

Tom. III.

Pp

DE IEIUNIO

^c epistol. ad *profabbathum*. ^e Hierony. ^f August. ^g Leo. ^h Concil. Grangr. ⁱ Carthag. 4. ^k Bracarenf. Causa huius prohibitionis fuit, tum lætitia, & celebritas horum dierum: tum in odium hæreticorum, qui data opera his ieiunabant diebus.

Hæc autem prohibitio non se extendit nisi ad eos qui vel superstitione: vel errore: vel contemptu Ecclesiæ, vel aliorum scandalo ieiunant. Quare licet ieiunare alioquin his diebus, ex deuotione, aut voto.

^t epist. 86. *U*

119. cap. 15.

^g epist. 91. ad *Turbiſum*.

^h can. 18.

ⁱ can. 64.

^k can. 4.

De fraudibus ^a Kemnitij in historia antiquitatis.

^a 4. par. Exam. pag. 542.

^b apud Hieron. 2. in *Iouin*.

Volaterranum

13. *Antropologia*

4. *Alexandrum*

ab *Alexandro*

6. cap.

2. & lib. 4. cap.

7. & 17.

CP. XXIIII.

PRIMO, producit loca scripturæ quibus reprehenduntur ieiunia: & quibus responsum est, supra.

Secundo, ^b ieiunia Gentilium: ex quibus colligit nostra esse, à spiritibus Dæmoniorum.

Contra. 1. quamuis Gentes errarent, falsis diis ieiunia celebrantes: non tamen quod arbitrarentur ieiunia Deo placere. 2. quidquid sit de ieiuniis Gentium: ^c certum est Synagogæ ieiunium, & abstinentioniam à vino, Dei cultum fuisse, quidni ergo & in Ecclesia, erit?

^c Num. 6. &

30. v. 14. ac

Luc. 2. v. 37.

^d 2. in *Iouin*.

^e 2. de bello

Iudaico cap. 7.

Tertiò, ait Hieronymum, ^d errasse, cum scripsit, Essænos à vino & carnibus abstinuissse, teste Iosepho.

Contra. ^e Iosephus diserte ait nihil Essænis aponi solitum in cibum, præter panem, & vasculum vnum cum edulio: eosque passim laudat à sobrietate victus. vnde non male Hierony. collegit eos abstinuissse à vino, & carnibus.

Quartò, Christianorū ieiunia, sub Marco in Phi-

lone, non fuisse traditiones Apostolicas contendit, sed reliquias veteris Essænorum fermenti, teste

^f Niceph. & Sophronio, ^h Sozom, qui hos Christianos adhuc iudaizasse dicunt.

^f 2. cap. 15.
^g in Marco.
^h 1. cap. 12.

Contra. 1. si Essæni iuxta Kemnitium non abstinabant à carne, & vino: quomodo ieiunia Christianorum, sub Marco in abstinencia à carne, & vino, erant reliquæ Essænorum? 2. Nicephorus & Sozom. miris efferunt laudibus horum Christianorum ieiunia: quare cum dicunt eos iudaizasse: intelligendum est de ritibus aliis, Iudæorum propriis. Sophronius autem diserte asserit, quos Philo tantopere commendat, fuisse Marci discipulos.

Quintò, Ærium improbando stata ieiunia, non tam Ecclesiæ, quam Eustathij leges ieiuniorum oppugnasse.

Contra. etsi Ærius, Eustathiusque in quibusdam dissentirent: tamen uterque stata Ecclesiæ ieiunia, oppugnabat. Epiphanius enim qui ipso tempore Ærij vixit melius quam Kemnitius nouerat Ærij hæresim.

Sextò, antiquitus semper extitisse quosdam PP. ieiuniis se se opposcentes: At ab anno, 460. deficientibus contradicentibus, inoleuisse superstitiosas ieiuniorum leges.

Contra. debuisset ergo Kemnitius saltem vnum Patrem ritè producere. Quod si iuxta sententiam eius, Ecclesia per ann. 460. habuit veritatis defensores: quomodo hac in re pex mille & centum annos Ecclesia Christi defecit? An deseruit Christus Ecclesiam?

LIBER TERTIVS DE BONIS OPERIBVS,

Qui est *De Eleemosyna.*

Quid sit Eleemosyna.

CAP. PRIMVM.

^a Proverbior.

19. v. 17. *Feneratur Domino, qui miseretur pauperis, Danielis. 4. v. 24. peccata tua Eleemosynis redime, & iniquitates tuas miseriis pauperum.*

^b cap. 76.

Enchiridij.

^c 1. Cor. 13. v.

4. *Charitas benigna est &*

1. Ioan. 3. v. 17.

LEEMOSYNA est opus quo datur aliquid indigenti ex misericordia. Probatur 1. ab etymologia, dicitur enim Eleemosyna ab ἐλεῖν quod est *miseror*. 2. quia ^a Scripturæ Eleemosynam per, *misericordiam*, describunt. 3. ex August. ^b Est enim (inquit) eleemosyna, opus *misericordiae*. 4. quia omnes gentes id eleemosynam vocant, quod erogatur egenti.

Quamvis autem eleemosyna sit actus elicitus misericordiae: tamen ^c imperatur à charitate: ac iuuatur à liberalitate. Quia Avaritiam remouet: & promptum animum reddit; atque hilarem ad dandum. Si tamen sine charitate fieret, non propterea desineret esse veræ actus virtutis. Scripturæ namque, & PP. simpliciter eleemosynas vocant, quas peccatores erogant.

Partitio Eleemosyna per miseria Partitionē. CAP. II.

Mi- se- ria hu- ma- na.	Ani- ma	culpa: ad quā tollēdam iu- uat		Oratio pro peccatorib ⁹ . Mat. 5. v. 44. Orate pro persequentibus, & calum- niantibus vos. Cōdonatio iniuriarū. Matth. 6. v. 14. Si dimiseritis hominibus peccata eo- rum: dimittet, & vobis pater vester peccata vestra Corruptio delinquentis. Matt. 18. v. 15. Si peccauerit in te frater. &c.	
		Pena læ- dēs.	Intelle- ctum	Ignorantia	Theoretica: cui medemur per Doctrinā: docēdo scilicet imperitos. Matth. 5. v. 19. Qui fecerit & docuerit. &c. practica: cui medemur per Consilium. Galat. 6. v. 1. cui medemur per conso- lationē. 1. Thess. 5. v. 14. Consolamini pusillanimes.
			Volun- tatem	Tristitia	Morositas: cui medemur per Pa- tientiam. Ephes. 4. v. 2. Supportantes inuicem.
			Cōuer- sationē.		
Cor- poris de o- perib ⁹ mife- ricor- diæ cor- pora- libus, vide Matt. 25. & Tob. 2.	in vi- ta	arūna genera- lis, siue carētia rerum quibus omnes indigēt. Arūna specialis	Inte- rior	carētia cibi: cui respōdet, opus Misericordiæ: Pa- scere esurientem. carētia potus: cui respō- det, potare sitientem.	exte- rior
				carētia vestiū, cui respō- det, vestire nudum. carētia hospitij, cui respō- det, suscipere peregrinum.	
	Post mor- tem	sepulta- ra: cui respō- det sepelire mortuos	inte- rior	morbis, ac infirmitates corporales, cui respōdet, visitare aegrotum ac similia vt, dirigere cecos, sustentare claudos. &c.	exte- rior
				captiuitas: ac externæ af- flictiones alię: cui respō- det, redimere captiuos pro- tegere viduas: dotare virgi- nes. &c.	

DE ELEEMOSYNA

^a CAP. III.

^b apud Aug.

21. Ciuit. 22.

^c v. 41. πλὴν

τὰ ἰόντα νεῖα

tamen quod

superest, δότε

ἐλεημοσύνην, καὶ

ἰδοὺ πάντα κα-

ταὰ ὑμῶν ὄντι.

^d Math. 5. v.

7. μακάριοι οἱ

ἐλεηόμενοι, ὅτι

αὐτοὶ ἐλεήσονται.

^e Math. 6. v.

14.

^f Iacobi 2. v.

13.

^g Tobie 4. v.

II. Item Ec-

clesiast. 3. v. 33.

^h Cypr. serm.

de Eleemosyn.

Ambros. serm.

31. Chrys. hom.

25. in Acta.

ⁱ serm. 1. in

Septuagesima.

^k Math. 3. v.

10.

^l ibid. v. 8.

item. Luc. 13.

v. 15.

^m 1. Cor. 6. v.

9. 10. II.

ⁿ 1. Cor. 13.

v. 3.

De fructu Eleemosynæ.

CAP. III. & IIII.

^a RIMA ^b opinio asserit, non posse damnari, qui eleemosynam facit.

Primò, Luc. II. ^c Date eleemosynam, & omnia munda vobis.

Secundò, ^d Beati misericordes,

quoniam ipsi misericordiam consequentur.

Tertiò, Si dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet vobis pater vester peccata vestra.

Quartò, ^e iudicium sine misericordia, ei qui non fecerit misericordiam.

Quintò, ^f Eleemosyna ab omni peccato, & morteliberat, & non patitur animam ire in tenebras.

Sextò, ^g PP. comparant Eleemosynam cum Baptismo. Sicut ergo, qui Baptismi gratiam conseruauerit vsque in finem non poterit perire, sic nec qui Eleemosynam vsque in finem exercebit.

Septimò, quia examen Iudicij extremi circa Eleemosynas fiet.

Octauò, ⁱ Augustinus introducit Christum ita in iudicio loquentem. Difficile est, si examinem vos, & appendam vos, & scruter diligentissime facta vestra non inueniam unde vos damnem: sed ite in Regnum: Esuriui enim, & dedistis mihi manducare &c.

Contra. 1. ^k Omnis arbor qui non facit fructum excidetur: & in ignem mittetur Item. ^l facite fructus dignos penitentia: Ergo eleemosyna sine penitentia, nihil proderit peccatori ad salutem.

Secundò, ^m Neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, &c. regnum Dei possidebunt.

Tertiò, ⁿ Si distribuero in cibum omnes facultates

meas, &c. Charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

Ad 1. respondeo 1. sensum esse: ^o furta, & ra- ^o Basil. in qq.
pinas quibus Pharisei laborabant, eleemosynis expiari. 2. Brevioribus q.
P ideo voluisse Christum eleemosynam commen- 271.
dare, quod præcipuum Phariseorum vitium esset P Euthym. &
avaritia: quo eradicato, cætera simul facile conuel- Theophyl. in
lerentur. Sicut, si ægrotanti vario genere morbo- hunc locum.
rum, ex repletione, diceretur: inediam adhibe, &
convalesces.

Ad 2. respondeo 1. singulas virtutes conducere ad vitam: si aliz non desint. [2. sensum esse: misericordiam mouere Deum, ut illi misericordiam impertiat, pœnitentiam conferendo si sit in peccatis. 3. loqui Dominum de eleemosyna post Baptismum & in gratia, facta.]

Ad 3. non tam doceri, quid iustificet: quam quid requiratur tanquam necessaria conditio, ad iustificationem.

Ad 4. id verum: quia qui offendit in vno factus est omnium reus.

Ad 5. ibi agi de eleemosynis quatenus sunt pœnitentiæ fructus, verè namque huiusmodi eleemosinæ: tum vt dispositiones ad iustificationem, impetrant remissionem culpæ: tum post iustificationem, satisfaciunt pro pœna culpæ, & suo quodam modo peccatum extinguunt.

Ad 6. comparisonem in eo sitam esse quod, sicut decedentes statim à Baptismo liberantur à gehenna, & Purgatorio: sic liberari ab omnibus pœnis qui post Baptismum iustificati, satisfecerint, per eleemosynas, pro pœnis debitis.

Ad 7. omnium operum futurum examen fieri: proponi tamen misericordiæ opera, vt inde de grauioribus rebus iudicium faceremus.

Ad 8. non significari, peccata inueniri in iustis quibus damnari possent: sed, quibus damnari potuissent nisi per pœnitentiam, & dignos fructus eius, peccata deleri studuissent.

DE ELEEMOSYNA

9 CA P. IIII. Secunda opinio, ⁹ negat eleemosynas mereri vitam
¹ 4. de Pœnitentia & in 5. eternam: aut satisfacere pro peccatis: Qua de re ² alibi
 de Iustificatio- diximus.

ne. Tertia, ³ hos numerat eleemosyna fructus.

² Catholico- Primum, ¹ glorie præmium.

rum est. Secundum, ^u Satisfactionem pro peccatis.

² Math. 25. Tertium, ^x accrescitionem fiducia erga Deum.

v. 34. & seqq. Quartum, ^y conciliationem benevolentia multorum
 unde porta Sã deprecantium Deum pro eleemosynarijs.

Et Sanctorum Quintum, ^z dispositionem ad gratiam iustificationis.

sine tabernacu- Sextum, ³ ^a copiam temporalium bonorum.

li fieri debebat

ex ligno oliuæ

3. Reg. 6. v. 31.

32. per oliuam

autem signifi-

catur miseri-

cordia. Sicut è

contra Porta

inferorum fer-

rea dicuntur:

ut intelligamus

per inhumani-

tatem patefieri

aditum ad ge-

hennam.

v si modo

Eleemosyna

fiat in charitate sicut, & necesse est in primo fructu.

^x Tobia 4. v.

12. iuxta vulgatam editionem & Hebraor. 10. v. 34. 35.

^y Luc. 16. v. 9. ^z Actor. 10. v. 4. & 5. ^{aa} Proverbio. 19.

v. 17. & cap. 18. v. 27. Qui dat pauperi, non indigebit. exempla vide in

Tobia: & Sareptana vidua 4. Reg. 4. ac plurima alia in Gregorio Turo-

nensi 5. histor. Franc. 19. & apud Leontium in vita S. Ioanni Eleemo-

synarij atque apud Sophronium in prato spiritali. cap. 185. & 201.

^a Cyprian. 3. ad Quirinum 2. Ambros. libro de viduis Chrysost. hom.

34. ad populum Antiochen. Eleemosyna magnitudo (inquit) non in pecu-

niarum multitudine indicatur: sed in dantium promptitudine. August. in

Psal. 125. Leo. serm. 4. de Quadrag.

Vnde sumatur eleemosyna magnitudo.

CAP. V.

ISTA, maiorem eleemosynam red-
 dunt magnitudo rei date: promptitudo
 voluntatis: & dignitas persone dantis.
 Semper enim, cæteris paribus, maior,
 & Deo gratior est eleemosyna, quo
 plura, & preciosiora dantur. Item cæteris paribus,
 maior, quæ sit cum maiori feruore: item, & simi-
 liter maior, quæ à digniori persona, id est meliori
 procedit. Si tamen hæc tria conferanter inter se,
 primum obtinebit locum ^a promptitudo. 2. digni-
 tas persone. 3. rei magnitudo.

*Esse præceptum aliquod eleemosyna, & illud
ad Decalogi quartum reuocari.*

CAP. VI.

E S S E aliquod dumtaxat præceptum
constat. 1. quia damnantur in iudi-
cio qui eleemosynas non fecerunt.
2. quia maximum est præceptum, *di-
ligere proximum*. At dilectio non con-
sistit in verbis: sed in opere & veritate.

Pertinere ad Decalogi præceptum probatur. 1.
quia Paulus commendans pietatis opera ^a 1. Ti- ^a v. 8.
moth. 4. indicat ea ad illud præceptum reuocari
quod habet promissionem vitæ æternæ. At nullum
tale est in Decalogo præter illud: *Honora patrem
& matrem*, &c. 2. quia præceptum de eleemosyna
est affirmatiuum. At nullum est affirmatiuum De-
calogi spectans ad proximum præter quartum.
Scriptura tamen solos parentes expressit: quia no-
bis propinquiore sunt, & magis erga eos relucet
iustitiæ ratio.

*Diuites obligari diuino præcepto ad eroganda
pauperibus superflua.*

CAP. VII.

S U P E R F L U A dicuntur opes, vel ra-
tione naturæ: quia videlicet sine his quis,
& se & familiam suam alere potest: vel
ratione personæ: quia nimirum sine his
statum conditionis suæ honestè con-
seruare potest: cuius rei iudicium ad prudentis &

DE ELEEMOSYNA

a nimirum an
teneantur di-
uites erogare
superflua: quia
superflua sunt.

b D. Thom. 2.
2. q. 66. ar. 7. Et
q. 87. ar. 1. Et
4. Albert. Ri-
chard. Palud.
in 4. dist. 13.

c v. 24. ὁ δὲ
δύναται δου-
λεύειν, &c. ὁ
δύναται δὲ
δουλεύειν καὶ
μαμμωνᾷ.

d in hunc locum.

e v. 11.

f epist. ad He-
dibiam. q. 10.

g v. 9.

h v. 20. ἀφρον,
ταύτη τῇ νυκτι
τὴν ψυχὴν σου

ἀπαιτῶσιν ὁ
σοῦ. ἃ δὲ ἐπι-
μαρτυρεῖ ἡ
v. 21. οὐτως ὁ
θεὸς αἰσθάνεται
καὶ μὴ ἐς
βίον πλουτῶν.

i v. 41.

k orat. in illud:
Destruam hor-
rea mea, &c.

l homil. 34. ad

populum An-
tioch.

Christiani viri examen trutinandum erit. Agimus autem de superfluo non solum naturæ, sed etiam personæ: nec superfluum putamus quod quidem abundat in præsentī, nec necessarium est, probabili- ter tamen iudicatur postea necessarium fore: ita enim Patres filiorum matrimonia longè ante præ- parant: Nulli verò dubium est quin sint ex præce- pto superflua eroganda pauperibus occurrentibus in extrema, aut graui necessitate: sed tota quaestio versatur ^a citra extremæ, aut grauis necessitatis ca- sum. Non desunt qui negent diuites tunc teneri superflua erogare: ^b teneri tamen probamus. Primò Math. 6. ^c Nemo potest duobus Dominis ser- uire. Non potestis Deo seruire, & Mammona: id est iuxta ^d Chrylost. & Hierony. in superfluis diuitiis congre- gandis vacare.

Secundò, Luc. 3. ^e Qui habet duas tunicas det non habenti, & qui habet escas similiter faciat. per alteram tunicam intelligi superflua ^f Hieronymus docet, id autem præceptum esse patet quia præmittitur: & Omnis arbor qui non facit fructum bonum, excidetur, &c.

Tertiò, Luc. 12. dicitur diuiti congreganti su- perflua: ^h stulte scilicet in damnationis iudicium: hac nocte repetent à te animam tuam: Et qua paraſti cuius erunt? si cest omnis qui thesaurizat, & non est in Deum diues.

Quartò, Luc. 16. damnatur diues, solum, quod malè superfluis vtens, non miserabatur Lazari: non quidem in extrema necessitate agentis, sed qualis solent ad ianuas iacere pauperes.

Quintò, Luc. 11. ⁱ Quod superest, date eleemosynam.

Sextò, ex PP. Basil. ^k At tu (inquit) noñne spolia- tor es, qui que dispensando accepisti, propria reputas? est pa- nis famelici quem tu tenes: nudi tūnica, quam in conclauis conseruas? &c. Quocirca tot pauperibus iniuriam facis, quot dare valeres.

Chrylost. ^l Non ad hoc accepisti, vt in delicias abſu- meres, sed vt in eleemosynam erogares. Nunquid enim tua possides? res pauperum tibi sunt credite: siue ex laboribus

quibus siue ex paterna hereditate possideas. Ambros. ^m ^m *serm. 81.*
Non minus est criminis, habenti tollere: quam cum possis, Hieron. *epist.*
et abundas, indigentibus denegare. August. ⁿ *Super-* *ad Hedibiam.*
flua diuiti, necessaria sunt pauperi: aliena retinet, qui ista q. 1.
tenet. Gregor. ^o *In cassum se innocentes putant (scilicet* ⁿ *in Psal. 147.*
qui superflua conseruant) qui commune Dei manus Leo. *ser. 5. de*
(id est opes) sibi priuatam vendicant. *collectis.*

Septimo, debet vnusquisque diligere proximum
 sicut seipsum. At quomodo diligit, qui ei sua non
 communicat superflua? tunc enim reuera magis se,
 quam proximum amat.

O ctauo, diuites, respectu Dei, sunt diuitiarum
 suarum dispensatores tantum, reddituri, dumtaxat,
 rationem Deo. Igitur iuxta Dei voluntatem diui-
 tias erogare debent. Non vult autem Deus, pater
 omnium communis, vt alij sint ita diuites, vt super-
 fluis abundant; alij ita pauperes, vt necessariis ca-
 teant. Sed vult diuites per misericordiam: paupe-
 res per patientiam, ingredi in regnum cœlorum.

Obiicitur illud Pauli: *P non imperans dico, sed consi-* ^P *2. Cor. 8.*
lium do: loquitur autem de superfluis. In presentia (in-
quit) vestra abundantia illorum inopiam suppleat.

Respondeo, vel nomine abundantia non intelligi
 superfluum sed, quod sufficiebat commodè Corinthiis: vel
 si de superfluo agatur. Non imperari: quia non
 tenebantur Corinthij superflua sua Hierosoly-
 mis distribuere: sed quibuscumque pauperibus
 vellent.

Quando sit Eleemosyna eroganda.

CAP. VIII.

R I M O, de necessario pro- ^a *nimirum ut*
 priæ naturæ Eleemosynâ fieri *non diligamus.*
 non debet: nisi forte publica *magis proxi-*
 aliqua persona ex qua salus Re- *mos, quam nos*
 publicæ pendeat, in extrema *ipso: nisi forte*
 verfaretur necessitate. ^a *ex salute pro-*
 id ordo Charitatis postulat. *ximi salus Rei*
pub. penderet.

DE ELEMOSYNA

Secundò, de superfluo naturæ, & necessarij personæ, siue statui debet Eleemosyna fieri pauperibus necessitatem patientibus. Pluris enim debemus facere vitam proximi, quam statum, siue conditionem nostram.

Tertio, non est necesse semper donare quod erogatur: sed tunc solum cum egenti, neque per mutuum: neque per venditionem: aut alia ratione, succurri potest.

Quarto, vitium est, nimis dare proximo, cum graui detrimento conditionis, siue status eius qui dat: si nec proximus eius velit mutare statum: nec occurrat grauis necessitas Reipublicæ.

Contra: virtus est, liberaliter profundere sua, etiam cum detrimento proprii status: quando vel non graue detrimentum erit, vel occurrit grauis necessitas proximi vel reipublicæ.

Quando ex male partis Eleemosyna fieri debet.

CAP. IX.

^a Tobia 4.v.

7. Ex tua substantia fac Eleemosynam.

^b Ecclesiast.

34.v.21.

^c 1. officior.

30.

^d serm. 35. de

verbis Domini.

Gregor. 7.

epist. 110. &

Scholastici in

4. dist. 15. &

16.

^e Greg. supr.

RIMÒ ex malè partis per Furtum, Rapinam, & Usuram, nequit fieri Eleemosyna nisi extremè egenti. 1. quia Eleemosyna ^a debet ex propriis fieri 2. quia: ^b Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, 3. ex PP. Ambros. ^c Non Probatur largitas, si quod alteri largitur, alteri quis extorquet: si iniuste querat, & iuste dispensandum putes. Aug. ^d De iustis laboribus iussit (Deus) dari: de Rapina vero prohibuit.

Secundò, ex male partis per lucrum iniustum, tam ex parte dantis, quam accipientis, vt per Simoniam: debet Eleemosyna fieri: aut potius ^e restitutio, vel paupè-

vibus, vel Ecclesia, in cuius iniuriam Simonia est commissa.

Tertiò, *ex male partis, per lucrum, non iniustum quidem, sed turpe, vt lenocinij & meretricij, fieri Eleemosyna potest. Quamuis Ecclesia non soleat oblationes meretricum lenonum, Histrionum ac similibus suscipere* 1. ob reuerentiã rerum sacrarum 2. vt huiusmodi Personæ confundantur, ne videantur illorum acta ab Ecclesia probari 4. ad imitationem Testamenti veteris, in quo lege sanctitum erat, ne offerretur merces prostibuli in Domino Domini.

Deuteron. 22. v. 18.

Diuitias non esse Christianis illicitas.

CAP. X.

LILICITAS esse Christianis, ^a Apostata Iulianus, atque hæretici ^b Apostolici asseruerunt: Probatur tamen nostra sententia.

Primò, quia ^c petenti Adolescenti quid opus facto esset ad vitam consequendam æternam, non respondit Christus, *abice diuitias*: Sed *si vis ad vitam ingredi serua mandata.*

Secundo, Actor ^d. *Nonne manens tibi manebat, & venundatus in tua erat potestate?* vbi loquitur S. Petrus Ananix viro Christiano.

Tertiò, 1. Timoth. 6. ^e *Diuitibus huius seculi precipue non superbe sapere: facile tribuere.*

Quartò, scriptura passim prohibet furta: imperat debita reddi: iubet solui tributa, mutuantes laudat. Quæ omnia manifestè clamant, à Spiritu sancto non improbari proprietatem, ac rerum possessionem.

Quintò, ^f semper in Ecclesia fuit collectarum vsus, id est Dominicis diebus, ex diuitibus colligi quod pauperibus erogaretur.

^a *apud Naz. orat. 1. in Iulian.*

^b *apud Epipl. heresi 61. & August. heresi 40. ac Pelagian. teste Aug. epist. 89.*

^c *106.*

^d *Math. 19.*

^e *v. 4.*

^f *v. 17. τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι πειρασμοὶ καὶ ὑποπορεύσεις. &c. v. 18. ὁ μισθὸς σου ἐν τῷ αἰῶνι.*

^g *1. Cor. 16. & epist. 2. cap. 9.*

DE ELEEMOSYNA

¶ 9. *Iustin. in Apolog. ad Antoninum.*

Tertull. in Apologet. cap.

39. *Quod verò*

ibidem ait, omnia esse apud

Christianos in discreta, præter uxores :

nihil aliud significat, nisi

omnia facile, & libenter cõmun-

nicari inter Christianos, præter uxores.

8. *vide præter ceteros Euseb.*

1. *demonstrat. cap. 8. Chrys.*

hom. 8. de Pænitentia, Ambros.

de viduis vstra medium.

Aug. epist. 89. q. 4.

2. v. 24. Ἀπο- πώτερόν ἐστιν ἡμῶν διὰ τὴν πλῆματις ῥαφί- δος διελθεῖν, ἢ βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσέλθειν.

3. vers. 21. ἐν ποί ὑπερεῖ. ὑπαγε, ὅτι ἔχεις πάλιστον, καὶ δὲ τοῖς πτωχοῖς.

4. Luc. 14. vers. 33.

Sextò, & PP. docent consilium, non præceptum esse abdicare à se proprietatem bonorum suorum.

Septimò, si nulli possent Christiani diuitias possidere, sed omnibus omnia communia essent, frustra commendaretur Eleemosyna Christianis: cum nulli essent, qui darent vel qui acciperent.

Octauò, si omnia communia essent. 1. multi (ob corruptionem naturæ) vellent rebus melioribus uti: atque inde rixæ, & contentiones. 2. robustiores prævalerent: ac minus laborarent & plus consumerent. 3. vix inuenirentur qui in agrorum cultu ver- faretur.

Soluuntur obiectiones.

CAP. XI.

P R I M A, Math. 19. ^a Facilius est camelum transire per foramen acus, quam diuitem in regnum cælorum.

Respondeo, ^b quod difficile hominibus est, id facile Deo.

Secunda, Marc. 10. ^c Adhuc unum tibi deest: vade, & quæcumque habes, da pauperibus.

Respondeo, illi defuisse vnum, non ad vitam æternam absolute comparandam: sed ad perfectionem acquirendam.

Tertia, ^d Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

Respondet id verum, in præparatione animi, scilicet cum, vel Christo: vel diuitijs est renunciandum.

Quarta, ^e Facite vobis amicos de mammona iniqui-

^b *ibid. vers. 26.*

^c *Luc. 16. v. 9.*

tatis. Dicitur autem, *iniquitatis*, iuxta ^f Chrysoſt. ¹ hom. 12.
& ^g Hierony. quia primi, qui communia fecerunt sibi propria, iniquitatem commiserunt. ^{in priorem Ti-moth.}

Respondeo, dici, *iniquitatis*, vel quia valde inqualiter possidentur bona: vel quia materiam plurimum præbeant iniquitatum: vel quod sibi iniuste nomen diuitiarum vsurpent. Ad Chrysoſt. & Hierony. respondeo, illos non damnare primam diuisionem terræ, quoad substantiam: sed in modo: quod plus longè alij alijs vsurparint. ^{8 epist. ad He-dibiam q. 1.}

Quinta, *Communis* (inquit ^h Clemens Rom.) ^h epist. 5.
vita omnibus necessaris est, & maxime his qui Deo irreprehenſibiliter militare cupiunt.

Respondeo 1. hæc, & similia intelligi posse de vita perfecta. 2. epistolam Clementis in qua hæc continentur, aut eius non esse: aut saltem valde corruptam haberi. tum quia scripta dicitur ad Iacobum Fratrem Domini à Clemente Episcopo Romano. At Iacobus obiit septem annis ante Petrum: & proinde longè ante Clementem. tum quod in ea epistola laudatur vxorum Communio. tum quod locus de communione rerum, & vxorum translatus est ex 10. Recognit. vbi hæc dicuntur à Faustino Ethnico, iuxta Philosophiam Platonis, & non Christi.

Sexta, ⁱ Athanaſ. & ^k Basilius vocant Domini- ⁱ in Antonio.
nicum præceptum, verba illa: *Vade, vende omnia*, ^k erat. ad di-
&c. ^{uites.}

Respondeo, vocari *præceptum*, non absolute, sed tantum cupientibus perfectionem.

Septima, PP. non raro docent diuites non esse Dominos, sed tantum rerum dispensatores.

Respondeo, solum velle, *non licere diuitibus pro libito de diuitijs agere: sed eas rite dispensare debere: cum dumtaxat sint rationem reddituri Deo.*

Octaua, Communio rerum in ^l vsu fuit apud ^l Actor. 4.
Apostolos: ergo non est necessaria diuisio bonorum. Ad Antecedens respondeo, *Communione*, absolute, meliorem esse diuisione: si seruari possit:

DE ELEMOSYNA

potuit autem inter Apostolos, & Christianos paucos: nequit inter omnes Christianos: quia non omnes capiunt hoc verbum.

Nona, iure naturæ omnia sunt communia. Ergo id non potuit abrogari.

^m hinc fit ut in articulo necessitatis non sit fur, qui alie-
num surripit unde vivat.

Respondeo, quoad vsum, esse communia, ^m positive: id est, nullus prohiberi potest rebus uti creatis: quoad proprietatem verò esse communia, negative, id est, non sunt res, à natura diuise, sed communes relictæ: ita tamen ut diuiderentur, si id expedit: sicut pater relinquit filiis hæreditatem communem: quam postea tamen diuidunt filij.

Quis elemosynam facere & cui fieri debeat.

CAP. XII.

ELEMOSYNAS solum facere possunt qui dominium rerum habent. Vnde excluduntur. 1. vxores. 2. filij in potestate parentum. 3. serui. 4. Regulares sub Prælatis. Hi nam-

que omnes tantum extremè egenti, aut ex tacito superiorum consensu elemosynas largiri possunt.

Pauperibus verò elemosynæ fieri debent etiam peccatoribus: Prouerbiolorum. 25. ^a Si esurierit inimicus tuus, ciba illum. ^b Benefacite hiis qui vos oderunt.

^c Omni petenti tribue. ^d Operemur bonum ad omnes.

Obiicitur Primò, Ecclesiastici 11 ^e Da in isto, & ne receperis peccatorem: prohibe panes illi dare.

Respondeo, 1. reuera non esse benefaciendum impio minimè egenti. 2. prohiberi Elemosynam faciendam peccatori, quatenus peccator est, non autem quatenus indigens, ac miser.

Secundò, ^f Facite vobis amicos &c. ut cum defeceritis

^a v. 21.

^b Math. 5. v.

^d καλῶς ποιῆτε τοῖς μισοῦσι ὑμᾶς.

^c Luc. 6. v. 30.

πάνη δὲ τοῦ ἀποῦναι σε δεῖ.

^d Galat. 6. v.

10. ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας.

^e v. 5.

^f Luc. 16.

feceritis recipiant vos in aeterna tabernacula.

Respondeo, nos ibi equidem à Deo moneri, ut potissimum Eleemosynam piis pauperibus faciamus : quia ipsi orabunt pro nobis : non tamen prohiberi Eleemosynam peccatori faciendam. Quia etsi ipsi non orent pro nobis : orat tamen suo modo, Eleemosyna ipsa.

Tertia, & *quandiu facitis uni ex fratribus meis minimis, mihi fecistis.* At peccatores non sunt fratres Christi. Eadem solutio. Laudantur enim, qui potius bonis pauperibus, quam malis distribuunt,

Quarta, sæpe propter peccata sua pauperes patiuntur inedia. At non debemus contra Dei iudicium, aliquid facere.

Respondeo 1. nobis non constare, qui propter peccata, puniantur inedia 2. Deum non eos punire, ut moriantur fame; & proinde velle ut illis succurramus, ne pereant 3. nobis licitum non esse quidquid Deus vult, velle: sed tantum, quod ipse vel præcepit, vel consuluit. Nullibi autem præcepit vel consuluit negandam esse Eleemosynam alicui: sed potius præcepit ut eam elargiremur omnibus.

Nihilominus antequam dantur iusti pauperes iniustis: tum quia digniores: tum quod utilius.

Quomodo sit Eleemosyna facienda.

CAP. XIII.

VINQUE conditiones requiruntur utrite fiat 1. ut fiat ^a intentione placendi Deo. 2. ^b ut fiat promptè, & non extorqueatur precibus nec differatur de die in diem 3. ^c ut hilariter exhibeatur. 4. ^d humi-

Tom. III.

Qq

⁵ Mat. 25. v.

4. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

^a non autem ad captandam aurem populi-rem Mash. 6. v. 2. 3. 4. ^b Proverbior. v. 28.

^c Ecclesiastici 35. v. 11. ^d Corinth. 9. v. 7.

^d Gregor. 21. Moral. 14.

DE ELEMOSYNA

^c *Tobia. 4. v.* liter: ita ut dās extstimet se potius beneficium ac-
^{8.} *Chrysost.* cipere, quam conferre. ^{5.} ^c ut abundanter fiat
homil. 37. ad pro modo facultatum: ita tamen ut regulariter
populum An- potius plus distribuatur in multos, quam vni vel
sioch. paucis detur 1. ex ^r *Psal. 111. dispersit dedit paupe-*
^f *v. 9.* *ribus* 2. ex 1. *Corinth. 13.* ⁸ *Si distribuero in cibos*
⁸ *v. 3.* *pauperum* 3. ^k exemplo ^h *Tobiz* & ⁱ *Paulæ*
^h *Tobie 1.* *Romanæ* 4. ex *Ambros.* non sunt (inquit) profunden-
ⁱ *Hieron. in* da opes, sed dispensanda.
Paula.
^k *1. Offic. 10.*

IVDICIVM
DE LIBRO CONCORDIÆ
LVTHERANORVM
nuper edito.

De vanitate Concordiæ.

CAP. PRIMVM.

PRIMÒ, subscripserunt Ludimagistri hypodidascali, &c. permulti. At id factum est^a contra formam Conciliorum omnium in quibus soli Prælati iurisdictionem habentes, subscribunt: & interdum impe-

^a vide tom. 2. lib. 1. de Ecclesiæ & Concilii.

ratores Reges aut Principes, sed vt consentientes non tanquam iudices. Ergo vane tot Ludimagistri concionatores & hypodidascali subscripserunt.

Secundò, tot priuatos subscripsisse, discordiæ signum est: cum non solum principes ad concordiam redigi: sed etiam priuati ad subscribendum cogi debuerunt. Ergo in vanum refert concordiæ nomen.

Tertiò, etsi numerosa videatur subscriptio, tamen illa est argumentum paucitatis. Nam quid sunt octo aut decem millia comparata cum Ecclesiæ Catholicæ populo? Ergo vanè suam concordiam efferunt.

^b hac in Apologia Bellarmi-
ni habentur.

Respondent aduersarij primò, se etiam solere

Qq ij

DE CONCORDIA

solos indignos Theologos ad subscribendum admittere, in suis conuentibus.

Contra: non Theologi simpliciter sed Prælati debent esse subscribentes.

Secundò, se potuisse prætermittere nomina vulgarium Ministrorum, nisi eos coegissemus, iactando nullam esse concordiam inter eos.

Contra, non agimus de turba imperitorum, qui facile ducuntur à doctoribus suis: sed de viris apud eos habitis pro doctis: quos inter se grauius dissentire constat.

Tertiò, in Concilio Tridentino subscripsisse multos, qui nusquam viderunt loca quorum titulos præ se ferunt.

Contra, vix tres, aut quatuor inuenientur Episcopi in subscriptione Tridentina, quorum Ecclesiæ sitæ non sint, vbi Episcopis tutus pateat aditus.

^a Epitome articul. contro-
uersorum ar. 3.
pag. 556. Cre-
dimus (in-

quiunt) Christum totum, secundum vitam-
que naturam,
esse nostram ius-
titiam: in sola
videlicet obe-
dientia sua:
quam ille patri
ad mortem us-
que, absolutis-
simâ præstitit.

^b Responsiones
habentur in
Apologia Bel-
larmini.

Errores Concordiæ.

CAP. II.

PRIMVS ^a error, Christum fuisse, non solum ut hominem, sed etiam ut Deum, patri obedientem, usque ad mortem.

Refellitur Primò, quia sequitur Christum distingui à patre ratione deitatis: maxime cum dicant, ratione etiam deitatis obedientem fuisse. Debet enim esse distinctio realis, inter iubentem, & obedientem.

^b Respondent, sensum suæ sententiæ esse: Christum, ut personam diuinam obediuisse patri, ut alteri persone diuine.

Contra. Christus iuxta eos, obedit patri secundum deitatem. At forma, siue naturæ, qua alius alteri paret distinguitur realiter ab illo. Ergo semper manebit distinctus essentiâ, Filius, à Patre.

Secundò, qui obedit, minor est iubente. Ergo

filius vt Deus, erit minor patre.

Respondent, verum. Antecedens esse in disparibus: falsum in æqualibus.

Contra. 1. quis vsquam audiuit inter æquales, quatenus æquales, obediētiā proprie esse? quamuis possit esse mutus consensus, vt vnus faciat, quod alteri placet. [2. etsi esset inter æquales non tamen nisi libera: qua vnus se voluntariē alterius imperio submitteret. At naturalis, qua vnus naturaliter alteri obedire tenetur, non nisi inter inæquales contingere potest. Christus autem si obedit patri, vt persona diuina, certē hoc obedientiæ debitum, erit naturale.]

Tertiō, Christus secundum eam naturam obediuit patri, secundum quam mortuus est. Hæc autem fuit natura humana.

Respondent, voces *græcæ*, secundum, causam indicare, propter quam, Filio Dei adscribatur id quod humanitatis proprium est: & vicissim cur deitatis propria, homini tribuantur.

Contra. si humanitas est causa propter quam Filio Dei adscribatur obedientia. Igitur secundum illam solū, proprie obediuit Patri. sicut quia deitas est causa ob quam Christus homo creator dicatur: propterea non licebit dicere: secundum humanitatem, Christum creasse mundum.

Secundus error, ^c Christum fuisse mediatorē secundum utramque naturam.

Tertius, ^d Naturam humanam Christi, esse ubique verē ac realiter.

Quartus, ^c Christi humanitati fuisse collata verē, & realiter multa attributa diuina, vt omnipotentiam omni scientiam, &c.

Contra. 1. ergo humanitas est formaliter infinita, & immensa, magnitudine virtutis. Igitur vel conuersa in deitatem: vel duo Entia infinita omnino realiter distincta. 2. Ergo secundam humanam naturam Christus erit Deus. Igitur secundam eandem, homo non erit.

^c pag. 736. in articulo de persona Christi: Christus (inquiunt) est noster Mediator, &c. non secundum vnam naturam, sed etiam per diuinitatem. Huius erroris refutationem. vide tom. 2. lib. 5. de Christo cap. 3. & seqq.

^d articulo de Cæna domini pag. 731. Reuera omnia implet, & ubique, non tantum, vt Deus, verum etiam vt homo. Refellitur hic error tom. 1. li. 3. de Christo à cap. 11. & seqq.

^c pag. 731. Adeptus est Christus, secundum humanam naturam, plenā possessionē & diuine maiestatis usurpationem & pag.

DE CONCORDIA

744. Iam etiā
secundum aſſū-
ptam humanā
naturā omnia
nouit, & reue-
ra omnipotens
eſt. Refellitur
lib. 5 de Chriſto
cap. 10.

^t pag. 729. &
730. Refellitur
ſupra cap. 8.
^b pag. 750.

^a in Prefatio-
ne Concordia.

Quintus, ^t unionem hypſtaticam conſiſtere in com-
municatione diuinorum attributorum.

Sextus, ^b totum Chriſtum Deum & hominem, ad
inferos deſcendiſſe.

Cōtra. deſcēdit (iuxta eos) uiuus totus homo.
Ergo cū corpore. Igitur neque mortuus eſt Chri-
ſtus: neque iacuit in ſepulchro: neque reſurrexit.

Mendacia concordia.

CAP. III.

RIMVM, ^a Confeſſionem Au-
gustanam in totum terrarum orbem
ſparſam percrebuiſſe.

Contra. Aſia, & Africa nec
quidem nomen audierunt
huius confeſſionis: in Europa,
Græcia, Italia, Hiſpania, ſiqui
audierunt, eam execrantur.
Caluiſtiſtæ Galliz, apertè illam

repudiant: in Britannia, nomine ſolū recipiunt.
Zuingliani, & Anabaptiſtæ Germaniæ, nuſquam
recepertunt. Ipſomet anno quo edita, eo & damna-
ta fuit publicè à Carolo V. Electoribus quinque,
Eccleſiaſticis Principibus 30. Sæcularibus 23. Ab-
batibus 22. Comitibus, & Baronibus 32. Ciuitati-
bus liberis ac Imperialibus 39. Cum ipſi Confeſ-
ſioni ſolū ſubſcripſerint, Elector vnus, Principes
6. Ciuitates 2. latuerit illa annis 40. in Cancellaria
Moguntina, & Bruxellensi: quamuis interim
ſingulis prope annis alię atque alię ederentur, tum
inter ſe: tum à primâ diſſentientes.

Secundum, ^b proteſtantur ſe in negotio Cane ad fun-
damenta ſolius inſtitutionis Teſtamenti Chriſti velle pios
homines deducere.

Contra. in ipſa ^c Concordia quatuor alia fun-
damenta iaciunt, 1. quod Chriſtus ſit Deus, & ho-

^b in eadē pre-
ſatione.

^c pag. 571. &
717.

mo. 2. quod dextra Dei sit vbique. 3. quod verbum Dei, neque falsum, neque fallax sit. 4. quod Deus varios habeat modos noscatque quibus, aliquid in loco esse potest.

Tertium, ex Præfatione Confessionis Augustanæ ad Carolum V. offerimus in hac religionis causa, nostrorum Concionatorum & nostram Confessionem: cuiusmodi doctrinam ex scripturis sanctis, & puro verbo Dei hæcenus illi in nostris terris, Ducatibus, ditionibus, & urbibus tradiderunt, ac in Ecclesiis tractauerunt.

Contra. 1. Confessio Lutheri paulo ante edita, ab Augustana^d dissentit. 2. Confessio Augustana^e dissentit à doctrina Lutheri, & Philippi.

Quartum, ex^f eadem Confessione: Nos, id est Catholicos, docere, non requiri fidem in Sacramentorum usu.

Contra. si de adultis sermo sit, nullus Catholicus hoc dixit.

Quintum, ^h nos perfectionem constitutere, in deferendis civilibus officiis: non autem in timore Dei & fide.

Contra. Ieiunia, vigilie (inquitⁱ Cassian.) meditatio scripturarum, nuditas, ac privatio omnium facultatum non perfectio sed perfectionis instrumenta sunt.

^k Sextum, falso accusari Lutheranos, quod bona prohibeant opera.

Contra. 1. cuius ergo nisi Lutheri hæc verba? Debemus^l cum solo Isaac venire: id est cum fide: seruos & Asinos hoc est opera deorsum dimittere oportet.

Confessio Augustana: Ecclesia (inquit) magno consensu apud nos docent, decretum Nicæne Synodi, de unitate essentie divine, & de tribus personis, verum & sine ulla dubitatione credendum esse. Lutherus assert. ar. 36. Liberum-arbitrium est figmentum in rebus Philipp. in loco anni 31. usurpata est vox liberi-arbitrii: à diuinis literis ac sensu & iudicio spiritus alienissima: Confessio Augustana ar. 18. De libero-arbitrio docet, quod humana voluntas habeat aliquam libertatem ad efficiendam civilem iustitiam & deligendas res rationi subiectas.

^f ar. 12. ^g pag. 15. Concordiæ. ^h ar 13 Confess. pag. 16. Concord.

ⁱ coll. 1. c. 7. ^k ar. 20. Confess. pag. 18. Concordiæ. ^l serm. de Piscatione Petri.

^d Articulus
II. Confessionis
Lutheri: Confessio priuata
debet esse libera.
Confessio
verò Augustana
cap. de Confessione: Nulli
(inquit) admittuntur ad
Sacramentum,
nisi ante explorati, atque auditi.

^e Lutherus contra Iacobum Latomum. Anima mea odit verbum
duobus (inquit)
Melancthon: in locis
anni 39. pag. 9.
necesse est in
Filio aliquid
esse diuine nature.

DE CONCORDIA

2. non tam accusantur quod prohibeant opera: quam quod contemnant.

m artic. 20.

Cōfess. pag. 19.

Concordia vi-
de quomodo

hoc sit menda-
cium cōm. 4. li.

5. & 6. de
Gratia & libe-
ro arbitrio.

n art. 20. Cō-
fess. pag. 18.

Concord.

o art. 21. Con-
fess. pag. 22.

Concord.

p art. 21. Con-
fess. pag. 22.

Concordeæ.

q pag. 23. arti-
culo de coniun-
gio Sacerdotū.

r can. 10.

s can. 9.

t pag. 24. in
eodē articulo.

m Septimum asserit, nos iubere remissionem operi-
bus, scilicet natura.

n Octauum, ante Lutherū fidei doctrinam fuisse igno-
tam: nec à concionatoribus explicatam.

Contra. extant sermones Bernardi, Petri Damia-
ni, Innocentij 3. D. Thom. Vincentij, Bernardini,
& aliorum multorum de Symbolo Decalogo ora-
tione Dominica vitiis, & virtutibus.

Nonum: o Nihil discipulare Lutheranos à scripturis:
ab Ecclesia Catholica: & ab Ecclesia Romana.

Contra. in ipsomet articulo, 21 Confessionis, in-
uocatio SS. reicitur quam PP. ac tota Ecclesia sem-
per recepit, vt tom. 2. probatum est libris de Ec-
clesia Triumphante.

Respondent, hos PP. pugnare cum verbo Dei.
Contra quidquid sit hac de re: semper falsum erit,
Lutheranos cum Ecclesia Catholica, & Romana cōuenire.

p Decimum, apud Lutheranos, antiquas observari
ceremonias.

Contra. vbi, inter Lutheranos, renuntiatio Sa-
thanz in Baptismo: trinamersio: oblationes anni-
uersariæ pro defunctis: signum crucis in fronte: be-
nedictio aquæ olei, &c. professio virginitalis: So-
litudinatio Anachoretica: Exorcismi: ex sufflationes
ieiunia & similia multa, quæ passim in his contro-
uersiis sunt notata?

q Vndecimum: ante 400. ann. Vt coastos Sacerdotes
Germania ad celibatū.

Contra: r Concil. Moguntinum sub Arnulpho
ante 400. annos nulli mulieri permittit cum Eccle-
siasticis habitare, nisi Sorori, aut Matri. s Worma-
tiensē ante 700. annos prohibet Episcopis, Sacer-
dotibus, Diaconis, Subdiaconis vxorum vsum. Za-
charias Papa epistola ad Bonifacium Germano-
rum Apostolum: A die (inquit) suscepti Sacerdotij,
etiā ab ipso proprio coniugio prohibendi sunt.

t Duodecimum: prohiberi coniugia contra canones

à Pontificibus, & Synodis laudatissimis. vide Contra tom. v. 2. v lib. 1. de mēbris Ecclesia cap. 19. & seqq.

^z Decimum tertium: Falso accusari Ecclesias Lutheranas, quod sustulerint Missam.

Contra: si de Missæ sacrificio loquuntur, iure ⁷ ^z articulo de accusantur, si de distributione Cœnæ accusantur à nullis. Missæ pag. 25. 7 pag. 279. art. Smal-

^z Decimum quartum: doceri à nobis Christum sacrificasse in cruce pro Originali peccato tantum: pro actibus vero, Missam instituisse. caldici: Curetur ut publicè

Contra: nos omnes fatemur Sacrificium Crucis pro omnibus oblatum fuisse peccatis. Quare autem sit instituta Missa, dictum est tom. ^a tertio. hominibus ostēdatur, Missam ut rem commē-

^b Decimum quintum: ante Gregorium non existit missa privata. vide ^c tom. 3. titiam, seu humanum signē-

^d Decimum sextum, Augustini tempore Monasteria erant collegia libera. tum, posse sine peccato omitti vide tom. 3. lib. 5. & 6. de Eucharistia.

Contra Augustinus ipse, ^e Nemo positus in Monasterio frater dicat: recedo à monasterio, neque enim soli qui sunt in monasterio peruenturi sunt ad regnum celorum, Et illi qui ibi non sunt ad Deum pertinent. Respondetur ei: sed illi non voverunt: tu voluisti. 7 pag. 27. articulo eodem.

⁸ Decimum septimum: nullos recipi ab Ecclesia Prælati, nisi iurent se non docturos puram doctrinam. a supr. b pag. 28 art. eod.

^h Decimum octauum, asserere Augustinum, remitti peccatum in Baptismo non ut non sit: sed ut non imputetur. c lib. 6. de Eucharistia cap. 9. d pag. 34. art. de votu Monasticu.

Contra nusquam id August. dixit: ⁱ sed, dimitti concupiscentiam carnis in Baptismo: non ut non sit, sed in peccatum non imputetur. e in Psal. 75. f ibidem.

^k Decimum 9. nos asserere opera legis mereri iustificationem, excluso Christo. g pag. 45 articulo de potestate Ecclesiastica.

^l Vigessimum: Canonistas velle, Romanum Pontificem posse condere articulos fidei: destruere scripturas: instituere sacrificia:

^m Vigessimum primum: nos approbasse artic. 10. state Ecclesiastica.

ⁿ Melancth. ar. 2. pag. 59. Concord. ⁱ 1. de nuptiis & concupisc. 25.

^k pag. 112. in Apologia.

^l pag. 129. in Apolog. ^m pag. 136. in Apologia.

DE CONCORDIA

Confess. Augustana in quo asseritur corpus & sanguinem Christi in Eucharistia esse cum pane & vino.

Contra. articulus ille nullam habet vini & panis mentionem. *De caena Domini docent (inquit) quod corpus & sanguis Christi verè adsint, & distribuuntur vescentibus, in caena Domini.*

ⁿ pag. 140. in
Apolog.

Vigesimum secundum: nullam haberi mentionem fidei, consequentis, remissionem peccatorum, in tanta mole Constitutionum, Glossarum, summarum, &c.

Resp. si de fide Lutherana agatur, qua volunt sola iustificari hominem, mendacium non erit. Si autem de vera fide in Christum, stolidum mendacium est.

^o pag. 163. in
Apolog. ar. 12.

Vigesimum tertium. Satisfactionem, veteribus fuisse ignotam.

de Satisfactio-
ne vide tom. 3.
lib. 4. de Pœnit.

P Vigésimum quartum, à nobis doceri: Deum placari non propter Christum: sed propter traditiones.

^q pag. 184. in
Apologia art.

Vigesimum quintum, Monachos, dum abstinent à vino, & carnibus similes esse Encraticis.

15.

Contra Monachi abstinent ob cultum diuinum: Encratitæ quod arbitrarentur cibos esse, natura immundos, vide tom. 4. lib. 3. de bonis operibus.

^q pag. 186. in
Apolog. ar. 15.

Vigesimum 6. Encratitas abstinuisset à vino, & carne ob cultum Dei, Epiphanius teste.

^r hæresi 47.

Contra, ^r Epiphanius aperte dicit eos, non continetæ gratia: sed timore, & imaginatione, ne contaminarentur animatorum esu, id fecisse.

^s vide contra-
rium in Epi-
phanio hæresi
48.

Vigesimum septimum, improbare Epiphanium opinionem asserentem valere abstinentiam ad cultum diuinum.

Contra: nullibi id inuenitur in Epiphanio.

^t pag. 198. in
Apolog. ar. 20.

Vigesimum octauum: Nos tribuere honorem Christi nostris operibus.

Contra. nostra opera, quidquid dignitatis habet id mutuari à Christo, docemus.

^v pag. 200.
in Apolog. ar.
21.

Vigesimum 9. Nullam extare syllabam apud Hieronymum libro contra Vigilantium, de inuocatione: sed tantum, de honore SS.

Contra. 1. Inuocatio SS. est honor eorum. 2. Hieronymus. refellit expresse argumenta Vigilantium.

quibus hic hæreticus inuocationem improbat SS.

^a Trigesimum. *Ante Gregorium. I. nullam inueniri memoriam Inuocationis SS.*

Trigesimum primum, ^y *Monachos velle Matrimonium non placere Deo, nisi ob procreationem.*

Contra. Monachi agnoscunt tria Matrimonij bona: fidem coniugalem: Prolem: Sacramentum.

Trigesimum secundum: *ante Iovinianum mundus non nouerat legem cælibatus.*

^b Trigesimum tertium: *Nos asserere Sacramenti applicatione liberari animas à Purgatorio. Sed malitiose, quod de Sacrificio dicimus: ad Sacramentum detorquent.*

^c Trigesimum quartum: *nulla extare testimonia antiquitatis Missæ pro defunctis.*

^x *ibid. vide Contrarium*

tom. 2. lib. 1. de Ecclesia Triumph. cap. 19. & 20.

^y *pag. 200.*

^z *in 4. dist. 31.*

^a *pag. 223.*

vide contra

tom. 2. lib. 2. de

membris Eccle-

sie cap. 21. &

seqq.

^b *pag. 239.*

^c *vide contra*

tom. 2. lib. 2. de

Purgatorij cir-

cunstas. cap. 15.

& tom. 3. lib. 6.

de Eucharist.

cap. 7.

FINIS OMNIUM Controversiarum.

LAVS DEO, VIRGINIQUE MATRI.

Nostro à me debitz grates vniuerso
Minimorum Ordini.

Ecclesiasticæ censuræ quidquid scripsi
humiliter expando.

INDEX.

T O M I Q V A R T I.

A.

Dam accepit gratiam gratum faciente in sua creatione fol. 6. pagina

1. Non eguit auxilio speciali ad bene operandū vel vitanda peccata ibid. p. 2.

Adam ac eius posterī mori non potuissent, nisi ille peccasset f. 11. pag. 1.

Adami immortalitas, si non peccasset, supernaturalis erat. ib. pag. 2.

Adamum non potuisse peccare nonnulli affirmarunt, refelluntur. 42. 43.

Adam non fuit seductus. 47. eius primum peccatum non potuit veniale esse ibid. 48. eius peccatū quomodo omnium gravissimum. 49 p. 2.

Adam sepultus fuit in Calvarie monte 51.

Amor finis primus an sit necessarius 144. p. 2.

Angelorum electio, & reprobatio. 132. 133.

De Anima e productione opit
Tom. IIII.

niones. 61. 62. producitur à solo Deo. 62. 63 quomodo concupiscentie dominetur. 163 p. 1.

Antiphona, Salve Regina defenditur. 275.

Augustinus quomodo intelligendus cum ait aliquos non posse resistere cupiditati cogenti. 120. p. 2.

Auxilium sufficiens & efficax datur. 108. 109. efficax. quid sit. 109. 110. Negari quibusdam nulla est iniquitas ex parte Dei. 111. p. 1. De Auxilio sufficiens opiniones. praevenit omnia desideria, & invocationem nostram. 113.

Auxilium gratiae non omnibus aequaliter adest. 114.

Auxilium sufficiens, quomodo omnibus datur 116. 117. 118. per auxilium efficax, non autem per sufficiens fit discretio pyabimpio 120.

Auxilium Dei generale sufficit & requiritur ad actiones naturales, & civiles. 150. sufficit item ad aliquod verum morale cognoscendum. 158. 59.

R r

INDEX.

Auxilium speciale non requiritur ad aliquod bonum morale perficiendum si nulla tentatio urgeat. 163. & seqq.

C.

Cantus in officio Ecclesiasticorecte adhibetur. 275. 276.

Certitudo propria, iustificationis non habetur communiter. 217. & seqq.

Certitudo spei duplex est. 225. 226.

Certitudo propria predestinationis refellitur. 226. & seqq.

Charitas est virtus creata, distincta à Spiritu sancto. 107.

Cherubin custodientia Paradisum terrestrem, quid sint. 17.

Christus quomodo in lumbis Abrahe, alia ratione quam leui. 63 p. 1. fuit gratis predestinatus. 125. p. 2. quare dicitur iustitia nostra. 213 p. 1.

Concordiæ Lutheranorum unitas 304. *Errores.* ibid. & 305. *Mendacia* ibid. & seqq.

Concupiscentia quomodo sit mala, & tamen ex natura. 8 p. 2. quomodo spectet ad Originale peccatum. 73 p. 2. non est proprie peccatum. 75. & seqq. ac 84. *Quare iniquitas dicitur.* 83. p. 1 quare dicitur peccatum ibid. p. 2. quomodo comparetur ab August. cum cecitate cordis. 83. p. 1. quomodo eam Deus odio

habeat. 84. p. 2. *Non est prava qualitas nobis superaddita in carne: quid proprie sit.* 85. est malum. & vitium nature. 96. p. 1.

Cōversio, quomodo fiat in momento. 188. p. 2.

Cor carneū, & lapideum, quid. 73 p. 1.

Culpa qualibet non est puniendi qualibet pœna. 29. p. 2.

D.

Defuncti cum solo originali peccato absolute sunt damnati. 90. 91. non patiuntur pœnam ignis. 92. 93. patiuntur dolorem internum quamvis missimum. 94. 95 hic dolor, strictè non habet rationem pœnæ. ibid. pag. 2.

Deus non potest quemquam sine malis meritis damnare. 29. pag. 2.

Deum esse peccati authorem proprie, iuxta Zuinglium, Calvinum, & Bezam probatur. 31. 32. 33. *Deum solum peccare: ex eadem sententia probatur.* 33.

Deum peccare non posse probatur. 34. & seqq.

Deus quomodo utatur afflictionibus creaturarum malis. 37. quomodo dicitur in scripturis peccatores excitare ad peccatū 38 p. 1. quomodo dicitur obdurare. ibid. p. 2.

Deus non habet positive, Velle aut Nolle circa peccata. 39. p. 2.

INDEX.

nusquam frustratur sine sibi proposito in creatione hominis. 40. p. 2. quomodo non sit causa peccati: quamvis sit causa actionis peccati. 41. Cur permiserit Deus hominem tentari, quem casurum sciebat. 43.

Deum habere de omnibus curam equaliter, quomodo sit intelligendum. 114. quomodo velit omnes fieri saluos. 115. p. 1. Non esset iustus: si omnibus negaret auxilium sufficiens ad salutem. ibid. p. 2. quid sit, Deum reliquisse in praeiis generationibus, gentes ingredi vias suas. 119. p. 2.

Deus est liberi arbitrij. 145. 146. 147. Quare Angelos Et homines donauerit libero arbitrio. 147. 148.

Dei praescientia non imponit necessitatem voluntati humanae. 154. p. 2. Neque Dei voluntas. 155. Et seqq. quibus tractatur de concordia diuina cooperatione cum libero arbitrio. quomodo Deus cognoscat contingentia futura. 156. 157.

Dies, quibus ieiunare non licet. 295.

Dilectionis partitio 183. p. 2. Non potest diligere Deus sine auxilio gratiae. 184.

Diuites quomodo obligantur ad eleemosynam. 299.

Diuitiae non sunt Christianis illicitae. 301.

E.

E Denquid sit. fol. 15. p. 1. Enoch, & Helias fuerunt translati in Paradisum terrestrem. 15 p. 1. quare in hoc Paradiso, potius quam alio in loco conseruantur. 16.

Eleemosyna quid sit. 296. p. 2. partitio. 297. fructus. ibid. Et 298. unde sumatur eius magnitudo. ibid. p. 2. extat praeceptum diuinum de eleemosyna facienda. 299 p. 1. quando sit facienda. 300. quando ex male partis fieri debet. ibid. p. 2. quis eam facere debeat. 302. p. 2.

Electi possunt mortaliter peccare. 25. Electio ad gloriam, non nascitur ex non reprobatione. 130.

Euam leuius peccasse quam Adam probabilius est. 48.

Eua non credidit prohibitum fuisse fructum ligni scientiae boni, Et mali. 46. p. 2. si sola peccasset, nec peccatum nec mors in nos transissent. 65 p. 2.

Error hereticorum de fide iustificante. 193. 194.

F.

F Idei mysteria nequeunt credi sine auxilio speciali. 179. Et 180.

Fides iustificans, quid. 193. Non est tam notitia quam assen-

R r ij

INDEX.

sus. 195. eius obiectum non est specialis misericordia, sed omnia reuelata à Deo. 195. & seqq.

Eides quomodo dicatur vniuersalis rerum sperandarum Hebraeor. 11 fol. 197. p. 2 quomodo iustificet per pauores. 198. p. 2. Non iustificat sola per modum dispositionis. 199 202. & seqq. est separabilis à Charitate. 200. non est integra formalis causa iustificationis. 209. p. .

Fiducia in meritis quomodo collocari possit. 248. & seqq.

G.

Gratia, quid, & eiusque partitiones. 103. & fol. precedenti. datur habitualis gratia gratum faciens 104.

'Gratia & Charitas idem sunt. 104. Quid operans, & cooperans fol. 112. Ad gratiam preuenientem tria spectant. 188. p. 2.

Gratia iustificationis non cadit sub merito, sed gratie augmentum. 261. 262.

H.

Heretici qui Deum peccati autorem fecerunt. 30. & 31.

Hominem creati ad imaginem & similitudinem Dei, quid sit. 5. primum hominem factum esse in adamam viventem, &c. quid sit. 6. p. 2. in homine sunt consi-

deranda quatuor Dei dona ibid.

Homo non fuit initio creatus, qualis nunc nascitur. 5. & seqq.

Homo in puris naturalibus creatus fuisset; aequè ac nunc in propensius. 10. p. 1.

Homo eligitur gratis ad effectum gloriam, id est sine praeiustione meritorum. 128. 129.

Homo est liberi arbitrij in civilibus actionibus. 151. & seqq. in moralibus etiam, quamvis in statu naturae corruptae. 168. & seqq. item in actionibus piis, & iustis. 185. & seqq. quomodo dicatur iustificari gratis. 204. p. 1.

I.

Iacob dilexi Esau odio habui Rom. 9. quomodo sit intelligendum. 123.

Ieiunij nomen, quadruplex ieiunium. 279. p. 1.

Ieiunium Ecclesiasticum unicam tantum requirit reflectionem, eamque cenam. 279. 280. Ad id pertinet abstinentia à ceteris cibis. 281. p. 2. est preceptum in lege diuina. 282. obligat in conscientia iuxta Ecclesiasticam legem. 283. & seqq. qui excusantur à ieiunio. 286. fructus ieiunij ibid. & seqq.

Ieiunium feriae quartae & sextae. 291. 293.

Ieiunium Sabbathi. 293. ieiunij quatuor temporum 293. 294.

INDEX.

Ieiunium Aduentus 294. p. 2.
Vigiliarum. ibid.

Imago tripliciter dicitur. 72.
p. 2.

In magna domo sunt vasa aurea, &c. 2. *Timoth. 2. quomodo sit intelligendum.* 126.

Iustitia, & iustificationis varia acceptio. 191. 192.

Iustificationis causa. 192. *formali iustificationis, causa.* 206. & *seqq.* non est ipsa Dei iustitia essentialis. 209. Non constat sola peccatorum remissione. 210. Neque imputatione iustitiae Christi. *ibid.* & *seqq.*

Iustitia, qua formaliter iustificamur est habitualis, 217.

Iustitia non est electorum solū, & habita semel amitti potest. 228. 229.

Iustitia, originalis donum fuit supernaturale. 7. Et *seqq.*

Iustitia originalis priuatio duo importat. 89.

Iustus non indiget ordinariē gratia excitante. 191.

L.

Legis, & Evangelij discrimen hereticorum refellitur. 232. *vera discrimina dumtaxat.* 233.

Libertas Christiana aduersariorum refellitur. 234. *que sit vera.* 235.

Libertinorum huius temporis errores. 30. 31.

Liberi arbitrij nomen, & definitio. 134.

Libertas ad liberum arbitrium necessaria. 135.

Liberum arbitrium non est potestas à ratione, & voluntate distincta. 138. 139. *Radix liberi arbitrij est in voluntate.* 139.

Liberum arbitrium est simpliciter potentia actiua. 140. Non expetit nisi bona. 142. & 143. est presentium, atque futurorum. 143. 144. *quomodo sit finis & mediorum.* 144. *Ad solam spectat intelligentem naturam.* 145.

Lignum scientiae boni et mali, quare ita vocabatur. 17.

Lignum vitae quid contulisset. 17. & 18.

Locus iste natura. 1.

Lutherana haeresis omnium pessima. 2. 3.

Lutheranorum haeresis significatur per tubam quintam Apocalyp. 9. fol. 1. & seqq.

Lutheri verba superbia plena. 2. p. 1.

M.

DE B. Mariae Conceptione. 66. & *seqq.*

ad Meritum requiritur liberum arbitrium. 251. & 252. *status gratiae requiritur etiam f.* 253. *requiritur promissio Dei gratuita.* 255. 256.

Minimum esse in regno caelorum quid sit. 27. 28.

R r iij

INDEX.

*Miseria humana, quæ sint
pæne originalis peccati.* 96.

N.

Natura viribus potest co-
gnosci Deum esse unum.
148. 149 quomodo his solis viri-
bus nequeant impleri omnia præ-
cepta. 160. 161. nequit tentatio
ulla solis viribus nature supera-
ri: 62. non sufficiunt ad præpara-
tionem gratiæ. 182.

Naturale quadrifuriam dici-
tur. 7. p. 1.

Contra naturam aliquid du-
pliciter dicitur. 10. p. 2.

Necessitas septuplex. 178. p. 2.

O.

Obduratio, & obcecatio
mentis, quid. 38. p. 2.

Officij diuini nomen, & de-
finitio. 170. partes, tempus. ibid.

& 271. antiquitas & ratio. 272.

& seqq. conditiones. 277. 278.
qui ad illud obligetur. 278. p. 2.

Operum necessitatem hæretici
neoterici negant. 231. probatur
huiusmodi necessitas 235. & 236.

Opera iustorum sunt merito-
ria 237. & seqq. item f. 244. &
seqq. Non sunt peccata: sed verè
iusta. 239. 240. iustificanti. 241.
& seqq. possunt fieri intuitu mer-
cedis eterne 250. sunt meritoria
vitæ eterne ex condigno. 254.
255. principaliter à Charitate

pendent. 257. p. 2. remunerantur
à Deo supra condignum 256.

Oratio, quid. 261. p. 1. neces-
sitas orationis & utilitas p. 2.

Orationis Dominice ordo. fol.
263. Exponitur. 264. & seqq.

Orare est proprium rationalis
creature 268.

Orari potest pro certis homi-
nibus. ibid.

Orationis conditiones. 269. &
seqq.

Originale peccatum esse pro-
batur. 52. & seqq. quomodo sit
voluntarium & quomodo trans-
funditur in posteros. 60. 64. 65.
quomodo non sit à Deo. 64. 65.
spectare ad filios fidelium negat
Zwinglius: spectare tamen pro-
batur. 66. tribus modis dici po-
test communicari posteris. 68. so-
lum transit in posteros, non au-
tem cetera peccata patrum. 69.

De originali peccati natura
varie opiniones. 70. 73. 74. 85.
86. 87.

Originale peccatum non est
substantia. 70. & 71. Non est
actuale. 74. p. 1. non est Concupi-
scentia. ibid. & seqq. non est unum
tantum in omnibus nimirum
Adami peccatum nobis imputa-
tum. 86. Quid sit propriè. 87. 88.
eius effectus iuxta hæreticos. 97.

P.

Parabola talètorum Math.
25. quomodo intelligenda.
116.

INDEX.

Paradisus quid significet. 13. p. 1.

Paradisus terrestris corporalis erat. 12. *quando creatus.* ib. p. 2. *quomodo non fuerit inutiliter creatus.* 13. p. 2. *in quo sit loco sit?* 13. & 14. *eius flumina, quæ.* 14. *Adhuc superest.* 15. 16. *stãte innocentie statu ibid. non defuissent animantia bruta.* 16.

Parentes primi amiserunt fidem, quæ fuerit infidelitas eorum 46. *quis eorum gravius peccauit* 48. 49. *eorum pœna peccati.* 49. 50. *eorum pœnitentia: sunt saluati.* 50. & 51.

Paruuli baptizantur in remissionem originalis peccati. 56. *suã iniquitatem propriam portat.* 57

Peccatum quid, & quomodo differat à vitio. 22. p. 2. *peccati partitiones.* p. 2. *peccati venialis variæ acceptionis.* 23. p. 1. *peccati mortalis & venialis discrimen.* p. 2. *peccata omnia equalia nõ sunt.* 24. p. 1. *quid peccatu, quid crimen.* ibid. *peccatum non fit veniale per non imputationem.* 25. p. 2. *veniale distinguitur natura à mortali.* 26. *venialia multa quomodo damnare dicantur.* 29. *peccatum veniale non habet malitiam infinitam nec est irremissibile aut puniri potest pœna mortali debita.* 30. *peccatum nihil esse iuxta Caluinum probatur.* 33. p. 2. *peccatum primorum parentum quale fuerit.* 44. 45.

Peccatum proprie dictum, bifariam sumitur. 87. *post actum*

peccati quid remaneat in anima. fol. 88. p. 2.

Pelagium quid sentiant de statu humana nature in sua prima conditione. 5. p. 1. *negabant peccatũ originale.* 2.

Predestinatio quid sit. 121. p. 2.

Predestinationis ordo in mente diuina. 122. p. 1.

Predestinationis nostre nulla ratio, sine causa assignari potest ex parte nostra ibid. & seqq.

Q.

Quadragesima origo. 289. *290. Varietas.* ibid. & 291. *Ratio.* 291. 292.

R.

Reparatio post lapsum non cadit sub meritum de condigno. 260.

Reprobationis causa. 130. & seqq.

Reprobationis ordo in mente diuina. 130. p. 2.

Reprobationis duo sunt actus. ibid. & fol. 131. p. 1.

S.

Sententie variæ de statu defunctorum in originali peccato. 89. p. 2.

Serpens qui Euam tentauit, quid fuit. 43. *Eius maledictio, et semen.* fol. 50. p. 1.

INDEX.

V.

Vasa in honorem, & in contumeliam facere quid sit. fol. 17.

Vita aeterna habetur ab adultis iure hereditatis & mercedis. 259.

Voluntarium dupliciter dicitur. 168.

Voluntatis electio pendet necessario ab ultimo iudicio practica rationis. 138. quomodo ta-

men libera 140.

Voluntatis formale principium duplex. 142.

Voluntas dici potest à Deo inclinari quadrupliciter 153.

Voluntas humana non potest aliquid credere ad pietatem pertinens sine auxilio gratiae Dei fol. 180.

Z.

Zvinglius negat peccatum Originale. 52.

FINIS.

Laus Deo Virginique Matri.

